

АЛЕКСАНДР ДЮМА
РОБІН ГУД

Донецьк
2006

ББК 84-44
Д96

Дюма Александр
Робін Гуд. — Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. —
Д96 544 с.
ISBN 966-338-522-7

Хто не знає Робіна Гуда — вільного стрільця з Шервудського лісу! Його пригодам присвячено цикл народних балад, які обробив і доповнив славетний французький белетрист Александр Дюма, автор «Трьох мушкетерів», «Графа Монте-Крісто» та інших відомих романів. Читайте найповнішу та найзахопливішу версію пригод славного лучника, чиї стріли завжди попадають у ціль.

Видання розраховане на широкий читацький загал

Переклад Росінської Олени Анатоліївни

ББК 84-44

Усі права на цю книгу знаходяться під охороною видавців.

Жодна частина цього видання, включаючи назву та художнє оформлення, не може бути перероблена, перевидана, ксерокопійована, репродукована або розмножена будь-яким іншим способом.

ISBN 966-338-522-7

© О. А. Росінська, переклад
© ТОВ ВКФ «БАО», 2006

ПЕРЕДМОВА

Історія сповненого пригод життя Робіна Гуда, якого в Англії називали outlaw («той, хто поза законом», «вигнанець»), протягом століть передавалася з покоління в покоління, від діда до онука й стала досить поширеною в народі легендою. Проте нам часто бракує документів, щоб відновити цю історію крок за кроком. Однак багато традицій, пов'язаних з ім'ям Робіна Гуда, мають відбиток вірогідності й кидають яскраве світло на звичай й уявлення того часу.

Стосовно походження нашого героя його біографи також не погоджуються між собою: одні вважають, що він був шляхетного роду, інші ж заперечують, що він носив титул графа Хантінгдона. Та як би там не було, Робін Гуд був останній із саксів, хто намагався протистояти норманському пануванню.

Вірогідно, що більшість подій історії, яку ми збираємося розповісти читачеві, при всій їхній удаваній імовірності належать до сфери вимислу, оскільки немає ніяких предметних доказів їхньої вірогідності. І все-таки повсюдна популярність Робіна Гуда дійшла до нас у всьому своєму первісному блиску та яскравості. Немає такого англійського автора, який не присвятив би йому кілька добрих слів. Кордан, церковний письменник чотирнадцятого століття, називає його *ille famosissimus sicarius* («славнозвісний розбійник»); Мейджор дає йому титул «найлюдянішого короля розбійників». Автор однієї надзвичайно цікавої латинської поеми, датованої 1304 роком, порівнює його з Вільямом Уоллесом, шотландським героєм. А знаменитий Ремден, говорячи про нього, зауважує: «Робін Гуд — най-

шляхетніший із розбійників». І нарешті, великий Шекспір у комедії «Як вам це подобається», описуючи щасливе життя герцога в лісі, робить це так:

«К а р л: Кажуть, що він вже в Арденнському лісі разом із кількома товаришами, і що там вони живуть, як прославлений Робін Гуд англійський. Кажуть, що з кожним днем до нього прибуває багато молодих дворян і що вони проводять час безтурботно, як це робили в час золотого періоду».

Якби нам заманулося перераховувати тут імена всіх авторів, які висловили улесливу думку про Робіна Гуда, ми б зловжили терпінням читача, і нам досить буде сказати: у всіх незліченних легендах, піснях, баладах, хроніках, де про нього згадується, він постає людиною глибокого розуму і надзвичайної відваги та мужності. Щиро, терплячого й доброго Робіна Гуда палко любили не тільки його товариші (ні один з них жодного разу не зрадив і не залишив його), але й усі жителі графства Ноттингем.

Робін Гуд являє собою єдиний приклад людини, яка, не будучи канонізованою, усе-таки мала свій день вшанування. Аж до кінця шістнадцятого століття простий народ, королі, князі, міська влада як у Шотландії, так і в Англії відзначали цей день іграми на честь героя.

У Франції Робін Гуд став відомий завдяки прекрасному романові сера Вальтера Скотта «Айвенго». Однак, щоб краще зрозуміти історію цієї знаменитої зграї розбійників, варто згадати, що з часів завоювання Англії Вільгельмом норманські закони про полювання карали браконьєрів осліпленням і кастрацією. Така подвійна кара, яка була гіршою, ніж смерть, змушувала тих, кому вона загрожувала, ховатися в лісах. І засоби до існування давало їм лише те саме ремесло, що ставило їх поза законом. Велику частину браконьєрів складали сакси, яких норманське завоювання позбавило майна. Тому для них пограбувати багатого норманського сеньйора було майже те ж саме, що повернути собі спадщину батьків. Саме ця обставина, прекрасно роз'яснена в епічному романі «Айвенго» і в пропонованому далі увазі читача творі про пригоди Робіна Гуда, й не дозволяє плутати знаменитих outlaws зі звичайними злодіями.

РОБІН ГУД —
КОРОЛЬ РОЗБІЙНИКІВ

КНИГА ПЕРША

РОЗДІЛ I

Події ці відбувалися за царювання Генріха II, у рік 1162 від Різдва Христового: одного вечора вузькими стежками Шервудського лісу їхало двоє подорожан; одяг їх забруднився і на обличчях лежав слід втоми — видно було, що вони проїхали довгу путь.

Повітря було холодне, дерева зі свіжою березневою зеленню, що ледь почала пробиватися на гіллі, здригалися під поривами вітру, в якому ще почувався подих зими, і, в міру того як гасли останні промені сонця, забарвлюючи в червоне хмари на обрії, на землю лягав густий туман. Незабаром небо зовсім потемнішало, і шквальний вітер, який пронісся над лісом, дав знати, що вночі буде буря.

— Рітсоне, — сказав старший з мандрівників, закутувшись у плащ, — вітер став зовсім лютим; ви не боїтеся, що буря заскочить нас у дорозі, та й чи правильно ми ідемо?

— Прямо до мети, мілорде, — відповів Рітсон, — і якщо мені не зраджує пам'ять, то й години не пройде, як ми постукаємо у двері домівки лісника.

Три чверті години вони їхали мовчки, потім той, кого супутник іменував мілордом, вигукнув нетерпляче:

— Скоро ми приїдемо, нарешті?

— Через десять хвилин, мілорде.

— Добре; але цей лісник, цей чоловік, якого ти називаєш Хедом, заслуговує на мою довіру?

— Так, безумовно заслуговує, мілорде; мій зять Хед — чоловік суворий, прямий і чесний; він шанобливо вислухає історію, вигадану вашою милістю, і повірить у неї; він не знає, що таке неправда, і навіть підозри йому невідомі. Дивіться, мілорде, — радісно вигукнув Рітсон, перервавши похвальне слово лісникові, — бачите там відблиски світла на деревах? Отож, їх кидають вікна будинку Гілберта Хеда. Скільки разів у молодості я благословляв, як провідну зірку, світло цього вогнища, коли ввечері ми поверталися втомлені з полювання!

І Рітсон застиг, мрійливо й зворушено дивлячись на мерхтливий вогник, що пробудив у ньому спогади минулого.

— А дитина спить? — спитав дворянин, якого хвилювання слуги зовсім не зворушило.

— Так, мілорде, — відповів Рітсон, й обличчя його негайно набуло виразу цілковитої байдужості, — міцно спить, але, присягаюся порятунком душі, я не розумію, навіщо вашій милості потрібно докладати таких зусиль, щоб зберегти життя маленькій істоті, яка так шкодить вашим інтересам? І якщо ви хочете назавжди відкараскатися від цієї дитини, чи не вгородити їй у серце клинок на два дюйми? Я до ваших послуг, тільки накажіть. Обіцяйте лише в нагороду згадати моє ім'я у вашому заповіті, і наш маленький сонько більше не прокинеться.

— Замовкни, — різко обірвав його дворянин, — я не бажую смерті цього безневинного немовляти! Я боюся, що в майбутньому все може стати відомим, але волю мучитися страхом, а не докорами сумління через злочини. Утім, я маю сміливість сподіватися, і більше того, навіть вірити, що таємниця, яка огортає народження цієї дитини, ніколи не відкриється. Якщо ж трапиться інакше, то це може бути тільки твоя робота, Рітсоне, і присягаюся тобі, що відтепер я буду пильно стежити за всіма твоїми кроками й учинками. Вихований як селянин, він не буде страждати через низькість свого становища; він знайде собі щастя відповідно до своїх смаків та звичок, і про ім'я та шляхетність, які він, не відajući того, сьогодні втрачає, шкодувати не буде.

— Нехай здійсниться ваша воля, мілорде! — холодно відгукнувся Рітсон. — Але, чесно кажучи, життя такого ма-

ляти не варте навіть складного шляху з Хантінгдоншира у Ноттингемшир.

Тим часом подорожани нарешті опинилися перед гарненьким будиночком, схованим у лісових хащах, як пташине гніздечко.

— Гей! Сусіде Хед, — закричав Рітсон веселим і гучним голосом, — відімкніть швидше, дощ так і переїщить, а звідси видно, що у вас палає вогонь. Відмикайте, приятелю, відмикайте, це ваш родич просить у вас гостинності.

У будинку почулося глухе бурчання собак, а обережний лісник почав із того, що запитав:

— Хто там стукає?

— Друг.

— Який друг?

— Роланд Рітсон, твій шурина. Відчини ж, мій добрий Гілберте.

— Ти Роланд Рітсон з Мансфілда?

— Так, так, саме я, брат Маргарет. То ти відчиниш нарешті? — закричав нетерпляче Рітсон. — За столом поговоримо.

Двері відчинилися, і подорожани ввійшли до будинку. Гілберт Хед сердечно потис руку шуринові й, чемно поклонившись дворянинові, сказав:

— Ласкаво просимо, сер лицар, і не звинувачуйте мене в порушенні законів гостинності, хоч я трохи й тримав перед вами двері на замку й не запрошував вас до вогнища. Житло моє стоїть відлюдно, а лісом тиняються розбійники, й це примушує мене бути обережним, бо недостатньо мати тільки сміливість і силу, щоб уникнути небезпеки. Отже, прийміть мої вибачення, шляхетний подорожанине, і зробіть ласку вважати мій будинок своїм. Сідайте до вогню й обсушуйте свій одяг, а вашими конями зараз займуться. Гей, Лінкольне! — крикнув Гілберт, відчиняючи двері в сусідню кімнату. — Постав коней цих подорожан під намет, бо наша стайня для них занадто мала, і дай їм усього вдосталь: вдосталь сіна й соломи по черево.

Відразу ж з'явився міцний селянин в одязі лісника; він перетнув велику кімнату і вийшов, не маючи цікавості навіть

глянути на людей, які прийшли; слідом за ним з'явилася гарненька жінка, не старше тридцяти років, і кинулася обіймати Рітсона, підставляючи лоба під його поцілунки.

— Дорога Маргарет, сестричко! — вигукнув Рітсон, міцно цілуючи її й розглядаючи з простодушним замилюванням, до якого домішувався подив, — то ти зовсім не змінилася: і лоб такий же чистий, і очі блищать, а губи й щоки рожеві та свіжі, як у ті часи, коли наш добрий Гілберт упадав за тобою.

— Це тому, що я щаслива, — відповіла Маргарет, кидаючи на чоловіка ніжний погляд.

— Ти могла б сказати: «Ми щасливі», Меггі, — докинув чесний лісник. — У тебе такий чудовий характер, що в нас вдома не було ще ні образ, ні сварок. Але досить про це, подбаємо краще про гостей... Дорогий мій шурина, знімайте плащ, ви ж, сер лицар, обтрусіть краплі дощу, бо з вас тече, як ранкова роса з листя. Ну а потім сядемо вечеряти. Скоріше, Меггі, поклади оберемок хмизу у вогнище, а ще краще — два; усе найкраще, що є вдома, став на стіл, а ліжко застели найбільшими простирадлами, та поквася.

Молода жінка жваво корилася чоловікові, Рітсон же в цей час відкинув назад половинки плаща, і стало видно, що на руках у нього красива дитина, загорнена в блакитне вовняне покривало. Її округле, свіже й рум'яне личко свідчило про те, що це маля, від сили п'ятнадцятимісячне, міцне і зовсім здорове.

Старанно розправивши зім'ятий чепчик на її голівці, Рітсон поклав дитину так, щоб гарненьке личко немовляти було краще освітлене, і тихо покликав сестру.

Маргарет підбігла до нього.

— Меггі, — сказав він, — у мене для тебе є подарунок, і тобі не доведеться дорікати мені за те, що, не бачачи тебе вісім років, я повернувся голіруч... Подивися, що я тобі приніс.

— Пресвята Діво! — вигукнула жінка, молитовно склавши руки. — Пресвята Діво, дитина! Це твоє янголятко, Роланде? Гілберте, Гілберте, ти тільки подивися, яка гарненька дитина!

— Дитина? У Рітсона на руках дитина? — Гілберт, здавалося, аж ніяк не поділяв захвату дружини й суворо дивився

на свого шурина. — Брате, — серйозним тоном запитав лісник, — ви що, залишивши солдатське ремесло, у годувальниці записалися? І що за примха у вас з'явилася мандрувати глушиною із дитинчам під плащем? Що все це означає? Чому ви з ним з'явилися сюди і що це за маля? Давайте ж розповідайте все чесно, я хочу все знати!

— Ця дитина до мене стосунку не має, мій славний Гілберте; він сирота, а от цей дворянин — його опікун. Його світлість знає, з якої родини це янголятко, і він розповість вам, навіщо ми сюди з'явилися. А поки що, добра моя Меггі, потурбуйся про цю дорогоцінну ношу, яку я несу на руках уже два дні... тобто дві години. Я вже втомився грати роль годувальниці.

Маргарет жваво схопила на руки сонне маля, віднесла його до себе в кімнату, поклала на своє ліжко, обсипаючи поцілунками його ручки й шийку, щільно закутала у свою святкову шаль і повернулася до гостей.

За вечерею було достатньо весело, а коли вона підійшла до кінця, дворянин сказав лісникові:

— Інтерес, який ваша чарівна жіночка виявила до цього маляти, змусив мене зважитися зробити вам одну пропозицію стосовно його добробуту в майбутньому. Але спочатку дозвольте мені розповісти деякі подробиці про родину, обставини народження й нинішнє становище бідного сироти, чийм єдиним заступником є я. Його батько, мій товариш по зброї у дні нашої молодості, проведеної в походах, був моїм найкращим і найближчим другом. Початок царювання нашого славного короля Генріха Другого ми разом з ним провели у Франції — то в Нормандії, то в Пуату, то в Аквітанії, а потім попрощалися на кілька років і зустрілися знову в Уельсі. Мій друг, перед тим як залишити Францію, безтямно закохався в одну дівчину, одружився з нею й привіз її до Англії до своїх рідних. На жаль, родина ця була гордовита й пихата, оскільки родичалася з королівським домом, і, сповнена дурних забобонів, відмовилася прийняти у своє лоно молоду жінку, оскільки вона була бідна і вся її шляхетність полягала лише в шляхетності почуттів. Завдана образа допекла її до глибини душі, і вона померла через тиждень після того, як породила на світ дитину, яку ми хочемо зараз доручити вашим турбо-

там, бо в неї немає більше батька: мій бідний друг був смертельно поранений в одному бої в Нормандії — тому незабаром буде десять місяців. Останні думки мого вмираючого друга були про сина: він покликав мене до себе, похапцем повідомив мені ім'я й місце проживання годувальниці та в ім'я нашої давньої дружби змусив мене запрягтися, що я стану захистом і опорою цього сироти. Я запрягся і дотримав би слово, але мені дуже важко це зробити, добрий Гілберте. Я ж усе ще солдат, життя моє проходить у гарнізонній службі або на полях боїв, і я не маю можливості особисто піклуватися про це слабке створіння. З другого боку, в мене немає родичів і друзів, яким я міг би без побоювань довірити настільки дорожчінну істоту. Я вже й зовсім не знав, якому святому молитися, коли мені спало на думку порадитися з вашим шурином Роландом Рітсоном, а він відразу згадав про вас; він розповів, що ви вже вісім років одружені з чарівною й добродібною жінкою, але так і не стали батьком, і вам, імовірно, було б приємно, не безкоштовно зрозуміло, прийняти під свій дах бідного сироту, сина хороброго солдата. Якщо Бог дасть цій дитині життя й здоров'я, вона стане підпорою моєї старості; я розповім йому славу й сумну історію того, хто дав йому життя, і ми з ним пройдемо тими дорогами, якими в молодості пройшли його доблесний батько і я. А поки ви будете виховувати його так, ніби він був вашим власним сином, і ви будете це робити аж ніяк не безкоштовно, присягаюся вам. То відповідайте ж, добрий Гілберте, чи приймаєте ви мою пропозицію?

Дворянин із занепокоєнням чекав відповіді, а лісник питально дивився на дружину, але гарненька Маргарет, відвернувшись від столу і нахиливши голову до дверей, що вели в сусідню кімнату, із посмішкою прислухалася до слабкого дихання сонної дитини.

Рітсон, який нишком стежив за виразом облич обох чоловіків і жінки, зрозумів, що, незважаючи на сумніви Гілберта, його сестра хотіла б залишити хлопчика собі, і сказав якомога переконливіше:

— Сміх цього янголятка, добра моя Маргарет, зробить життя у вашому будинку ще радіснішим, і, присягаюся свя-

тим Петром, не меншу радість принесе тобі брязкіт гіней, які буде щорічно відраховувати його милість. Ах, так і бачу тебе багатою й завжди щасливою; на місцеві свята ти приводиш за руку гарненьке маля, яке називає тебе матусею: воно одягнене, наче принц, і сяє, як сонечко, а ти так і світишся від задоволення й гордості!

Маргарет нічого не відповіла, але подивилася з посмішкою на Гілберта, чиє мовчання було хибно витлумачене дворянином.

— Ви вагаєтеся, добрий Гілберте? — запитав він, насупивши брови. — Моя пропозиція вам не до душі?

— Пробачте, сер, ваша пропозиція мене влаштовує, і якщо моя дорога Меггі нічого не має проти, ми залишимо дитину в себе. Ну ж, дружино, скажи, що ти про це думаєш: як ти вирішиш, так і буде.

— Цей хоробрий воїн правий, — відповіла молода жінка, — йому ростити цю дитину неможливо.

— Ну то що ж?

— Я стану йому матір'ю, — промовила Маргарет і, звертаючись до дворянина, додала: — Якщо одного разу вам спаде на думку забрати назад вашого прийомного сина, ми вам його повернемо з нелегким серцем, але нас при цьому буде втішати те, що у вас він буде щасливіший, ніж в убогій хижці лісника.

— Слова моєї дружини означають, що ми беремося за цю справу, — заявив Гілберт, — і я зі свого боку клянуся берегти цю дитину й бути їй за батька. А от, пане лицарю, і запорука мого слова.

Він витяг із-за пояса одну зі своїх рукавичок і кинув її на стіл.

— Слово за слово, рукавичка за рукавичку, — промовив дворянин і теж кинув на стіл одну зі своїх рукавичок. — Тепер залишається тільки домовитися про розмір грошового утримання дитини. От, добра людино, тримайте, і щороку ви будете одержувати стільки ж.

Витягнувши з-під камзола шкіряний мішечок, повний золотих монет, він спробував вручити його лісникові. Але той відмовився.

— Сховайте ваше золото, сер; ніжність і хліб у цьому будинку не продаються.

Шкіряний мішечок довго переходив із рук Гілберта в руки дворянина і назад. Нарешті, після переговорів, за пропозицією Маргарет вирішили, що гроші, які лицар збирався щорічно виділяти на утримання хлопчика, будуть зберігатися в надійному місці і що їх вручать йому, коли він досягне повноліття.

Залагодивши цю справу, всі пішли спати. Наступного ранку Гілберт піднявся зрання й із заздрістю розглядав коней, яких саме чистив його слуга і які належали його гостям.

— Які прекрасні коні, Лінкольне! — сказав йому Гілберт. — Навіть не віриться, що вони пройшли дводенний шлях, такими бадьорими вони виглядають. Присягаюся святою месою! На таких прекрасних скакунах можуть їздити тільки принци. Вони, мабуть, коштують стільки срібла, скільки важать мої конячки. Та, до речі, я про них бідних і забув зовсім, а в них, мабуть, годівниці зовсім порожні.

І Гілберт пішов у свою стайню. Стайня була порожня.

— Дивись-но, а їх тут і немає. Гей, Лінкольне, ти що, вже випустив коней пастися?

— Ні, хазяїне.

— От ще дива які, — прошепотів Гілберт. Його раптом охопило передчуття, і він кинувся в кімнату Рітсона. Рітсона там не було.

«Можливо, він пішов будити лицаря?» — сказав собі Гілберт, прямуючи в кімнату, де ночував дворянин.

Але там теж нікого не було. У цей час з'явилася Маргарет з дитиною на руках.

— Дружино! — закричав Гілберт. — Наші коні зникли!

— Та бути цього не може!

— Гості поїхали на наших конях, а нам залишили своїх.

— Але чому ж вони поїхали ось так?

— Подумай сама, Меггі, я не знаю.

— Може, вони хотіли приховати від нас, куди поїхали?

— Виходить, їм було в чому собі дорікнути!

— Вони просто не захотіли нас попередити, що замість своїх утомлених коней беруть наших.

— Ні, напевно, не тому; їхні коні зараз виглядають так, немов вони й не пройшли тижневий шлях, вони жваві та міцні.

— Гей! Та не будемо думати про це! Подивися, який красивий хлопчик! А посміхається як! Поцілуй-но його.

— Може, цей пан хотів нам віддячити, залишивши дорогих коней замість наших косячок?

— Може, а боячись, що ми відмовимося, він виїхав, поки ми спали.

— Ну, що ж! Якщо так, я вдячний йому від щирого серця, але шурином Рітсоном я незадоволений, міг би й попроситися з нами.

— Ет, хіба ти не знаєш, що, з тих пір як померла твоя бідна сестриця Енні, його наречена, Рітсон уникає бувати в наших місцях. Можливо, наше родинне щастя розбудило в ньому сумні спогади!

— Ти маєш рацію, дружинонько, — відповів Гілберт і важко зітхнув. — Бідна Енні!

— Найбільш прикре в цій історії, — продовжувала Маргарет, — що ми не знаємо ні імені, ні місця проживання опікуна цієї дитини. Якщо вона занедужає, кому ми маємо про це повідомити? Та й як нам називати його?

— Обери йому ім'я, Маргарет.

— Краще ти сам обери, Гілберте, він же хлопчик, і, отже, ця твоя справа.

— Тоді назвемо його ім'ям мого любого брата. Я не можу подумати про Енні, щоб не згадати про бідолоашного Робіна.

— Ну от ми його й охрестили, от наш милий Робін! — вигукнула Маргарет, обсипаючи поцілунками личко дитини, яка вже посміхалася до неї, як до своєї матері.

Отже, сина назвали Робін Хед. Пізніше, ніхто не знає чому, Хед стало звучати, як Худий, або Гуд, і під ім'ям Робін Гуд маленький незнайомец став знаменитий.

РОЗДІЛ II

Із часу цих подій минуло п'ятнадцять років; під дахом лісника не переставали панувати спокій та щастя, і сирота ні на хвилину не засумнівався в тому, що він улюблений син Маргарет і Гілберта Хеда.

Одного прекрасного червненого ранку якийсь літній чоловік, одягнений як заможний селянин, їхав, сидячи верхи на міцному поні, через Шервудський ліс по дорозі, що вела в мальовниче селище Менсфілд.

Небо було чисте, вранішнє сонце освітлювало безлюдну місцевість; вітер був просякнутий терпким і сильним запахом дубового листя й тисячами ароматів польових квітів; на моху і траві розсипами діамантів блищали краплі роси; у гіллі пурхали й співали птахи; з гущавини лісу чулися крики косуль — одним словом, природа прокидалася і тільки де-не-де ще виділилися пасма нічного туману.

Обличчя подорожанина прояснилося під променями ранкового сонця, груди його розправилися, легені наповнилися свіжим повітрям, і він заспівав сильним та дзвінким голосом стару саксонську пісню, в якій проклиналися всі тирани.

Раптом повз його вухо просвистіла стріла і встромилася в гілля дуба, що стояв на узбіччі дороги.

Селянин, скоріше здивований, ніж наляканий, зіскочив із коня, сховався за дерево, натягнув тятиву лука й приготувався до оборони. Але марно він вдивлявся вдалину, розглядав стежку, обводив поглядом навколишні зарості й вслухувався у найменші лісові шерехи — він нічого не побачив, нічого не почув і не знав, що й думати про цей раптовий напад.

Може, неповинний подорожанин просто опинився на шляху стріли якогось нещасливого мисливця? Але тоді він почув би його кроки, гавкіт собаки, тоді він побачив би косулю, яка, тікаючи, перетнула б стежину.

А можливо, це був один із розбійників, вигнанець, яких у графстві водилося чимало; ці люди жили лише з того, що вбивали, грабували й цілими днями вистежували подорожан. Але всі ці бурлаки знали його, вони знали, що він небагатий, але ніколи не відмовляв у шматку хліба й келиху елю нікому з них, коли їм траплялося постукати в його двері.

Можливо, він образив кого-небудь, і ця людина хоче йому помститися? Ні, на двадцять миль довкола в нього не було ворогів.

Яка ж невидима рука захотіла його вбити?

Саме вбити, тому що стріла пролетіла коло самої його скроні, так що навіть волосся на голові в нього заворушилося.

Міркуючи про все це, подорожанин думав: «Безпосередня небезпека мені не загрожує, тому що моєму коневі інстинкт нічого не підказує. Навпаки, він стоїть спокійно, як у себе в стійлі, і тягнеться до листя, як до своєї годівниці. Але якщо він буде тут стояти, то вкаже тому, хто мене переслідує, місце, де я ховаюся».

— Гей, поні, риссю! — крикнув він.

Цей наказ був підкріплений неголосним свистом, і слухняна тварина, яка звикла за довгі роки до цього прийому мисливця, що хоче залишитися в засідці один, нашорошила вуха, подивилася своїми вогняними очима на дерево, за яким ховався його хазяїн, і, відповівши йому коротким іржанням, поскакала риссю. Селянин ще із чверть години, залишаючись насторожі, марно чекав нового нападу.

«Ну що ж, — сказав він собі, — раз терпіння нічого не дало, спробуємо діяти хитрістю».

І, визначивши з того, куди було спрямоване оперення стріли, те місце, де міг засісти його ворог, він випустив у цей бік свою стрілу, сподіваючись або злякати зловмисника, або змусити його виказати себе. Стріла просвистіла в повітрі і встромилася в кору дерева, але на виклик ніхто не відповів. Може, другий постріл буде вдаліший? Задзвеніла тятива, але друга стріла була зупинена на льоту. Інша стріла, випущена з невидимого лука, майже під прямим кутом встромилася в неї над стежкою, і, кружляючи в повітрі, обидві вони впали на землю. Постріл відбувся так швидко і зненацька й свідчив про таку спритність та влучність, що селянин у замилюванні забув про небезпеку і вистрибнув з укриття.

— Ну і постріл! Чудовий постріл! — закричав він, перетинаючи бігцем зарості папороті й намагаючись відшукати таємничого лучника.

У відповідь на його крики почувся радісний сміх, і сріблястий та ніжний, як у жінки, голос проспівав:

У лісах грають лані, у лісах цвітуть квіти,
Але що мені лані й квіти, коли зі мною ти?
Залиш здобич і квіти, залиш прозорий ставок,
І разом у ліс підемо зі мною, мій милий Робіне Гуд.

Ми в хащі сховаємося з тобою подалі від доріг,
І з квітів собі сплету я святковий вінок.

— Ох! То це Робін, безсоромний Робін Гуд співає. Йди-но сюди, хлопчику. Як? Ти насмілився стріляти з лука у свого батька? Присягаюся святим Дунстаном, я вже вирішив, що це розбійники на мене наскочили! Ну і злий же ти хлопчисько, якщо обрав собі за мішень мою сиву голову! Ах, от і він сам, — додав добрий старий, — от він і сам, бешкетник! І співає ту пісеньку, яку я склав, коли мій брат Робін був закоханий... я тоді ще пісні складав, а мій бідний брат упадав за прекрасною Мей, своєю нареченою.

— Ну що, батьку, хіба моя стріла поранила вас, а не просто полоскотала вам вухо? — почувся голос з іншого боку заростей, і юнак знову заспівав:

Над лісом бліде світло сумний місяць лле,
І десь дзвін дзвенить; у долині тиша настає.
У Шервудський ліс ходімо скоріше,
де старий дуб гіллям хитає,
Він чув присяги юних днів, і нас там щастя чекає.

Лісова луна ще повторювала останні слова, коли юнак років двадцяти на вигляд, хоча насправді йому було тільки шістнадцять, вийшов і зупинився перед старим селянином, у якому читач, без сумніву, упізнав славного Гілберта Хеда, знайомого йому з першого розділу нашої книги.

Юнак посміхався до старого, шанобливо тримаючи в руці зелений капелюх, прикрашений пером чаплі. Густе, трохи кучеряве чорне волосся облямовувало його широке чоло, біле, як слонова кістка. У ледь примружених очах, прикритих довгими віями, що кидали тінь на рожевощоке обличчя з високими вилицями, світилися темно-сині іскри. Погляд його чистих очей, здавалося, тонував у розплавленій глазури, і думки, переконання, почуття щирої юності відбивалися в ньому як у дзеркалі; в обличчі його проглядали мужність та енергія; вишукано красиві риси не мали в собі нічого жіночного, а коли він посміхався, оголюючи зуби-перлини, було видно, що це вже майже дорослий, впевнений у собі чоловік; губи в нього

були яскраво-коралові, і їх з'єднував з тонким прямим носом, крила якого просвічували рожевим, витончений жолобок.

Він засмаг, але там, де одяг відкривав шию і зап'ястя, було видно, що шкіра в нього сніжно-біла.

На ньому був капелюх із пером чаплі, перетягнена в талії куртка із зеленого Лінкольнського сукна, замшеві короткі штани з оленьчої шкіри та взуття, яке називалося unhege seo («саксонські чоботи») і яке кріпилося до кісточок міцними ремнями; на перев'язі, прикрашеній сталевими бляшками, висів сагайдак зі стрілами і невеликий ріг, а коло пояса — мисливський ніж; у руці він тримав лук. Весь одяг і спорядження Робіна Гуда, сповнені своєрідності, аж ніяк не шкодили його юнацькій красі.

— А якби замість того щоб полоскотати моє вухо, ти б пробив мені голову? — із удаваною суворістю запитав добрий старий, повторивши останні слова свого сина. — Обережніше з таким лоскотанням, сер Робін, адже так не розсмішити, а скоріше вбити можна!

— Пробачте мені, батьку. Я зовсім не хотів вас поранити.

— Охоче вірю тобі, але, дорогий мій хлопчику, так цілком могло статися: чи кінь прискорив би крок чи трохи відхилився б уліво або вправо, я б труснув головою, твоя рука здригнулася б або ти б неточно прицілився, та будь-яка дрібниця, зрештою, і твої ігри могли б закінчитися моєю смертю.

— Але рука в мене не здригнулася, і прицілююся я завжди точно. Не дорікайте ж мені, батьку, і пробачте мені мою витівку.

— Прощаю від усього серця, але, як говориться в Езопі, чії байки тобі розповідає капелан, хіба чоловік має право розважатися такими іграми, що можуть спричинити смерть іншої людини?

— Ваша правда, — відповів Робін, і в голосі його пролунала глибоке каяття. — Благаю вас, забудьте моє легкодумство, вірніше, мою провину; цей вчинок мене змусила зробити гординя.

— Гординя?

— Так, гординя. Хіба вчора ввечері, після вечері, ви мені не сказали, що я ще не став таким гарним стрільцем, щоб зля-

кати лань, зачепивши шерсть на її шкірі, але не вбивши її? Ну от... я й хотів довести вам протилежне.

— Гарненький спосіб виявляти власну майстерність! Та облишмо це, хлопчику; звичайно, я прощаю тобі й більше не серджуся, але обіцяй мені ніколи не поводитися зі мною, як з оленем.

— Не бійся, батьку, не бійся, — з ніжністю сказав юнак, — який би я не був пустотливий і легковажний, як би я не любив пожартувати, мені ніколи не забути, яку любов і повагу ти заслужив у мене, за весь Шервудський ліс я не віддам і волоска з твоєї голови!

Старий схвильовано схопив руку, протягнув йому юнаком, і з любов'ю потис її, сказавши:

— Нехай благословить Бог твоє добре серце і нехай пошле він тобі розсудливість! — додав він із наївною гордістю, яку доти приховував, щоб виляяти необережного стрільця: — Подумати тільки, адже це мій учень! І це я, Гілберт Хед, був першим, хто навчив його натягати тятиву й пускати стрілу! Учень гідний учителя, і якщо так справа піде, кращого стрільця не буде в усьому графстві, а може, й у всій Англії.

— Нехай у мене права рука відсохне і жодна моя стріла не влучить у ціль, якщо я забуду вашу любов до мене, батьку!

— Дитя, ти ж знаєш тепер, що я не батько тобі, і ми зв'язані тільки узами серця.

— О, не говоріть мені, що у вас немає на мене прав: якщо вам їх не дала природа, то дала п'ятнадцятирічна любов і турбота!

— Навпаки, давай-но поговоримо про це, — сказав Гілберт і пішов пішки стежиною, ведучи на повідку коня, який прибіг на голосний свист хазяїна. — Є в мене таємне передчуття, що незабаром нам загрожують великі небезпеки!

— Що за безглузда думка, батьку!

— Ти вже дорослий, сміливий, і, дяка Господові, сил у тебе вистачає, але тебе чекає зовсім не те майбутнє, на яке я розраховував, коли ти, тоді мале дитя, сидів на колінах у Маргарет і то плакав, то сміявся.

— Та що там! У мене одне бажання: щоб завтрашній день був схожий на сьогоднішній і вчорашній!

— Ми з Маргарет постаріли б тепер без жалю, якби тільки відкрилася таємниця твого народження.

— То ви більше ніколи й не бачили того хороброго солдата, який передав мене вам?

— Бачити я його більше ніколи не бачив, а звістку від нього одержав тільки один раз.

— Може, він загинув на війні?

— Можливо. Через рік після того як тебе до нас привезли, невідомий посланець вручив мені мішок срібла і запечатаний пергамент, але герба на восковій печатці не було. Я відніс цей пергамент своєму духівникові; він розгорнув його і прочитав слово в слово от що:

«Гілберте Хеде, рік тому я віддав під твою опіку дитя і взяв на себе зобов'язання щорічно платити тобі за твої турботи; я надсилаю тобі належну за цей рік суму; нині я залишаю Англію й не знаю, коли повернуся. Тому я вжив заходів для того, щоб ти щорічно одержував обіцяні гроші. Отже, коли прийде термін платежу, тобі слід з'явитися в канцелярію шерифа Ноттингема, і тобі заплатять. Виховай хлопчика як свого сина, після приїзду я з'явлюся за ним».

Підпису й дати не було, звідки прийшов цей лист, я не знаю. Посланець виїхав, не побажавши задовольнити мою цікавість. Я часто повторював тобі те, що невідомий лицар розповів нам про твоє народження і про смерть твоїх батьків. Більше я нічого про твоє походження не знаю, і шериф, котрий видає мені гроші для тебе, незмінно відповідає на мої питання, що ні імені, ні місцеперебування того, хто доручив йому щорічно виплачувати мені ці гінеї, він не видає. Якщо нині твій заступник викликав би тебе до себе, моя мила Маргарет і я втішилися б у розлуці тим, що ти одержиш почесні й багатство, які належать тобі по праву народження, але, якщо ми помремо раніше, ніж цей незнайомий лицар з'явиться, наша остання година буде отруєна великим сумом.

— Яким сумом, батьку?

— Сумом знати, що ти один залишаєшся на світі, відданий своїм пристрастям саме в тому віці, коли хлопчик стає чоловіком.

— Ви з матір'ю ще довго проживете.

— Одному Богові це відомо.

— Бог продовжить ваші дні.

— Нехай буде воля Його! У будь-якому разі, якщо нас розлучить швидка смерть, знай, дитя моє, що ти наш єдиний спадкоємець; хатина, у якій ти виріс, — твоя, поле, що розчищене навколо неї, — твоє, і якщо ти будеш поводитися розумно, то з грішми на твоє утримання, накопиченими за п'ятнадцять років, ти можеш не боятися убогості та жити щасливо. Уже при твоєму народженні тебе спіткало нещастя, але твої названі батьки зробили все, що могли, щоб відшкодувати тобі цю втрату, і якщо ти будеш зрідка згадувати їх, то іншої нагороди їм не треба.

Юнак був зворушений, на очі йому навернулися сльози, але він постарався стриматися, щоб ще більше не розчулити старого, відвернувся, витер сльози долонею і сказав майже веселим тоном:

— Не говори більше про такі сумні речі, батьку; думка про розлуку, чим би вона не була викликана, робить мене слабким, як жінку, а слабкість не личить чоловікові (Він думав, що вже став чоловіком.) Без сумніву, в один прекрасний день я все дізнаюся про себе, а не дізнаюся — то це не завадить мені ні спокійно спати, ні прокидатися з радістю. Чорт-забирай! Нехай мені й не відоме моє справжнє ім'я, шляхетне воно чи ні, та зате я знаю, ким хочу бути: я хочу бути найкращим стрільцем, який коли-небудь випускав стрілу в лань у Шервудському лісі.

— А ви вже є кращим стрільцем, сер Робін, — з гордістю відповідав Гілберт. — Хіба не я ваш учитель? Ну рушай, Джи-пе, мій славний поні, — додав старий, сідаючи в сідло, — мені потрібно скоріше з'їздити в Мансфілд і повернутися, бо в Меггі від занепокоєння обличчя витягнеться і стане подібним до найдовшої з моїх стріл. А ти поки, хлопчику, вправляйся і станеш таким же вправним, яким був Гілберт Хед у свої крапці роки... До побачення.

Якийсь час Робін розважався тим, що прострілював листя на вершинах найвищих дерев, потім йому це заняття набридло, він улігся на галявинці в тіні й подумки відновив сло-

во за словом усю розмову з названим батьком. Робін зовсім не знав світу, і його бажання не виходили за межі того, що могло йому дати життя під дахом лісника; найбільшим щастям для нього було вільно полювати в Шервудському лісі, повному дичини; що могло для нього значити, ким він буде: шляхетною людиною чи простолюдином?

Деся поруч почувся шерех листя й тріск гілля, й це вивело юного мисливця із замисленості; він підняв голову й побачив, що з кущів вискочила лань, промайнула галявиною й відразу ж сховалася в чагарнику. Першим бажанням Робіна було метнутися за ланню, натягнути тятиву, але, перш ніж наздоганяти її, він випадково, а може, зваблений інстинктом мисливця, подивився в той бік, відкіля з'явилася тварина, і побачив, що за кілька ярдів від нього, за пагорбом, який піднімається над дорогою, причаївся чоловік; залишаючись невидимим, він міг спостерігати за всім, що відбувалося на дорозі; він насторожено вдивлявся вдалину, тримаючи наготові стрілу.

За одягом він був схожий на простого лісника, який добре знає звички диких звірів і мирно полює, чекаючи здобич у засідці. Але якщо це справді полювання, причому полювання на ланей, чому ж він не переслідує свою здобич? Навіщо ж він сховався у засідці? Можливо, це вбивця й виглядає він подорожан?

Робін відчув, що тут планується злочин; сподіваючись попередити його, він сховався за буками й став уважно стежити за всіма рухами незнайомця. Той, як і раніше, сидів навприсядки за пагорбком спиною до Робіна і знаходився між ним та стежкою.

Раптом цей чоловік, чи то розбійник, чи то мисливець, випустив стрілу в бік стежки і піднявся, начебто збирався стрибнути на свою невидиму ціль, але він зупинився, тихо вилаявся і, знову наклавши стрілу на лук, сховався в засідці.

Друга стріла вилетіла, супроводжувана ще більш огидним прокльоном.

«На кого він усе це спрямовує? — подумав Робін. — Може, він хоче почесати за вухом у кого-небудь зі своїх друзів, як я це зробив зі старим Гілбертом цього ранку? Це гра не з лег-

ких. Але там, куди він стріляє, я нікого не бачу, а він, напевно, бачить, бо третю стрілу приготував».

Робін уже збирався вийти зі своєї схованки і познайомитися з цим нещасливим стрільцем, як раптом, ненавмисно розсунувши гілля бука, побачив на тому місці, де дорога в Мансфілд робить поворот і від неї відходить стежина, вершників: якогось дворянина, а з ним молоду даму; вони явно перебували в нерішучості — чи продовжувати їм путь, нехтуючи небезпекою, чи ж повернути назад. Коні хропли, а дворянин оглядався навсібіч, щоб вгледіти ворога та чинити йому опір, і одночасно намагався заспокоїти свою супутницю.

Раптом жінка видала пронизливий крик і впала майже без тям; у луку сідла вп'ялася стріла.

Сумнівів більше не було: чоловік у засідці був підлим убивцею.

Охоплений шляхетним обуренням, Робін вибрав у своєму сагайдаку найгострішу стрілу і натягнув тятиву. Постріл прибив ліву руку вбивці до лука саме тоді, коли той знову збирався вистрілити у вершника і його супутницю.

Завивши від болю й гніву, розбійник повернув голову і спробував розгледіти, хто так зненацька напав на нього, але тонка постава дозволяла Робінові повністю сховатися за стовбуром бука, а колір каптана робив юнака невидимим серед листя.

Робін міг би вбити розбійника, але він задовольнився тим, що покарав його, і пустив ще одну стрілу, збивши з нього капелюх, який відлетів кроків на двадцять.

Не тямлячись від болю й страху, поранений випростався, притримуючи прострелену руку здоровою, завив, завертівся на місці, злякано вдивляючись в чагарник, і втік із криками:

— Це диявол! Диявол! Диявол!

Робін провів його веселим сміхом і пожертвував ще одну стрілу, що, підстьобнувши біг убивці, мала надовго позбавити його можливості сидіти.

Побачивши, що небезпека минула, Робін вийшов з укриття і притулився в недбалій позі до стовбура дуба, який стояв коло самої стежки; він хотів привітати подорожан; та тількино вони помітили його, як дама голосно закричала, а вершник кинувся до нього, оголивши меч.

— **Гей! Сер лицар,** — вигукнув Робін. — **придержіть свою руку і стримайте свій запал! Стріли, що летіли у вас, були не з мого сагайдака!**

— **От ти де, негіднику! От ти де!** — повторював лицар, охоплений страшним гнівом.

— **Я не вбивця, зовсім навпаки, це я врятував вам життя.**

— **А де ж тоді вбивця? Говори або я розколю тобі голову!**

— **Вислухайте мене, і ви про все дізнаєтеся,** — холодно відповів Робін. — **А щодо того, щоб розрубати мені голову, про це навіть не думайте, мілорде, і дозвольте вам зауважити, що ця стріла, вістря якої дивиться на вас, проб'є вам серце перш ніж ваш меч подрпає мене. Вважайте, що я попередив вас, і вислухайте мене спокійно: я розповім вам усе, як воно було.**

— **Слухаю,** — відповів вершник, ніби зачарований холоднокрівністю Робіна.

— **Я спокійно лежав на траві там, за цими буками; повз мене пробігла лань, і я хотів кинутися слідом за нею, але тут побачив чоловіка, який пускав стріли у якусь ціль, яку я не міг розгледіти. Я відразу забув про лань і став стежити за цим чоловіком, бо він здався мені підозрілий; незабаром я побачив, що він обрав своєю мішенню цю шляхетну даму. Кажуть, ніби я найкращий лучник у Шервудському лісі, і я скористався нагодою, щоб довести самому собі, що про мене говорять правду. Першим же пострілом я прибив руку вбивці до його лука, другою стрілою збив із нього капелюх — ми можемо з вами легко його знайти, — нарешті, третій постріл змушив його тікати; напевно, він і зараз ще біжить... От і все.**

Вершник усе ще тримав меч піднятим: він сумнівався.

— **Ну ж, мілорде,** — продовжував Робін, — **гляньте мені в обличчя, і ви самі побачите, що я не схожий на вбивцю.**

— **Так, так, мій хлопчику, зізнаюся, що на розбійника ти не схожий,** — сказав незнайомец, уважно розглядаючи Робіна: **чисте чоло, щире обличчя, в очах мужність, посмішка законної гордості на губах — уся шляхетна зовнішність підлітка мимоволі вселяла довіру тому, хто дивився на нього.**

— **Скажи мені, хто ти, і прошу тебе, відведи нас туди, де наших коней можуть нагодувати і де вони відпочинуть,** — додав вершник.

— Із задоволенням. Рушайте за мною.

— Але візьми мій гаманець, а потім і Господь віддячить тобі.

— Залишіть собі ваше золото, сер лицар, мені воно ні до чого, мені його не бракує. Мене звать Робін Гуд, і я живу з батьком та матір'ю за дві милі звідси, на узліссі; ходімо, і ви знайдете в нашому будинку сердечний прийом.

Молода жінка, яка до того трималася віддалік, під'їхала до них, і Робін побачив, що з-під шовкового каптура, який прикривав її голову від ранкової свіжості, блищать величезні чорні очі; він помітив також, що вона божественно гарна, і, пожираючи її поглядом, чемно вклонився їй.

— По-вашому, нам варто вірити словам цього юнака? — запитала дама в лицаря.

Робін гордо підняв голову і, не давши лицареві часу відповісти, вигукнув:

— А що, на землі вже зовсім не вірять чесним людям?

Подорожани посміхнулися: вони більше не сумнівалися.

РОЗДІЛ ІІІ

Маленький караван спочатку рухався в повному мовчанні: лицар і дівчина все ще думали про небезпеку, якої їм удалося уникнути, а в голові юного лучника роїлися невідомі йому досі думки — він перший раз у житті був захоплений красою жінки.

Робін був гордий від народження й не хотів здатися нижчим за тих, хто був зобов'язаний йому життям, а тому йшов перед ними з виглядом гордим і суворим; він здогадувався, що ці люди, скромно одягнені й без почту, належать до знаті, але він вважав, що в Шервудському лісі він їм рівня, а перед обличчям убивць навіть перевершує їх.

Заповітною мрією Робіна було стати відомим лучником і сміливим лісником; перший титул він заслужив, а другий — ще ні, тому що виглядав зовсім зеленим молодиком.

Крім усіх своїх чудових якостей, Робін володів ще й прекрасним співучим голосом; він сам це знав і співав при кожно-

му зручному випадку, а тому й зараз йому захотілося показати мандрівникам свої здібності. Він заспівав якусь веселу баладу, але дивне хвилювання стисло його горло, а губи його затремтіли; він спробував знову заспівати, але важко зітхнув і замовк; потім спробував заспівати ще раз, але з тим же успіхом.

Простодушний хлопчик не розумів, яке почуття робить його боязким: перед його очима увесь час стояв образ прекрасної незнайомки, яка їхала за ним, і, марячи про її прекрасні чорні очі, він забув слова своєї пісні.

Але зрештою, зрозумівши причину свого хвилювання, він знову опанував себе й подумав:

«Терпіння, я незабаром побачу її без каптура!»

Лицар став доброзичливо розпитувати Робіна про його смаки, звички і заняття, але той відповідав холодно і змінив тон лише тоді, коли розмова зачепила його самолюбство.

— То ти не боїшся, — запитав незнайомиць, — що цей негідник спробує помститися тобі за свою невдачу? Не боїшся, що рука тобі зрадить?

— Чорт забирай, ні, мілорде, таке побоювання мені й на думку спасти не може!

— І на думку спасти не може?!

— Так, я звик легко влучати в ціль навіть за більш складних обставин.

У словах Робіна було стільки гордості, шляхетності й віри у власні сили, що незнайомиць утримався від глузувань і запитав:

— То ти досить цілкий стрілець, щоб влучити із п'ятдесяти кроків у ту ж ціль, в яку влучаєш із п'ятнадцяти?

— Звичайно; але сподіваюся, мілорде, — додав хлопчик глумливо, — що ви не вважаєте урок, який я дав цьому розбійникові, зразком влучності.

— Чому ж?

— Та тому, що така дрібниця нічого не доводить.

— А ти що, можеш дати мені кращий доказ?

— Як тільки матимемо нагоду, то ви самі побачите.

Знову на кілька хвилин запанувала мовчанка; маленький караван досяг невеликої галявини, перерізаної навскіс стежкою. І в ту ж хвилину в повітря піднявся великий хижий птах,

а із сусідніх заростей, злякане тупотом кінських копит, вискочило оленя і кинулося через галявину, щоб знову сховатися в лісі.

— Увага! — вигукнув Робін, наклавши одну стрілу на лук, а другу беручи в зуби. — Якій дичині ви надаєте перевагу, у вовні чи в пір'ї?

І не встиг лицар відповісти, як оленя мертве звалилося на траву, а птах, кружляючи в повітрі, упав на галявину.

— Ну, раз ви не хотіли обирати, коли вони були живими, оберете ввечері, коли їх засмажать.

— Неймовірно! — вигукнув лицар.

— Чудово! — прошепотіла дівчина.

— Вашим милостям слід тільки йти прямо цією дорогою, й он за тим лісом буде будинок мого батька. Уклін вам! Я піду вперед, щоб попередити матір про ваш приїзд і вислати за вбитою дичиною нашого старого слугу.

І, сказавши це, Робін утік.

— Шляхетна дитина, чи не так, Маріанно? — запитав лицар свою супутницю. — Чарівний хлопчик, і найкрасивіший лісник, якого я коли-небудь зустрів в Англії.

— Він ще зовсім юний, — відповіла незнайомка.

— І, може, ще молодший, ніж здається завдяки своєму зростові й статурі. Ви й повірити не можете, Маріанно, наскільки життя на свіжому повітрі сприяє розвиткові сили і зміцнює здоров'я; у задушливій атмосфері міст усе не так, — додав, зітхнувши, вершник.

— Мені здається, сер Алєн Клер, — відповіла дама, хитрувато посміхаючись, — що ви зітхаєте не стільки за зеленими деревами Шервудського лісу, скільки за їх чарівною володаркою, шляхетною дочкою барона Ноттингема.

— Ви маєте рацію, мила сестрице Маріанно, й зізнаюся, що якби це залежало від мого вибору, то я зволів би мандрувати цими лісами, маючи за житло хатину якого-небудь йомєна й будучи чоловіком Крістabelle, ніж сидіти на троні.

— Братику, думка ваша прекрасна, але трохи романтична. А втім, самі ви впевнені, що Крістabelle погодиться поміняти своє життя принцеси на жалюгідне існування, про яке ви говорите? Ах, любий Алєне, вас охопили божевільні сподіван-

ня: я дуже сумніваюся в тому, що барон коли-небудь погодиться віддати вам руку своєї дочки.

Юнак насупився, але зігнав зі свого обличчя хмарину суму і спокійно відповів сестрі:

— Мені здавалося, що ви із захватом говорили про принадності сільського життя.

— Це правда, Алене. Зізнаюся, у мене смаки дивні, але не думаю, що Крістабель їх поділяє.

— Якщо Крістабель мене справді кохає, їй у моєму житті буде добре, яким би воно не було. О, ви передчуваєте, що барон мені відмовить? Але якщо я захочу, мені варто тільки слово сказати, одне слово, і гордий, запальний Фіц Олвін прийме мою пропозицію зі страху, що він стане вигнанцем, а його Ноттингемський замок зрівняють із землею.

— Тихіше! От і хатиця, — сказала Маріанна, перериваючи брата. — І мати юнака вже чекає нас на порозі. Сказати по правді, зовнішність у цієї жінки дуже приємна.

— Та й хлопчик на неї подібний, як дві каплі води, — відповів, посміхаючись юнак.

— О, це вже не хлопчик, — прошепотіла Маріанна, і на її обличчі проступив рум'янець.

Дівчина спішилася за допомогою брата, каптур упав з її голови, і стали помітні риси її обличчя ніжно-рожевого кольору, що прийшов на зміну рум'янцеві. Робін стояв біля матері й у повному здивуванні дивився на жінку, яка вперше змусила сильно забитися його серце. Хвилювання його було таке велике й щире, що, не помічаючи цього, він вигукнув:

— Ах, я був упевнений, що такі прекрасні очі можуть опромінювати тільки прекрасне обличчя!

Маргарет, здивована сміливістю сина, повернулася до нього і досить різким тоном зробила йому зауваження. Ален засміявся, а прекрасна Маріанна почервоніла майже так само сильно, як і зухвалий Робін, який, щоб приховати зніяковілість і сором, завис на шиї в матері; але кутиком ока простодушний пустун при цьому підглядав за дівчиною. На обличчі Маріанни не було й сліду якогось гніву, навпаки, на губах її Робін побачив доброзичливу посмішку, яку дівчина марно намагалася від нього приховати, і тоді юнак, упевне-

ний у тому, що він прощений, насмілився підняти очі на це божественне створіння.

Через годину додому повернувся Гілберт Хед; за ним на крупі коня знаходився поранений, підібраний лісником на дорозі; Гілберт із надзвичайною обережністю зняв незнайомця з незручного сидіння і вніс на руках у велику кімнату, а потім покликав Маргарет, яка в цю хвилину готувала гостям постіль у кімнатах на другому поверсі.

Маргарет прибігла на заклик Гілберта.

— Иди сюди, дружино, цьому бідоласі терміново потрібна твоя допомога. Якийсь злий чоловік зіграв з ним кепський жарт, пробив стрілою кисть його руки саме тоді, коли сам він цілив в оленя. Давай скоріше, моя дорога Меггі, бо він дуже ослаб від втрати крові. Ну, як ти, приятелю? — додав старий, звертаючись до пораненого. — Ну-ну, тримайся, ти одужаєш. Та підними голову, не впадай зневіру, підбадьорся трохи, чорт забирай! Ніхто ще не вмирав через те, що йому продірявили руку.

Поранений сидів зігнувшись і втягнувши голову в плечі; обличчя він весь час відвертав від хазяїв, начебто не хотів, щоб його бачили.

У цю хвилину в будинок увійшов Робін і підбіг до батька, щоб допомогти пораненому, та, лише глянувши на нього, він відразу відійшов убік і зробив знак Гілбертові, що хоче поговорити з ним.

— Батьку, — сказав пошепки юнак, — постарайтеся приховати від тих подорожан, які зараз нагорі, що цей чоловік знаходиться в нашому будинку. Пізніше дізнається, навіщо це потрібно. Будьте обережні.

— Ах, Боже, та що, крім співчуття може викликати в наших гостей цей бідолаха, який стікає кров'ю, ліснику?

— Увечері ви про все дізнається, батьку, а поки зробіть те, про що я вас прошу.

— Дізнаюся ввечері, дізнаюся ввечері, — невдоволено пробурчав Гілберт. — Ну от що, я хочу знати все негайно, оскільки мені здається досить дивним, що така дитина, як ти, дозволяє собі давати мені поради з приводу обережності. Говори зараз же, що спільного між цим чоловіком та їхніми світлостями?

— Почекайте трохи: ввечері, коли ми залишимося самі, я вам усе розповім, присягаюся.

Старий відійшов від Робіна і повернувся до пораненого. Через хвилину Робін почув, як той голосно закричав від болю.

— Ах, он воно в чому справа, пане Робіне, ще одна твоя витівка! — вигукнув Гілберт, підбігаючи до сина й хапаючи його за рукав у ту хвилину, коли той уже був на порозі. — Я ж заборонив тобі сьогодні вранці вправлятися у влучності на собі подібних, і от як ти мене послухався — нещасний лісник тому свідок!

— У чому справа? — відповів юнак, сповнений шанобливого обурення. — Ви що, думаєте...

— Так, я думаю, що це ти пробив руку цієї людини. В усьому лісі тільки в тебе вистачить для цього влучності. Подивися, наконечник стріли тебе видав: на ньому наше клеймо... Ну, тепер ти, я сподіваюся, не будеш заперечувати свою провину?

І Гілберт показав йому наконечник стріли, витягнутий ним із рани.

— Ну й що ж?! Так, це я поранив цього чоловіка, батьку, — холодно відповів Робін.

Обличчя старого Гілберта стало суворішим.

— Це прикро й злочинно, сину; невже тобі не соромно через дурні хвастощі небезпечно поранити людину, яка не заподіяла тобі ніякого зла?

— Я не відчуваю за цей вчинок ні сорому, ні каяття, — твердим голосом відповів Робін. — Нехай сором і каяття відчуває той, хто підстерігав ні в чому не повинних і беззахисних подорожан.

— Хто ж винен у такому підступництві?

— Чоловік, якого ви настільки великодушно підібрали в лісі.

І Робін розповів батькові в усіх подробицях про випадок у лісі.

— Цей негідник тебе бачив? — запитав Гілберт із занепокоєнням.

— Ні, він утік, майже збожеволівши і волаючи про втручання диявола.

— Пробач мені, я був несправедливий, — сказав старий, стискаючи руки хлопчика. — Я захоплений своєю влучністю.

Надалі варто уважно стежити за підступами до будинку. Цей мерзотник незабаром одужає і буде здатний на знак вдячності за мої турботи і гостинність з'явитися сюди із собі подібними й учинити підпал чи вбивство. Здається мені, — додав Гілберт після роздумів, — що обличчя цього чоловіка не зовсім незнайоме мені, але, скільки не шукаю в пам'яті, імені його пригадати не можу: мабуть, зовні він сильно змінився. У ті часи, коли я знав його, риси його обличчя ще не були ганебно спотворені розпустою і злодіяннями.

Їхня бесіда була перервана появою Алена і Маріанни, яких хазяїн сердечно вітав.

У цей день, увечері, у будинку лісника панувало незвичайне пошвавлення. І Гілберт, і Маргарет, і Лінкольн, і Робін (а він особливо) відразу відчували, що гості порушили їхнє мирне існування і внесли в нього зміни. Хазяїн будинку уважно стежив за пораненим, господиня готувала вечерю; Лінкольн, як завжди, займався конями, але поглядав навколо будинку і був напготові; один тільки Робін нічого не робив, але в його серці коїлося щось неймовірне. Краса Маріанни розбудила в ньому почуття, досі йому невідомі: нерухомо, у німому замилюванні стежив він за виразом її обличчя, слухав її голос і то блід, то червонів, то здригався.

Ніколи на жодному святі в Мансфілді він не бачив такої красуні; він танцював, сміявся, розмовляв з місцевими дівчатами і навіть уже нашіптував на вушко тієї чи іншої загальноприйнятій любовній слівця, але наступного ранку, полюючи в лісі, не пам'ятав про це; сьогодні ж він скоріше б помер від страху, ніж наслідився сказати хоч одне слово шляхетній вершниці, якій врятував життя, і відчував, що ніколи її не забуде.

Він перестав бути дитиною.

Поки Робін, сидючи в куті вітальні, мовчки захоплювався Маріанною, Алел розхвалював перед Гілбертом хоробрість та влучність юного лучника і поздоровляв його з таким сином, але Гілберт, який завжди сподівався довідатися що-небудь у найнесподіваніший момент про походження Робіна, ніколи не втрачав нагоди зізнатися, що хлопчик не його син, а тому розповів дворянинові, коли і як якийсь незнайомец залишив у нього цю дитину.

Ален із подивом дізнався, що Робін зовсім не син Гілберта, й оскільки лісник додав, що невідомий заступник сироти, вочевидь, приїхав із Хантінгдона, бо саме Хантінгдонський шериф платив щорічно гроші на утримання хлопчика, то молодий дворянин сказав;

— Ми родом з Хантінгдона і всього кілька днів, як звідти. Історія Робіна, славний ліснику, може бути правдою, але я в цьому сумніваюся. Жоден Хантінгдонський дворянин не помер у Нормандії в ті часи, коли народилася ця дитина, і я ніколи не чув, щоб хтось із чоловіків шляхетних сімейств нашого графства колись вступав у нерівний шлюб із бідною простолюдинкою-французенкою. І потім, навіщо було відвозити цю дитину так далеко від Хантінгдона? Ви кажете, що для його ж блага, як вам сказав Рітсон, ваш родич, який згадав про вас і покладався за ваше добросердя. А може, це було зроблено тому, що потрібно було приховати народження цієї дитини і її хотіли прибрати, але не наслідилися вбити? Мої підозри підтверджуються ще й тим, що з того часу ви більше так і не бачили шурина. Повернувшись у Хантінгдон, я розпитаю всіх і постараюся розшукати родину Робіна; ми із сестрою зобов'язані йому життям, і нехай допоможе нам Небо заплатити йому наш борг вічною вдячністю!

Потроху дружня поведінка Алена й ласкаві слова Маріанни повернули Робінові його звичайну життєрадісність та спокій і в домі лісника запанували невимушені й привітні веселощі.

— Ми заблукали в Шервудському лісі по дорозі в Ноттингем, — сказав Ален Клер, — і я розраховую завтра вранці продовжити путь. Чи не хочете бути моїм провідником, любий Робіне? Сестру я залишу тут, віддавши її піклуванню вашої матінки, а ми повернемося завтра ж увечері. Звідси далеко до Ноттингема?

— Близько дванадцяти миль, — відповів Гілберт, — на гарному коні можна доїхати менше ніж за дві години. Мені все одно давно слід було зайти до шерифа, бо я вже рік не був у нього, і я вас проведу, сер Ален.

— Тим краще, поїдемо втрьох! — вигукнув Робін.

— Ні, ні! — заперечила Маргарет і, нахилившись до чоловіка, прошепотіла йому на вухо:

— І не думайте навіть! Хіба можна залишати двох жінок самих із цим розбійником?

— Самих?! — перепитав зі сміхом Гілберт. — А нашого старого Лінкольна, дорога Меггі, ви вже зовсім ні за що не маєте? Та й мій вірний, хоробрий Ланс горло перегризе кожному, хто насмілиться тільки руку на вас підняти!

Маргарет кинула на юну гостю благальний погляд, і Маріанна рішуче заявила, що якщо Гілберт не відмовиться від подорожі, то вона теж поїде разом із братом.

Гілберт поступився, й було вирішено, що Ален з Робіном вирушать в путь із першими променями сонця.

Посутеніло; двері дому замкнули, і всі сіли за стіл, віддаючи належне кулінарним талантам доброї Маргарет. Головною стравою був великий шматок засмаженого оленяти; Робін саяв — адже це він убив оленя, а Маріанна мала ласку зауважити, що м'ясо його дуже ніжне на смак.

Юнак і дівчина сиділи поруч і розмовляли як старі знайомі; Ален із задоволенням слухав, як Гілберт розповідає різні лісові історії, а Меггі стежила за тим, щоб на столі всього було вдосталь. І все житло лісника в цей вечір могло б служити моделлю для однієї з картин голландської школи, у яких художник поетизує сцени домашнього життя.

Раптом із кімнати хворого, розташованої на другому поверсі, почувся протяжливий свист. Усі, хто сидів за столом, спрямували погляди на сходи, що ведуть наверх. Ледве він затих, як із лісу йому відповів інший свист, схожий на перший. Співрозмовники здригнулися, ззовні неспокійно завив один зі сторожових псів, потім усе стихло й у лісі, й у будинку знову запанувала повна тиша.

— Відбувається щось незвичайне, — сказав Гілберт, — і я не дуже здивуюся, якщо лісом бродить той, хто без сорому риеється в чужих кишнях, як у своїх.

— Ви справді боїтеся, що сюди з'являться розбійники? — запитав Ален.

— Усе може бути.

— А я думав, що вони дадуть спокій хижці чесного лісника, адже лісники народ небагатий, і в розбійників вистачає здорового глузду нападати тільки на багатих людей.

— Багаті люди в лісі не часті гості, а панам розбійникам доводиться і хліб їсти, коли м'яса немає, та й запевняю вас, що ці злодії не погребують вирвати шматок хліба з рук бідної людини. І все-таки моему будинкові, мені самому і моїм домашнім вони могли б зробити ласку, адже не раз і не два голодної зими вони грілися коло мого вогнища і їли за цим столом.

— Розбійники, видно, не знають, що таке вдячність!

— І до такої міри, що не раз намагалися силою увірватися в будинок.

При цих словах Маріанна здригнулася від страху і мимоволі присунулася до Робіна. Юнак хотів заспокоїти її, але хвилювання стисло йому горло, а Гілберт, який помітив переляк дівчини, із посмішкою сказав:

— Заспокойтеся, шляхетна леді, наші хоробрі серця і влучні луки стануть вам у нагоді, і, якщо розбійники на-смідяться сюди прийти, вони втечуть, як уже не раз тікали, не одержавши іншої поживи, крім стріли нижче спини.

— Спасибі, — відповіла Маріанна, а потім, кинувши на брата багатозначний погляд, вона додала. — Виходить, життя лісника не таке легке й безпечне?

Робін неправильно витлумачив її слова, прийнявши їх на свій рахунок; він не зрозумів, що дівчина натякає на удавану пристрась Алена до сільського життя, а тому вигукнув:

— А я вважаю, що воно повне радості й щастя. Мені часто доводиться проводити цілий день у якомусь із сусідніх сіл, і я завжди з невимовною радістю повертаюся у свій прекрасний ліс та кажу собі, що краще помер би, ніж мучився замкненим у міських стінах.

Робін уже збирався продовжити свою промову в тому ж дусі, як у двері будинку постукали з такою силою, що затремтіли стіни, а собаки, які мирно спали коло вогнища, підхопилися з голосним гавкотом; Гілберт, Ален і Робін кинулися до дверей, а Маріанна пригорнулася до грудей Маргарет.

— Гей! — закричав лісник. — Що за нахабний гість на-смівився вибивати мої двері?

У відповідь почувся ще сильніший удар; Гілберт повторив питання, але через шалений гавкіт собак спочатку взагалі

нічого не було чути, а потім за дверима почувся гучний голос, що перекривав цей шум і повторював:

— Відчиніть, заради Бога!

— Хто ви?

— Два ченці з ордена святого Бенедикта.

— Звідки й куди ви йдете?

— Йдемо ми з нашого абатства, абатства в Лінтоні, а прямуємо в Мансфілд.

— Що вам треба?

— Нічлігу та їжі; ми заблукали в лісі й умираємо від голоду.

— Твій голос на стогін умираючого мало схожий; як мені переконатися, що ти говориш правду?

— О чорт! Та відчинивши двері й подивившись на нас, — відповів чернець, і нетерпіння змусило його говорити куди менш смиренно. — Ну, впертий ліснику, відімкнеш ти, нарешті? Під нами ноги підгинаються, і в животі бурчить від голоду.

Гілберт порадився з гостями; він усе ще вагався, але тут утрутився ще один голос, голос старого, і вимовив смиренно та з благанням:

— Заради Бога! Відчиніть, добрий ліснику; присягаюся вам мощами нашого святого заступника, що мій брат сказав правду!

— Ну, зрештою, — сказав Гілберт так голосно, щоб його було чути на вулиці, — нас тут четверо чоловіків і за допомогою наших собак ми справимося з цими прибульцями, хто б вони не були. Я відімкну. Робіне, Лінкольне, притримайте поки собак, а якщо на нас нападуть, ви їх спустите.

РОЗДІЛ IV

Тільки-но двері повернулися на петлях, як чоловік, який буквально навалився на них ззовні, щоб не дати їх зачинити, переступив через поріг. Чоловік цей був молодий, кремезний, величезний на зріст, на ньому була довга чорна ряса, з каптуром і широкими рукавами, підперезаний він був мотузкою,

на боці в нього висіли величезні чотки, а спирався він на товсту палицю.

За цим красенем-ченцем смиренно йшов слідом старий точно в такому ж одязі.

Після звичайних вітань усі знову сіли за стіл разом із новоприбулими, і в будинку знову запанувало поживавлення та щирий спокій. Однак господарі будинку не забули свисту з верхнього поверху і з лісу, але, щоб не тривожити гостей, вони приховували свої побоювання.

— Славний і добрий ліснику, прийми мої вітання: стіл накритий прекрасно! — вигукнув велетень-чернець, пожираючи шматок дичини. — Якщо я сів до столу, не дочекавшись твого запрошення, то тільки тому, що мене підштовхнуло до цього почуття голоду, таке ж гостре, як лезо ножа.

Правду кажучи, цього безцеремонного суб'єкта за словами й манерами можна було скоріше прийняти за колишнього солдата, ніж за ченця. Але в ті часи ченців ніщо не обмежувало, їх було багато, а щире благочестя й чесноти більшості з них викликали повагу і до всіх інших.

— Добрий ліснику, нехай благословить Пресвята Богоматір твій будинок і пошле йому мир та щастя! — сказав, відламуючи шматок хліба, старий чернець, у той час як його товариш з усіх сил працював щелепами і поглинав один кухоль елю за одним.

— Пробачте мені, добрі отці, — сказав Гілберт, — що я не квапився відчинити вам двері, але обережність...

— Так звичайно... обережність тепер доречно, — відповів молодий чернець, переводячи дух між двома шматками. — В околиці блукає зграя лютих розбійників, і години не пройшло, як двоє цих негідників напали на нас, утовкмачивши собі в голову, незважаючи на наші заперечення, що в наших торбинках завівся мерзений метал, іменованій сріблом. Клянуся святим Бенедиктом! Вони досить вдало до нас звернулися, і я трохи вже не відправив молебень палицею по їхніх спинах, але тут почувся протяжний свист, на який вони відповіли, давши сигнал до відступу.

Співрозмовники із занепокоєнням презирнулися: один тільки чернець здавався зовсім спокійним і філософськи віддавався гастрономічним насолодам.

— Всемилостиве Провидіння! — продовжував він, помовчавши хвилину. — Якби цей свист не розбудив ваших собак і вони б не загавкали, ми не знайшли б вашого будинку, а оскільки тут і дощ почався, то нам довелося б підкріпитися лише чистою водичкою, як те й пропонують правила нашого ордена.

Сказавши це, чернець знову наповнив кухоль і спустошив його.

— Славний песику, — додав він, нахилившись, щоб погладити старого Ланса, який саме влігся коло його ніг, — шляхетна тварина!

Але Ланс, не відповідаючи на ласку ченця, встав, потягнувся, понюхав повітря і глухо загарчав.

— Ну ж, ну ж! Що тебе турбує, мій добрий песику? — запитав Гілберт, погладивши собаку по шиї.

Тварина, немов у відповідь, одним стрибком опинилася коло дверей і, не видавши ні звуку, знову стала принохуватися, прислухатися, а потім повернула голову до хазяїна і, здавалося, стала просити його із гнівним поглядом, щоб відчинили двері.

— Робіне, подай мені палицю і візьми свою, — неголосно сказав Гілберт.

— У мене, — настільки ж тихо сказав чернець, — рука залізна, кулак сталевий, а палиця кизилова, і, якщо на нас нападуть, усе це до ваших послуг.

— Спасибі, — відповів лісник, — а я думав, що правила твого ордена забороняють тобі використовувати свою силу таким чином.

— Насамперед правила мого ордена пропонують мені надавати допомогу і підтримку моїм ближнім.

— Терпіння, чада мої, — сказав старий чернець, — першими не нападайте!

— Ми прислухаємося до вашої поради, батьку мій; насамперед...

Але тут Гілберта перервала Маргарет, яка скрикнула від переляку, і він не закінчив викладу свого плану оборони. На верхній частині сходів бідна жінка побачила пораненого, про якого думала, що він лежить при смерті в ліжку, й онімівши

від жаху, вона простягла руку, показуючи на цю лиховісну примару. Усі разом глянули туди, але на сходах уже нікого не було.

— Ну ж, мила Меггі, — сказав Гілберт перш ніж продовжити виклад свого плану оборони, — не тремти так; бідолаха, який нагорі, з ліжка не вставав, він надто слабкий, і його треба пожаліти, а не боятися, бо, якщо на нього нападуть, він і захиститися не зможе. Тобі просто привиділося, Меггі.

Говорячи так, славний лісник намагався приховати свої побоювання, тому що тільки він і Робін знали, що за людина цей поранений. Без сумніву, цей розбійник був у змові з тими, хто знаходився у лісі, але слід було, не спускаючи з нього очей, і виду не показувати, що його присутність у будинку небезпечна, інакше жінки зовсім би збожеволіли від страху; тому лісник багатозначно глянув на Робіна, і той непомітно для всіх, як кішка на нічних ловах, піднявся сходами.

Двері кімнати були напіввідчинені, у них падав відблиск світла із залу, і відразу ж Робін побачив, що поранений, замість того щоб лежати в ліжку, наполовину висунувся з розчиненого вікна і тихо розмовляє з якимось чоловіком, який стоїть унизу.

Наш герой, лігши на підлогу, доповз до самих ніг розбійника і став прислухатися до розмови.

— Юна дама і лицар тут, — сказав поранений, — я сам тільки що бачив їх.

— Чи можливо це? — вигукнув його співрозмовник.

— Так, я б поквитався з ними сьогодні вранці, та сам диявол їх захистив: невідомо звідки вилетіла стріла, скалічила мені руку, і вони від мене вислизнули.

— Прокляття!

— Вони заблукали, і провидіння привело їх переночувати в будинок того ж славного чоловіка, який підібрав мене, коли я спливав кров'ю.

— Тим краще, тепер вони від нас не втечуть.

— Скільки вас, хлопці?

— Семеро.

— А їх тільки четверо.

— Найважче — увійти; на вигляд засуви в дверях міцні, і мені здається, що там ціла зграя псів.

— А навіщо нам двері? Нехай краще вони залишаться зачиненими під час бійки, бо красуня з братиком від нас знову зможуть утекти.

— Тоді що ви збираєтеся робити?

— А, чорт забирай, я допоможу вам залізити через вікно. Одна рука, права, у мене діє, я зараз прив'яжу до цієї поперечини простирадла й ковдри. А ви поки готуйтеся піднятися сходами.

— Он як? — вигукнув Робін і, скопивши розбійника за ноги, спробував викинути його у вікно.

Обурення, гнів, палке бажання відвернути небезпеку, що загрожувала життю його батьків і свободі прекрасної Маріанни, у стократ збільшили сили юнака. Марно розбійник намагався опиратися, — поштовх був такий раптовий, що він вилетів з вікна й упав, але не на землю, а у чан із водою, який стояв унизу.

Ті, хто були ззовні, налякані несподіваним падінням свого товариша, розбіглися і сховалися в лісі. Робін спустився і розповів про свою пригоду. Спочатку всі посміялися, а потім замислилися. Гілберт висловив переконання, що зловмисники, отямившись, знову спробують напасти на будинок. Чоловіки стали готуватися до нового нападу, а старий чернець, отець Елдред, запропонував помолитися всім разом і попросити допомоги Всевишнього.

Ще звучали слова молитви, як зовні почулися стогони й переривчастий свист. Це розбійник, жертва Робіна, який упав у чан, отямився і став кликати спільників на допомогу. Тим стало соромно, що вони злякалися й утекли; повернувшись, вони нечутно підкралися до будинку, допомогли пораненому вибратися з чана, поклали його, майже вмираючого, під навіс, а потім стали обговорювати новий план нападу на будинок.

— Нам необхідно захопити Алена Клера і його сестру, живими чи мертвими, — заявив ватажок зграї зарізяк, — тому що це наказ барона Фіц Олвіна, а я краще кину виклик чортові або буду вкушеним скаженим вовком, ніж повернуся до барона голіруч. Якби цей дурень Тайфер не припустився такої помилки, ми б уже повернулися в замок.

Читачі можуть зрозуміти, що негідника, з яким так безцеремонно повівся Робін, звали Тайфер. Що ж стосується барона

Фіц Олвіна, то з ним ми читачів незабаром познайомимо, а поки їм досить знати, що ця мстива людина запряглася вбити Алена: по-перше, тому, що Ален кохав леді Крістabelle Фіц Олвін, його дочку, і вона відповідала йому взаємністю, у той час як барон хотів одружити її з одним багатим вельможею з Лондона, а по-друге, тому що цьому самому Аленові були відомі деякі політичні таємниці, розкриття яких спричинило б загибель барона. У ті феодальні часи барон Фіц Олвін, сеньйор Ноттингема, мав право вершити вищий і нижчий суд у всьому графстві, а тому міг вільно використовувати воїнів для своєї особистої помсти. Та й що це були за воїни, Великий Боже, якщо Тайфер був їх кращим представником!

— Уперед, хлопці, за мною! Нехай кожний візьме в руки кинджал і, якщо вони будуть опиратися, не жалійте нікого... Але спочатку спробуємо добром.

Звернувшись у такий спосіб до семи негідників, які перебували на службі в лорда Фіц Олвіна, їхній проводир із силою вдарив кілька разів у двері будинку ручкою меча і закричав:

— Ім'ям барона Ноттингема, нашого шляхетного і могутнього володаря, наказую тобі відімкнути і видати нам... (Тут лютий гавкіт собак заглушив його голос і кінець фрази ледь можна було почути). Я наказую тобі видати нам лицаря та юну даму, які ховаються у твоєму будинку!

Гілберт відразу повернувся до Алена й, здавалося, поглядом запитав його, чи винний той у чому-небудь.

— Ви думаете, що я винний?! — вигукнув Ален. — О ні, присягаюся вам, славний ліснику, я не винен ні в якому злочині, ні в чому, що ганьбить мене і підлягає покаранню, і моя єдина провина вам відома...

— Добре. Ви мій гість, а тому ми зобов'язані надати вам допомогу і захист у міру наших сил.

— Відмикай же, нарешті, чортів заколотнику! — закричав керівник загону.

— Ні, не відімкну.

— Ну, це ми подивимося!

І ватажок наніс кілька ударів палицею по дверях, які не витримали б, якби зсередини не були укріплені залізною поперечиною.

Гілберт намагався виграти час і підготуватися до захисту; він розумів, що двері встоять лише кілька секунд, і готувався до того, щоб, коли їх виб'ють, ворогам була забезпечена гідна зустріч.

Він був схожий на коменданта фортеці, яку от-от візьмуть штурмом: розподіляв ролі, кожному вказував його місце, перевіряв зброю і радив усім насамперед бути холоднокровними та обережними. Про хоробрість він навіть і не говорив, оскільки всі, хто оточував його, уже не раз проявили її.

— Так, а ти, моя дорога Меггі, — сказав Гілберт дружині, — піднімися з цією шляхетною дівцею в кімнату на горі; від жінок тут користі немає.

Маргарет і Маріанна неохоче скорилися.

— А ти, Робіне, піди скажи старому Лінкольнові, що тут для нього є справа, а сам стань коло вікна на другому поверсі і стеж за цими розбійниками.

— Та тільки спостереженням я не обмежуся, — відповів юнак, потрясаючи своїм луком і піднімаючись сходами. — Хоч і темно, а в ціль я влучу.

— У вас є меч, сер Ален, а у вас, отче мій, палиця, й, оскільки правилами вашого ордену це не заборонено, ви її пустите в хід.

— Я хочу сам відімкнути двері, — сказав молодий чернець. — Може, моя палиця і приведе до тями першого ж нападника.

— Добре. Тоді розділимося так, — почав давати розпорядження Гілберт, — я стану в цьому кутку й звідси буду обсіпати стрілами усіх, хто ввірветься, ви, сер Ален, станете ось-де і будьте готові прийти кожному з нас на допомогу, а ти, Лінкольне...

У цю хвилину в кімнату ввійшов величезного росту старий, тримаючи в руках палицю під стать йому.

— ...а ти, Лінкольне, станеш з іншого боку дверей, навпроти святого отця, і ваші палюги попрацюють разом; тільки спочатку відсунь убік стіл і лави, щоб місце було вільне. Загасимо світильники, і від вогнища світла вистачить. Ну а ви, славні мої песики, — додав лісник, гладячи бульдогів, — і ти, Лансе, дорогий мій, ви ж знаєте, кого треба кусати і за яке місце. Приготуйтеся! Отець Елдред зараз молиться за нас, а незабаром йому доведеться молитися за покалічених і вбитих!

Отець Елдред і справді стояв на колінах у кутку спиною до інших і палко молився.

Поки учасники цієї сцени готувалися відбити напад, нападники, яким набридло марно гупати в двері, вирішили вдаватися до іншого засобу, й хатина лісника опинилася у великій небезпеці. Але, на щастя, Робін був пильний і все бачив зі свого спостережного пункту.

— Батьку! — неголосно гукнув він Гілберта з верхніх сходів. — Батьку, ці негідники складають перед дверима дрова і збираються їх підпалити; нападників усього семеро, не рахуючи пораненого, а той, видно, напівмертвий.

— Клянуся месою! — вигукнув Гілберт. — Треба не дати їм часу розпалити хмиз; дрова в мене сухі, і будинок займеться в одну мить, як багаття в ніч на святого Іоанна. Хутко відчиняйте, отче бенедиктинцю, відчиняйте! І всім приготуватися!

Відступивши вбік, чернець простягнув руку, підняв залізну поперечину, відсунув засуви, і через двері, що відкрилися, у кімнату повалився хмиз.

— Ура! — закричав ватажок розбійників, першим просувавши в щілину голову. — Ура!

Але не встиг він зробити й кроку, як у горло йому вчепився Ланс, а палиці Лінкольна й ченця звалилися на його потилицю, і він гепнувся коло порога.

Та ж доля чекала й наступного бандита.

Із третім вдалося впоратися так само, але ті четверо, що залишилися, зуміли вступити в боротьбу, і вони не були зупинені, як їхні попередники, собаками, які все ще не випускали своїх жертв; зав'язався справжній бій; Гілберт і Робін, зайнявши позиції, безумовно могли б його швидко припинити і здобути перемогу, розстрілявши супротивників стрілами зі своїх сагайдаків, бо нападники були озброєні тільки списами; але Гілберт не хотів кровопролиття і надав можливість ченцеві-бенедиктинцю й Лінкольну добряче погамселити палицями підручних барона Фіц Олвіна, а тому й він, і Ален Клер тільки відбивали удари списів.

Дотепер кров пролилася лише від укусів собак, але тут Робінові стало соромно, що він не діє, до того ж йому захотілося показати своє вміння; оскільки Лінкольн навчив його

золодіти палицею не гірше, ніж Гілберт луком, він схопив ратище алебарди, і його муліне присєдналося до страшних ударів його товаришів.

Не встиг Робін підійти до учасників бійки, як один із розбійників, величезний, як Геркулес, люто і глумливо посміхаючись, відступив на крок перед Лінкольном та ченцем, обернувся до юнака і зробив випад. Але Робін не втратив холонокровності й, відбивши удар списа, який міг би проткнути його наскрізь, відповів на нього прямим горизонтальним ударом у груди, що змусило бандита відлетіти до стіни і сповзти по ній.

— Браво, Робіне! — закричав Лінкольн.

— Тисяча смертей! — бурмотів розбійник, відхаркуючи згустки крові; здавалося, він був близький до смерті, але раптом встав, випростався, удавано заклопотаний, і миттєво, немов збожеволівши від люті, кинувся на Робіна зі списом.

От тут би Робінові й настав кінець, бо, не тямлячись від радості, він забув прикритися палицею і спис відразу ж простромив би його, якби старий Лінкольн, який уважно стежив за всім, що відбувається, не поклав убивцю ударом палиці по голові.

— Ну от і четверо! — зі сміхом вигукнув він.

І правда, четверо бандитів уже валялися на підлозі; на ногах залишилися тільки троє, та й ті, скоріше, збиралися зтекти, ніж продовжувати бійку, бо чернець-бенедиктинець не переставав наносити їм удар за ударом своєю величезною кизиловою палицею.

До чого ж він був чудовий, цей святий отець: каптур його був відкинутий, рукави засукані до ліктя, поділ підтиканий вище колін, а на обличчі палав рум'янець праведного гніву!

Сам архангел Гавриїл, який бореться з дияволом, не був більш грізний!

Поки герой-чернець, поруч з яким знаходився захоплений Лінкольн, продовжував битву, Гілберт за допомогою Робіна й Алена надійно зв'язав руки і ноги тим із переможених, хто ще подавав ознаки життя. Двоє попросили пощади, третій був мертвий, ватажок, на якому Ланс так і висів, вчепившись йому в горло, страшно хрипів і час від часу волав, звертаючись до своїх товаришів:

— Убийте, убийте, убийте собаку!

Але ті його не чули, а якби й чули, то не змогли б прийти на допомогу, бо самі змушені були захищатися.

І все-таки одна людина, про яку всі вже забули, спробувала йому допомогти. Тайфер, який трохи не захлинувся в чані й майже мертвий був покладений своїми товаришами на землю під навіс, прийшовши до тями й почувши шум битви, поповзом дістався до місця сутички і вже хотів ударити хороброго Ланса ножем, та тут Робін помітив його, схопив за плечі, кинув горілиць, забрав у нього кинджал, притис коліном до підлоги й тримав так, поки Гілберт і Ален не зв'язали йому руки й ноги.

Ця спроба Тайфера допомогти ватажкові тільки прискорила його загибель: Ланс, як будь-який собака, у якого хочуть відняти кістку, оскаженів, його страшні ікла ще глибше вчепилися в горло жертви, роздерши сонну артерію та яремні вени, і лиходій став спливати кров'ю.

Зловмисники побачили, що трапилося з їхнім ватажком, але продовжували опиратися, хоча й недовго, до того ж старий Лінкольн перекрив їм шлях до відступу, зачинивши двері та заклавши засув, і розбійники опинилися в мишоловці.

— Пощадіть! — закричав один з них, приголомшений і спантелечений ударами кизилової палиці ченця.

— Немає тобі пощади! — крикнув у відповідь чернець. — Хотіли, щоб вас приголубили, так тримайте!

— Пощади, Бога ради!

— Не буде нікому із вас пощади!

І кизилова палиця безупинно опускалася, піднімаючись лише для того, щоб знову опуститися.

— Пощади, пощади! — нарешті закричали всі розбійники разом.

— Спочатку киньте списи!

Вони кинули списи на землю.

— Тепер на коліна!

Розбійники опустили на коліна.

— Прекрасно! Залишилося тільки витерти палицю.

«Витерти палицю» для веселого ченця означало гарненько пройтися нею останній раз по спинах лиходіїв. Потім він

схрестив на грудях руки, і, опершись на палюгу, застиг у позі Геркулеса-переможця.

— Ну а тепер нехай вашу долю вершить господар будинку, — сказав він.

Гілберт Хед володів життям і смертю цих негідників; відповідно до звичаїв того часу, коли кожен сам вершив правосуддя, лісник міг забажати їхньої смерті, але він терпіти не міг проливати кров, крім як у випадку законного самозахисту, а тому прийняв інше рішення.

Шістьох пораниених підняли, привели якось до тями, скрутили їм за спиною руки і прив'язали до однієї мотузки, як галерних рабів. Потім Лінкольн за допомогою молодого ченця відвів їх за кілька миль від будинку в ліс і залишив там міркувати над своєю долею.

Тайфера серед них не було. У ту хвилину, коли Лінкольн хотів прив'язати його до спільного ланцюга, він зненацька сказав:

— Гілберте Хеде, накажи перенести мене на ліжку. Я маю тобі дещо сказати перед смертю, Гілберте Хеде.

— Ну ні, невдячна ти собако; тебе скоріше варто було б повісити на першій же гілляці.

— Змилуйся, вислухай мене!

— Ні, ти підеш з іншими.

— Вислухай мене, мені треба тобі розповісти щось дуже важливе.

Гілберт хотів знову відповісти відмовою, та тут йому здалося, що губи Тайфера промовили ім'я, яке розбудило в ньому безліч гірких спогадів.

— Енні, він вимовив ім'я Енні! — прошепотів Гілберт, відразу ж схилиючись над пораниеним.

— Так, я вимовив ім'я Енні, — слабким голосом прошепотів умираючий.

— Ну то говори скоріше, що ти про неї знаєш.

— Не тут — нагорі, коли ми залишимося самі.

— Ми й так самі.

Гілберт і справді так думав, бо Робін і Ален пішли копати могилу неподалік від будинку, щоб поховати убитого, а Маргарет і Маріанна ще не вийшли зі свого притулку.

— Ні, ми не самі, — сказав Тайфер, показуючи на старого ченця, який молився над трупом розбійника.

І, схопивши Гілберта за руку, Тайфер спробував піднятися з землі, але той поспішно відіпхнув його зі словами:

— Не торкайся до мене, негіднику!

Нещасний упав на спину, але Гілберт, якого мимоволі охопив жаль, обережно підняв його: одне ім'я Енні зупинило його гнів.

— Гілберте, — заговорив знову Тайфер, і голос його став усе слабкішим і слабкішим, — я зробив тобі багато зла, але я спробую його спокутувати.

— А я не прошу тебе його спокутувати, я просто слухаю, що ти скажеш.

— Ах, Гілберте, змилосьердся, не дай мені померти... я задихаюся... поверни мене до життя, хоч ненадовго, я тобі все розповім там, нагорі!

Гілберт хотів вийти і покликати Робіна й Алена, щоб вони допомогли йому перенести вмираючого на ліжку, але той подумав, що лісник вирішив його залишити самого, зробив зусилля, піднявся і вигукнув:

— Ти що, не впізнаєш мене, Гілберте?

— А як же, впізнаю: ти проклятий убивця і зрадник! — відповів Гілберт уже з порогу.

— Я ще гірше, ніж ти думаєш, Гілберте: я Рітсон, Роланд Рітсон, брат твоєї дружини.

— Рітсон! Рітсон! О Пресвята Діво, Мати Божа! Хіба це можливо?

І Гілберт опустився на коліна поруч з умираючим: той бився в передсмертній агонії.

РОЗДІЛ V

Після такого бурхливого вечора настала тиха й спокійна ніч. Молодий чернець і Лінкольн повернулися з лісу і займалися похованням убитого; Маріанна і Маргарет спали, але й уві сні їм вчувався шум бою; Алан, Робін, старий чернець,

молодий чернець, який приєднався до них, і Лінкольн спали глибоко, як люди, що потребують відновлення сил, і тільки Гілберт Хед не міг спати.

Він схилився над постіллю Рітсона, який залишався непритомним, і з хвилюванням очікував, коли той відкриє очі; він сумнівався... сумнівався в тому, що цей чоловік із мертво-блідим обличчям, що постарішало не стільки від віку, скільки від розпусти і несло на собі відбиток зла в кожній своїй рисі, і є той красень та веселун Рітсон, любий брат Маргарет і наречений нещасної Енні.

І, молитовно склавши руки, Гілберт вигукнув:

— О Боже, зроби так, щоб він ще не помер!

Господь почув його молитви, і, коли зійшло сонце й залило всю кімнату світлом, Рітсон, немов пробудившись від смертельного сну, здригнувся, покаюнно зітхнув і, схопивши руку Гілберта, підніс її до губ та прошепотів:

— Ти прощаєш мене?

— Спочатку все розкажи мені, — відповів Гілберт, якому не терпілося прояснити обставини смерті своєї сестри Енні й дізнатися щось про походження Робіна, — а вже потім я тебе прощатиму.

— І тоді я помру спокійно.

Рітсон збирався почати свою розповідь, та тут знизу почулися молоді життєрадісні голоси.

— Батьку, ти спиш? — запитав Робін, стоячи на нижніх сходах.

— Нам настав час вирушати в Ноттингем, якщо ми хочемо повернутися сьогодні ввечері, — додав Ален Клер.

— Якщо ви, добродії, нічого проти не маєте, — громовим голосом промовив молодий чернець-велетень, — я складу вам компанію, бо мене кличе в Ноттингемський замок одна богоугодна справа.

— Та спустіться ж, батьку, ми хочемо з вами попрощатися.

Гілберт спустився, але з деяким жалем: він боявся, що умираючий от-от випустить дух, і тому постарався скоріше піднятися до нього знову і зробити так, щоб його більше не турбували, оскільки сподівався, що з урочистого зізнання Рітсона безсумнівно отримає багато важливих для себе відомостей.

От чому він відразу відпустив Робіна, Алена й ченця; Маріанна і Маргарет зібралися трохи провести їх, щоб розважитися ранковою прогулянкою лісом; Лінкольна Гілберт під якимось приводом відіслав у Мансфілд, а отець Елдред скористався нагодою відвідати село. До кінця дня всі мали зібратися в лісника.

— Тепер ми самі, говори, я слухаю, — сказав Гілберт, сідаючи в головах ліжка Рітсона.

— Я не стану, братику, розповідати вам про всі злочини і дивовижні діяння, якими я себе заплямував. Це була би занадто довга розповідь. Та й навіщо вам знати все це? Адже ви хочете знати всього лише про Енні й про Робіна, чи не так?

— Так. Але спочатку розповідай про Робіна, — відповів Гілберт, побоюючись, що умираючий не встигне розповісти йому про все.

— Ви знаєте, що я залишив Мансфілд двадцять три роки тому, щоб піти на службу до Філіппа Фіц-Ута, барона Бізента. Цей титул мій хазяїн отримав від короля Генріха як подяку за заслуги під час війни у Франції. Філіпп Фіц-Ут був молодшим сином старого графа Хантінгдона, який помер задовго до того, як я потрапив у їхній будинок; стан і титул він залишив своєму старшому синові Робертові Фіц-Уту.

Невдовзі після того, як Роберт одержав цю спадщину, померла під час пологів його дружина, і він зосередив усю свою любов на спадкоємці, якого вона народила; це була слабка й хвороблива дитина, яка вимагала невсипущих турбот і уваги, та й то важко було підтримувати його життя. Граф Роберт, так і не втішився після смерті дружини і, не вірячи у майбутнє дитини, дозволив горю здолати себе й помер, доручивши братові Філіппу турбуватися про єдиного спадкоємця роду.

Відтепер над бароном Бізентом, Філіппом Фіц-Утом, тяжів великий обов'язок. Але барон був сповнений честолюбства; палке бажання набути нових титулів і великого стану змусили його забути прохання брата, і, повагавшись кілька днів, він вирішив позбутися дитини, однак незабаром змушений був відмовитися від цього задуму: юний Роберт жив в оточенні численного почту, лакеїв, воїнів; жителі графства були йому віддані й могли б заперечувати або навіть збунтуватися, якби Філіпп Фіц-Ут спробував відкрито позбавити дитину її прав.

Тоді він вирішив відкласти цю справу і покласти надії на слабке здоров'я спадкоємця, яке, на думку лікарів, не витримало б, якби юнакові прищепили смак до розпусту і важких тілесних вправ.

От із цією метою Філіпп Фіц-Ут і взяв мене до себе на службу. Граф Роберт наближався до своїх шістнадцяти років; за підлим задумом його дядька, я мав підштовхнути його до загибелі всіма доступними способами — необережним падінням, нещасним випадком, хворобою, — одним словом, зробити все, щоб він якомога швидше помер, але не йти на вбивство.

Це не робить мені честі, але мушу зізнатися, славний мій Гілберте, що я, ставши звідником і вбивцею, ревно виконував доручення барона Бізента, хоча він і не міг стежити, як я справлявся з цим, бо король Генріх відправив його командувати військами у Францію. Нехай простить мені Бог, я мав би скористатися його відсутністю, щоб зруйнувати його злочинний задум, але я, навпаки, з усіх сил намагався одержати нагороду, яку барон обіцяв видати мені в той день, коли він дізнається про смерть Роберта.

Але, підростаючи, Роберт ставав усе сильнішим і сильнішим. Втоми він не знав; марно ми день і ніч проводили в роз'їздах, причому в будь-яку погоду, по лісах і полях, заглядаючи в усі шинки та інші сумнівні місця: часто я перший готовий був просити ласки. Самолюбство моє через це страждало, і, якби барон написав мені хоч одне-єдине двозначне слово, виявив подив із приводу настільки прекрасного і нездоланного здоров'я племінника, я не задумуючись отруїв би Роберта якоюсь повільною отрутою, щоб виконати своє завдання.

А воно ставало з дня на день усе складнішим, і я даремно ламав голову в пошуках якого-небудь природного способу похитнути дивовижну витривалість мого вихованця; мої власні сили підходили до кінця, і я готовий був уже розірвати угоду з бароном Бізентом, як раптом мені здалося, що в поводженні і в обличчі юного графа з'явилися якісь зміни; спочатку вони були ледь вловимі, але потім стали чітко помітні, суттєві й значні. Він утратив звичайну жвавість і життєрадісність, цілими годинами сидів сумний та замислений; раптово зупиняв коня, перервавши гонитву, або прогулював-

ся десь на самоті саме тоді, коли собаки брали звіра; він перестав їсти, пити, спати, уникав жінок, а зі мною заговорював не частіше одного-двох разів на день.

Не сподіваючись на його відвертість, я хотів простежити за ним, щоб дізнатися про причину такої разючої зміни, але це було нелегко, тому що він постійно відшукував привід відправити мене від себе.

Одного разу під час полювання, переслідуючи оленя, ми опинилися на узліссі Хантінгдонського лісу; там граф зупинився й, відпочивши хвилину, сказав мені:

«Роланде, почекайте мене тут під дубом, я повернуся через кілька годин».

«Добре, мілорде», — відповів я йому.

І граф заглибився в лісові хащі. Я відразу прив'язав собак до дерева і кинувся за ним, ідучи його слідом у чагарнику, але, як я не поспішав, він устиг відірватися від мене, а я довго тинявся лісом, так що зрештою заблукав.

Сильно розсерджений тим, що пропустив нагоду підняти завісу таємничості, якою оточив себе Роберт, я намагався відшукати дерево, під яким мав його чекати, як раптом неподалік, за купою невисоких дерев, почув ніжний дівочий голос... Я зупинився, обережно розсунув гілки і побачив, що мій хазяїн сидить поруч із красивою дівчиною років шістнадцяти-сімнадцяти: вони посміхалися і розмовляли, а руки їхні сплелися.

«Ага! — сказав я собі. — От новина, якої пан барон Бізент ніяк не очікує! Роберт закоханий, — от звідки безсоння, сум, відсутність апетиту і, головне, прогулянки на самоті».

Я прислухався до того, про що говорили закохані, сподіваючись дізнатися про яку-небудь таємницю, але не вловив нічого, крім того, що звичайно говориться за таких обставин.

Вечоріло; Роберт встав, узяв дівчину під руку і проводив її до узлісся, де на неї чекав слуга з двома конями; я стежив за ними здалеку, але там вони попрощалися, і мій хазяїн поспішив до місця, де він залишив мене.

Я встиг повернутися туди раніше за нього; коли він з'явився, собаки були відв'язані і я на всю силу своїх легенів сурмив у ріг.

«Чому ти так голосно сурмиш?» — запитав він.

«Сонце сіло, шановний графе, — відповів я, — і мені стало страшно, як би ви не заблукали в лісі».

«І зовсім я не заблукав, — холодно відповів він. — Повертаємося в замок».

Побачення Роберта з його коханою повторювалися протягом довгого часу. Щоб їх полегшити, Роберт довірив мені свою таємницю, а я розповів про це баронові Бізенту, але тільки після того, як з'ясував усе про дівчину. Міс Лора належала до менш шляхетного роду, ніж Роберт, але все одно такий союз був гідний.

Барон звелів мені будь-що-будь перешкодити одруженню Роберта з цією міс Лорою, аж до того, що, якщо буде потрібно, я мав принести її в жертву.

Наказ видався мені дуже жорстоким, дуже небезпечним, а головне — його було важко здійснити; я хотів уже відмовитися від нього, але як я міг це зробити, якщо я продався баронові Бізенту душею та тілом?

Я вже й не знав, ні на що мені зважитися, ні в якого диявола просити поради, як раптом Роберт, довірливий і нескромний, як усяка щаслива людина, розповів мені, що, бажаючи бути коханим заради себе самого, він приховав від міс Лори, хто він є.

Міс Лора думала, що він син лісника, але, незважаючи на його низьке походження, погодилася віддати йому свою руку.

Роберт винайняв невеликий будиночок у маленькому містечку Лукейсі, у Ноттингемширі; там він зі своєю молодю дружиною збирався сховатися від цікавих поглядів, а щоб ніхто ні про що не здогадався, він, їдучи з Хантінгдонського замку, оголосив, що їде на кілька місяців у Нормандію до свого дядька барона Бізента.

Плани його здійснилися чудово: якийсь священик таємно обвінчав закоханих; єдиним свідком їхнього вінчання був я, і ми всі вирушили жити в Лукейс, у винайнятий графом будиночок.

І потекли дні, повні щастя, всупереч наполегливим наказам барона, якого я тримав у курсі всіх подій і який погрожував мені своїм гнівом за те, що я не став на заваді цього союзу... Нині я дякую Господові за те, що не зміг цього зробити.

Минув рік безхмарного щастя, і Лора народила сина, але це коштувало їй життя.

— І цей син, — із занепокоєнням запитав Гілберт, — це і є?..

— Так, це дитина, яку ми віддали вам п'ятнадцять років тому.

— Виходить, Робін має носити ім'я графа Хантінгдона?

— Так, Робін — граф, Робін...

Рітсон, якого так мучили докори сумління, говорив гарячково і довго. Як тільки Гілберт перервав його, здавалося, він от-от зробить останній подих.

— Ах, то мій названий син — граф, — із гордістю повторював старий Гілберт Хед, — граф Хантінгдон! Доказуй же, брате, доказуй мені історію мого Робіна.

Рітсон, зібравши останні сили, продовжував:

— Роберт, збожеволівши від горя, залишився глухий до всіх розрад, утратив мужність і серйозно занедужав.

Барон Бізент, незадоволений тим, як я виконую свої обов'язки, повідомив про те, що він незабаром повернеться; я думав догодити йому і наказав поховати графиню Лору в монастирі неподалік, не відкриваючи нікому, що вона була дружиною графа Роберта, а дитину віддав годувальниці, у родину однієї знайомої фермерші. Поки я займався всім цим, в Англію повернувся барон Бізент; вважаючи сприятливим для здійснення своїх задумів не викривати вигадку про поїздку Роберта у Францію, він звелів перевезти графа в замок під приводом, що той занедужав у дорозі.

Доля допомагала баронів Бізенту; він, нарешті, досяг бажаної мети і бачив себе вже спадкоємцем титулу й стану графів Хантінгдонів, оскільки Роберт умирав... За кілька хвилин до своєї смерті нещасний юнак прикликав барона до свого узголів'я, розповів йому про своє одруження з Лорою і змусив його заприсягтися на Євангелії, що він виховає сироту. Дядько заприсягся... Але не встигло ще охолонути тіло бідного Роберта, як барон покликав мене в ту кімнату, де лежав покійний, і в свою чергу змусив заприсягтися на Євангелії, що до кінця його днів я нікому не розповім ні про одруження Роберта, ні про народження його сина, ні про обставини його смерті.

Серце моє розривалося; згадуючи свого хазяїна, а вірніше, вихованця й товариша, такого м'якого, доброго та щедрого і

до мене, і до всіх навколо, я плакав, але змушений був коритися баронові Бізенту.

І я заприсягся, після чого ми привезли до вас позбавленого спадщини сироту.

— А де ж цей барон Бізент, який незаконно привласнив собі титул графа Хантінгдона? — запитав Гілберт.

— Він потонув під час аварії корабля коло берегів Франції; я супроводжував його тоді, як і під час поїздки до вас, і привіз в Англію звістку про його загибель.

— І хто ж успадкував його майно?

— Багатий абат Рамсей, Вільям Фіц-Ут.

— Як? Значить спадщину мого сина Робіна привласнив якийсь абат?

— Так, і цей абат узяв мене до себе на службу, а кілька днів тому я посварився з одним із його слуг і він без будь-яких підстав прогнав мене. У душі моїй закипіла лють, і, йдучи від нього, я заприсягся йому помститися... І хоча смерть не дасть мені зробити це самому, я все-таки буду задоволений, бо, наскільки я знаю Гілберта Хеда, він не дозволить, щоб Робін так і залишався позбавленим спадщини.

— Так, він не залишиться позбавленим спадщини, — заявив Гілберт, — або я покладу на цьому голову. А хто його рідні з боку матері? Адже в їхніх інтересах, щоб Робіна визнали графом Хантінгдоном?

— Сер Гі Гемвелл-Хол — батько графині Лори.

— Як?! Той самий старий сер Гі Гемвелл-Хол, який живе зі своїми шістьма могутніми синами, багатирями-мисливцями, на іншому краї Шервудського лісу?

— Так, брате.

— Ну що ж! З його допомогою в мене стане сили вигнати з Хантінгдонського замку пана абата, хоча він і зветься абатом Рамсеєм, багатим і могутнім бароном Бртоном.

— Брате, виходить, за мене помстяться? — запитав Рітсон, ледве ворухачи язиком.

— Присягаюся моєю головою і правою рукою, що, якщо Господь дасть мені життя, Робін буде графом Хантінгдоном, всупереч всім абатам Англії... хоча їх тут чимало.

— Спасибі! Цим я відпокутую хоч частину своєї провини.

Рітсон був в агонії, але час від часу сили поверталися до нього і він робив нові зізнання. Він ще не все розповів — чи тому, що йому було соромно, чи тому, що передсмертні муки затьмарювали його пам'ять. Він довго хрипів, а потім сказав:

— Ах, я забув розповісти ще дещо важливе... дуже важливе...

— Говори, — сказав Гілберт, підтримуючи його голову, — говори!

— Цей лицар і молода дама, яким ти дав притулок...

— Так що?

— Я хотів їх убити. Учора... барон Фіц Олвін заплатив мені за це, а з побоювань, що я втрачу їх, послав ще людей, моїх спільників, яких ви пошматували вчора ввечері. Я не знаю, чому барон бажає знищити цих двох... але попередь їх від мого імені, щоб вони стереглися наближатися до Ноттингемського замку.

Гілберт здригнувся, подумавши про те, що Алєн і Робін вирушили в Ноттингем, але було вже пізно попередити їх про небезпеку.

— Рітсоне, — сказав він, — тут неподалік є чернець-бенедиктинєць; хочеш, я піду за ним, і він примирить тебе з Богом?

— Ні, я проклятий, проклятий, та він і не встигне, я помираю.

— Мужайся, брате.

— Я вмираю, Гілберте, і, якщо ти мені пробачив, обіцяй поховати мене між дубом і буком, що ростуть на тому місці, де дорога повертає на Мансфілд; вирий мені могилу там, обіцяєш?

— Обіцяю.

— Спасибі, добрий Гілберте...

Потім Рітсон, ламаючи в розпачі руки, додав:

— Ах, ти ще не про всі мої злочини знаєш! Мені слід зізнатися в усьому... але, якщо я зізнаюся в усьому, ти все одно обіцяєш поховати мене там, де я просив?

— Усе одно обіцяю.

— Гілберте Хеде! У тебе була сестра! Ти пам'ятаєш про це?

— О! — вигукнув Гілберт, сполотнівши і судомно стиснувши руки. — Чи пам'ятаю я? Що ти можеш розповісти про мою

бідну сестру, яка пропала в лісі: її або викрали розбійники, або роздерли вовки. Ох, Енні, ніжна, прекрасна моя Енні!

По тілу Рітсона пробігла передсмертна судома, і він ледь чутно заговорив:

— Ти, Гілберте, кохав Маргарет, мою сестру, а я кохав твою, я кохав її нестямно; ніхто з вас і подумати не міг, що я так її кохав. І от одного разу я зустрів її в лісі і забув про те, що чесний чоловік зобов'язаний поважати дівчину, з якою хоче одружитися. Енні з презирством відштовхнула мене і заприсяглася, що ніколи мені не пробачить мою провину... Я благав її про прощення, валявся перед нею на колінах, присягався умерти... Вона пожаліла мене, і там, де я просив тебе поховати мене, під тими деревами, ми дали клятву кохати одне одного вічно... А кілька днів потому я негідно й низько обдурив її... один із моїх друзів, переодягшись священником, таємно обвінчав нас.

— О, виплодок пекла! — не тямлячи себе від люті, прогарчав Гілберт, вчепившись у спинку ліжка, щоб не задушити негідника.

— Так, я заслуговую смерті, і я зараз помру... Не вбивай мене, Гілберте, я ще не все тобі розповів... Отже, Енні вважала, що вона моя дружина; вона була занадто чиста, занадто безневинна, щоб запідозрити мою підступність, і довіряла тим доказам, які я наводив, пояснюючи, чому не можна повідомляти про наш шлюб її родині; я все відкладав це зізнання, та тут вона стала матір'ю. Вона не могла більше жити в домі свого батька. Ви одружилися в ту пору з моєю сестрою, виходить, ми могли все відкрити, і вона стала благати мене це зробити; але я більше не кохав її та мріяв залишити наші краї, не попередивши її про від'їзд. Одного разу ввечері Енні чекала мене під дубом, під яким я заприсягся колись кохати її вічно; я прийшов на побачення, але в моїй голові роїлися лиховісні думки: я холодно вислухав її благання й докори, що переможувалися слізьми й риданнями. О, чому я не залишився глухий і байдужий, коли, впавши до моїх ніг і притиснувшись грудьми до моїх колін, вона стала просити мене вже краще заколотися кинджалом, ніж залишати. Не встигли зірватися з її вуст слова: «Убий мене!», як диявол, так, сам диявол зму-

сив мене схопити кинджал і завдати їй удару, а потім другого й третього... Ми були самі, ніч була темна, і я стояв нерухомо; я навіть не усвідомив, що вчинив злочин, забув, що вдарив її кинджалом, і, здається, ні про що не думав... як раптом я відчув, як по ногах моїх тече щось тепле: це була кров Енні!.. Я отямився від забуття і зрозумів, який злочин вчинив, хотів тікати, але вона оповила руками мої ноги і ніжним своїм голосом прошепотіла: «О, дякую тобі, мій Роланде!» О, видно, Господь вирішив, що я маю каратися за це все життя, тому що в цю хвилину, коли я усвідомив усю глибину мого падіння, він не дав мені сил заколотися над тілом бідної Енні.

— Негідник, мерзенний негідник, який убив мою сестру! — повторював Гілберт кожного разу, коли Рітсон замовкав, щоб перевести подих. — Що ти зробив з її тілом, душогубе, підлий душогубе?

— Коли вона говорила мені слова подяки, промінь місяця, проникнувши крізь листя, освітив її бліде обличчя, і я прочитав у її очах, що вона мене прощає... Потім вона простягнула мені руку і, прошепотівши: «Спасибі, Роланде, спасибі, бо краще смерть, ніж життя без твого кохання! Я хочу, щоб ніхто не знав, що зі мною сталося... поховай моє тіло під цим деревом», випустила останній подих. Не знаю, скільки часу лежав я одурілий і як громом уражений біля тіла нещасної Енні; прийшов я до тями від почуття страшного болю, мені здавалося, що в руку мені встромилися гострі ікла; я не помилився: це був вовк; приваблений запахом крові, він прибіг за здобиччю... Поки я боровся зі звіром, холоднокровність повернулася до мене; я зрозумів, що, якщо не зарию негайно ж тіло своєї жертви, злочин мій буде відразу викрито, викопав могилу між буком і дубом — про це місце ти вже знаєш, — засипав тіло бідної Енні і, гнаний докорами сумління, до світанку блукав лісом... Тоді ви й знайшли мене розпростертого на землі, всього покусаного, залитого кров'ю... вовки переслідували мене назирці, вони б розірвали мене, і, якби не ви, мені б уже віддячилося за мій злочин!.. Наступного дня, коли виявили зникнення Енні, я й не подумав зізнатися в злочині, а навіть став допомагати вам у її пошуках і дозволив усім вирішити, що її викрав якийсь розбійник або зжерли дикі звірі...

Гілберт більше не слухав Рітсона. Він ридав, обіпершись на підвіконня. Даремно негідник кричав: «Умираю... умираю... не забудь про дуб!» Лісник довго стояв нерухомо, занурившись у своє горе, а коли підійшов знову до ліжка, Рітсон був уже мертвий.

Поки Роланд Рітсон корчився в агонії в будинку лісника, троє чоловіків, які вирушили до Ноттингема, — Ален, Робін і чернець (той самий чернець із вовчим апетитом, хоробрим серцем і сильними руками), — ішли швидким кроком стежинами величезного Шервудського лісу. Вони розмовляли, сміялися і співали: то чернець-велетень розповідав якусь кумедну пригоду, то Робін своїм срібним голосям затягував баладу, то Ален привертав увагу супутників своїми цікавими міркуваннями.

— Пане Алене, — раптом сказав Робін, — сонце вже показує полудень, і в шлунку моєму порожньо, начебто й не снідав уранці. Якщо ви матимете ласку довіритися мені, ми дійдемо до струмочка, що тече за декілька кроків звідси, у мене в торбинці є їжа, ми поїмо і заодно відпочинемо.

— Те, що ти пропонуєш, сину мій, сповнене розсудливості, — відгукнувся чернець, — усім серцем, точніше, усім шлунком, приєднуюся до тебе.

— Я не проти, дорогий Робіне, — заявив Ален, — однак дозволь зауважити тобі, що мені неодмінно потрібно бути в Ноттингемському замку до заходу сонця, і якщо твоя пропозиція нам у цьому зашкодить, то я зволів би не зупинятися і продовжити путь.

— Як хочете, мілорде, — сказав Робін, — як ви вирішите, так ми й зробимо.

— До струмка! До струмка! — закричав чернець. — Ми від Ноттингема усього за три милі й десять разів устигнемо туди дійти до темряви, а годинка відпочинку і гарна їжа нам точно не завадять!

Заспокоєний словами ченця, Ален погодився зробити зупинку, і вони сіли в тіні великого дуба в чарівній долині, де серед берегів, що поросли соковитою травою й квітами, руслом, вистеленим рожевими та білими камінчиками, протікав прозорий і чистий струмочок.

— Яке красиве місце! — вигукнув Ален, окинувши поглядом чарівний куточок. — Але мені здається, любий Робіне, що цей земний рай розташований досить далеко від вашого будинку, і ти, напевно, не часто приходив сюди відпочити.

— Ваша правда, мілорде, ми приходимо сюди рідко, тільки раз на рік, причому не тоді, коли все зеленіє й квітне, як зараз, а взимку, коли всюди пуста й голо докола і тільки вітер гуляє серед дерев, розгойдуючи їхнє гілля, вкрите інеєм, і серце наше сповнене суму, як небо над нами сповнене хмарами, і природа носить жалобу разом із нами.

— За ким же така жалоба, Робіне?

— А бачите он там бук, що піднімається над кущами шипшини? Під цим буком є могила, могила брата мого батька, Робіна Гуда, чиє ім'я я ношу. Це було незадовго до мого народження: два лісники поверталися з полювання, і тут на них напала ватага розбійників; вони хоробро захищалися, але — на жаль! — мій дядько Робін одержав стрілу в груди й упав, щоб уже ніколи не піднятися; Гілберт помстився за його смерть, і спорудив йому цю скромну гробницю, на яку ми приходимо кожну річницю його загибелі помолитися й поплакати.

— Немає такого місця у Всесвіті, нехай навіть найпрекраснішого, яке б людина не опоганила, — повчально прорік чернець.

А потім, змінивши тон, він у радісному нетерпінні додав:

— Гей, Робіне, залиш мертвих спати вічним сном і подумай краще про своїх супутників; мертві голоду не знають, а ми вмираємо, так хочемо їсти. Відкрий мішок, — ти ж сказав, що там повно їжі.

Вони сіли на траву коло струмка і гарненько перекусили тими припасами, що завбачливо поклала в торбинку добра Маргарет; потім об'ємну флягу, наповнену старим французьким вином, стали так часто підносити до губ і пускати по колу, що всі розвеселилися і відпочинок їхній затягся, чого вони не помітили. Робін без угаву співав. Ален, здавалося, був на сьомому небі й у пишних фразах звеличував красу і справжні чесноти леді Крістабель. Чернець узагалі бурмотів безупинно й кричав, що звуть його Джилл Шербаун, що він із чесною селянської родини і що вільне та сповнене праці життя

в лісі йому більше до душі, ніж монастирське, і він купив, до того ж за чималу ціну, у магістра свого ордена право жити так, як йому заманеться, і битися на палицях.

— Мене прозвали «брат Тук», — додав він, — через мою майстерність у кийовому бої і ще тому, що я маю звичку підтикати рясу до колін. З добрими я добрий, зі злими — злий, друзям допомагаю, а ворогів перемагаю, співаю смішні балади і застільні пісні тим, хто любить посміятися й попиячити, з побожними я молюся, зі святенниками заспіваю «Oremus», а тим, хто не полюбляє псалми, розповідаю веселі казки. От такий брат Тук! А ви, сер Ален, скажете нам, хто ви такий?

— Охоче скажу, якщо ви дасте мені хоч слово вставити, — відповів Ален.

Робін тримав флягу в руках, і, оскільки вона не зовсім ще спорожнилася, брат Тук потягнувся до неї.

— Хоп! Хвилиночку! — вигукнув юнак. — Я дам тобі флягу, брате Тук, якщо ти не будеш переривати сера Алена.

— Давай, я не буду його переривати.

— От коли лицар закінчить розповідь, тоді й подивимося.

— Злий ти, Робіне! Мене спрага замучила!

— Ну то залий її водою.

Чернець зобразив на обличчі образу й розтягся на траві, начебто хотів поспати, замість того щоб слухати історію сера Алена Клера.

— За походженням я сакс, — почав лицар. — Батько мій був близьким другом Томаса Бекета, першого міністра Генріха Другого, і ця дружба принесла йому нещастя, бо після загибелі міністра батько був вигнаний.

Робін уже зовсім збирався вчинити за прикладом ченця, бо похвали, які лицар виголошував на честь своїх предків і родини, цікавили його мало, але як тільки той промовив ім'я Маріанни, байдужість залишила його і з неспокойним серцем він став слухати... і слухав настільки уважно, що не помітив, як отець Тук піднявся і вихопив у нього з рук флягу. Як тільки Ален переставав говорити про красуню Маріанну, Робін намагався повернути розмову до попередньої теми, однак йому довелося все-таки вислухати довгу розповідь про кохання лицаря до прекрасної Крістабель, дочки барона Ноттингема,

і про її незрівнянні якості. А потім лицар, якого французьке вино зробило досить товариським, розповів про свою ненависть до барона.

— Поки родина моя була обсипана милостями двору, — сказав він, — барон Ноттингем ставився прихильно до нашого кохання й називав мене сином, але, як тільки щастя перемінилося, він зачинив переді мною двері й запрягся, що Крістабель ніколи не буде моєю дружиною; я ж у свою чергу запрягся, що зломлю його волю і стану чоловіком його дочки, і з того часу безперестану борюся, щоб досягти своєї мети, у чому, сподіваюся, й процвітав... Сьогодні ж увечері, так, сьогодні ввечері, він віддасть мені руку Крістабель чи буде покараний за хвастощі. Завдяки щасливому випадку я дізнався про одну таємницю і, якщо відкрию її, це спричинить його занепад та смерть, тому я йду, щоб прямо в обличчя сказати йому: «Бароне Ноттингем, пропоную тобі угоду: віддаю своє мовчання за твою дочку».

Ален ще довго говорив у тому ж дусі, а Робін, який порівнював подумки Крістабель з Маріанною, навіть і не подумав би його перервати, та тут він помітив, що сонце хилиться до обрію.

— У дорогу, — сказав Ален.

— У дорогу, брате Тук, — додав Робін.

Але брат Тук, повернувшись на бік, міцно спав, притискаючи до серця порожню флягу.

Робін надав лицареві можливість будити ченця, а сам побіг прихилити коліна на могилі брата свого батька; він вважав би, що вчинив блюзнірство, якби пішов із цього місця, не виконавши обов'язку благочестя.

Він прочитав коротку молитву й оснів себе хресним знаменням, як раптом почув сильний шум, крики, лайку й сміх: це боролися лицар і чернець — точніше, чернець вертів своєю грізною палицею над головою Алена, а той намагався відвести удари списом і сміявся, сміявся на все горло, тоді як чернець розкидав прокльони.

— Гей! Панове, яка муха вас укусила? — вигукнув Робін.

— Якщо твій спис добре коле, то моя палюга добре б'є, прекрасний лицарю! — примовляв розгніваний чернець.

Ален зі сміхом відбивав атаки ченця, однак, побачивши кров, що капала з-під його ряс, і почервонілу траву, він зрозумів, що той має праве гніватися, і відразу попросив у свого супротивника пробачення. Чернець, глухо гарчачи, опустив палицю, на обличчі його з'явилася гримаса болю, і, потираючи місце нижче спини, він відповів юному лучникові, який питав про причину суперечки:

— Та от вони, ці причини: соромно й злочинно переривати благочестиві міркування такої святої людини, як я, і колоти її вістрям списа в те місце, де і кістки немає.

Аленові спало на думку розбудити ченця, полоскотавши йому стегно списом; він, безумовно, хотів пожартувати, а не поранити до крові бідного Тука, і тому за всією формою висловив йому свої вибачення; вони помирилися, і маленький загін рушив дорогою до Ноттингема. Менш ніж через годину вони дісталися до міста і піднялися на пагорб, на вершині якого височів феодальний замок.

— Мені відкриють ворота замку, коли я скажу, що прийшов поговорити з бароном, — сказав Ален, — ну а ви, друзі мої, яку знайдете причину, щоб вас пропустили разом зі мною?

— Про це ви, мілорде, не турбуйтеся, — відповів чернець. — У замку живе одна дівчина, а я її сповідник і духовний наставник, і ця дівчина розпоряджається вартою підйомного моста, як їй заманеться; завдяки їй я можу ввійти до замку і вдень, і вночі; але остерігайтеся, прекрасний лицарю, поводитися з бароном так грубо, як зі мною, інакше ви зіпсуєте всю справу, адже це справжній лев, якого ви збираєтеся потривожити у його лігвищі, так що спробуйте бути м'якшим, бо інакше горе вам, сину мій.

— Я буду м'який і твердий одночасно.

— Нехай допоможе вам Бог! Але от ми і прийшли, дивіться.

І могутнім голосом чернець вигукнув:

— Нехай буде з тобою благословення мого вельмишановного заступника, великого святого Бенедикта, і нехай пошле він усілякі блага тобі й твоїй родині, Герберте Ліндсею, охоронцю воріт замку Ноттингем! Дозволь нам увійти: я прийшов із двома друзями: один хоче переговорити з твоїм хазяїном

про досить важливі справи, другому треба підкріпитися й відпочити, а я, якщо ти дозволиш, дам твоїй дочці духовні наставляння, яких вона потребує.

— Як, це ви, веселий і чесний брате Тук, перлина ченців Лінтонського абатства? — сердечно вітали його зсередини замку. — Ласкаво просимо вас і ваших друзів, любий мій пане.

Відразу ж звідний міст опустився і подорожани ввійшли в замок.

— Барон уже пішов у свої покої, — сказав воротар Герберт Ліндсей Аленові, який хотів, щоб його негайно провели до барона, — і, якщо ви з'явилися до нього не з мирними намірами, я порадив би вам відкласти побачення на завтра, бо сьогодні ввечері барон перебуває у великому гніві.

— Він, мабуть, хворий? — запитав чернець.

— У нього подагра в плечі, і він зазнає страшних мук; залишившись один, він скрипить зубами і вимагає допомоги, а якщо до нього підходять, казиться й погрожує вбити кожного, хто насмілиться сказати йому хоч слово розради. Ах, друзі мої, — сумно додав Герберт, — з того часу як у Святій землі під Єрусалимом барон був поранений сарацинською кривою шаблею в голову, він втратив і терпіння, і здоровий глузд.

— Його лють мене мало турбує, — відповів Ален, — я хочу негайно говорити з ним.

— Як вам хочеться, пане. Гей! Трістане! — гукнув сторож слугу, який проходив через двір. — Скажи мені, у якому настрій його світлість?

— А в тому ж, казиться й гарчить, як тигр, бо лікар зробив зайву складку на його пов'язці. Уявіть собі тільки, панове, барон стусанами вигнав бідного лікаря, а потім схопив кинджал і змусив мене замість лікаря робити йому перев'язку, при цьому погрожуючи мені, що при найменшій моїй помилці він мені ніс відріже!

— Заклинаю вас, сер лицар, — сумно сказав Герберт, — не ходіть сьогодні до барона, почекайте.

— Ні хвилини, ні секунди не стану чекати, проведіть мене в його кімнату.

— Ви вимагаєте цього?

— Вимагаю.

— Ну, нехай береже вас Господь! — сказав старий Ліндсей і перехрестився. — Трістане, проведіть цього пана.

Трістан сполотнів від страху і весь затрясся; він уже радів, що цілим та неушкодженим вислизнув із пазурів цього лютого звіра, і зовсім не збирався лізти знову до його лігвища, справедливо побоюючись, що гнів барона може впасти на гостя, і на його провідника.

— Його світлість, без сумніву, попереджений про візит цього пана? — трохи зніяковіло запитав він.

— Ні, друже мій.

— Чи не дозволите ви мені тоді попередити його світлість?

— Ні, я піду з вами, ведіть мене.

— Ах, — гірко вигукнув бідолаха, — я загинув!

І він пішов у супроводі Алена, а старий ключник, сміючись, сказав:

— Бідний Трістан піднімається сходами у спальню барона з таким виглядом, начебто йде на ешафот. Присягаюся святою месою, серце в нього, мабуть, у п'яти сховалося! Але я тут прохолоджуюсь, хоробрі мої, а мені слід перевірити вартових на фортечних стінах. Брате Тук, мою дочку ти знайдеш у буфетній, ідіть туди, і, якщо Богові завгодно буде, я туди теж через годинку прийду.

— Дякую тобі, — відповів чернець.

І в супроводі Робіна Гуда він заглибився в лабіринт переходів, коридорів і східців, де Робін уже тисячу разів заблукав би. Брат Тук же, навпаки, прекрасно знав тут усе: він почував себе в Ноттингемському замку не менш звично, ніж у Лінтонському абатстві, і не без самовдоволення, впевнено та спокійно, як людина, яка давно має на це право, постукав зрештою у двері буфетної.

— Увійдіть, — почувся свіжий дівочий голос.

Вони ввійшли; побачивши велетня-ченця, гарненька дівчина років шістнадцяти-сімнадцяти, замість того щоб злякатися, стрімко підбігла до них, кокетливо й доброзичливо посміхаючись.

«Ага! — сказав собі Робін. — А от і безневинне духовне чадо святого батька! Честю присягаюся, красива дівчинка: очі сяють веселощами, губи яскраві і посміхаються — одним словом, найгарніша християнка, яку я коли-небудь бачив».

Робін не зумів приховати, що краса люб'язної дівчини справила на нього велике враження, і тому, коли чарівна Мод простягнула йому обидві свої маленькі ручки, щоб вітати його прихід, добрий брат Тук вигукнув:

— Не задовольняйся руками, мій хлопчику, а цілуй її прямо в губки, у червоні губки, облиш скромність — це чеснота дурнів.

— Фі! — сказала дівчина, глумливо хитаючи головою. — Фі, як ви смієте таке говорити, батьку мій?

— «Батьку мій, батьку мій!» — із хвалькуватим виглядом повторив чернець.

Робін послухався його поради, хоча дівчина все-таки слабо опиралася; Тук слідом за ним надлив свою духовну дочку спочатку поцілунком прощення, потім поцілунком примирення... одним словом, слід сказати відверто, що Мод до нього ставилася скоріше як до шанувальника, ніж як до наставника, а манери ченця досить мало відповідали його санові.

Робін помітив це і, поки вони пили й закушували за столом, який накрила для них Мод, безневинним тоном заявив, що чернець не дуже схожий на грізного й шанованого духівника.

— У близькості й приязні стосовно родичів немає нічого негожого, — відповів чернець.

— Ах, то ви родичі? А я й не знав!

— І близькі, мій юний друже, дуже близькі, але не до такої міри, коли заборонений вступ у шлюб: мій дід був сином одного з племінників двоюрідного брата двоюрідної бабусі Мод.

— Ну, тепер зі спорідненням усе ясно.

Мод почервоніла і глянула на Робіна так, начебто просила пожаліти її. Пляшки спустошувалися, кухлі стукали по столу, у буфетній дзвенів сміх і чувся звук поцілунків, зірваних із губок Мод.

І тут, у самий розпал веселоців, двері буфетної раптово відчинилися і на порозі з'явився сержант у супроводі шести солдатів.

Сержант галантно вклонився дівчині і, суворо глянувши на співтрапезників, запитав:

— Ви супутники чужоземця, який з'явився відвідати нашого пана, лорда Фіц Олвіна, барона Ноттингема?

— Так, — спокійно підтвердив Робін.

— Ну, й далі що? — зухвало запитав брат Тук.

— Ідіть за мною в кімнату мілорда.

— А навіщо? — знову запитав Тук.

— Не знаю. Такий наказ. Коріться.

— Але перед виходом випийте ковточок, — сказала красуня Мод, подаючи солдатів келих елю, — це вам не зашкодить.

— Охоче.

І, спустошивши келих, сержант удруге наказав співтрапезникам Мод іти за ним.

Робін і Тук скорилися, з жалем залишивши гарненьку невеселу Мод у буфетній саму.

Пройшовши величезними галереями, а потім через зброярню, загін опинився перед важкими дубовими дверима, і сержант тричі голосно постукав у них.

— Заходьте! — грубим голосом крикнули з-за дверей.

— Ідіть за мною, — сказав сержант Робінові й Туку.

— Заходьте, та заходьте ж, розбійники, негідники, душоуби! Входить, — громовим голосом повторював старий барон. — Входить, Симоне.

Нарешті сержант відчинив двері.

— Ага! От і ви, шахраї! Де ти пропадав стільки часу, я ж тебе за ними давно відіслав? — промовив барон, кидаючи на командира маленького загону спопеляючий погляд.

— Нехай буде вашій світлості відомо, я...

— Брешеш, собако! Як ти смієш виправдовуватися, змусивши мене чекати три години?!

— Три години? Мілорд помиляється, і п'яти хвилин не пройшло, як ви наказали мені привести сюди цих людей.

— Нахабний рабе! Він сміє викривати мене, дивлячись мені в очі! А ви, шахраї, — додав він, звертаючись до пригломшених солдатів, — не смійте більше коритися цьому зрадникові; обеззброїти його, зв'язати — і в камеру! А якщо тільки він посміє опиратися, киньте його в кам'яний мішок — чого його жаліти! Хутко! Дійте!

Солдати зирнулися, намагаючись підбадьорити один одного, і рушили до свого командира, щоб забрати його зброю; сержант був ні живий ні мертвий, але не вимовив жодного слова.

— Ах ви шахраї! — закричав барон. — Та як ви смієте торкатися цього чоловіка, адже він ще не відповів на питання, яке я йому збираюся поставити!

Солдати відступили.

— А тепер, зраднику, тепер, коли я довів тобі свою доброту, не давши цим скотам відняти в тебе зброю, ти й далі не знаєш, чи відповідати на мої питання? Говори: собаки, яких ти привів, справді супутники цього закоренілого безбожника, що насмілювався кинути мені в обличчя жажливі образи?

— Так, мілорде.

— А звідки ти це знаєш, дурню? Як тобі це стало відомо? Чому ти в цьому впевнений?

— Та вони самі мені в цьому зізналися, мілорде.

— Ти насмілювався допитувати їх без мого дозволу?

— Мілорде, вони мені це сказали, коли я наказав їм іти за мною, щоб стати перед вами.

— «Сказали, сказали», — повторив барон, передражняючи тремтячий голос бідолахи-сержанта, — це що, доказ? Ти так усьому й віриш, що тобі скаже перший зустрічний?

— Мілорде, я думав...

— Мовчи, ледарю! Досить, забирайся геть!

Сержант скомандував своїм людям: «Кругом!»

— Почекайте!

Сержант дав команду «Стояти!».

— Та ні, забирайтеся, забирайтеся!

Сержант знову зробив солдатам знак вийти.

— Куди це ви, мерзотники?!

Сержант другий раз зупинив своїх людей.

— Та забирайтеся ж, кажу вам, пси неповороткі, равлики прокляті!

Цього разу загін усе-таки вийшов із кімнати і повернувся на свій пост, але старий барон продовжував сваритися.

Робін уважно стежив за розвитком цікавої розмови Фіц Олвіна із сержантом; він був зовсім приголомшений і дивився на неприборканого та дивовижного власника Ноттингемського замку скоріше з подивом, ніж зі страхом.

Баронові було близько п'ятдесяти років; середній зріст, маленькі, але жваві очі, орлиний ніс, довгі вуса, густі брови,

риси вольові, обличчя багряне, немов налите кров'ю, і в усіх діях щось дивне й дике — така була його зовнішність; він носив лускату кольчугу, а поверх — широкий плащ з білого сукна, на якому виділявся червоний хрест лицарів зі Святої землі. Найменше слово непокори викликало жахливий вибух люті в цього запального і злого чоловіка; через погляд, слово чи жест, що йому не сподобалися, він міг стати людині непримирним ворогом, який думає тільки про жорстоку помсту.

Допит, який хазяїн замку збирався вчинити двом нашим друзям, обіцяв на вечір нові бурі; почалося з того, що барон із жорстоким глузуванням у голосі в'їдливо вигукнув:

— А ну, підійди ближче, Шервудське вовчєня! І ти, бурлако-ченче, хробаку монастирський, теж підійди! Відповідайте без хитрувань, як ви насмілилися проникнути в мій замок і який розбій ви задумали тут учинити, з'явившись сюди: один зі своїх заростей, а другий — зі свого лігвища? Відповідайте скоріше, причому правду, бо я знаю один прекрасний спосіб розв'язати язика навіть німим, і, присягаюся святим Іоанном Акрським, я його випробую на вашій шкірі, невірні собаки!

Робін кинув на барона презирливий погляд і не дав йому відповіді; чернець теж зберігав мовчання, судомно стискаючи в руках свою бойову палицю, уже знайомий читачеві кизилевий друк, на який він, щоб надати собі більш значного вигляду, спирався і на ходу, і коли зупинявся.

— Ах, так! Не відповідаєте?! Гніватися зволите, добродію? — вигукнув барон. — Думаєте, я сам не знаю, чому я зобов'язаний честю вашого відвідування? Прекрасна парочка, просто чудесна — злодійський виродок і брудний жебрак!

— Ти брешеш, бароне, — відповів Робін, — я не виродок, а чернець не жебрак, ти брешеш!

— Підлі раби!

— І знову ти брешеш: я не твій раб, і взагалі нічий, а якщо чернець і простягнув би до тебе руку, то зовсім не для того, щоб просити милостиню.

Тук любовно погладив свою палицю.

— А-а-а! Цей лісовий пес ще насмілюється огризатися й ображати мене! — закричав барон, захлинаючись від люті. —

Гей! Вуха в нього довгі, ото ж прибийте його вуха цвяхами до воріт замку й всипте йому сто ударів різками!

Робін сполотнів від обурення, але холоднокровність не зрадила йому; він мовчки і пильно дивився на грізного барона Фіц Олвіна, витягаючи рукою стрілу із сагайдака. Барон здригнувся, але зробив вигляд, що не зрозумів наміру юнака. Помовчавши секунду, він заговорив уже спокійніше:

— Твоя юність викликає в мене співчуття, і, хоча ти й зухвалий, я не накажу відразу кинути тебе до темниці; але на мої запитання ти маєш відповісти, і при цьому пам'ятати, що я зберіг тобі життя тільки з доброти сердечної.

— Я не настільки у вашій владі, шляхетний лицарю, як вам це здається, — відповів спокійно й презирливо Робін, — і на доказ цього утримаюся від відповіді на всі ваші запитання.

Звиклий до повної й смиренної слухняності своїх слуг і взагалі людей більш слабких, ніж він, барон, вражений, застиг із розкритим ротом; потім неясні думки, що роїлися в його голові, породили нескладну й повну лайки та погроз промову.

— Ах, он воно що! — закричав він, хрипло сміючись. — Ах, он воно що! Ти від мене не залежиш, недорізане ведмежа? Ах, то ти хочеш мовчати, мавпячий вилупку, відьмине поріддя? Та одним рухом руки, одним поглядом я тебе занурю в пекельну безодню. Та я тебе — постривай-но! — своїм поясом зараз задушу!

Робін, такий же незворушний, наклав стрілу і натягнув тятиву, тримаючи барона на прицілі, та тут втрутився Тук і промовив майже вкрадливо:

— Сподіваюся, ваша світлість не виконає свої погрози?

Слова ченця послужили відволікаючим моментом: Фіц Олвін кинувся на нього, як розлютований вовк на нову здобич.

— Притримай своє гадюче жало, чортів ченче! — заволав він, змірявши Тука поглядом з голови до ніг, і додав, щоб той не помилився в значенні цього презирливого погляду: — От ще приклад цих жадібних ненажер, яких називають жебротою!

— Я не поділяю вашої думки, мілорде, — незворушно відповів брат Тук, — і дозвольте мені сказати вам з усією повагою, яку слід відчувати до настільки шляхетної особи, що ваш погляд на речі зовсім перекручений і свідчить про повну

відсутність здорового глузду. Можливо, це через жорстокі напади подагри ви втратили розум, мілорде, а може, ви його на дні пляшки з джином залишили.

Робін голосно розреготався.

Розлючений барон схопив молитовник і з такою силою кинув його в голову ченця, що бідний Тук похитнувся від удару; але відразу отямився й оскільки був не з тих, хто приймає такі подарунки, не висловивши негайно своєї вдячності, то, потрясаючи своєю грізною палицею, підскочив до барона й опустив палицю на його подагричне плече.

Шляхетний лорд підстрибнув, закричав, заревів, як бик на арені від першої рани, й кинувся знімати зі стіни свій величезний меч хрестоносця, але Тук не дав йому на це часу й, продовжуючи наступати, кидав могутні удари палиці на шляхетного й могутнього барона Ноттингема, і той, забувши про свою важку кольчугу та свою подагру, бігав навкруги по кімнаті, не жалюючи ніг, і намагався хоч куди-небудь сховатися від ударів.

При цьому він кликав на допомогу, поки сержант, який заарештував Робіна й Тука, не відчинив двері і, протиснувши в щілину голову, байдуже запитав, чи не потрібний він комусь.

Бідний сержант! Замість того щоб прийняти його як рятівника, як янгола-охоронця, його хазяїн, нестримний у своїй люті до ченця, кинувся на новоприбулого і став бити його кулаками й ногами.

Нарешті, втомившись бити беззахисну людину, яка не мала сміливості навіть опиратися, бо в ті часи шляхетний пан був для свого васала свято недоторканий, барон відсапувався і віддав сержантові наказ схопити Робіна й ченця та кинути їх до в'язниці.

Сержант, вирвавшись із пазурів свого пана, вискочив з кімнати, вигукуючи: «До зброї, до зброї!» — і негайно ж повернувся в супроводі дюжини солдатів.

Побачивши це підкріплення, чернець схопив зі столу розп'яття зі слонової кістки, став перед Робіном, який зібрався вже випустити з лука кілька стріл, і закричав:

— В ім'я Пресвятої Діви та її Сина, що помер за вас, наказую вам пропустити мене. Горе тому, хто насмілиться мене затримати, — я відлучу його!

Ці слова, промовлені громовим голосом, змусили солдатів застигнути на місці, й чернець безперешкодно вийшов із кімнати. Робін збирався піти за своїм другом, але тут за знаком барона солдати накинулися на нього, забрали лук і стріли й заштовхнули назад у кімнату.

Барон не тримався на ногах від втоми й отриманих ударів, а тому завалився в крісло.

— Ну. Поміряємося силами, — сказав він, коли, віддихавшись, зміг, нарешті, щось видушити із себе, — подивимося, чия візьме.

Усі події цієї історії відбувалися в ті часи, коли на служителів Церкви було краще не нападати, і в цьому, на своє нещастя, міг переконатися Генріх II, який посварився з Томасом Бекетом. Тому барон змушений був дозволити ченцеві піти, але він вирішив відігратися на Робінові.

— Ви супроводжували сюди Алена Клера? — запитав він із глузливим спокоєм. — Не могли б ви сказати, які причини привели його до мене?

Будь-хто інший, крім Робіна Гуда, вважав би, що він загинув, загинув безповоротно, опинившись у владі такої жорстокої людини, як старий Фіц Олвін, але хоробрий юний лучник із Шервуда був із тих, хто нічого не боїться, навіть перед обличчям неминучої й страшною смертю, і тому з надзвичайною холоднокрівністю він відповів:

— Я супроводжував сюди сера Алена Клера, але навіть він прийшов, не знаю.

— Ви брешете!

Робін презирливо посміхнувся, і вдаваний спокій лорда відразу змінився вибухом скаженого гніву, але, чим більше барон скаженів, тим світлішою ставала посмішка Робіна.

— Як давно ви знаєте Алена Клера? — продовжив барон свій допит.

— Добу.

— Ти брешеш, брешеш! — прогарчав барон.

Розгніваний безперервними образами, Робін холодно заперечив:

— Це я брешу?! Це ти заперечуєш істину, нестерпний старий! Ну що ж, раз, по-твоєму, я брешу, більше ти не почувеш від мене ні слова!

— Божевільний хлопчисько, ти що, хочеш, щоб тебе кинули в рів зі стіни замку, як скинуть через годину твого спільника Алена Клера відразу після сповіді? Я поставлю тобі ще одне запитання, але, якщо ти не відповіси, вважай, що ти мертвий. На вас хто-небудь нападав, коли ви йшли сюди?

Робін не відповів. Тоді, не сподіваючись більше почути що-небудь, Фіц Олвін, чиї сили підтримувала лють, устав із крісла і взяв у руки свій величезний меч. Робін пильно дивився на барона: він чекав. Але, напевно, вбивство все-таки сталося б, якби не відчинилися двері, пропустивши двох людей. Їхні голови були обмотані закривавленим ганчір'ям, і вони пересувалися через силу. Одяг їх був порваний і забруднений; здавалося, вони із кимсь побилися, але навряд чи вийшли з цієї бійки переможцями. Побачивши Робіна, вони обоє здивовано скрикнули, а Робін, здивований не менше за них, упізнав у них, членів зграї розбійників, які залишилися живими, це вони минулої ночі напали на житло Гілберта Хеда. Гнів барона дійшов до краю, коли вони розповіли йому про свою невдачу і про те, що Робін був одним із найгрізніших супротивників, і тому, не дочекавшись кінця розповіді, він з люттю вигукнув:

— Схопити цього негідника і кинути в темницю! І там він залишиться доти, поки не розповість нам усе, що знає про Алена Клера, і на колінах не попросить у нас прощення за свою нахабність!.. І не давати йому ні хліба, ні води, нехай помре з голоду!

— Прощавайте, бароне Фіц Олвін, — промовив Робін, — прощавайте. Якщо я маю вийти з в'язниці, тільки виконавши ці дві умови, то ми більше ніколи не побачимося. Так що прощавайте навіки!

Солдати почали підштовхувати Робіна до дверей, але він, пручаючись, затримався ще трохи й, звертаючись до барона, додав:

— Може, ти будеш настільки добрий, шляхетний пане, що попередиш Гілберта Хеда, чесного й хороброго лісника із Шервудського лісу, про твій намір надати мені на якийсь час житло, але не давати при цьому їжі?.. Ти мені цим зробив би велику послугу, і я звертаюся до тебе з цим проханням, мілорде, адже ти теж батько і маєш розуміти тривогу батька, який не відає, що сталося з його сином або дочкою.

— Тисяча чортів! Заберете ви звідси цього базіку?

— О! Не уявляй собі, будь ласка, що я хочу й далі залишатися у твоєму товаристві, славетний бароне Ноттингем. Наше бажання розстатися взаємне.

Вийшовши з покоїв барона, Робін на всю силу затягнув пісню, і його молодий срібний голос ще дзвенів під похмурою стелею галерей замку, коли двері темниці зачинилися за ним.

РОЗДІЛ VI

Якийсь час бранець прислухався до шуму, що ледве долітав іззовні, і, коли в галереях затихли кроки солдатів, він сів і задумався над тим, наскільки серйозне його становище.

Гнів і погрози всевладного власника замку його не турбували, і шляхетний юнак думав тільки про те, що Гілберт і Маргарет будуть марно чекати його ввечері й наступного дня, а може, й довше, будуть непокоїтися й страждати.

Ці сумні думки пробудили в Робінові нескориме бажання вийти на волю, і він став безупинно ходити тюремною камерою, як левеня, що потрапило в неволю; при цьому він простукував підлогу й стіни, оцінював висоту слухового вікна і прикидав, чи зможе він силою, хитрістю чи спритністю розбити або відчинити оббиті залізом двері, ключ від яких, мабуть, знаходився в руках лютої варти.

Камера була маленька, і в стінах її було всього три отвори: двері, маленьке віконце над ними, а навпроти — трохи більше слухове вікно; воно знаходилося футів десять над підлогою й було заґратоване; вся обстановка складалася зі столу, лави й оберемку соломи.

«Очевидно, барон не стільки жорстокий, як несправедливий, — подумав Робін, — адже руки й ноги в мене не зв'язані, скористаємося цим і подивимося, що там відбувається нагорі».

І, поставивши на стіл лаву вертикально й притуливши її до стіни, Робін дістався до слухового вікна.

О щастя! Схопившись руками за ґрати, він зрозумів, що вони не залізні, а дубові, й дерево вже сточене хробаками. Він легко розхитав їх, зламати їх теж буде неважко, але навіть якби вони й не піддалися, то ґратки в них розташовані рідко, і голова його вільно проходить між ними, а він добре знав: де голова проходить, тіло пройде обов'язково.

Прийшовши в захват від такого відкриття, наш герой вирішив з'ясувати, що робиться з іншого боку дверей і може перешкодити його втечі: раптом у коридорі причаївся вартовий і він з'явиться при найменшому підозрілому шумі?

Тому кмітливий в'язень поставив лаву до дверей і зазирнув у віконечко над ними. Але він не простояв і секунди, оскільки побачив, що вздовж стіни галереї до дверей крадуться солдати, видно, з метою зазирнути в замкову шпарину і простежити, чим зайнятий бранець.

Робін відразу заспівав найвеселішу баладу, і в проміжку між двома куплетами почув, як кроки коридором віддаляються, потім обережно повертаються, потім знову віддаляються і знову повертаються. Так продовжувалося добрих п'ятнадцять хвилин.

«Якщо цей малий, — подумав Робін, — буде ось так гуляти туди-сюди цілу ніч, то я ризикую й до світанку звідси не вибратися, бо не зможу вилізти через вікно так, щоб він мене не почув».

Уже кілька секунд у галереї панувала повна тиша, начебто вартовий перестав підглядати, але Робін, сам досвідчений мисливець, знав усі хитрощі й вирішив, що в такому випадку краще довіряти очам, ніж вухам, а тому наважився знову зазирнути у віконце над дверима.

І добре зробив, бо замість одного підглядника він побачив двох, які стояли один навпроти одного і вуха приклали до дверей.

У ту ж хвилину в кінці галереї з'явилася красуня Мод; в одній руці вона тримала світильник, а в другій несла ще щось; побачивши, як обличчя Робіна проступає у віконці над головами тюремників, вона зненацька скрикнула.

Легко, як лист, що падає з дерева, Робін опустився на підлогу, із тривогою прислухаючись до того, що відбудеться

в коридорі; на щастя, голос Мод заглушив шум його падіння, і він почув, як дівчина за щось сварить солдат і по-жіночому багатослівно пояснює, чому вона злякалася й скрикнула.

Робін поспішив поставити стіл і лаву на місце, при цьому він якнайгучніше співав, одночасно ламаючи голову над питанням, навіщо це Мод серед ночі ходить замком. Однак Мод, красуня Мод, незабаром розв'язала всі його питання, тому що, примирливо поговоривши з тюремниками, вона, радісно посміхаючись, пішла в камеру і, поставивши на стіл їжу й питво, зажадала, щоб її залишили наодинці з бранцем, бо їй потрібно сказати йому кілька слів.

— Ну, що ж, юний ліснику, — промовила дівчина, як тільки солдати зачинили двері, — у прекрасну історію ви вплуталися; сидите тут, як соловей у клітці, і, боюся, не швидко вилетите, бо барон у страшному гніві: скаженіє, свариться і клянеться, що поквітається з вами так, як він учинив із нечестивцями-маврами у Святій землі.

— Якщо ви станете моїм товаришем у цій в'язниці, чарівна Мод, — відповів Робін, обіймаючи дівчину, — то я про волю не пошкодную.

— Ну, не занадто поспішайте, пане, — вигукнула дівчина, звільняючись від його рук, — так чемні кавалери не вчиняють!

— Пробачте, але ви така гарна... Ну, давайте поговоримо серйозно. Сідайте і дозвольте мені взяти вас за руки; от так, спасибі. А тепер скажіть: чи знаєте ви, що сталося з Аленом Клером, моїм супутником, з яким я і ваш дядечко Тук прийшли разом у замок?

— На жаль! Він сидить у ще темнішій і жахливішій камері, ніж ви; він насмілився сказати його світлості: «Підлий негіднику, я все одно одружуся з леді Крістабель». У ту хвилину, коли ваш необережний друг промовляв ці слова, я разом з молодого господинею ввійшла в кімнату барона. Побачивши міледі, сер Ален Клер забувся до такої міри, що кинувся до неї, обійняв її й поцілував, вигукнувши: «Крістабель, кохана моя, кохана Крістабель!» Міледі знепритомніла, а я витягла її з кімнати, подалі від його світлості. Потім з її слів я дізналася, що сталося із сером Аленом; як я вам уже

сказала, він, як і ви, бранець. Джилл, веселий чернець, повідомив мені про вашу долю, і я прийшла...

— ... щоб допомогти мені втекти, чи не так, дорога Мод? О, дякую, дякую вам, так, я незабаром буду вільний — якщо Господь допоможе, і години не пройде.

— Вільні, ви?! Та як же ви звідси вийдете? Коло дверей двоє вартових.

— Та хоч би й тисяча!

— Ви що, чаклун, прекрасний ліснику?

— Ні, але по деревах лажу, як білка, а через рови стрибаю, як заєць.

Юнак поглядом показав на заґратоване слухове вікно і, нахилившись до дівчини й наблизивши губи до її вушка настільки, що Мод почервоніла, сказав:

— Ґрати не залізні.

Мод зрозуміла, і на обличчі її з'явилася радісна посмішка.

— А тепер мені потрібно знати, — додав Робін, — де я можу знайти брата Тука?

— У... буфетній, — відповіла, трохи засоромившись, Мод, — якщо міледі знадобиться його допомога, щоб звільнити сера Алена, то ми вмовилися, що вона пошле за ним у буфетну.

— Як мені туди потрапити?

— Як вийдете звідси, підете ліворуч уздовж валу, поки не побачите відімкнуті двері. Ці двері ведуть на сходи, сходи — на галерею, а галерея — у коридор, наприкінці якого знаходиться буфетна. Двері будуть зачинені; якщо ви не почувете за ними ніякого шуму, заходьте; якщо Тука там не буде, значить, міледі викликала його до себе; тоді сховайтеся в одну із шаф і чекайте, поки я прийду й постараюся вивести вас із замку.

— Тисячу подяк вам, прекрасна Мод, ніколи не забуду вашої доброти! — радісно вигукнув Робін.

Його погляд зустрівся з поглядом дівчини: немов жарина пробігла між цими юними і прекрасними створіннями; вони подумали й відчули те саме, і губи їхні злилися в ніжному й пристрасному поцілунку.

— Прекрасно! Просто чудово, мої голубочки! От це називається шепнути пару слів! — вигукнув один із тюремників, раптом відчиняючи двері камери. — А, чорт, мила панянка, ну й напій

ви принесли в'язнев! З чим вас і поздоровляю; ви так добре вмієте втішати, що я й сам не проти опинитися в клітці.

При цій раптовій появі Мод почервоніла й хвилину стояла мовчки, тремтячи всім тілом, але тут солдат підійшов до неї ближче, щоб випровадити її з камери, і дівчина, набувши звичайної впевненості в собі, підняла свою білу ручку, вдарила солдата по одній його обвітреній щоці, потім по другій і втекла, як божевільна регочучи зі своєї витівки.

— Гм-гм, — пробуркотів тюремник, потираючи щоки й кидаючи на Робіна аж ніяк не ласкавий погляд, — здається, цьому молодикові й мені платять різною монетою.

І він вийшов, навмисно голосно засунувши засуви й кілька разів повернувши ключ у замку.

А бранець їв, пив і сміявся від усього серця.

Незабаром тюремника замінив озброєний до зубів вартовий, і Робін, щоб не здатися сумним та заклопотаним, заспівав знову на всю силу своїх легенів.

Вартовий, і без того незадоволений тим, що йому доводиться стояти тут, грубо наказав йому замовкнути. Робін скорився, бо це входило в його плани, і глумливо побажав солдатові доброї ночі та щасливих сновидінь.

Годину потому місяць уже стояв у зеніті, показуючи Робінові, що настав час тікати; юнак, намагаючись угамувати скажене биття серця, скористався лавою замість сходів і легко дістався до слухового вікна, швидко розхитав одну зовсім сточену шашелем поперечину й виліз назовні; присівши на край підвіконня, він із занепокоєнням виміряв на око відстань до землі, й, оскільки вона здалася йому на кілька футів більшою, ніж він припускав, йому спало на думку прив'язати кінець свого пояса до однієї з найміцніших поперечин.

Усі ці приготування зайняли в нього не більше хвилини, і він уже збирався почати спуск, як раптом за декілька кроків від себе на терасі помітив солдата; той стояв до нього спиною й, опершись на спис, дивився вдалину, у долину.

«О! — сказав собі Робін. — Я ледве не потрапив прямо вовкові в пащу! Слід бути уважнішим!»

На щастя, у цю хвилину місяць закрило хмарою, тераса опинилася в тіні, а долину заливало світло. Солдат, для якого

ця долина була, можливо, батьківщиною, стояв нерухомо, занурившись у споглядання.

— Ну, бережи мене, Боже! — прошепотів Робін і, перехрестившись, ковзнув уздовж стіни, тримаючись за пояс.

На лихо, пояс був занадто короткий, і, повиснувши на його кінці, Робін не відчув землі під ногами, а він боявся, що шум його падіння приверне увагу вартового. Що було робити? Піднятися назад у камеру? Але ґратки могли не витримати зусиль, необхідних для такого підйому; вже краще було продовжувати почате; а тому, віддавши себе на волю Провидіння й постаравшись зібратися для стрибка, юнак випустив ремінь із рук.

Почувся жакхливий гуркіт, начебто впала кришка льоху; цей страшний шум вивів вартового із замисленості в ту саму мить, коли наш герой торкнувся землі.

Вартовий тривожно скрикнув і, виставивши перед собою спис, рушив до того місця, звідки донісся цей незрозумілий звук; але він нічого не побачив, нічого не почув і, навіть не поцікавившись, що спричинило цей гуркіт, повернувся на місце, де стояв, і знову спрямував погляд на свою любу долину.

Робін, відчуваючи, що він цілий і неушкоджений, скористався замисленістю вартового, щоб відійти подалі, і при тому теж не поцікавився причиною гуркоту. А тим часом він уник жакхливої небезпеки: одна з віддушин підземелля знаходилася прямо під вікном його камери і люк не був закритий; падаючи, Робін випадково зачепив його ногою, і кришка захлопнулася; якби не трапилося цього, він зник би навіки в підземеллі. Щасливою обставиною виявилось й те, що кришка не була закрыта: якби він зістрибнув на неї, то вона видала б його гучним гуркотом і йому не вдалося б втекти від вартового.

Щастя йому не зрадило, і він швидко та безшумно пішов дорогою, яку описала йому Мод.

Як йому пояснила дівчина, ліворуч від нього опинилися відчинені двері, він увійшов у них, піднявся сходами й опинився в галереї, а пройшовши її — в довжелезному коридорі.

Дійшовши до того місця, де коридор розходився, Робін, обережно намацавши ногою путь і провівши рукою по стіні, щоб не заблукати, раптом почув чийсь шепіт:

— Хто тут? Що ви тут робите?

Робін притиснувся до стіни, затамувавши подих. Незнайомиць теж зупинився і, мацаючи навколо себе мечем, намагався зрозуміти, звідки йде шум, який він почув.

— Напевно, двері скрипнули, — промовив любитель нічних прогулянок і продовжив свій шлях.

Справедливо вирішивши, що за допомогою проводиря йому буде простіше вибратися з лабіринту, де він блукає вже більше чверті години, Робін на поважній відстані пішов за незнайомцем.

Незабаром цей чоловік зник за якимись дверима.

Двері вели до каплиці.

Робін, прискоривши кроки, прослизнув за незнайомцем і безшумно причаївся за однією з колон.

Місяць кидав плями білого світла крізь вікна на підлогу, й було видно, що коло одного з надгробків молиться жінка, схована за вуаллю; незнайомиць у чернечому одязі занепокоєно оглянув усе приміщення; побачивши жінку під вуаллю, він ледве стримався, щоб не скрикнути з радості, пройшов через неф і, молитовно склавши руки, підійшов до неї. Почувши його кроки, жінка підняла голову й подивилася на нього, тремтячи чи то від страху, чи то від хвилювання.

— Крістабель! — тихо гукнув її чернець.

Дівчина встала, рум'янець залив її щоки, і, кинувшись в обійми юнака, вона вигукнула з невимовною радістю:

— Алене! Алене! О любий мій Алене!

РОЗДІЛ VII

Гілберт розповів Маргарет історію Роланда Рітсона, але про найстрашніші його злочини змовчав, а про кохання і страшну смерть своєї сестри Енні ледве згадав.

— Будемо просити Господа простити цьому безумцеві його гріхи, — сказала Маргарет.

І вона спробувала приховати сльози, щоб ще більше не засмучувати чоловіка.

Старий чернець залишився коло померлого й читав за-покійні молитви; час від часу до нього приєднувалися Гілберт і Маргарет, а Лінкольнові було наказано вирити могилу між буком та дубом, і всі стали очікувати повернення з Ноттингема мандрівників, щоб поховати померлого.

Маріанна, віддана сама собі, стомилася від безцільного ходіння біля будинку й вирішила піти назустріч братові. Ланс спав, розлігшись на порозі будинку; вона покликала його, погладила своєю білою ручкою й рушила разом із ним, не попередивши Гілберта.

Вона довго йшла, замислившись про майбутнє брата, а потім сіла під деревом, обхопила голову руками й заплакала. Чому? Вона й сама не знала. Похмурі передчуття стискали її груди, тисячі неясних образів роїлися в голові, і серед них обличчя дорогого Алена та юного лісника, істинного графа Хантінгдона.

Ланс, вірний пес, лежав коло її ніг і принюхувався до вітру; втупивши в неї величезні круглі очі, у яких світився розум, він, здавалося, поділяв її сум і, подібно до неї, мав похмурі передчуття, бо не спав, а сторожував її.

Сонце вже ковзало по вершинах високих дерев, і лісом почав стелитися туман, коли Ланс раптом встав і, виляючи хвостом, неголосно й жалібно загавкав.

Його гавкіт змусив Маріанну отямитися від мрій, і вона пожаліла про те, що допізна затрималася в лісі; Ланс радісно застрибав навколо неї, вона негайно встала й рушила до будинку лісника, все ще сподіваючись на швидке повернення Алена.

Ланс тепер ішов не за Маріанною, як уранці, а навпаки, біг попереду, винюхуючи стежину, і час від часу повертав морду, щоб подивитися, чи йде дівчина за ним.

І хоча Маріанна була впевнена, що, довірившись чуттю такого провідника, вона не заблукає, їй довелося пришвидшити крок, тому що сутеніло дуже швидко й у небі зблиснули перші зірки.

Раптом Ланс зупинився, весь напружився, шерсть у нього на зашийку стала сторчма, вуха піднялися, він принюхався до вітру, оголив ікла й несамовито, люто загавкав.

Маріанна затремтіла й застигла на місці, намагаючись зрозуміти, чому гавкає пес.

«Можливо, він почув наближення Алена», — подумала дівчина, уважно прислухаючись.

Але навколо все було тихо. Собака теж перестав гавкати, і Маріанна заспокоїлася. Проте, коли вона вже зібралася, сміючись зі свого переляку, піти далі, поруч у кущах вона почула чийсь швидкі кроки і Ланс загавкав ще завзятіше й голосніше, ніж раніше.

Страх потрапити в руки розбійників додав дівчині сил, і вона кинулася тікати стежиною, але незабаром сили залишили її, вона змушена була зупинитися і ледь не знепритомніла, почувши грубий і наказовий покрик:

— Заберіть вашого собаку!

Ланс, що прикривав ззаду втечу Маріанни, кинувся на чоловіка, який переслідував її, намагаючись вчепитися йому в горло.

— Заберіть вашого собаку, — знову крикнув незнайомець, — я не збираюся заподіювати вам зла!

— Звідки мені знати, що ви говорите правду? — майже твердим голосом запитала Маріанна.

— Якби я був зловмисником, я б давно послав стрілу вам у серце; ще раз кажу — заберіть вашого собаку!

Ікла Ланса вже роздерли на ньому одяг і вчепились у його тіло.

Але при першому ж наказі Маріанни пес розтиснув щелепи, став перед дівчиною й оширився, невідступно стежачи поглядом за незнайомцем.

Це був, цілком очевидно, один із тих бурлак, які стоять поза законом, в яких немає ні шеляга за душею і які грабують лісників, якщо у тих поменше мужності, ніж у Гілберта, й убивають беззахисних подорожан. На обличчі цього мерзотника було написано, що він злочинець; одягнений він був у каптан і короткі штани з козячої шкіри, а на голові його сидів великий, брудний і рваний повстяний капелюх, що ледве прикривав довгі, до плечей, патли. Його густа борода була вимазана собачою слиною. На боці в нього висів кинджал, в одній руці він тримав лук, у другій — стріли.

Маріанну охопив жах, але вона намагалася здаватися спокійною.

— Не підходьте до мене! — сказала дівчина, владно дивлячись на бурлаку.

Той зупинився, побачивши, що собака готовий знову вцепитися в нього.

— Що ви хочете? Говоріть, я слухаю вас, — додала Маріанна.

— Я скажу, але для початку ви підете зі мною.

— Куди?

— Яка вам різниця? У ліс. Ідіть за мною.

— Ні, я з вами не піду.

— Ах он як, ви відмовляєтеся, прекрасна дівце! — вигукнув негідник і дико зареготав. — Ви вагаєтесь і вередуете!

— Я з вами не піду, — твердо повторила Маріанна.

— Виходить, мені доведеться вжити серйозних заходів, а вони, попереджаю вас, до смаку вам не припадуть.

— А я попереджаю вас, що ви будете жорстоко покарані, якщо насмілитесь застосувати стосовно мене силу.

Маріанна більше не тремтіла; перед обличчям небезпеки до неї повернулася мужність, й останні слова вона вимовила впевненим голосом, простягнувши руку, ніби говорячи бурлаці: «Забирайтеся!»

Але той знову вибухнув загрозливим сміхом; Ланс загарчав і қлацнув щелепами.

— Я й справді, прекрасна дівце, — помовчавши, заговорив розбійник, — захоплений вашою мужністю й сміливими словами, але це замилювання не змусить мене змінити мої плани; я знаю, хто ви, я знаю, що вчора ви зупинилися в лісника Гілберта Хеда разом з вашим братом Аленом, а сьогодні вранці ваш брат Ален вирушив у Ноттингем, але я знаю й те, чого ви не знаєте, а саме: ворота замку Фіц Олвіна, що відчинилися, щоб пропустити сера Алена, ніколи не відчиняться, щоб випустити його назад.

— Що ви говорите? — вигукнула Маріанна, охоплена новим страхом.

— Я кажу, що сер Ален Клер — бранець барона Ноттингема.

— Боже мій! Боже мій! — гірко прошепотіла дівчина.

— А мені вашого поважного братика зовсім не шкода. Навіщо він сам поліз у пащу до лева? А старий Фіц Олвін — справжній лев. Ми разом воювали в Палестині, і його смаки мені відомі. Йому потрібні брат і сестра. Учора ви від його людей вислизнули, і сьогодні...

Маріанна в розпачі закричала.

— Ох, та заспокойтеся, я хотів сказати, що й сьогодні ви від нього теж вислизнете.

Маріанна підняла на розбійника погляд, у якому проглядала майже вдячність.

— Так, від нього ви вислизнете, але від мене — ні; йому — братик, а мені — сестриця, і нехай буде здорова моя частка! Ну-ну, не варто плакати, прекрасна дівце! У барона ви стали б рабинею, а зі мною ви будете вільні, ви будете королевою в цьому старому лісі, й не одна дівчина з тих, когось я знаю, чи чорнявенька, чи білявенька, позаздрила б вам. Ну, рушаймо, наречена моя, там, у моїй печері, нас чекає вечера з дичини і постіль із сухого листа.

— О, закликаю вас, розкажіть мені про мого брата, про мого любого Алена! — вигукнула Маріанна, не звернувши ніякої уваги на безглузді пропозиції негідника.

— Чорт забирай, — відповів той, не помітивши такої байдужості до себе, — якщо ваш брат вирветься з пазурів цього звіра, він буде жити з нами, але не думаю, що нам доведеться коли-небудь разом полювати, бо старий Фіц Олвін не гноїть бранців у темниці, а хутко відпроваджує їх на той світ.

— Але як ви дізналися, що мій брат у полоні в барона?

— До біса такі питання, красуне! Мова йде про зроблену тобі пропозицію бути моєю королевою, а не про мотузку, якою задушать твого брата. Присягаюся святим Дунстаном, хочеться тобі цього чи ні, але ти зі мною підеш.

І він ступив до Маріанни, але та стрімко відстрибнула від нього й закричала:

— Узяти його, Лансе, взяти його!

Хоробра тварина чекала тільки наказу й відразу вчепилася в горло розбійникові; та той, видно, звик оборонятися від хижих звірів; він схопив собаку за передні лапи й, відірвав-

ши його від себе, із силою відкинув кроків на двадцять; пес не злякався, знову кинувся на бурлаку й, обдуривши пильність ворога, напав на нього не спереду, а збоку, вчепившись у волосся, яке стирчало з-під капелюха; він так глибоко встромив ікла, що відірвав вухо і воно залишилося в нього в пащі.

З рани заюшила кров; бурлака притулився до дерева, стогнучи, як звір, а Ланс, розчарований з того, що йому не вдалося схопити шматок здобичі, знову кинувся на ворога.

Але цей напад, третій уже, став для нього фатальним: волоцюга, хоча й знесилений утратою крові, з такою силою вдарив його кинджалом по голові, що пес завалився до ніг Маріанни.

— Ну, тепер тримайтеся! — вигукнув бурлака, задоволено глянувши на пса. — Тримайтеся, красуне!.. Сто тисяч дияволів! — відразу загарчав він, оглядаючись навколо. — Утекла! Присягаюся всіма чортами пекла, вона від мене не вислизне!

І він кинувся за Маріанною навздогін. Бідна дівчина бігла не розбираючи дороги, навіть не знаючи, чи приведе її ця стежина до будинку Гілберта. Єдиною її надією, що залишилася після того, як її захисник був виведений з ладу, було сховатися від розбійника під покривом темряви, а тому вона докладала усіх зусиль, щоб виграти відстань, розраховуючи на милість Провидіння. Задихаючись, Маріанна зупинилася на галявині, де схрещувалося кілька доріг, і, не чуючи за собою нічиїх кроків, трохи заспокоїлася, та тут її знову охопила тривога: який шлях їй варто вибрати? Довго міркувати було ніколи, слід було щось вирішувати, і вирішувати швидко, інакше волоцюга наздожене її. Нещасна закликала на допомогу Пресвяту Діву, закрила очі, повернулася два-три рази навколо своєї осі й, витягнувши руку, навмання тицьнула в стежину, якою й побігла далі. Не встигла вона сховатися серед дерев, як на галявину вискочив розбійник і теж затримався, намагаючись зметикувати, якою дорогою побігла від нього втікачка. На жаль, у цю мить із-за хмар виглянув місяць, який саме у цю годину своїм світлом допоміг Робінові втекти, проте Маріанну в її білій сукні він видав.

— Нарешті, — вигукнув бурлака, — тепер вона в моїх руках!

Маріанна почула жакливі слова «вона в моїх руках!» і, легше за лань, стрілою понеслася вперед, але незабаром стала задихатися, ноги її підкосилися, з останніх сил вона закричала:

— Алене, Алене! Робіне! На допомогу, на допомогу! — і, втративши свідомість, звалилася на землю.

Бачачи перед собою білу сукню, волоцюга побіг ще скоріше; він уже нахилився і простягнув руки до своєї здобичі, як раптом якийсь чоловік, вочевидь лісник, що чекав у засідці мисливців за королівською дичиною, вийшов з укриття і голосно крикнув:

— Гей ти, жалюгідний бурлако! Не смій торкатися цієї жінки, бо я тебе вб'ю на місці!

Розбійник, здавалося, не чув його і вже збирався підняти дівчину за плечі з землі, та тут лісник закричав громовим голосом:

— Ах, так! Ти начебто тугий на вухо?! Ну, то тримай! І він з усіх сил ударив бурлаку держалном списа.

— Ця жінка належить мені, — сказав, піднімаючись, розбійник.

— Брешеш! Ти ж гнався за нею, як вовк за оленям! Жалюгідний шахраю! Геть, бо я тебе заколю!

Розбійник позадкував, бо вістря списа впиралося йому в живіт.

— Кидай стріли! Кидай лук! Кинджал кидай! — продовжував лісник, не опускаючи списа.

Розбійник кинув зброю на землю.

— Прекрасно. Тепер кругом — і тікай, тікай що є сил, бо я підгоню тебе стрілою!

Бурлаці довелося скоритися — який уже опір без зброї! І він утік, причому з його вуст зривалися потоком прокльони й погрози рано чи пізно помститися за себе.

Лісник же негайно став приводити до тями бідну Маріанну; дівчина нерухомо лежала на траві, схожа на скинуту з п'єдесталу мармурову статую, й бліде світло місяця, що лилося на її обличчя, підсилювало це враження.

Неподалік від того місця протікав звивистий струмочок, і лісник переніс дівчину туди; він бризнув їй на скроні й чоло

холодною водою, вона відкрила очі, немов пробудившись від довгого сну, й вигукнула:

— Де я?

— У Шервудському лісі, — просто відповів лісник.

Почувши незнайомий голос, Маріанна спробувала підхопитися і знову кинутися навтьоки, та сили підвели її, і, благо- гально склавши руки, вона жалібно промовила:

— Не заподіюйте мені зла, пожалійте!

— Заспокойтеся, панянку: негідник, який насмілився на- пасти на вас, уже далеко, а якщо він захоче взятися за старе, то навіть до складки на вашому платті не доторкнеться, бо йому вже доведеться мати справу зі мною.

Маріанна все ще тремтіла й зі страхом озиралася навкру- ги, але голос, який вона чула, здавався їй дружнім.

— Чи не завгодно вам, панянку, піти зі мною в нашу сади- бу? Я ручаюся, що вас там добре прийматимуть. У садибі є юні дівчата, які будуть до ваших послуг і заспокоять вас, сильні й міцні молоді хлопці, які вас захистять, і старий, що замінить вам батька. Ходімо в садибу, ходімо.

У його пропозиції було стільки сердечності й щирості, що Маріанна мимоволі встала й, нічого не говорячи, пішла за ним. Повітря і рух допомогли їй остаточно отямитися, вона стала ясніше все розуміти, до неї повернулася холодно- кровність; і дівчина уважно розглядала при світлі місяця свого рятівника; якесь неясне передчуття, що цей незнайомець — друг Гілберта Хеда, змусило її запитати:

— А куди ми йдемо, пане? Чи не веде ця дорога до будин- ку Гілберта Хеда?

— Як?! Ви знаєте Гілберта Хеда? Ви, часом, не його доч- ка? От і матиме старий хитрун за те, що він ховав від нас свій скарб. Пробачте і не ображайтеся на мене, але я давно знаю доброго Хеда та його сина Робіна Гуда і не думав, що вони такі потайливі люди.

— Ви помиляєтеся, пане, я зовсім не дочка Гілберта, але я його друг, його гість із учорашнього дня.

І Маріанна розповіла йому все, що з нею трапилося з тієї хвилини, як вона вийшла з будинку Гілберта; потім вона ста- ла палко дякувати чоловікові за порятунок.

Але не встигла вона закінчити, як лісник, почервонівши, перервав її:

— Не слід і думати про те, щоб сьогодні ж повернутися до Гілберта; дім його далеко звідси, а садиба мого дядька всього за два кроки; тут ви будете в безпеці, міс, а щоб ваші хазяї не турбувалися, я сам піду сповістити їх про вас.

— Тисячу разів дякую вам, пане, і приймаю ваші пропозиції, бо падаю від втоми.

— Не варто дякувати, міс, я просто виконую свій обов'язок.

Маріанна й справді падала з ніг, її хитало з боку в бік; лісник помітив це й запропонував їй обіпертися на його руку, але дівчина так замислилася, що не помітила простягнутої руки і продовжувала йти.

— Міс, ви що, не довіряєте мені? — сумно запитав юнак, знову пропонуючи їй руку. — Ви боїтеся обіпертися...

— Я цілком довіряю вам, пане, — відповіла Маріанна, негайно беручи свого супутника під руку, — адже ви не здатні обдурити жінку?

— Це вже точно, міс, не здатний... Маленький Джон на це не здатний... Ну, обіпріться міцніше на руку Маленького Джона; та я вас і на руки візьму, якщо знадобиться, і мені не важче буде вас нести, ніж горличці хворостинку.

— Маленький Джон?! Маленький Джон?! — здивовано прошепотіла дівчина, піднімаючи голову, щоб виміряти очима величезний зріст свого кавалера. — Маленький Джон!

— Так, Маленький Джон; так мене називають, тому що росту в мені шість футів і шість дюймів, і плечі за шириною відповідають зросту, бо я ударом кулака вкладаю бика, а ноги мої можуть без втоми пройти сорок англійських миль, і немає ні танцюриста, ні бігуна, ні борця, ні мисливця, який би мене здолав, і шестеро моїх двоюрідних братів, моїх товаришів, синів сера Гі Гемвелла, всі менші за мене на зріст; тому, міс, того, хто має честь вести вас під руку, люди, які знають його, називають Маленьким Джоном; розбійник, що напав на вас, добре мене знає й тому не став опиратися, коли Пресвята Діва, яка усіх нас оберігає, вивела вас на мене. Дозвольте ще додати, міс, що я не тільки міцний, але й добрий, а звать мене насправді Джон Нейлор, я племінник сера Гі Гемвелла, лісник

від народження, лучник за покликанням, служу єгерем, і місяць тому мені виповнилося двадцять чотири роки.

Розмовляючи й сміючись, Маріанна та її супутник ішли до садиби Гемвеллів; незабаром вони дійшли до узлісся й перед ними відкрилося чудове видовище; дівчина, незважаючи на крайню втому, не могла намилюватися дивовижною картиною. Попереду був вільний простір у кілька квадратних миль, облямований темно-зеленою крайкою лісу, в різних місцях виднілися чарівні селища, розташовані то на узліссі, то на пагорбі, то в долині; примарно білили будиночки, що стояли поодинокі або групами навколо церкви, із дзвіниці якої лунав сигнал гасити вогні.

— Ген там, правіше від села й церкви, — сказав Маленький Джон своїй супутниці, — бачите велику будівлю, у вікнах якої, напівприкритих віконницями, блищить яскраве світло? Бачите, міс? Отож, це садиба Гемвеллів, дім мого дядька. У всьому нашому графстві навряд чи знайдеться житло зручніше, а куточка, гарнішого за цей, немає у всій Англії. Що скажете, міс?

У відповідь на захват племінника сера Гі Гемвелла Маріанна посміхнулася.

— Поспішаймо ж, міс, — продовжував юнак, — нічна роса рясна, і, переставши тремтіти від страху, ви можете затремтіти від холоду, а мені б цього не хотілося.

Незабаром на Маленького Джона і його супутницю з гавкотом налетіла зграя сторожових псів. Юнак грубувато-ласкаво втихомирив їх, а найзавзятіших собак разів зо два вдарив палицею; потім вони пройшли повз декількох слуг, які з подивом дивилися на них і шанобливо схиляли голови, й увійшли у великий зал саме в ту хвилину, коли вся родина збиралася сісти за стіл вечеряти.

— Мій добрий дядечку! — вигукнув юнак, підводячи Маріанну за руку до крісла, на якому сидів поважний сер Гі Гемвелл. — Прошу вас виказати гостинність цій прекрасній і шляхетній дівчині. Провидінню завгодно було обрати мене своїм знаряддям, щоб урятувати її від рук підлого розбійника.

Маріанна під час своєї втечі втратила в лісі оксамитну пов'язку, яка звичайно підтримувала її довге волосся, і, щоб не

мерзнути, погодилася накинути на себе плащ Маленького Джона, що вкривав її голову і був зв'язаний кінцями на грудях; її ніжне обличчя ледве виднілося з-під нього. Почуваючи себе ніяково в такому головному уборі, або, можливо, трохи збентежена тим, що їй довелося показатися людям в одязі, що є предметом чоловічого вбрання, дівчина швидко скинула із себе плащ і стала перед сімейством Гемвелл в усій своїй красі.

Усі шестеро двоюрідних братів Маленького Джона зі здивуванням дивилися на Маріанну, а обидві дочки сера Гі підбігли до гості й з усією шляхетністю вітали її.

— Славно, — сказав хазяїн садиби, — славно, Маленький Джоне! Ти розповідай нам, як тобі вдалося вночі, у лісі, підійти до юної дівичі, не налякавши її, й викликати в неї таку довіру, що вона зважилася, не знаючи тебе, піти з тобою і зробити нам честь своїм перебуванням під нашим дахом? Шляхетна й прекрасна дівиче, здається мені, що ви втомилися і погано себе почуваете. Сідайте сюди, між мною і моєю дружиною, ковток доброго вина поверне вам сили, а потім наші дочки відведуть вас із собою й покладуть на зручну постіль.

Почекавши, поки Маріанна піде у відведену їй кімнату, хазяїн докладно розпитав Маленького Джона про події минулого вечора; Маленький Джон усе розповів і закінчив розповідь заявою, що він збирається зараз же вирушити до Гілберта Хеда.

— Прекрасно! — вигукнув Вільям, молодший із шести синів Гемвелла. — Раз ця дівчина — друг славного Гілберта Хеда і мого приятеля Робіна, то я піду з вами, братику Маленький Джоне.

— Не сьогодні, Уїлле, — сказав старий баронет, — зараз уже надто пізно, і, поки ви перетнете ліс, Робін ляже спати. Підете до нього в гості завтра, мій хлопчику.

— Але, любий батьку, — заперечив Вільям, — Гілберт, мабуть, дуже турбується про дівчину, і готовий посперечатися, що Робін її всюди розшукує.

— Ти правий, синку, чини, як знаєш.

Маленький Джон і Вільям відразу встали з-за столу і рушили до лісу.

РОЗДІЛ VIII

Ми залишили Робіна в каплиці; він ховався за колоною і запитував себе, завдяки якому щасливому збігові обставин Ален зміг вийти на волю.

«Сумнівів немає, — думав Робін, — що це Мод, мила Мод, грає такі жарти з бароном, і справді, якщо вона так буде відчиняти нам усі двері в замку, я обіцяю їй мільйон поцілунків».

— Ще раз, кохана Крістabelle, — говорив Ален, цілуючи руки дівчини, — мені посміхнулося щастя, і після двох років розлуки я можу забути поруч із вами, як я страждав.

— Ви страждали, милий Алене? — запитала Крістabelle, і в голосі її почувалася легка недовіра.

— А ви в цьому сумніваєтеся? О так, страждав, і з того самого дня, як ваш батько вигнав мене зі свого замку, життя для мене перетворилося на пекло. У той день я залишив Ноттингем і йшов, відступаючи, доти, поки міг розрізнити вдалині складки шарфа, яким ви махали мені з валу на знак прощання. Тоді я думав, що ми прощаємося навіки, оскільки чув, що вмираю від горя. Але Бог пожалів мене: я заридав, як дитина, що втратила матір, і сльози дозволили мені вижити.

— Алене, небо свідок, якби в моїй владі було подарувати вам щастя, ви були б щасливі.

— Виходить, в один прекрасний день я буду щасливий, — палко вигукнув Ален, — бо чого хочете ви, того хоче Бог!

— Ви були мені вірні? — з кокетством запитала Крістabelle. — І завжди будете вірні?

— У думках, у словах й у справах був і завжди буду вірний.

— Дякую вам, Алене! Віра у вас підтримує мене в моїй самотності; я змушена коритися примхам батька, але одній із них я ніколи не підкорюся: він може нас розлучити, як він вже й зробив, але змусити мене покохати кого-небудь іншого, крім вас, йому ніколи не вдасться.

Робін перший раз у своєму житті чув розмову закоханих; він розумів її, щасливо здригаючись при кожному слові, й, зітхаючи, говорив собі:

«О, якби прекрасна Маріанна так говорила зі мною!»

— Дорога Крістабель, — знову промовив Ален, — як ви дізналися, у якій камері я знаходжуся? Хто відчинив мені двері? Хто роздобув мені одяг ченця? У темряві я не зумів розгледіти свого рятівника. Мені хтось прошепотів: «Йдіть у каплицю».

— У замку є тільки одна людина, якій я можу довіритися: це дівчина на ім'я Мод, моя покоївка, і вона настільки ж добра, як і спритна; саме їй ви зобов'язані своєю втечею.

«Ну, так я і знав», — прошепотів Робін.

— Коли мій батько так грубо нас розлучив і кинув вас у темницю, Мод, розчулена моїм розпачем, сказала: «Утіштеся, міледі, ви незабаром побачите сера Алена». І мила Мод свого слова дотримала: кілька хвилин тому вона повідомила мені, щоб я чекала вас тут. Здається, тюремник, який вас сторожив, піддався на хитрування Мод. Коли вона принесла йому випити і заспівала кілька балад, він, сп'янівши від вина й ніжних поглядів, заснув, як бабак, бідолаха, і тоді ця хитрунка вкрала в нього ключі. Завдяки щасливому випадку в замку знаходився духівник Мод; святий отець не побоявся позичити вам свою рясу. Я незнайома з цим гідним служителем Божим, але хочу познайомитися з ним і подякувати йому за турботу про Мод.

«Так, справді, батьківські турботи», — сказав собі Робін, продовжуючи ховатись за колоною.

— Цього ченця, випадково, звуть не братом Туком? — запитав Ален.

— Так, мій друже. Ви його знаєте?

— Трохи, — відповів, посміхаючись, юнак.

— Він добрий старий, я впевнена, — додала Крістабель, — але чому ви смієтеся, Алене? Хіба цей добрий чернець не заслуговує поваги?

— Нічого не маю проти, дорога Крістабель.

— Але чому ви смієтеся, друже мій? Я хочу знати.

— Та так, дрібниці, люба. Справа в тому, що цей добрий старий зовсім не такий старий, як ви думаєте.

— Дивуюся, що це вас так розважає. Старий він чи молодий, мені цей чернець подобається, і Мод, як мені здається, він теж подобається.

— О, тут мені заперечити нічого. Але якщо він буде подібатися вам так, як він подобається Мод, я буду в розпачі.

— Що ви хочете сказати? — запитала Крістабель сердито.

— Пробачте, кохання моє, це просто жарт; пізніше, коли ми будемо дякувати ченцеві за послугу, ви все зрозумієте.

— Добре. Але ви нічого не сказали мені про мою подругу Маріанну, вашу сестру. Ах, ну її ж ви мені дозволяєте любити?

— Маріанна чекає нас в одного чесного шервудського лісника; вона виїхала разом зі мною з Хантінгдона, маючи намір жити з нами: адже я думав, що ваш батько віддасть мені вашу руку; однак, раз він не тільки відмовив мені, але й позбавив мене волі, щоб потім, без сумніву, позбавити й життя, у нас залишилася єдина надія на щастя — втеча...

— О ні, Алене, ні, я ніколи не залишу батька!

— Але гнів його впаде на вас, як він упав на мене. Маріанна і ми будемо щасливі й далеко від світу, там, де ти погодишся жити, у місті чи в лісі, — скрізь, Крістабель. О, ходімо, ходімо зі мною, Крістабель, я не хочу без тебе йти з цього пекла.

Але Крістабель лише плакала, закриваючи обличчя руками, і на всі прохання Алена тікати повторювала тільки: «Ні, ні!»

Ех, якби в цю хвилину Ален Клер опинився в присутності людей, він викрив би барона Фіц Олвіна за скоєні ним злочини і знищив би цього гордого й жорстокого чоловіка!

Поки юний дворянин і Крістабель, пригорнувшись одне до одного, ділилися своїми нещастями й надіями, Робін, який уперше бачив справжню любовну сцену, відчував, що він занурюється в якийсь інший світ.

У цей час двері, через які бранці ввійшли в каплицю, тихо відчинилися й у каплиці з'явилася зі смолоскипом у руці Мод у супроводі брата Тука без ряс.

— Ах, дорога моя господине! — ридаючи, вигукнула Мод. — Усе пропало! Ми всі помремо, це якесь загальне побоїще, ах!

— Що ви говорите, Мод?! — перелякано закричала Крістабель.

— Кажу, що прийшла наша смерть: барон усе піддає вогню й мечу, він нікого не пожаліє — ні вас, ні мене! Ах, умерти

такою молодю просто жакливо! Ні, тисячу разів ні, міледі, я не хочу вмирати!

Мод тремтіла і справді плакала, але видно було, що вона готова за мить посміхнутися.

— Що за дивні слова, що за ридання? — суворо запитав Ален. — Ви що, з глузду з'їхали?! Може, ви поясните мені, що відбувається, брате Тук?

— Не можу, сер лицар, — відповів чернець, і в голосі його почувся сміх, — бо я знаю тільки, що я сидів... ні, здається, стояв на колінах...

— Сидів, — перервала його Мод.

— Ні, стояв на колінах, — заперечив чернець.

— Сидів, — повторила Мод.

— Кажу вам, стояв на колінах! Стояв на колінах... і читав молитви...

— Ні, ви пили ель, — знову презирливо обірвала його Мод, — і випили його навіть дуже багато.

— Лагідність і ввічливість — чудові якості, прекрасна Мод, і, здається мені, сьогодні ви схильні забувати про це.

— Облиште повчання і суперечки облиште теж, — наказово промовив Ален. — Розповідайте просто, що змусило вас так зненацька з'явитися сюди і яка небезпека нам загрожує.

— Запитайте преподобного отця, — відповіла Мод, норовисто хитаючи гарненькою голівкою, — ви ж до нього звернулися, сер лицар; справедливо буде, якщо він вам і відповідь.

— Не смійтеся так жорстоко над моїми страхами, Мод, — промовила Крістабель, — скажіть, чого нам боятися; говоріть, благаю вас, наказую вам.

Молоденька покоївка, засоромившись і почервонівши, підійшла до хазяйки й нарешті розповіла таке:

— От у чому справа, міледі. Ви знаєте, що я змусила тюремника Егберта випити зайве, ну, він і заснув. Але поки він спав п'яним сном, його покликав до себе мілорд — мілорд хотів нанести візит вашому... серу Алену, — і бідний тюремник, затуманений винними парами, з'явився до нього та, забувши про те, що він стоїть перед його світлістю, упер руки в боки і дуже нелюб'язно запитав мілорда, яке право той має турбувати хороброго та чесного чоловіка й будити його посе-

ред ночі. Пан барон так здивувався, почувши це дивне запитання, що якийсь час дивився на Егберта, не даючи йому відповіді. Підбадьорений його мовчанням, тюремник підійшов до мілорда й, опершись на плече пана барона, весело вигукнув: «Ну то скажи мені, стара палестинська розвалюхо, як твоє дорогоцінне здоров'я? Сподіваюся, подагра хоч сьогодні вночі дасть тобі поспати!..» Ви ж знаєте, міледі, що його світлість і так був у поганому настрої, судить самі тепер, яку лють він відчув від слів і поведження Егберта. Ах, якби ви бачили нашого пана, міледі, ви б теж затремтіли зі страху й злякалися б, що справа скінчиться великою кров'ю: пан барон просто сказився, він ревів, як поранений лев, тупотів ногами так, що стіни тряслися, і шукав, що б йому зламати; раптом він схопив зв'язку ключів із пояса Егберта і став шукати ключ від камери вашого... сера лицаря. Ключа у зв'язці не було. «Що ти з ним зробив?» — закричав барон громовим голосом. Почувши це запитання, Егберт раптом протверезів і сплотнів, як смерть. У пана барона не було сил кричати, його трясло, і видно було, що він збирається помститися. Він викликав загін солдатів і наказав, щоб його відвели в камеру лицаря; при цьому він заявив, що, якщо бранця там немає, то Егберт буде повішений... Сер лицар, — додала Мод, повернувшись до Алена, — треба негайно тікати; тікати, поки мій батько, дізнавшись про все, що сталося, не зачинить ворота замку й не підніме міст.

— Тікайте, тікайте, милий Алене! — вигукнула Крістабель. — Якщо батько нас застане разом, нам доведеться попроситися назавжди!

— Але ви, ви, Крістабель! — у розпачі вимовив Ален,

— Я... я залишаюся... я втихомирю лють батька...

— Тоді я залишаюся теж...

— Ні, ні, тікайте в ім'я Неба! Якщо ви мене кохаєте, тікайте!.. Ми ще побачимось!

— Побачимось?! Ви обіцяєте, Крістабель?

— Присягаюся.

— Добре, Крістабель, я скорюся.

— Прощайте, до скорого побачення!

— Ви підете за мною, сер лицар, і преподобний отець теж.

— Але ви впевнені, Мод, що ваш батько нас випустить із замку? — запитав брат Тук.

— Так, особливо якщо він ще не знає про те, що сталося вночі. Скоріше ходімо, не можна гаяти часу.

— Але в замок ми ввійшли втрюх, — сказав чернець.

— І то правда, — відповів Ален. — Що сталося з Робіном?

— Я тут! — негайно вигукнув юний лісник, виходячи зі свого укриття.

Крістабель неголосно і злякано скрикнула, а Мод так шанобливо вклонилася Робінові, що чернець нахмурився.

— Спритний хлопець! — із посмішкою сказала Мод, торкаючись руки Робіна. — Зумів утекти з камери, яку стерегли двоє тюремників!

— То вас теж до в'язниці кинули? — вигукнув Ален.

— Про свої пригоди я розповім, коли ми звідси виберемося, — відповів юний лісник. — Тікаймо скоріше... Ходімо ж, ходімо, сер лицар, мені здається, що ви маєте дорожити життям... і більше, ніж я, — сумно додав юнак, — адже вас будуть оплакувати і ваша сестра, й інші люди, а мене... Але швидше, швидше! Скористаємося допомогою Мод! Тікаймо! Стіни Ноттингемського замку тиснуть на мене! Тікаймо звідси!

При цих останніх словах Мод якось дивно поглянула на хлопця.

Раптом у проході, що веде в каплицю, почулися крики.

— Змилуйся над нами, Боже! — вигукнула Мод. — От і барон. Тікайте в ім'я Неба!

В одну мить скинувши рясу і передавши її Тукові, Ален кинувся до Крістабель, щоб останній раз попрощатися з нею.

— Сюди, лицарю! — вигукнула Мод, відкривши одні з дверей.

Ален залишив на губах Крістабель полум'яний поцілунок і кинувся на поклик Мод.

— Нехай збереже тебе святий Бенедикт, ніжна моя подружко! — промовив чернець, намагаючись поцілувати Мод.

— Нахабо! — закричала дівчина. — Та тікайте ж ви, тікайте!

Робін, який вже навчився чемності, вклонився Крістабель і, шанобливо поцілувавши їй руку, сказав:

— Нехай буде Свята Діва вам підтримкою, опорою й порадицею в усіх ваших справах!

— Дякую, — відповіла Крістабель, здивована шляхетні-стю манер простого лісника.

— Поки ми будемо тікати, міледі, — сказала Мод, — стань-те на коліна, моліться й зображуйте повне незнання, щоб ба-рон і не запідозрив, що ви знаєте причину його гніву.

Не встигли двері зачинитися за втікачами, як у каплицю ввірвався барон на чолі загону озброєних слуг.

Ми приєднаємося до них пізніше, а поки підемо за трьома друзями, для яких люб'язна Мод стала янголом-охоронцем.

Маленька група йшла довгою вузькою галереєю й рухала-ся в такому порядку: попереду — Мод зі смолоскипом у руці, відразу за нею — Робін, майже поруч з ним брат Тук, а ос-танням був Ален.

Мод усю прискорювала кроки як для того, щоб зберегти пев-ну відстань між собою й Робіном, так і для того, щоб якомога швидше дійти до воріт замку; вона не сміялася, зберігала повне мовчання і час від часу відводила вільною рукою від себе руку Робіна, який марно намагався на ходу схопити її за сукню.

— Ви що, сердитесь на мене? — запитав юнак благальним голосом.

— Так, — коротко відповіла Мод.

— А що я такого зробив, щоб вас розсердити?

— Нічого ви не зробили.

— Тоді, напевно, щось сказав?

— Не запитуйте мене про це, пане, це вам не може, та й не має бути цікаво.

— Але мене це засмучує.

— Велике діло, ви незабаром утішитесь. Адже скоро ви будете далеко від Ноттингемського замку, стіни якого так на вас тиснуть.

«Ага! Тепер я зрозумів», — сказав собі Робін і вголос додав:

— На мене погано вплинув барон, стіни його замку й засу-ви темниці, але не ваше чарівне личко чи ваша посмішка й люб'язні слова, мила Мод.

— Правда? — запитала Мод, трохи повернувши до нього голову.

— Звичайно, щира правда, любя Мод.

— Ну, тоді мир...

І Мод дозволила юному лісникові поцілувати її.

Ця затримка трохи сповільнила втечу, тому чернець, почувши із незадоволенням звук поцілунку, буркотливо сказав:

— Гей! Давайте швидше... Якою дорогою підемо?

Вони прийшли до того місця, де коридор розходився.

— Праворуч, — відповіла Мод.

Через кроків двадцять вони дійшли до воротаря. Дівчина гукнула батька.

— Як?! — вигукнув старий Ліндсей, який, на щастя, ще не знав про події, що трапилися. — Як, ви вже від нас ідете, та ще й уночі? Правду кажучи, брате Тук, я думав, що перед сном вип'ю з вами чарочку; хіба вам так уже потрібно йти сьогодні вночі?

— Так, сину мій, — відповів Тук.

— Прощайте тоді, веселий Джилле! До побачення, славні добродії.

Звідний міст опустився; Ален вискочив з воріт першим, за ним після суперечок із дівчиною, яка не захотіла цього разу прийняти те, що він називав благословенням, тобто поцілунку, вийшов брат Тук, а Мод, скориставшись тим, що чернець на хвилину відвернувся, притиснулася палаючими губами до руки Робіна.

Юнак здригнувся всім тілом; поцілунок цей його глибоко засмутив.

— Ми ж незабаром побачимось, правда? — тихо запитала Мод.

— Сподіваюся, що так, — відповів Робін, — а поки, до мого повернення, миле дитя, будьте такі люб'язні, заберіть із кімнати барона мій лук зі стрілами і віддайте їх тому, хто прийде за ними від мого імені.

— Приходьте самі.

— Добре, я прийду сам, Мод. Прощайте, Мод.

— Прощайте, Робіне, прощайте!

Ридання настільки душили бідну дівчину, що не можна було розібрати, чи попрощалася вона з Аленом і Туком.

Утікачі поспішно спустилися з пагорба, пройшли, не зупиняючись, через місто і сповільнили кроки тільки тоді, коли опинилися під рятівним покровом Шервудського лісу.

РОЗДІЛ ІХ

Близько десятої години вечора Гілберт, який із нетерпінням очікував повернення мандрівників, залишив батька Елдреда в кімнаті Рітсона й спустився до Маргарет, що клопоталася по господарству; він хотів дізнатися, чи не стурбована міс Маріанна настільки довгою відсутністю брата.

— Міс Маріанна? — вигукнула Маргарет; цілком захоплена похмурими думками, вона й не помітила, що дівчина відсутня. — Міс Маріанна? Вона, напевно, у себе в кімнаті.

Гілберт побіг туди: кімната була порожня.

— Уже десята година, Меггі, десята година, а дівчини вдома немає.

— Та вона тільки що гуляла з Лансом просікою напроти будинку.

— Вона, напевно, заблукала. Ах, Меггі, я боюся, чи не трапилося з нею нещастя. Адже вже десята година! У цей час лісом тільки вовки й розбійники блукають.

Гілберт узяв лук та стріли, гострий широкий ніж і кинувся в ліс на пошуки Маріанни; він знав усі глухі зарості, яри, чагарники, всі галявини і хотів обшукати ці місця, настільки знайомі йому й настільки небезпечні для жінки. «Я повинен знайти цю дівчину, — говорив він собі, — присягаюся святим Петром, я повинен її знайти!»

Гнаний інстинктом або, точніше, тим дивним чуттям, що виробляється в лісників від постійного перебування в лісі, Гілберт рушив прямо тією дорогою, якою йшла Маріанна, до того місця, де вона сіла відпочити. Діставшись до нього, лісник почув щось схоже на стогін, що доносився зі стежинки, вкритої густим листям: він прислухався і зрозумів, що це не стогони, а жалібне скавчання пораненої тварини. Питьма була повна, і Гілберт навпомацки рушив до того місця, звідки лунали ці звуки; вони ставали все голоснішими, і незабаром лісник спіткнувся об нерухоме тіло, розпростерте на землі; він нахилився, простягнув руку і торкнувся липкої від холодного поту шерсті якоїсь тварини. Начебто оживши під його рукою, вона слабко ворухнулася і кілька разів тихенько та вдячно дзвякнула.

— Лансе, мій бідний Лансе! — закричав Гілберт.

Ланс спробував устати, але зусилля так утомило його, що він, застогнавши, упав знову.

«Мабуть, з бідною дівчиною трапилось якесь жахливе нещастя, — сказав собі Гілберт, — і Ланс, захищаючи її, загинув у боротьбі».

— Ох, — прошепотів лісник, ласкаво глядячи вірного пса, — і куди ж ти поранений, бідний мій старий песику? У черево? Ні. У спину? У лапу? Ні. А, у голову!.. Цей негідник хотів розбити тобі голову! Ага! Тихо! Я не дам тобі померти. Крові ти втратив багато, але щось ще залишилося... Серце б'ється, так, я чую, що б'ється, і зупинятися не збирається.

Гілберт, як і всі сільські жителі, знав цілющі властивості деяких рослин; він пішов шукати їх на сусідніх галявинах, де з питьмою боролися перші промені місячного світла, знайшов, розтер між двома каменями, приклав до рани Ланса й зробив компрес зі шматка тканини, відірвавши його від свого каптана.

— Доведеться поки залишити тебе одного, бідолахо, але будь спокійний, я за тобою повернуся; поки ж я влаштую тобі підстилку з опалого листя, а іншим листям тебе вкрию, щоб ти не змерз, добрий мій Лансе!

І розмовляючи зі своїм псом як з людиною, старий лісник узяв його на руки, відніс у хаші, ще раз погладив бідну тварину й пішов шукати Маріанну.

— Присягаюся святим Петром, — шепотів Гілберт, оглядаючи своїм гострим поглядом галявини й улоговини, — якщо Господь у доброті своїй виведе мене на це чортове поріддя, що продірявило шкіру бідного Ланса, він у мене побігає колами, я його поганяю кинджалом і змушу потанцювати, як він ще зроду не танцював. Ах негідник, ах розбійник!

Гілберт пересувався по тій же стежині, якою втекла Маріанна, коли її переслідувач поранив собаку, і дійшов до галявини, де Маленький Джон врятував утікачку. Гілберт зібрався обійти її навколо й оглянути, як раптом у косих променях місяця побачив на землі якусь величезну тінь; спочатку він вирішив, що її відкидає велике дерево, і не став придивлятися до неї, але інстинкт підказав йому, що в ній є щось дивне;

він уважно придивився і зрозумів, що вона належить живій істоті — швидше за все людині.

Кроків за двадцять від місця, де він знаходився, Гілберт побачив цього чоловіка: той стояв до нього спиною, прихилившись до дерева, і робив якісь дивні рухи руками навколо голови, начебто пов'язував тюрбан.

Ні хвилини не вагаючись, лісник опустив свою могутню руку на плече цього чоловіка, якого він вважав розбійником і, можливо, вбивцею міс Маріанни.

— Хто ти? — запитав він громовим голосом.

Чоловік від слабкості й переляку похитнувся і ковзнув стовбуром дерева до ніг Гілберта.

— Хто ти? — повторив Гілберт, різко піднімаючи його.

— А вам яке діло? — пробурчав той, коли, вставши на ноги, він побачив, що Гілберт був один. — Яке вам...

— Для мене все має значення. Я лісник, і в цій якості зобов'язаний охороняти Шервудський ліс, а ти схожий на розбійника, як повний місяць цього місяця схожий на повний місяць минулого місяця, і я здогадуюся, на яку дичину ти звичайно полюєш. І все-таки я тебе відпущу, якщо ти мені чесно відповіси на питання, яке я хочу тобі поставити. Але якщо ти відмовишся відповідати, то, присягаюся святим Дунстаном, я тебе віддам під опіку шерифові.

— Запитуйте, а я подивлюся, чи варто мені відповідати.

— Ти зустрів сьогодні ввечері в лісі дівчину в білій сукні? На губах розбійника блиснула мерзенна посмішка.

— Розумію, ти її зустрів. Але що я бачу? Ти поранений у голову? Так? Чи це укусу собаки? Ах ти нещасний! Зараз я подивлюся, чи не так це.

Гілберт швидко зірвав з голови чоловіка закривавлену пов'язку і побачив, що шкіра на його шиї висить шматками; той, не подумавши, що сам себе видає, збожеволівши від болю, закричав:

— Звідки ти знаєш, що це був пес? Ми ж були самі!

— А де дівчина? Говори, вилупку, бо я тебе вб'ю!

Гілберт чекав відповіді, тримаючи руку на рукоятці кинджала, але розбійник непомітно підняв арбалет і вдарив лісника по голові. Старий, однак, встояв на ногах, отямився, ви-

тягнув кинджал із піхв і обсипав негідника градом ударів; він бив його по спині, по плечах, по руках, з боків доти, поки той не завалився на землю, напівмертвий і нерухомий.

— Не знаю, чому я тебе не вбиваю, мерзотнику! — кричав лісник. — Раз ти не говориш, де вона, я тебе кину на розсуд долі, і здихай тут, як дикий звір.

І Гілберт рушив далі шукати Маріанну.

— Ну, я ще не вмер, підлий кате! — прошепотів розбійник і став підніматися на лікті, як тільки побачив, що Гілберт іде. — Я ще не вмер, і я тобі це доведу! Ага! Тобі хотілося б знати, де вона зараз, ця дівчиця?! Дурень я був би, якби заспокоїв тебе й розповів, що один із Гемвеллів повів її в садибу. Ой, як боляче! Кості переламані, руки й ноги перебиті, але я не вмер, Гілберте Хеде, ні, я не вмер!

І, підтягуючись на руках, він заповз у хащі, щоб сховатися там і відпочити.

Старий усе нишпорив лісом у крайній тривозі; він уже втратив надію розшукати дівчину, принаймні живою, аж раптом почув, що неподалік чийсь дзвінкий голос співає веселу баладу, одну з тих, яку він сам колись склав на честь свого брата Робіна.

Невидимий співак ішов прямо назустріч лісникові тією ж стежиною; Гілберт прислухався, і самолюбство поета змусило його на хвилину забути своє занепокоєння.

— Щоб яскраво-червона пика цього дурня Уїлла, так вдало прозваного Червоним, туди-сюди хиталася, коли його на дубовому суку повісять, — роздратовано прошепотів Гілберт, — у нього мотив зовсім зі словами не в'яжеться. Гей, брате Гемвелл, гей, Вільяме Гемвелле, — закричав він, — не треба так спотворювати музику й вірші! І якого біса ви тут, у лісі, у цю годину?

— Гей! — відгукнувся юний джентльмен. — Хто на смілюється перервати пісню Вільяма Гемвелла, якщо Вільям Гемвелл ще навіть не встиг з ним привітатися?

— Хто хоч раз, один тільки раз, чув голос Червоного Уїлла, той уже ніколи його не забуде, і йому не потрібне ні світло сонця, ні світло місяця, ні навіть світло зірок, щоб з голосу впізнати Уїлла.

— Браво! Прекрасна відповідь! — вимовив чийсь життєрадісний голос.

— Підійди ближче, дотепний незнайомцю, — зухвалим тоном промовив Уїлл, — і ми подивимося, чи не вдасться нам дати тобі урок ввічливості.

Й Уїлл почав крутити над головою палицю, та тут втрутився Маленький Джон.

— Ти з глузду з'їхав, братику, ти що, не впізнаєш старого Гілберта, до якого ми йдемо?

— І правда, це Гілберт!

— Ну ясно — Гілберт.

— А, тоді справа інша, — сказав юнак і кинувся назустріч лісникам, кричачи на бігу. — Добрі новини, старий, добрі новини! Молода дама у безпеці в нас у садибі, і міс Барбара, і міс Уїнфред піклуються про неї; Маленький Джон зустрів її в лісі, саме коли на неї напав розбійник. А ви сам, Гілберте? А де ж Робін, мій дорогий Робін Гуд, де він?

— Тихо, Уїлле, тихо! Пожалій свою горлянку і наші вуха. Робін вранці пішов у Ноттингем і, коли я йшов із дому, ще не повернувся.

— Ах, недобре з його боку зібратися без мене в Ноттингем, ми ж домовилися провести разом тиждень у місті. Там так весело!

— Але ви щось дуже блідий, Гілберте, — сказав Маленький Джон. — Що з вами? Ви не хворий?

— Ні, у мене різні неприємності: сьогодні помер мій шурин, і я дізнався... але не будемо про це. Слава Богові, міс Маріанна в безпеці. Адже це її я шукав у лісі; самі подумайте, як я турбувався, особливо після того як знайшов найкращого свого пса, бідного Ланса, напівживого.

— Ланса? Такий гарний, такий добрий пес!..

— Так, Ланса. Таких собак уже більше немає, ця порода вимерла.

— Хто ж так вчинив із ним? Хто пішов на такий злочин? Скажіть, де він, цей негідник, і я йому боки повідбиваю. Де, де він? — наполегливо запитував рудоволосий юнак.

— Будьте спокійні, сину мій, я за старого Ланса помстився.

— Все одно, я хочу за нього помститися сам; скажіть, де цей мерзотник, боягуз, здатний убити собаку? Я його приголублю палицею. Це розбійник, звичайно?

— Так, я його там кинув... ген у тому боці... майже мертвим...

— Якщо це той самий чоловік, який насмілився напасти на міс Маріанну, то мій обов'язок відвести його в Ноттингем, до шерифа, — сказав Маленький Джон. — Покажіть мені, де ви його покинули, Гілберте.

— Сюди, сюди, хлопці!

Старий лісник легко відшукав місце, де розбійник упав під його ударами, але його там уже не було.

— От прикрість! — вигукнув Уїлл. — Подивися, а ми саме призначаємо тут місце зустрічі, коли рушаємо із садиби на полювання, ось тут, на перехресті доріг, між дубом і буком.

— Між дубом і буком... — повторив Гілберт, здригаючись усім тілом.

— Так, між цими двома деревами. Але що з вами, старий? — вигукнув Уїлл. — Ви тремтите, як осиковий листок!

— Та це тому... Ах, так, утім, нічого, — відповів Гілберт, подолавши хвилювання, — просто згадав дещо.

— Та ну! Ви що, примар боїтеся, ви, такий хоробрий?! — вигукнув Маленький Джон, який нічого не знав про причини хвилювання Гілберта. — А я думав, що ви, старійшина лісників, взагалі в них не вірите. Правда, це місце користується поганою славою: говорять, що тут, під цими великими деревами, ходить щонаочі неприкаяна душа юної дівчини, вбитої розбійниками; сам я цього ніколи не бачив, хоча буваю в лісі і вдень, і вночі, але багато людей з Мансфілда, з Ноттингема, із садиби і з сусідніх селищ стверджують, що бачили примару на цьому перехресті.

Поки Маленький Джон говорив, хвилювання Гілберта все зростало; на чолі його виступив холодний піт, зуби стукотіли, очі блукали; простягнувши руку до бука, він показував супутникам на якийсь невидимий предмет.

У цю хвилину вітер підсилювався, порив його підняв із-під дерева сухе листя, і в цьому жовтому вихорі постала людська постать.

— Енні, Енні, сестра моя! — вигукнув Гілберт, падаючи на коліна і молитовно складаючи руки. — Чого ти хочеш, Енні? Що ти велиш?

Які б не були безстрашні Уїлл і Маленький Джон, вони здригнулися та побожно перехрестилися, бо Гілберт не став жертвою галюцинації; вони теж бачили довгу білу постать, що стояла між двома деревами; примара, здавалося, хотіла підійти до них ближче, але порив вітру став ще сильнішим, і фігура, ніби гнана вихром, відступила в п'ятьм, де косі промені місячного світла губилися в гущавині листя.

— Це вона! Вона! Вона не була похована!

І, сказавши це, Гілберт знепритомнів. Супутники його довго стояли безмовні й нерухомі, немов статуї; примари вони більше не бачили, але їм здавалося, що вітер доносить до них якісь неясні шереги й стогони.

Потроху приходячи до тями від переляку, молоді люди постаралися надати допомогу Гілбертові; той усе ще був непритомний; даремно вони ляскали його по руках, намагалися влити йому в рот кілька крапель віскі, яке бере із собою в дорогу кожен лісник, марно шепотіли йому на вухо всі втішливі слова, що тільки були їм відомі, — старий не опритомнював, і, якби не ледь відчутний пульс, його можна було б прийняти за мертвого.

— Що робити, братику? — запитав Уїлл.

— Віднести його додому, і якомога швидше, — відповів Маленький Джон.

— Звичайно, ти його й на спині віднесеш, але йому там буде незручно, і навряд чи зручніше буде, якщо ти його візьмеш за плечі, а я — за ноги.

— Тримай, от моя сокира, Уїлле, піди, вибери в заростях те, з чого можна було б спорудити носилки, а я залишуся тут, може, мені вдасться все-таки привести його до тями.

Вільям більше не виспівував веселі балади Гілберта: стан старого шервудського поета його по-справжньому засмучував; у пошуках відповідних дерев він дійшов до того темного краю галявини, де зникла примара, і слід сказати, що при цьому він відчував не більший страх, ніж гуляючи опівночі один садом у садибі Гемвеллів.

Раптом Вільям спіткнувся об якийсь великий предмет, що лежав на землі, і впав; у нього ледве не вирвалося міцне слівце з приводу злощасної перешкоди, але тут він помітив, що цей

предмет був не шматком дерева, як йому здалося, а істотою, здатною рухатися і до того ж вибухнути лайкою.

— А ну ж! — вигукнув хоробрий Уїлл, хапаючи за горло чоловіка, на якого він повалився. — До мене, брате, до мене! Я його тримаю!

— Ну, то підрубай його під корінь, — відповів Маленький Джон, не відходячи від Гілберта.

— Та я не дерево тримаю, а цього розбійника, що Ланса вбив! До мене, брате! Я його тримаю!

— Відпусти ж мене, я задихаюся! — хрипів чоловік. — Ах, ви двоє на одного, — додав він, побачивши, що підбігає Маленький Джон. — Не варто старатися, я й так умираю!.. Повітря, повітря!

Вільям піднявся.

— Ах ти чорт, та це недавня примара, на ньому одяг з білої козячої шерсті! — вигукнув Маленький Джон. — Це ти там лежав на купі листя між двома деревами?

— Так.

— Це ти гнався за дівчиною? — запитав Маленький Джон.

— Це ти вбив хороброго собаку? — запитав Уїлл.

— Ні, ні, добродії мої! Пожалійте, допоможіть, я вмираю!

— А ти, — продовжував Уїлл, — тільки що вбив людину, яка прийняла тебе за примару, примару якоїсь Енні...

— Енні? Енні? Так, я пам'ятаю Енні... Її Рітеон убив; я ще тоді священиком переодягся й обвінчав їх.

— Та він марить! — вирішили двоюрідні брати, які не зрозуміли змісту його останніх слів.

— Пожалійте, добродії мої, заберіть мене звідси! Лежати на землі так жорстко!

— Скажи спочатку, хто тебе так обробив.

— Вовки, — відповів негідник, навіть в агонії зберігаючи ясний розум, — вовки, добродії мої; вони мені обгризли голову, скусили руки й ноги; я заблукав у лісі, два дні нічого не їв, і в мене бракувало сил захиститися. Пожалійте, пожалійте мене, молоді пани!

— Це розбійник, — сказав Маленький Джон на вухо Уїллові, — це він переслідував міс Маріанну і розбив голову Лансові, це його нещадно побив Гілберт. Я так думаю, що він да-

леко не піде, і ми його на світанку тут знайдемо; якщо він до того часу не помре, я відведу його до шерифа.

І не звертаючи більше уваги на стогони негідника, брати повернулися до Гілберта.

Гілберт мало-помалу приходив до тями; він сказав, що в змозі дійти до будинку сам, і, підтримуваний по обидва боки молодими людьми, рушив у путь.

За декілька кроків від дому він зупинився, прислухався до якогось дивного лиховісного шуму, що доносив до них вітер, і сказав:

— Це Ланс; може, це його останній подих.

— Мужайтесь, добрий Гілберте, ми вже дісталися до дому; от і пані Маргарет, вона зі світильником чекає нас на порозі будинку, мужайтесь!

Вітер знову доніс до них виття собаки, і Гілберт знову впав би без тями, якби Маргарет не кинулася до нього і, підтримавши, не ввела його в будинок.

Годину потому Гілберт, уже майже заспокоївшись, тихо говорив своїм юним друзям:

— Діти, може, пізніше в мене і знайдуться сили розповісти вам історію тієї неприкаяної душі, що зустрілася нам у лісі.

— Неприкаяна душа! — вигукнув Уїлл, голосно сміючись. — Знаємо ми цю неприкаяну душу!

— Помовчи, братику! — суворо обірвав його Маленький Джон.

— Ні, ви не можете її знати, ви занадто молоді, — продовжував Гілберт.

— Я хотів сказати, що ми зустріли негідника, якого ви так добре обробили кинджалом.

— Зустріли?

— Так, він був напівмертвий.

— Прости його, Боже!

— Та нехай його чорти заберуть! — вигукнув Уїлл.

— Мовчи, брате!

— Перш ніж ви повернетесь в садибу, діти, ви можете мені зробити велику послугу, — продовжував Гілберт.

— Говоріть, хазяїне.

— У моєму будинку є небіжчик, допоможіть нам його поховати.

— Ми до ваших послуг, добрий Гілберте, — відповів Вільям. — Руки в нас сильні, і ми не боїмося ні мертвих, ні живих, ні примар.

— Та помовчи ти, братику!

— Добре, я буду мовчати, — сердито пробурмотів Уїлл. Він не міг зрозуміти, на відміну від Маленького Джона, що всі натяки на примару підсилювали сум і тривогу старого лісника.

Близько півночі з будинку лісника вийшла жалобна процесія; йшла вона в такому порядку: попереду — отець Елдред, який читав молитви, за ним — Маленький Джон і Лінкольн, вони несли на носилках тіло, за ними — Маргарет і Гілберт, причому Гілберт намагався стримувати ридання, щоб ще більше не засмучувати Маргарет, а вона тихо плакала, прикривши обличчя каптуром свого плаща; завершував хід Червоний Уїлл; вони прямували до перехрестя коло двох дерев, під якими просив поховати його, зробивши останню милість, коханий Енні, він же її вбивця.

І поки міцні руки Лінкольна й Маленького Джона рили могилу, Гілберт і його дружина молилися, стоячи на колінах.

Могила вже була наполовину вирита, коли Уїлл, що з натягнутим луком та кинджалом у руках сторожив своїх друзів, підійшов і сказав на вухо своєму двоюрідному братові:

— Не зле було б зробити яму побільше й поховати в ній за компанію ще одну людину.

— Що це значить, братику?

— Чоловік, який стверджував, ніби на нього вовки напали, і якого ми залишили за декілька кроків звідси, помер; підійдіть, штовхніть його ногою, і ви побачите, що він не застогне.

Обоє розбійників були вже поховані, залишалось ще трохи закидати могилу землею, коли втретє над лісом пронеслося жалібне виття собаки.

— Лансе, бідний мій Лансе, тепер я займуся тобою! — вигукнув лісник. — Не надавши тобі допомоги, я додому не повернуся.

РОЗДІЛ X

Як і сказала Мод, розлючений барон у супроводі шести солдатів з'явився в камері Алена Клера. Бранця в ній не було!

— Ага! — гукнув барон, вибухаючи жажливим сміхом. — От як тут виконуються мої накази! Я просто в захваті! Для чого мені тоді кам'яна вежа, для чого тюремники? Присягаюся святою Гризельдою, відтепер я буду здійснювати своє правосуддя без їхньої допомоги, а бранців буду замикати в клітку, де моя дочка тримає птахів... Егберте Ланнере, тюремнику, де ти?

— Он він, ваша світлосте, — відповів один із солдатів, — я міцно тримаю його, інакше він би вже давно втік.

— Якби він утік, я б повісив тебе замість нього... Підійди до мене, Егберте. Бачиш двері? Вони замкнені. Бачиш віконце цієї камери? Воно дуже вузьке. Отож, поясни мені, яким чином бранець, не такий худий, щоб пролізти в це віконце, і не безтілесний, як повітря, щоб просочитися крізь замкову шпину, яким чином, поясни мені, він звідси зник?

Егберт мовчав: він був ні живий ні мертвий.

— Відповідай мені, яка підла користь тебе змусила допомогти втекти цьому злочинцеві? Я запитую тебе без гніву, і відповідай мені без страху. Я добрий та справедливий, і, можливо, якщо ти визнаєш свою провину, я пробачу тобі.

Даремно барон грав у доброзичливість. Егберт із досвіду знав, що вірити в його щирість не слід, і, далі напівмертвий від страху, продовжував мовчати.

— А! Дурні раби! — зненацька вигукнув Фіц Олвін. — Присягаюся, що жодному з вас і на думку не спало попередити воротаря про те, що сталося! Хутко, хутко, нехай хто-небудь із вас передасть Гербертові Ліндсею від мого імені наказ підняти міст і замкнути всі ворота.

Один із солдатів негайно ж побіг передавати наказ, але заблукав у темних переходах в'язниці і звалився вниз головою у відкритий люк підземелля; він розбився на смерть, але цього нещасного випадку ніхто не помітив, і тому втікачі спокійно вийшли із замку.

— Мілорде, — сказав один із солдатів, — коли ми сюди йшли, мені здалося, що в кінці галереї, яка веде в каплицю, я бачив світло смолоскипа.

— І ти дотепер нічого мені не говорив! — закричав барон. — Ох, ці негідники заприсяглися засмажити мене на повільному вогні! Але вони вмруть раніше за мене, — додав він, задихаючись від гніву, — так, ви помрете раніше за мене, і я вигадую для вас жахливу страту, якщо не впіймаю цього нечестивця, замість якого для початку буде повішений Егберт.

Промовивши це, Фіц Олвін вирвав смолоскип з рук одного із солдатів і кинувся в каплицю. Крістабель стояла перед могилою матері і, здавалося, цілком була занурена в молитву.

— Обшукайте всі кутки й завулки і приведіть його живим або мертвим! — закричав барон.

Солдати скорилися.

— А ви що тут робите, дочко моя?

— Молюся, батьку.

— І звичайно, молитесь за цього нечестивця, який заслуговує на шибеницю?!

— Я молюся за вас коло могили матері, хіба ви не бачите?

— Де ваш спільник?

— Який спільник?

— Цей зрадник, Ален.

— Не знаю.

— Ви мене обманюєте, він тут.

— Я ніколи вас не обманювала, батьку.

Барон уважно вдивився в бліде обличчя дочки.

— Ні того ні іншого не знайшли, — сказав солдат, що підійшов.

— Ні того ні іншого? — повторив Фіц Олвін, який почав здогадуватися про втечу Робіна.

— Ну так, мілорде, ні того ні іншого. А хіба не про двох бранців, які втекли, йшла мова?

Відчувши повний розпач через те, що від нього вислизнув Робін, нахабний Робін, який насмілювався перечити йому і з якого він сподівався катуваннями вирвати достовірні відомості про Алена, барон опустил свою широку долоню на плече нескромного солдата й сказав:

— Ні того ні другого? Поясни мені, що значать ці слова?
Солдат затремтів під страшною вагою цієї руки, не знаючи, що відповісти.

— Для початку, хто ти є?

— Якщо вашій світлості завгодно, мене звуть Гаспар Стейнкоф; я стояв на чатах на валу й...

— Мерзенний! То це ти стояв на чатах коло дверей камери цього шервудського вовченяти? Не говори мені, що це не ти його проґавив, бо я заколю тебе кинджалом!

Ми не будемо описувати далі різні відтінки гніву барона: нашим читачам досить знати, що гнів став для нього звичкою, потребою і, переставши гніватися, він перестав би дихати.

— Отже, ти зізнаєшся, що він утік, коли ти стояв на чатах на східному валу? — помовчавши, продовжував барон. — Ну, відповідай!

— Мілорде, ви ж загрозували заколоту мене, якщо я в цьому зізнаюся, — відповідав бідолаха.

— І виконаю свою погрозу.

— Тоді я буду мовчати.

Барон заніс над нещасним кинджал, та леді Крістабель утримала його руку, вигукнувши:

— О, заклинаю вас, батьку, не заплямовуйте кров'ю цю могилу!

Благання було почуте; барон різко відіпхнув Гаспара, вклав кинджал у піхви й суворо сказав дівчині:

— Ідіть до своєї кімнати, міледі, а ви всі сідайте на коней і мерщій у Менсфілд; бранці, мабуть, утекли в цьому напрямку, і ви легко їх перехопите, вони мені потрібні, потрібні будь-що-будь, розумієте? Потрібні!

Солдати скорилися, Крістабель пішла до себе, та тут у каплиці з'явилася Мод, підбігла до хазяйки і, приклавши палець до губ, ледь чутно сказала:

— Врятовані! Врятовані!

Молода леді молитовно склала руки, щоб подякувати Богові й у супроводі Мод пішла до виходу.

— Стійте! — закричав барон, почувши шепіт покоївки. — Міс Герберт Ліндсей, мені потрібно з вами хвилину поговорити. Ну-бо, підійдіть ближче, та не бійтеся, не з'їм же я вас.

— Не знаю, — відповіла налякана Мод, — але ви мені здається таким сердитим, таким розгніваним, мілорде, що я не наважуюся.

— Міс Герберт Ліндсей, ваша хитрість усім відома, так само як і те, що насупленими бровами вас не налякаєш. І все-таки, якщо я захочу, ви будете справді дрижати від страху, і стережіться, щоб я цього не захотів... Отже, кого ж це врятовано? Я чув ваші слова, нахабна красуне!

— А я їй не сказала, що хтось урятований, мілорде, — відповіла Мод, із зовсім безневинним виглядом смикаючи довгий рукав сукні.

— Ах, ви не сказали що хтось урятований, чарівна вертихвостко! Ви, напевно, сказали: «Врятовані», у множині.

Покоївка заперечно похитала головою.

— О, ви брехуха, брехуха, і я спіймав вас на гарячому!

Мод утупилася в барона, зобразивши на своєму обличчі крайню тупість; вона немов не розуміла дивних слів, «спійма-ти на гарячому».

— Мене ти своєю удаваною дурістю не обманеш, — продовжував барон. — Я знаю, що ти допомогла моїм бранцям утекти, але перемогу святкувати ще рано, вони не так далеко відійшли від замку, щоб мої люди не могли їх наздогнати, і подивимося, чи завадиш ти мені через годину зв'язати їх спиною до спини і скинути зі стіни в рив.

— Щоб зв'язати їх спиною до спини, мілорде, їх треба спочатку сюди привести, — заперечила Мод, як раніше, вдаючи із себе безневинну дурненьку, хоча в очах її грала хитрість.

— Але перш ніж їх скинуть у рив, їх висповідують, і якщо з'ясується, що ви допомогли їм утекти, ми знайдемо спосіб змусити вас тремтіти від страху, міс Герберт Ліндсей.

— Як вам буде завгодно, мілорде.

— Подивимося, як вам це сподобається, подивимося.

— Присягаюся святим Валентином, мілорде, мені б дуже хотілося заздалегідь знати про ваші плани стосовно мене, щоб у мене було досить часу приготуватися, — додала Мод, присідаючи перед бароном.

— Зухвале дівчисько!

— Міледі, — продовжувала зовсім спокійно покоївка, підходячи до своєї хазяйки, яка нагадувала статую Скорбо-

ти, — міледі, чи не бажає ваша світлість піти до себе в кімнату, ніч стає прохолодною... Звичайно, у вашої світлості подагри немає, але...

У крайньому роздратуванні барон, остаточно виведений з рівноваги глузливою холоднокровністю покоївки, ще раз запитав у неї, що вона хотіла сказати своїм вигуком «Врятовані! Врятовані!»?

У його запитанні гніву вже не було чути, і Мод зрозуміла, що на нього час так чи інакше відповісти, а тому вигукнула, ніби поступаючись перед наполегливістю барона:

— Я скажу, мілорде, раз ви вимагаєте. Так, я сказала: «Він врятований», сказала пошепки, щоб ваші солдати не побачили, як я хвилююся. Але від вас важко щось приховати, мілорде. Я справді сказала міледі: «Він врятований», і сказала це про бідного Егберта, якого ви збиралися повісити, мілорде, але якого, слава Богові, не повісили! — примовила Мод й очі її налилися слізьми.

— Ну, це вже надто! — вигукнув барон. — Ви що, недоумкуватим мене вважаєте, Мод? Ах, що за дурість, ви моїм терпінням зловживаєте! Егберт буде повішений, а раз ви в нього закохані, то й вас повісять разом із ним.

— Велике спасибі, мілорде, — розреготавшись, відповіла покоївка, ще раз присіла, повернулася на підборах і побігла наздоганяти Крістабель, яка вийшла вже з каплиці.

Лорд Фіц Олвін пішов слідом за нею, виголошуючи довгу промову, сповнену прокльонів на адресу жіночої хитрості. Зухвала насмішкуватість Мод до межі загострила жорстокість барона, і він усе шукав, на кого б вилити свій гнів; він би віддав половину свого майна тому, хто привів би йому негайно Алена й Робіна, і, щоб згаяти час до повернення солдатів, висланих наздоганяти втікачів, вирішив піти до леді Крістабель і вилити на неї свій поганий настрій.

Мод відчула, що барон іде слідом за нею, і, побоюючись його люті, втекла якомога швидше, забравши смолоскип і залишивши шляхетного лорда в повній темряві; він ішов, накликаючи прокльони на голову покоївки і взагалі всіх на світі.

«Скаженійте, скаженійте, бароне!» — тікаючи, шепотіла про себе Мод; але, подумавши про те, що вона покинула хворого старого одного в темних переходах, дівчина відчула до-

кори сумління, бо вона була скоріше бешкетницею, ніж злою; і тут їй почулися страшні крики.

— На допомогу! На допомогу! — кричав хтось придушеним і переривчастим голосом.

— Мені здається, я впізнаю голос барона, — вигукнула Мод, хоробро повертаючись назад. — Де ви, мілорде? — запитала дівчина.

— Тут, хитрунко, тут! — відповів Фіц Олвін.

Його голос, здавалося, лунав із-під землі.

— Господи, Боже мій! Як ви туди потрапили? — вигукнула Мод, зупинившись на верхніх сходах; посвітивши смолоскипом, дівчина побачила, що барон розтягся на сходинках і не падає з них тільки тому, що дорогу йому заступив якийсь предмет.

З люті барон пішов у той же бік, у який до нього пішов той нещасний солдат, що вирушив із наказом замкнути ворота замку, упав і розбився на смерть; однак, оскільки під камзолем барон завжди носив панцир, він не розбився, скочуючись по сходинках, а тіло солдата втримало його від подальшого падіння.

Ця подія трохи вгамувала лють власника замку, як злива послаблює сильний вітер.

— Мод, — сказав він, спираючись на руку покоївки і важко піднімаючись, — Мод, Господь покарає вас за те, що ви виявили до мене неповагу й кинули мене без світла в темряві.

— Пробачте мене, мілорде, я поспішала слідом за міледі й думала, що з вами йде один із солдатів зі смолоскипом. Слава Богу, ви живий і здоровий. Провидіння не дозволило, щоб ми втратили нашого доброго хазяїна!.. Спирайтесь на мою руку, мілорде.

— Мод, — сказав барон, стримуючи свою лють, бо в цю хвилину йому була необхідна допомога покоївки, — Мод, ти мені нагадаєш, що п'яниці, який заснув на сходах у льох, варто дати п'ятдесят батогів, щоб його розбудити.

— Будьте спокійні, мілорде, я цього не забуду.

Вони обоє й думати не могли, що цей п'яниця давно вже мертвий; полум'я смолоскипа давало слабке світло, а барон був занадто заклопотаний подією зі своєю дорогоцінною особою, щоб розібратися, чим забруднені сходинки — вином чи кров'ю.

— Куди ми йдемо, мілорде? — запитала Мод.

— До моєї дочки.

«Ах, бідна міледі, — подумала покоївка, — як тільки барон зручно вмотиться в кріслі, він знову почне її мучити».

Крістабель сиділа за маленьким столиком і в світлі бронзової лампи уважно розглядала якийсь предмет, що лежав на її долоні, але сховала його, почувши кроки барона.

— Що за дрібничку ви так поспішно сховали від моїх очей? — запитав її барон, всідаючи у найм'якшому з крісел, що стояли в кімнаті.

— Ну, от і починається — прошепотіла Мод.

— Що ви кажете, Мод?

— Кажу, що ви, напевно, дуже страждаєте, мілорде.

Підозрілий барон гнівно глянув на дівчину.

— Відповідайте, дочко моя, що це за дрібничка?

— Це не дрібничка, батьку.

— Нічим іншим це бути не може.

— Ну, виходить, наші думки щодо цього не збігаються, — відповіла Крістабель, силкуючись посміхнутися.

— У гарної дочки не може бути думок, відмінних від думки її батька. Що це за дрібничка?

— Присягаюся вам, що це не дрібничка.

— Дочко моя, — сказав барон надивовижу спокійно, але вкрай суворо, — дочко моя, якщо предмет, який ви настільки поспішно сховали від моїх очей, не пов'язаний із якоюсь провинною і не служить нагадуванням про негідні події, покажіть його мені; я вам батько і тому маю стежити за вашим поводженням; якщо ж, навпаки, це якийсь талісман і вам належить червоніти за нього, тим більше я вимагаю показати його мені; крім прав, у мене є обов'язки, й один із них — не дати вам звалитися у прірву, на краю якої ви ходите, або витягти вас, якщо ви туди вже впали. Ще раз, дочко моя, що за предмет ви сховали в себе за корсажем?

— Це портрет, мілорде, — відповіла дівчина, затремтівши і почервонівши від хвилювання.

— І чий же це портрет?..

Крістабель, не відповідаючи, опустила очі.

— Не зловживайте моїм терпінням... я сьогодні терплячий, це правда, але все-таки... відповідайте, чий це портрет?

— Я не можу сказати вам цього, батьку.

У голосі Крістабель почулися сльози, але вона взяла себе в руки і заговорила вже спокійніше:

— Так, батьку, у вас є право мене запитувати, але я дозволю собі взяти право вам не відповідати, оскільки мені нема в чому собі дорікнути, я не завдала шкоди ні вашій, ні своїй гідності.

— Ну, ваша совість спокійна, бо вона у змові з вашими почуттями; те, що ви говорите, дуже красиво і добродібно, дочко моя.

— Зробіть ласку повірити мені, батьку, я ніколи не зганьблю вашого імені, занадто добре я пам'ятаю свою бідну святу матір.

— Це значить, що я старий негідник... Що ж, це давно вже всім відомо, — прохрипів барон, — але я не бажаю, щоб мені таке говорили в обличчя.

— Але я цього і не сказала, батьку.

— То, виходить, подумали. Ну, коротше кажучи, мене мало хвилює, що за дорогоцінну реліквію ви від мене так завзято ховаєте; це портрет нечестивця, якого ви кохаєте всупереч моїй волі, і я вже на його чортову фізіономію надивився. А тепер послушайте і запам'ятайте, леді Крістабель: ви ніколи не вийдете заміж за Алена Клера; скоріше я вб'ю вас обох своєю власною рукою, ніж погоджуся на таке. Я віддам вас заміж за сера Тристрама Голдсборо... Він не дуже молодий, це правда, однак він на декілька років молодший за мене, а я ще не старий; він не дуже красивий, і це теж правда, але з якого це часу краса стала запорукою щастя в шлюбі? Я от теж не був красивий, і, проте, леді Фід Олвін не проміняла мене на найблискупішого лицаря двору Генріха Другого; до того ж каліцтво Тристрама Голдсборо — це запорука вашого майбутнього спокою... він не буде вас зраджувати... Знайте також, що він дуже багатий і користується великим впливом при дворі, — словом, цей чоловік мені... вам підходить у всьому; завтра я сповіщу його про вашу згоду, через чотири дні він сам приїде подякувати вам, і не мине й тижня, як ви будете шляхетною заміжньою дамою, міледі.

— Ніколи я не вийду заміж за цього чоловіка, мілорде, — вигукнула дівчина, — ніколи!

Барон розреготався.

— А ніхто й не просить вашої згоди, міледі, але я зумію змусити вас скоритися.

Крістабель, яка дотепер була бліда, як смерть, почервоніла, нервово стиснула руки і, як видно, прийняла остаточне рішення.

— Залишаю вас і даю вам час на міркування, якщо ви вважаєте, що вам корисно поміркувати. Але запам'ятайте гарненько, дочко моя: я вимагаю вашої повної, смиренної й беззастережної слухняності.

— Боже мій, Боже мій! Пожалій мене! — гірко вигукнула Крістабель.

Барон вийшов, знизавши плечима.

Цілу годину Фіц Олвін ходив назад і вперед по своїй кімнаті, міркуючи про події минулого вечора.

Погрози Алена Клера його налякали, а воля дочки здавалася неприборканою.

«Я, може, вчинив би правильніше, — гсворив він собі, — якби заговорив про це весілля більш лагідно. Зрештою, я цю дівчинку люблю: це моя дочка, моя кров; мені зовсім не хочеться, щоб вона почувала себе моєю жертвою; я хочу, щоб вона була щаслива, але я хочу також, щоб вона вийшла заміж за мого старого друга Тристрама, мого старого товариша по зброї. Добре, спробую вмовити її добром».

Коли барон знову підійшов до дверей кімнати Крістабель, до нього донеслися нестримні ридання.

«Бідна дитина», — подумав він, ледве чутно відчиняючи двері. Дівчина щось писала.

«А-а! — сказав про себе барон, який так дотепер і не зрозумів, навіщо його дочка навчилася писати (цим умінням у ті часи володіли тільки духовні особи). — Це, мабуть, дурень Алєн Клер переконав її, щоб вона навчилася виводити карлочки на папері».

Фіц Олвін безшумно підійшов до столу.

— Кому ж це ви пишете, пані? — украй роздратовано запитав він.

Крістабель скрикнула і хотіла сховати лист там же, де вона до цього сховала настільки дорогий для неї портрет; але барон виявився моторніший і заволодів ним. Розгубившись і

забувши, що її шляхетний батько ніколи не відкрив ні однієї книги й не взяв до рук пера, а отже, читати не вміє, дівчина хотіла вислизнути з кімнати, але барон схопив її за руку і, піднявши, як пір'їнку, притяг до себе. Крістабель знепритомніла. Палаючим від люті поглядом барон спробував проникнути у зміст знаків, написаних рукою дочки, але, не розуміючись на цьому, він глянув на сполотніле обличчя дівчини, яка мляво лежала в нього на грудях.

— Гей! Жінки, жінки! — громоподібно закричав барон, перенісши Крістабель на постіль.

Поклавши дочку, Фіц Олвін відчинив двері і голосно покликав:

— Мод! Мод!

Покоївка прибігла.

— Роздягніть вашу хазяйку, — наказав барон і з буркотінням вийшов.

— Ми самі, міледі, — сказала Мод, повернувши Крістабель до тям, — не бійтеся нічого.

Крістабель відкрила очі й обвела кімнату тьмяним поглядом, але, побачивши поруч з постільлю тільки свою вірну служницю, обхопила руками її шию і вигукнула:

— О Мод, я загинула!

— Міледі, розкажіть мені, що за нещастя з вами трапилося?

— Мій батько забрав лист, який я писала Аленові.

— Але ж він читати не вміє, ваш шляхетний батько, міледі.

— Він змусить свого духівника прочитати послання.

— Так, якщо ми йому дамо на це час; швидко дайте мені інший аркуш паперу, схожий за формою на той, який він у вас узяв.

— Ось тут окремих аркуш, він трохи схожий...

— Будьте спокійні, міледі, витріть ваші прекрасні очі, бо від сліз вони потьмяніють.

Відважна Мод увійшла в кімнату барона саме в ту мить, коли той зібрався слухати, як його поважний духівник буде читати йому лист Крістабель до Алена, який той уже тримав у руках.

— Мілорде, — жваво вигукнула Мод, — міледі послала мене взяти назад папір, який ви, ваша світлосте, забрали в неї зі столу.

І з цими словами спритно, як кішка, Мод ковзнула до духівника.

— Присягаюся святим Дунстаном, моя дочка втратила розум! Вона насмілилася дати тобі таке доручення?

— Так, мілорде, і я його виконаю! — вигукнула Мод, спритно вихоплюючи з рук ченця папір, який той уже підніс до самого носа, щоб краще розібрати почерк.

— Нахабнице! — закричав барон і кинувся навздогін за Мод.

Дівчина спритніше за лань стрибнула до дверей, але на порозі зупинилася й дозволила себе впіймати.

— Віддай папір або я тебе задушу!

Мод опустила голову і, начебто трясучись від страху, дала баронові можливість витягти з кишені свого фартуха, куди вона опустила руки, папір, схожий на той, який збирався читати духівник.

— Варто б тобі вліпити пару ляпасів, проклята дурепо! — вигукнув барон, одною рукою замахуючись на Мод, а другою протягаючи ченцеві листа.

— Я тільки виконувала наказ міледі.

— Ну добре! Передай моїй дочці, що вона ще заплатить за твою нахабність.

— Я шанобливо вітаю мілорда, — відповіла Мод, супроводжуючи свої слова глузливим уклоном.

У захваті від того, що її хитрість удалася, дівчина радісно повернулася до господині.

— Ну що ж, отче мій, нас залишили нарешті в спокої, — звернувся барон до свого духівника, — прочитайте мені, що моя дочка пише цьому язичникові Алену Клеру.

Чернець почав читати гугнявим голосом:

Коли зима, що відступає, дає фіалкам розквітати,
Коли бутони розпускаються і про весну шепоче ліс,
Коли душа твоя у тузі вже ніжних поглядів чекає
Коли усмішка твоя грає — тоді ти згадуєш мене?

— Що ви таке читаете, отче мій? — вигукнув барон. — Це ж нісенітниця, побий мене грім!

— Я читаю слово в слово те, що написано на цьому аркуші; вам завгодно, щоб я продовжував?

— Звичайно, мій отче, та мені здавалося, що моя дочка занадто схвильована, щоб писати якусь дурну пісеньку.

Чернець продовжував:

Коли весна з троянд убрання
На землю пишно одягає,
Коли сміється сонце в небі,
Коли жасмин дарує цвіт —
Кохання ніжно надсилає
Із серця в серце свій привіт?

— До біса! — заволав барон. — Це, здається, називається віршами; там ще багато, отче мій?

— Ще кілька рядків, і все.

— Подивіться, що на звороті.

— «Коли осінь...»

— Досить! Годі! — закричав Фіц Олвін. — Тут, мабуть, про всі пори року говориться.

І все ж старий продовжував:

Коли уже опале листя уцент галявину вкриває,
Коли уже закрите небо тугим плащем із темних хмар,
Коли навкруг лягає іній і сніг все білий сніг засипає —
Ще мене пам'ятаєш, чи ще живий любові жар?

— «Любові жар, любові жар!» — повторив барон. — Це просто неможливо! Коли я її застав, Крістабель не писала віршів. Мене провели, і спритно провели, але, присягаюся святим Петром, ненадовго. Отче мій, я хотів би залишитися сам, прощайте і на добраніч.

— Нехай буде з вами мир, сину мій, — віддаляючись, сказав чернець.

Залишимо барона будувати плани помсти і повернемося до Крістабель і хитромудрої Мод.

Дівчина писала Аленові, що вона готова залишити рідну домівку, бо плани барона видати її заміж за Тристрама Голдборо змусили прийняти це жахливе рішення.

— Я беруся відправити листа серові Алену, — сказала Мод, узявши послання; з цією метою дівчина пішла й роз-

шукала хлопця років шістнадцяти-сімнадцяти, свого молочного брата.

— Хелберте, — сказала вона йому, — хочеш зробити мені, вірніше леді Крістabelle, велику послугу?

— Із задоволенням, — відповів хлопець.

— Але я попереджаю тебе, що це небезпечне доручення.

— Тим краще, Мод.

— Виходить, я можу тобі вірити? — сказала Мод, обвиваючи рукою шию хлопця й пильно дивлячись на нього своїми прекрасними чорними очима.

— Як Господові Богу, — наївно й бундючно відповів юнак, — як Господові Богу, моя дорога Мод.

— О, я знала, що можу на тебе розраховувати, дорогий брате, спасибі тобі.

— А що потрібно зробити?

— Потрібно встати, одягтися й сісти на коня.

— Немає нічого легшого.

— Але слід взяти у стайні найкращого скакуна.

— І це теж легко. Моя кобила, яка названа у вашу честь, Мод, — це кращий кінь у графстві.

— Я це знаю, милий хлопчику. Поспіши і, як тільки будеш готовий, приходь до мене на той двір, що перед звідним мостом. Я тебе там буду чекати.

Через десять хвилин Хелберт, тримаючи за вуздечку коня, уважно слухав розпорядження спритної покоївки.

— Виходить, — говорила вона, — ти пройдеш через місто й трохи лісом і побачиш, кілька миль не доїжджаючи до селища Менсфілд, будинок. У цьому будинку живе сторож-лісник на ім'я Гілберт Хед. Ти йому віддаси записку і попросиш передати її серові Алену Клеру, а синові лісника, Робіну Гуду, повернеш лук і стріли, які належать йому. От такі доручення. Ти все добре зрозумів?

— Чудово зрозумів, прекрасна Мод, — відповів хлопець. — Інших розпоряджень у вас немає?

— Немає. Ах так, я зовсім забула... Ти скажеш Робінові Гуду, власникові цього лука й стріл, що йому постараються дати знати, коли він зможе прийти в замок, не наражаючись на небезпеку, бо тут дехто з нетерпінням чекає його повернення... Ти зрозумів, Хеле?

— Так, звичайно, зрозумів.

— І постарайся уникнути зустрічі із солдатами барона.

— А чому, Мод?

— Я тобі це поясню, коли ти повернешся, але якщо вже тебе доля з ними зведе, придумай щось на виправдання своєї нічної прогулянки і ні в якому разі не говори про мету своєї поїздки. Ну, рушай, відважне серце моє.

Хелберт уже поставив ногу в стремено, коли Мод раптом додала:

— Але якщо ти зустрінеш трьох подорожан, й один з них буде чернець...

— Отець Тук, так?

— Так. Тоді ти далі не їдь; його супутники і є Ален Клер та Робін Гуд; ти виконаєш доручення і негайно повернешся назад. Ну, рушай! І коли мій батько запитає тебе на виїзді із замку, куди ти прямуєш, скажи йому, що ти їдеш за лікарем для леді Крістабель, оскільки вона занедужала. Прощавай, Хеле, прощавай! Я скажу Грейс Мей, що ти найлюб'язніший і найхоробріший з усіх хлопців на всьому білому світі.

— Правда, Мод, — запитав, сідаючи в сідло, Хелберт, — ти будеш така добра і скажеш усе це Грейс?

— Ну, звичайно, і попрошу її, щоб вона сама розплатилася з тобою поцілунками, які я винна тобі за твою послугу.

— Ура! Ура! — вигукнув хлопець, пришпорюючи коня. — Ура Мод! Ура Грейс!

Звідний міст опустився. Хел галопом пустився з пагорба, і Мод легше за ластівку спурхнула й полетіла повідомити леді Крістабель радісну звістку про те, що посланець виїхав.

РОЗДІЛ XI

Ніч була ясною та спокійною, ліс був залитий місячним світлом, і наші трое втікачів ішли то по світлих галявинах, то по темних заростях.

Робін безтурботно сповнював ліс любовними баладами; Ален Клер, сумний і мовчазний, зі сльозами на очах згадував

свій невдалий візит у замок Ноттингем; чернець же невесело міркував про причини байдужості до нього Мод і про знаки уваги, виявлені нею молодому лісникові.

— Присягаюся святим псалмом, — неголосно бурмотів він, — мені здавалося, що я чоловік статечний, міцний у ногах й обличчям непоганий, і мені не раз і не два про це говорили, чому ж Мод змінила про мене свою думку? Ах, присягаюся порятунком душі, якщо маленька кокетка забула мене заради жалюгідного хлопчиська, це доводить, що в неї поганий смак, і я не стану гаяти часу на боротьбу з таким незначним суперником, нехай вона кохає його, мені що за діло!

І бідний чернець важко зітхав.

— О! — знову вигукнув він, і на обличчі його розцвіла гордовита посмішка. — Це просто неможливо! Не може вона кохати цього недоноска, який тільки і вміє, що муркотіти балади, вона просто хотіла, щоб я її приревнував, хотіла випробувати мою довіру до неї й підхльоснути моє кохання. Ах, жінки, жінки! В одному їхньому волоску більше хитрості, ніж у всій нашій чоловічій бороді!

Читачеві, може, здаватиметься дивним, що мешканець монастиря міркував таким чином і був чоловіком, який користується успіхом у жінок, та любителем мирських утіх. Але якщо читач згадає, у який час розгортаються події нашої історії, то він зрозуміє, що ми аж ніяк не мали наміру звести наклеп на чернечі ордени.

— Ну, веселий Джилле, як називає вас красуня Мод, — вигукнув Робін, — про що це ви думаєте? Мені здається, ви сумний, як заупокійна молитва.

— Улюбленці... улюбленці долі мають право веселитися, друже Робіне, — відповів чернець, — але ті, хто стали жертвою її примх, мають право засмучуватися.

— Якщо ви називаєте милостями долі привітні погляди, осяйні посмішки, ніжні слова й солодкі поцілунки дівичі, — відповів Робін, — то я можу похвалитися тим, що я дуже багатий; але ви, брате Тук, ви, хто прийняв обітницю бідності, скажіть мені, на яких підставах ви скаржитеся, що ця норавлива богиня обійшла вас?

— А ти робиш вигляд, що не розумієш цього, мій хлопчику?

— Я і справді цього не розумію. Але я думаю, чи не Мод причина вашого суму? О ні, це неможливо, ви її духівник, її духівник, і не більше... адже так?

— Покажи нам дорóгу у ваш дiм, — сердито відповів чернець, — і перестань безглуздо тріскотіти як сорока.

— Не будемо сердитися, добрий Туку, — засмутившись, сказав Робін. — Якщо я вас скривдив, то ненавмисне, а якщо Мод стала тому причиною, то теж супроти моєї волі, оскільки, честю присягаюся вам, я не люблю Мод і, перш ніж сьогодні побачив її, вже віддав серце іншій дівчині...

Чернець повернувся до юного лісника, палко потис йому руку і з посмішкою сказав:

— Ти нічим мене не скривдив, милий Робіне, я часто занурююся раптом у сум, і без будь-якого приводу. Мод не має ніякого впливу ні на мою вдачу, ні на моє серце; вона весела й чарівна дівчинка, ця Мод; одружися з нею, коли ввійдеш у належний вік, і будеш щасливий... Але ти впевнений, що твоє серце більше тобі не належить?

— Упевнений, цілком упевнений... я віддав його навіки.

Чернець знову посміхнувся.

— Якщо я веду вас до батька не найкоротшою дорогою, — знову заговорив Робін після кількох хвилин мовчання, — то це для того, щоб не натрапити на солдатів, яких барон послав за нами вслід, як тільки викрив нашу втечу.

— Ти мислиш, як мудрець, і дієш, як лисиця, друже Робіне, — сказав чернець, — або я погано знаю старого палестинського хвалька, або й години не мине, як він зависне в нас на хвості зі своїми дурними арбалетниками.

Трое супутників, які вже досить утомилися, збиралися пройти широке перехрестя доріг, як раптом у світлі місяця вони побачили, що крутим схилом щодуху спускається вершник.

— Сховайтеся за деревами, друзі, — жваво сказав Робін, — а я піду подивлюся, хто це.

Озброївшись палицею Тука, Робін став таким чином, щоб вершник обов'язково його побачив, але той, здавалося, не помітив його й продовжував галопом скакати вперед.

— Сійте, сійте! — закричав Робін, побачивши, що це їде хлопець.

— Стійте! — повторив чернець гучним голосом.

Вершник озирнувся і крикнув:

— О, якщо очі мої ще бачать, то переді мною отець Тук. Дobreї ночі, отче.

— Прекрасно сказано, сину мій, — відповів чернець. — Дobreї ночі, і скажи нам, хто ти.

— Як, отче мій, ваша святість не пам'ятає Хелберта, молочного брата Мод, дочки Герберта Ліндсея, воротаря Ноттингемського замку?!

— А, це ви, друже Хеле, тепер я впізнав вас. А навіщо, дозвольте запитати, ви скачете на коні так далеко за північ лісом?

— Можу сказати вам, бо ви допоможете мені справитися із дорученням: я маю передати серу Аленові Клеру записку, написану чарівною ручкою леді Крістабель Фіц Олвін.

— А мені віддати лук і стріли, які я бачу у вас за спиною, юначе, — додав Робін.

— А де записка? — жваво запитав Ален.

— О, — посміхнувся хлопчик, — тепер мені не слід запитувати у цих джентльменів їхні імена. Мод, щоб пояснити мені, як їх розрізнити, сказала: «Сер Ален найвищий із-поміж них, а сер Робін — наймолодший, сер Ален гарний із себе, але сер Робін ще гарніший». Бачу, що Мод не помилилася, бачу, хоча я не такий уже цінитель чоловічої краси; про жіночу я не говорю, і Грейс Мей тому свідок.

— Лист, віддай мені лист, базіко! — вигукнув Ален.

Хелберт кинув на юнака довгий здивований погляд і спокійно сказав:

— Тримайте, сер Робін, от ваша лук, от ваші стріли; сестра просить вас...

— Чорт забирай, хлопче, — знову вигукнув Ален, — дай мені листа, бо я вирву його в тебе силою!

— Як вам буде завгодно, мілорде, — спокійно відповів Хелберт.

— Я ненавмисно розізлився, мій хлопчику, — уже м'якше заговорив Ален, — але це такий важливий лист...

— Не сумніваюся в цьому, мілорде, тому що Мод настійливо наказувала мені віддати його тільки у ваші власні руки, якщо я зустріню вас раніше, ніж приїду до Гілберта Хеда.

Говорючи це, Хелберт рився в себе у кишнях, вивертаючи їх; потім, хвилини п'ять удавано понишпоривши всюди, лукавий хлопчисько жалісно вигукнув:

— Я загубив листа, Боже мій! Я загубив його!

Ален у розпачі й люті кинувся до Хела, вибив його із сідла і кинув на землю. На щастя, хлопчик не забився.

— Пошукай у себе в поясі! — крикнув йому Робін.

— Ах, так, про пояс я й забув, — сказав хлопець, сміючись і поглядом дорікаючи лицареві за безглузду жорстокість. — Ура! Ура! Присягаюся моєю коханою Грейс Мей! От записка леді Крістабель.

І Хел із криком «Ура!» підняв руку з листом. Сер Ален змушений був підійти до нього й вихопити в нього дорогоцінне послання.

— А вісточку, що була призначена мені, ви теж загубили, друже? — запитав Робін.

— Ні, її мені доручено передати усно.

— Ну, передавайте, я слухаю.

— От вона, слово в слово: «Мій любий Хел, — так промовила Мод, — ти скажеш серові Робіну Гуду, що йому постараяться дати знати, коли він зможе прийти в замок, не наражаючись на небезпеку, бо тут дехто з нетерпінням чекає його повернення».

— А що вона мені передала? — запитав чернець.

— Нічого, преподобний отче.

— Ні слова?

— Ні слова.

— Спасибі.

І брат Тук люто подивився на Робіна. Ален же, не втрачаючи ні хвилини, зламав печатку на листі й у світлі місяця прочитав таке:

«Найдорожчий Алене!

Коли ти так ніжно і переконливо благав мене залишити рідну домівку, я не стала слухати і відкинула твої пропозиції, оскільки думала, що моя присутність необхідна батькові для його щастя, і мені здавалося, що він не зможе без мене жити.

Але я жорстоко помилилася.

Мене як громом ударило, коли після твоєї втечі він оголосив мені, що наприкінці тижня я мушу стати дружиною іншої людини, а не мого дорогого Алена.

Мої сльози й благання були марними. Сер Трестрам Голдсборо збирається приїхати сюди через чотири дні.

Ну що ж! Раз мій батько хоче зі мною розстатися, раз моя присутність для нього обтяжлива, я його залишаю.

Коханий Алене, я віддала тобі своє серце і пропоную тобі свою руку. Мод усе підготує для моєї втечі й повідомить тобі, як ти маєш діяти.

Твоя Крістабель.

Р. С. Хлопчик, якому доручено передати цей лист, влаштує тобі зустріч із Мод».

— Робіне, — відразу сказав Ален, — я повертаюся в Ноттингем.

— Ви що, серйозно?

— Крістабель чекає на мене.

— Це інша справа.

— Барон Фіц Олвін хоче видати її заміж за одного старого шахрая, свого приятеля. Вона може уникнути цього, тільки втікши з дому, і вона чекає на мене, щоб тікати... Ви згодні допомогти мені в цій справі?

— Від усього серця, мілорде.

— Ну що ж, приходьте завтра вранці. Або Мод, або якийсь її посланець, може, цей хлопець, будуть чекати на вас коло воріт міста.

— Я думаю, мілорде, що розумніше спочатку вирушити до вашої сестри, яку ваша довга відсутність, мабуть, непокоїть, а на світанку ми всі разом підемо в замок і прихопимо із собою декількох міцних хлопців, на чю мужність і відданість я можу поклатися. Але тихо! Я чую, сюди скачуть.

І Робін приклав вухо до землі.

— Скачуть з боку замку... це нас шукають солдати барона. Мілорде і ви, брате Тук, сховайтеся в кущах, а ти, Хеле, доведи, що ти гідний брат Мод.

— І гідний коханий Грейс Мей, — додав хлопець.

— Так, мій хлопчику; сідай знову в сідло, забудь про те, що ти нас зустрів, і постарайся переконати цих вершників, що барон наказує їм негайно повернутися в замок; зрозумів?

— Зрозумів, будьте спокійні, і нехай Грейс Мей не подає мені більше ніколи жодного ласкавого погляду, якщо я не зумію спритно виконати ваше доручення!

Хелберт пришпорив коня, та, ледве він устиг від'їхати, як вершники перепинили йому путь.

— Хто йде? — запитав командир загону.

— Хелберт, новий помічник конюшого в Ноттингемському замку.

— Що ви робите в лісі у такий час, коли всі люди, якщо вони не при виконанні службових обов'язків, мають спати?

— Та я саме вас і шукаю; пан барон послав мене передати вам, щоб ви негайно поверталися: уже годину він нетерпляче чекає на вас.

— А мілорд був у поганому настрої, коли ви з ним розсталися?

— Звичайно, адже доручення, яке він вам дав, не вимагало стільки часу.

— Ми доїхали до села Менсфілд, так і не зустрівши втікачів. Але коли ми поверталися, нам пощастило, і ми зуміли одного захопити.

— Правда? І кого ж?

— Якогось Робіна Гуда; он він там, на коні, міцно зв'язаний, серед моїх солдатів.

Робін, що стояв за деревом за декілька кроків від того місця, обережно визирнув, щоб розгледіти чоловіка, який привласнив його ім'я, але це йому не вдалося.

— Дозвольте мені подивитися на бранця, — сказав Хелберт, наблизившись до солдатів, — я бачив Робіна Гуда.

— Приведіть бранця, — наказав командир.

Справжній Робін Гуд побачив юнака, одягненого, як і він, у костюм лісника; ноги його були зв'язані під черевом коня, а руки — за спиною; у цю хвилину промінь місяця освітив його обличчя і Робін упізнав молодшого із синів сера Гі Гемвелла, веселого Вільяма, або, точніше, Червоного Уїлла.

— Але це ж не Робін Гуд! — зі сміхом вигукнув Хелберт.

— А хто ж це? — розгублено запитав командир.

— Як ви можете знати, що я не Робін Гуд? Вас очі підводять, мій юний друже, — сказав Червоний Уїлл, — я Робін Гуд, розумієте?

— Нехай буде так, виходить, у Шервудському лісі двоє лучників носять це ім'я, — відповів Хелберт. — А де ви його зустріли, сержанте?

— За декілька кроків від будинку, де живе чоловік на ім'я Гілберт Хед.

— Він був один?

— Один.

— З ним мали бути ще двоє, бо Робін утік із замку з двома іншими бранцями; зрештою, у нього не було ні зброї, ні коня, він утік пішим, і не міг зайти так далеко за такий короткий час, якщо під ним не було рисака на зразок наших.

— Будьте люб'язні, юний помічнику конюшого, — сказав сержант Хелбертові, — пояснити мені, звідки вам відомо, що втікачів було троє? І я знову вимагаю, щоб ти негайно відповів мені, чому ти блукаєш вночі у глухому лісі? І ще скажи мені, як давно ти знаєш Робіна Гуда?

— Сержанте, здається мені, ви хочете перемінити солдатську куртку на рясу сповідника.

— Без жартів, негіднику; відповідай чесно на мої питання.

— А я й не жартую, сержанте, і як доказ відповім на ваші запитання... Почну з останнього, вас це влаштує, сержанте?

— Починай, — закричав виведений з рівноваги сержант, — інакше я на тебе кайдани надягну!

— Добре, починаю. Я знаю Робіна Гуда, бо бачив його, коли він сьогодні входив у замок.

— Далі.

— А лісом я їду, по-перше, за наказом барона Фіц Олвіна, нашого з вами пана, і цей наказ ви вже знаєте, а по-друге, ще й за наказом його ніжно коханої дочки, леді Крістabelle. Тепер ви задоволені, сержанте?

— Далі.

— Я знаю, що втекло троє бранців, бо Герберт Ліндсей, вортар замку й батько моєї молочної сестри, красуні Мод, мені про це розповів; ви задоволені, сержанте?

Глузлива холонокровність хлопчика розізлила сержанта, і, не знаючи, що ще сказати, він закричав:

— Який наказ дала тобі леді Крістабель?

— Ах, он воно що! — сміючись, відповів хлопчик. — Невже сержантові хочеться проникнути в таємниці міледі?.. Ах, от вже й правда, ніколи б у таке не повірив! Ні, ні, не соромтеся, сержанте, накажіть мені щодуху скакати назад у замок, я розповім міледі, що таке було ваше бажання, і, без сумніву, міледі відразу відправить мене назад, щоб ви могли судити, чи правильні розпорядження вона мені дала. Ех! Красенюкапітане, ти тут брѳохаєшся в багнюці й бруді, і я тебе вітаю з тим, що ти зловив Робіна Гуда; барон Фіц Олвін щедро тебе винагородить, не сумніваюся, коли ти йому подаси цього молодця в якості справжнього Робіна Гуда.

— Слухай, базіко, — люто закричав сержант, — якби в мене був час, я б тебе задушив!.. Рушаймо, хлопці!

— Рушаймо! — вигукнув і бранець. — Ура Ноттингему!

Вершники повернули, та тут перед конем сержанта невідомо звідки виник Робін Гуд і голосно закричав:

— Стій! Робін Гуд — це я.

Перш ніж прийняти таке рішення, хоробрий юнак прошепотів на вухо Алену Клеру:

— Якщо вам дороге життя Крістабель, мілорде, стійте нерухомо, як стовбури цих дерев, і надайте мені свободу дій.

Й Ален дав Робіну можливість говорити, хоча він і не розумів, що той задумав.

— Ти мене видав, Робіне! — мимоволі вигукнув Червоний Уїлл.

У ту ж секунду командир загону простягнув руку і, схопивши Робіна за комір, запитав у Хела:

— Це і є справжній Робін?

Але Хелберт був занадто хитрий, щоб дати однозначну відповідь, тому він ухильно сказав:

— З якого це часу ви мене вважаєте таким проникливим, сержанте, що вдається до моїх знань? Що я вам, мисливський собака, щоб брати для вас слід? Рись, щоб бачити в темряві? Або чаклун, щоб проникати в невідоме? Й у вас же немає звички щохвилини запитувати: «Хеле, це що? Хеле, це хто?»

— Не клей дурня і говори, хто з цих двох мерзотників Робін Гуд, інакше я все-таки надягну на тебе кайдани.

— Цей чоловік сам може вам відповісти, запитайте його.

— Я ж уже сказав вам, що я Робін Гуд, справжній Робін Гуд! — вигукнув прийомний син Гілберта. — Юнак, якого ви зв'язаним везете на коні, один із моїх добрих друзів, але це удаваний Робін Гуд.

— Тоді ви поміняєтеся ролями, — промовив сержант, — і для початку ти займеш місце цього рудого.

Уїлл, якого розв'язали, відразу кинувся до Робіна; друзі палко обійнялися, й Уїлл відразу ж зник у лісі, на прощання встигнувши потиснути руку Робінові й шепнути йому:

— Розраховуй на мене.

Це, безсумнівно, була відповідь на слова, які Робін прошепотів йому, поки вони обіймалися.

Солдати прив'язали Робіна до коня, і загін рушив до замку.

А от чому був заарештований Вільям. Вийшовши від Гілберта Хеда, Червоний Уїлл надав своєму двоюрідному братові Маленькому Джону можливість одному повертатися в садибу Гемвеллів, а сам попрямував до Ноттингема, розраховуючи зустріти Робіна. Годину потому він почув тупіт копит і, глибоко переконаний, що це Робін та його друзі, на всю силу свого горла неймовірно фальшиво проспівав останній рядок балади Гілберта:

...І разом у ліс ходімо зі мною, мій милий Робіне Гуде!

Солдати барона, почувши звертання до Робіна Гуда, оточили Уїлла і з криками «Перемога, перемога!» зв'язали його.

Уїлл зрозумів, яка небезпека загрожує Робінові, і не назвав свого справжнього імені. Далі читачеві все відомо.

Коли загін поскакав, везучи Робіна, Ален і чернець вийшли з укриття, й Уїлл, вилізши із куців, постав перед ними, наче примара.

— Що вам сказав Робін? — запитав у нього Ален.

— От що, слово в слово, — відповів Уїлл: — «Два моїх товариші, лицар і чернець, ховаються тут неподалік. Скажи їм, щоб вони прийшли на зустріч зі мною завтра на сході сонця в долину Робіна Гуда — вони її знають, — а ти з братами при-

хоть також, бо в цьому заході мені знадобляться сильні руки та сміливі серця: нам потрібно буде захистити жінок». От і все. Отже, сер лицар, — додав Уїлл, — я раджу вам негайно ж вирушати зі мною в садибу Гемвеллів, звідси до неї не далі, ніж до будинку Гілберта Хеда.

— Я хотів би ще сьогодні обійняти сестру, а вона у Гілберта.

— Пробачте, сер, але дама, яка вчора в супроводі дворянина зупинилася в Гілберта, зараз знаходиться в садибі Гемвеллів.

— У садибі Гемвеллів? Але це неможливо!

— Пробачте, сер, але міс Маріанна в мого батька, і дорогою я розповім вам, як вона туди потрапила.

— Виходить, Робін сказав тобі, що завтра нам доведеться захищати жінок? — запитав чернець.

— Так, отче мій.

— От щасливий шахрай, — пробурчав чернець, — він хоче викрасти Мод. О жінки, жінки! Так, в одному їхньому волоску хитрості більше, ніж у чоловіків у всій бороді!

РОЗДІЛ XII

Барон неухважно слухав, як один з його підлеглих читає йому рахунки, коли двері відчинилися й до кімнати ввели Робіна: з боків ішли два солдати, а попереду нього прямував сержант Лембік, чиє ім'я ми забули назвати раніше.

Лютий барон відразу наказав читцеві замовкнути і попрямував до цього невеликого загону, кидаючи на нього погляди, які не обіцяли нічого доброго.

Сержант підняв очі на пана і, побачивши, що в того тремтять і ворухаються розкриті губи, силкуючись щось вимовити, вирішив дати йому висловитися першому, але старий Фіц Олвін був не з тих, хто терпляче чекає доповіді, а тому він вліпив солдатові важкого ляпаса, ніби даючи йому знати, що він слухає.

— Я чекав... — пробурмотів бідний Лембік.

— Я теж чекав. І я тебе запитую, хто з нас двох зобов'язаний чекати? Ти що, дурню такий, не бачиш, що я вже годину

готовий тебе слухати!?. Але для початку знай, мій милий, що мені вже про твої подвиги розповіли, і, проте, я зроблю тобі честь, вислухавши цю розповідь повторно з твоїх власних вуст.

— Це Хелберт сказав вам, мілорде, що...

— Мені здається, ти ставиш мені питання?! Чорт забирай! Це щось новеньке! Йому питання завгодно ставити! Ну й ну! Лембік, тремтячи, розповів про арешт Робіна.

— Ви забули про одну маленьку обставину, пане. Ви не говорите, що відпустили, вже тримаючи в руках, шахрая, якого я особливо хотів затримати! Дуже дотепно з вашого боку, пане!

— Ви помиляєтеся, мілорде.

— Я ніколи не помиляюся, пане. Так, ви затримали юнака, що назвався Робіном Гудом, і відпустили його, коли з'явився цей Шервудський юнак.

— Це правда, мілорде, — відповів Лембік, який з обережності опустив цей епізод з розповіді про експедицію в ліс.

— Ах, цей сержант Лембік — такий мудрий і проникливий, такий найгарячіший з усіх командирів моїх загонів! — презирливо вигукнув барон і додав: — Ти що, не пам'ятаєш облич тих людей, яких ти кілька годин тому посадив у в'язницю, ти, ідіот з ідіотів, кажан, дохлий равлик!

— Я не бачив ні того ні іншого бранця, мілорде.

— Та невже? Тобі очі пластиром заліпили, чи що?! Підійди сюди, Робіне! — крикнув барон громовим голосом і сів у крісло.

Солдати підштовхнули Робіна до барона.

— Прекрасно, бульдоже щеня! Ти й тепер голосно гавкаєш? Я скажу тобі те, що вже говорив: або ти чесно відповіси на мої питання, або я накажу своїм людям прикінчити тебе, розумієш?

— Запитуйте, — холодно відповів Робін.

— А-а, так воно краще, ти більше не відмовляєшся говорити, браво!

— Запитуйте, кажу вам, мілорде.

Погляд барона знову грізно вперся в Робіна, але той посміхався.

— Як ти втік, вовченя?

— Вийшовши з камери.

— Про це я й без тебе легко здогадався. А хто тобі допоміг?

— Я сам.

— А ще хто?

— Ніхто.

— Це неправда! Ти ж не міг пройти крізь шпарину в замку. Тобі відімкнули двері!

— Мені не відмикали дверей, і, якщо я недостатньо тонкий, щоб пролізти крізь шпарину, то вже принаймні не настільки товстий, щоб не пройти між ґратками у слуховому вікні; звідти я стрибнув на вал, де знайшов відімкнуті двері, а через ці двері потрапив на сходи, пройшов ними, потім галереєю, площею, дійшов до звідного моста... й опинився на волі, мілорде.

— А як утік твій товариш?

— Не знаю.

— І все-таки ти маєш сказати.

— Неможливо. Ми були не разом, ми зустрілися потім.

— І в якому ж місці замку ви так вдало зустрілися?

— Я погано знаю замок, і не можу вказати це місце.

— А де був той шахрай, коли сержант Лембік тебе заарештував?

— Не знаю. Ми попрощалися незадовго до цього. Я один повертався до батька.

— Це його заарештували перед тобою?

— Ні, не його.

— Але де він? Що з ним сталося?

— Про кого ви говорите, мілорде?

— Ти прекрасно це знаєш, юний ошуканцю. Я говорю про Алена Клера, твого друга й спільника.

— Я побачив Алена Клера вперше позавчора.

— Але яка нахабність, великий Боже! Ці теперішні простолюдни насмілюються брехати нам в обличчя! Ні віри, ні поваги немає з того часу, як дітей стали вчити читати всяку писанину й виводити на папері закарлючки! Навіть моя дочка заразилася: вона спілкується за допомогою диявольського письма із цим мерзотником Аленом Клером. Прекрасно! Раз

ти не знаєш, де ховається цей негідник, допоможи мені здогадатися, де він може бути, і в нагороду я обіцяю тобі свободу.

— Мілорде, в мене немає звички витратити час на відгадування загадок.

— Ну що ж! Доведеться мені змусити тебе присвячувати цьому корисному заняттю по кілька годин на день. Гей, Лембіку, посади цього бульдога знову на ланцюг, і, якщо він знову втече, нехай Бог врятує тебе від шибениці!

— Ні, від мене він не втече, — відповів сержант, силкуючись посміхнутися.

— Ну, іди, та не збувай про мотузку!

Сержант повів Робіна переходами та сходами й привів до маленьких дверцят, що вели у вузький коридор; тут він узяв із рук посланого вперед слуги палаючий смолоскип і заштовхнув Робіна в прикомірок, вся обстановка якого складалася лише з оберемка соломи.

Наш юний лісник озирнувся: більш огидного місця, ніж ця камера, не можна було собі уявити; вихід був тільки один — двері з товстих дощок, оббитих залізом, — як звідси вибратися? Він шукав подумки спосіб, що зробив би марними всі застереження, вжиті його тюремником, і нічого не міг придумати, але зненацька розгледів у темному коридорі, за солдатами, чисті й ясні очі Хелберта. Вигляд цього хлопчика вселив у нього надію, і він уже не сумнівався в тому, що незабаром звільниться, раз про його порятунок піклуються віддані серця.

— От ваша спальня, — сказав Лембік, — входьте, пане, й залишіть сум. Ми усі повинні один раз померти, ви ж знаєте; а трапиться це сьогодні, завтра чи пізніше — яка різниця? Та й яким чином — теж усе одно: померти завжди значить померти.

— Ви маєте рацію, сержанте, — спокійно відповів Робін, — я розумію, що вам усе одно, як померти: собакою ви жили, собакою й умрете.

Говорячи це, Робін скося поглядав у незачинені двері, намагаючись розгледіти, де і як стоять солдати. Слуга, який віддав Лембіку смолоскип, уже пішов, юний Хелберт теж; розбиті втому солдати (їх було четверо) стояли, недбало

обіпершись об стіни і не прислухалися до того, про що їхній командир розмовляв із бранцем.

Швидке на рішення та їх виконання, «Шервудське вовчєня» скористалося з того, що увага солдатів не зосереджена, а Лємбїк відносно ослабнув, бо рука його стискає смолоскип, який він тримає у правиці; Робін стрибнув уперед, як дика кішка, вихопив смолоскип, тицьнув ним Лємбїку в обличчя, через що смолоскип згас, і кинувся з камери.

Незважаючи на повну темряву і нестерпний біль від опіку обличчя, Лємбїк зі своїми людьми метнувся в погоню за втікачем, але піднятий заєць не біжить швидше, лисиця, на хвості в якій висить зграя гончих, не петляє так, як це робив Робін, і марно люди барона обнишпорювали всі кутки й завулки в нескінченних галереях: утікач зник.

Юнак вже кілька секунд просувався вперед маленькими кроками, витягнувши вперед руки, щоб обмацувати перешкоди на своєму шляху, бо не знав, де він знаходиться, як раптом наштовхнувся на людину, яка мимоволі скрикнула від переляку.

— Хто ви? — почувся тремтячий голос.

«Це голос Хелберта», — подумав Робін.

— Це я, дорогий Хеле, — промовив юний лісник.

— Хто це, я?

— Я, Робін Гуд; я втік, вони мене шукають, сховайте мене де-небудь.

— Ідіть за мною, мій пане, — сказав хоробрий хлопець, — дайте мені руку та йдіть поруч і, головне, ні слова.

Зробивши в темряві тисячу поворотів і весь час ведучи втікача за руку, Хелберт зупинився біля якихось дверей, крізь погано пригнані дошки яких виднілося слабе світло, і постукав; ніжний голос спитав, як звуть нічного гостя.

— Це ваш брат Хел.

Двері негайно ж відчинилися.

— Які новини, милий брате? — запитала Мод, стискаючи руки хлопчика.

— У мене є щось більше, ніж новини, дорога Мод, поверніть голову і гляньте.

— Небо праведне! Це він! — вигукнула Мод, повисаючи на шиї в Робіна.

Здивований і засмучений прийомом, який свідчив про пристрасть, аж ніяк не близьку його серцю, Робін хотів розповісти про обставини свого повернення в замок і нову втечу, але Мод не дала йому договорити.

— Врятований! Врятований! Врятований! — повторювала вона як божевільна, то плачучи, то сміючись, то цілуючи його. — Врятований, врятований!

— Дивна ви дівчина, Мод, — простодушно зауважив молодий конюший, — я думав, що привівши до вас пана Робіна Гуда, я принесу вам задоволення, а ви ридаете, як Магдалина.

— Хел правий, — сказав Робін, — це псує ваші красиві оченята, мила Мод, станьте такою ж веселою, як уранці.

— Це неможливо, — глибоко зітхаючи, відповіла дівчина.

— Ніколи в це не повірю, — відповів Робін, схилившись до голівки Мод і цілуючи її у волосся над чолом.

Мод, без сумніву, відчула в простих словах юного лісника «ніколи в це не повірю» певну холодність і тому сплотніла та гірко заридала.

— Дорога Мод, не плачте, я ж тут, — безупинно повторював Робін, — поясніть мені причину вашого горя.

— Не запитуйте мене ні про що... пізніше ви про все дізнаєтеся... Леді Крістабель і я думали, як вас звільнити... О, як вона зрадіє, коли дізнається, що ви вже на волі! Сер Алєн Клер одержав її листа? Яку відповідь ви їй принесли?

— У сера Алєна не було можливості ні написати, ні щось передати зі мною, але його наміри мені відомі, і я хочу, з Божою допомогою та при вашому сприянні, дорога Мод, викрасти леді Крістабель із замку й відвести її до нареченого.

— Біжу попередити міледі, — жваво відповіла Мод, — моя відсутність протриває недовго. Почекайте мене тут; ходімо зі мною, Хеле.

Залишившись на самоті, Робін присів на край дівочого ліжка і задумався. Ми вже говорили, що, незважаючи на свою молодість, Робін говорив і діяв як зрілий чоловік. Настільки раннім розумом він був зобов'язаний Гілберту та його вихованню. Гілберт навчив його, що він мусить думати сам і діяти сам, причому діяти добре, але він не пояснив йому, що інші

почуття, крім почуття дружби, можуть раптово спалахнути й безупинно розростися в серцях двох істот різної статі. З того самого часу, коли Мод, тікаючи з каплиці, крадькома поцілувала йому руку, поведження дівчини дуже дивувало Робіна. Але, подумавши, він ніби інтуїтивно зрозумів, що це, мабуть, кохання; він зрозумів також, що вона кохає його, і засмутився, бо сам нічого до неї не відчував, хоча і вважав її красивою, витонченою, привітною й вірною.

Засмучений своєю мимовільною байдужістю до Мод, він навіть став себе картати за це й ставити собі питання, чи не повинен він, з побоювання втратити честь, постаратися відповісти коханням на кохання. Простодушний юнак хотів подарувати своє серце, думаючи, що воно ще вільне, але тут раптом перед його очима постав милий образ Маріанни.

— О Маріанно, Маріанно! — захоплено вигукнув він.

І Мод програла назавжди.

Але за захватом прийшли сумнів і сум. Маріанна, як і Крістабель, належала до шляхетної родини, і вона, безсумнівно, зневажливо поставиться до кохання безрідного лісника. Можливо, вона вже кохає якогось прекрасного придворного кавалера. Звичайно, Маріанна обдарувала його ніжними поглядами, але які в нього були докази, що ці її погляди не викликані простою вдячністю? Чи не варто прихилити своє серце до Мод? Вона була красива, настільки ж красива, як Маріанна і Крістабель, але не була шляхетної крові, серед її шанувальників не було дворян, і простий лісник цілком міг змагатися з кожним із них; Мод теж кидала на Робіна ніжні погляди, і ці погляди були викликані не вдячністю; навпаки, це Робінові слід бути вдячним Мод.

Так роздумував Робін, переживаючи незнайомі йому досі почуття й переходячи у своїх мріях від щастя до тривоги, як раптом він почув у коридорі важкі кроки, нічим не схожі на легку ходу Мод; кроки наблизилися до дверей, і при першому голосному стукоті Робін відразу ж загасив світло.

— Гей, Мод! — гукнув ззовні голос. — Чому ви гасите світло?

Робін завбачливо нічого не відповів і забився між ліжком та стіною.

— Мод, відчини!

Стомившись очікувати відповіді, гість відчинив двері і ввійшов. Якби було не так темно, Робін побачив би, що це високий ставний чоловік.

— Мод, Мод, скажи ж що-небудь. Я впевнений, що ти тут. Я бачив світло крізь щілини в дверях.

І чоловік, у якого був низький хрипкий голос, навпомацки став пересуватися по кімнаті.

Робін для більшої надійності ковзнув під ліжко.

— Дурні меблі! — пробурчав чоловік, ударившись лобом об шафу і налетівши на стілець. — Ні, їй богу, вже краще я побережуся і сяду на підлогу.

Запанувало довге мовчання. Робін намагався затамувати подих.

— Але де ж вона може бути? — знову заговорив незнайомець, простягаючи руку й обмацуючи ліжко. — Вона не лягла; душею своєю присягаюся, схоже, що Гаспар Стейнкоф мені правду сказав, а я його за цю правду кулаком ударив; він сказав мені: «Твоїй дочці, майстре Герберте Ліндсей, кого-небудь поцілувати, що мені кухоль елю випити». Негідник цей Гаспар! Наважитися мені сказати, що моє дитя, моє власне, якому я батько рідний, цілує в'язнів!.. От негідник!.. І все-таки дивно мені, що в таку пізню годину Мод не в себе у кімнаті. Не може ж вона бути в леді Крістабель, де ж тоді вона? О Боже, у мене пекло в голові! Де ж моя маленька Мод, де вона? Пресвята Мати Божа! Якщо Мод оступиться, я... Ва! Я такий же жалюгідний негідник, як Гаспар Стейнкоф, я ображаю свою кров, своє життя, своє серце, своє дитя, мою любу Мод. Ах я старий дурень! Я й забув, що Хелберт виїхав із замку за лікарем, бо міледі занедужала і Мод біля неї. Ох, як добре, як добре, що я це згадав. Мене колесувати слід би за те, що я погано подумав про свою любу дочку!

Робін під ліжком не ворухився, але й у його голові спочатку зародилися погані думки, і він навіть тремтів від ревнощів, поки не впізнав у нічному гостеві воротаря замку, Герберта Ліндсея, поважного батька Мод.

Слова Герберта перервали легкі квапливі кроки і шурхіт сукні; засвітилася лампа, і Герберт устав на ноги.

Побачивши його, Мод скрикнула від жаху і з занепокоєнням запитала:

— Чому ви тут, батьку?

— Щоб поговорити з тобою, Мод.

— Завтра поговоримо, батьку; зараз дуже пізно, я втомилася, і мені слід відпочити.

— Та мені потрібно всього пару слів тобі сказати.

— І слухати нічого не хочу, батьку, я вас поцілую і вважайте, що я оглухла. Добраніч.

— У мене до тебе тільки одне питання, ти відповиси, і я піду.

— Говорю вам, я оглухла, а тепер я ще й оніміла. Добраніч, добраніч, — додала Мод, підставляючи для поцілунку своє чоло старому.

— Мені не до «добраніч», дочко, — серйозно сказав Герберт, — я хочу знати, звідки ви прийшли і чому ще не спите.

— Я прийшла з покоїв міледі: вона дуже нездорова.

— Добре. Інше питання: чому ви такі щедрі на поцілунки деяким в'язням? Чому ви цілуєте чужого чоловіка, як рідного брата? Недобре так чинити, Мод.

— Це я цілувала чужих чоловіків?! Я?! Та хто ж мене так оббрехав?

— Гаспар Стейнкоф.

— Гаспар Стейнкоф вам збрехав, батьку; от якби він розповів про свої спроби спокусити мене і про те, як я обурилася й розгнівалася, тоді б він не збрехав.

— І він посмів! — у гніві прогарчав Герберт.

— Посмів, посмів, — рішуче підтвердила дівчина. І, вибухнувши слізьми, вона додала:

— Я опиралася й утекла від нього, і він пригрозив мені помститися.

Герберт пригорнув дочку до своїх грудей і, помовчавши, сказав спокійно, але у спокої його проглядала холоднокровність неблаганного гніву:

— Якщо Господь прощає Гаспарові Стейнкофу, нехай пошле йому мир на Небесах, а в мене не буде миру на землі, поки я не покараю цього негідника... Поцілуй мене, моя дівчинко, поцілуй старого батька, який тебе любить, вірять тобі й просить Небо охороняти твою честь.

І Герберт Ліндсей пішов на свою варту.

— Робіне, — відразу ж запитала дівчина, — де ви?

— Тут, Мод, — відповів Робін, який уже встиг вилізти з укриття.

— Якщо мій батько помітив, що ви тут, я загинула.

— Ні, любя Мод, — відповів юнак відверто, — ні, навпаки, я б засвідчив вашу безвинність. Але скажіть, хто такий цей Гаспар Стейнкоф? Я його вже бачив?

— Так, він сторожував вашу камеру, коли ви перший раз потрапили до в'язниці.

— Той самий, який застав нас, коли ми... розмовляли?

— Саме він, — відповіла Мод, мимоволі почервонівши.

— Я помщуся за вас; я пам'ятаю його обличчя, і якщо він зустрінеться мені...

— Не витрачайте сили на цього чоловіка, він того не вартий, ним слід нехтувати, як ним нехтую я... Леді Крістабель бажає бачити вас. Але, перш ніж відвести вас до неї, я хочу вам дещо сказати, Робіне... Я дуже нещаслива, і...

Тут Мод замовкла: її душили ридання.

— Знову сльози! — ласкаво вигукнув Робін. — Ну, не треба так плакати. Чим я можу бути вам корисний? Чим можу допомогти вашому горю? Скажіть, душею й тілом я готовий вам прислужитися; не бійтеся довірити мені своє горе; брат усе має зробити для своєї сестри, а я ваш брат.

— Я плачу, Робіне, бо змушена жити в такому жахливому замку, де, крім леді Крістабель і мене, немає жінок, тільки куховарки й птахівниці; я виросла разом із міледі, і, незважаючи на різницю в становищі, ми любимо одна одну, як сестри. Я повірена її горя, я розділяю з нею її радості, але, незважаючи на зусилля моєї доброї пані, я почуваю й розумію, що я тільки її служниця і не смію просити в неї поради й розради. Мій батько — чоловік добрий, чесний та хоробрий, але він може тільки здалеку охороняти мене, а я, зізнаюся, потребую постійного захисту... Щодня солдати барона залицяються до мене й ображають мене, неправильно витлумачуючи мій легкий від природи характер, веселість, сміх і спів... Немає в мене більше сил терпіти це принизливе існування! Воно має змінитися, або я помру. От що я хотіла вам сказати, Робіне, і якщо

леді Крістабель покине замок, я прошу вас забрати мене разом із нею.

На все це юний лісник міг відповісти тільки здивованим вигуком.

— Не відштовхуйте мене, візьміть мене із собою, заклинаю вас! — знову палко заговорила Мод. — Я помру, руки на себе накладу, так, накладу на себе руки, якщо ви без мене перейдете через рів по звідному мосту!

— Ви забуваєте, Мод, що я сам ще дитина і не маю права ввести вас у дім мого батька. А раптом мій батько вас вижене?

— Дитина?! — презирливо вигукнула дівчина. — Гарна дитина, яка ще сьогодні вранці пила за любов!

— А ще ви забули про свого старого батька... Він помре від горя... Я тільки що чув його: він благословив вас і запрявся помститися наклепникові.

— Він пробачить мені, згадавши, що я пішла за своєю панею.

— Але ваша пані може тікати! Адже сер Алєн — її наречений.

— Так, ви маєте рацію, Робіне, а я бідна, всіма покинута дівчина.

— Але мені все-таки здавалося, що брат Тук міг би вас...

— О, це погано, дуже погано з вашого боку так говорити! — обурено вигукнула Мод. — Так, я сміялася, співала, говорила з ченцем про різні дурниці, але я безневинна, чуєте, я безневинна! Боже мій, Боже мій! Вони всі мене звинувачують, для всіх я пропаща дівчина! Ах, я відчуваю, що божеволію!

І закривши обличчя руками, Мод зі стогоном опустила на коліна.

Робін був глибоко схвильований.

— Устань, — м'яко сказав він. — Добре, ти тікаєш разом із міледі, ти підеш до мого батька Гілберта й будеш йому дочкою, а мені — сестрою.

— Нехай благословить тебе Бог, шляхетне серце! — відповіла дівчина, схиливши голову на плече Робіна. — Я буду твоєю служницею, твоєю рабою.

— Ти будеш мені сестрою. Ну, посміхнися ж тепер, Мод, краще твоя прекрасна посмішка, ніж ці противні сльози!

Мод посміхнулася.

— Час не чекає, веди мене до леді Крістабель.

Мод посміхалася, але не рухалася з місця.

— Ну, чого ж ти ще чекаєш, дорогенька?

— Нічого, нічого; ходімо!

І вона поцілувала почервонілого Робіна в обидві щоки. Леді Крістабель з нетерпінням очікувала посланця сера Алена.

— Я можу на вас розраховувати, пане? — спитала вона, як тільки Робін з'явився в її кімнаті.

— Так, міледі.

— Нехай віддячить вам Бог, пане, я готова.

— І я теж, дорога пані! — вигукнула Мод. — Рушаймо! Нам не можна втрачати ні хвилини.

— Нам? — перепитала здивовано Крістабель.

— Так, міледі, нам, нам! — сміючись підтвердила покоївка. — Ви ж не думали, що Мод погодиться жити вдалині від своєї пані?!

— Як? Ти згодна йти за мною?

— Не тільки згодна, я просто помру від горя, якщо ви не погодитесь, пані моя.

— І я теж вирушу з вами! — вигукнув Хелберт, який до цієї хвилини тримався в тіні. — Міледі бере мене до себе на службу. Сер Робін, от ваш лук і ваші стріли, я взяв їх із собою, коли вас заарештували в лісі.

— Спасибі, Хеле, — сказав Робін. — Із цієї хвилини ми друзі.

— На життя і на смерть, сер Робін! — з наївною гордістю вигукнув хлопець.

— Тоді в дорогу! — підхопила Мод. — Хеле, ти йди попереду, а ви, міледі, дайте мені руку. Тепер зберігайте цілковите мовчання: найменший шепіт, найменший звук може нас видати.

Ноттингемський замок сполучався із зовнішнім світом за допомогою величезних підземних ходів, що починалися в каплиці й виходили в Шервудський ліс. Хел досить добре їх знав і міг служити провідником; пройти там можна було без особливого клопоту, але спочатку необхідно було дістатися до каплиці; доступ у каплицю не був вільним, як напередодні ввечері, бо барон Фіц Олвін поставив там вартового; на щастя для

втікачів, цей вартовий вирішив, що можна нести службу й усередині та, зморений утомою, заснув на лаві, як служба в церковному кріслі.

Тому четверо молодих людей увійшли у святе місце, не розбудивши солдата і навіть не здогадавшись про його присутність, настільки навкруги було темно; вони вже майже дісталися до входу в підземелля, як раптом Хелберт, який ішов попереду, спіткнувся об надгробок і з шумом упав.

— Стій, хто йде? — раптом вигукнув вартовий, вирішивши, що його застали сплячим на варті.

Йому відповіла тільки луна, яка, перекочуючись під зводами від колони до колони, заглушила голоси й кроки втікачів. Хел причаївся за надгробком, Робін і Крістабель — під сходами, що вели на кафедру проповідника, тільки одна Мод не встигли сховатися; спалахнув смолоскип, освітивши капицю, і солдат вигукнув:

— Чорт забирай, та це Мод, духовна дочка брата Тука! А чи знаєш ти, красуне, що в Гаспара Стейнкофа навіть вуса сторчма встали, бо ти розбудила його так зненацька, коли йому снилися твої принади? Присягаюся тілом Господнім! Я вже подумав, що старий ієрусалимський вепр, наш добрий пан, перевіряє варті. Але от радість! Старий хропе, а мене розбудила красуня.

Промовивши все це, солдат застромив смолоскип у свічник на аналої і підійшов до Мод, розкривши обіймів, щоб обхопити її стан.

Мод холодно відповіла:

— Так, я прийшла помолитися за леді Крістабель, вона дуже нездорова, залишіть мене: я буду молитися, Гаспаре Стейнкофе.

«Ага! — подумав Робін, накладаючи стрілу на лук. — От і наклепник».

— Відклади поки молитви, красуне моя, — сказав солдат, схопивши дівчину за талію, — не будь злюкою й подаруй Гаспарові поцілунок, два поцілунки, три поцілунки, багато поцілунків!

— Назад, негіднику й нахабо! — відступаючи, вигукнула Мод.

Але солдат знову ступив до неї.

— Назад, наклепнику, ти трохи не зробив так, щоб мій батько прокляв мене, ти хотів мені помститися за те, що я з презирством відкинула твої огидні залицяння! Назад, чудовисько, що не поважає навіть святість цього місця! Назад!

— Та будь ти тричі проклята! — вигукнув Гаспар, скажеш-ніючи і знову хапаючи дівчину в обійми. — Я тебе покараю за нахабність!

Мод завзято пручалася, ні хвилини не сумніваючись, що Робін і Хелберт прийдуть їй на допомогу, але в той же час побоюючись шумом боротьби привернути увагу солдатів із сусідньої варти; тому вона намагалася не кричати й заперечувала вартовому:

— Це ти будеш покараний...

І тут стріла, пущена рукою, яка ще жодного разу не промахнулася, влучила в голову Гаспара, і він мертвий звалився на кам'яні плити. Хел кинувся, щоб захистити свою сестру, але стріла його випередила, і Мод упала без тями, встигнувши прошепотати:

— Спасибі, Робіне, спасибі!

Танцююче полум'я смолоскипа освітлювало два нерухомих тіла, що лежали одне біля одного, але перший з-поміж них самотньо пішов у небуття, а повернення до життя другої чекали віддані серця, й очі друзів стежили за найменшими його ознаками. Робін зачерпнув долонями освячену воду в чаші і змочив дівчині скроні, Хел розминав її руки у своїх долонях, Крістабель називала її всіма ласкавими іменами й закликала на допомогу Святу Діву; кожен намагався як міг привести дівчину до тями, і всі вони скоріше відмовилися б від утечі, ніж залишили б бідолашну в такому стані. Перш ніж Мод знову відкрила очі, пройшло кілька хвилин, і ці хвилини здалися всім сторіччями; але коли, нарешті, вона відкрила очі, то перший її погляд, погляд любові та вдячності, зупинився на Робінові; по її побілілих губах пробігла посмішка, на смертельно блідих щоках проступив рум'янець, груди глибоко зітхнули, руки обхопили того, хто нахилився її підняти і, скинувши з себе заціпеніння, вона перша вигукнула:

— Тікаймо!

Вони йшли підземними проходами більше години.

— Ну от, нарешті, ми і прийшли, — сказав Хел, — пригніться: дверцята низькі; й будьте обережні: зовні вхід прикрито колючою огорожею; поверніть ліворуч — ось так, тепер ходімо стежиною вздовж огорожі, а тепер гасіть смолоскип і нехай буде здорове світло місяця — ми вільні!

— Ну, тепер моя черга вести вас, — сказав, поміркувавши, де вони знаходяться, Робін, — тут я у себе. Ліс — мій дім. Не бійтеся нічого, пані, на світанку ми зустрінемося із сером Аленом Клером.

Незважаючи на втому обох дівчат, маленький загін швидко просувався вперед крізь зарості й хащі. Обережність змушувала їх уникати втоптаних стежок і не перетинати освітлені галявини, тому що барон, безсумнівно, вже вислав за втікачами своїх людей; доводилося, не жаліючи рук та ніг і вириваючи клапти одягу, мчати, як лані, від хащів до хащів, від просіки до просіки. Уже кілька хвилин Робін про щось напружено міркував, і Мод несміливо спитала, про що він думає.

— Мила сестрице, — сказав він, — ми повинні ще до світанку попроситися. Хелберт проведе вас до будинку мого батька, і ви поясните доброму старому, чому я ще не повернувся з Ноттингема; буде правильно і розумно попередити його, що я мушу без затримки доставити міледі до сера Алена Клера.

Ніжно попрощавшись, утікачі розійшлися, і Мод, ідучи слідом за Хелбертом по стежині, яку показав їм Робін, намагалася мовчки проковтнути сльози й заглушити ридання.

Леді ж Крістабель та її лицар (бо відтепер Робін став справжнім лицарем), швидко пішли в бік великої дороги, що веде з Ноттингема в Менсфілд, але, перш ніж вийти на неї, Робін виліз на високе дерево та оглянув околиці.

Спочатку він не побачив нічого підозрілого; дорога здавалася пустельною; юнак уже вирішив, що доля йому сприяє, й почав спускатися, як раптом помітив на вершині пагорба вершника.

— Захуйтеся ось тут, міледі, от у цій ямі коло підніжжя дерева, і, заради Бога, не рухайтесь, не видавайте ні звуку, навіть якщо злякається.

— Є якась небезпека? Ви чогось боїтеся, пане? — запитала Крістабель, бачачи, що Робін накладає стрілу на лук і ховається за стовбуром дерева.

— Швидко, міледі, ховайтеся, до нас наближається вершник, і я не знаю, друг це чи ворог... Але навіть якщо це ворог, то він усього лише людина, а добре пущена стріла завжди зупинить людину.

Робін не наважився додати нічого більше, не бажаючи налякати свою супутницю, бо у світлі ранкової зорі він розгледів кольори барона Фіц Олвіна на прапорці списа вершника. Крістабель здогадувалася, що Робін має стосовно вершника ворожі наміри, і їй хотілося крикнути: «Не треба більше крові! Не треба смерті! Свобода й так уже коштувала нам занадто дорого!», але Робін, тримаючи в одній руці лук, другою зробив владний жест, що закликав її до мовчання; вершник тим часом летів щодуху.

— В ім'я Бога, сховайтеся, міледі! — шепнув Робін кризь стиснуті зуби і ще тихіше повторив. — Сховайтеся!

Крістабель скорилася і, накинувши на голову плащ, подумки звернулася до Богоматері. Вершник усе наближався й наближався, а Робін чекав, приचाївшись за деревом, з луком наготові, тримаючи стрілу коло самого ока. Вершник пронісся повз нього, наче блискавка, але стріла летіла швидше; на льоту зачепивши тулуб коня і ковзнувши навскіс його боком уздовж сідла, вона ввійшла в черево коня, і тварина разом із вершником покотилася по пилюці.

— Тікаймо, міледі! — вигукнув Робін. — Тікаймо, час не чекає!

Крістабель була ні жива ні мертва, вона тремтіла всім тілом і шепотіла:

— Він його убив! Убив! Убив!

— Тікаймо, міледі, — повторив Робін, — тікаймо, час не чекає!

— Він його вбив! — як божевільна, стогнала Крістабель.

— Та ні, я його не вбив, міледі.

— Але він так моторошно скрикнув, це передсмертний стогін!

— Та ні, він скрикнув від подиву.

— Що ви говорите?

— Я кажу, що вершника цього послали шукати нас, і, якби я не влучив у його коня, ми б загинули. Ходімо ж, міледі, ви все зрозумієте краще, коли перестанете тремтіти!

Крістабель трошки заспокоїлася і, швидко, як тільки могла, пішла слідом за Робіном. Пройшовши сотню кроків, вона запитала:

— То вершник не поранений?

— І подряпини не одержав, міледі, але бідний кінь його своє відбігав. У цього вершника були занадто великі переваги перед нами: він міг доскакати з Менсфілда в Ноттингем і назад перш ніж ми здолаємо цей шлях; отже, потрібно було остудити його запал. Тепер наші можливості рівні. Та що я говорю? У нас їх навіть більше: він — пішки, і ми — пішки, але наші ноги моторніші й без зайвої ваги, а його — ні. Тримайтеся, міледі, ми вже будемо далеко звідси, коли цей вершник зуміє вибратися з-під свого коня і піде дорогою у своїх важких чоботах, а вони зовсім не семимильні! Кріпіться, міледі, Ален Клер уже близько!

КНИГА ДРУГА

РОЗДІЛ I

Мало того що чоло, повіки, все обличчя Лембіка було обпалене, коли Робін Гуд загасив об нього смолоскип, так сержант ще погнався за втікачем у зовсім іншому напрямку.

У той час, про який ми ведемо свою розповідь, Ноттингемський замок мав безліч підземних ходів, проритих у товщі пагорба, на якому височили вежі й зубцюваті стіни цієї феодальної фортеці, і мало хто навіть серед найдавніших її мешканців був добре знайомий із планом цього похмурого й таємничого лабіринту.

У результаті Лембік та його люди блукали там навмання і через злощасну випадковість настільки ухилилися від правильного шляху, що заблукали й загубили один одного, самі того не помітивши.

Лембік, майже осліпий, пішов, як ми вже сказали, у напрямку, протилежному тому, який обрав Робін, люди його повернули праворуч, а сам він прийшов до сходів замку, і йому здалося, що він чує кроки своїх людей на верхніх сходах.

«Прекрасно, — сказав він собі, — мабуть, вони схопили цього юного негідника і ведуть його до барона; мені слід прийти разом з ними, інакше вони скажуть мілордові, що впіймали злочинця завдяки своїй пильності і поставлять собі це в заслугу, вони ж такі скоти!»

Буркочучи собі під ніс, хоробрий сержант підійшов до дверей у кімнату барона і, з досвіду знаючи, що варто бути обережним, вирішив, перш ніж з'явитися, з'ясувати, як старий

Фіц Олвін прийняв повернення солдатів із бранцем, а тому приклав вухо до замкової шпарини й почув наступну розмову.

— Виходить, ви говорите, що лист повідомляє мені, начебто сер Тристрам Голдсборо не може приїхати в Ноттингем?

— Так, мілорде, він мусить з'явитися до двору.

— Прикра перешкода!

— І він попереджає, що буде чекати вас у Лондоні.

— Ну що ж робити! А час побачення він призначив?

— Ні, мілорде, він тільки просить вас вирушити в дорогу з усією можливою поспішністю.

— Прекрасно! Сьогодні ж уранці й вирушу. Накажіть приготувати коней; я бажаю, щоб мене супроводжувало шестеро солдатів.

— Ваш наказ буде виконаний, мілорде.

Лембік, сильно здивувавшись відсутності тут Робіна, вирішив, що солдати знову відвели його у в'язницю і побіг туди переконатися в цьому на власні очі, але двері у в'язницю були відчинені навстіж, у камері нікого не було, а на підлозі ваявся ще паруючий смолоскип.

«Ну й ну! Пропав я! — подумав сержант. — Що ж робити?»

І він знову повернувся до дверей у кімнату барона, все ще сподіваючись, що солдати привели туди проклятого лісника. Бідний Лембік! Він уже відчував, як на його шиї затягується зашморг! Однак надія, яка ніколи повністю не залишає людину в біді, посміхнулася йому, бо, знову приклавши вухо до замкової шпарини, він почув, що в кімнаті барона все тихо і спокійно. І сержант розсудив у такий спосіб:

«Барон спить, а отже, не гнівається; виходить, він не знає, що лісник вислизнув у мене з рук, як вугор; а раз він не знає про втечу лісника, то й не збирається мене сварити, карати чи вішати; виходить, я можу стати перед ним нічого не побоюючись і відзвітуватися в тому, що я виконав доручення так, начебто все вийшло за його бажанням; таким способом я виграю час, зможу дізнатися, що сталося з цим чортовим Робіном, засаджу його назад до камери й буду стерегти там як слід, коли моїм солдатам, телепням і дурням, пощастило його впіймати. Виходить, я можу без побоювань увійти до кімнати барона... так, не боячись свого грізного і могутнього сеньйо-

ра... Ну, увійдемо. Але він же спить, спить! Так, краще було б увійти в клітку до голодного тигра й погладити його по спині. Не настільки я божевільний, щоб будити мілорда. Ну, добре, — продовжував міркувати бідний Лембік, то тремтячи від страху, то набираючись сміливості, — а що, коли барон не спить? Ну тоді б саме час було ввійти, це вже точно значило б, що йому невідомо про халепу, в яку я вскочив. І справді, якщо він не спить, то це просто диво, що в нього так тихо і спокійно. Пошкребусь-но я в двері, і якщо він відразу розкричить-ся, у мене ще буде час утекти!»

Лембік тихенько постукав нігтем у двері, в тому місці, де звук виходив особливо сильним, але відповіді не було, й усе-редині панувала повна тиша.

«Точно, він спить, — знову подумав Лембік. — Та ні, ну я й дурень! Він вийшов і, напевно, зараз у дочки, інакше б я щонебудь почув, тим більше що він хропе уві сні».

Спонукуваний цікавістю, сержант обережно повернув ключ у замку, двері беззвучно відчинилися, і він зміг просунути голову всередину, щоб оглянути приміщення.

— Пожалійте!

Цей крик жаху злетів з губ Лембіка, усе в нещасному сержантові заledenіло, він так і залишився стояти, просунувши голову в щілину, а барон, онімівши від здивування, вражений такою нахабністю, кидав у його бік вогненні погляди.

Не щастило бідному Лембікові, не щастило у всьому, видно, якийсь злий дух переслідував його, і долі було завгодно зробити так, що він відчинив двері саме в ту хвилину, коли старий грішник опустився на коліна, щоб перед поїздкою в Лондон випросити у свого духівника відпущення гріхів.

— Мерзенний! Обшарпанець! Підлий святотатець! Поручник таємниці сповіді! Чортів прихвостень! Зрадник, що продався дияволу! Ти навіщо сюди з'явився? — закричав барон, коли він нарешті зміг відсапатися й дати волю своїй люті. — Хто в цьому замку пан, а хто слуга? Ти, чи що, пан? А я слуга? Мотузку тобі, воронячий виродку! Я не сяду на коня, поки ти не будеш на шибениці!

— Заспокойтеся, сину мій, — промовив старий духівник-чернець, — Бог милосердний.

— Для таких святотатців немає Бога! — знову закричав барон, піднімаючись із колін і хитаючись, як п'яний, від гніву. — Сюди, шахраю! — додав він, пройшовши кілька разів по кімнаті, як гієна в клітці. — На коліна, стань на моє місце і сповідайся перед смертю.

Лембік так і стояв на порозі; він утратив здатність міркувати, та все-таки сподівався, що барон на мить перестане гніватися і тоді йому вдасться сказати щось у своє виправдання. Барон, у якого думки й слова, що йшли за ними, суперечили одне одному, мимоволі надав нещасному можливість виправдатися.

— Чого ж ти від мене хотів? — зненацька сказав він. — Говори!

— Мілорде, я кілька разів постукав у двері, — смиренно сказав сержант, — вирішив, що тут нікого немає, і подумав...

— ...і подумав, що можеш скористатися моєю відсутністю, щоб мене обікрати?

— О мілорде!

— Так, так, обікрати!

— Я солдат, мілорде, — гордо промовив Лембік.

Звинувачення в злочинстві повернуло йому природну мужність, і він більше не відчував страху перед в'язницею, побоями й шибеницею.

— Боже ти мій! Яке шляхетне обурення! — глумливо сказав барон.

— Так, мілорде, я солдат і служу вашій світлості, а ваша світлість ніколи на службі злочинців не тримала.

— Якщо моїй світлості завгодно, я можу й хочу називати своїх солдатів злочинцями. Моя світлість не стане перейматися розглядом їхніх особистих чеснот, і в моєї світлості занадто багато здорового глузду, щоб вважати, начебто під час моєї відсутності, ви, Лембіку, зробили мені честь, з'явившись сюди тільки з метою засвідчити свою чесність. Ну, коротше, чесна ти людина чи злочинець, навіщо ти сюди прийшов? Заодно і відзвітуєшся мені, як у тебе під вартою утримується вовчєня.

Лембік знову затремтів; наказ барона свідчив, що про втечу Робіна тому ще нічого не було відомо, і сержант побоювався ще більшого вибуху люті, коли стануть відомі причини

опіків на його обличчі, а тому він нерозумно витріщив очі на свого жажливого володаря, відкривши рота і тримаючи руки по швах.

— Еге! Та звідки ж ти такий з'явився? — вигукнув барон, розглядаючи обличчя Лембіка. — Я, мабуть, мав рацію, коли сказав зараз, що ти з'явився прямо з пекла — так обпалити морду можна тільки в гостях у чорта!

— Мене обпик смолоскип, мілорде.

— Смолоскип?!

— Пробачте, мілорде, але ваша світлість ще не знає, що цей смолоскип...

— Що ти мелеш? Давай коротше! Який ще смолоскип?!

— Який Робін тримав...

— Знову Робін! — закричав барон громовим голосом і кинувся знімати зі стіни свій меч.

«Ну от і все, от я і готовий до подорожі на той світ», — мимоволі відступаючи до дверей, подумав Лембік, ладен утекти при першому змаху цього меча.

— Знову Робін! Де цей Робін?! — волав барон, розтинаючи мечем повітря. — Де він? Я вас обох проткну заодно!

Лембік був уже наполовину за дверима і тримався за них, щоб швидко зачинити їх за собою, якщо вістря меча опиниться від нього в небезпечній близькості.

— Сину мій, — промовив старий чернець, — удар мав упасти на філістимлян, але вони звернулися із благаннями до Господа, і меч був захований у піхви.

Фіц Олвін жбурнув меч на стіл і кинувся до Лембіка, який не робив більше вигляду, що він збирається тікати.

— Я все-таки запитую, — закричав барон, хапаючи сержанта за комір і витягаючи його на середину кімнати, — навіщо ти сюди з'явився? Я бажаю знати, який зв'язок між Робіном, якимось смолоскипом і твоєю огидною пикою? Відповідай чітко та швидко, бо ж це в мене не меч, і я з милосердя не сховаю його в піхви!

Промовляючи ці слова, Фіц Олвін показав на палицю, що стояла в кутку, важку, зовсім незвичайної товщини, залізму, із золотим набалдашником; на неї він звичайно спирався, прогулюючись валом.

— Мілорде, — жваво відповів сержант, який вигадав, як йому уникнути прямої відповіді, — я прийшов запитати, що ваша світлість має намір робити з цим Робіном Гудом?

— Як, чорт забирай, що? Я бажаю, щоб він залишався в камері, куди його помістили!

— Скажіть, мілорде, де ця камера, щоб я міг як слід стежити його.

— Ти не знаєш? І години не минуло, як ти сам його туди відвів!

— Але там його немає, мілорде. Я наказав солдатам привести його до вас і думав, що ви вирішили помістити його в якусь іншу камеру... А в тій камері, мілорде, він і обік мені обличчя.

— Ну, це вже занадто! — закричав Фіц Олвін, ступнувши в бік тростини із золотим набалдашником, у той час як Лембік, дивлячись через плече, стурбовано роздумував, чи вистачить у нього часу втекти, поки не grimнув грім.

Й удари посипалися б градом, бо барон, хоча й хворий на подагру, руками все-таки володів, та тут Лембік, доведений до крайності, забувши про недоторканність свого пана, стрибнув уперед, вирвав у нього з рук палицю, схопив його за руки вище зап'ясть і з усією шанобливістю, яка можлива була за таких обставин, відтіснив і посадив його у величезне крісло для подагриків, а сам утік що було сил.

Старий Фіц Олвін, якому занепокоєння повернуло частину колишньої спритності, кинувся за своїм васалом, який так осмілів, але двоє солдатів, що повернулися після пошуків Робіна, позбавили його цього труду; почувши крики «Зупиніть його, зупиніть!», вони перекрили сержантові дорогу, і той не встиг вибігти з передпокою.

— Назад, — наказав сержант своїм підлеглим, — назад!

Але тут Фіц Олвін підбіг і замкнув вхідні двері; опір тепер став безглуздим, і бідний Лембік у похмурому заціпенінні став чекати, як буде завгодно вирішити його долю шляхетному й могутньому сеньйорові.

Однак із зовсім незрозумілих причин із тим сталося щось дивне, подібне в людській психіці до того, що відбувається в природі, коли слабкий дощ змушує затихнути сильний вітер, — відкритий заколот, видно, заспокоїв гнів барона.

— Проби в мене пробачення, — вже спокійно промовив Фіц Олвін, звалившись, цього разу добровільно, у своє величезне крісло і ледве переводячи подих. — Ну, проби в мене пробачення, майстре Лембік!

Цілком імовірно, він виглядав заспокоєним і подобрілим лише тому, що в нього не було більше сил на звичний гнів, але це не могло тягтися довго: поки Лембік несміливо вагався, а дихання старого вирівнювалося, гнів його закипав знову, загрожуючи неминучим вибухом.

— Ах, то ти відмовляєшся просити пробачення! Ну добре! — заявив Фіц Олвін зі злісною в'їдливістю. — Тоді покайся: це корисно перед смертю.

— Мілорде, от що сталося, і ці двоє людей можуть підтвердити правдивість моїх слів.

— Вони такі ж негідники, як і ти!

— Я не такий винний, як вам здається, мілорде; я збирався замкнути двері камери, але тут цей Робін Гуд...

Не будемо повторювати розповідь Лембіка: він був достатньо багатослівний і розповідь його постійно переривалася запевненням у власній невинності, і читач не довідається з неї нічого нового. Барон вислухав його, час від часу шиплячи від люті, тупаючи ногами й підстрибуючи у кріслі, як диявол у кропильниці, а потім вимовив коротку й страшну фразу:

— Якщо Робін із замку вшився, то ви всі від мене не вшитеся! Якщо він залишиться на волі — ви помрете!

Раптом у двері хтось голосно постукав.

— Увійдіть! — крикнув барон.

Увійшов солдат і доповів:

— Нехай пробачить мене вельмишановний лорд, що я дозволив собі стати перед його вельмишановною особою, не будучи викликаний його вельмишановною світлістю, але сталася така надзвичайна, така жахлива подія, що я вважав своїм обов'язком негайно сповістити про це вельмишановному хазяїнові замку.

— Говори, та не тягни. Давай якомога коротше.

— Ви, ваша вельмишановна світлосте, будете задоволені: історія, яку я збираюся розповісти, настільки ж коротка, як і жахлива; я знаю, що солдат має побільше пускати в хід язук і поменше — язика, й оскільки я...

— Коротше, коротше, дурню! — закричав барон.

Солдат шанобливо вклонився і закінчив:

— ... й оскільки я вважаю себе гарним солдатом, то від цього правила ніколи не відступаю.

— Чортовий базіка! Або помовчи, якщо ти хочеш поговорити про свої достоїнства, або розповідай, у чому справа.

Солдат знову вклонився і продовжував:

— Обов'язок спонукав мене...

— Ти знову! — закричав Фіц Олвін.

— Обов'язок зобов'язував мене замінити вартового в каплиці...

«Ну, нарешті, дійшли до суті», — подумав барон і став уважно слухати.

— Я і пішов туди п'ять чи десять хвилин тому, як ваша вельмишановна світлість зволили мені наказати, але, дійшовши до дверей святого місця, вартового я там не знайшов, хоча, раз мене вислали його замінити, він мав там бути. «Виходить, він тут, — подумав я, — слід тільки добре пошукати; спробуємо». Я шукав, кликав — ніхто не з'явився і не відповів. «Спить він, чи що, або п'яний? Дуже може бути, що так, — подумалося мені. — Піду я у вартівню, попрошу допомоги, щоб захопити порушника на місці злочину, після чого він буде покараний, не рахуючи покарання, якому його піддасть наш командир». Прийшов я у вартівню і кричу: «Сержанте, на вихід!», а звідти ніхто не виходить; входжу — а там нікого. «Ого», — подумав я...

— До біса те, що ти подумав! Базіко! Діло говори! — нетерпляче закричав барон.

Солдат знову віддав йому по-військовому честь і продовжував:

— «Ого, — подумав я, — схоже, що солдати з гарнізону Ноттингемського замку своїм обов'язком нехтують. Дисципліна впала, і наслідки такого падіння...»

— О боги! Ти так і будеш ходити колами, дурню балакучий! Собако виюча! — заволав барон.

— Собако виюча! — прошепотів убік солдат, почувши цей епітет. — Собако виюча! Треба ж, я такий завзятий мисливець, а цієї породи собак не знаю. Ну, все одно, продовжимо. Отже, — промовив він голосно, — наслідки такого падіння

дисципліни можуть виявитися фатальними; солдат із вартівні я знайшов у трапезній за столом, і ми відразу ретельно обстежили всі підходи до каплиці і всю її всередині. На підходах ми нічого особливого не знайшли, якщо не вважати, що вартовий і далі відсутній; однак усередині цей самий вартовий був, але в якому стані, великий Боже! Як полеглий на бойовищі, тобто розпростертий на землі без ознак життя, у калюжі крові, з головою, пробитою стрілою...

— Великий Боже! — вигукнув барон. — Хто ж міг скоїти цей злочин?

— Не знаю, я ж при цьому не був присутній, але...

— А хто вбитий?

— Гаспар Стейнкоф... прекрасний солдат.

— І ти не знаєш, хто вбивця?

— Я вже мав честь доповісти ваші вельмишановній величності, що під час вбивства я там не був присутній, але, щоб полегшити мілордові розшуки, я вирішив прихопити ту стрілу, якою було вчинене людиновбивство... от вона.

— Ця стріла не з мого арсеналу, — сказав барон, уважно її оглянувши.

— Однак, при всій повазі до вашої вельмишановної світлості, — продовжував солдат, — я дозволю собі зауважити, що раз ця стріла не з вашого арсеналу, то, виходить, вона з іншого місця, і, мені здається, я подібні бачив сьогодні ввечері в сагайдаку, який ніс один новачок-конюх.

— Що за новачок?

— Хелберт. Сагайдак і лук, які ми бачили в руках цього хлопця, належать одному з бранців, який зветься Робіном Гудом.

— Швидко знайти Хелберта і привести сюди, — наказав барон.

— Я бачив, — додав той же солдат, — як Хел десь із годину тому у товаристві панянки Мод ішов до покоїв леді Крістабель.

— Запалить смолоскип — і за мною! — вигукнув барон.

У супроводі Лембіка та його солдатів барон, забувши про свою подагру, швидко рушив до покоїв дочки. Підійшовши до дверей, він постукав, але, не одержавши відповіді, відчинив їх і кинувся всередину. Повна темрява і глуха тиша. Мар-

но барон обшукував кабінет та інші кімнати: всюди було так само тихо і темно.

— Утекла! Вона втекла! — гріко вигукнув барон і несамо-вним голосом покликав. — Крістабель, Крістабель!

Але Крістабель не відгукнулася.

— Утекла! Утекла! — повторював барон, ламаючи руки і падаючи в крісло, у якому він застав дочку, коли вона писала Аленові Клеру. — Вона втекла з ним! О дочко моя, Крістабель!

Однак надія наздогнати втікачку певною мірою повернула нещасному батькові холоднокрівність.

— До зброї! Усі до зброї! — громовим голосом наказав він. — Розділіться на два загони: один нехай обшукає весь замок, уздовж і впоперек, усі завулки, а другий сяде верхи й обнишпорить усі зарості, кущі й косогори в Шервудському лісі... Ідіть!..

Солдати рушили до виходу, та тут барон додав:

— Нехай накажуть Гербертові Ліндсею, воротареві, з'явиться до мене сюди. Цю втечу замислила його проклята дочка, Мод Ізабель, і він за неї відповідь. Накажіть також двадцятьом моїм вершникам осідлати коней і бути готовими виступити за першим наказом. Ну, ідіть же, ідіть, негідники!

Солдати похапцем вийшли, а Лембік скористався цим, щоб опинитися за межами досяжності свого дратівливого пана.

Залишившись сам, барон впав спочатку в лютий гнів, а потім у повний розпач. Він щиро любив дочку, і сором через те, що вона втекла з чужим чоловіком, мучив його менше, ніж думка про те, що він більше її не побачить, не зможе обійняти і знову мучити.

Поки він так переходив від люті до розпачу, увійшов старий Герберт Ліндсей. На своє нещастя, він з'явився саме під час нападу гніву.

— Раз вони не знають свого солдатського ремесла, я їх усіх знищу! — волав барон. — І від жодного з них на землі й тіні не залишиться, інакше хто-небудь із цих нечестивців наважиться сказати: «Я допоміг Крістабель обдурити батька!» Так, присягаюся всіма святими апостолами і бородами моїх предків, жодного не пожалію! А-а, от і ти, майстре Герберте Ліндсей, воротарю Ноттингемського замку! От і ти!

— Ваша світлість питали мене, — спокійно сказав старий. Барон не відповів; він стрибнув на нього, вчепився йому в горло, як дикий звір, витяг його на середину кімнати і, трясучи з усіх сил, закричав:

— Лиходій! Де моя дочка? Відповідай, бо я тебе задушу!

— Ваша дочка, мілорде? Та звідки ж мені це знати?! — відповів Герберт, якого гнів барона скоріше здивував, ніж налякав.

— Ошуканцю!

Герберт вивільнився з рук барона і холодно сказав:

— Мілорде, зробіть мені ласку пояснити причину вашого дивного питання, і я на нього відповім... Але знайте, мілорде, що я людина бідна, чесна, правдива й щира і за усе своє життя не мав провин, за які мені варто було б червоніти. Убийте мене на місці, нехай я помру без покаяння, але мені дорікнути собі нема в чому; ви мій хазяїн і пан, запитуйте, і я на всі ваші питання відповім, але не зі страху, а з поваги...

— Хто виходив із замку за останні дві години?

— Не знаю, мілорде. Дві години тому я передав ключі своєму помічникові, Майклові Уолдену.

— Це правда?

— Така ж, як те, що ви мій хазяїн і пан.

— А хто виходив, поки ти ще стояв на чатах?

— Хелберт, молодий конюший. Він мені сказав: «Міледі занедужала, і мені наказано їхати за лікарем».

— А-а, от де була змова! — вигукнув барон. — Він тобі збрехав: Крістабель не була хвора, Хел виїхав, щоб підготувати втечу.

— Як?! Міледі вас покинула, мілорде?

— Так, невдячна залишила свого старого батька, і твоя дочка втекла з нею.

— Мод?! О ні, мілорде, неможливо, я зараз піду за нею, вона в себе в кімнати.

У цю хвилину в кімнату влетів сержант Лембік, який вирішив показати свою запопадливість.

— Мілорде, — вигукнув він, — вершники готові. Хелберта я дарма шукав по всьому замку; він увійшов у замок разом зі мною та Робіном і через головні ворота не виходив, Майкл

Уолден у тому готовий запрягтися: за останні дві години ніхто не пройшов через звідний міст.

— Та яка різниця! — обірвав його барон. — Не просто ж так убили Гаспара! Лембіку! — трохи помовчавши, покликав сержанта Фіц Олвін.

— Так, мілорде?

— Ти сьогодні вночі їздив до будинку якогось Гілберта Хеда, неподалік від Менсфілда?

— Так, мілорде.

— Отож, цей чортовий Робін Гуд живе там, і, поза всяким сумнівом, саме там чекає мою невдячну дочку цей проклятий нечестивець... Добре, не будемо про це... Лембіку, їдь зі своїми людьми до цього будинку, захопи втікачів і не повертайся, поки це розбійницьке гніздо не згорить дощенту.

— Добре, мілорде.

І Лембік пішов.

Герберт Ліндсей, який повернувся в кімнату барона кілька хвилин тому, стояв осторонь і, схрестивши на грудях руки, похмуро мовчав.

— Старий мій слуга, — сказав йому Фіц Олвін, — не хочу, щоб гнів змусив мене забути, що ми живемо поруч уже багато років і ти завжди був мені вірний; ти два рази врятував мені життя; то забудь і пробач мені гнів та брутальність, мій старий товаришу зі зброї, забудь образи й несправедливість і, якщо ти любиш свою дочку, як я свою, доклади усі свої мужність та досвід і допоможи мені повернути додому цих заблудлих овець... Адже Мод, напевно, втекла разом із Крістабель.

— На жаль, мілорде, її кімната порожня, — відповів старий і заридав.

Таке щире горе мало б переконати барона в тому, що старий Герберт не був співучасником утечі дівчат, але цей дворянин мав свої дивацтва і був не тільки лютим, а ще й підозрілим, а тому свято вірив: нижчий завжди обманює вищого, селянин — сеньйора, священник — прелата, солдат — офіцера і так далі. А тому він вирішив упіймати Герберта на слові й запитав його:

— А чи не веде який-небудь із підземних ходів замку в Шервудський ліс?

Барон прекрасно знав, що так воно і є, але не знав, де саме знаходиться вихід; Герберт же і його дочка мали це знати точно.

«О! — подумав барон, поставивши це питання. — Якщо дівця Мод провела мою дочку під землею, то я їй відплачу за це при сонячному світлі».

Герберт був чоловіком відданим та чесним, як ми вже сказали, і вважав своїм обов'язком допомогти хазяїнові розшукати його дочку, до того ж він сам не менше за барона був зацікавлений у поверненні втікачок, а тому поспішно відповів:

— Так, мілорде, один підземний хід веде в ліс, і я знаю всі його повороти.

— І Мод їх теж знає?

— Ні, мілорде, не думаю.

— А хто ще, крім тебе, знає цю таємницю?

— Ще троє, мілорде: Майкл Уолден, Гаспар Стейнкоф і Хелберт.

— Хелберт! — вигукнув барон у новому нападі сказу. — Хелберт! Це він і провів їх! Гей! Смолоскип мені, багато смолоскипів, обшукаємо підземелля!

Герберт був нагороджений за свою щирість; барон більше не підозрював його, говорив йому ласкаві слова і присягався у вдячності.

— Мужайтеся, хазяїне, — говорив старий, поки готували смолоскипи і збирали загін, — мужайтеся, Бог нам їх поверне!

Розпач старих був нестримний. Їх розділяло все — походження, станові заботони, спосіб життя, але спільне нещастя збило їх, бо в горі вони були рівні.

Барон та Герберт у супроводі шістьох солдатів пройшли через капицю, не зупинившись коло тіла Гаспара, і спустилися в підземелля. Ледве вони там опинилися, як до вух Фіц Олвіна донісся слабкий звук чийось голосів.

— Ага! — закричав він. — Ми їх упіймали! Уперед, Герберте, вперед!

Герберт ішов на чолі загону.

— Мілорде, — відповів старий, — голоси, що ми чуємо, доносяться не з боку ходу, який веде до лісу.

— Не важливо, це вони, вперед, ходімо ж!

У цьому місці хід розгалужувався, і вони пішли на звук голосів. Шум став сильніший, почулися крики.

— Ага, добре, вони кличуть на допомогу. Оті ми, діти, оті ми!

— Виходить, вони заблукали, — сказав Герберт.

— Тим краще, — відповів барон, батьківська ніжність якого знову поступилася місцем шаленому бажанню помсти, — тим краще!

Герберт, який ішов на кілька кроків попереду загону, зупинився і прислухався.

— Мілорде, присягаюся вам, це кричать не втікачі, ми тільки втратимо час і зіб'ємося з правильного шляху, пішовши в той бік.

— Іди зі мною! — закричав барон, кидаючи на воротаря гнівний погляд, оскільки він знову став підозрювати його у змові з утікачами. — Йди зі мною, а ви усі чекайте нас тут!

— Корюся, мілорде, — відповів Герберт.

Старі пішли на крик; з кожною хвилиною голоси ставали все чутнішими.

— Душею присягаюся, — шепотів Герберт, — хазяїн мій збожеволів. Невже він думає, що, коли намагаються сховатися, так галасують? Люди ці репетують з усіх сил і, їй-богу, рухаються нам назустріч!

І не встиг він договорити, як перед очима здивованого барона постали двоє солдатів.

— А ви звідки, нехристи?

— Ми переслідували вашого бранця Робіна Гуда, — відповіли нещасні: вони падали з ніг від утоми і страху. — Ми заблукали, мілорде, — додали вони, — і вже думали, що зовсім пропали, але Провидіння послало вашу вельмишановну світлість нам на допомогу; ми вас здалеку почули і побігли вам назустріч, щоб вам зайвого не йти.

Фіц Олвін не знав, якого диявола згадувати, настільки він був розчарований, а тут ще один із солдатів узявся йому розповідати подробиці втечі Робіна Гуда.

— Досить, досить, дурню! — вигукнув барон. — З того часу як ви заблукали в підземеллі — а добре було б, щоб ви тут з голоду здохли, — ви якийсь підозрілий шум тут чули?

— Зовсім нічого не чули, мілорде.

— Біжімо, Герберте, біжімо, треба надолужити втрачений час!

Але цей час врятував утікачів; коли, за чверть години потому, маленький загін переслідувачів вийшов у ліс, не залишилося ніяких сумнівів, що ті скористалися саме цією дорогою, — двері підземелля, звичайно замкнені, були відчинені навстіж.

— Передчуття мене не обдурили! — вигукнув барон. — Солдати, обшукайте весь ліс; тому, хто приведе в замок леді Крістабель і мерзотників, які її силоміць повели із собою, я обіцяю сто золотих!

Барон у супроводі одного тільки Герберта повернувся назад і пішов у свої покої, але, замість того щоб відпочити, у чому він мав дуже велику потребу, він натягнув кольчугу, оперезався мечем і, потрясаючи списом, на якому майорів прапорець кольорів його дому, вискочив на коня та на чолі двадцяти вершників поскакав дорогою на Менсфілд.

РОЗДІЛ II

А дійові особи, які вже не раз згадувалися у цій історії, продовжували йти в цей час старим Шервудським лісом.

Робін і Крістабель рухалися до того місця, де їх мав чекати сер Алєн Клер, тобто в напрямку, прямо протилежному до того, в якому скакав сержант Лємбік, який отримав наказ спалити будинок названого батька Робіна.

У супроводі двадцяти воїнів барон, який помолодшав від невідступного гніву, кинувся на пошуки дочки; залишимо його скакати щодуху зеленими лісовими дорогами й приєднаємося до сера Алєна Клєра, що з Малєньким Джєном, братом Туком, Червоним Уїллом і шістьма іншими синами сера Гі Гємвєлла поспішає в долину Робіна Гуда, у той час як Мод і Хєлбєрт прямують до будинку старого лісника.

Мод уже не така бадьора, невтомна, відважна й весєла, як колись; вона сумно намагаєтьсє пригадати всі прикмети, на які їй вказав Робін, щоб не заблукати серед тисячі лісових

стежин, і, хоча кавалер її сміливий та безстрашний, зітхає, як покинута дівчина.

— Ми ще далеко від будинку Гілберта? — запитала вона.

— Ні, Мод, — весело відповідав Хел, — я думаю, миль за шість.

— За шість миль!

— Мужайся, Мод, мужайся, — промовив Хелберт, — ми ж намагаємося допомогти леді Крістабель... Але подивися туди: бачиш вершника? Так, вершника, а з ним ченця і декількох лісників? Це сер Ален і брат Тук. Привіт вам, добродію, не можна було зустрітися більш вчасно.

— А леді Крістабель і Робін де? — жваво запитав сер Ален, упізнавши Мод.

— Вони мають чекати вас у долині, — відповіла Мод.

— Нехай береже нас Бог! — вигукнув Ален, після того як він змусив Мод розповісти у всіх подробицях про їхню втечу із замку. — Хоробрий Робін, я всім йому завдячую, він врятував і мою кохану, і мою сестру!

— Ми йшли разом розповісти його батькові, чому він не повернувся додому, — сказав Хел.

— А ви не можете тепер піти один, братику Хеле? — запитала юнака Мод, яка згарала від бажання зустрітися з Робіном. — Моя пані, мабуть, дуже потребує моїх послуг.

Ален не мав нічого проти пропозиції Мод, і всі знову рушили в путь.

Брат Тук, який спочатку мовчки стояв, відразу підійшов до дівчини; він постарався бути люб'язним, посміхався, говорив не так різко, як звичайно, був майже дотепний, але всі зусилля бідного ченця були прийняті дуже стримано.

Така зміна в поведженні Мод засмутила Тука й остудила весь його запал; він знову відійшов убік і рухався вперед, задумливо поглядаючи на дівчину; та теж перебувала в замисленості.

А за декілька кроків за Туком йшов ще один чоловік, який, вочевидь, палко бажав привернути до себе погляди Мод; чоловік цей намагався виглядати охайним, обтрушував рукави і низ куртки, прилагоджував краще до капелюха перо чаплі, яким він був прикрашений, пригладжував густе волосся —

одним словом, займався посеред лісу тим безневинним кокетством, до якого мимоволі вдається будь-який закоханий.

Цей чоловік був не хто інший, як наш старий знайомий Червоний Уїлл.

Мод втілювала його ідеал краси; він бачив її вперше, але вона вже полонила і його мрії, і його серце. Трохи опукле біле чоло, форму якого підкреслювали тонкі чорні брови, чорні очі, затінені довгими шовковистими віями, рожеві оксамитові щоки, ніс, як в античної статуї, рот, немов створений для зітхань і слів кохання, губи, у куточках яких ховалася хитривата й ніжна посмішка, підборіддя з ямочкою, яка обіцяла насолоду, як паросток обіцяє прекрасну квітку, лебедина лінія шиї і плечей, гнучкий стан, легкі рухи та чарівні ніжки, заради яких варто було б вистелити стежини квітами, — такою була Мод, прекрасна дочка Герберта Ліндсея.

Вільям був не настільки боязкий, щоб задовольнитися мовчазним замилюванням; бажання, щоб дівчина глянула на нього, змусило його незабаром підійти до неї ближче.

— Ви знаєте Робіна Гуда, панянку? — запитав Уїлл.

— Так, пане, — люб'язно відповіла Мод.

Сам того не відаючи, Уїлл зачепив за чуттєву струну і змусив Мод звернути на нього увагу.

— І він вам дуже подобається?

Мод нічого не відповіла, але щоки її почервоніли. Воістину, Уїлл був новачком у справах кохання, інакше б він не став от так, без будь-якого сорому, запитувати жінку про її сердечні таємниці; він діяв, як сліпий, сміливо, сам того не розуміючи!

— Я так люблю Робіна Гуда, — знову заговорив він, — що розсердився б на вас, якби він вам не подобався.

— Будьте спокійні, пане, я визнаю, що він чарівний юнак. Ви його, звичайно, давно знаєте?

— Ми друзі дитинства, і я скоріше готовий праву руку віддати, ніж втратити його дружбу: це якщо говорити про сердечну прихильність. А що стосується поваги, то я Робіна ціную за те, що в усьому графстві немає рівного йому стрілка з лука; характер же в нього прямий, як його стріли, він хоробрий, м'який, а скромність його може зрівнятися тільки з

його хоробрістю і м'якістю; з ним я не побоявся б повстати проти всього світу.

— Які запальні похвали, пане! Ви аж надто високо його ставите!

— Вони такі ж справедливі, мої похвали, як і те, що мене звуть Уїльям Гемвелл і я чесний хлопець; я кажу правду, панянку, чисту правду.

— Мод, як ви думаєте, — спитав Ален, — барон уже помітив утечу леді Крістабель?

— Так, сер лицар, бо його світлість саме сьогодні вранці збирався вирушити з міледі до Лондона.

— Тихіше! Тихіше! — промовив Маленький Джон, підбігши до них: він ішов попереду і розвідував шлях. — Сховайтеся тут у хащах; я чую, що скаче кінний загін; якщо ці люди нас знайдуть, ми несподівано нападємо на них; наш бойовий клич — ім'я Робіна Гуда... швидко ховайтеся, — додав він, сам ховаючись за стовбуром дерева.

І відразу з'явився вершник на коні, що нісся із фантастичною швидкістю, легко перестрибуючи через усі перешкоди — рови, повалені дерева, кущі й огорожі; за вершником, який сидів на божевільному коні якимось дивно, — скоріше навпочіпки, ніж верхи, — ледве встигали ще четверо вершників; капелюх вершник загубив, його довге розпатлане волосся куйовдив вітер, надаючи нажаханому обличчю якогось страшного, диявольського вигляду; він пронісся зовсім поруч із заростями, де причаївся невеличкий загін, і Маленький Джон помітив, що в крупі коня стирчить стріла, нагадуючи палицю землеміра.

Вершник у супроводі своїх чотирьох супутників незабаром зник у лісі.

— Нехай береже нас Небо! — вигукнула Мод. — Це барон!

— Це барон! — повторили Ален і Хелберт.

— Якщо я не помиляюся, — додав Уїлл, — стріла, що стирчить у крупі коня, немов кермо, вилетіла з лука Робіна Гуда. А ви що скажете, братику Маленький Джон?

— Я тієї ж думки, Уїлле, і з цього роблю висновок, що Робін та молода дама в небезпеці. Робін занадто обережний, щоб витратити стріли, коли його до того не примушують; прискоримо крок.

Читачеві буде цікаво дізнатися, чому шляхетний Фіц Олвін, будучи прекрасним вершником, опинився в настільки жалюгідному становищі.

Поскакавши в ліс, барон наказав своєму кращому їздцеві подивитися, що робиться на дорозі з Ноттингема в Менсфілд, й на одному з перехресть зустрітися з ним та доповісти обстановку; ми знаємо, що трапилося із цим їздцем: Робін залишив його пішим; випадок привів Робіна й леді Крістабель саме на це перехрестя, де було призначене побачення, — вони підійшли з одного боку, а барон з іншого. Утікачам пощастило сховатися в чагарнику перш ніж їх помітили, а барон зі своїми чотирма конюшими залишився на пагорбі посередині перехрестя чекати повернення розвідника.

— Понишпоріть навколо: двоє з одного боку й двоє з другого, — наказав барон.

«Ми загинули, — подумав Робін. — Що робити? Як утекти? Якщо ми вийдемо з лісу, вершники за дві секунди нас наздоженуть, а якщо почнемо продиратися крізь кущі, шум приверне увагу цих шукачів. Що ж робити?»

Міркуючи таким чином, Робін натягнув тятину і вийняв із сагайдака стрілу із найгострішим залізним наконечником. Якою б не була переляканою Крістабель, вона помітила ці приготування; любов дочки взяла в ній гору над бажанням поєднатися з Аленом, і вона стала благодіювати юнака пожаліти її батька.

Робін посміхнувся і хитнув головою на знак згоди.

Він хотів сказати цим: «Я його пожалію». А посмішка означала: «Згадайте, як я зупинив вершника».

Солдати ретельно обшукували узлісся, але й сто золотих, обіцяних за втікачів, нюху їм не додали. Проте, становище Робіна й Крістабель ставало все більш і більш небезпечним, оскільки солдати, які йшли попарно назустріч один одному узліссям, все одно мали б їх знайти.

А старий Фіц Олвін, котрий стояв посередині перехрестя, як кінний вартувий на височині, що піднімається над ворожим табором, відшліфовував нищівну проповідь, розраховуючи виголосити її перед своєю дочкою, коли вона повернеться під батьківський дах. Барон також винаходив витончені

катування для Робіна, Мод та Хела й прикидав з точністю до дюйма висоту шибениці, на якій він повісить Алена; цей чудовий дворянин вже уявляв собі останні здригання тіла викрадача своєї дочки й міркував, чи зможе він залишити труп розкладатися на мотузці весь той час, поки мав тривати медовий місяць; він навіть посміхався при думці про те, що наступного року стараннями сера Тристрама Голдсборо він уже буде дідусем.

Та раптом, серед цих солодких мріянь, кінь барона стає дибки, починає припадати то на одну, то на другу ногу, по спині його пробігає тремтіння, він б'ється і намагається скинути вершника; старий вояка тримається в сідлі і намагається втримати коня на місці, приборкавши його, як він колись скоряв неприборканих арабських скакунів. Але все даремно: людина і тварина перестали розуміти одне одного; Фіц Олвін міцно сидить у сідлі, а в тулубі коня засіла стріла, і тут тварина закушує вудила, як барон у своїх мріях, і мчить лісом, не розбираючи дороги; ця безладна, божевільна, фантастична гонитва виносить барона до Алена Клера й тягне невідомо куди. Четверо конюших кинулися на допомогу своєму хазяїнові, а влучний стрілець, схопивши свою супутницю за руку, швидко проскочив перехрестя.

Що ж сталося з бароном? По правді кажучи, ми б навіть не насмілилися розповісти про подію, що поклала кінець цій гонитві з перешкодами, настільки вона неймовірна й дивовижна, але хроніки того часу одноголосно стверджують, що все сталося саме так. От як це було.

Конюші незабаром випустили барона з поля зору, і, можливо, він би так проскакав через всю Англію до самого океану, якби кінь не спіткнувся об уламок дерева, що лежав під дубом.

Наш барон не втратив самовладання; він спробував уникнути падіння, яке могло б стати смертельним, і, кинувши вуздечку, схопився обома руками за гілля дуба, яке, на щастя, росло досить низько; одночасно він намагався втримати коня, стискаючи колінами його боки, але кінь перевернувся через голову, так що Фіц Олвін вилетів із сідла і завис на дереві, а кінь, втративши вершника, понісся далі.

Барон був не дуже звичний до гімнастики, тому, перш ніж розтиснути руки, він із побоюванням виміряв відстань до землі, та тут раптом побачив прямо під ногами в тьмяному світлі дня, що тільки займався, дві точки, схожі на розпечені вуглини. І ці вогненні точки належали якійсь темній масі, що рухалася, вертілася, а часом підстрибувала до самих ніг нещасного лорда. «Ого! Та це ж вовк!» — подумав барон, мимоволі закричавши від жаху і спробувавши підтягтися й сісти на гілку вгорі; однак зробити це йому не вдалося, і на чолі в нього від жаху виступив холодний піт, коли він відчув, як ковзають по шкірі його чобіт і клацають по шпорах зуби вовка; звір стрибав, витягав ший, висував язика і готовий був от-от схопити здобич; руки старого оніміли, він зачепився за гілку підборіддям і підтяг ноги до грудей.

Але боротьба була нерівною: нитка, на якій було підвішене життя людини, мала от-от обірватися; у старого лорда більше не було сил, а тому, останній раз промовивши ім'я Крістабель і доручивши свою душу Богові, він закрив очі, розтиснув руки і... впав.

Але Провидіння явило чудо! Барон, як камінь, звалився на голову вовкові, який ніяк не очікував такої важкої здобичі, і всією вагою свого тіла та найширшою його частиною звернув звірові шийні хребці й пошкодив йому спинний мозок.

Тому, якби конюші прибули на місце події, вони знайшли б свого хазяїна без тям поруч із мертвим вовком; та приводити до тям шляхетного сеньйора Ноттингема довелося іншим людям.

Коло підніжжя старого дуба, гілля якого схилилося до струмка, що протікав долиною Робіна Гуда, сиділа леді Крістабель; за кілька кроків від неї, спираючись на лук, стояв Робін; не без нетерпіння вони очікували сера Алена Клера та його супутників.

Вичерпавши всі теми розмови про нинішнє своє становище, вони заговорили про Маріанну, і похвали, які Крістабель, не жалючі, висловлювала ніжній та чарівній сестрі Алена, Робін вислуховував із надзвичайною увагою закоханого.

Юнак хотів уже поставити Крістабель одне питання, дізнатися в неї, чи не віддала вже сестра Алена Клера серце яко-

мусь прекрасному шляхетному юнакові, як її брат — дівчині, але не насмілився це зробити. «Якщо це так, — думав він, — я загинув: як мені, бідному жителеві лісів, боротися з таким суперником?»

— Міледі, — зненацька сказав він, червоніючи, — я щиро жалю міс Маріанну, якщо їй довелося залишити свого сердечного друга, щоб супроводжувати брата в подорожі, сповненій нехай не небезпек, але труднощів.

— У Маріанни, — відповіла Крістабель, — на жаль, а може, на щастя, немає іншого друга, крім брата.

— Мені важко в це повірити, міледі: така красива, чарівна дівчина, як міс Маріанна, мабуть, володіє тим, чим володієте ви, тобто хтось відданий їй так само, як сер Алєн — вам.

— Яким би дивним вам це не здавалося, пане, — відповіла, червоніючи, дівчина, — я стверджую, що Маріанна не знає іншої любові, крім сестриної.

Відповідь пролунала досить холодно, і Робінові довелося змінити тему розмови.

Сонце вже золотило вершини дерев, а Алєн все не з'являвся. Робін намагався приховати занепокоєння, щоб не стривожити дівчину, але в його голові стосовно цієї затримки вертілися досить похмурі припущення.

Раптом здалеку почувся чийсь гучний голос; Робін і Крістабель здригнулися.

— Це заклик наших друзів? — запитала дівчина.

— На жаль, ні! Уїлл, мій друг дитинства і його двоюрідний брат Маленький Джон, які супроводжують сера Алєна, прекрасно знають це місце, де ми їх чекаємо, а наш захід вимагає такої обережності, що навряд чи вони б стали розважатися, будячи лісову луну.

Голос пролунав ближче, і долину швидко перетнув вершник із кольорами Фіц Олвіна на прапорці списа.

— Ходімо звідси, міледі, тут ми занадто близько до замку. Я застромлю під цим дубом стрілу в землю, і, якщо наші друзі прийдуть сюди під час нашої відсутності, вони зрозуміють, побачивши її, що ми сховалися десь поблизу.

— Чиніть, як знаєте, пане, я повністю довіряюся вашому заступництву.

Молоді люди пройшли крізь зарості чагарнику й стали шукати місце для відпочинку, як раптом коло підніжжя дерева вони побачили розпростерте тіло, нерухоме і без ознак життя.

— О Боже! — вигукнула Крістабель. — Мій батько, мій бідний батько мертвий!

Робін здригнувся, відчувши себе винним у смерті барона. Чи не стала рана коня її першопричиною?

— Богоматір Пресвята, — прошепотів Робін, — зроби так, щоб він був тільки непритомний!

І з цими словами юний лучник опустився поруч зі старим на коліна, а Крістабель, уся під владою горя й каяття, жалібно стогнала. З невеликої рани на лобі барона виступило кілька крапель крові.

— Подивіться, та він боровся з вовком? Ах, он як, він його придушив! — радісно вигукнув Робін. — І він просто непритомний. Міледі, міледі, повірте мені, у пана барона невелика подряпина, от і все; встаньте, міледі! От горе! От горе! Вона теж знепритомніла. Ах, Боже мій, Боже мій! Що робити? Я не можу її тут залишити!.. А старий барон уже приходять до тями, лапами ворушить, гарчить! Ах, збожеволіти можна! Міледі, та відповідайте ж мені! Ні, нерухома, як стовбур цього дерева! Ах, чому в мене немає стільки сил у руках і в попереку, як я почуваю у своєму серці? Я б на руках її звідси поніс, як нянька носить дитину.

І Робін спробував підняти Крістабель.

Барон тим часом отямився, але перша думка була не про дочку, а про вовка, оскільки це була єдина й остання жива істота, яку він бачив перед тим, як закрилися його очі; тому він простягнув руку, щоб схопити звіра, який, на його думку, у цю хвилину мав відгризати його ногу чи стегно; хоча ніякого болю й укусів старий не відчував, він учепився за сукню дочки і запрягся захищати своє життя до останнього подиху.

— Мерзенне чудовисько, — звернувся барон до вовка, що розтягнувся поруч із ним, — мерзенне чудовисько, яке жадає моєї плоті й крові, у мене, хоч я й старий, є ще сила в руках, от подивисься... А, висунув язика, я тебе придушив!.. Та не ти

перший!.. А-а! Нехай усі вовки Шервудського лісу сюди збіжаться, нехай! А-а! Ще один, ще один вовк! Пропав я! Боже мій, змилуйся наді мною! «Отче наш, іже еси...»

— Та він збожеволів, зовсім збожеволів! — шепотів Робін, опинившись перед необхідністю вибирати між обов'язком і безпекою; утікши, він би залишив ту, яку запрягся доставити Аленові, а залишившись, міг потрапити в руки людей, які прочісують ліс.

На щастя, напад божевілля в барона пройшов; старий зрозумів, що ніякий звір його не мучить, і, все ще не відкриваючи очей, хотів піднятися; але Робін, який стояв на колінах за його головою, сильно тримав його за плечі, міцно притиснувши до землі.

— Присягаюся святим Бенедиктом! — прошепотів лорд. — У мене на плечах начебто вага в сто тисяч фунтів висить... Боже мій і ти, мій Небесний заступнику! Даю обітницю побудувати каплицю коло східного валу фортеці, якщо мені буде збережено життя й у мене з'являться сили повернутися в замок! Поможі мені, Боже!

Звернувшись до Господа, він зробив ще одне зусилля, але Робін, сподіваючись, що Крістабель усе-таки отямиться, притискав його до землі.

— Почуй, Господи, молитву мою! — продовжував Фіц Олвін, стукаючи кулаком у груди; потім він почав пронизливо кричати.

Таке зовсім не влаштовувало Робіна, оскільки ці крики загрожували безпеці втікачів; не знаючи, як їх припинити, він грубо наказав баронові:

— Та замовкніть ви!

При звуках людського голосу барон відкрив очі, і яке ж було його здивування, коли він упізнав у людині, що схилилася над ним, Робіна Гуда і побачив, що поруч із ним лежить на землі його дочка!

Це видіння разом змело із запального лорда божевілля, лихоманку й забуття, і, так само, як ніби він був у себе в замку в оточенні солдатів та залишався господарем становища, він трохи не з торжеством вигукнув:

— Нарешті я тебе впіймав, щеня бульдоже!

— Замовкніть! — рішуче й владно повторив Робін. — Замовкніть! Досить погромів і криків, вони зараз зовсім недоречні, це ви в мене в руках!

І Робін з усіх сил натиснув на плечі барона.

— І справді, — сказав Фіц Олвін, вириваючись із рук юнака і випрямляючись на весь зріст, — ти починаєш показувати зуби, щеня!

Крістабель і далі була неприємна; у ці хвилини вона здавалася трупом, що лежав між двома чоловіками, бо Робін відскочив на кілька кроків назад і наклав стрілу на лук.

— Ще крок, мілорде, і ви мертвий! — заявив юнак, цілячись баронові в голову.

— Ах, он як! — вигукнув, бліднучи, Фіц Олвін, повільно відступаючи, щоб опинитися під прикриттям стовбура дерева. — Ви такий підлий, що можете вбити беззахисну людину?

Робін посміхнувся.

— Мілорде, — сказав він, усе ще цілячись у голову, — продовжуйте відступати далі. Ну от, ви й сховалися за деревом. А тепер зверніть увагу на те, що я вам наказую, точніше, прошу вас зробити: не висувайте з-за дерева навіть носа, нехай ні ліворуч, ні праворуч не висунеться жоден ваш волосок, інакше — смерть!

Барон, мабуть, не сприйняв серйозно ці погрози, оскільки, як і раніше, тримаючись за деревом, він висунув руку і погрозив юному лучникові вказівним пальцем, але відразу дуже покаявся в цьому, оскільки палець був зрізаний стрілою.

— Убивце! Жалюгідний шахраю! Кровожере! Рабе! — волав поранений.

— Тихіше, бароне, бо я вистрілю вам у голову, ясно?

Фіц Олвін, притиснувшись до дерева, потихеньку вивергав потоки прокльонів, але з-за укриття не показувався, бо уявляв собі, як за декілька кроків від нього Робін стежить за його найменшим необережним жестом, прицілившись і натягнувши тятиву.

Однак Робін знову перекинув лук через плече, обережно підняв Крістабель і зник з нею в заростях.

У ту ж хвилину почулося кінське іржання і біля дерева, що служило укриттям нещасному баронові, з'явилося четверо вершників.

— До мене, ледарі! — закричав він, оскільки ці четверо були ескортом, що відстав, коли його кінь, отримавши в тублуг стрілу, поніс його. — До мене! Схопити цього нечестивця, який хоче вбити мене і викрасти мою дочку!

Солдати нічого не зрозуміли з цього наказу, бо ніде поблизу не було видно ні розбійника, ні викраденої жінки.

— Та он же, он же, бачите, він тікає! — продовжував барон, плутаючись під ногами в коней.

І справді, Робін був ще не настільки сильний, щоб за короткий час далеко віднести на собі таку ношу, і від ворогів його відділяло всього кілька сотень кроків.

Вершники кинулися за ним; Робін почув крики барона і відразу ж зрозумів, що втечею йому не врятуватися.

Повернувшись обличчям до переслідувачів, він став на одне коліно, на друге поклав Крістабель і, знову прицілившись у Фіц Олвіна, крикнув:

— Стійте! Присягаюся Небом, якщо ви зробите ще хоч крок до мене, ваш пан буде мертвий!

Не встиг Робін промовити ці слова, як барон уже знову сховався за дерево, що служило йому щитом, але продовжував кричати:

— Хапайте його! Убийте його! Він мене поранив!.. Ви не наважуєтесь? Боягузи! Підлі найманці!

Горда мужність безстрашного лучника і справді лякала солдатів.

Але один із них насмівся поставитися до цього переляку з глузуванням.

— Добре співає півник! — сказав він. — Але так чи інакше зараз він у мене стане лагідним і слухняним, от побачите.

Солдат спішився і попрямував до Робіна.

Робін тримав одну стрілу на тятиві, а друга в нього була в зубах, тому голос його звучав придушено, але наказово:

— Я вже просив вас не підходити, тепер я вам це наказую... І горе вам, якщо ви не дозволите мені й міледі мирно піти своєю дорогою.

Солдат посміхнувся і зробив ще кілька кроків уперед.

— Рахую: раз, два, три. Стійте!

Солдат продовжував сміятися і йти вперед.

— Тоді помри! — крикнув Робін.

Проспівала стріла, і солдат упав із простромленими грудьми. Лише один барон був у кольчuzі, люди ж його спорядилися, як на полювання.

— Хапайте його, собаки! — далі шаленів він. — Боягузи ви, боягузи! Злякалися подряпини.

— Його світлість називає це подряпиною, — прошепотів один із трьох вершників, який не мав ні найменшого наміру чинити за прикладом свого мертвого товариша.

— А от і підмога прийшла! — вигукнув інший вершник, піднімаючись у стременах, щоб йому було далі видно. — Чорт забирай! Це Лемб'ік, мілорде.

Справді, Лемб'ік і його загін скакали щодуху.

Сержант був у такому радісному зворушенні й так поспішав повідомити баронові про свої успіхи, що він не помітив Робіна і закричав на весь голос:

— Утікачів ми не зустріли, мілорде, зате спалили будинок!

— Прекрасно, — нетерпляче відповів Фіц Олвін, — а зараз подивися на це ведмежа, на яке ці боягузи не можуть надягти намордника!

— Ого! — вигукнув Лемб'ік, упізнавши диявола зі смолоскипом, і презирливо розсміявся. — Гей, ти, дике лоша, нарешті я тебе загнуздаю! Чи знаєш ти, необ'їжджене, що я саме повертаюся з твоєї стайні? Я сподівався там тебе застати й, зізнатися, дуже засмутився, що вийшло інакше: ти б побачив розкішне святкове багаття і засмикався б у полум'ї разом зі своєю миленькою матусею. Але ти можеш радіти: тебе там не було, а я хотів позбавити бідну бабусю зайвих страждань, і тому задалегідь вгородив стрілу їй в...

Але Лемб'ік не договорив: він страшно скрикнув і, випустивши з рук вуздечку, упав: стріла простромила йому горло.

Невимовний жах прикував до місця свідків настільки швидкої відплати. Робін скористався цим і, незважаючи на горе, завдане йому останніми словами Лемб'іка, звалив Крістабель на плече і зник у хащах.

— За ним, за ним! — повторював барон у лютій несамовитості. — Біжіть за ним, мерзотники! Якщо ви його не впіймаєте, я вас усіх повішу, так, повішу!

Солдати зіскочили з коней і кинулися вслід за Робіном. Зігнувшись під вагою, Робін відчував, що з кожною хвилиною відстань, яка розділяє їх, скорочується; чим більше зусиль він докладав, тим безглуздішими вони виявлялися; на довершення всіх нещасть, дівчина почала опритомнювати, вона смикалася і пронизливо кричала. Її безладні рухи дуже сповільнювали їхню втечу, і він боявся, що, коли вони сховаться за кущами, її крики наведуть на них шукачів барона.

«Ну що ж, — подумав Робін, — раз доводиться померти, помремо захищаючись».

І Робін став шукати очима місце, де він міг би сховати Крістабель, щоб потім повернутися обличчям до солдатів барона.

Поруч ріс в'яз в оточенні кущів та молодих дерев, і він здався юнакові придатним для того, щоб сховати там наречену Алена; не відкриваючи їй, яка небезпека їм загрожує, він опустив дівчину до підніжжя в'яза, ліг поруч із нею, попросив її не ворухитися та зберігати мовчання і став чекати, у той час як перед його уявою поставала жахлива картина: палаючий рідний будинок і Гілберт та Маргарет у вогні.

РОЗДІЛ ІІІ

Тим часом солдати наближалися, але дуже обережно, на кожному кроці вони зупинялися, ховаючись за кущами, і вислухували поради барона, який забороняв їм стріляти з луків, бо він побоювався, що вони поранять його дочку.

Цей наказ солдатам зовсім не подобався, оскільки вони розуміли, що навряд чи Робін підпустить їх до себе на довжину списа, нікого не вбивши.

«Якщо вони надумують оточити мене, — подумав Робін, — я загинув».

Крізь просвіт у листі він незабаром розгледів Фіц Олвіна, і в серці його запалала жага помсти.

— Робіне, — прошепотіла дівчина, — я отямилася. Що з моїм батьком? Ви ж не заподіяли йому ніякого зла, правда?

— Ніякого зла, міледі, — відповів Робін, здригнувшись, — але...

Він провів пальцем по тятіві, і вона зазвучала, як струна.

— Що «але»? — вигукнула Крістабель, налякана лиховісним жестом.

— Зате він завдав мені горя! Ах, якби ви знали, міледі...

— Де мій батько, пане?

— За декілька кроків звідси, — холодно відповів Робін, — і його світлість знає, що ми також близько від нього, але його солдати не сміють на мене напасти, боячись моїх стріл. Послухайте мене, міледі, — сказав Робін, помізкувавши хвилину, — ми неодмінно потрапимо в їхні руки, якщо залишимося тут; у нас є ще надія на порятунок — втеча, причому непомітна втеча, але, щоб нам це вдалося, потрібно багато сміливості, холонокровності, а особливо непохитної віри в Божу милість. Послухайте мене гарненько: якщо ви будете так тремтіти, вам не зрозуміти всього, що я вам скажу; тепер ваша черга діяти; закутайтеся у свій плащ: він темний і не дуже помітний, і пробирайтеся під листям, майже по землі, а якщо треба буде — поповзом.

— Але в мене не вистачить ні сміливості, ні тим більше сил, — плачучи, відповіла нещасна Крістабель, — мені не пройти й двадцяти кроків, як мене вб'ють. Рятуйтеся, пане, і не думайте більше про мене; ви зробили все можливе, щоб поєднати мене з коханим, але, видно, Бог цього не хоче; нехай буде воля Його і нехай буде з вами Його святе благословення! Прощавайте, пане... тікайте; ви скажете моєму лютому Аленові, що влада батька наді мною не протриває довго... тіло моє розбите, як і серце... і я незабаром помру... Прощавайте.

— Ні, міледі, — відповів хоробрий юнак, — ні, я не тікаю. Я дав обіцянку серові Алену і, щоб виконати її, буду йти вперед, хіба що смерть мене зупинить... Мужайтеся. Ален, можливо, вже в долині і, побачивши мою стрілу, буде нас шукати... Бог нас іще не залишив.

— Алене, Алене, дорогий Алене, де ж ви? — у розпачі вигукнула Крістабель.

І раптом, ніби у відповідь на цей нестямний заклик, над лісом зависло протяжливе вовче виття.

Крістabelle, стоячи на колінах, здійняла руки до Неба, звідки до всіх нас приходить допомога, але Робін, засіявши від радості, склав руки біля рота і відповів таким же виттям.

— До нас ідуть на допомогу, — сказав він радісно, — уже йдуть, міледі; вовче виття — це умовний сигнал лісників; я відповів на нього, і зараз з'являться наші друзі. Бачите, Бог не залишив нас. Я їм зараз повідомлю, що слід квапитися.

Цього разу Робін приклав до рота одну руку і видав поклик чаплі, переслідуваної яструбом.

— Це значить, міледі, що ми в небезпеці.

Деся поблизу йому відповів такий же крик наляканої чаплі.

— Це Уїлл, друг Уїлл! — вигукнув Робін. — Мужайтеся, міледі, сховайтеся під кущами, ви там будете в безпеці, адже стріла цілі не вибирає.

Серце готове було вистрибнути з грудей дівчини, але надія незабаром побачити Алена додала їй сил; вона скорилася і сховалася в густих заростях, гнучка, як змія.

Щоб відвернути від неї увагу, Робін голосно крикнув, вишшов із укриття і сховався за деревом.

У стовбур цього дерева відразу ж вп'ялася стріла; швидкий на відповідь, герой наш знущально засміявся і теж випустив стрілу з лука, поклавши мертвим нещасного солдата.

— Уперед, дурні! Боягузи, вперед! — волав Фіц Олвін. — Інакше він вас усіх по одному перестріляє!

Барон змушував своїх людей наступати, сам же ховався за кожним деревом, та тут дощ стріл сповістив про появу на сцені семи братів Гемвеллів, Алена Клера і брата Тука.

Побачивши цей доблесний загін люди барона Ноттингема кинули зброю і заблагали милості. Один лише барон не здався: волаючи від люті, він сховався в заростях.

Побачивши своїх друзів, Робін кинувся слідом за Крістabelle; але дівчина, замість того щоб зупинитися поблизу, продовжувала втікати, чи то забувши наставляння Робіна, чи то з фатального збігу обставин.

Робін легко знайшов її сліди, але даремно він її кликав, на його поклики відповідала тільки луна. Юний лучник уже дорікав собі за непередбачливість, але тут до його вуха донісся крик розпачу.

Він кинувся в цьому напрямку і побачив, що один із вершників барона схопив Крістабель за пояс, підняв у сідло і везе в замок.

З лука вилетіла ще одна стріла-месниця: поранений у груди кінь став дибки, і солдат із Крістабель покотилися по землі.

Солдат кинув Крістабель, вихопив меч і став шукати очима того, кому він мусив помститися за смерть свого коня, але розгледіти супротивника не встиг, бо відразу сам бездиханним упав на траву, а Робін ледве встиг підхопити Крістабель, щоб кров із рани на голові нової жертви не забруднила дівчину.

Коли Крістабель відкрила очі й побачила шляхетне обличчя лучника, який схилився над нею, вона почервоніла, простягнула йому руку і промовила єдине слово:

— Дякую!

Але це єдине слово було вимовлене з таким почуттям, з таким виразом, що Робін теж почервонів і поцілував простягнену руку.

— Чому ви пішли так далеко, міледі, і як вас зумів схопити цей найманець? Інші солдати склали зброю і попросили милості в сера Алена.

— Ален?! Але цей чоловік упізнав мене і схопив із криком: «Сто золотих мої Ура! Сто золотих!» Але ви говорите, що Ален...

— Я кажу, що сер Ален чекає на вас.

Дівчина, яка, здавалося, вже на ногах не трималася, полетіла як на крилах, але, побачивши загін, що супроводжував Алена, застигла в повному здивуванні.

Робін узяв Крістабель за руку і змусив її зробити кілька кроків уперед, однак Ален, тільки-но побачивши її, не звертаючи уваги на присутніх, кинувся до неї не в змозі вимовити ні слова, пригорнув до своїх грудей і став обсипати її обличчя поцілунками. Крістабель же, сп'янівши від захвату, тріпотіла від щастя в обіймах Алена; вона навряд чи щось усвідомлювала, і тільки з її погляду та тремтливих губ можна було зрозуміти, що вона ще жива.

Нарешті з очей закоханих полилися сльози, сльози щастя і радості; молоді люди отямилися й обмінялися довгими поглядами, ніби намагаючись передати одне одному своє кохання.

Свідки, які мовчки споглядали сцену єднання люблячих душ, переживали величезне хвилювання. Мод, немов відчуваючи щось на зразок неясної заздрості, підійшла до Робіна, взяла його за руки і хотіла посміхнутися йому, але замість цього по її оксамитових щоках покотилися одна за одною великі часті сльози, подібні до крапель роси на листі.

— А моя мати, а Гілберт? — запитав юнак, стискаючи руки Мод.

Мод, тремтячи, розповіла Робінові, що вона до його будинку не дійшла і що Хелберт вирушив туди сам.

— Маленький Джоне, — сказав Робін, — ви бачили мого батька сьогодні вранці. З ним ніякого нещастя не трапилось?

— Нещастя ніяких, милий друже, але дещо дивне сталося, і тобі про це буде розказано; я залишив твого батька спокійного та в доброму здоров'ї і було це о другій годині ночі.

— Чому ти так тривожишся, Робіне? — запитав Уїлл, підходячи до юного лучника, щоб бути ближче до Мод.

— У мене є на те серйозні причини: один сержант барона Фіц Олвіна сказав мені, що спалив мою рідну домівку і кинув мою матір у вогонь.

— А ти що йому відповів? — обурено вигукнув Маленький Джон.

— Я йому нічого не відповів, я його вбив... Але сказав він правду чи збрехав? Я хочу піти туди й подивитися, я хочу побачити батька й матір, — додав Робін, і в голосі його зазвучали сльози, — ходімо, сестрице Мод...

— То міс Мод — твоя сестра? — вигукнув Уїлл. — А ще тиждень тому я й не знав, що ти такий щасливець!

— Тиждень тому у мене ще й не було сестри, любий Уїлле... а сьогодні я щасливий брат, — відповів Робін, силкуючись посміхнутися.

— Мені залишається тільки побажати моїм власним сестрам, щоб вони в усьому були схожі на твою, — шанобливо зауважив Уїлл.

Робін з цікавістю глянув на Мод. Дівчина плакала.

— А де твій брат Хелберт? — запитав Робін.

— Я ж сказала вам, Робіне, що він пішов до будинку Гілберта.

— Душею присягаюся, я, здається, бачу його! — жваво вигукнув брат Тук. — Дивіться...

І справді, Хел наближався щодуху на одному з кращик коней зі стайні барона.

— Подивіться, друзі, — з гордістю вигукнув хлопець, — подивіться, хоч я і був один, без вас, я славно боровся і здобув кращого коня в графстві! Гей, ви вірите, що я боровся?! Та ні, я знайшов коня в лісі без вершника: він мирно щипав траву.

Робін посміхнувся, впізнавши коня барона, який послужив йому мішенню.

Друзі порадилися.

У ті часи, коли шляхетні феодали були повновладними панами своїх васалів, воювали із сусідами і займалися грабунком та вбивствами під приводом здійснення правосуддя, між замками або між селами відбувалися справжні бої, а коли вони закінчувалися, переможці й переможені розходилися по домівках, готові при найменшому зручному випадку все почати знову.

Так що барон Ноттингем, зазнавши поразки в цю багату на події ніч, міг спробувати в той же день здобути перемогу. Його люди, які здалися на милість переможця, вже повернулися в замок, у нього залишалося ще чимала кількість воїнів, не задіяних дотепер, і мешканці маєтку Гемвеллів, єдині прихильники Алена Клера й Робіна, не були досить сильними, щоб боротися з таким могутнім сеньйором; виходить, щоб зберегти здобуту перевагу, слід брак чисельності заповнити не тільки мужністю, але й хитрістю, обережністю і вмілими діями.

От чому, поки барон у супроводі двох чи трьох слуг повертався в маєток, наші друзі проводили раду. Присутність Крістabelle не дозволяла переслідувати її батька під час відступу.

Було вирішено, що сер Ален і Крістabelle вирушать найкоротшим шляхом у маєток Гемвеллів, а Червоний Уїлл, його шість братів і Маленький Джон будуть супроводжувати їх.

Робін, Мод, Тук і Хелберт мали вирушити до будинку Гілберта Хеда. До вечора друзі збиралися обмінятися посланнями й зустрітися, якщо це буде потрібно.

Вільям не схвалював цих планів і тому вжив усе своє красномовство, щоб переконати Мод у тому, що їй необхідно супроводжувати свою пані в маєток Гемвеллів.

Мод, яка прийняла близько до серця нові для неї обов'язки сестри Робіна, і чути нічого не хотіла, але Уїлл постарався зробити так, щоб Крістабель стала на його бік, хоча вона й не розуміла, навіщо це потрібно, і змусила Мод піти з нею.

— Робіне Гуде, — сказав Ален Клер, узявши руки юнака у свої, — ви двічі ризикували життям, рятуючи моє життя та життя леді Крістабель, і тепер ви мені більше ніж друг, ви мій брат. А в братів усе спільне, і, виходить, вам належить моє серце та кров, мій маєток й усе, чим я володію, і моя вдячність умре тільки разом зі мною. Прощавайте!

— Прощавайте, сер.

Молоді люди обійнялися, і Робін шанобливо підніс до губ білі пальчики прекрасної нареченої лицаря.

— Прощавайте всі! — крикнув Робін, останній раз кланяючись Гемвеллам.

— Прощавай! — відповіли вони, розмахуючи шапками.

— Прощавай, — прошепотів ніжний голос, — прощавай!

— До побачення, дорога Мод, — промовив Робін, — до побачення! Не забувайте вашого брата!

Ален і Крістабель на коні барона першими рушили в дорогу.

— Нехай береже їх Пресвята Діва! — сумно прошепотіла Мод.

— Головне, що кінь іде прекрасно, — відгукнувся Хелберт.

— Яка він дитина! — прошепотіла Мод, і з грудей у неї мимоволі вирвалося глибоке зітхання.

Шляхетна тварина, яка несла леді Крістабель і Алена Клера до маєтку Гемвеллів, ішла швидко, але м'яко, з надзвичайною плавністю рухів, ніби розуміючи, яку дорогоцінну ношу їй довірили; вуздечка висіла на її вишукано витягнутій шиї, і вона не відривала очей від стежки, немов боячись неспритним рухом нашкодити бесіді закоханих.

Час від часу юнак обертався, і вуста у вуста обмінювався декількома словами з Крістабель, яка, щоб утриматися в сідлі, міцно обхоплювала Алена руками.

Що могли вони сказати одне одному після цієї жахливої ночі? Усе те, що викликає захват кохання: іноді сказати можна багато чого, а часом — нічого. Адже в одних щастя буває багатослівним, а в інших — мовчазним.

Крістабель дорікала собі за своє ставлення до батька, їй здавалося, що люди засудять її за втечу з чоловіком і відштовхнуть її; вона навіть запитувала себе, чи не стане її зневажати сам Алєн. Однак усі ці докори, каєття, страхи вона висловлювала вголос лише для того, щоб із задоволенням вислухувати, як їх спроетовують красномовні заперечення і переконливі докази лицаря.

— Що з нами станеться, любий Алєне, якщо батькові вдасться нас розлучити?

— Незабаром він не зможе більше цього зробити, Крістабель; незабаром ви станете моєю дружиною не тільки перед Господом, як нині, але й перед людьми. У мене теж будуть солдати, — з гордістю додав молодий лицар, — і не гірші за Ноттингемських. Залишимо сум, мила Крістабель, і будемо радіти нашому щастю, доручивши себе милості Господній.

— Зроби так, о Боже, щоб мій батько нас пробачив!

— Якщо ви боїтеся залишатися поруч з Ноттингемом, моя кохана, ми поїдемо жити на південні острови, де небо завжди блакитне, сонце пече, а навкруги квіти й плоди. Варто вам тільки захотіти, і я знайду для вас рай на землі.

— Ви маєте рацію, любий Алєне, там ми будемо щасливішими, ніж у цій холодній Англії.

— Виходить, ви залишите Англію без жалю?

— Без жалю?! Та щоб бути з вами, я залишила б Небеса, — ніжно відповіла Крістабель.

— Прекрасно! Одружившись, ми вирушимо на континент, а Маріанна піде за нами.

— Тихіше! — вигукнула дівчина. — Алєн, прислухайтесь: за нами гонитва.

Лицар зупинив коня. Крістабель не помилилася: до них здалеку долинув стукіт копит, і з кожною хвилиною, з кожною секундою він ставав усе голоснішим.

— Зла доля! Навіщо ми поїхали попереду наших друзів Гемвеллів? — прошепотів Алєн і вдарив шпорами коня, щоб з'їхати з дороги і заглибитися в хащі.

У цю хвилину сова, розбуджена шумом, з лиховісним криком зірвалася із сусіднього дерева і ледве не зачепила ніздрів коня. Наляканий кінь кинувся і, замість того щоб коритися вершникові, понісся щодуху дорогою.

— Мужайтесь, Крістабель! — закричав юнак, марно намагаючись приборкати збожеволілу тварина. — Мужайтесь! Тримайтесь міцніше! Поцілуйте мене, Крістабель, і нехай врятує нас Господь!

Удалині показалася група вершників, на списках у них були прапорці з кольорами барона Ноттингема; вони вишикувалися в ряд і перегородили дорогу.

Врятуватися втечею було неможливо. Єдиною, хоч і малоймовірною надією на порятунок було пробитися крізь їхні шеренги.

Ален оцінив небезпеку і пішов їй назустріч.

Люто вдаривши шпорами коня, він кинувся всередину лінії й проскочив крізь неї... проскочив, як блискавка крізь хмари.

— Кругом! — крикнув командир загону, що впав у розпач від такої сміливості. — Цільтеся в коня, — прокричав він, — і горе тому, хто поранить міледі!

Хмара стріл упала поруч з Аленом, але шляхетний кінь не сповільнив свого бігу, а Ален не втратив мужності.

— Тисяча чортів! Вони від нас утікають! — завив командир. — По ногах коня стріляйте, по ногах!

Через кілька секунд вершники наздогнали й оточили молодих людей, які звалилися на траву при смертельному падінні бідного коня.

— Здавайтеся, лицарю, — із глузливою чемністю промовив командир.

— Ніколи, — відповів Ален, підхоплюючись на ноги і виймаючи меч із піхв, — ніколи; ви вбили леді Фіц Олвін, — додав юнак, указуючи на Крістабель, яка лежала непритомна коло його ніг, — ну що ж! Я помру, помстившись за неї.

Але нерівна боротьба була недовгою: поранений Ален упав на землю, а солдати повернулися назад у Ноттингем, відвозячи із собою Крістабель, наче сонне дитя.

Тим часом Уїлл, відчуваючи докори совісті, вирішив супроводжувати свого дорогого Робіна; він думав, що зможе бути йому корисний, і збирався потім якнайшвидше повернутися в маєток, щоб повністю віддатися спогляданню прекрасних очей міс Герберт Ліндсей.

Але Маленький Джон, який любив, щоб усе було як слід, зупинив його.

— Тобі варто самому доставити в маєток нових гостей, — сказав він. — А з Робіном піду я.

Вільям із цим погодився, та йому й на думку не спало б відмовитися виконати обов'язок дружби.

Саме за той час, поки вони розмовляли, леді Крістabelь і Ален випередили Гемвеллів; Робін же, думаючи скоротити дорогу, якийсь час ішов разом із молодими людьми, поки не побачив добре знайому йому стежину.

Хел і Мод теж випередили інших, а брат Тук зупинився, щоб почекати своїх товаришів.

Продовжуючи розмовляти, молоді люди дійшли до роздоріжжя, де Робін мав їх залишити; неподалік від цього місця в розслабленій позі сидів на траві брат Тук: бідний чернець мріяв про жорстокосерду Мод!

Вже сотий раз звучали слова прощання, як раптом хтось із братів Гемвеллів побачив неподалік розпластане на землі закривавлене тіло.

— Це солдат барсна! — вигукнув один.

— Так, його підстрелив Робін! — уточнили інші.

— О Небо! Сталося жахливе нещастя! — вигукнув Робін, який миттєво впізнав Алена Клера. — Ах, друзі, подивіться: трава вся прим'ята копитами коней. Тут боролися... о Боже, Боже! Він, напевно, мертвий!.. А де леді Крістabelь, що з нею трапилось?

Друзі оточили тіло Алена: життя, здавалося, покинуло його.

— Він не помер, заспокойтеся! — вигукнув Тук.

— Хвала Господові! — відгукнулися інші.

— З рани на голові тече кров, серце б'ється... Алене, Алене, сер лицар, навколо вас друзі, відкрийте очі.

— Обшукайте все навкруги, — сказав Робін, — треба знайти леді Крістabelь.

Ім'я коханої, вимовлене Робіном, розбудило в Аленові життя.

— Крістabelь! — прошепотів він.

— Усе гаразд, сер лицар! — крикнув чернець, що збирав цілющі рослини.

— Ви за нього відповідаєте? — запитав Робін у ченця.

— Відповідаю; ось перев'яжемо рану, зробимо носі з гілок і віднесемо його в маєток.

— Тоді прощайте, сер Ален, — сумно сказав Робін, нахилившись над пораненим, — ми ще побачимося.

Ален тільки слабо посміхнувся у відповідь.

Поки сильні руки братів Гемвеллів обережно несли на ношах бідного Алена в маєток, Робін, якого мучило страшне занепокоєння, швидко йшов до будинку свого названого батька. Нещастя Алена й страх за близьких тягарем лежали на його серці; він проклинав відстань, простір, йому хотілося б пронестися над лісом швидше за ластівку й обійняти Маргарет і Гілберта, переконавшись, нарешті, що вони живі.

— Ну, ви просто олень швидконогий, — зауважив Маленький Джон.

— Станеш ним, коли захочеш, — відповів Робін. Спустившись у долину, порослу вільхами, де стояв будинок Гілберта, молоді люди із жахом зрозуміли, що Лембік сказав правду. Долиною стелився, огортаючи дерева, густий дим, і в повітрі гостро пахло чадом.

Робін страшно закричав і разом з Маленьким Джоном, засмученим не менше за його, кинувся просікою.

За кілька кроків від обвуглених руїн, де ще вчора привітно й радісно світилися вікна щасливого будинку, стояв на колінах бідний Гілберт і судомно стискав у своїх руках заляклі руки розпростертої на землі Маргарет.

— Батьку! Батьку! — крикнув Робін.

Глухий стогін вирвався із грудей Гілберта; він зробив кілька кроків до Робіна і, ридаючи, впав у його обійми.

Але природна сила духу змусила старого лісника придушити ридання та скарги, і він промовив твердим голосом:

— Робіне, ти законний спадкоємець графа Хантінгдона; не здригайся: це правда... Виходить, рано чи пізно ти станеш могутнім, і, поки в моєму старому тілі збережеться хоч одна жаринка життя, я буду належати тобі... так що в тебе буде і багатство, і моя відданість; подивися, подивися ж на неї, вона померла, вона вбита негідником, убита та, яка любила тебе так ніжно і щиро, як любила б сина від плоті своєї.

— О так, вона мене любила! — прошепотів Робін, стоячи на колінах коло тіла Маргарет.

— Вони вбили твою матір, вони зруйнували твій будинок! Графе Хантінгдон, ти помстишся за матір?

— Я за неї помщуся!

І гордо випростувавшись, юнак додав:

— Граф Хантінгдон розчавить барона Ноттингема, і житло шляхетного лорда загине у вогні, як загинуло житло лісника!

— Я теж присягаюся, — сказав Маленький Джон, — не давати спочинку та спокою ні Фіц Олвінові, ні його людям, ні його орендаторам.

Наступного дня тіло Маргарет, перенесене Лінкольном і Маленьким Джоном у маєток, було поховане на цвинтарі села Гемвеллів.

Ця страшна ніч з'єднала в одну родину героїв нашої історії, які не забували кривавих подій і присягалися помститися баронові Фіц Олвіну.

РОЗДІЛ IV

Через кілька днів після похорону бідолашної Маргарет Ален Клер розповів своїм друзям, як через збіг зовсім несподіваних обставин у нього знову була відібрана його кохана леді Крістабель.

Відправлений у замок нещасним лицарем, надії якого були розбиті злою долею, Хелберт повернувся зі звісткою, що Фіц Олвін з дочкою виїхав до Лондона, а звідти мав намір вирушити в Нормандію, оскільки невідкладні справи вимагали його присутності там.

Звістка про цей непередбачений і раптовий від'їзд приголомшила юнака і завдала йому настільки глибокого, нестерпного болю, що всі зусилля ніжних і відданих друзів — Маріанни, Робіна й синів сера Гі — якось утішити його виявилися марними. І тоді Робін дав пораду, підтриману всіма членами родини Гемвеллів, а в серці Алена з'явилося світло надії. Робін сказав:

— Ален має поїхати слідом за Фіц Олвіном у Лондон, а звідти в Нормандію і зупинитися там, де зупиниться цей скажений барон.

Думка ця відразу перетворилася на план, і він став запроваджуватися в життя. Ален підготувався до від'їзду, а Маріанна, м'яка й поступлива, на прохання брата, погодилася чекати на його повернення в чарівній самотності маєтку Гемвеллів.

Залишимо сера Алена мандрувати за його коханою леді Крістабель з Лондона в Нормандію, а самі займемося Робіном Гудом, або, краще сказати, юним графом Хантінгдоном.

Перш ніж почати законним чином якісь кроки у настільки важкій справі, як позов про відновлення в правах успадкування свого названого сина, Гілберт визнав за необхідне розпитати сера Гі й повідомити йому про всі дрібні деталі дивної історії, розказаної Рітсоном. Коли старий закінчив свою розповідь про те, за допомогою яких негідних дій Робін був позбавлений своїх прав, сер Гі у свою чергу розповів Гілбертові, що мати Робіна була дочкою його брата Гі Ковентрі. Таким чином, Робін був внучатим племінником баронета, а не його онуком, як Гілберт спочатку зрозумів зі слів Рітсона. На жаль, сер Гі Ковентрі вже помер, а його син, єдиний нащадок цієї молодшої гілки Гемвеллів, був у хрестовому поході.

— Але, — додав баронет, — відсутність цих двох родичів ніяк не має зашкодити задуманому вами, славний Гілберте; моє серце, рука, майно і мої діти — у розпорядженні Робіна. Я палко хочу бути йому корисним, я хочу побачити, як він стане в очах людей власником майна, що вже належить йому в очах Господа.

Отже, справедливий позов Робіна був поданий у суд, і почався судовий розгляд. Абат Рамсей, відповідач у цій справі, багатий і могутній церковник, рішуче відкинув позов, звинувативши Гілберта в неправді, вигадках і незаконних зазіханнях. У суд був викликаний шериф, якому лорд Бізент доручив виплачувати щорічно гроші лісникові на утримання свого племінника, але цей чоловік, який продався душею і тілом тому, хто тепер володів маєтками графів Хантінгдонів, заперечував саме існування залишених йому сум і відмовився визнати своє знайомство з Гілбертом.

Таким чином, єдиним свідком юнака, його єдиним захисником, до якого ставилися як до безумця і фантазера, був його названий батько. Погодимось, що це була слабка опора в боротьбі з настільки високопоставленим суперником, як абат Рамсей. Правда, сер Гі Гемвелл підтвердив, що дочка його брата зникла з Хантінгдона саме в той час, про який говорив Рітсон, але інших фактичних даних у показаннях старого не було. І якщо Робінові вдалося зацікавити суддів, якщо йому вдалося до того ж не залишити в їхніх душах ніяких сумнівів щодо законності своїх прав, то перебороти матеріальні перешкоди, які стали на шляху до успіху його справи, було надзвичайно важко, краще сказати — неможливо.

Віддаленість Хантінгдона від Гемвелла, відсутність військової підтримки не дозволяли Робінові відновити свої права силою, що в ті часи було дозволено чи, принаймні, припустимо; тому йому доводилося терпляче витримувати зухвалі напади свого ворога і шукати спосіб мирним та законним шляхом вступити у володіння своїм майном, оскільки суд ще не виніс остаточного рішення. Сер Гі вирішив, що кращим способом у цьому випадку буде звернутися безпосередньо до правосуддя короля Генріха II, що Робін і зробив за порадою старого. Відправивши прохання, Робін став чекати сприятливого рішення його королівської величності і не починав більше ніяких нових дій.

Так пройшло шість років; судовий розгляд то відновлювався, то загасав за примхою суддів й адвокатів, і ці шість років чекань та тривог пролетіли для мешканців маєтку Гемвеллів як один день.

Робін та Гілберт так і залишилися жити під гостинним дахом сера Гі, але, незважаючи на всю любов і ніжні турботи свого сина, колишній веселий Гілберт перетворився на свою власну тінь. Маргарет забрала з собою його душу і життєрадісність.

Маріанна також залишилася жити в Гемвеллів. Двадцять весна зробила привабливу дівчину ще гарнішою, ніж вона була в той день, коли Робін, уперше побачивши її, так простодушно захоплювався принадністю її обличчя. Чоловіки ставилися до неї із шанобливою любов'ю, жінки — із самовідданою

ніжністю, і для щастя Маріанни не вистачало тільки присутності брата. Ален жив у Франції й у своїх листах нічого не повідомляв ні про те, чи щасливий він, ні про те, чи збирається він повернутися.

Більше й сильніше, ніж хтось інший в маєтку, Маріанною захоплювався Робін, обожнював її й цінував у ній духовні й фізичні якості, але це обожнювання, яке доходило до ідолопоклонства, не позначалося ні в його погляді, ні у словах, ні у жестах. Самотність дівчини викликала в Робіна такі шанобливі почуття, які викликала б присутність матері; крім того, невпевненість у власному майбутньому і порядність не дозволяли йому освідчитися, бо теперішнє його становище не дозволяло скріпити кохання святими узами шлюбу.

Хіба могла шляхетна сестра Алена Клера опуститися до Робіна Гуда?

Навіть найуважніший спостерігач не зміг би нічого сказати про почуття дівчини; ні у вчинках Маріанни, ні в її словах, ні в її погляді не можна було прочитати того, яке місце займав Робін у її серці, і навіть того, чи розуміла вона, як палко, мовчазно й віддано він кохає її.

Нижній і мелодійний голос Маріанни звучав однаково, до кого б вона не зверталася. Відсутність Робіна не змушувала її бліднути і не надавала замисленості її очам, а несподівана його поява не викликала рум'янцю на її обличчі; вона жодного разу не розмовляла з ним наодинці, не зустрічалася ніби випадково. Незмінно сумна, але не зажурена, вона, здавалося, жила спогадами про брата й надією на те, що Ален зможе нарешті колись перед усім світом відкрито, радісно й гордо визнати, що леді Крістабель кохає його.

Інші мешканці маєтку Гемвелл здавалися не стільки товариством, в якому жила Маріанна, скільки двором коронованої особи; не будучи ні з ким ні холодною, ні гордовитою, ні зарозумілою, дівчина мимоволі поставила себе вище за своє оточення. Сестра Алена Клера здавалася королевою маєтку. Вона була королевою з права краси, але можна було б сказати, що право на цей титул їй давало щось інше, більш істотне, і це щось було перевагою, причому незаперечною й усіма ви-

знаною. Аристократичні манери дівчини, її дотепне й серйозне мовлення настільки очевидно ставили її вище за хазяїнів садиби, що у своїй прямотності, щирості й сільській простоті вони перші визнали її достоїнства.

Мод Ліндсей, чий батько помер років п'ять тому, не могла ні повернутися до замку, ні поїхати до Франції до своєї пані, а тому жила в садибі Гемвеллів, намагаючись бути корисною у всьому.

Молочний брат Мод, славний хлопець Хел, займав у замку посаду вартового. Поспішимо зауважити, що він не раз відчував спокусу послати під три чорти службу в барона, але його приковував до замку серйозний привід, що жив у його серці й пересилиював усе інше, і цим приводом була Грейс Мей, прекрасні очі якої, як зірки, блищали поруч із Ноттингемом і зводили нанівець хоробрі плани звільнення юнака. Закоханий Хел зносив це рабство з почуттям, у якому змішувалися радість та сум, і, щоб утішитися, час від часу подовгу гостював у Гемвеллів. Веселі сини сера Гі помітили, що першими словами Хела після приїзду незмінно були:

— Дорога сестрице Мод, я привіз вам поцілунок від моєї чарівної Грейс.

Мод погоджувалася прийняти поцілунок. За іграми, сміхом, балаканиною і їжею непомітно минав день, і вже на порозі Хел знову говорив тим же тоном, що й після приїзду:

— Дорога сестрице Мод, подаруйте мені поцілунок для Грейс Мей.

Мод дарувала йому прощальний поцілунок, і Хел їхав задоволений.

Він так любив свою наречену, цей чесний і добрий юнак!

Наш друг Джилл Шербаун, веселий чернець Тук, нарешті зрозумів, що серце Мод до нього байдуже, оскільки дівчина була з ним завжди чемною, але холодною. У перші дні після того як його осягло це розчарування, бідний Тук без кінця скаржився на мінливість усіх жінок взагалі, і Мод зокрема. Коли скарги, стогони й жалі зняли гостроту болю, Тук запрягся назавжди зректися кохання, запрягся, що відтепер він буде любити тільки випивку, радості застілля й добрі удари палиці, додавши в душі, що завжди воліє роздавати їх, а не одержувати. Свою

присягу Тук підкріпив поживним сніданком, запивши його нечуваною кількістю елю, а потім ще півдюжиною склянок старого вина. Із честю закінчивши цю велику трапезу, Тук вийшов із зали, навіть не глянувши на Мод, яка стояла в замисленості коло вікна, а потім, забувши потиснути руки хлібосольним господарям, закутався у свою рішучість, як у плащ, і велично пішов із маєтку Гемвеллів.

Ну а Мод кохала, Мод продовжувала кохати Робіна Гуда. Однак, коли бідна дівчина познайомилася із Маріанною, а час і щоденне спілкування дали їй можливість оцінити рідкісні якості сестри Алена Клера, вона зрозуміла цю вірність Робіна й пробачила його байдужість до неї самої. І не тільки пробачила; будучи дівчиною доброю й відданою, вона визнала перевагу Маріанни, прийняла її й змирилася без будь-якої задньої думки, без будь-якого сподівання на майбутнє, хоча й не без жалю, з роллю сестри Робіна. З проникливістю по-справжньому закоханої жінки Мод здогадалася про таємницю Маріанни. Ця таємниця, у яку не міг проникнути навіть той, для кого вона становила найбільший інтерес, недовго була прихована від Мод; у спокійному і зовні байдужому погляді Маріанни вона прочитала те, що становило б щастя юнака:

«Я кохаю Робіна».

Мод постаралася поховати свої мрії про щастя під нестерпною вагою цього відкриття та прогнати зі свого серця милий образ Робіна; вона намагалася здаватися всім веселою й безтурботною, але, бажаючи забути, вона могла лише згадувати й плакати. Ця безперервна внутрішня боротьба між серцем і розумом змінила зовнішність Мод. Свіжа й весела дочка старого Ліндсея незабаром стала схожою на свій власний напівстертий портрет, у якому важко вгадувалося її миле усмінене личко; постійне внутрішнє страждання змусило побіліти рожеві щічки, вигляд у неї став хворобливий, і всі приписали це горю від втрати батька.

У числі тих, хто намагався розвіяти сум Мод і був до неї добрий та уважний, опинився якийсь люб'язний, живий і веселий юнак, ласкавий та послужливий, який один доклав стільки сил для того, щоб оживити дівчину, скільки не доклав би хазяїн будинку, якби йому потрібно було розважити

шістдесят гостей. Цілими днями він снував з будинку в сад, із саду в поля, з полів у ліс, і при цьому єдиною метою його невсипущих турбот було знайти для Мод щось нове й цікаве, подарувати їй задоволення, викликати її подив. Цим ніжним, відданим і незмінно веселим та люб'язним другом був наш старий знайомий — добрий Червоний Уїлл.

Раз на тиждень, із постійністю та наполегливістю, що за-слуговують кращої долі, Уїлл зізнавався Мод у коханні. І з тією ж наполегливістю і з тією ж постійністю Мод щоразу відкидала його зізнання.

Не відчуваючи розпачу і не втрачаючи сміливості через затяті відмови дівчини, Уїлл продовжував кохати її мовчки з понеділка до неділі, але в неділю його кохання, мовчазне цілий тиждень, приходило у стан захвату. Спокійні відмови Мод виливали на це полум'я порцію холодної води, й Уїлл знову вмовкав до наступної неділі, коли черговий день відпочинку знову дозволяв йому віддатися сердечним вправам.

Юний Гемвелл не розумів витонченої делікатності, яка не дозволяла Робінові освідчитися Маріанні. Уїльямові така витонченість здавалася поганою, він зовсім не збирався наслідувати таку стриманість, а навпаки, ловив кожен зручний випадок, щоб ще раз освідчитися, ще раз відверто сказати Мод, що її кохає, ніжно обожнює Уїльям Гемвелл.

Мод була для Уїльяма ніби магнітом, єдиною жінкою, яку взагалі можна було кохати. Мод була його повітрям, його радістю, його щастям, його втіхою, його мрією й надією. Її ім'ям Уїльям назвав свого улюбленого мисливського собаку; його зброя теж мала її ім'я: лук він називав «Мод», спис — «біла Мод», стріли — «тонка Мод». Його любов до імені коханої була ненаситною: він намірився придбати коня коханого Грейс Мей тільки тому, що цей кінь мав ім'я його богині. Але Хел навідріз відмовився від надзвичайно щедрих пропозицій Уїльяма, і тоді той негайно помчав у Мансфілд, купив чудову кобилу і дав їй ім'я «Незрівнянна Мод». Незабаром ім'я міс Ліндсей знали всі сусіди Гемвеллів, оскільки воно не сходило з уст Уїлла; він вимовляв його по двадцять разів на день і щоразу ніжніше й ніжніше. Не задовольнившись тим, що ім'ям своєї коханої він назвав усі предмети, якими йому доводило-

ся постійно користуватися, Уїльям став ним називати взагалі всі речі, що йому подобалися.

Цей щирий юнак у душі настільки ідеалізував Мод, що вона стала уявлятися йому не у вигляді жінки, а в образі янгола, богині, істоти, в усьому вищої за інших, яка стоїть ближче до Неба, ніж до землі, — одним словом, міс Ліндсей була кумиром Уїлла.

Якщо ми змушені визнати, що син баронета Гемвелла кохав Мод із дикунською прямоотою й відвертістю, то нам варто також зауважити, що це кохання, як би дивно воно не виражалося, не залишило серце міс Ліндсей зовсім байдужим.

Жінки рідко відчувають ворожість до чоловіків, які їх кохають, і, коли їм зустрічається істинно віддане серце, вони все-таки певною мірою відповідають йому взаємністю. Щодня Уїлл виявляв до Мод люб'язність, ніжність та увагу, і єдиною його метою й нагородою була її радість. Зрештою ця бурхлива ніжність, змішана з пристрастю, повагою і чистим коханням, породила в серці дівчини почуття глибокої вдячності. Якщо прояви кохання Уїльяма не були настільки тонкими за формою, як це обов'язково мало бути, на думку чуттєвих людей, то тільки тому, що природна різкість його характеру не дозволяла йому навіть припустити, як можна думати та діяти інакше.

Мод знала бурхливу і запальну вдачу Уїлла. Однак, яка жінка відразу не здогадається про силу і велич доброти, джерело якої лежить у серці?

Із вдячності, а можливо, з великодушності, Мод стала намагатися заслужити вдячність Уїлла. Щоб досягти цього, Мод не кокетувала з юнаком і не зваблювала його марними надіями. Ні, такий обман був би не гідний її; вона по-материнськи піклувалася про Уїлла, робила йому дружні знаки уваги, була до нього уважною, як сестра. На жаль, усі знаки уваги Мод невірні витлумачувалися Уїллою; при найменшому ласкавому слові, при одному тільки дружньому погляді юнак відчував захват, обожнювання, напади палкого кохання.

Заприсягшись у вічному коханні, запропонувавши вкотре своє ім'я, серце і майно, Уїлл незмінно закінчував свої палкі зізнання тим самим наївним питанням:

— Ви незабаром покохасте мене, Мод? Ви ж коли-небудь покохасте мене?

Не бажаючи ні давати юнакові марних надій, ні змушувати його сумніватися в майбутніх змінах, Мод робила вигляд, що вона не чує питання.

Поводження міс Ліндсей не було продиктоване, як ми вже сказали, кокетством, і ще менше жіночим марнослаством, бажанням зберегти шанувальника. Мод знала, що Уїлл палко кохає її, і, маючи на увазі властиві його характерові нерозсудливість та запальність, не без підстав побоювалася наслідків остаточної рішучої відмови: у першу мить Уїлл міг пережити надмірне страждання. Утім, слід з усією відвертістю визнати, що думка одержати беззастережну відмову ніколи не спадала йому на думку і не бентежила його серце. Бідний юнак твердо вірив, що коли сьогодні Мод відкинула його кохання, то завтра вона його прийме. Триста разів він запитав дівчину, чи незабаром вона його покохає, шістсот разів сказав їй, що він обожнює її, і триста разів йому м'яко, але рішуче відмовили. Але це не мало значення: він збирався ще триста разів усе повторити спочатку.

А серце Мод зовсім не вимагало такої тривалої облоги, тому що воно було добре, ніжне й віддане. Уїльям знав це й сподівався, що одного прекрасного ранку у відповідь на його тисячне освідчення Мод простягне свою білу ручку, підставить для поцілунку чисте чоло і скаже нарешті: «Я кохаю вас, Уїльям».

Однак ми забули поглянути на Уїльяма очима Мод і описати, яким дівчина бачила свого палкого шанувальника, коли з ніжною вдячністю вона дивилася на нього. У плані фізичному, як і в плані моральному, наш друг не був втіленням досконалості, які приписуються героям сучасних романів, але це були не ті недоліки, які можуть завадити кохання. Уїлл був високий і добре збудований, обличчя в нього було овальне, з тонкими рисами, і яскравий юнацький рум'янець, підкреслений кольором вогненно-рудого волосся, зовсім не псував його. Волосся його, щоправда, мало трохи дивний відтінок, чому він і був прозваний Червоним Уїллою, і ми змушені визнати, що це був недолік, і досить істотний. Але до

цього варто додати, що волосся Уїльяма кучерявилось від природи і надзвичайно вишукано спадало йому на плечі. Мати Уїлла, глядячи його в дитинстві по голові, сподівалася потай, що це волосся згодом потемнішає, але, всупереч бажанню доброї жінки, воно з віком ставало все яскравішим, а Уїльям перетворився на точну копію Вільгельма Рудого.

Ця дивна примха природи цілком компенсувалася зовнішніми даними юнака і його душевними якостями: в Уїлла були блакитні мигдалеподібні очі, які то світилися ніжністю, то хитрувато зблискували. А до м'якого погляду цих прекрасних очей додавався вираз щирості, добродушності, люб'язності й доброзичливості, який змушував забути про занадто яскравий колір волосся нашого героя.

Люблена усіма в родині Гемвеллів, обожнювана Уїллом Мод, яка бажала всім подобатися, зрештою прикипіла серцем до хлопця; але вона вже стільки разів відкидала його кохання, що, відчувши бажання прийняти його, не знала, як їй за це взятися.

Таке було становище героїв нашої історії у 1182 році, шість років після вбивства нещасної Маргарет.

Одного прекрасного вечора у перших числах червня Гілберт Хед готував нічну вилазку. Вона мала на меті захопити групу людей барона Фіц Олвіна й у разі удачі здійснити плани помсти, від якої чоловік Маргарет так і не відмовився. Відомості, отримані Гілбертом про прохід цих людей через Шервудський ліс, змушували припустити, що вони мали супроводжувати свого пана до замку Ноттингем, і в наміри лісника входило одягти свій загін у форму солдатів барона й у такий спосіб проникнути в замок. Саме там Гілберт розраховував помститися, відплативши кров'ю за кров, вогнем за вогонь.

Хел, балакучий і необережний, відповів на всі питання Гілберта. Простодушний хлопчик й уваги не звернув на те, що цілі грозові хмари пронеслися після його слів в очах старого, який уважно й похмуро слухав його.

Робін та Маленький Джон заприсяглися колись Гілбертові допомогти йому покарати барона, і, вірні клятві, обоє вони надали себе в його розпорядження. На прохання Гілберта Маленький Джон зібрав невеличкий загін зі сміливих до зу-

хвалості людей, озброїв їх і приєднав до них синів сера Гі. Усі ці люди були сповнені прагнення перемогти, і старий лісник узяв їх під своє командування.

Гілберт хотів убити барона Фіц Олвіна власними руками. Доведений до межі горем, він розглядав це вбивство як жертву, яку йому слід принести дорогоцінному прахові своєї нещасної дружини.

Робін дивився на це трохи інакше, ніж його названий батько, і, зовсім не вважаючи, що порушить клятву, принесену над тілом Маргарет, хотів би захистити барона від люті старого.

Щитом, що охороняв барона Фіц Олвіна від зброї Гілберта, була для Робіна думка про його кохання.

«Боже мій, — молився про себе Робін, — даруй мені милість відгородити цього чоловіка від руки мого батька, адже лагідне створіння, яке нині перебуває в царстві твоєму, зовсім не бажає помсти. Даруй мені милість розчулити серце Фіц Олвіна й дізнатися від нього про долю Алена Клера, щоб дати хоч крихту щастя тій, яку я кохаю».

За кілька хвилин до часу, на який був призначений похід, Робін пішов у кімнату, що межувала з тією, яку займала Маріанна, щоб попрощатися з дівчиною.

Безшумно прочинивши двері, Робін побачив, що Маріанна стоїть, обіпершись об підвіконня, і розмовляє сама з собою, як це часом буває з тими, хто живе у самоті, заповненій мріями.

Не знаючи як учинити, Робін зніяковіло застиг на порозі з капелюхом у руках.

— Свята Мати Божа, — шепотіла дівчина переривчастим голосом, — допоможи мені, захисти мене, дай мені сил витримати вбивчу одноманітність мого існування! Алене, брате мій, мій єдиний захисник, мій єдиний друже, чому ви залишили мене? Ваші сподівання на щастя були моєю єдиною радістю, Крістабель і ви були для мене всім у моєму житті! От уже шість років, як ти поїхав, брате, і, як забута квітка в саду покинутого будинку, я виросла вдалині від тебе. Люди, яким ти дбайливо доручив мене, до мене добрі, навіть занадто їхня доброта обтяжує мене, змушуючи ще гостріше відчувати самотність, занедбаність. Я така нещасна, Алене, така нещас-

на, і на довершення всіх прикростей у мені оселилася при-
страсть, і серце моє мені більше не належить.

Вимовивши ці сумні слова, Маріанна закрила обличчя
руками й гірко заплакала.

«І серце моє мені більше не належить», — повторив подум-
ки Робін, здригаючись і червоніючи через те, що став мимо-
вільним свідком сліз дівчини.

— Маріанно, — жваво проговорив він, входячи в кімнату, —
чи не дозволите ви мені поговорити з вами кілька хвилин?

Маріанна неголосно скрикнула.

— Охоче, пане, — м'яко відповіла вона.

— Пані, — почав Робін, опутивши очі, і голос його за-
тремтів, — я мимоволі тільки що зробив непростенний вчи-
нок. Прошу вас виявити до мене поблажливість і вислухати
моє зізнання без гніву. Я кілька хвилин стояв на порозі цієї
кімнати і чув ваші сумні слова.

Маріанна почервоніла.

— Але я не підслуховував, пані, — поспішив додати Робін,
сором'язливо підходячи до неї ближче.

Губки чарівної дівчини відкрилися в ніжній посмішці.

— Пані, — продовжував Робін, заохочений цією боже-
ственною посмішкою, — дозвольте мені заперечити деякі з
ваших слів. Ви тут без рідних, Маріанно, далеко від брата і
майже сама на цьому світі. Але хіба в моєму житті немає тих
же прикростей? Хіба я не сирота? Як і ви, міледі, я маю право
скаржитися на долю, як і ви, можу оплакувати, і не відсутніх,
а тих, хто пішов від нас навіки. Але я не плачу, покладаючи
надії на майбутнє і на Бога. Мужайтесь, Маріанно, вірте й
сподівайтесь: Ален повернеться, а з ним повернеться і шля-
хетна та прекрасна Крістабель. А в чеканні їх безсумнівного
швидкого й щасливого повернення даруйте мені милість бути
вам за брата; не відмовляйтесь, Маріанно, і ви зрозумієте не-
забаром, що довірилися людині, яка готова віддати життя за
те, щоб ви були щасливі.

— Ви дуже добрий, Робіне, — відповіла дівчина, і в голосі
її пролунало глибоке хвилювання.

— Довіртеся ж мені, міледі. І головне, не вважайте, що я без
роздумів пропоную вам своє серце, своє життя і свої турботи...

Самі поміркуюте, Маріанно, — додав юнак, і голос його майже перестав тремтіти й набув особливої виразності, — я скажу вам уся правду: я кохаю вас із того дня, коли вперше вас зустрів.

У Маріанни вирвався вигук, у якому змішалися радість і здивування.

— І якщо сьогодні я зізнаюся вам у цьому, — продовжував схвильовано Робін, — якщо сьогодні я вирішив відкрити вам серце, у якому ваш образ зберігається вже шість років, то зовсім не з бажання знайти ваше кохання, але в надії, що ви зрозумієте, наскільки я відданий вам. Ваші слова, які я ненавмисно почув, розбили мені серце. Я не запитую вас ім'я того, кого ви кохаєте... якщо ви вважаєте мене гідним замінити вам брата, ви матимете ласку мене ним назвати. І повірте, Маріанно, я зумію поважати вашого обранця, хоча він і гідний заздрості... Ви ж знаєте мене вже шість років, і вам було легко — адже так? — покластися на мене. Я заслужив священне право бути вашим захисником. Не плачте, Маріанно, дайте мені руку і скажіть, що настане день, коли я буду вашим другом, повірником ваших таємниць.

Маріанна простягнула тремтячі руки до юнака, що схилився перед нею.

— Я слухаю ваші слова, Робіне, — сказала дівчина, — з таким замилюванням, що не можу вам навіть висловити, наскільки я щаслива. Я знаю вас уже кілька років і з кожним днем ціную все більше. Під час відсутності Алена ви виконували обов'язки кращого з братів, і все це непомітно, мовчки, не вимагаючи подяки. Я глибоко вражена, любий друже, тією великодушністю, з якою ви готові були пожертвувати своїми почуттями на користь мого невідомого обранця. Ну що ж! Мені було б важко усвідомлювати, що мене перевершили у великодушності, нехай навіть і ви, Робіне. Я хочу бути такою ж щирою, як ви могли бути відданим.

Маріанна сильно почервоніла і замовкла на кілька секунд.

— Не подумайте погано про мою жіночу скромність, — продовжувала схвильовано дівчина, — але на подяку за всю вашу доброту до мене я всім серцем належу вам. Утім, я не думаю, що маю червоніти через це зізнання, оскільки єно є доказом моєї вдячності й вірності.

Не будемо повторювати слова полум'яних зізнань, які полилися потоком з вуст закоханих, бо за шість років мовчазно-го кохання вони зібрали скарби ніжності.

Тримаючись за руки, плачучи та сміючись, вони заприсяглися одне одному у вірному й вічному коханні, яке лише в останню годину їхнього життя разом із останнім подихом полетить на Небеса.

РОЗДІЛ V

— Мод, Мод, міс Мод! — веселий голос летів слідом за дівчиною, яка в самоті й замисленості гуляла садом маєтку Гемвеллів. — Мод, прекрасна Мод, — нетерпляче й ніжно повторив голос, — де ви?

— Я тут, Уїльяме, я тут, — відповіла міс Ліндсей, поспішно підходячи до хлопця із найдоброзичливішим виглядом.

— Який же я щасливий бачити вас, Мод! — радісно вигукнув Уїлл.

— І я рада нашій зустрічі, раз вона вам робить приємність, — люб'язно відповіла дівчина.

— Звичайно, вона приносить мені надзвичайне задоволення, Мод. Який чудовий вечір, чи не так?

— Чудовий, Уїльяме, але ви ж, напевно, хотіли мені не тільки це сказати?

— Прощу пробачення, Мод, у мене є що вам сказати, — сміючись, відповів Уїлл, — але чудовий спокій цих сутінок наводить мене на думку, що зараз приємно було б погуляти лісом.

— То ви хочете піти оглянути місце завтрашнього полювання?

— Ні, Мод, ми йдемо завтра в ліс не з такими мирними намірами, ми йдемо... Ах, я забув, що не маю нікому про це розповідати. Але ж я йду на справу, що може коштувати мені життя... Ах, я дурниці говорю, Мод, не слухайте мене. Я прийшов побажати вам доброї, спокійної ночі й попрощатися з вами...

— Попрощатися, Уїлле? Що це значить? Ви йдете на небезпечну справу?

— Ну, то й що ж? Навіть якщо це так, то з луком і палицею, міцно затиснутими у твердій руці, неважко перемогти. Але тсс!.. Це все я просто так говорю, не надавайте цьому значення.

— Ви обманюєте мене, Уїльяме, ви хочете, щоб ваш нічний похід залишився для мене таємницею.

— Цього вимагає обережність, моя дорога Мод, необачне слово може дуже дорого коштувати. Солдати... Ах, я зовсім з глузду з'їхав... збожеволів від кохання до вас, чарівна Мод. От вам уся правда: Маленький Джон, Робін і я збираємося у ліс. І перед виходом я хотів попрощатися з вами, ніжно попрощатися з вами, Мод, бо, можливо, мені більше ніколи не випаде щастя... Я говорю, як дитина, Мод, так, як дитина. Я прийшов попрощатися з вами тільки тому, що не можу піти із садиби, не потиснувши вам ручки, і це правда, щира правда, запевняю вас, Мод.

— Так, Уїлле, це правда.

— А чому це я завжди приходжу до вас привітатися й попрощатися, Мод?

— Не мені вам це пояснювати, Уїлле.

— Ах, і правда, Мод, — радісно вигукнув юнак, — не вам мені це пояснювати! Ви, можливо, не знаєте, дорога Мод, ви, можливо, не знаєте, що я кохаю вас більше, ніж батька, братів, сестер і всіх моїх добрих друзів. Я можу піти із садиби, збираючись бути відсутнім кілька тижнів, і ні з ким не проститися, крім матері, звичайно, але я не можу розлучитися з вами навіть на кілька годин, щоб не потиснути ваші маленькі білі ручки і не взяти із собою як благословення ваше ніжне побажання: «Доброї дороги й швидкого повернення, Уїлле». А ви, Мод, не кохаєте мене, — сумно сказав бідний юнак, але в його прекрасних блакитних очах недовго стояв сум, і він знову заговорив, уже веселіше. — Та я сподіваюся, що ви все-таки покохаєте мене, Мод. Я сподіваюся і терпляче чекаю вашого благовоління; не поспішайте, не мучте себе, не нав'язуйте своєму серцю почуття, яке для нього неприйнятне. Це почуття само прийде, Мод, й одного прекрасного дня ви самі собі скажете: «А я, здається, кохаю Уїльяма, трош-

ки... ну, зовсім трошки». А потім пройдуть дні, тижні, місяці, і ви станете кохати мене більше. І ваше кохання буде все рости й рости, поки не стане таким же величезним і палким, як моє. Ні, Мод, таким, як моє, воно не може стати, навіть якщо ви захочете. Я так вас кохаю, що не можу навіть молити Бога про те, щоб він послав у ваше серце таке почуття. Ви будете кохати мене, як вам зручно буде, як вам на думку спаде, як вам захочеться, й одного разу скажете мені: «Я кохаю вас, Уїлле!» І тоді я вам відповім... Ах, не знаю, що я відповім вам, Мод, але я підстрибну з радості, поцілую матінку і зовсім збожеволю від щастя. О Мод, спробуйте покохати мене, почніть із почуття легкого захоплення і завтра ви вже будете трохи прихильні до мене, післязавтра — більше, а через тиждень уже скажете: «Я кохаю вас, Уїлле!»

— То ви справді кохаєте мене, Уїлле?

— Що слід зробити, щоб вам це довести? — серйозно запитав юнак. — Що слід зробити, скажіть?.. Я хочу, щоб ви знали: я кохаю вас усім серцем, усією душею, усіма силами, я хочу, щоб ви це знали, адже ви ще цього не знаєте!

— Ваші слова й справи тому підтвердження, милий Уїлле, й інших доказів не потрібно; я запитала це тільки тому, що хочу серйозно порозумітися з вами, але я хочу поговорити не про ваші почуття — вони мені відомі, — а про ті, що криються в моєму серці. Ви кохаєте мене, Уїлле, щиро кохаєте, але я привернула вашу увагу, не бажаючи того, я ніколи не намагалася викликати у вас кохання.

— Це правда, Мод, правда, і ви настільки ж скромні, наскільки прекрасні; я вас кохаю просто тому, що кохаю, от і все.

— Уїлле, — продовжувала дівчина, глянувши на нього з деяким занепокоєнням, — Уїлле, а ви ніколи не думали про те, що, ще не знаючи вас, я могла комусь віддати своє серце?

Ця жахлива думка, яка ніколи раніше не тривожила Уїлляма в його мріях і не порушувала спокою його терплячого кохання, так тяжко вразила його в саме серце, що він сплотнів і змушений був притулитися до дерева, щоб не впасти.

— Але ви ж нікому не віддали своє серце, Мод? — запитав він благальним шепотом.

— Заспокойтеся, любий Уїлле, — м'яко відповіла дівчина, — заспокойтеся і вислухайте мене. Я вірю у ваше кохання так само, як вірю в Бога, і від усього серця хотіла б відплатити вам, милий і добрий Уїлле, таким же почуттям.

— Не говоріть, що не можете покохати мене, Мод! — несамовито вигукнув юнак. — Не говоріть мені цього, бо з того, як стискається моє серце, з того, як гаряча кров вогненною лавою біжить по моїх жилах, я відчуваю, що не зможу цього витримати, не зможу вислухати вас.

— І все-таки ви повинні мене вислухати, Уїлле, і я прошу вас люб'язно приділити мені кілька хвилин уваги. Я знаю муки безнадійного кохання, друже мій, я пережила їх усі одна за одною, і ніщо на землі не зрівняється з гіркотою відкинутого почуття. Я всім серцем хочу вас позбавити цих жорстоких страждань, Уїлле; прошу вас, вислухайте мене без гіркоти і без гніву. Ще не знаючи вас, ще до того, як я залишила Ноттингемський замок, я віддала своє серце людині, яка не кохає, ніколи не кохала і не покохає мене.

Уїлл здригнувся.

— Мод, — сказав він тремтячим голосом, — якщо ви хочете, цей чоловік вас покохає; він вас покохає, Мод, — повторив бідний юнак, і на очі в нього навернулися сльози. — Присягаюся святою месою, він має стати вашим рабом, або я його буду бити щодня. І доти буду бити, поки він вас не покохає, Мод.

— Ви нікого не будете бити, Уїлле, — відповіла Мод, мимоволі посміхаючись дивному способу приворожити до неї когось, який збирався застосувати юнак, — адже кохання силою не нав'язують, та ще таким способом; і той, про кого ви говорите, зовсім такого поводження не заслуговує. Ви маєте зрозуміти, Уїлле, що я не сподіваюся й не чекаю, щоб цей чоловік покохав мене, а ще ви маєте зрозуміти, що треба бути вже зовсім безсердечною й бездушною, щоб залишитися байдужою до проявів вашої ніжності. Отож, Уїлле, мій любий Уїлле, я глибоко розчулена великодушністю ваших слів і хочу віддячити вам, віддавши вам свою руку, у надії на те, що покохаю вас і моему коханню вдасться зрівнятися з вашим.

— А тепер ви послухайте мене, Мод, — відповів Уїлл тремливим голосом. — Мені соромно, що я плекав надію заслу-

жити колись ваше кохання, що не зрозумів причин вашої байдужості. Я прошу вас пробачити мені, що я силою вирвав зізнання з вашого серця. Ви хочете, Мод, з доброти душевної прийняти ім'я бідного Уїльяма і пожертвувати собою, щоб він був щасливий. Але подумайте, Мод, що його щастя — це для вас втрата всіх ваших надій і, можливо, втрата спокою. Я не повинен і не можу приймати таку жертву. Я не тільки не почувую себе гідним її, але мені соромно продовжувати говорити вам про своє почуття. Пробачте мені неприємності, що я вам заподіяв, пробачте, що я кохав вас і ще кохаю, я присягаюся відтепер не говорити з вами про мої почуття.

— Уїльяме, де ви, Уїльяме? — покликав несподівано дзвінкий голос.

— Мене кличуть; прощайте, Мод. Нехай береже вас Діва Марія, нехай захистить вона вас від усякого зла! Будьте щасливі, Мод; але, якщо ви не побачите мене більше, якщо я не повернуся, згадуйте іноді про бідного Уїлла, який кохає вас і буде кохати вічно.

Останні слова юнак промовив ледь чутно: сльози душили його; потім він обійняв Мод, пригорнув дівчину до свого серця, палко поцілував її й утік, не оглядаючись, хоча ніжний голосок і кликав його.

«Він не залишив мені часу недвозначно пояснити йому, що це зізнання я зробила з почуття порядності, — подумала Мод, засмучена раптовим відходом Уїльяма. — Ну, нічого, я завтра скажу йому, що в моєму серці немає ні найменшого жалю про минуле: як же він зрадіє!»

На жаль! Цього завтрашнього дня довелося чекати довго!

Осіб двадцять міцних чоловіків-орендарів, озброєних списами, мечами й луками зі стрілами, оточили на шанобливій відстані синів сера Гі Гемвелла, його племінника Маленького Джона і Гілберта Хеда.

— Я здивований, що Робін змушує себе чекати, — говорив старий своїм молодим супутникам, — не в звичках мого сина лінуватися.

— Терпіння, майстре Гілберте, — відповів Маленький Джон, випрямляючись на весь гігантський зріст, щоб оглянути долину допитливим поглядом, — не тільки Робіна немає,

мій кузен Уїлл теж кудись пропав. Готовий посперечатися, що не без причини вони нас затримують на кілька хвилин.

— Та от вони! — вигукнув хтось.

Уїлл і Робін підійшли швидким кроком.

— Ви забули час нашої зустрічі, сину мій? — запитав Гілберт, простягаючи руку молодим людям.

— Ні, батьку, прошу пробачення, що змусив себе чекати.

— Рушаймо! — вигукнув Гілберт. — Маленький Джоне, — додав він, обертаючись до хлопця, — ваші друзі ясно уявляють собі мету нашої вилазки?

— Так, Гілберте, і вони запряглися сміливо йти за вами і вірно вам служити.

— Виходить, я можу цілком розраховувати на їхню підтримку?

— Цілком.

— Прекрасно. Ще одне слово: щоб потрапити в Ноттингем найкоротшим шляхом, наші вороги пройдуть через Менсфілд, потім рушать по великій дорозі, що ділить навпіл Шервудський ліс, й опиняться біля перехрестя, де ми й будемо чекати на них у засідці... Далі я можу не розповідати. Маленький Джоне, вам мої наміри відомі?

— Відомі, — відповів юнак. — Хлопці! — вигукнув Маленький Джон за знаком старого. — Чи вистачить у вас сміливості встромити свої саксонські зуби в тіла норманських вовків? Чи вистачить мужності перемогти або вмерти?

Енергійне «Так!» було відповіддю юнакові.

— Ну що ж, уперед, мої хоробрі!

— Ура! Повоюємо! — вигукнув Уїлл, йдучи з Робіном за войовничо налаштованим загonom.

— Ура! Ура! — радісно закричали сакси.

І луна в темному лісі повторила:

— Ура! Ура! Ура!

— Що це з вами, друже мій Уїлле? — запитав Робін, беручи за руку хлопця, який ішов поруч із ним у глибокій замисленості. — Мені здається, що ваше веселе обличчя затуманилося хмарою чорного смутку. Крики наших соратників недостатньо приємні для вух милого Уїльяма чи його лякає небезпека нашого заходу?

— Якесь ви мені дивне питання поставили, Робіне, — відповів Уїльям, піднімаючи на друга сумний погляд. — Запитайте в хорта, чи подобається йому переслідувати оленя, запитайте в сокола, чи подобається йому каменем падати з висоти хмар на крихітну пташинку, але не запитуйте мене, чи боюся я чого-небудь.

— Я запитав вас про це лише з метою відвернути вас від похмурих думок, які вас захоплюють, любий Уїлле, — відповів Робін, — від цих думок очі ваші потьмяніли й обличчя сплотніло, а це мене турбує. У вас горе, Уїлле, й, видно, серйозне горе, то поділіться ним зі мною, адже я ваш друг.

— Немає в мене горя, Робіне, я такий же, яким був учора та яким буду завтра, і ви побачите, що в битві я буду як завжди попереду.

— Я нітрохи не сумніваюся у вашій мужності, любий мій Уїлле, але мені здається, на душі у вас неспокійно: щось засмучує вас, я впевнений у цьому. Будьте ж відвертим зі мною, а раптом я можу бути вам корисний, хоча б для того, щоб розділити тягар ваших турбот, адже вже від цього легшає. Якщо ви з кимсь посварилися, скажіть мені, і я допоможу вам.

— Причина мого суму не така серйозна і значна, любий Робіне, щоб і далі залишатися таємницею.

Із сумом Уїлл розповів другові про свої переживання. Вислухавши друга, Робін спробував, як міг, його заспокоїти, давши йому надію на майбутнє. І він палко промовив до Уїльяма:

— Я думаю, і дозвольте мені сказати, не перебивайте мене: я повторюю вам, і буду повторювати щоразу, коли мужність вас залишить, що Мод вас кохає і свою руку вона вам пропонує не з відданості й не приносячи себе в жертву, а з веління серця.

— Я вірю вам, Робіне, я вірю вам! — вигукнув Уїлл. — І завтра ж запитаю в Мод, чи не бажає вона, щоб у моєї матері стало одною дитиною більше.

— Ви прекрасний хлопець, Уїльяме, мужайтесь, і давайте прискоримо крок, бо ми щонайменше на четверть милі відстали від товаришів, і така повільність говорить не на користь нашої хоробрості.

— Ви маєте рацію, мій друже, мені здається, я чую, як наш головнокомандувач кричить на нас.

Коли загін дійшов до місця, де Гілберт збирався влаштувати засідку, старий розставив людей, коротко дав кожному нові роз'яснення, наказав усім не видавати ні звуку, а сам сховався за деревом за декілька кроків від Маленького Джона, який уже напружено вслухався в лісові звуки.

Сонну тишу ночі порушував іноді лише покрик птаха, що тільки прокинувся, мелодійний спів солов'я і шелест вітру в гіллі дерев; але незабаром до цих неясних звуків приєднався віддалений, ледве чутний стукіт копит, настільки слабкий, що тільки чутливе вухо лісових мешканців могло його відрізнити від свисту вітру, пташиних голосів і шереху листя.

— Хтось їде верхи, — сказав тихо Робін, — мені здається, я впізнаю короткий і швидкий крок наших місцевих поні.

— Ви правильно помітили, — так само обережно прошепотів Маленький Джон, — причому це їде друг чи звичайний подорожанин.

— І все-таки — увага!

— Увага! — пронеслося від одного до другого.

А чоловік, що привернув до себе увагу і збудив занепокоєння маленького загону, продовжував весело просуватися вперед дорогою; він голосно співав баладу, без сумніву складену ним самим на свою власну честь.

— Прокльони на твою голову! — раптом вигукнув співак, звернувшись із цими люб'язними словами до свого коня. — Та як ти, худобо, позбавлена всякого смаку, смієш не перебувати в мовчазному замилюванні й захваті, коли з моїх вуст ллється потік гармонійних звуків? Замість того щоб поставити свої довгі вуха сторчма і слухати мене з належною серйозністю, ти крутиш головою по боках і приєднуєш до мого голосу свій — фальшивий і немилозвучний! Так, але ж ти самиця, а отже, за природою своєю вперта, дурна, любиш дражнитися й сперечатися. Якщо я хочу, щоб ти йшла в один бік, ти неодмінно підеш в інший, ти завжди робиш те, що не треба, і ніколи не робиш те, що треба. Ти знаєш, що я тебе люблю, безсоромнице, й, оскільки ти впевнена в цьому, тобі захотілося

змінити хазяїна. Ти, як вона, як усі жінки, зрештою, — примхлива, непостійна, норавлива й кокетуха.

— З якої такої причини ти так нападаєш на жінок, друже мій? — запитав Маленький Джон, раптом вийшовши з укриття і схопивши коня за вуздечку.

Нітрохи не злякавшись, незнайомиць промовив тордовито:

— Перш ніж відповісти, я хотів би дізнатися ім'я того, хто в такий спосіб зупиняє мирну й беззахисну людину, ім'я того, хто не тільки чинить як розбійник, але й має нахабність іменувати своїм другом чоловіка, який стоїть набагато вище за нього.

— Нехай буде вам відомо, сер паламар з Копменхерста, що ім'я ваше ви мені повідомили самі, поки репетували пісню, зупинив же вас не розбійник, а чоловік, якого нелегко злякати і який стоїть настільки ж вище за вас, наскільки ви вищі за нього, сидячи на коні, — спокійно й холодно відповів плеїнник сера Гі.

— То знайте ж, лісовий собако, оскільки за брутальність своїх манер ви іншого імені не заслуговуєте, що ви ставите питання людині, яка нахабам відповідати не звикла й зуміє вам зробити зауваження, якщо ви зараз же не відпустите коня.

— Ті, хто багато говорить, мало що роблять, — глумливо відповів юнак, — і на ваші погрози я вам відповім тим, що покличу молодого лісника, і він вас провчить вашою власною палицею.

— Провчить мою власною палицею?! — люто вигукнув незнайомиць. — Випадок рідкісний і скоріше неймовірний. Кличте сюди вашого приятеля, кличте негайно!

І, промовивши останні слова, подорожній зліз із коня.

— Ну, де ж він, цей завзятий боєць? — продовжував незнайомиць, кидаючи люті погляди на хлопця. — Де він? Я хочу проломити йому череп, щоб потім і вас провчити, довгоногий дурню.

— Підійдіть сюди, Робіне, — сказав Гілберт, — скоріше, час не жде: дайте цьому балакучому нахабі короткий і добрий урок.

Побачивши незнайомця, Робін схопив Маленького Джона за руку і прошепотів:

— Ви не впізнасте цього подорожанина? Це ж веселий брат Тук!

— Ну? Та невже?

— Так, але не говоріть нічого, я давно вже хочу побитися на палицях із хоробрим Джиллом і, оскільки в нічній темряві мене важко впізнати, скористаюся цією зустріччю.

Витончена й жіночна фігура Робіна викликала в незнайомця глумливу посмішку.

— Мій хлопчику, — сміючись, вигукнув він, — а ти впевнений, що череп у тебе міцний і ти не помреш, одержавши від мене за свою нахабність по заслугах?

— Череп у мене міцний, хоч і не такий товстий, як у вас, сер чужоземець, — відповів юнак йоркширським говором, щоб чернець не впізнав його голосу, — але ваші удари він витримає, якщо вони будуть влучними, у чому я дозволю собі засумніватися, хоча ви це й нахабно стверджуєте.

— Подивимось, який ти в ділі, сороко ти нахабна! Годі слів, візьмімося до справи, а там подивимось! Ну, ставай!

І, бажаючи налякати свого молодого супротивника, Тук люто закрутив палицею і зробив вигляд, що хоче вдарити його по ногах, але Робін був занадто досвідчений, щоб піддатися на облудний маневр: він устиг зупинити палицю ченця, перш ніж вона опустилася йому на голову, і відразу сам спрямував на плечі, боки й голову Тука град ударів, причому діяв він так швидко, сильно й розмірено, що чернець запросив якщо не милості, то коча б перепочинку.

— Ви ненюгано орудуєте палицею, мій юний друже, — задихаючись, сказав він, намагаючись не видати, що втомився, — і я помічаю, що удари просто відскакують від ваших рук та ніг, не завдаючи їм шкоди.

— Відскакують, коли я їх одержую, пане, — весело відповів Робін, — але дотепер ваша палиця мене не торкнулася жодного разу.

— Це ваша гордість говорить, юначе, я, вочевидь, не раз вас зачепив!

— Ви, виходить, забули, брате Тук, що та ж гордість забороняє мені брехати? — спитав Робін своїм звичайним голосом.

— Та хто ж ви? — вигукнув чернець.

— Подивіться мені в обличчя.

— А, присягаюся святим Бенедиктом, нашим небесним заступником, та це ж Робін Гуд, влучний стрілець!

— Він, він, веселий брате Тук.

— Був я веселим до тієї пори, поки ви не викрали в мене мою кохану, красуню Мод Ліндсей!

Не встиг він промовити ці слова, як залізна рука обхопила, немов лещатами, зап'ястя Робіна, і почувся глухий гнівний шепіт:

— Цей чернець правду говорить?

Робін озирнувся і побачив Уїлла, бліде обличчя якого споворив жах, очі наповнилися кров'ю, а губи тряслися.

— Тихіше, Уїльяме, — спокійно сказав Робін, — зараз я відповім на ваше питання. Любий мій Туку, — продовжував він, — я не викрадав у вас ту, яку ви так легковажно назвали своєю коханою. Міс Мод, будучи чесною й гідною дівчиною, відкинула кохання, яке вона не могла розділити. І Ноттингемський замок вона залишила не з власної вини, а виконуючи обов'язок: вона супроводжувала свою пані, леді Крістабель Фіц Олвін.

— Я не склав чернечої обітниці, Робіне, — примирливим тоном промовив чернець, — і міг би дати своє ім'я міс Ліндсей. І якщо примхлива дівця відкинула моє кохання, то в цьому я маю звинувачувати ваше гарненьке обличчя, або природну зрадливість жіночого серця.

— Фу, брате Туку, — вигукнув Робін, — безчесно обмовляти жінок! Ні слова більше! Міс Мод — сирота, міс Мод нещасна, і всі мусять її поважати!

— Герберт Ліндсей помер? — гірко вигукнув Тук. — Нехай прийме Господь його душу!

— Так, він помер, Туку. Багато дивного трапилося за цей час, я якось потім вам усе розповім. А поки в чеканні цього поговоримо про те, що стало причиною цієї нашої зустрічі. Ваша допомога нам дуже потрібна.

— А чим я можу допомогти? — запитав Джилл.

— Зараз поясню якомога коротше. Найманці Фіц Олвіна, як ви знаєте, спалили будинок мого батька; мати моя була вбита під час пожежі, і Гілберт хоче помститися за її смерть.

Ми тут чекаємо барона: він приїхав з-за кордону й повертається в Ноттингем. Ми хочемо хитрістю проникнути вслід за ним у замок. Якщо вам хочеться дати кілька добрих ударів палицею, от прекрасна нагода.

— Чудово! Я від задоволення ніколи не відмовляюся. Але на перемогу я не сподіваюся, якщо у вас усього війська ви, я та ці два славні хлопці.

— За двадцять кроків звідси ховається в засідці мій батько із загоном міцних лісників.

— Ну, тоді ми переможемо! — вигукнув чернець, завзято крутячи палицею над головою.

— Ви якою дорогою в'їхали в ліс, преподобний отче? — спитав Маленький Джон.

— А тією, що йде з Менсфілда в Ноттингем, мій друже. Пробачити собі не можу, — додав він, — як я міг так осліпнути, щоб вас не впізнати; дозвольте сердечно потиснути вам руку, милий Маленький Джоне.

Племінник сера Гі люб'язно відповів на дружнє вітання ченця.

— Чи не зустрівся вам дорогою кінний військовий загін? — запитав юнак.

— Якась компанія чоловіків, що прибули зі Святої землі, відпочивала в шинку біля Менсфілда; ці люди, хоча вони й здаються дисциплінованими, напівмертві від втоми, голоду й скрут. Ви думаєте, що це частина загону, яка супроводжує барона Фіц Олвіна?

— Так, бо хрестоносці, яких чекають у Ноттингемі, це його люди. Виходить, незабаром ми побачимо цих славетних воюючих. Сховайтесь за деревом або в кущах, брате Туку.

— Охоче! Але куди діти цю вперту кобилу? У неї недоліків не менше, ніж у дружини... тьфу! Але все-таки я до неї звик.

— Я відведу її в надійне укриття, довірте її мені, а самі сховайтесь.

Маленький Джон прив'язав коня до дерева недалеко від дороги і повернувся до товаришів.

Уїлл був у такому нервовому стані, що не міг дочекатися слухного часу для розмови; він заволодів Робіном, і юнак мимоволі змушений був викласти буйному другові історію своєї втечі з Ноттингемського замку в усіх подробицях.

Робін був щирий, справедливий і, головне, великодушний стосовно Мод.

Уїлл слухав, а серце його калатало, і, коли той закінчив розповідь, запитав:

— Це все?

— Усе.

— Спасибі!

І друзі міцно обійнялися.

— Я їй брат, — сказав Робін.

— А я буду її чоловіком! — вигукнув Уїлл і весело додав: — Ну, а тепер ходімо боротися!

Відолаха Уїлл!

Лісникам довелося чекати ледь не всю ніч, і тільки близько третьої години ранку вони почули, як десь у лісі заіржав кінь. Кобила Тука відповіла йому веселим іржанням.

— Моя дівчинка кокетує, — сказав Тук. — Вона міцно прив'язана, Маленький Джоне?

— Сподіваюся, — відповів той.

— Тихіше! — сказав Робін. — Я чую стукіт копит.

Кілька хвилин потому загін з'явився на перехресті: люди зовсім і не думали ховатися, вони втомилися набагато менше, ніж думав Тук, а тому сміялися, співали й перемовлялися.

У ту ж мить конячка Тука пронеслася через зарості, пролетіла стрілою повз хазяїна і з невимущеним виглядом поскакала попереду солдатів.

Чернець хотів кинутися вслід за утікачкою, але Маленький Джон схопив його за руку й прошепотів:

— Ви, що, з глузду з'їхали? Ще крок — і ви помrete!

— Але вони заберуть у мене поні, — пробурчав Тук, — пустіть, я...

— Тихіше, нещасний! Ти ж нас усіх викриєш! Поні не рідкість, мій дядько дасть тобі іншого.

— Так, але той не одержав благословення абата нашого монастиря, як моя мила Мері; пустіть мене зараз же! Чому ви вчиняєте наді мною насильство, ви, вежо сторожова? Мені потрібний мій кінь, потрібний, чуєте?

— Ну що ж, біжи за ним! — вигукнув Маленький Джон, штовхаючи ченця. — Біжи, дурний хвалько, голова безмозка!

Тук почервонів, в очах його зблиснула блискавка, і він тремтячим від гніву голосом сказав:

— Послухай ти, вежо, дзвінице ходяча, стовпе бродячий, після битви я тебе як слід відгамселю!

— О, скоріше, вже я тебе, — відповів Маленький Джон.

Тук кинувся на дорогу і побіг за солдатами; його кобилка хвицялася, ставала дибки, піднімала цілі хмари пилу, увесь час вивертаючись від тих, хто намагався її приборкати.

Один солдат дістав поні списом, але Тук повернув йому цей удар сповна, так що бідолаха з криком звалився з коня.

— Мері, тпру, Мері, дівчинко моя, — кричав Тук, — до мене, мила, до мене!

Почувши знайомий голос, кінь нашоронив вуха, потім радісно заіржав і рвонув до хазяїна.

— Як, негіднику! — закричав грізно командир загону. — Ти моїх людей убиваєш!

— Поставтеся шанобливо до служителя Церкви, — відповів Тук, ударивши палицею по голові коня, на якому сидів командир.

Кінь зробив різкий стрибок назад, командир похитнувся в сідлі і втратив стремена.

— Ти хіба не бачиш, що я в рясі? — крикнув Тук, намагаючись надати собі поважності.

— Ні, — прокричав командир, — рясі я не бачу, але бачу твою нечужану зухвалість і зараз проломлю твою макітру, незважаючи ні на що.

Тут він дістав Тука списом; добрий чернець, збожеволівши від болю, закричав громовим голосом:

— До мене, Гуд! До мене!

Але крики Тука командира не налякали. Його загін складався із сорока осіб, які могли в будь-яку хвилину за першим знаком прийти йому на допомогу, а тому чернець, хоча він і був спритний та сильний, не був для нього серйозним супротивником.

— Назад, негіднику! — закричав він страшним голосом. — Назад! — і, відіпхнувши Тука списом, пустив коня прямо на нього.

Але бенедиктинець спритно відскочив і страшним ударом палиці розколов командирові череп.

У ту ж мить на безстрашного ченця піднялися двадцять мечів і в нього націлилися двадцять списів.

— На допомогу, Гуд! На допомогу! — на весь голос закричав Тук, тулячись, як лев, до стовбура дерева.

— Ура! Ура, Гуди! Ура! — люто відгукнулися лісники. — Ура! Ура!

І всі вони як один, на чолі з Гілбертом, кинулися на допомогу ченцеві.

Бачачи, що до них наближається озброєний загін з явно ворожими намірами, солдати по команді вишикувалися, перегородивши дорогу на всю ширину, збираючись розтоптати пішого ворога копитами своїх коней.

Але нападники натягнули тятиви луків, і хмара стріл завадила підготувати оборону, смертельно поранивши чоловік шість солдатів.

Побачивши, що ворогів набагато більше, ніж людей у його маленькому загоні, Гілберт наказав усім відійти на узбіччя дороги, де можна було сховатися за деревами в рятівній темряві.

Цей спритний маневр робив із солдатів легку мішень, бо лісники, звичні до луків, стріляли швидко і влучно.

— Усім спшитися! — закричав солдат, який прийняв на себе командування загonom.

Хрестоносці скорилися, і люди Гілберта хоробро кинулися на них. Почалася рукопашна сутичка, смертельна сутичка, у якій перемагав найсильніший.

— Гуд! Гуд! — кричали лісники. — Помста, помста!

— Не давати їм пощади! Бий саксонських собак! Бий їх! — ревіли солдати.

— Бережися, у цих собак гострі зуби, — крикнув Уїлл, і його стріла простромила груди хрестоносця, який щойно закликав убивати саксів.

Маленький Джон, Робін і Гілберт боролися поруч; брати Гемвелли виявляли чудеса хоробрості й спритності; що ж стосується силача ченця, то кожен удар його величезної палиці валив когось намертво.

Уїдьям носився, як олень, устигаючи всюди, то збиваючи з ніг одного солдата, то проламаючи голову другому, але

більше за все оберігаючи своїх друзів, особливо Робіна, якого він уже двічі рятував від неминучої смерті.

Та перемога явно хилилася на бік солдатів. Загін був дисциплінований і загартований у битвах, до того ж чисельністю вдвічі перевершував лісників, а тому він швидко відновив ті переваги, які втратив на початку сутички. Маленький Джон одним поглядом оцінив становище, в яке він потрапив зі своїми людьми, і зрозумів, що настав час призупинити бій, поки він не перейшов у безглузде кровопролиття. Але, не наважившись віддати наказ без Гілберта, юнак кинувся його розшуквати.

Подвиги Уїльяма привернули до нього увагу чотирьох солдатів, які вирішили взяти в полон одного з ватажків саксів. Вони вважали, що прихильник прекрасної Мод їм цілком підходить, і, незважаючи на завзятий спротив Уїльяма, повалили його на землю. Робін побачив це, і гнаний покликом серця, кинувся Уїльямові на допомогу; він проштрикнув списом одного солдата, підхопив могутньою рукою свого друга, і вдвох їм уже майже вдалося добігти до інших своїх товаришів, яких зібрав Маленький Джон.

Небезпека, що нависла над Уїллом, у такий спосіб майже минула, і, все ще підтримуваний другом, він уже збирався сховатися за товаришів, які утворили заслін солдатам, як раптом страшний крик Робіна змусив хлопця упустити з виду солдатів.

— Мій батько! Батько! — кричав Робін. — Вони вб'ють мого батька!

Молодий лучник кинувся на допомогу Гілбертові, а солдати знову схопили Уїльяма й потягли за собою, і він уже не бачив, як Робін упав на коліна перед Гілбертом, череп якого був пробитий сокирою.

Побачивши, що старий убитий, Робін відразу помстився за нього, завдавши убивці смертельного удару; сакси підняли страшний шум, і в цій метушні ніхто не помітив зникнення Уїлла.

Битва, що стихла на мить, спалахнула з новою силою. Не будемо зараз описувати, як завзято боролися лісники, та врешті їм довелося відступати.

— Перемога! Перемога! Поженемо цих собак! Уб'ємо їх! — кричали солдати услід нашим хоробрим воїнам.

— Собаки ще покусають вас перед смертю! — крикнув Робін, і в солдатів полетіли гострі стріли.

Переслідування ставало небезпечним та безнадійним, і в солдатів вистачило здорового глузду зрозуміти це.

У загоні Маленького Джона не вистачало шести людей; Гілберт Хед загинув, а Уїльям входив у число зниклих.

— Я Уїльяма не залишу, — сказав Робін, зупиняючи загін, — ви, мої хоробрі, йдіть далі, а я піду його шукати: пораненого, мертвого чи полоненого, я маю його знайти.

— І я з вами, — відразу сказав Маленький Джон.

Інші пішли далі, а друзі повернулися на те місце, звідки вони відступили.

Але там, де вони билися, не було ніяких слідів бою. Убиті — і солдати, і лісники — зникли. Трава, прим'ята в багатьох місцях, свідчила, що тут побував великий кінний загін, але більше нічого не було: навіть уламки списів і стріл хрестоносці підбрали і забрали із собою.

І тільки одна жива істота бродила коло роздоріжжя й стурбовано поглядала по сторонах, немов когось шукала: це був кінь ченця.

Побачивши молодих людей, поні кинувся до них, але впізнавши того, хто його прив'язав, заіржав, став дибки і сховався.

— Лагідна Мері відчула смак волі, — сказав Маленький Джон, — і тепер вона, звичайно, потрапить у руки якогось розбійника.

— Спробуємо її ввіймати, — сказав Робін, — можливо, я на ній наздожену солдатів.

— Щоб вони вас убили, друже мій? — запитав розсудливий племінник сера Гі. — Це буде, запевняю вас, як необережно, так і безглуздо; повернемося в маєток, і завтра вранці подивимося.

— Так, повернемося в маєток, — відповів Робін. — Я маю сьогодні ж виконати свій сумний обов'язок.

Через день тіло Гілберта, над яким брат Тук цілу добу читав молитви, було загорнене в саван і готове лягти у місце свого останнього притулку.

На прохання Робіна його залишили одного коло останків доброго старого, і він звернувся до Бога з гарячою молитвою про порятунок душі людини, яка його так любила.

— Прощавай навіки, любий мій батьку, — говорив він, — прощай; ти, хто прийняв у дім чуже, покинуте рідними дитя; прощай, ти, хто з усією шляхетністю своєї душі дав цій дитині ніжну матір, відданого батька, незаплямоване ім'я; прощай же, прощай, прощай!.. Смерть розділила наші тіла, але не душі. О мій батьку! Ти вічно будеш жити в моєму серці, і я буду любити, поважати й шанувати тебе як самого Господа Бога. І ні час, ні прикrostі життя, ні навіть щастя не зменшать моєї синівської любові. Ти часто говорив мені, о мій вельмишановний батьку, що душа добрих людей і після їхньої смерті оберігає та захищає тих, кого вони любили за життя. То бережи ж твого сина, того, кому ти дав своє ім'я, яке він намагатиметься зберегти у всій його чистоті. І присягаюся тобі, батьку, взявши тебе за руку і звернувши очі до Неба, присягаюся тобі, що Робін Гуд ніколи не зробить жодної доброї справи, яка не направлялася б тобою, і жодної поганої, яка не зменшувалася б спогадами про твою чесність та справедливість.

Промовивши ці слова, юнак помовчав кілька хвилин, потім устав, покликав друзів, і з непокритою головою, у супроводі всіх членів родини Гемвеллів проводив старого до могили.

За цієї сумною процесією йшов Лінкольн; він був блідіший за смерть, а за ним ішов, кульгаючи, собака, нещасний собака, на якого ніхто не звернув уваги, про якого ніхто не подумав, бідний собака, що залишився вірним хазяїнові навіть після його смерті.

Коли тіло, загорнене в саван, було опущене в могилу і зброю Гілберта поклали поруч із ним, старий Ланс підповз до краю ями, моторошно завив і звалився на труп хазяїна.

Робін хотів витягти собаку з могили.

— Залишіть слугу поруч із хазяїном, сер Робін, — сумно сказав Лінкольн, — і хазяїн, і пес мертві.

Старий сказав правду: Ланс більше не дихав.

Могилу засипали, і Робін залишився сам, оскільки у великому сумі людина не потребує ні розради, ні свідків.

Сонце сіло, тільки край неба ще рожевів, зблиснули перші зірки, блідий місяць освітив обличчя Робіна, і тут за декілька кроків від себе він побачив дві білі тіні.

На плечі його одночасно і легко опустилися руки двох жінок, вирвавши юнака з німого розпачу, страшнішого, ніж ридання і сльози.

Він підняв голову і побачив, що поруч з ним стоять заплакана Мод і сумна Маріанна.

— Вам залишилися надія, спогади й моє кохання, Робіне, — сказала Маріанна, і в голосі її почулося хвилювання. — Якщо Бог посилає горе, він дає й сили його пережити.

— Я засиплю могилу квітами, Робіне, — сказала Мод, — і ми не раз разом згадаємо в розмовах того, хто пішов від нас.

— Спасибі, Маріанно, спасибі Мод, — відповів Робін.

І, не знайшовши слів, щоб висловити дівчатам свою глибоку вдячність, він устав, стиснув руки Мод, уклонився Маріанні й пішов швидким кроком.

А дівчата опустили на коліна на те місце, звідки він устав, і почали мовчки молитися.

РОЗДІЛ VI

Наступного дня, з першими променями сонця Робін і Маленький Джон увійшли до шинку в містечку Ноттингем, щоб поспідати. У шинку було повно солдат, які, судячи з їхнього одягу, служили в барона Фіц Олвіна. Молоді люди їли й прислухалися до їхніх розмов.

— Ми ще не знаємо, — говорив один із людей барона, — які такі вороги напали на хрестоносців. Його світлість думає, що це були або розбійники, або васали під керівництвом якогось сеньйора, його ворога. На щастя для мілорда, сам він відклав свій приїзд у замок на кілька годин.

— А хрестоносці довго пробудуть у замку, Джеффри? — запитав хазяїн закладу.

— Ні, завтра вони виїдуть у Лондон і полонених із собою туди заберуть.

Робін та Маленький Джон обмінялися красномовними поглядами.

Солдати ще трохи поговорили про щось нецікаве для наших друзів, а потім знову стали пити і грати в кості.

— Уільям у замку, — ледве чутно прошепотів Робін, — слід іти за ним туди або чекати, коли його виведуть, а там чи силою, чи спритністю, чи хитрістю, але його потрібно звільнити.

— Я на все готовий, — так само тихо відповів Маленький Джон.

Молоді люди встали, і Робін розплатився з хазяїном.

У ту хвилину, коли вони проходили до дверей крізь групу солдатів, той, хто відгукувався на ім'я Джеффри, сказав, звертаючись до Маленького Джона:

— Присягаюся святим Павлом, мені здається, мій друже, що голову твою так і тягне до балок стелі, і якщо твоя мати може поцілувати тебе в щоку, не поставивши тебе на коліна, то їй місце в хрестовому воїнстві.

— Що, мій зріст образливий для твого погляду, сер солдат? — примирливо запитав Маленький Джон.

— Анітрошки, гордий незнайомцю, але маю тобі з усією відвертістю сказати, що він мене дуже дивує. Дотепер я думав, що я найдужчий чоловік графства Ноттингем і краще за всіх збудований.

— Щасливий, що можу надати тобі видимий доказ протилежного, — люб'язно відповів Маленький Джон.

— Сперечаюся на глечик елю, — продовжував, звертаючись до присутніх, Джеффри, — що цей чужинець, хоч він і виглядає міцним, не зможе зачепити мене палицею.

— Приймаю парі! — крикнув хтось із солдатів.

— Прекрасно, — відповів Джеффри.

— Ну, а мене навіть не запитують, чи згодний я прийняти виклик?! — вигукнув Маленький Джон.

— Ти ж не відмовиш у п'ятнадцятихвилинній розвазі чоловікові, який поставив на тебе, навіть не будучи з тобою знайомий? — сказав чоловік, який прийняв парі Джеффри.

— Перш ніж відповісти на дружню пропозицію, яку мені зроблено, — відповів Маленький Джон, — я хотів би зробити своєму супротивникові одне невелике попередження: я своєю

силою не пишаюся, але мушу сказати, що дотепер мене ніхто не здолав, і можу до цього додати, що боротися зі мною — це напевно зазнати поразки, а іноді й накликати на себе лихо, і в будь-якому випадку — вразити своє самолюбство. Мене ще ніхто не перемагав.

Солдат голосно розсміявся.

— Ти найбільший хвалько, якого я коли-небудь зустрічав, сер чужинець! — уїдливо вигукнув він. — І, якщо ти не хочеш, щоб на додаток до цього я вважав тебе ще й боягузом, ти погодишся битися зі мною.

— Ну, раз вам цього так хочеться, згодний від усього серця, майстре Джеффри. Але, перш ніж довести вам свою силу, дозвольте мені сказати кілька слів моєму товаришеві. Якщо я буду мати у своєму розпорядженні час, то сподіваюся з користю використати його для того, щоб позбавити вас самовпевненості.

— Але ти, принаймні, не втечеш? — глузливо запитав Джеффри.

Присутні розреготалися.

Зачеплений за живе цим нахабним припущенням, Маленький Джон ступнув до солдата.

— Якби я був норманом, — сказав він, і в голосі його завувався гнів, — я міг би так вчинити, але я сакс. Якщо я не відразу прийняв твій виклик, то це через свою доброту. Ну а раз ти насміхаєшся з моєї гідності, дурний базіко, і рятуєш мене від усякого співчуття до себе; клич хазяїна, плати за випитий тобою ель, та проси принести пов'язки, бо вони тобі незабаром дуже знадобляться, і це так само слушно, як те, що капосну шишку, яка крутиться на твоїх плечах, ти чомусь називаєш головою. А ви, милий Робіне, — сказав Маленький Джон, підходячи до свого друга, який стояв за декілька кроків від шинку, — почекайте мене вдома у Грейс Мей, там ви, поза всяким сумнівом, і Хела зустрінете. Для вас буде небезпечно, та й звільненню Уїлла дуже зашкодить, якщо хтось зі служителів замку вас впізнає. Мені доведеться прийняти нахабний виклик цього солдата, але відповідь він одержить коротку й гідну, будьте спокійні, так що йдіть і постарайтеся уникнути прикрої зустрічі.

Робін неохоче послухався розсудливої поради Маленького Джона, оскільки з великим задоволенням він подивився б на боротьбу, у якій його друг, без сумніву, мав легко взяти гору.

Як тільки Робін пішов, Джон повернувся в шинок. Відвідувачів за цей час значно додалося, оскільки все містечко облетіла звістка про те, що зараз будуть битися Джеффри Силач і якийсь чужинець, що не поступається йому ні силою, ні сміливістю, і всі любителі такого роду боїв збіглися до шинку.

Байдуже і спокійно оглянувши юрбу, Маленький Джон підійшов до супротивника.

— До твоїх послуг, сер норман, — сказав він.

— А я — до твоїх, — відповів Джеффри.

— Перш ніж почати боротьбу, — додав Маленький Джон, — я хотів би відплатити ввічливістю тому великодушному другові, який, не знаючи мене, поставив на мою спритність і був готовий програти парі. Тому, у відповідь на його чемну довіру, я хочу поставити п'ять шилінгів на те, що я не тільки змушу тебе розтягтися на землі на весь твій зріст, але й вперіщу тебе палицею по голові. А той, хто ці п'ять шилінгів виграє, почастує на них випивкою все шановне зібрання.

— Згодний, — весело погодився Джеффри, — і готовий поставити вдвічі більше, якщо тобі вдасться мене покласти чи поранити.

— Ура! — закричали глядачі, які від такого повороту подій тільки вигравали й зовсім нічого не втрачали.

Супроводжувані галасливою юрбою, супротивники вийшли з шинку і стали в позицію один навпроти одного посеред широкої галявини, вкритої густою травою, яка підходила для двобою.

Глядачі оточили суперників широким кільцем; усі затихли, і запала глибока мовчанка.

Маленький Джон нічого не змінив у своєму одязі, він тільки звільнився від зброї та зняв рукавички, але Джеффри куди більш ретельно підготувався до бою. Він зняв із себе найважчі частини вбрання і залишився в темному камзолі, тісно перетягнутому в талії.

Секунду чоловіки пильно розглядали один одного. Обличчя Маленького Джона було спокійне, він посміхався, на обличчі ж Джеффрі мимоволі відбивалося неясне занепокоєння.

— Я чекаю, — сказала юнак, салютуючи солдатів.

— До ваших послуг, — так само чемно відгукнувся Джеффрі.

Чоловіки одночасно простягнули один одному руки і на мить сердечно обійнялися.

Почалася боротьба. Ми не будемо її описувати, скажемо тільки, що вона була недовгою. Хоча Джеффрі і докладав великих зусиль та люто пручався, він заточився, після чого Маленький Джон з небаченою силою й спритністю відірвав суперника від землі, перекинув його через голову, і той, пролетівши кроків двадцять, упав горілиць.

Солдат, глибоко присоромлений такою повною поразкою, встав під крики глядачів, які кидали вгору шапки:

— Ура! Ура сміливому лісникові!

— Першу частину нашого парі я чесно виграв, сер солдат, — сказав Маленький Джон, — і готовий перейти до другої.

Почервонівши від гніву, Джеффрі хитнув головою на знак згоди.

Після того як були виміряні палиці супротивників, бій відновився із ще більшою люттю, жорстокістю й запалом.

Джеффрі був ще раз переможений.

Надзвичайну перемогу Джона юрба вітала захопленими вигуками, і на честь хороброго лісника ель лився рікою.

— І давай без зла один на одного, хоробрий солдате, — сказав Джон, простягаючи суперникові руку.

Але Джеффрі не відповів на цей дружній жест і гірко промовив:

— Не потребую я ні вашої руки, ні вашої дружби, сер лісник, і прошу вас так не похвалитися. Не такий я чоловік, щоб спокійно стерпіти ганьбу поразки, і, якби обов'язки служби не кликали мене повернутися в Ноттингемський замок, я б заплатив вам ударом за удар.

— Послухай мене, мій хоробрий друже, — відповів Джон, який оцінив по заслугі хоробрість солдата, — не треба тобі проявляти ні заздрість, ні злість. Ти поступився силі, що пе-

ревершує твою: невелика біда, і я впевнений, що в тебе буде нагода відновити свою славу чоловіка сильного, спритного й холонокровного. Я із задоволенням готовий визнати, що ти не тільки зміло володієш палицею, але до того ж і такий силач, що покласти тебе на лопатки може тільки мріяти чоловік із хоробрим серцем і міцними руками. А тому давай без усякої задньої думки потиснемо один одному руки; я тобі свою подаю щиро і від усього серця.

Слова ці, вимовлені з невідомою доброзичливістю, здавалося, зворушили серце скривдженого нормана.

— От тобі моя рука, — сказав він, у свою чергу подаючи руку Маленькому Джонові, — і я дружньо хочу обмінятися з тобою рукостисканням. А тепер, славний юначе, — привітно додав Джеффри, — зроби мені милість і назви ім'я мого переможця.

— Зараз я не можу цього зробити, майстре Джеффри, але пізніше ми познайомимося ближче.

— Добре, як тобі буде завгодно, незнайомцю, я почекаю; але, перш ніж ти підеш із шинку, я думаю, що маю тобі повідомити: вважаючи мене норманом, ти помиляєшся: я сакс.

— Даю слово, — весело відгукнувся Маленький Джон, — я в захваті, що ти належиш до найбагатшого племені на англійській землі, це подвоює мою до тебе повагу й прихильність. Ми незабаром побачимося, і тоді я буду з тобою відвертіший. А поки до побачення: справи, що привели мене в Ноттингем, тепер вимагають мого повернення.

— Як, ти вже думаєш залишити мене, шляхетний лісник? Я цього не дозволю, я проводжу тебе туди, куди тобі потрібно.

— Прошу вас, сер солдат, дозвольте мені піти до мого товариша, я й так згаяв дорогоцінний час.

Новина про відхід Маленького Джона пробігла юрбою й викликала справжній галас. Голосів двадцять закричало:

— Незнайомцю, ми підемо з тобою, ми хочемо всюди прославити твою хоробрість і великодушність.

Маленькому Джонові зовсім не хотілося одержати грізне свідчення своєї неочікуваної слави, до того ж він не без побоювань бачив, що наближається час його зустрічі з Робіном, і він звернувся до Джеффри:

— Чи не зробиш мені послугу?

— Від усього серця.

— Прекрасно! Допоможи мені без зайвого шуму відчепитися від цих п'яних горланів: мені хотілося б піти, не привертаючи уваги.

— Охоче, — відповів Джеффри і, помізкувавши хвилину, додав: — Я бачу лише один спосіб.

— Який?

— А от який: ходімо зі мною в Ноттингемський замок, ніхто з них не наважиться перейти за нами звідний міст. А вже із замку я виведу тебе на пустельну стежинку, і ти обхідним шляхом потрапиш до міських воріт.

— Як?! — вигукнув Маленький Джон. — А іншого способу відчепитися від цих дурнів ніяк не знайти?

— Принаймні, я іншого не бачу. Ти ще не знаєш, приятелю, наскільки марнолюбні ці дурні базіки — вони підуть тебе проводити кюрбою, і не заради тебе самого, а для того, щоб їх побачили у твоєму товаристві, і вони потім змогли сказати своїм родичам і знайомим: «Я провів дві години з тим хоробрим хлопцем, який побив Джеффри Силача; це один із моїх друзів, ми кілька хвилин тому разом увійшли в місто; а втім, ви, ймовірно, і самі бачили, я йшов ліворуч або праворуч від нього, і так далі».

Маленькому Джонові довелося послухатися поради Джеффри, хоча йому цього дуже не хотілося.

— Я приймаю твою пропозицію, — сказав він, — ходімо звідси скоріше.

— Через секунду я буду до ваших послуг. Друзі мої, — крикнув Джеффри, — мені потрібно повернутися до замку, а цей гідний лісник піде зі мною. І я прошу вас дозволити мені спокійно піти, а якщо хтось із вас дозволить собі піти за нами, нехай навіть на відстані двадцяти кроків, я буду розцінювати це як нахабний виклик і, присягаюся святим Павлом, змушу його в тому жорстоко покаятися.

— Але, — несміливо заперечив хтось, — я живу в тій стороні, і мені треба повернутися додому.

— Підеш хвилину через десять, — відповів Джеффри. — Отже, усім привіт і кожному мої найкращі побажання.

З цими словами Джеффри вийшов із шинку, відвідувачі якого проводжали Маленького Джона до самого порога голосним «ура».

Ось так Маленький Джон і проникнув у панський будинок барона Фіц Олвіна.

Робін же, попросившись із Маленьким Джоном, попрямував до будинку Грейс Мей. Робін знав гарненьку наречену Хела тільки зі слів її захопленого шанувальника і, варто додати, мав стосовно неї певну цікавість.

Він довго стукав у двері, не одержуючи ніякої відповіді; втомившись чекати, він тихо забурмотів слова романсу, якого його колись навчив батько.

При перших же звуках цієї сумної пісні сонну тишу старого будинку порушили чиїсь легкі й швидкі кроки, потім двері різко відчинилися і на порозі з'явилася молода дівчина, яка, не встигнувши навіть глянути на гостя, радісно вигукнула:

— Я прекрасно знала, милий Хеле, що ви прийдете сьогодні вранці, і сказала матінці... Ой, пробачте, пане, — перервала сама себе дівчина (це була Грейс Мей власною персоною), — тисячу разів пробачте!

Промовивши ці слова, Грейс почервоніла до коренів волосся, і було від чого, бо з необачною жвавистю рухів вона вже зависла на шиї в Робіна.

— Це я мав би у вас просити пробачення, міс, — ласкавим голосом відповів юнак, — за те, що став не тим, кого ви чекали.

Сильно засоромившись, Грейс Мей запитала:

— Можу я довідатися, пане, чому я зобов'язана честю бачити вас?

— Міс, — відповів Робін, — я один із друзів Хелберта Ліндсея і хотів би побачити його. У мене є серйозні причини, щоб не йти на пошуки Хела в замок, викладати їх було б надто довго, і я був би вам дуже вдячний, якби ви мені дозволили почекати тут його приходу.

— Охоче, пане; друзі Хела — завжди бажані гості в домівці моєї матері; заходьте, прошу вас.

Робін люб'язно вклонився Грейс і ввійшов разом з нею у великий зал на першому поверсі.

— Ви снідали, пане? — запитала дівчина.

— Так, міс, дякую вам.

— Дозвольте запропонувати вам кухоль елю, напій у нас чудовий.

— Із задоволенням вип'ю за щастя мого щасливого друга Хела, — шанобливо сказав Робін.

Очі красуні Грейс засвітилися веселощами.

— А ви люб'язний, пане, — сказала вона.

— Я просто щирий шанувальник краси, міс.

Дівчина почервоніла.

— Ви прийшли здалеку? — спитала вона, ніби бажаючи підтримати розмову.

— Так, міс, із маленького сільця в околиці Менсфілда.

— Із села Гемвелл? — жваво запитала Грейс.

— Так. Ви його знаєте? — поцікавився Робін.

— Звичайно, пане, — посміхаючись, відповіла дівчина, — дуже добре знаю, хоча ніколи там не була.

— Як же це могло статися?

— О, дуже просто: молочна сестра Хелберта, міс Мод Ліндсей, живе в садибі сера Гі. Хелберт часто відвідує сестру, а повернувшись, розповідає мені про неї, привозить усякі новини з околиці; він розповів мені також про гостей сера Гі і навчив мене їх любити, — шанобливо додала дівчина. — Про одного з них Хел говорить з особливо теплим почуттям.

— Про кого? — сміючись, запитав юнак.

— Та про вас, пане, бо, якщо пам'ять мені не зраджує, я можу з упевненістю сказати, що ви і є Робін Гуд. Хел так точно мені описав вас, що помилитися неможливо. Він розповідав мені, — продовжувала балакуча дівчина, — що Робін Гуд високий на зріст, добре виглядає, у нього великі чорні очі, прекрасне волосся і шляхетна зовнішність.

Побачивши, що Робін посміхається, Грейс Мей перервала цей виразний опис, замовкла й опустила очі.

— Хел так високо мене цінує через свою доброту, міс, але стосовно вас він був більш суворий, і я бачу, що він сказав мені про вас не всю правду.

— Я думаю, що він нічого образливого для мене не сказав, — заперечила Грейс із дивовижною довірливістю кохання.

— Ні, він сказав мені, що ви одна із найчарівніших осіб у всьому графстві Ноттингем.

— А ви не повірили?

— Пробачте мені, але зараз я бачу, що дарма йому повірив.

— От це добре! — весело вигукнула дівчина. — Я щаслива почути від вас настільки відверті слова.

— Дуже відверті, міс; я вам сказав, що Хел був дуже суворий стосовно вас, і додаю, що назвавши вас однією із найчарівніших жінок графства, він був не правий.

— Звичайно, пане; але закоханому серцю слід прощати перебільшення.

— Ні, це не перебільшення, це осліплення, міс, бо ви не одна із найвродливіших жінок, а найвродливіша.

Грейс розреготалася.

— Дозвольте мені, — заперечила вона, — розцінити ваші слова як чисту люб'язність, і я впевнена, що якби я їх вважала правдою, ви б вирішили, що я просто дурненька. Мод Ліндсей справжня красуня, а в садибі Гемвеллів є ще одна молода дама, яку ви, звичайно, вважаєте у сто разів красивішою, ніж Мод, і в тисячу разів красивішою за мене; просто ви, пане, настільки ж скромний, як і люб'язний і не наважується відкрито сказати те, що думаєте.

— Я ніколи не боявся говорити відверто, міс, — відповів Робін, — і кажу правду, стверджуючи, що ви у своєму роді перевершуєте красою всіх дівчат Ноттингема. Молода дама, на яку ви натякаєте, саме як і ви, має право вважатися першою у своєму типі краси. Але мені здається, — додав Робін, — що розмова наша починає перетворюватися на лестощі, а мені б не хотілося, щоб мій друг Хел зміг мене звинуватити в тому, що я роблю вам компліменти.

— Ви маєте рацію, пане, давайте поговоримо як друзі.

— Саме так. Отож, міс Грейс, відповідайте відверто на питання, яке я вам поставлю. Як трапилося, що, навіть не встигнувши глянути мені в обличчя, ви кинулися в мої обійми?

— Ваше питання ставить мене в скрутне становище, сер Робін, — сказала Грейс, — та все-таки я вам на нього відповім. Ви наспівували пісеньку, яку завжди муркоче Хел, і, природно, мені здалося, що я впізнаю його голос. З Хелом ми дружи-

мо з дитинства, можна сказати, що ми обоє виростили на руках моєї матері, і я з ним поводжуся як сестра, ми бачимося щодня. Це вам пояснить, чому я так необачно вчинила. Пробачте мені, прошу вас.

— Та що ви, міс Грейс, вам нема за що просити в мене пробачення. Тепер, коли я маю задоволення бачити вас, я готовий позаздрити щастю Хела і розумію, що він вважає себе найщасливішим хлопцем на землі.

— Сер Робін, — весело заперечила дівчина, — я знову можу викрити вас у неправді. На щастя, якому ви так заздрите, ви джерело всіх своїх надій не поміняєте.

— Чарівна Грейс, — спокійно відповів Робін, — якщо трапиться чоловікові чи жінці прихилитися до людини зі шляхетним серцем, вони ніколи і ні на кого її не промінюють, і я впевнений, що, якби я захотів витиснути Хелберта з вашої душі, ви мене відкинете.

— Звичайно, — простодушно підтвердила Грейс, — але, — додала вона сміючись, — я не хотіла б, щоб Хелберт знав мої думки, бо він занадто запишається.

Ця весела бесіда тривала вже годину, як раптом Робін сказав:

— Мені здається, що Хел змушує себе чекати. Адже закохані нетерплячі й звичайно приходять раніше призначеного часу.

— І це дуже природно, чи не правда, пане? — сказала Грейс.

— Цілком природно.

Нарешті, в двері постукали; почувалася мелодія, яку до того співав Робін; Грейс, кинувши на нього погляд, який, здавалося, говорив: «Бачите, моя помилка цілком зрозуміла», кинулася назустріч.

Присутність Робіна не завадила жвавій дівчині насварити Хела за те, що він пізно прийшов, і поцілувати його із трохи скривдженим виглядом.

— Як?! Ви тут, Робіне? — вигукнув Хел. — А Мод, як там моя дорога сестриця Мод? Як її здоров'я?

— Вона трохи прихворіла.

— Я поїду провідати її. Сподіваюся, нічого серйозного?

— Нічого.

— Я думав вас тут зустріти, — продовжував Хел. — Я довідався, вірніше, здогадався, що ви прийшли в Ноттингем, і от яким чином. Прийшовши в місто з дорученням із замку, я почув, що Джеффри Силач — ви знаєте його, Грейс? — збирається битися на палицях з одним лісником. Мені спало на думку отримати маленьке задоволення і піти подивитися на це.

— А я вас у цей час чекала, пане, — примхливо зауважила Грейс, надувши свої гарненькі рожеві губки.

— Я збирався подивитися на це видовище всього хвилину. І прийшов туди саме в ту мить, коли Маленький Джон кинув через голову Джеффри, Джеффри Силача, Джеффри Велетня, як ми його називаємо в замку, — ви тільки подумайте, Грейс, який чудовий кидок! Я хотів довідатися в Джона, як ви поживаєте, але не зміг пробитися до нього. Я обійшов усе місто і, вичерпавши всі можливі засоби для моїх прихованих пошуків, вирушив дізнатися про вас у замок.

— У замок?! — вигукнув Робін. — І ви там запитували мене?

— Ні, ні, заспокойтеся. Барон учора повернувся і, якби я мав дурість повідомити, що ви зараз у його володіннях, він став би вас гнати, як дикого звіра.

— Любий Хеле, я знаю, що мій страх — марні побоювання, ви обережні й умієте зберігати таємницю. Я прийшов сюди, по-перше, з метою зустрітися з вами, а по-друге, дізнатися у вас про бранців, які перебувають у замку. Ви ж, напевно, знаєте, що трапилося минулої ночі в Шервудському лісі?

— Так, знаю. Барон у люті.

Робін розповів Хелові про свої плани щодо визволення Уїла, а також спробував дізнатися про те, чи не відомо щось стосовно Алена. Той сказав:

— Леді Крістабель у Нормандії, причому, схоже, у монастирі. Залишається припускати, що й сер Ален десь там неподалік.

— Та, напевно так, — відповів Робін, — бідний Ален! Сподіваюся, він буде нагороджений за своє вірне кохання.

— Так, — зауважила Грейс, — у закоханих своє Провидіння.

— Я довіряю себе доброті цього благого Провидіння! — вигукнув Хелберт, кидаючи ніжний погляд на свою наречену.

— Я теж, — сказав Робін, і серце його завмерло від спогаду про Маріанну.

— Дорогий Робіне, — продовжував Хел, — якщо ми зможемо щось зробити для порятунку Уїльяма, це слід робити сьогодні ж увечері, бо вночі полонених відвезуть у Лондон, де їх будуть судити з волі короля.

І друзі поспішили нарешті на місце зустрічі, призначене Робіном Маленькому Джонови.

Там вони помітили, що разом із Джеффрі Джон прямує до замку. Робін подивився у бік друга.

— Він робить мені знак почекати його, — сказав Робін Хелові, — він іде до замку; я ж зараз дам йому зрозуміти, що буду вас супроводжувати, і ми зустрінемося на якомусь із замкових дворів.

— Добре. Ходімо зі мною в буфетну, я скажу, що ви мій друг. Там ми спробуємо з балаканини солдатів з'ясувати, у якій частині головної вежі замкнені полонені, а також ім'я того, кому доручено їх сторожувати; якщо нам вдасться викрасти ключі, ми звільнимо Уїльяма; але, щоб вийти із замку, нам обов'язково доведеться знову скористатися підземним ходом. А вже коли ми будемо в лісі...

— Ну, тоді нехай спробують нас наздогнати! — весело вигукнув Робін.

Хел гукнув сторожа, звідний міст опустився, і Робін опинився в Ноттингемському замку.

Ну а Маленький Джон, якому довелося ввійти разом із Джеффрі, вирішив скористатися раптовою прихильністю, якою до нього перейнявся норманський солдат, і допомогти своєму двоюрідному братові.

Лісникові було дуже легко навести розмову на нічні події: Джеффрі досить охоче задовольнив цікавість свого нового друга і навіть повідомив йому, що стереже трьох полонених.

— А серед них, — додав він, — є дуже видний хлопець з воістину чудовою зовнішністю.

— Он як? — байдужим тоном запитав Маленький Джон.

— Так, за все ваше життя ви, швидше за все, не зустрінете волосся такого дивного кольору: воно майже червоне. Але, незважаючи на це, він дуже гарний собою; очі в нього просто дивовижні, щоправда, зараз, можна сказати, вони палають від гніву пекельним полум'ям. Мілорд був у камері цього бідо-

лахи, коли я стояв на чатах, але він ні слова від нього не домігся і заприсягся, що й доби не пройде, як його повісять.

«Бідний Уїлл!» — подумав Маленький Джон, а вголос запитав:

— Ви думаете, цей нещасний поранений?

— Та ні, він здоровіший за нас із вами, — відповів Джеффри. — Просто він у поганому настрої.

— А у вас що, камери знаходяться на фортечних валах? — запитав Маленький Джон. — Таке ж рідко буває!

— Помиляєтеся, сер чужинець; в Англії таке є в багатьох замках.

— А де вони розташовані, по кутах?

— Найчастіше так, але не в усіх можна тримати людей; он та, наприклад, де помістили хлопця, про якого я вам розповів, знаходиться в західному розі, і вона ще нічого, там людина може жити, не відчуваючи особливих незручностей.

— Та ви й звідси можете побачити, де вона знаходиться, — додав Джеффри, — дивіться на цей барбакан, бачите?

— Так.

— Ну от, дивіться, там угорі є досить великий отвір для світла й повітря, а нижче — маленькі дверцята.

— Бачу. І що ж, цей рудий там?

— Там, на жаль.

— Бідний хлопець! Невесело це, правда ж, майстре Джеффри?

— Так, веселого мало, сер чужинець!

— І подумати тільки, — продовжував Маленький Джон, ніби просто міркуючи сам із собою, — що там сидить у чотирьох стінах за замкненими на засув дверима молода, сильна й здорова людина, яка, зрештою, нічого особливо поганого не зробила й, напевно, вичерпала всі свої сили, намагаючись вивратися! Вартові з нього, мабуть, очей не зводять?

— Та ні, він там зовсім один, і якби були в нього друзі, втекти йому було б зовсім неважко. Двері закладені на засув ззовні, варто лише відсунути його, і — трах! — вони повернуться на петлях; тільки от із західного боку неможливо перебратися через вал.

— Чому?

— А там увесь час солдати вештаються, а от зі східного боку майже нікого немає, і там дорога надійна.

— Що, й вартового немає?

— Ні, з того боку зовсім порожньо; кажуть, там примари бродять, і тому туди зі страху ніхто не ходить.

— Чорт забирай, — сказав Маленький Джон, — я не став би радити полоненому такий ненадійний спосіб утечі; ну, вийде він із камери, а як через стіни перебратися в такий фортеці?

— Звичайно, чоловік чужий, який таємних проходів не знає, й десяти кроків не зробить, відразу попадеться; а я, наприклад, якби хотів утекти, заліз би у порожню кімнату на східному валу, вікно якої виходить на рів; поруч із вікном, варто руку простягнути, є старий аркбутан, на нього можна стати ногою, а звідти спуститися на дерев'яний пліт — він плаває в рові: напевно, люди барона ним користуються як плавучим мостом, коли їм трапляється повертатися в замок після сигналу погасити вогні. А вже перебравшись через рів, залишається тільки на свої ноги сподіватися.

— Так, полоненому потрібний був би кмітливий друг, — сказав Маленький Джон.

— Але в нього такого друга немає.

— Такого друга немає, — як луна, повторив Джон.

— Добрий ліснику, — заговорив знову Джеффри, — дозвольте мені вас на кілька хвилин залишити, у мене є деякі справи; якщо вам хочеться прогулятися по замку, вам це дозволяється, а якщо вас гукнуть, відгукніться так: «Охоче й чесно» — і тоді буде зрозуміло, що це йде друг.

— Дякую вам, майстре Джеффри, — із вдячністю сказав Маленький Джон.

— Почекай, незабаром ти ще не так мені подякуєш, саксонський собако! — пробурчав Джеффри, виходячи з кімнати. — Та й то сказати, цей селянин приймає мене за такого ж, як він сам, а я норман, справжній норман, і я доведу йому, що не можна безкарно побити Джеффри Силача. А-а, проклятий ліснику, ти змусив схилити голову чоловіка, плечей якого до цього жодного разу не торкнулася палиця супротивника, і вже будь спокійний, ти у своїй нахабності будеш покараний; ну, потрапив ти в пастку, — розреготався Джеффри, — могутній

ліснику, ти ж, напевно, сюди з'явився, щоб урятувати друзів, які напали на хрестоносців, таких же негідників, як ти сам. Добре ж, доведеться тобі помандрувати на службі його величності, якщо тільки я тобі в серце ніж не встромлю. А як він легко наживку проковтнув! Життям готовий закластися, що я знайду його на східному валу, й мені випаде прекрасна нагода зразу відплатити йому за все.

Роздумуючи таким чином, Джеффрі мріяв про те, як би поставити свою пильність собі в заслугу перед бароном і в той же час помститися Маленькому Джонові.

Маленький Джон, залишившись сам, теж став міркувати.

«Можливо, цей Джеффрі і справжній чоловік, — думав племінник сера Гі, — і наміри в нього добрі, але я щось не вірю ні в його чесність, ні в його доброзичливість. Такій незначній людині навряд чи можуть бути властиві великодушність, уміння прощати, та ще й зацікавленість у долі суперника, що взяв над ним гору; отже, Джеффрі мене обманює, і я, мабуть, попався; слід звідси вибиратися і постаратися врятувати Уільяма».

Маленький Джон вийшов з кімнати і зовсім навмання попрямував у бік широкої галереї, сподіваючись, що вона виведе його до східного валу.

Близько півгодини він ішов зовсім пустельними коридорами й переходами і зрештою опинився перед якимись дверима. Маленький Джон відчинив їх і побачив старого: нахилившись над окутою залізом скринєю, він дбайливо викладав мішечки, наповнені золотими монетами. Він старанно рахував їх, а тому не відразу помітив, що в кімнаті є хтось іще.

Маленький Джон і сам не знав, що він відповість старому, коли той підніме голову й неодмінно запитає свого гостя-вельєтня, хто він такий. Обличчя старого спотворив жах; він випустив один мішечок, і золото розсипалося по підлозі з тихим дзенькотом, який змусив бідолаху здригнутися.

— Хто ви? — тремтячим голосом запитав він. — Я заборонив усім входити в мої кімнати. Що вам від мене треба?

— Я приятель Джеффрі. Я хотів потрапити на західний вал, але по дорозі заблукав.

— А-а! — вигукнув старий, і якимось дивно посміхнувся. — То ви друг Джеффрі Силача, хороброго Джеффрі? Послухай-

те, красеню, тому що ви й справді найкрасивіший хлопець, якого я бачив за все своє життя, чи не хочете ви перемінити селянський каптан на солдатську форму? Я барон Фіц Олвін.

— Ах, то ви барон Фіц Олвін? — вигукнув Маленький Джон.

— Так, і в один прекрасний день ви привітаєте себе з тим, що у вас вистачило розуму прийняти мою пропозицію і що вам взагалі пощастило, раз ви мене зустріли.

— Яку пропозицію? — запитав Маленький Джон.

— Пропозиція піти до мене на службу.

— Перш ніж відповісти вам, дозвольте мені поставити вам кілька питань, — продовжував Маленький Джон, із незворушним виглядом підходячи до дверей і повертаючи двічі ключ у замку.

— Що ви робите, шановний ліснику? — запитав барон, охоплений раптовим жахом.

— Попереджаю нескромність людей і намагаюся зашкодити відвідувачам, які могли б бути безсоромними, — зовсім спокійно відповів юнак.

У сірих вічках барона зблиснула лють.

— Це ви бачите? — запитав лісник, показуючи його світлості широкий ремінь з оленьої шкіри.

Старий, задихаючись від гніву, замість відповіді на це питання, яке його стривожило, ствердно кивнув.

— Вислухайте мене уважно, — продовжував юнак, — я хочу попросити вас про одну милість, і якщо ви, з якогось приводу відмовите мені, я без усякого жалю повішу вас на карнизі великої шафи, що он там стоїть. На ваш крик ніхто не прийде з однієї простої причини: я не дам вам крикнути. Я озброєний, воля в мене залізна, мужність їй не поступається, а сил досить, щоб захищати від двадцяти солдатів вхід у кімнату. Так чи інакше, зрозумійте гарненько: якщо ви відмовитеся мені скоритися, то можете вважати себе мертвим.

«Мерзенний негідник! — думав барон. — Тільки б вислизнути з твоєї влади, і я накажу побити тебе до непритомності».

— Ну і що ж вам завгодно, хоробрий ліснику? — запитав він солодким голосом.

— Я хочу, щоб ви звільнили...

У цю мить у коридорі почулися швидкі кроки й двері в кімнату затряслися від потужного удару. Маленький Джон витяг із-за пояса тонкий і гострий ніж, схопив старого й загрозливым шепотом сказав:

— Якщо ви крикнете чи скажете хоч слово, що загрожує моїй безпеці, я вб'ю вас. Запитайте, хто там стукає.

Зляканий барон відразу скорився:

— Хто там?

— Це я, мілорде.

— «Хто це ти, дурню?» — підказав Маленький Джон.

— Хто це ти, дурню? — повторив барон.

— Джеффри.

— Що вам потрібно, Джеффри?

— Мілорде, я маю повідомити вам важливу новину.

— Яку?

— Я тримаю в руках проводиря тих негідників, які напали на васалів вашої світлості.

— «Он як!» — глузливо прошепотів Маленький Джон.

— Он як! — повторив нещасний барон.

— Так, мілорде, і якщо ваша світлість мені дозволить, я розповім, за допомогою якої хитрості мені вдалося заволодіти цим розбійником.

— Я зараз зайнятий і не можу вас прийняти, поверніться через півгодини, — повторив барон слова, підказані Маленьким Джоном.

— Через півгодини буде пізно, — відповів Джеффри, зовсім засмучений такою відповіддю.

— Коріться, негіднику! Забирайтеся! Ще раз повторюю, я дуже зайнятий!

Барон, не тямлячись від люті, віддав би з радістю всі мішки золота, заховані в скрині, щоб мати можливість затримати Джеффри й покликати його собі на допомогу. На нещастя для нього, Джеффри, який звик беззастережно коритися даним йому наказам, так само швидко пішов, як і прийшов; барон знову залишився віч-на-віч зі своїм супротивником-велетнем.

Коли шум кроків солдата затих у коридорах, Маленький Джон знову заткнув ніж за пояс і сказав лордові Фіц Олвіну:

— Тепер, сер барон, я поясню вам, чого я хочу. Минулої ночі в Шервудському лісі була сутичка між вашими солдатами, що поверталися зі Святої землі, й загоном хоробрих саксів. Шестеро саксів потрапили в полон: я хочу, щоб вони вийшли на волю, і хочу також, щоб їх ніхто не супроводжував і не йшов за ними назирці, оскільки побоююся, що їх будуть вистежувати, і забороняю це.

— Я радий би догодити вам, хоробрий ліснику, але...

— ...але ви не хочете... Послухайте, пане бароне, у мене немає ні часу слухати ваші брехливі слова, ні стомлювати ними свій слух. Даруйте мені волю цих бідних хлопців, інакше я не відповідаю за ваше життя вже в найближчі чверть години.

— Дуже ж ви поспішаєте, юначе. Ну що ж! Корюся вам. От моя печатка: підіть, знайдіть вартового на валу, покажіть йому печатку й скажіть, що я вам обіцяв звільнити мерзотників... бранців. Вартовий приведе вас до того, хто ними займається, і вам відчинять двері залу, де вони замкнені, адже вони не в камерах сидять, ваші хоробрі друзі.

— Ваші слова мені здаються цілком щирими, сер барон, — відповів Маленький Джон, — і все-таки я їм не дуже вірю. Печатка, вартовий, ходіння туди-сюди з одного місця в інше — усе це занадто складно для мене, і я з цим не впораюся. А тому, з доброї волі чи силою, але вам доведеться самому відвести мене до тієї людини, яка стереже моїх друзів; ви накажете відпустити їх і дасте нам можливість спокійно вийти зі стін замку.

— Ви сумніваєтеся в моєму слові? — зі скривдженим виглядом промовив барон.

— Дуже сумніваюся і хочу додати, що коли ви словом, жестом чи знаком спробуєте загнати мене в пастку, то я тієї ж миті, не попереджаючи, встромлю вам ніж у серце.

Маленький Джон вимовив ці погрози так твердо, а обличчя його виражало настільки непохитну рішучість, що не залишалося ніяких сумнівів: від слів він готовий перейти до діла.

Барон був у дуже небезпечному становищі, причому через свою власну провину. Звичайно його безпеку гарантував невеликий загін або біля покоїв, або де-небудь неподалік, і його легко можна було покликати. Але в той день, бажаючи залишитися один, щоб потай розібратися з величезною кількістю

золота, накопиченого в його скринях (банкірів у ті часи ще не було), він видалив варту і заборонив входити до нього. Тому барон був упевнений, що навколо нікого немає, й, будучи в розпачі, все-таки не наважувався порушити заборону Маленького Джона: як не хотілося йому заволати від страху, він зберігав мовчання. Лорд Фіц Олвін дуже дорожив життям, і в нього ще не з'являлося бажання приєднатися до своїх предків. Однак він був близький до того, щоб вирушити в цю сумну подорож, оскільки в боротьбі, зчиненій ним із Маленьким Джоном, йому важко було розраховувати на успіх: обіцяну волю полоненим, яку молодий сакс так рішуче вимагав, він дати не міг з тієї простої причини, що з першими променями сонця зв'язані один із одним, під охороною двадцяти солдатів вони були відправлені в Лондон.

Армія Генріха II у результаті походів у Нормандію сильно поріділа, і, хоча королівство ні з ким не воювало, король набирив у солдати, наскільки це було можливо, високих і міцних здоров'ям молодих людей.

Щоб догодити королю, відсилали в Лондон немало кількості васалів, і лорд Фіц Олвін повернувся в Ноттингем тільки для того, щоби відібрати там людей, достойних поповнити собою ряди королівських воїнів. Високий зріст Маленького Джона, його гордий вигляд і геркулесова сила пробудили в бароні несподіване бажання відіслати хлопця в Лондон. Саме тому він і запропонував юнакові піти до нього на службу й одягти військову форму.

Змушений коритися наказам Маленького Джона, барон вирішив приховати від нього правду і повести його за собою на тій підставі, що там перебувають полонені, в ту частину замку, де йому відразу прийдуть на допомогу.

— Я готовий скоритися вашому наказу, — сказав він, встаючи зі стільця.

— І ви абсолютно праві, запевняю вас, — відповів хлопець, — якщо ви не поспішаєте в гості до сатани, який вас давно чекає, то поспішімо із цієї кімнати. До речі, ще одне слово, — додав Маленький Джон.

— Кажіть, — простогнав старий.

— Де ваша дочка?

— Моя дочка?! — надзвичайно здивовано вигукнув Фіц Олвін, — моя дочка?!

— Так, ваша дочка, леді Крістабель.

— Це справді дивне питання, пане ліснику.

— Не важливо! Відповідайте чесно!

— Леді Крістабель у Нормандії.

— А в якому місці?

— В Руані.

— Це правда?

— Абсолютна; вона живе там у жіночому монастирі.

— А що сталося із Аленом Клером?

Обличчя барона раптом почервоніло, губи затрусились; він міцно зціпив зуби, щоб не закричати, і гнівно витріщився на хлопця. Але Маленький Джон, важко нависнувши над ним, повільно повторив питання.

— То що ж сталося із Аленом Клером?

— Не знаю.

— Це брехня! — вигукнув Маленький Джон. — Брехня! Ось уже шість років, як він поїхав, щоб вирушити за леді Крістабель, і я впевнений, що ви знаєте, що сталося із цим нещасним. Де він?

— Не знаю.

— Ви бачили його за ці шість років?

— Бачив, нещасний упертюху!

— Давайте без образ, пане бароне. Де ви його бачили?

— Перша зустріч, яку ми мали, — продовжував Фіц Олвін, — відбулася в такому місці, де цей безсоромний волоцюга і бувати не повинен. Я знайшов його у кімнаті дочки, біля ніг леді Крістабель. Того ж вечора моя дочка переїхала в монастир. Наступного дня у нього вистачило сміливості прийти до мене і просити її руки. Я наказав моїм людям виставити його за двері і з тих пір я його не бачив, але недавно дізнався, що він пішов на службу до французького короля.

— Із власної волі? — запитав Джон.

— Так, щоби виконати умови укладеної між нами угоди.

— Угоди? Що ж він мусить зробити і що ви йому обіцяли?

— Він мусить відновити власне становище, і знову стати власником своїх земель, відібраних у казну через відданість

його батька Фомі Беккету. Я обіцяв йому руку дочки, якщо він сім років буде далеко від неї і не буде намагатися її побачити. Але якщо він порушить слово, я маю право розпоряджатися рукою леді Крістabelle, як мені заманеться.

— І коли укладено цю угоду?

— Три роки тому.

— Чудово, тепер займемося полоненими. Йдемо і звільнимо їх.

У грудях барона вирував справжній вулкан, але жоден із лихих задумів не позначився на його блідому обличчі. Перед тим як піти із Маленьким Джоном, він зачинив свою дорогоцінну скриню на два оберти ключа, переконався в тому, що ззовні його казни не видно і промовив благим тоном:

— Йдемо, хоробрий саксонцю.

Маленький Джон був не з тих, хто сліпо йде туди, куди його ведуть, і йому було легко помітити, що лорд Фіц Олвін рухається у напрямку, протилежному тому, який вів до валів.

— Сер барон, — сказав він, поклавши свою руку на плече старого, — ви обрали дорогу, яка веде нас від цілі.

— Чому ви так вважаєте? — запитав барон.

— Та тому, що полонені закриті у камерах на валу.

— Хто вам це сказав?

— Джеффри.

— От негідник!

— Так, справді негідник, тому що він не задовольнився тим, що сказав, де утримують полонених, але й розповів, як організувати втечу.

— Правда? — вигукнув барон. — Не забути б його нагородити за гарну службу. Зраджуючи мене, він вирішив зловжити вашою довірливістю. У цій частині замку полонених нема.

— Можливо, проте я хотів би переконатися в цьому разом із вами.

Над галереєю, де перебували наші герої, в цю хвилину пролунали важкі кроки кількох чоловіків. Від несподіваної допомоги лорда Фіц Олвіна відділяли тільки сходи, тому, скориставшись тим, що лісник у цю мить уважно розглядав, де закінчується галерея, барон, із неймовірною для його віку спритністю, кинувся до дверей, що вели на сходи. У ту ж хви-

лину, коли він уже збирався опуститися сходами, перескакуючи через чотири сходинки, на його плече опустилася залізна рука. Бідолашний старий видав пронизливий крик і став стрибати зі сходинки на сходинку. Маленький Джон тільки збільшив крок; спуск барона ставав усе стрімкішим, він репетував, кликав на допомогу, але його крики губилися у величезних галереях і довжелезних коридорах. Нарешті, через півгодини хаотичної втечі, барон натрапив на якісь двері, він штовхнув їх із такою силою, що розкрились обидві половини, і він без свідомості звалився на руки людини, що вистрибула назустріч.

— Рятуйте! Убивають! — кричав барон. — Хапайте його! Убийте його!

Переставши вивергати прокльони, лорд Фіц Олвін перестав триматися на ногах і розпластався на підлозі.

— Назад! — гукнув Маленький Джон захисникові барона. — Назад!

— Ну, Маленький Джоне, — прозвучав знайомий голос, — гнів так засліпив вас, що ви вже своїх друзів не впізнаєте?

— Це ви, Робіне? Слава Богові! Який щасливий випадок для цього брехуна! Інакше він уже віддав би Богові душу! — крикнув від здивування Маленький Джон.

— За ким же ви так гналися, Джоне?

— Це барон Фіц Олвін, — шепнув Робінові Хелберт, сам намагаючись заховатися за спиною молодого чоловіка.

— Як, барон Фіц Олвін?! — вигукнув Робін. — Я у захваті від цієї зустрічі, бо зможу поставити йому важливі запитання про людей, яких я люблю.

— Ви можете не втомлювати себе такими запитаннями, — відповів Маленький Джон, — я дізнався від нього все, що треба: і про долю Алена Клера, і про становище наших друзів; вони зачинені десь тут, і він вів мене сюди, щоб їх звільнити, точніше, робив вигляд, що веде мене сюди, а насправді намагався вловити мить, коли моя увага ослабне, і втекти.

При цих словах у барона вирвалося важке зітхання.

— Обіцяючи вам звільнити наших друзів, він вам брехав, мій хоробрий Джоне; наші хлопці уже чимчикували в Лондон, коли ми снідали у трактирі.

— Неможливо! — вигукнув Маленький Джон.

— І все-таки це так, — відповів Робін Гуд. — Хел щойно про це дізнався, і ми шукали вас, щоб разом вирватися із пащі лева.

Почувши ім'я Хелберта, барон підняв голову і, дізнавшись усе, що хотів, про вірність свого слуги, знову набув становище переможеного, упівголоса клянучи Хела.

Рух барона помітив Хелберт.

— Робіне, — зазначив він, — мілорд так на мене глянув, що я зрозумів: за дружні почуття до вас мені від нього нагорода чекати не слід.

— Звичайно ж, — глухо пробубнів Фіц Олвін, — я твоєї зради не забуду.

— Ну що ж, дорогий Хеле, — сказав Робін, — оскільки залишатися тут вам більше не можна, а наше подальше перебування у замку не має сенсу, давайте втікати звідси разом.

— Почекайте, — перервав його Маленький Джон, — мені здається, я зроблю велику послугу всьому графству, позбавивши його навіки влади цього проклятого нормана. Я зараз відправлю його просто у пекло.

Ця погроза примусила барона підстрибнути на тонких і довгих ногах.

Хел і Робін пішли зачинити двері.

— Добрий ліснику, — пробурмотів старий, — і ти, чесний лучнику, і ти, мій милий маленький Хеле, прошу вас, не будьте безжальними. Я невинний у тому горі, що сталося з вашими друзями, вони напали на моїх людей, мої люди захищалися, і це цілком природно. Ці хоробрі хлопці потрапили до моїх рук, але замість того щоб їх повісити, як потрібно... як вони заслуговували... ну, як вони могли того очікувати... я їх пощадив і відправив у Лондон. Я ж не знав, що ви з'явитесь сьогодні до мене і будете вимагати їх звільнення; якщо б мене попередили, то, звичайно, я пішов би назустріч вашим побажанням. Я клянусь вам, що попрошу пощадити ваших друзів, клянусь, що пробачу Хелу його невір... його легковажність і збережу за ним місце, яке він займав.

Продовжуючи говорити, барон дослухався до найменшого шуму, марно сподіваючись на допомогу.

— Бароне Фіц Олвін, — урочисто сказав Маленький Джон, — я мушу чинити за законом, що діє у лісі: ви зараз помрете.

— Ні, ні, — заривав барон.

— Послухайте, прошу вас, мілорде. Я говорю без гніву. Шість років тому ваші люди спалили будинок одного юнака, а його мати була вбита одним із ваших солдатів; тоді, над тілом цієї нещасної, ми заприсяглися помститися їй вбивці.

— Пожалійте мене! — простогнав старий.

— Маленький Джоне, — сказав Робін, — пожалійте цього чоловіка заради янгольського створіння, яке називає його батьком. Мілорде, — додав Робін, повернувшись до барона, — обіцяйте мені віддати Аленові Клеру руку тієї, яку він кохає, і ми збережемо вам життя.

— Обіцяю вам, сер лісник.

— Ви дотримаєтеся слова? — спитав Маленький Джон.

— Так.

— Залишіть йому життя, Джоне; клятва, яку він нам дав, записана на Небесах, і, якщо він її порушить, він прирече свою душу на вічні муки.

— Думаю, що він уже встиг це зробити, друже мій, — відповів Джон, — і ніяк не можу примиритися з тим, що маю його помилувати.

— Та хіба ви не бачите, що він і так напівмертвий від страху?

— Так, звичайно; але, варто нам тільки на сто кроків відійти від цього місця, він усіх своїх людей кине за нами. Треба якось завадити такому небезпечному розвитку подій.

— Замкнемо його в цій кімнаті, — запропонував Хел.

Лорд Фіц Олвін з ненавистю глянув на нього.

— Так, так і зробимо, — вирішив Робін.

— А крики, а шум, які він підніме, як тільки ми підемо? Про це ви подумали?

— Тоді, — сказав Робін, — прив'яжіть його до стільця стрічкою з оленячої шкіри, якою обмотаний ваш пояс, а рот заткніть рукояткою його власного кинджала.

Маленький Джон схопив барона, який не наважувався опиратися, й міцно прив'язав його до спинки стільця.

Вживши цих заходів, молоді люди поспішили до звідного моста, і сторож, друг Хела, відразу їх випустив.

Поки наші друзі швидко рухалися до будинку Грейс Мей, Джеффрі, знемагаючи від нетерпіння, піднімався в кімнату барона.

Підійшовши до дверей, він тихенько постукав, потім, не одержавши відповіді, постукав сильніше; йому знову ніхто не відповів. Наляканий цим мовчанням, Джеффри покликав барона, але йому відповіла тільки луна власного голосу. Тоді він натиснув своїм могутнім плечем і висадив двері.

Кімната була порожня.

Джеффри оббіг усі зали, коридори, переходи, галереї, кричачи на весь голос:

— Мілорде! Де ви, мілорде?

Нарешті, після довгих пошуків, Джеффри опинився вічна-віч зі своїм паном.

— Мілорде! Пане мій! Що сталося? — вигукнув Джеффри, розв'язуючи барона.

Барон, задихаючись від люти, гнівно закричав:

— Підніміть міст, нікого не випускайте, обшукайте весь замок, знайдіть цього здорованя лісника, зв'яжіть мерзотника й притягніть сюди; Хела негайно повісити! Ідіть же, дурню, ідіть!

Барон, розбитий втомою, ледве дійшов до своєї кімнати, а Джеффри, сповнений сподівання впіймати Маленького Джона, побіг виконувати численні накази, які він одержав.

Через годину, коли люди барона поставили в замку все догори ногами, щоб знайти Маленького Джона, Хел, який устиг попрощатися з Грейс Мей, разом із друзями йшов Шервудським лісом в напрямку до садиби Гемвелла.

РОЗДІЛ VII

Повністю отямившись від страху й втоми, барон Фіц Олвін наказав своїм людям провести розшуки в місті, щоб знайти сліди лісника. Звичайно, він обіцяв собі жорстоко помститися за нечувану образу, яку йому завдали.

Джеффри розповів баронові про втечу Хелберта, і ця остання новина довела власника замку до сказу.

— Мерзенний шахраю! — заявив він Джеффри. — Якщо ти схибиш і втратиш розбійника, який представився мені твоїм другом, я тебе повішу без будь-якого милосердя.

Прагнучи повернути собі повагу й довіру свого пана, могутній норман шукав лісника найретельнішим чином. Він оббіг усе місто і його околиці, опитав усіх шинкарів навкруги, і йому вдалося довідатися, що в першого лісного Шервудського лісу, сера Гі Гемвелла, є племінник, опис якого цілком відповідав зовнішності красеня-лісника. Джеффри дізнався також, що юнак живе в домі свого дядька і, судячи з описів ватажка зграї, які дали хрестоносці, що зазнали нічного нападу, цей родич сера Гі і є не хто інший, як супротивник барона і переможець Джеффри.

Чоловік, від якого Джеффри одержав ці цінні відомості, додав також, що молодого стрільця, чия влучність, можна сказати, стала притчею во язицех, звать Робіном Гудом і він теж живе в маєтку Гемвелла.

Зрозуміло, що Джеффри відразу побіг повідомити баронові все, про що йому вдалося довідатися.

Лорд Фіц Олвін спокійно вислухав досить багатослівне оповідання свого слуги, що свідчило про його надзвичайну терплячість, і раптом його осінило. Він згадав, що Мод, або Ієзавель, як звичайно барон називав служницю своєї дочки, знайшла пристановище в маєтку Гемвеллів, і там, напевно, живе Робін Гуд, ватажок зграї, а також Маленький Джон та інші люди, що входили в цю нахабну компанію.

Відомості, отримані з інших джерел, підтверджували правдивість розповіді Джеффри, і лорд Фіц Олвін вирішив негайно піднести до підніжжя трону короля Генріха II скаргу на лісників.

Час для цього було обрано вдало. У цей момент Генріх II діяльно займався внутрішніми справами королівства, намагаючись вселити своїм підданам повагу до земельної власності, а тому уважно вислуховував усі повідомлення про крадіжки і розбій, які приносили його інформатори.

За наказом короля ті з винних, кого вдавалося схопити, спочатку потрапляли під варту, а потім з королівської в'язниці їх переводили або нижчими чинами в армію або веслярями на галери.

Лорд Фіц Олвін домігся того, щоб Генріх II вислухав його справу, і виклав королеві причини, значно їх перебільшив-

ши, своєї ворожнечі з Робіном Гудом. Ім'я Робіна негайно привернуло увагу короля, він наказав розповісти йому все детальніше й відразу з'ясував, що це саме той Робін Гуд, який, оголосивши себе прямим нащадком Уолтофа, якому графство Хантінгдон подароване було Вільгельмом I, вимагав повернути йому титул і маєтки останнього представника роду. Як ми вже знаємо, позов Робіна Гуда був відкинутий, і його супротивник, абат Рамсей, продовжував володіти спадщиною юнака.

Виявивши, що ворог барона не хто інший, як самозваний граф Хантінгдон, король дуже розгнівався й засудив Робіна Гуда до вигнання. Він також наказав, щоб родина Гемвелл, яка відкрито опікувалася Робіном Гудом, була позбавлена всіх прав, маєтку й земель.

Один друг сера Гі, дізнавшись про жорстокий вирок, ви-несений старому, поспішив сповістити його про це. Жахлива новина викликала заціпеніння всіх мешканців мирного маєтку Гемвеллів; селяни, довідавшись незабаром про нещастя, що осягло їхнього пана, зібралися навколо замку й заявили, що вони будуть разом із сером Гаєм захищати підступи до маєтку й скоріше помруть у бою, ніж поступляться хоч однією п'яддю землі. У сера Гі, однак, була прекрасна садиба в Йоркширі, Робін Гуд про це знав, і за порадою Маленького Джона він став благати сера Гі залишити Гемвелл та відвезти родину в цей надійний притулок.

— Мене мало турбує, скільки днів я ще проживу, — відповів баронет, витираючи тремтячою рукою сльози з почервонілих очей. — Я схожий на старий дуб у нашому лісі, з якого навіть легкий вітерець зриває один за одним останні листочки. Мої діти сьогодні залишають цей розорений будинок, але в мене самого не вистачить ні сил, ні мужності залишити домівку моїх батьків. Тут я народився, тут помру. Не вимагайте, щоб я поїхав, Робіне Гуде; будинок моїх предків стане моєю могилою; як і вони, я помру на порозі будинку, у якому я народився, і, як вони, буду захищати його двері від непрощених гостей. Відвезіть мою дружину й дочок... Мої сини, я в цьому впевнений, не захочуть залишити старого батька і разом із ним будуть захищати колиску нашого роду.

Старий залишився глухий до прохань Робіна Гуда і благань Маленького Джона; довелося відмовитися від сподівання змусити його залишити Гемвелл, і, оскільки обставини вимагали швидких та рішучих дій, молоді люди стали готувати від'їзд жінок.

Леді Гемвелл, її дочки, Маріанна, Мод і всі служниці мали під охороною загону селян, вірних серві Гі, із настанням темряви залишити садибу.

Коли приготування до цієї сумної події були закінчені й уся родина зібралася у великому залі, Робін Гуд, побачивши, що Маріанна відсутня, поспішив у її кімнату.

— Робіне! — раптом гукнув його переривчастий від ридань голос.

Юнак повернув голову і побачив заплакану Мод.

— Любий Робіне, — сказала дівчина, — я хотіла поговорити з вами перш ніж виїду з маєтку. На жаль, Боже мій! Можливо, ми й не побачимося більше!

— Дорога Мод, прошу вас, заспокойтеся і не піддавайтеся таким сумним думкам. Присягаюся вам, ми незабаром знову будемо разом.

— Хотіла б я вам вірити, Робіне, але, правду кажучи, це неможливо. Я знаю про небезпеку, що нам загрожує, і захист цієї садиби — справа майже нездійсненна. Час від'їзду наближається; дозвольте мені, Робіне, висловити вам глибоку вдячність за вашу незмінну доброту до мене.

— Прошу вас, Мод, не варто про це говорити; яка подяка може бути між нами? Ви ж пам'ятаєте, що ми з вами шість років тому уклали дружній союз: я запрягся любити вас як брат, а ви — ставитися до мене з ніжністю сестри. І я поспішаю додати, що ви дотримали слова й були мені ніжним другом і кращою з сестер. І з кожним роком я любив вас усе більше.

— Ви мене справді любите, Робіне?

— Так, Мод, і по-родинному піклуюся про ваше щастя.

— Ви завжди чинили так, щоб я могла переконатися у вашій прихильності, любий Робіне, і тому я вірю у вашу відданість й можу вам сказати...

Тут дівчина залилася сльозами.

— Мод, Мод, що з вами? Та говоріть же, дурненька, от уже справді, ви полохливі, як молода лань.

Але дівчина, закривши обличчя руками, ридала.

— Ну ж, Мод, мужайтеся! Навіщо так сумувати? Що ви хотіли мені розповісти? Я слухаю, говоріть, не бійтеся!

Мод відняла руки від обличчя, підняла очі й, намагаючись посміхнутися, сказала:

— Я так страждаю! Я думаю про одну людину, яка була до мене доброю й уважною, піклувалася про мене...

— Ви думаете про Уільяма? — жваво перервав її Робін.

Дівчина почервоніла.

— Ура! — закричав Робін. — Ах, мила моя крихітко Мод, та ви, хвала Господові, кохаєте цього славного хлопця! Я б усе віддав щоб Уїлл був тут, коло ваших ніг. Він був би такий щасливий, якби почув ваше: «Я кохаю вас, Уільяме!»

Спочатку Мод спробувала заперечувати, що любить Уільяма так сильно, як про це думає Робін, та все-таки змушена була зізнатися у своїх почуттях: вона так довго думала про нього, що поступово звикла. Після цього зізнання, яке їй важко було зробити, особливо Робінові, Мод запитала його, чому не видно Уільяма.

Робін відповів, що Уїлл відсутній через важливу справу, що турбуватися не варто і що через кілька днів він повернеться.

Ця неправда в ім'я чистої мети повернула Мод спокій і ясність душі; вона підставила Робінові щоку, яка почервоніла від сліз, й, одержавши братерський поцілунок, поспішила спуститися в зал.

А Робін пішов у кімнату Маріанни.

— Люба Маріанно, — сказав Робін, беручи руки коханої у свої, — ми повинні зараз розлучитися і, можливо, надовго. Дозвольте ж мені перед розлукою поговорити з вами відверто.

— Я слухаю вас, любий Робіне, — ласкаво відповіла дівчина.

— Ви ж знаєте, звичайно, Маріанно, — продовжував тремтячим голосом юнак, — що я кохаю вас усіма силами своєї душі.

— Ваші вчинки доводять мені це щодня, друже мій.

— Ви ж мені довіряєте, правда? Ви ж вірите у щирість мого почуття, його повну безкорисливість?

— Так, безумовно, так; але з якої причини ви запитуєте мене, чи вірю я чесній людині, хороброму серцю і справжньому другові?

Замість відповіді на питання Маріанни Робін сумно посміхнувся.

— Але ви й справді мене лякаєте, Робіне; говоріть, благаю вас, говоріть; ваша серйозність, заклопотаний вигляд, дивні питання, звернені до мене, змушують мене побоюватися нещастя ще страшнішого, ніж ті, які вже давно переслідують мене.

— Заспокойтеся, Маріанно, — з ніжністю сказав Робін, — дяка Богові, я не збираюся повідомляти вам погані новини. Я хочу поговорити з вами тільки про вас саму, й не треба на мене сердитися, якщо я на цьому наполягаю. Скільки не намагаєшся отямитись, кохання егоїстичне, а моє кохання піддається нині важкому випробуванню. Ми розлучаємося, Маріанно й, можливо, назавжди!

— Ні, Робіне, ні! Треба вірити в Боже милосердя!

— На жаль, дорога Маріанно, все валиться навколо мене, і серце моє розбите. Подивіться на це гідне й гостинне сімейство: тільки за те, що воно дало мені дах над головою, коли в мене не було пристановища, його засудили до вигнання, у нього відібрали маєток, його виганяють з дому. Ми будемо захищати садибу, і, поки від села Гемвелл буде цілий хоч один камінь, я буду стояти на смерть. Провидіння, на яке ви сподіваєтеся, мене жодного разу не залишило в біді, і, як і ви, Маріанно, я покладаюся на нього; я буду боротися, і воно захистить мене. Але подумайте гарненько, Маріанно, наказом короля я вигнаний з королівства, мене можуть підвісити на першому гачку, що трапиться, або відправити на шибеницю; який-небудь наклепник видасть мене, бо за мою голову призначена винагорода. Робін Гуд, граф Хантінгдон, — гордо додав юнак, — сьогодні став ніким! Отож, Маріанно, ви дали мені слово й запряглися стати моєю супутницею життя?

— Так, так, Робіне.

— А тепер, мила Маріанно, я з коренем вириваю із серця цю клятву, я піддаю забуттю вашу обіцянку. Маріанно, божественна моя Маріанно, я повертаю вам свободу, я звільняю вас від будь-яких зобов'язань стосовно мене.

— О Робіне! — з докором вигукнула дівчина.

— Я був би негідний нашого кохання, Маріанно, — продовжував Робін, — якби у своєму теперішньому становищі все ще сподівався назвати вас своєю дружиною. Тому ви можете

вільно розпоряджатися своєю долею, і я лише прошу вас згадувати іноді про бідного вигнанця.

— Погано ж ви думаєте про мене, Робіне, — ображено відповіла дівчина. — Як могли ви хоч на мить подумати, що та, хто кохає вас, не варта вашого кохання? Як могли ви подумати, що моє почуття не вистоїть у біді?

І, сказавши це, Маріанна розплакалася.

— Маріанно, Маріанно! — нестямно вигукнув Робін. — Будьте милостиві, вислухайте мене без гніву. На жаль, я кохаю вас так палко, що мені соромно прирікати вас на те, щоб ви ровділили мою нещасну долю. Невже ви думаєте, що я не почуваю глибокого приниження від безчестя, якому піддалося моє ім'я, що думка про розлуку з вами не вбиває мою душу! Але якби я не кохав вас, Маріанно, я встромив би ніж собі в серце, бо ваше кохання — це єдине, що прив'язує мене до життя. Ви звикли до розкошів, мила Маріанно, ви б жорстоко страждали від бідності, якби ви стали дружиною Робіна Гуда, і, присягаюся вам, що я зволів би втратити вас навіки, ніж бачити, які ви нещасні зі мною.

— Я ваша дружина перед Богом, Робіне, і ваше життя буде моїм життям. А тепер, дозвольте мені дещо порадити вам. Кожного разу, як вам випаде нагода повідомити про себе, надішліть мені звісточку і, якщо зможете відвідати мене, приїжджайте, я буду щаслива. Брат мій повернеться до нас, я дуже на це сподіваюся, і з його допомогою нам удасться скасувати жорстокий вирок, винесений вам.

Робін сумно посміхнувся.

— Дорога Маріанно, — сказав він, — не треба зваблювати серце нездійсненими мріями. Я нічого не чекаю від короля. Я обрав свій спосіб дій і твердо вирішив дотримуватися його. Якщо ви почуєте, що про мене говорять погано, Маріанно, закрийте вуха від наклепу, бо я присягаюся вам Святою Дівочою завжди залишатися гідним вашої поваги й дружби.

— Що поганого я можу почути про вас, Робіне, і що ви надумали?

— Не запитуйте мене, кохана Маріанно, я вважаю, що мої наміри чесні, і якщо майбутнє покаже, що це не так, я перший визнаю свою помилку.

— Я знаю, що ви чоловік вірний та чесний, Робіне, і буду просити Бога допомогти вам у всіх починаннях.

— Спасибі, мила моя Маріанно, і прощайте, — сказав Робін, змахуючи з вій сльозу.

Він міцно стис дівчину у своїх обіймах, і вона відчула, як при слові «прощайте» її залишили останні сили. Маріанна сховала заплакане обличчя на плечі Робіна й гірко заридала.

Кілька хвилин молоді люди стояли мовчки, забувши про все на світі. І тільки голос, який покликав Маріанну, змусив їх розімкнути руки.

Вони спустилися, і Маріанна, вже одягнена в костюм для кінної їзди, сіла на призначеного їй коня.

Леді Гемвелл та її дочки були в такому розпачі, що ледве трималися в сідлах.

Служниці, більшою мірою заміжні, їхні діти й кілька старих доповнювали групу. Після сумного прощання ворота садиби закрилися за втікачами, і в супроводі збройного загону вони рушили лісовою дорогою.

Пройшов тиждень. І кожен день цього тривожного чекання був використаний для того, щоб зміцнити Гемвелл. Жителі села жили, якщо можна так висловитися, у муках страху, оскільки вони постійно боялися завтрашнього дня. Навколо садиби були виставлені вартові й під керівництвом Робіна були побудовані дві лінії укріплень, які мали якщо не зупинити ворога, то, принаймні, призупинити його просування й протиставити йому серйозний захист. Укріплення ці, на людський зріст заввишки, дозволяли селянам укритися від стріл супротивника, одночасно даючи можливість прицілюватися самим.

Сер Гі, однак, зовсім не мав ілюзій щодо успіху захисту, він знав, що захід цей небезпечний і безнадійний, але цей шляхетний і доблесний сакс не хотів здаватися без бою.

Робін був душею цієї маленької армії: він стежив за роботами, підбадьорював селян, виготовляв зброю, встигав один усюди. Село Гемвелл, колись таке спокійне, сповнилося шуму й руху, страх змінився наснагою, і мирні селяни, здавалося, були щасливі й горді вступити у відкриту боротьбу з норманами.

Коли ж усі приготування до бою були закінчені, жителями Гемвелла заволоділо якесь заціпеніння, начебто спокій, вигнаний відзвуками війни, повернувся до своїх мирних хазяїв, але тиша ця нагадувала ту, що запановує в природі за кілька хвилин перед бурею, коли люди із занепокоєнням очікують першого гуркоту грому.

Однак ворогів довелося чекати ще десять днів.

Нарешті, дозорці, які вартували у лісі на вишках, дали знати, що наближається кінний загін.

Новина стала передаватися із вуст у уста; задзвонили на сполох, і всі селяни відразу кинулися на свої місця, розподілені задалегідь. Причаївшись за зведеними ними укріпленнями, вони мовчки, тримаючи напоготові зброю, стежили за швидким наближенням ворога.

Не побачивши нікого і не почувши ніякого шуму, що віщував би збройний опір, командир королівських солдатів уже радісно потирив руки, впевнений, що він заскочить жителів села несподівано. Знаючи характер саксів, на власному досвіді переконавшись, що ці мужні люди прекрасно борються, він приготувався зустріти перешкоди на своєму шляху. От чому спокій, який панував у долині, його дуже радував, і він думав, що застав свого ворога не готовим до захисту.

Нормандський загін складався із п'ятдесяти осіб, а селян було близько ста, і тому вони були сильнішими, до того ж у них була чудова позиція.

Вважаючи, що він нападе на село, як яструб на незахищену пташку, командир наказав своїм людям прискорити аллюр коней. Вони скорилися, і загін риссю став підніматися схилом пагорба.

Але не встигли вони досягти вершини, як їх із голови до ніг накрили хмари стріл, дротиків і град каміння. Здивування норманів було настільки великим, що вони навіть не зуміли зібратися, щоб відповісти, і їх наздогнала нова хмара стріл.

Кілька солдатів упало, вражених насмерть; серед норманів почулися обурені крики; побачивши перед собою загородження, вони кинулися на першу лінію й люто атакували її.

Але сакси, невидимі за своїм укриттям, зустріли їх мужньо й зробили їм гідний прийом, тому солдати зрозуміли, що

іншого виходу, крім як мужньо боротися, у них немає. Їм вдалося заволодіти першою лінією загороджень, але за нею була друга, а там і третя, і їм довелося зупинитися. Вони вже втратили кілька людей убитими, але в них не було впевненості у тому, що вони вбили хоча б одного сакса, і це переповнювало їх розчаруванням. Сакси, переважно дуже влучні стрільці, своєї цілі не пропускали, і їх стріли зробили відчутний пролом у рядах невеликого війська.

Солдати, впавши в розпач від того, що вони не могли зустрітися віч-на-віч із ворогом почали ремствувати. Командир, вловивши чуйним вухом ознаки невдоволення, наказав своїм людям тимчасово відступити, щоб виманити саксів із фортеці. Ця військова хитрість була відразу здійснена: нормани вдали, що відступають у бойовому порядку, і вже встигли відійти на певну відстань від загороджень, коли голосний крик сповістив їх про появу васалів сера Гі.

Не зупиняючи відступу, командир озирнувся.

Селяни безладною юрбою переслідували ворогів.

— Хлопці, не обертайтеся, — крикнув командир, — нехай вони нас наздоженуть. Ми їх схопимо. Увага! Увага!

Солдати, охоплені надією на нищівну помсту, продовжували відступати. Але зненацька, на превеликий подив командира норманів, сакси, замість того щоб доганяти солдат, зупинилися коло першого загородження й із надзвичайною спритністю обсіпали супротивника хмарою стріл.

Командир загону в повному розпачі наказав своїм людям повернутися назад, а сам, пришпоривши коня, став на чолі загону. Але тут раптом на нього посипалося безліч стріл; нещасний норман похитнувся в сідлі й важко впав із коня, навіть не скрикнувши; його кінь теж був поранений, він кинувся вбік і звалився за декілька кроків від тіла свого хазяїна.

Пригнічені своїми невдачами, солдати перед обличчям нового нещастя повністю занепали духом. Вони підняли тіло командира й, не поражували вбитих і не взявши із собою поранених, залишили бойовище з тією швидкістю, на яку були здатні їхні могутні коні.

Селяни, які радісними вигуками відзначили втечу ворога, не стали його переслідувати, а підібрали поранених і по-

ховали мертвих. У бою загинуло вісімнадцять норманів, включно з командиром, тіло якого солдати забрали із собою.

Зрадівши здобутій перемозі, селяни вже подумували повернути своїх дружин у Гемвелл, але Маленький Джон дав зрозуміти своїм наївним товаришам, що помста короля не обмежиться цією першою спробою і варто готуватися до нападу більш численного загону й зуміти як слід його прийняти.

Віддані слуги сера Гі прислухалися до порад свого молодого командира, зміцнили завали й виготовили нову зброю. Турботами Маленького Джона будинок сера Гі був заставлений великою кількістю їстівних припасів і тепер міг витримати тривалу облогу. Осіб тридцять селян, друзів і сподвижників Гемвеллів, приєдналися до загону жителів села; озброєні до зубів, постійно напоготові, здатні відбити будь-який напад, хоробрі сакси очікували появи кровожерливих норманів.

Липень підходив до кінця, а селяни от уже два тижні чекали своїх небезпечних гостей; вони думали, що на них нападуть у передсвітанкові години, оскільки, цілком імовірно, нормани мали втомитися від швидкого переходу у спеку й, відпочивши, провести хоча б ніч у Ноттингемі.

Якось увечері двоє сільських жителів, які повернулися з Менсфілда, куди вони ходили за покупками, розповіли, що загін, який складається з трьохсот солдатів, тільки що прибув у Ноттингем, де й збирається провести ніч, щоб, не надто стомлюючись, вранці дійти до Гемвелла.

Ця новина викликала велике хвилювання, яке швидко поступилося місцем неослабній увазі.

Наступного дня, на світанку, селяни зібралися навколо брата Тука й із благоговінням прослухали месу; Маленький Джон палко молився разом зі своїми людьми, потім вийшов на середину і м'яким та звучним голосом сказав таке:

— Друзі мої, перш ніж ми розійдемося по місцях, куди кличе нас обов'язок, я хотів би поговорити з вами, але я чоловік малоосвічений, і красномовство мені невідоме. У всякого свій талант, мій — добре орудувати палицею і влучно стріляти з лука. А тому пробачте мені, якщо я не дуже красиво говорю, й вислухайте мене уважно. Наближається ворог, будьте обережні й не виходьте без крайньої необхідності з

укриття. Якщо вам доведеться зчепитися з ворогом врукопаш, то намагайтеся зберігати спокій і не поспішати; пам'ятайте, що коли ви, на нещастя, втратите холоднокровність, то забудете зробити усе необхідне для свого захисту. Пам'ятайте, друзі мої, що, бажаючи зробити що-небудь добре, не можна поспішати. Захищайте кожну п'ядь землі, удари наносьте без гніву й намагайтеся не промахнутися, бо вам доведеться життям заплатити за свою помилку. Покажіть ворогові, що найменший клапчик нашої рідної землі вартий життя собаки-нормана. Ще раз повторюю вам, хлопці, будьте спокійні, мужні й тверді, і нехай переваги, які солдатам Генріха Другого дають більші сила й чисельність, коштуватимуть їм дорого. Ура Гемвеллові й серцям саксів!

— Ура! — радісно відгукнулися селяни; їхні міцні руки сильніше стисли зброю, а зіркі очі пильно вдивлялися вдалину, намагаючись побачити ворогів.

— Друзі мої! — вигукнув Робін, займаючи місце Маленького Джона. — Згадайте, що ви боретеся за рідні домівки, ви захищаєте дах, під яким жили ваші дружини й стояли колиски ваших дітей; згадайте, що нормани — наші гнобителі, що вони крокують по наших головах, знущаються зі слабкого й простягають свої руки лише для того, щоб убивати, підпалювати й руйнувати! Згадайте, що тут жили ваші предки, і ви маєте захищати підступи до свого будинку. Боріться мужньо, друзі, боріться до останнього свого подиху!

— Так, ми будемо хоробро боротися! — в один голос відповіли сакси.

Через три години після сходу сонця звук рогу сповістив про наближення ворога. Дозорці з лісу повернулися в Гемвелл, і незабаром захисники маєтку, як це було й минулого разу, зробилися невидимими.

Ворожий загін повільно просувався вперед, і з того, як він розтягся, було видно, що з нього справді дві чи три сотні солдатів.

Вершники зібралися коло підніжжя пагорба, на який слід було піднятися, щоб побачити Гемвелл, і, порадившись кілька хвилин, розділилися на чотири загони: перший швиденько

став підніматися на пагорб, другий спішився і пішов услід за першим, третій обігнув пагорб зліва, а четвертий — справа.

Але захисники передбачили можливість такого маневру, і тому коло підніжжя дерев, що ростуть на вершині пагорба, були побудовані укріплення; селяни так спритно використали деревця й чагарник, переплели їх гіллям, що норманські солдати раділи можливості відпочити в їхній тіні, коли вони піднімуться нагору.

Але, підійшовши ближче до цих заростей, нормани, обсіпані хмарию стріл, змішалися; коні їх ставали дибки, поранені солдати падали на землю, і нормани відступили ще швидше, ніж піднялися на пагорб.

Люди ж, які намагалися обігнути пагорб із двох боків, зустріли такий же вбивчий прийом. Тому було вирішено скасувати кавалерійську атаку і йти у наступ пішим загоном. Солдати спішилися й, прикрившись щитами та розділившись за наказом командира на чотири групи, пішли в атаку із трьох боків, залишивши четвертий загін у резерві чекати, чим скінчиться перший штурм саксонських укріплень.

Чи варто говорити, що нормани не досягли успіху, як вони того хотіли? Врешті капітан підкликав до себе солдат, щоб узгодити з ними новий план атаки; слухаючи їх, він уважно розглядав околицю.

Село Гемвелл знаходилося в центрі великої долини, і своєрідним прикриттям йому був пагорб, по якому було неможливо проїхати кінному й небезпечно пройти пішому.

Капітан спитав у своїх людей, чи немає серед них когось, хто б добре знав цю місцевість.

Питання було передане рядами, і перед капітаном став селянин, який стверджував, що він знає село, бо в нього там живе родич.

- Ти сакс, шахраю? — насупившись, запитав командир.
- Ні, капітане, я норман.
- То твій родич примкнув до заколотників?
- Ні, капітане, він сам сакс.
- Тоді яким це чином він тобі родич?
- Він одружений із сестрою моєї дружини.
- Ти знаєш село?

— Так, капітане.

— Ти можеш показати моїм людям іншу дорогу в Гемвелл?

— Так, капітане. Біля підніжжя пагорба є стежина, що веде прямо в будинок сера Гі.

— У будинок сера Гі? — перепитав капітан. — А де він?

— Он там, ліворуч від вас, капітане, той великий будинок, оточений деревами. У ньому й живе сер Гі.

— Старий заколотник, проти якого ми послані? Чорт забирай, ну й задачу поставив мені король Генріх — вигнати цього саксонського собаку з будки! Ну, а тобі, шахраю, я можу довіряти?

— Так, капітане, і, якщо ви послухаєте мене, ви побачите, що я не брешу.

— Сподіваюся, інакше бути тобі без вух, — загрозово попередив капітан.

— Але я вже зробив вам послугу — привів вас сюди.

— Так-то воно так, але що ж ти відразу не показав мені цю дорогу?

— Сакси все одно б побачили, куди рушив загін, і вжили б заходів, щоб зупинити його. Цю стежину жменька хоробрих може захистити проти тисячі солдатів.

— Ти говориш, вона йде до підніжжя пагорба?

— Так, капітане, узліссям.

Капітан залишився дуже задоволений роз'ясненнями й наказав частині своїх людей йти за провідником, інша ж частина мала почати нову атаку, щоб відвернути увагу саксів.

Але задум капітана був розгаданий.

Своєк провідника, який захищав з іншими селянами село, упізнав його і сказав Маленькому Джонові, що той, на його думку, про щось домовляється із командиром норманів.

Маленький Джон відразу зрозумів, що цей чоловік їх зрадив. Він підкликав до себе тридцять селян і, поставивши на чолі їх одного із синів сера Гі, вислав захищати стежину, якою вороги збиралися проникнути в маєток.

Після цього Маленький Джон покликав Робіна Гуда.

— Любий друже, — сказав він, — ви звідси можете влучити із вашого лука в який-небудь предмет на пагорбі?

— Думаю, так, — скромно відповів Робін Гуд.

— Тобто, ви в цьому впевнені, — продовжував Маленький Джон. — Добре! Дивіться он туди. Бачите чоловіка, що стоїть ліворуч від солдата, чий шолом прикрашений пір'ям? Отож, дорогий друже, це підступний зрадник, і я переконаний, що він пояснює командирові, як пройти в маєток ліською дорогою. Постарайтеся вбити цього негідника.

— Охоче.

Робін натягнув тятину, і мить потому чоловік, на якого вказав Маленький Джон, смикнувся, скрикнув від болю і мертвий звалився на землю.

Тоді командир норманів зібрав своїх людей і зважився штурмувати укріплення.

Сакси хоробро захищалися, але їх було набагато менше, ніж ворогів, і вони, не зумівши встояти, у повному порядку відступили до Гемвелла.

Узявши укріплення, нормани ввійшли у село; селян охопила паніка, і вони було побігли, та тут почувся громовий клич:

— Сійте, сакси! Хто хоробрий, за мною! Уперед! Уперед!

Це був голос Маленького Джона, що повернув мужність бійцям, які було розгубилися; вони повернулися обличчям до супротивника і, засоромившись проявленої ними хвилиної слабості, кинулися за своїм проводирем.

Маленький Джон, як розлютований лев, кинувся до високого солдата, який, вочевидь, був помічником командира: його люті удари сіяли жах серед саксів.

Побачивши Маленького Джона, що просувався прямо до нього, розкидаючи, як тростинки, солдат, які перекрили йому дорогу, той чоловік, про кого ми говорили, схопив сокиру і кинувся назустріч ворогові.

— А от і ти, нарешті, майстре ліснику! — вигукнув солдат (це був не хто інший, як Джеффри). — Зараз я разом поквитаюся з тобою за все зло, яке ти мені заподіяв!

Маленький Джон презирливо посміхнувся, і коли Джеффри, який вертів сокиру в себе над головою, спробував завдати йому удару, він миттєвим рухом вирвав у нього з рук зброю й відкинув його кроків на двадцять.

— Ти мерзений негідник, — сказав Маленький Джон, — і заслугуєш на смерть, але я ще раз пожалію тебе; захищайся!

І супротивники-велетні (читає, мабуть, пам'ятає, що Джеффри Силач за зростом не поступався Маленькому Джоню) зішлись віч-на-віч у лютий сутичці. Вона була довгою, й результат її був сумнівний, але тут Маленький Джон зібрав усі свої сили і завдав супротивникові страшного удару, розрубавши його навскіс від плеча до хребта.

Переможений звалився, не видавши ні звуку, і супротивники по обидва боки мовчки й нерухомо спостерігали за незвичайним двобоєм, вони заціпеніли від жаху, побачивши цю страшну рану, завдану смертельним ударом.

Але Маленький Джон не затримався коло тіла свого поваленого ворога; потрясаючи закривавленим мечем, він кинувся трощити ряди норманів, наче бог війни, спустошення й смерті.

Діставшись до пагорбка, він озирнувся й побачив, що його прихильники борються мужньо, але нормани оточили їх з усіх боків і позбавили можливості захищатися.

Негаймо ж юнак протрубив у ріг, даючи сигнал до відступу, а потім знову кинувся на ворогів і проклав дорогу своїм людям. Його меч, що бив ліворуч і праворуч, кілька хвилин тримав солдатів на шанобливій відстані від нього, і сакси, сприяючи намірам свого командира, зуміли вслід за ним пробитися у двір замку. Тримаючись разом і запекло борючись, вони замкнулися в будинку, задалегідь укріпленому і здатному витримати облогу.

Так із перемінним успіхом битва точилася до вечора, та селяни виявилися щасливішими.

Коли посутеніло, сакси побачили, що їхні вороги підпалили село.

— Дивіться, Маленький Джоне, — сказав Робін Гуд, показуючи другові на лиховісну заграву, — ці негідники палять без усякої жалості будинки наших селян.

— Вони й садибу підпалять, мій друже, — сумно відповів Маленький Джон, — треба і до цього нещастя бути готовими. Старий будинок оточений деревами, він займеться, як скирта соломи.

— Як ви спокійно це говорите! — вигукнув Робін. — Хіба ми нічого не зможемо зробити, щоб запобігти цьому мерзенному задуму?

— Ми зробимо все, що зможемо, милий Робіне, але не слід занадто сподіватися: вогонь — це ворог, якого важко здолати.

— Дивіться, Джоне, от ще одна хатина горить; вони що, все село вирішили спалити?

— А ви в цьому хоч на хвилину засумнівалися, бідний мій Робіне? Так, вони сплять наш улюблений Гемвелл, а покинувши з цим диявольським заняттям, з'являться сюди підпалювати замок.

Селяни в розпачі спостерігали це видовище; у юрбі лунали крики обурення; багато хто хотів вийти із замку й задовольнити прагнення помсти, що мучило їх серце, але Маленький Джон (його покликав один із двоюрідних братів) сказав їм схвильованим голосом:

— Я розумію вашу лють, хлопці, але, благаю вас, почекайте! Якщо ми протримаємося до світанку, ми перемаємо. Почекайте, почекайте, за чверть години негідники будуть тут.

— Так он вони! — вигукнув Робін.

І правда, нормани рухалися до садиби, вигукуючи войовничі кличі й несучи в руках палаючі головешки.

— По місцях, хлопці, усі по місцях! — закричав племінник сера Гі. — Старанно цільтеся, не витратьте ні однієї стріли даремно. Що стосується вас, Робіне, залишіться біля мене. Я покажу вам, кого варто відправити на той світ.

Нормани підійшли до замку й, намагаючись триматися подалі від вікон і барбаканів, стали шпурляти палаючі смолоскипи в двері, але селяни поливали їх зі стін водою, і вони згасли, не заподіявши ніякої шкоди.

Вогонь був зупинений, та тут радісні крики солдатів змусили Маленького Джона й Робіна підійти до вікна.

Близько дюжини солдатів під керівництвом капітана тягли якесь знаряддя, призначене, як видно, для того, щоб вибити двері. У ту хвилину, коли нормани вже збиралися встановити його за вказівками капітана, Маленький Джон сказав Робінові:

— Постарайтеся вгородити стрілу в цього чортового капітана.

— Я і радий би, але вбити його навряд чи вдасться, бо на ньому кольчуга й треба влучити в голову.

— Увага, — перервав його Джон, — готуйтеся... Стріляйте, Робіне, стріляйте, поки смолоскип світить йому в обличчя! Його смерть нас врятує!

Робін, який уважно стежив за кожним рухом капітана, відразу спустив тятиву. Стріла проспівала й встромилася норманові в перенісся; він упав горілиць. Солдати розгублено скупчилися навколо командира, і в їхніх рядах почалося сум'яття.

— А тепер, сакси, — вигукнув Джон, і голос його затремтів з радості, — не шкодуйте стріл, щоб класти мертвими паліїв!

І в норманів знову полетіли хмари стріл; ті, хто залишилися живими, відчули, що їх чекає неминуча загибель. Вони збиралися вже кинутися навтьоки, коли один із них, хто добровільно взяв на себе командування, запропонував останній засіб, щоб змусити селян втекти з фортеці. Навпроти внутрішнього фасаду замку, тобто з боку саду, росла велика купа дерев, переважно сосон. Під керівництвом свого нового командира нормани підпалили ті верхні гілки дерев, які були найближче до даху будинку, а потім підпиляли стовбури. Маленький Джон, який із тривогою спостерігав за їхніми діями, скрикнув від люті, а потім, звернувшись до Робіна, сказав:

— Вони знайшли спосіб змусити нас вийти з будинку; дерева підпалють дах, і незабаром займеться весь замок. Робіне, підстрельте тих, у кого смолоскипи, а ви, друзі, не шкодуйте стріл. Смерть норманським вовкам! Смерть!

Дерева зайнялися миттєво й із страшним шумом звалилися на дах; незабаром багряне полум'я накрило замок.

Маленький Джон зібрав своїх людей у великому залі й розділив їх на три загони; на чолі першого він став сам разом із Робін Гудом, командування другим доручив братові Туку, а третій довірив старому Лінкольну; всі три загони мали спробувати вийти з будинку через різні двері.

Сер Гі байдуже дивився на ці приготування, але коли племінник підійшов до нього, щоб повести його із собою, старий баронет вигукнув:

— Я хочу померти на руїнах мого будинку!

Даремно Маленький Джон, Робін і молоді Гемвелли благли старого, даремно звертали його увагу на багряне полу-

м'я, що кидало в зал криваві відблиски, даремно говорили йому про дружину і дочок — старий сакс залишався глухий до їхніх прохань і нечутливий до їхніх сліз.

— Стережіться! — раптом закричав Робін Гуд. — Зараз звалиться покрівля!

Маленький Джон обхопив руками свого дядька і, незважаючи на голосіння та скарги старого, виніс його із залу.

І не встигли сакси вискочити з будинку, як почувся страшний гуркіт: звалився дах, за ним — одне за одним — міжповерхові перекриття, і з усіх дверей та вікон старого замку повалили хмари диму та язика полум'я.

Маленький Джон доручив сера Гі декільком сміливим саксам, наказавши їм без зволікання вирушати в Йоркшир.

Трохи заспокоївшись стосовно дядька, непримиренний Маленький Джон знову вихопив із піхов меч і кинувся на во рога, вигукуючи:

— Перемога! Перемога! Здавайтесь! Просіть помилювання!

Поява на бойовищі брата Тука в його чернечій рясі викликала в норманів панічний жах: жоден із них не насмівся чинити опір служителеві церкви; переслідувані саксами, вони від страху кинулися до того місця, де були залишені їхні коні, моторно пострибали в сідла й помчали щодуху. Із трьохсот норманів, які підійшли до села вранці, залишилося навряд чи сімдесят. Селяни, сп'янівши від своєї перемоги, скупчилися навколо Маленького Джона; юнак наказав підібрати вбитих та поранених і звернувся до своїх товаришів з такими словами:

— Сакси! Ви довели сьогодні, що гідні носити це шляхетне ім'я, але, на жаль, незважаючи на вашу хоробрість, нормани досягли своєї мети: вони спалили ваші житла й ви стали жебраками та вигнанцями. Залишатися тут вам більше не можна — на ці руїни з'явиться новий загін солдатів, отже, вам слід звідси тікати. У нас є ще шлях до порятунку: нас сховає ліс. Хто з вас, діти мої, не спав на м'якому моху під зеленим укриттям листя?

— Так, ідемо до лісу, ідемо до лісу! — відгукнулося відразу кілька голосів.

— Так, ідемо до лісу, — повторив Маленький Джон, — ми будемо там жити разом і трудитися один для одного; але, щоб жити спокійно, мирно й щасливо, нам слід вибрати проводиря.

— Проводиря? Тоді нехай це будеє ви, Маленький Джоне!

— Нехай буде здоровий Маленький Джон! — одноставно закричали сакси.

— Друзі мої, — промовив у відповідь юнак, — від усієї душі дякую вам за честь, яку ви хочете мені зробити, але прийняти вашу пропозицію я не можу. Дозвольте ж мені негайно представити вам того, хто гідний стати на чолі загону.

— Де він? Де?

— От він, — відповів Маленький Джон, поклавши руку на плече Робіна Гуда. — Робін Гуд, діти мої, справжній сакс, до того ж він хоробрий. А скромністю й розважливостю він може потягатися із будь-яким старим. Ви бачите перед собою графа Хантінгдона, нащадка Уолтофа, найулюбленішого з синів Англії. Нормани, які відняли в нього багатство, заперечують і його титули; король Генріх засудив Робіна Гуда до вигнання. А тепер, хлопці, відповідайте: чи хочете ви бачити своїм головою племінника сера Гі Гемвелла, шляхетного Робіна Гуда?

— Так, так! — закричали селяни, влещені тим, що ними буде командувати граф Хантінгдон.

Серце Робіна Гуда було сповнене радості: його таємні надії збулися. Він пишався нелегкою посадою, яка дісталася йому завдяки відданості друга, і, скажемо прямо, почував себе цілком гідним її. Обвівши саксів поглядом, у якому світилася радість, він зняв шапку, й опершись на плече Джона, схвилювано сказав:

— Я щасливий, друзі мої, що ви згодні вибрати мене своїм проводирем, і від усього серця дякую вам. Будьте певні, я зроблю все, що від мене залежить, щоб заслужити вашу прихильність і вашу повагу. Моя молодість могла б викликати у вас цілком обґрунтовані побоювання, але маю сказати вам, що я мислю, відчуваю й чиню як чоловік, який багато страждав, а отже, давно вже подорослішав. У мені ви знайдете брата, товариша, друга, а коли це буде вкрай необхідно — командира. Я знаю ліс, наше майбутнє житло, і зобов'язуюся знайти вам надійне укриття, де жити нам буде спокійно й приємно. Про таємницю цього притулку ніхто ніколи не має довідатися; ми самі маємо охороняти себе, і нам слід бути обережними й потайливими. Готуйтеся до відходу, я поведу вас в укриття, недоступне для наших в-

рогів. Ще раз дякую вам, дорогі мої брати сакси, за довіру; я виправдаю її й буду з вами у радості й у горі.

Люди зібралися швидко, бо й збирати їм було нічого: нормани нічого не залишили нещасним вигнанцям.

Три години потому Робін Гуд, Маленький Джон і жителі села дійшли до великого підземелля в самій середині лісу. Там було зовсім сухо, а великі віддушини вгорі давали вільне надходження повітря й світла.

— Сказати по правді, Робіне, — зауважив Маленький Джон, — я ж знаю ліс не гірше за вас, але і я вражений вашим відкриттям: звідки в Шервудському лісі взявся такий притулок?

— Швидше за все, — відповів Робін Гуд, — його побудували сакси-втікачі при Вільгельмові Першому.

Два дні після того як наші герої облаштувалися в Шервудському лісі, двоє з них пішли в Менсфілд за покупками і, повернувшись звідти, повідомили Робінові Гуду, що загін норманів у п'ятсот чоловік, не вигадавши нічого кращого, повністю знищив стіни гостинного будинку Гемвеллів.

РОЗДІЛ VIII

Минуло п'ять років.

Загін Робіна Гуда, влаштувавшись із усіма зручностями в лісі, жив там у повній безпеці, хоча нормани, споконвічні вороги саксів, прекрасно знали про його існування. Спочатку вигнанці годувалися полюванням, але згодом здобичі могло б не вистачити на всіх, і це змусило Робіна Гуда шукати для своїх людей надійніше джерело існування.

Тому він поставив застави на всіх дорогах, що перетинали Шервудський ліс, і став брати з подорожан мито за проїзд. Мито це було величезне, якщо подорожнім, захопленим зненацька зграєю, був шляхетний сеньйор, і надзвичайно малим, якщо це був бідняк. Утім, ці щоденні стягування податків мало походили на крадіжку, оскільки здійснювалися вони з усією можливою люб'язністю й чемністю.

От як люди Робіна Гуда зупиняли подорожан.

— Сер чужоземець, — говорили вони, чемно знімаючи із себе шапку, — наш ватажок Робін Гуд очікує вашу світлість, щоб почати трапезу.

Від такого запрошення відмовитися було неможливо, а тому подорожанин приймав його, вдаючи вдячність.

Із тією ж надзвичайною чемністю мандрівника вели до Робіна Гуда, там він сідав разом із хазяїном за стіл, смачно їв і пив, а наприкінці трапези дізнавався, скільки було витрачено на його честь. Зрозуміло, що названа сума відповідала заможності незнайомця. Якщо грошей при ньому було багато, він платив відразу, якщо ж їх бракувало, він говорив, де живе його родина, і за нього брали великий викуп. В останньому випадку подорожанин залишався бранцем, але обходилися з ним так добре, що він не виявляв ні найменшого невдоволення, очікуючи звільнення. Задоволення пообідати з Робіном Гудом норманам обходилося дуже дорого, однак ніхто ніколи не скаржився, що його до цього змусили.

Два чи три рази проти лісових жителів висилалися військові загони, але, зазнавши ганебної поразки, вони повідомляли, що згряя Робіна Гуда непереможна. І якщо багатих панів розбійники старанно оббирали, то бідна людина, був то сакс чи норман, завжди знаходила в них щирий прийом. Коли брат Тук був відсутній, лісники іноді дозволяли собі зупинити ченця, але якщо той добровільно погоджувався відслужити для них обідню, його щедро нагороджували.

Наш старий друг Тук почував себе таким щасливим у цьому товаристві, що йому й на хвилину не спадало на думку з ним розлучитися. Йому побудували велику келію неподалік від підземелля, і він жив привільно, вдовольняючись кращими дарами лісу. Цей гідний чернець і далі із задоволенням пив вино, коли йому випадало щастя роздобути кілька пляшок; якщо не було вина, він пив міцний ель, а якщо вже доля у своїй мінливості позбавляла його й цього — пив чисту воду. Але вже тоді, звичайно ж, бідний Джилл корчив гримаси й заявляв, що вода з чистого струмка погано пахне й огидна на смак. Час не виправив характер хороброго ченця. Це був усе той же горлань, базікало, хвалько, завжди готовий із ким-

небудь зчепитися. Він здійснював з ватагою далекі походи лісом, й одне задоволення було подивитися на нього і цих веселих хлопців-баляндрасників, що й мандрівників зупиняли люб'язно. Вони всі здавалися такими щасливими, їм так подобалося їхнє життя, що в народі їх любовно називали «веселими лісовими братами».

Уже п'ять років ніхто нічого не чув ні про Алена Клера, ні про леді Крістабель; було тільки відомо, що барон Фіц Олвін пішов за королем Генріхом II у Нормандію.

Що ж до бідолахи Червоного Уїлла, то його записали до полку.

Хел, який одружився із Грейс Мей, жив зі своєю дружиною в містечку Ноттингем, і вже був батьком чарівної трирічної дівчинки.

Мод, красуня Мод, як називав її славний Уїльям, і дали жила з Гемвеллами, які, як ми вже сказали, таємно перебралися до свого маєтку в Йоркширі.

Старий баронет знайшов у дружині й дітях розраду, сили його відновилися, і міцне здоров'я обіцяло йому довге життя.

Сини сера Гі стали товаришами Робіна Гуда і жили разом з ним у лісі.

У нашому герої теж відбулися великі зміни: він став вищим на зріст, руки і ноги його стали мускулистими, й ніжна краса його обличчя, яке не втратило чарівної вишуканості, поступилася місцем зрілій мужності. У двадцять п'ять років Робін Гуд здавався тридцятирічним, великі чорні очі світилися відвагою, м'які кучері облямовували чисте чоло, трохи засмагле; обриси рота й чорні, як смола, вуса робили обличчя серйозним, і, хоча у вигляді його проглядала певна суворість, характер у нього був дружній і веселий. Він подобався жінкам, однак, видно, не відчував від цього гордості і це йому не лестило, бо серце його належало Маріанні. Він її кохав так само ніжно, як і раніше, і часто відвідував її в замку сера Гі. Уся родина Гемвеллів знала про кохання молодих людей, і було вирішено зіграти їхнє весілля, як тільки повернеться Алена або стане відомо про його смерть.

У числі гостей, яких люб'язно приймали в Барнсдейлі (так називався маєток саксонського баронета) був один юнак, яко-

му Маріанна дуже подобалася. Цей юнак, найближчий сусід сера Гі (парк його замку межував із Барнсдейлом), усього кілька місяців тому повернувся з Єрусалима, куди він потрапив, беручи участь у хрестовому поході, оскільки належав до ордену тамплієрів.

Сер Х'юберт де Буасі був лицарем-тамплієром і, відповідно, взяв обітницю целібату.

Одного разу вранці, повертаючись із прогулянки верхи околицями, сер Х'юберт побачив Маріанну у вікні замку свого сусіда. Він помітив, що вона гарна, зажадав побачити її знову й дізнався, хто вона така. Йому все пояснили. Негайно ж він з'явився до баронета, представився йому як добрий сусід, запропонував старому дружбу і спробував увійти до нього в довіру. Це було нелегко: старий сакс, який ненавидів норманів, тримався дуже стримано й зустрів ці перші кроки сеньйора де Буасі вкрай холодно. Але, зовсім не розгубившись від невдачі, лицар зробив нові спроби зблизитися. Почувши голос розсудливості, цього разу сер Гі виявив більшу люб'язність. Кілька днів потому, після свого другого відвідування сер Х'юберт зробив візит дамам Гемвелл і, ставши гостем родини, виявив таку щирість, теплоту й люб'язність, що сер Гі, якому він розповідав різні дивовижні історії, відчув, що недовіра, яка виникала в нього до будь-якого нормана з першого погляду, потроху тане.

Відвідування Х'юберта ставали все частішими, і вів він себе так спритно, що повністю завоював якщо не довіру, то повагу й дружбу старого і став для нього надзвичайно приємним співрозмовником. З дівчатами він був люб'язний без вільностей, й однаково усім виявляв знаки уваги. Скаржитися на його нав'язливість було просто неможливо, здавалося, вона виникала з дружніх почуттів; Маріанна, мабуть, саме так і подумала, бо їй і на думку не спало розповісти про це Робінові. І все-таки дівчина побоювалася, що молоді люди можуть випадково зустрітися у вітальні замку й Робін Гуд при цьому дозволить собі якусь необережну витівку, тому що важко було собі уявити, щоб запальний юнак спокійно дивився на дружбу сакса з ворогом свого народу.

Х'юберт де Буасі був одним із тих чоловіків, які, будучи далекими від фізичної чи моральної досконалості, мають та-

лант подобатися жінкам і бути коханими. М'якість характеру була схожою в їхніх очах на доброту, і він одержав у світі кілька блискучих перемог. Це невловиме зачарування зробило його дуже самовпевненим і цинічним до такої міри, що він і уявити собі не міг, щоб його відкинула жінка, яку він ушанував своєю увагою.

Правила ордену, до якого належав Х'юберт, забороняли йому шлюб і пропонували вести цнотливе життя, але, по правді сказати, більша частина тамплієрів поводитися так само, як Х'юберт; звикнувши до князівських розкошів, він жив у світі як юнак, цілком вільний мати у своєму розпорядженні власне серце, майно і час.

Він покохав Маріанну палким коханням з першого погляду, і ця пристрасть, старанно приховувана від усіх й особливо від тієї, яка її викликала, стала його щоденною мукою. Стриманість дівчини, горде презирство до загарбників-норманів перетворили цю любов на дивну суміш бажання й ненависті.

Лицар був досить досвідчений і витончений, щоб зрозуміти, що, крім доброго сера Гі, всі інші в родині надсилу терпіли його відвідування. Йому й самому було незручно в присутності тих, кому, називаючи їх друзями, він підступно замислював жорстоко помститися.

Хоча старий баронет від природи був добрий й великодушний, йому нерідко траплялося виявляти своє глибоке презирство до норманів і вибухати лайкою на їхню адресу. Х'юберт стримував гнів, який у нього викликали ці смертельні образи, посміхався поблажливо, а іноді доходив у своєму прикиданні до того, що зовні поділяв думку хазяїна, та все-таки попередньо висуваючи заперечення, які мали викликати в старого співчуття й приязнь особисто до нього.

Х'юберт був дуже розумний, а судження він складав швидко й точно, особливо коли інтереси його пристрастей вимагали від нього особливої проникливості. Тому з першого дня знайомства він легко зрозумів, що старий — чоловік добрий, простий, щирий і, отже, не здатний шукати в інших людях тих поганих якостей, яких він позбавлений сам.

Через два місяці після першого візиту Х'юберта в замок до нього там, принаймні зовні, ставилися як до справжнього друга.

Обидві дочки баронета, Уніфред та Барбара, були з норманом люб'язні й привітні, але Маріанна ставилася до нього зовсім інакше, підсвідомо побоюючись його вдаваної доброзичливості.

Х'юберт довідався, що Маріанна має незабаром вийти заміж, але вивідати ім'я її майбутнього чоловіка йому не вдалося.

Людина менш палкої вдачі, ніж тамплієр, відступила б, наштотхнувшись на крижану стриманість дівчини, але насправді Х'юбертом скоріше заволоділо почуття помсти, ніж нескоримий потяг справжнього кохання. Він чекав слушної нагоди, щоб освідчитися; він хотів несподівано впасти до ніг Маріанни й смиренным тоном оголосити їй про свою палку пристрасть. Але терпляче вичікуючи зручного випадку залишитися з Маріанною наодинці, Х'юберт намагався дізнатися про таємницю її кохання, пообіцявши собі, якщо йому вдасться, розтрощити свого небезпечного суперника.

Слуги Х'юберта намагалися розпитувати домочадців сера Гі про нареченого Маріанни, але ті розповідали їм якісь байки, називали вигадане ім'я, і, незважаючи на всі хитрощі та спритні винаходи, лицар залишився щодо цього в повному незнанні.

Але йому вдалося все-таки дізнатися, що майбутній чоловік Маріанни — сакс, молодий і дуже красивий; ще він довідався, що відвідування нареченим замку оповиті глибокою таємницею. Тоді лицар організував засідку, щоб підстергти прихід суперника й убити його, але цей похвальний намір йому здійснити не вдалося, бо той так і не прийшов.

От у такому стані були його справи, і Х'юберт нічим не висловив ні своєї палкої пристрасті до Маріанни, ні ненависті до всього сімейства Гемвеллів, коли всі члени цього сімейства вирушили на свято до села, розташованого недалеко від замку. Х'юберт попросив дозволу супроводжувати дам, і цей дозвіл було йому люб'язно надано.

Уніфред, Мод і Барбара сподівалися розважитися в цій поїздки; але Маріанна очікувала Робіна Гуда і, щоб спокійно залишитися самій у замку, зіслалася на те, що в неї сильно болить голова.

Родина, причепурившись, виїхала, слуги теж, і, крім однієї людини, яка мала охороняти замок, та двох служниць, зайнятих на господарстві, всі мешканці покинули Барнсейл.

Залишившись сама, Маріанна піднялася до себе в кімнату, красиво одяглася й сіла коло вікна, звідки їй видні були дороги, що сходилися до замку. Щохвилини їй чувся мелодійний звук рогу, умовний сигнал, який сповіщав про прихід її коханого. Тоді її чарівна голівка висувалася з вікна, у замислених очах з'являвся живий блиск, відвиклі від посмішки губи шепотіли його ім'я, і вона здригалася від радісного й неспокійного чекання. Але звук рогу не чувся, нічия тінь не лягала на золотавий пісок дороги, очі Маріанни не бачили нікого, і вона знову поринала у мрії.

Чекати довелося довго, й потроху їй стало сумно. Вона уважно вдивлялася в обрій, спробувала проникнути поглядом у темні алеї парку, вслухалася в шерехи й, почувавши себе обдуреною у своїх палких сподіваннях, гірко заплакала.

Так вона сиділа в кріслі, обіпершись головою на руку й піддаючись розпачу, як раптом слабкий шерех змусив її підняти очі.

Перед нею стояв Х'юберт.

Маріанна скрикнула й хотіла втекти.

— Чому ви так злякалися, пані? Хіба я схожий на поріддя Сатани? Боже правий! Я думав, що моя присутність у кімнаті жінки її нічим злякати не може.

— Пробачте мені, пане, — промовила уривчастим голосом Маріанна, — я не чула, як ви відчинили двері. Я була сама, і...

— Мені здається, ви так любите самотність, чарівна Маріанно, і якщо трапиться другові порушити її, на обличчі вашому відбивається таке розчарування, начебто він увірвався до вас під час любовного побачення.

Маріанна, спочатку трохи злякана й розгублена, незабаром відновила спокій, властивий їй урівноваженій натурі. Гордо піднявши голову, вона твердим кроком пішла до дверей. Але лицар де Буасі зупинив її:

— Пані, мені хотілося б поговорити з вами; будьте люб'язною, подаруйте мені задоволення, приділивши мені кілька хвилин. Чесно кажучи, я думав, що ви прихильніше поставитеся до мого візиту.

— Ваш візит, пане, — презирливо відповіла дівчина, — настільки ж неприємний, як і несподіваний.

— Невже?! — вигукнув Х'юберт. — Мене це вкрай засмучує, але що ж робити, пані? З тим, чого не можна уникнути, варто змиритися.

— Якщо ви дворянин, то звичай світу вам відомі, сер Х'юберт; досить того, що я прошу вас залишити мене саму.

— Я дворянин, чарівне дитя, — глумливо відповів тамплієр, — але так люблю товариство милих жінок, що не залишу його тільки через ваші примхи.

— Ви порушуєте всі правила лицарської чемності, пане, — відповіла Маріанна. — Тому дозвольте мені залишити вас одного в цій кімнаті, куди ви прийшли незваним і небажаним гостем.

— Пані, — зухвало заперечив Х'юберт, — я вирішив сьогодні бути нечемним до кінця, і якщо вже не хочу звідси йти, то й вас звідси не випущу. Я мав честь сказати вам, що хочу з вами поговорити, а оскільки нагода залишитися з вами наодинці трапляється мені не частіше, ніж зустрічається краса, подібна до вашої, то я вчинив би нерозумно, не скориставшись за вашим прикладом удаваним нападом мігрені, щоб побачитися з вами. Зробіть ласку ж вислухати мене. Я вже давно кохаю вас.

— Досить, пане, — перервала його Маріанна. — Мені не личить слухати вас більше.

— Я вас кохаю, — повторив Х'юберт.

— О, — вигукнула Маріанна, — якби тут був баронет, ви не насмілилися б так зі мною говорити!

— Звичайно, — нахабно відповів юнак. (Мертвотна блідість покрила щоки нещасної дівчини) — Ви розумні й кмітливі, — продовжував Х'юберт. — І я не бачу сенсу гаяти час, продовжуючи лестити вам без міри. Це непоганий спосіб справити враження на марнолюбне дівчисько. Але стосовно вас це даремно, та й було б поганим тоном. Ви прекрасні, і я вас кохаю. Бачите, я йду прямо до мети. Чи можете ви відповісти на моє кохання?

— Ніколи! Ніколи! — твердо відповіла Маріанна.

— Знову це слово, Маріанно, — медовим голосом продовжував Х'юберт, — не вчиняйте так легковажно, перш ніж відповісти. Я багатий, у мене найкращі угіддя в Нормандії, у мене безліч васалів і всі вони будуть до ваших послуг, вони будуть бачити у вас мою кохану дружину. Ви будете щаслива зі мною, присягаюсь.

— Не присягайтеся, мілорде, тому що цю присягу ви порушите, як порушили Божу обітницю.

— Ні, Маріанно, я виконаю її!

— Я хотіла б вірити вашим словам, пане, — примирливо відповіла дівчина, — але не можу відповісти бажанням, які вони висловлюють: серце моє мені не належить.

— Мені говорили про це, але ця думка настільки неприємна мені, що я не хотів вірити цьому. Невже це правда?

— Так, пане, це правда, — почервонівши, відповіла Маріанна.

— Ну що ж! Нехай так! Я не буду вивідувати таємницю вашого серця, якщо ви погодитеся хоч іноді сказати мені ласкаве слівце, якщо ви дозволите мені сподіватися, що я зможу називатися вашим другом. Я буду так ніжно кохати вас, Маріанно, я буду такий відданий вам!

— Я не потребую друга, пане, й не буду захочувати почуття, яке не можу розділити. Той, хто панує в моєму серці, має єдині скарби, якими я хочу володіти: шляхетним серцем, лицарським духом і відданою душею. І я буду вічно вірна йому, вічно віддана йому.

— Маріанно, не змушуйте мене зневірюватися, бо я збожеволю. Я хочу зберегти спокій і не порушити стосовно вас того, що пропонує повагу. Але, якщо ви й далі будете до мене суворою, мені важко буде зупинити свій гнів. Послухайте мене, Маріанно: цей чоловік, який може жити далеко від вас, кохає вас не так палко, як я. О, будьте моєю, Маріанно! Ну яке життя ви ведете? Одна в чужій родині. Сер Гі вам не батько, Уїніфред і Барбара — не сестри. У ваших жилах, я знаю, тече норманська кров, і тільки прихильність до цих саксів змушує вас проявляти до мене презирство. Ходімо ж зі мною, прекрасна Маріанно, ходімо, і ваше життя буде сповнене розкошів, радості й свят.

На губах Маріанни з'явилася презирлива посмішка:

— Будьте ласкаві піти звідси, пане, ваші пропозиції навіть не заслуговують на ввічливу відмову. Я вже мала честь вам сказати, що заручена із одним шляхетним саксом.

— Значить ви відштовхуєте мене, ви відкидаєте мої пропозиції, гордючкю? — запитав Х'юберт переривчастим голосом.

— Так, пане.

— Ви сумніваєтеся в щирості моїх слів?

— Ні, сер лицар, я дякую вам за добрі наміри, але останній раз прошу вас залишити мене саму, оскільки ваша присутність у моїх покоях надзвичайно обтяжлива для мене.

Нічого не відповівши, лицар узяв стілець і поставив його поруч із тим, на якому сиділа Маріанна.

Дівчина стала посередині кімнати й, спокійно опустивши очі, стала чекати, поки Х'юберт піде.

— Сядьте поруч зі мною, — помовчавши, сказав лицар, — я не хочу заподіяти вам зла, я хочу, щоб ви дали мені обіцянку, яка дозволить вам не порушити слова, даного вами цьому таємничому незнайомцеві, настільки палко коханому, а мені дасть сили пережити вашу зневагу. Я прошу, але ж я маю право вимагати, Маріанно, — додав Х'юберт, встав і рушив до дівчини; та ж спокійно, не кваплячись, але твердо пішла до дверей. — Двері замкнені, міс Маріанно, ви марно пораните ваші чарівні ручки, намагаючись їх відімкнути. Я завбачливий, прекрасне дитя; у замку немає нікого, і, якщо вам спаде на думку фантазія кликати на допомогу, то мої люди, яких я розставив на варті неподалік від Барнсдейлу, приймуть ваші крики за сигнал підігнати до ганку осідланих коней, і ці швидкі коні, хочете ви того чи ні, відвезуть вас далеко звідси.

— Пане, — сказала Маріанна, і в голосі її почулися ридання, — пожалійте мене; ви просите мене про те, на що я не можу погодитися, і насильно ви не завоюєте моє серце. Дозвольте мені піти: ви бачите, я не кричу, нікого не кличу. Я достатньо поважаю вас, щоб думати, ніби ви можете серйозно погрожувати мені викраденням; ви чоловік честі, і вам навіть на думку не може спасти зробити такий підлий учинок. Сер Гі любить вас, сер Гі поважає вас, цінує, то невже ви насмілитеся так жорстоко обдурити його в дружніх почуттях, яких ви самі ж і домагалися? Подумайте, адже вся родина Гемвеллів буде в розпачі, а я... я накладу на себе руки.

І Маріанна вибухнула сльозами.

— Я заприсягся, що ви будете моєю.

— Ви вчинили нерозважно, пане, і якщо коли-небудь у вашому серці жевріло кохання хоч до однієї жінки, подумайте, як було б їй важко, коли б ви її кохали, а інший чоловік спробував би змусити її зрадити це кохання. Можливо, пане, у вас є сестра, подумайте про неї; у мене є брат, і він не переживе мого безчестя.

— Ви будете моєю дружиною, Маріанно, коханою й шанованою; їдьмо зі мною.

— Ні, пане, ніколи!

Х'юберт, котрий потихеньку підійшов до Маріанни, хотів обійняти її. Дівчина вислизнула з цих нестерпних для неї обіймів і, кинувшись у куток кімнати, голосно закричала:

— На допомогу! На допомогу!

Х'юберта мало налякали ці крики, оскільки він знав, що ніякого впливу вони мати не будуть. На обличчі його з'явилася жорстока посмішка, і він схопив дівчину за руки. Але поки він намагався притягти її до себе, вона миттєво визволила одну руку, вихопила кинджал, що висів у Х'юберта на поясі, й кинулася до відчиненого вікна. Збожеволівши, бідолашна вже готова була або заколотися, або кинутися вниз, як раптом у тиші долини почулися мелодійні звуки рогу. Маріанна, яка вже перегнулася через підвіконня, здригнулася, потім підняла голову й, не випускаючи з рук кинджала, прислухалася; груди її часто здіймалися. Мелодія, спочатку слабка й невиразна, ставала все чутнішою й раптом задзвеніла голосно та радісно. Х'юберт стояв, немов зачарований цими несподіваними звуками, і не робив ні кроку до Маріанни, але коли ріг замовк, він спробував відтягнути її від вікна.

— На допомогу, Робіне, на допомогу! — тремтячим голосом закричала Маріанна. — На допомогу, скоріше, Робіне, милий Робіне, вас послало саме Небо!

Х'юберт, вражений цим грізним ім'ям, спробував змусити дівчину замовкнути, але вона щосили опиралася.

Раптом іззовні хтось покликав Маріанну на ім'я, слідом за тим почулися звуки боротьби, потім двері кімнати, у якій знаходилася дівчина, розлетілися на шматки й на порозі з'явився Робін Гуд.

Не скрикнувши, не видавши ні звуку, Робін Гуд стрибнув на лицаря, схопив його за горло і кинув до ніг Маріанни.

— Мерзенний! — вигукнув Робін, поставивши коліно на груди Х'юберта. — Ти намагався збезчестити жінку!

Ридаючи, Маріанна впала на груди нареченого.

— Нехай благословить вас Бог, Робіне, — прошепотіла вона, — ви врятували більше, ніж моє життя, ви врятували мою честь.

— Мила Маріанно, — відповів юнак, — одного я прошу в Бога: нехай він подарує мені милість завжди бути поруч із

вами в годину небезпеки. Благословенне нехай буде святе Провидіння, що привело мене сюди. Заспокойтеся, ви зараз мені розповісте все, що тут сталося до мого приходу. А ви, нахабо й негіднику, — продовжував Робін Гуд, повернувшись до лицаря, який уже встиг піднятися з підлоги, — забирайтеся звідси; я занадто поважаю шляхетну дівчину, яку ви насмілилися образити, щоб битися в її присутності. Геть!..

Описати лють нещасливого спокусника просто неможливо; вона була близька до божевілля. Він кинув на закоханих повний ненависті погляд, промовив щось невиразне і, присоромлений, принижений, обеззброєний та ображений, вийшов за двері, хитаючись, спустився сходами і залишив замок, куди якийсь час тому з'явився повний райдужних сподівань.

Робін Гуд притискав Маріанну до грудей, а вона все плакала й плакала, хоча і намагалася показати своєму рятівникові, наскільки вона йому рада.

— Маріанно, кохана моя Маріанно, — ніжно шепотів Робін, — вам нічого більше боятися, адже я з вами. Ну, підніміть ваше миле личко, я хочу, щоб ви заспокоїлися й посміхнулися.

Маріанна намагалася зробити те, про що так ніжно просив її коханий, але не могла від хвилювання сказати ні слова.

— Хто цей чоловік, кохана моя? — запитав Робін після хвилини мовчання, саджаючи поруч із собою усе ще тремтячу дівчину.

— Один норманський сеньйор, чиї володіння поряд із Барндейлом, — несміливо відповіла Маріанна.

— Норман?! — закричав Робін. — Як же мій дядько приймає у своєму домі чоловіка, який належить до цього проклятого народу?

— Любий Робіне, — відповіла Маріанна, — ви ж знаєте, що сер Гі старий, обережний і розсудливий. Не треба судити про його вчинки під впливом гніву, який ви відчуваєте в цю хвилину. Якщо він приймає в домі лицаря Х'юберта де Буасі, повірте, що його до цього змусили серйозні причини. Як і ви, а можливо й більше, сер Гі ненавидить норманів. Крім обережності, що змусила нашого дядька приймати лицаря, тут зіграли свою роль хитрість, підступництво й улесливість цієї людини, які зуміли повернути всю родину. Сер Х'юберт

здавався таким шанобливим, чемним і послужливим, що всі зачарувалися його доброю вдачею.

— А ви, Маріанно?

— А я, — відповіла дівчина, — взагалі про нього не думала, але мені здавалося, що в погляді його є щось брехливе, не варте довіри.

— А як він потрапив у кімнату?

— Не знаю. Я плакала, тому що... — і дівчина почервонівши, опустила очі.

— ...тому що? — ніжно перепитав Робін.

— ...тому що ви все не йшли, — ласкаво посміхаючись, відповіла дівчина.

— Мила моя!..

— Раптом якийсь шерех привернув мою увагу, я підняла голову й побачила перед собою лицаря. Він під якимось приводом залишив сера Гі, відправив, поза всяким сумнівом, служниць, а на підступах до будинку розставив своїх людей.

— Я це знаю, — перервав її Робін, — двох, які хотіли не дати мені ввійти, я поклав.

— О милий Робіне, ви мене врятували. Я б померла без вас: я вже занесла над собою кинджал, коли почула, що ви сурми-те в ріг.

— Де житло цього негідника? — запитав Робін, стискаючи зуби.

— За декілька кроків звідси, — відповіла дівчина, підводячи Робіна до вікна. — Підійдіть сюди; бачите будинок — його дах піднімається над деревами? Це і є замок сеньйора де Буасі.

— Спасибі, дорога Маріанно. Не будемо більше говорити про цю людину, при одній думці про те, що підлі руки могли торкнутися ваших, я жорстоко страждаю. Поговорімо про нас, про наших друзів, у мене є для вас хороші новини, що принесуть вам радість, дорога Маріанно.

— На жаль, Робіне, — сумно відповіла дівчина, — я так мало звикла радіти, що й сподіватися не можу на щасливу подію.

— І ви не праві, дорога моя. Ну, постарайтеся ж забути, що трапилося, і спробуйте здогадатися, які в мене для вас новини.

— Любий Робіне! Я передчуваю якусь несподівану радість. Вас помилували, так? Ви вільні, і вам не треба більше ховатися від людських очей?

— Ні, Маріанно, ні, я і тепер бідний вигнанець; не про себе я хотів вам розповісти.

— Виходить, про мого брата, про мого дорогого Алена? Де він, Робіне? Коли приїде побачитися зі мною?

— Я сподіваюся, що незабаром, — відповів Робін. — Я довідався про нього від однієї людини, що приєдналася до нас. Цей чоловік потрапив у полон до норманів у тій фатальній сутичці між нами й хрестоносцями в Шервудському лісі й був змушений піти на службу до барона Фіц Олвіна. Барон і леді Крістабель повернулися вчора в Ноттингемський замок. Наш сакс із ними також повернувся, і першою його думкою було приєднатися до нас. Він і розповів, що Ален Клер обіймає високу посаду в армії короля Франції і що він має от-от одержати відпустку, щоб провести кілька місяців в Англії.

— Це й справді гарна новина, милий Робіне, — вигукнула Маріанна, — ви, як завжди, мій добрий янгол. Ален і так вас дуже любить, а тепер полюбить ще більше, коли я розповім йому, який ви були добрий і великодушний до тієї, яка без вашої ніжності й турботи давно б померла від туги, горя й занепокоєння.

— Люба Маріанно, — відповів юнак, — ви скажете Аленові, що я зробив усе можливе, щоб допомогти вам пережити його відсутність, і був вам ніжним та відданим братом.

— Ах, більше ніж братом, — тихо промовила Маріанна.

— Кохана моя, — прошепотів Робін, притискаючи її до серця, — ви скажете йому, що я палко вас кохаю і все моє життя належить вам.

Довго тривала їхня ніжна зустріч, і якщо й траплялося Робінові надто палко стискати руки своєї прекрасної нареченої, то повага до неї зупиняла його любовний запал.

Наступного дня на світанку Робін Гуд підхопився на коня і, нікого не попередивши про свій поспішний від'їзд, щодуху поскакав у Шервудський ліс. За його наказом півсотні чоловіків під керівництвом Маленького Джона вирушили в Барнсдейл і, сховавшись в околицях села, стали чекати подальших розпоряджень свого молодого ватажка.

Того ж вечора Робін Гуд привів своїх людей у лісочок, розташований прямо навпроти замку Х'юберта де Буасі, і в декількох

словах розповів їм про підлі вчинки норманського лицаря.

— Я довідався, — додав Робін, — що Х'юберт де Буасі готується страшно помститися за невдачу; він скликав своїх васалів, а їх сорок осіб, і сьогодні вночі вони збираються напасти на замок нашого друга й родича сера Гі Гемвелла; будинки вони хочуть спалити, чоловіків убити, а жінок викрасти. Але він не врахував нас, хлопці. Ми будемо захищати підступи до Барнсейла й, безсумнівно, здобудемо перемогу. Будьте мужніми й щасливими — і вперед!

— Уперед! — закричали завзято веселі лісові брати.

Як тільки спустилася ніч, ворота замку Х'юберта відчинилися і з них вийшов збройний загін, який у повній тиші рушив дорогою на Барнсейл. Та ледве вони перетнули межу маєтку норманського лицаря, як почувся бойовий клич, від якого в норманів застигла кров у жилах. Х'юберт, підбадьорюючи своїх людей словами і жестами, кинувся в той бік, звідки лунав цей грізний шум. І тут лісові брати вийшли з-за дерев та кинулися на загін.

Зав'язалася битва, вона ставала все запеклішою й кривавішою, і нарешті Робін Гуд зійшовся віч-на-віч з лицарем де Буасі.

Їхній двобій був жахливий. Х'юберт доблесно захищався, але гнів потроїв сили Робіна Гуда, він виявляв чудеса хоробрості й зрештою по держално встромив свій меч у груди супротивника.

Васали норманського лицаря попросили милості, і Робін виявив великодушність: оскільки ворог його був мертвий, він наказав припинити бій. Замок лицаря де Буасі був спалений, а самого власника цього чудового маєтку повісили на дереві над дорогою.

За Маріанну помстилися.

РОБІН ГУД
У ВИГНАННІ

КНИГА ПЕРША

РОЗДІЛ І

Рано-вранці ясного серпневого дня Робін Гуд у прекрасному настрої, наспівуючи, прогулювався на самоті вузькою стежиною в Шервудському лісі.

Раптом чийсь сильний голос, звуки якого свідчили про те, що його власник зовсім не товаришує з музикою, взявся розспівувати любовну баладу.

— Присягаюся Пречистою Дівою! — прошепотів юнак, уважно прислухавшись до голосу незнайомця. — Це мені здається дуже дивним. Слова, які цей чоловік проспівав, склав я сам, причому ще в дитинстві, і нікому ніколи їх не співав.

Міркуючи таким чином, Робін Гуд сховався за деревом і став чекати, коли подорожній пройде повз нього.

Той не змусив довго чекати. Порівнявшись із дубом, за яким сидів Робін Гуд, він став вдивлятися в хаці.

— О! — промовив незнайомиць, побачивши крізь зарості чудове стадо оленів. — От і мої старі знайомі; подивимося, чи не втратив я пильності й влучності. Присягаюся святим Павлом! Не можу відмовити собі в задоволенні підстрелити он того міцного молодця, що йде так повільно й поважно.

Сказавши це, незнайомиць вийняв із сагайдака стрілу, наклав на лук, прицілився і смертельно поранив оленя.

— Прекрасно! — почувся глузливий голос. — Прекрасний постріл!

Здивований незнайомиць різко обернувся.

— Ви вважаєте, пане? — запитав він, оглядаючи Робіна Гуда з голови до ніг.

— Так, ви непоганий стрілець.

— Та невже? — презирливо перепитав незнайомиць.

— Безумовно, й особливо для чоловіка, який не звик стріляти в оленів.

— А ви звідки знаєте, що для мене це незвичне заняття?

— Та з вашої манери тримати лук. Б'юся об заставу на що завгодно, сер чужоземець, що покласти людину на полі бою вам легше, ніж оленя в хащах.

— Точно помічено, — сміючись, вигукнув незнайомиць. — А чи дозволено мені буде довідатися ім'я чоловіка настільки проникливого, що він із першого погляду помічає різницю між тим, як стріляє солдат і як стріляє лісник?

— Моє ім'я нічого вам не дасть для обговорення питання, яке нас цікавить, шановний чужоземцю, але я назву вам свою посаду. Я один із головних лісничих цього лісу й не маю наміру дозволяти тут комусь перевіряти свою влучність, стріляючи в беззахисних оленів.

— Мене ваші наміри мало турбують, красеню, — зухвало відповів незнайомиць, — і тільки спробуйте перешкодити мені стріляти в кого мені заманеться: і ланей буду вбивати, і оленів, і взагалі кого захочу.

— Якби я не заперечував, вам легко було б це зробити, оскільки ви прекрасний стрілець, — відповів Робін. — А тому я хочу вам зробити одну пропозицію. Послухайте: я ватажок загону запеклих хлопців, тямущих і вмілих в усьому, що стосується їхнього ремесла. Ви здається мені славним чоловіком, і, якщо у вас хоробре серце, а вдача спокійна й поступлива, я щасливий буду прийняти вас у наш загін. Якщо ви вступите до нас, вам дозволено буде тут полювати, а якщо ви не захочете до нас приєднатися, я прошу вас піти з лісу.

— Воістину, пане ліснику, ви аж занадто самовпевнено говорите. Ну що ж, тепер послухайте мене. Якщо ви швиденько не заберетеся звідси, я без вагань дам вам урок, який навчить вас думати про те, що ви говорите, а складатися цей урок, моє пташенятко, буде з декількох уміло нанесених ударів палицею.

— Ти мене поб'єш?! — презирливо вигукнув Робін Гуд.

— Так, я.

— Мій милий, — сказав Робін, — не вводь мене в гнів, бо тобі буде непереливки; якщо ти негайно не підкоришся моему наказові й не підеш із лісу, то я тебе спочатку добряче провчу, а потім ми подивимось, чи витримає гілляка якогось дерева вагу твого тіла.

Незнайомець засміявся:

— Побити мене, а потім повісити? Цікаво було б, та наряд чи вийде. Ну, давай, починай, я чекаю.

— Я не обтяжую себе бійкою на палицях із усіма зустрічними хвальками, милий друже, — відповів Робін, — у мене досить людей, щоб зробити це за мене. Зараз я їх покличу, і ти будеш розбиратися з ними.

Робін Гуд підніс ріг до губ і хотів засурмити з усіх сил, та тут незнайомець миттєво наклав стрілу на лук і з люттю крикнув:

— Стійте або я вб'ю вас!

Робін опустив ріг, схопив свій лук і, надзвичайно моторно підскачовши до незнайомця, закричав:

— Божевільний! Ти що, не бачиш, із ким вирішив змагатися? Та перш ніж ти б спустив стрілу, моя вже була б у тобі, і смерть, якою ти мені загрожував, убила б тебе. Будь розсудливий, адже ми незнайомі, і в нас немає серйозних причин вважати один одного ворогами. Лук — кривава зброя; поклади стрілу в сагайдак, і вже якщо ти бажаєш битися на палицях, нехай буде палиця: я приймаю виклик.

— Добре, нехай буде палиця, — погодився незнайомець, — і нехай той, хто зачепить голову іншого, не тільки стане переможцем, але й буде вільний розпоряджатися долею супротивника.

— Згодний, — відповів Робін, — але ти врахував, які наслідки матиме твоя пропозиція? Якщо я змушу тебе просити милості, то буду мати право змусити тебе приєднатися до нас.

— Так.

— Прекрасно, і нехай переможе найсильніший.

— Амінь! — відгукнувся незнайомець.

І почалося змагання у спритності. Супротивники щедро завдавали удари, і незабаром незнайомець був весь у синцях,

хоча сам не зміг зачепити Робіна жодного разу. Задиhaючись, нестямний від злості, бідний хлопець кинув палицю.

— Стійте, — сказав він, — я падаю від утоми.

— Визнаєте себе переможеним? — запитав Робін.

— Ні, але визнаю, що ви сильніший за мене; ви звикли битися на палицях, і це дає вам занадто велику перевагу, треба по можливості зрівняти шанси. Ви мечем володієте?

— Так, — відповів Робін.

— То чи не завгодно вам продовжити битися цією зброєю?

— Звичайно.

Вони вийняли мечі з піхов. Обое прекрасні бійці, вони боролися хвилин п'ятнадцять, але жодному не вдалося поранити іншого.

— Стійте! — раптом крикнув Робін.

— Втомилися? — запитав незнайоμεць, переможно посміхаючись.

— Так, — щиро відповів Робін, — а крім того, я вважаю, що двобій на мечах — штука малоприємна, палиця куди краща: удари її відчутні, але менш небезпечні; меч же річ жорстока й груба. І хоч я справді втомився, — додав Робін, вдивляючись в обличчя супротивника, наполовину сховане насунутою на очі шапкою, — я попросив перепочинку не тільки тому. З того часу як я тебе побачив, мене переслідують спогади дитинства, і в погляді твоїх великих блакитних очей мені вгадується щось знайоме. Твій голос нагадує мені голос одного мого друга, і серце моє мимоволі потягнулося до тебе; скажи мені своє ім'я: якщо ти той, кого я люблю й чекаю як найдорожчого друга, тисячу разів благословенний нехай буде твій прихід; але навіть якщо ти чужоземець, я все одно тобі радий. Я буду любити тебе й заради тебе самого й заради викликаних тобою дорогих мені спогадів.

— Ви говорите зі мною з привабливою добротою, пане ліснику, — відповів незнайоμεць, — але, на превеликий жаль, я не можу виконати ваше чемне прохання. Я людина не вільна й ім'я моє має триматися в таємниці, яку я з обережності не можу відкрити.

— Вам нічого мене боятися, — відповів Робін, — я й сам із тих, кого люди називають вигнанцями. Та й не здатний я зра-

дити людину, яка довірилася мені, і зневажаю тих, хто через ницість душі своєї видає таємницю, нехай навіть вона випадково стала йому відомою. То ви назвете мені своє ім'я?

Чужоземець, здавалося, все ще вагався.

— Я буду вам другом, — щиро додав Робін.

— Згодний, — відповів незнайомец. — Мене звать Уїльям Гемвелл.

Робін скрикнув.

— Уїлле! Уїлле! Милий Червоний Уїлле!

— Так.

— А я, я — Робін Гуд!

— Робіне! — закричав юнак, і вони впали один одному в обійми. — Ах, яке щастя!

Молоді люди поцілувалися, а потім радісно й зі зворушливим подивом стали розглядати один одного.

— А я ще погрожував тобі! — вигукував Уїлл.

— А я й зовсім тебе не впізнав! — додавав Робін.

— А я хотів тебе вбити! — посміхався Уїлл.

— А я тебе побив! — зі сміхом продовжував Робін.

— Ба! Та я і забув уже... Розповідай мені скоріше про... Мод.

— Мод чуває себе прекрасно.

— А вона...

— Вона так само чарівна й кохає тебе, Уїлле, тільки тебе й кохає; вона береже для тебе своє серце й віддасть тобі руку. Славна дівчина так тужила через розлуку з тобою; ти багато вистраждав, бідний мій Уїлле, але якщо ти все ще кохаєш добру й красиву Мод, ти будеш щасливий.

— Чи кохаю я її! Як ти можеш мене про таке запитувати, Робіне? Так, я кохаю її, й нехай благословить її Бог за те, що вона мене ще не забула! Я ні на хвилину не переставав думати про неї, її милий образ завжди був у моєму серці й додавав мені мужності й на бойовищі, і в темниці королівської в'язниці. Вона була для мене, милий Робіне, моєю мрією, моєю надією, моїм майбутнім. Завдяки їй я зумів пережити найжорстокіші випробування й найжахливіші скрути. Бог вклав у моє серце незгубну віру в майбутнє; я був переконаний, що знову побачу Мод, стану її чоловіком і проведу з нею залишок життя.

— Ваші надії близькі до виконання, любий Уїлле, — сказав Робін.

Уїлл у кількох словах розповів Робінові про своє життя і спитав, чи досі Мод перебуває в садибі Гемвеллів.

— У садибі Гемвеллів, Уїлле? — перепитав Робін. — То ви не знаєте, що сталося?

— Нічого не знаю. А що сталося? Ви мене лякаєте!

— Заспокойтеся; вашу родину осягло нещастя, але вдалося якось усе виправити, а час і покірність долі стерли всі сліди сумної події: і замок Гемвеллів, і село зруйновані.

— Зруйновані! — вигукнув Уїлл. — Пресвята Богоматір! А матінка, Робіне, а мій дорогий батько, а мої бідні сестри?

— Заспокойтеся, усі почувають себе добре; ваша родина живе в Барнсдейлі. Пізніше я розповім вам про ці фатальні події у всіх подробицях, а сьогодні вам досить знати, що зробили цю жорстоку справу нормани й вона дорого їм коштувала. Дві третини загону, висланого королем Генріхом, ми вбили.

— Королем Генріхом? — перепитав Уїльям. І з сумнівом додав. — Ви ж сказали, Робіне, що ви головний лісничий цього лісу, і, звичайно ж, платню вам платить король?

— Не зовсім так, любий мій братику, — сміючись, заперечив юнак. — За мої старання мені платять нормани, точніше сказати багаті нормани, бо з бідних я нічого не беру. Я справді охороняю цей ліс, але для себе і своїх веселих братів. Одним словом, Уїльяме, я сеньйор Шервудського лісу і готовий відстоювати й захищати свої права та привілеї перед ким завгодно.

— Я не розумію вас, Робіне, — здивовано промовив Уїльям.

— Я поясню краще.

І, промовивши ці слова, Робін підніс риг до губ і тричі голосно протрубив у нього. І ледве пронеслися над лісом ці різкі звуки, як із хащів і з галявини, зліва від Уїльяма й справа від нього, з'явилася сотня чоловіків: усі вони були одягнені в опатні зелені куртки, і цей колір дуже пасував до їхніх мужніх облич. Усі вони були озброєні луками, щитами й короткими мечами. Вони мовчки стояли, оточивши свого ватажка. Уїльям широко розкрив очі й здивовано дивився на Робіна. Якийсь час Робін насолоджувався подивом і замилюванням, що ви-

кликала в його двоюрідного брата повага, яку виявляли йому люди, що прибігли на звук рогу, а потім, поклавши свою сильну руку на плече Уїльяма, сказав зі сміхом:

— Хлопці, от чоловік, який, борючись зі мною на мечях, змусив мене просити милості.

— Він?! — вигукнули розбійники, з цікавістю дивлячись на Уїльяма.

— Так, він переміг мене, і я пишаюся цим, бо в нього тверда рука і хоробре серце.

Маленький Джон, видно, менше був захоплений силою Уїльяма, ніж Робін. Він вийшов на середину кола і сказав хлопцеві:

— Незнайомцю, якщо ти самого доблесного Робіна Гуда змусив просити милості, ти мусиш мати рідкісну силу, але нехай не буде сказано, що ти мав честь перемогти ватажка веселих лісових братів, а його заступник не побив тебе трошки. Я досить сильний у бійці на палицях, хочеш помірятися зі мною силами? Якщо тобі вдасться змусити мене крикнути «Годі!», я проголошую тебе найдужчим у нашому краї.

— Любий Маленький Джоне, ставлю сагайдак зі стрілами проти тисового лука, що цей хоробрий хлопець і цього разу переможе.

— Згодний на подвійну ставку, хазяїне, — сказав Джон, — і якщо незнайомиць виграє, то його можна буде назвати не тільки кращим у веселій Англії фехтувальником, але й кращим тут бійцем на палицях.

Почувши, як Робін Гуд називає Маленьким Джоном великого засмаглого чоловіка, який стояв перед ним, Уїлл відчув, що серце його стискається, але він і виду не подав. Він надав своєму обличчю грізного виразу, до брів насунув капелюх і, відповівши посмішкою на знаки, які йому робив Робін, з гідністю вклонився супротивникові, узяв палицю і став чекати нападу.

Але в ту хвилину, коли супротивник був готовий уже кинути на нього, Уїлл вигукнув:

— Як, Маленький Джоне, ви хочете битися з Червоним Уїллом, із вашим милим Уїльямом, як ви звичайно його називали?

— Боже мій! — вигукнув Маленький Джон, опускаючи палицю. — Цей голос! Ці очі!..

Він зробив кілька кроків, похитнувся й оперся на плече Робіна.

— Ну так, це мій голос, братику Джоне, — закричав Уїлл і, знявши капелюха, кинув його на траву, — подивіться ж на мене!

Довгі шовковисті руді кучері впали йому на плечі, і Маленький Джон у німому замилюванні спрямував свій погляд на усміхнене обличчя Уїлла, а потім кинувся до свого двоюрідного брата, обійняв його і сказав із невимовною ніжністю:

— Ласкаво просимо у веселу Англію, Уїлле, милий Уїлле, ласкаво просимо в рідний дім, якому ти своїм приїздом повернув радість, щастя і спокій. Завтра в Барнсдейлі буде свято, завтра його мешканці зможуть обійняти того, кого вже й не сподівалися побачити. Нехай буде благословенна та година, коли Небо повернуло тебе нам, любий Уїлле, я такий щасливий... щасливий... бачити тебе. Якщо ти бачиш сльози в мене на очах, Уїлле, то не подумай, що в мене занадто м'яке серце; ні, Уїлле, я не плачу, ні, я щасливий, я дуже щасливий.

Бідний Джон не міг більше говорити; руки його, що обіймали Уїлла, здригалися, і він мовчки плакав.

Уїлл був дуже схвилюваний. Робін ненадовго залишив їх самих, двоюрідні брати так і стояли обійнявшись.

Коли вони трохи прийшли до тями, Маленький Джон якомога коротше розповів Уїллові про страшне нещастя, яке змусило родину залишити маєток Гемвелл. Коли він закінчив розповідь, Робін і Джон показали таємні закутки, що веселі брати побудували для себе в лісі, й Уїлл попросив, щоб його прийняли в загін у званні заступника ватажка, що ставило його в один ранг із Маленьким Джоном.

Наступного ранку Уїлл заявив, що хоче вирушити в Барнсдейл. Бажання це було цілком природним, і Робін негайно ж вирішив супроводжувати його разом із Маленьким Джоном. Брати Уїлла пішли в Барнсдейл ще два дні тому: там готувалися відсвяткувати день народження сера Гі. А повернення Уїлла мало зробити це свято ще радіснішим.

Давши потрібні розпорядження своїм людям, Робін Гуд із двома друзями попрямував до Менсфілда, де вони збиралися

взяти коней. Ішли вони весело. Робін чистим і звучним голо- сом виспівував свої найкращі балади, а Уїлл, збожеволівши від радості, стрибав поруч із ним, як маленьке лоша, і недо- ладно повторював приспиви пісень. Іноді й Маленький Джон що-небудь фальшиво підхоплював, і тоді Уїлл голосно сміяв- ся, а Робін разом із ним. Якби якийсь сторонній споглядач побачив їх у цей час, він би вирішив, що це після поживної трапези у щедрого хазяїна повертаються друзі, тому що, во- істину, сп'яніння радістю може нагадувати сп'яніння вином.

Вони вже були недалеко від Менсфілда, коли їхні гучні весе- лощі обірвалися миттєво й відразу. З лісу вийшли троє в одязі лісників і з рішучим виглядом загородили подорожанам дорогу.

Робін Гуд і його друзі зупинилися; Робін уважно оглянув незнайомих і запитав наказовим тоном:

— Хто ви і що ви тут робите?

— Я хотів про те ж запитати вас, — відповів один із лісників, могутній кремезний хлопець, озброєний палицею та кривою сарацинською шаблею і з вигляду цілком здатний дати відсіч кому завгодно.

— Та невже? — запитав Робін. — Ну, що ж, я щасливий, що позбавив вас необхідності ставити мені питання, бо якби ви собі дозволили таку зухвалість, то я, цілком імовірно, так би вам відповів, що ви б до кінця життя каюлися.

— Чи не дуже ти пихато говориш, хлопче, — глузливо сказав лісник.

— Але не так гордо, як тоді, коли б ви все-таки мали не- обережність поставити мені питання: я не відповідаю, я запи- тую. Отже, я вас останній раз запитую: хто ви й що ви тут ро- бите? От уже, воістину, дивлячись на ваш гордовитий вигляд, можна вирішити, що Шервудський ліс — ваша власність.

— Слава Богові, хлопче, язик у тебе добре підвішений. Отже, ти милостиво обіцяєш мені прочухана, якщо я постав- лю тобі те ж питання. Прекрасно! Тепер, веселий незнайо- мцю, я, щоб навчити тебе ввічливості, тобі відповім. А потім покажу тобі, як я розправляюся з дурнями й нахабами.

— Гаразд, — весело відповів Робін, — швиденько назви мені своє ім'я і звання, а потім, якщо зможеш, побий мене, я згодний.

— Я лісничий у цій частині лісу і під моєю охороною вся земля від Менсфілда до перехрестя великих доріг, що знаходиться за сім миль звідси. А ці люди — мої помічники. Я на службі в короля Генріха і за його наказом оберігаю оленів від розбійників на зразок вас. Усе зрозуміло?

— Безумовно; але якщо ви тутешній лісничий, то я й мої друзі хто такі? Дотепер я думав, що я один маю право на цей титул. Правда, я його ношу не милістю короля Генріха, а зі своєї власної волі, але тут це дещо означає, бо називається правом сильного.

— То ти лісник — Шервудського лісу? — презирливо перепитав незнайомиць. — Ти жартуєш! Шахрай ти, і більше ніхто!

— Любий друже, — хутко перервав його Робін, — це ти намагаєшся обдурити мене, говорячи про своє становище: ти не лісник, хоча й намагаєшся привласнити собі це звання. Я знаю людину, що займає цю посаду.

— А-а! — сміючись, вигукнув лісник. — І ти можеш назвати її ім'я?

— Звичайно. Його звать Джон Кекл, це товстий мірошник із Менсфілда.

— А я його син, і звать мене Мач.

— Ти Мач? Я тобі не вірю.

— Він говорить правду, — втрутився в розмову Маленький Джон, — я його знаю в обличчя. Мені говорили, що він добре володіє палицею.

— Тобі не збрехали, ліснику, і якщо ти мене знаєш, то я тебе теж знаю. У тебе статура й обличчя, які неможливо забути.

— То ти знаєш моє ім'я?

— Знаю, майстре Джоне.

— А я Робін Гуд, ліснику Мач.

— Я здогадався, приятелю, і щасливий зустріти тебе. Тому, хто тебе затримає, обіцяна велика винагорода. Я від природи честолюбний, нагорода й справді велика і дуже мені знадобиться. І раз вже сьогодні в мене є надія схопити тебе, я втрачати її не хочу.

— І ти маєш рацію, постачальнику шибениці, — презирливо відповів Робін. — Ну що ж, знімай куртку — меч наголо! Я готовий.

— Стійте! — вигукнув Маленький Джон. — Мач краще володіє палицею, ніж мечем, давайте будемо битися троє на троє. Я беру Мача на себе, а Робін і ти, Уїльяме, поділіть двох інших, так що все буде справедливо.

— Згодний, — відповів Мач, — нехай не скажуть люди, що Мач, син мірошника з Менсфілда, тікав від Робіна Гуда і його веселих братів.

— Прекрасна відповідь! — вигукнув Робін Гуд. — Ну що ж, Маленький Джоне, беріть на себе Мача, раз ви обираєте його собі в супротивники, а я візьму от цього міцного хлопця. Ти задоволений тим, що будеш битися зі мною? — запитав Робін хлопця, якого випадок вибрав йому за супротивника.

— Надзвичайно задоволений, хоробрий вигнанцю.

— Тоді почнемо, і нехай пресвята Божа Матір подарує перемогу тим, хто гідний її допомоги!

— Амінь! — відгукнувся Маленький Джон. — Божа Матір слабкого в годину лиха не залишає.

— Вона нікого не залишає, — сказав Мач.

— Нікого, — відгукнувся Робін і перехрестився. Коли всі приготування до битви були закінчені, Маленький Джон прокричав на весь голос:

— Починаймо!

— Починаймо, — повторили Уїлл і Робін.

Одна стара балада, що донесла до нас пам'ять про цю битву, розповідає про неї в таких словах:

То було спекотним літом у годину вранішню,
На стежинці в Шервудському лісі зійшлися богатирі.
І був там славний Робін Гуд, і був там Червоний Уїлл,
І Маленький був з ними Джон. Ніхто не відступив
Перед супротивником своїм. Сміливі, міцні, спритні,
Вони не одержали ран, а тільки синці.

— Маленький Джоне, — попросивши милості й задихаючись, сказав Мач, — я й раніше знав, що ти спритний та сміливий, і хотів позмагатися з тобою. Тепер бажання моє виконане; ти мене переміг і цим дав добрий урок скромності, який піде мені на користь: я вважав себе прекрасним бійцем, а ти показав мені, що я лише дурень.

— Ти прекрасний боєць, друже Маче, — відповів Маленький Джон, потискаючи руку, простягнену йому лісником; — і заслужено вважаєшся хоробрим.

— Спасибі за похвалу, Маленький Джоне, — відповідав Мач, — але думаю, що це скоріше ввічливість, ніж щирість. Ти, можливо, думаєш, що ця несподівана поразка зачепила мою гордість? Ти помиляєшся: мені зовсім не соромно, що мене здолав такий гідний супротивник.

— Славно сказано, хоробрий сину мірошника! — весело вигукнув Робін Гуд. — Ти довів, що володієш найгіднішим із багатств: добрим серцем і саксонською душею. Тільки чесна людина весело й без найменшої злості приймає удар по самолюбству. Дай мені твою руку, Маче, і пробач мені, що я тебе образливо зачепив, коли ти зізнався у своїх честолюбних задумах. Я тебе не знав, і моє презирство викликав не ти сам, а твої слова. Чи не вип'єш зі мною чарку рейнського? І стукнемося за нашу щасливу зустріч та майбутню дружбу.

— От моя рука, Робіне, і я простягаю її тобі від усього серця. Про тебе говорять із похвалою. Я знаю, що ти шляхетний розбійник і великодушно допомагаєш біднякам. Тебе люблять навіть ті, хто мав би тебе ненавидіти, — твої вороги нормани. Вони говорять про тебе з повагою, і я ніколи не чув, щоб тебе за що-небудь серйозно судили. Тебе позбавили майна, тебе вигнали; ти маєш бути дорогим чесним людям, бо в твій дім прийшло лихо.

— Спасибі на доброму слові, друже; я цього не забуду і хотів би, щоб ти зробив мені послугу і провів нас до Менсфілда.

— До твоїх послуг, Робіне, — відповів Мач.

— І я теж, — сказав чоловік, який бився з Робіном.

— І я з вами, — додав супротивник Уїлла.

І взявшись під руки, вони пішли до села, весело теревенячи й сміючись.

— Любий Маче, — запитав Робін, коли вони ввійшли в Менсфілд, — а ваші друзі — люди обережні?

— А чому ви запитуете?

— Тому що від їхнього мовчання залежить моя безпека. Як ви самі розумієте, я прийшов сюди таємно, і якщо хто-небудь обмовиться хоч словом про те, що я сиджу в шинку в Менсфілді.

будинок відразу оточать солдати і мені доведеться або тікати, або боротися. Сьогодні мені небажано ні те ні інше: мене чекають у Йоркширі й мені не хотілося б тут затримуватися.

— Я за своїх товаришів відповідаю. А в мені, здається, ви не сумніваєтеся, але я думаю, милий Робіне, що ви перебільшуєте небезпеку. Єдине, чого слід вам боятися, то це цікавості тутешніх жителів: вони б бігли за вами вслід, щоб на власні очі побачити знаменитого Робіна Гуда, героя балад, які виспівують дівчата.

— Відного вигнанця, хочете ви сказати, майстре Маче, — з гіркотою заперечив юнак, — не бійтеся назвати мене так, бо ганебність цього імені впаде не на мене, а на того, хто виніс мені жорстокий і несправедливий вирок.

— Добре, мій друже, але яким би іменем вас не називали, його люблять і поважають.

Робін Гуд потис руку славного хлопця.

Не привертаючи до себе уваги, вони дійшли до шинку, розташованого у передмісті, весело сіли за столом, і хазяїн незабаром поставив на нього півдюжини пляшок із вузьким довгим горлом, повних доброго рейнського вина, що розв'язує язика й відкриває серце.

Пляшки швидко спорожнялися одна за одною, й бесіда стала такою теплою й довірливою, що Мачеві взагалі не хотілося її закінчувати. А тому він висловив бажання приєднатися до людей Робіна Гуда; приятелі Мача, спокушені розповідями про вільне життя в старому Шервудському лісі, вчинили за його прикладом і пообіцяли душею й тілом служити Робінові Гуду, на що той погодився. Мач, який бажав негайно вирушити до лісу, попросив у Робіна дозволу попрощатися з родиною. Маленький Джон залишився чекати трьох приятелів, щоб відвести їх у лісовий притулок, улаштувати там і потім піти у Барндейл, де він мав зустрітися з Робіном та Уїллом.

Коли співрозмовники про все домовилися, вони заговорили про інше.

За кілька хвилин до їхнього відходу в зал, де вони сиділи, увійшли двоє чоловіків. Один із них кинув швидкий погляд на Робіна Гуда, потім подивився на Маленького Джона й, нарешті, став уважно розглядати Червоного Уїлла. Дивився він

так пильно й уважно, що юнак це помітив. Він уже хотів запитати новоприбулих про причини настільки пильної уваги, та тут незнайомиць помітив, що Уїлл став виявляти занепокоєння, відвернувся, швидко випив замовлене вино й разом з товаришем вийшов із шинку.

Занадто поглинений радісними переживаннями з приводу того, що він ще до вечора побачить Мод, Уїлл не вважав за потрібне повідомити друзям про цей випадок; не спало йому на думку сказати про це Робінові Гуду і коли вони разом сіли на коней. Дорогою друзі роздумували, як вони обставлять прибуття Уїлла в замок.

Робін хотів спочатку з'явитися один і підготувати родину до появи Уїлла, але нетерплячого хлопця це не влаштувало.

— Милий Робіне, — говорив він, — не кидайте мене одного, я так хвилююся, що не зможу спокійно вичікувати за декілька кроків від рідної домівки. Я так змінився, і жорстоке життя залишило на моєму обличчі настільки очевидні сліди, що навряд чи моя мати впізнає мене з першого погляду. Представте мене як чужоземця, як друга Уїлла, і в такий спосіб я раніше побачу моїх дорогих батьків, а скажу їм, хто я, тільки коли вони будуть підготовлені.

Робін поступився його бажанням, і молоді люди разом з'явилися в замок Барнсдейл.

Уся родина була в залі. Робіна прийняли із розкритими обіймами, і баронет звернувся до того, кого він прийняв за чужоземця, з теплими словами щирої гостинності.

Уїніфред та Барбара сіли поруч із Робіном і засипали його питаннями, тому що він звичайно служив їм джерелом свіжих новин.

Відсутність Маріанни й Мод дало Робінові можливість здійснити задумане. А тому, відповівши на питання двоюрідних сестер, він встав і, звертаючись до сера Гі, сказав:

— Дядечку, у мене є для вас гарні новини, які вас дуже порадують.

— Ваш приїзд, Робіне, уже величезна радість для старого, — відповів сер Гі.

— Робін Гуд — посланець Неба! — вигукнула красуня Барбара, із задержуватим виглядом струшуючи білявими кучерями.

— У свій наступний приїзд, Барбі, — весело відповів Робін, — я з'явлюся сюди посланцем кохання й привезу вам чоловіка.

— Я із задоволенням прийму його, Робіне, — сміючись, відповіла дівчина.

— І прекрасно зробите, сестрице, бо він гідний ласкавого прийому. Не хочу вам його змальовувати, вдовольнюся тільки тим, що скажу: як тільки ваші чарівні очі зупиняться на ньому, ви скажете Уїніфред: «Сестрице, цей чоловік підходить Барбарі Гемвелл».

— А ви в цьому впевнені, Робіне?

— Цілком упевнений, чарівна пустунко.

— Але, щоб так думати, треба про все спочатку добре дізнатися, Робіне. Хоча відразу цього й не скажеш, я дуже вибаглива, і щоб сподобатися мені, юнак має бути дуже милим.

— А що ви під цим розумієте?

— Він має бути схожий на вас, братику.

— Ви мені лестите.

— Я говорю те, що думаю, і якщо мої слова вам здаються лестощами, нехай буде так. Я хочу, щоб мій майбутній чоловік був не просто такий же гарний собою, як ви, але й щоб у нього був такий же розум і було таке ж серце.

— Виходить, я міг би вам сподобатися, Барбаро?

— Так, звичайно. Ви у моєму смаку.

— Я одночасно цим щасливий і засмучений, сестрице, але на жаль! Якщо ви потай плекаєте надію завоювати мене, дозвольте мені пожаліти вас, бо це чисте божевілля. Адже я вже зв'язаний обіцянкою, Барбаро, причому з двома особами.

— Я їх знаю, Робіне.

— Правда, сестрице?

— Так, і якби я хотіла назвати їхні імена...

— Ах, прошу вас, не видавайте моїх таємниць, міс Барбаро.

— Не турбуйтеся, я пожалію вашу скромність; але давайте повернемося до мене, Робіне; я згодна, якщо ви не проти зробити мені цю милість, бути вашою третьою нареченою і навіть четвертою, оскільки, здається мені, принаймні три дівчини чекають щастя носити ваше славне ім'я.

— Насмішнице! — сміючись, сказав Робін. — Ви не заслуговуєте дружніх почуттів, які я до вас маю. Та я все-таки дотримаюся обіцянки й через кілька днів приведу до вас чарівного шанувальника.

— Але, якщо ваш підопічний не молодий, не розумний і не красивий, він мені не потрібний, Робіне; запам'ятайте це гарненько.

— Він буде саме таким, який вам потрібен.

— Прекрасно. А тепер повідомте нам те, що ви збиралися сказати батькові перед тим, як вам здумалося підшукати мені чоловіка.

— Міс Барбаро, я збирався повідомити дядечкові, тітоньці, так само як і вам, дорога Уїніфред, що я дещо чув про людину, дуже дорогу вашим серцям.

— Про брата Уїлла? — запитала Барбара.

— Так, сестрице.

— Ах, яке щастя! То що ж?

— А те, що цей юнак, який так зніяковіло дивиться на вас, бо щасливий бачити настільки чарівну дівчину, бачив Уїльяма всього кілька днів тому.

— Мій син здоровий? — тремтячим голосом запитав сер Гі.

— Він щасливий? — запитала леді Гемвелл, молитовно склавши руки.

— Де він? — запитала Уїніфред.

— Що тримає його далеко від нас? — запитала Барбара й очима, повними сліз, подивилася на супутника Робіна Гуда.

Бідний Уїльям не міг видати ні звуку: у горлі в нього пересохло, а серце було готове розірватися в грудях. Услід за квапливими питаннями наступила хвилина мовчання. Барбара продовжувала задумливо дивитися на юнака; раптом вона схлипнула, кинулася до нього, обхопила його руками й у сльозах закричала:

— Це Уїлл, це Уїлл! Я його впізнала; милий Уїлле, яка я щаслива бачити тебе!

І, припавши до його плеча, вона заплакала.

Леді Гемвелл, її сини, Уїніфред і Барбара оточили хлопця, а сер Гі, марно спробувавши зберегти спокій, упав у крісло і заплакав, як дитина.

Брати Уїлла, здавалося, сп'яніли від щастя. Вони прокричали голосне «ура», підняли Уїлла й стали передавати з рук у руки, загрожуючи задушити його у своїх обіймах.

Робін скористався тим, що про нього на час забули, вийшов із залу і пішов до Мод. Міс Ліндсей була слабкого здоров'я, з нею слід було поводитися обережно, і Робінові здавалося небезпечним повідомляти їй без підготовки новину про повернення Уїльяма.

Проходячи через кімнату, сусідню зі спальнею Мод, Робін зустрів Маріанну.

— Що відбувається в замку, милий Робіне? — спитала дівчина, після того як наречений ніжно привітався з нею. — Я чую якісь радісні вигуки.

— Так воно й є, дорога Маріанно: мешканці замку вітають повернення чоловіка, якого вони палко бажали бачити.

— Повернення? — запитала дівчина тремтячим голосом. — Повернувся мій брат?

— На жаль, ні, люба Маріанно, — відповів Робін, стискаючи руки своєї нареченої, — Бог нам послав не Алена, а Уїлла; ви ж пам'ятайте Червоного Уїлла, нашого милого Уїльяма?

— Звичайно, і дуже рада, що він повернувся цілий та неушкоджений. Де ж він?

— В обіймах матері. Я вийшов із залу в ту хвилину, коли брати відштовхували один одного, щоб поцілувати його. Я йду шукати Мод.

— Вона у себе в кімнаті. Хочете, я звелю покликати її вниз?

— Ні, я хочу сам до неї з'явитися, бо слід її підготувати до появи Уїльяма. Я взяв на себе важке доручення, — сміючись, додав Робін, — оскільки заплутані стежинки Шервудського лісу я знаю краще, ніж таємничі завулки жіночого серця.

— Не кокетуйте, Робіне, — жваво заперечила Маріанна, — ви краще за інших знаєте, як проникнути в серце жінки.

— По правді кажучи, я починаю думати, Маріанно, що мої двоюрідні сестри, Мод і ви уклали угоду й вирішили змусити мене запишатися: ви всі обсипаєте мене лестощами.

— Поза всяким сумнівом, Робіне, — відповіла Маріанна, грозячи юнакові пальчиком, — ви досталь кокетуєте з Уїні-

фред і Барбарою. О! Та ви заграєте з вашими двоюрідними сестрами; це прекрасно, я в замилюванні, що про це довідалася: я, у свою чергу, спробую владу своїх очей над серцем красеня Червоного Уїлла.

— Згодний, дорога Маріанно, але змушений вас попередити, що вам доведеться за нього боротися із небезпечною суперницею: Уїлл безмежно кохає Мод, вона буде захищати своє щастя, і бідному Уїллові доведеться сильно червоніти, якщо йому потрібно буде вибирати між двома чарівними жінками.

— Якщо Уїльям червоніє так само часто, як ви, Робіне, то мені не слід за нього боятися.

— Ах он як, міс Маріанно, ви стверджуєте, що я не вмію червоніти? — сміючись, запитав Робін.

— Ну, принаймні, зараз уже розучилися; одного разу, я ще пам'ятаю цей випадок, ваше обличчя було залите фарбою.

— І коли ж сталася ця примітна подія?

— У той день, коли ми вперше зустрілися в Шервудському лісі.

— Чи хочеться вам, щоб я вам сказав, чому я почервонів, Маріанно?

— Доведеться мені відповісти вам ствердно, Робіне, бо у ваших очах я читаю глузування й посміхаєтеся ви якось хитро.

— Ви боїтеся моєї відповіді, а самі її чекаєте не дочекаєтеся, міс Маріанно.

— Зовсім ні.

— Ну що ж, тим гірше; я хотів зробити вам приємне, відкривши таємницю того, чому я почервонів перший... і останній раз у житті.

— Мені завжди приємно, коли ви мені розповідаєте щось про себе, Робіне, — з посмішкою сказала Маріанна.

— У той день, коли я мав щастя проводити вас у будинок мого батька, мені дуже хотілося побачити ваше обличчя, але воно було сховане у складках широкого каптура й розгледіти можна було тільки ясне світло ваших очей. Скромно йдучи поруч із вами, я думав: «Якщо риси обличчя цієї дівчини такі ж прекрасні, як її очі, я буду за нею наглядати».

— Як, Робіне, ви в шістнадцять років уже мріяли завойовувати кохання жінки?

— Боже мій! Так, і в ту хвилину, коли я заприсягся присвятити вам усе своє життя, каптур, який ховав ваше обличчя, впав, і я побачив вашу сяючу красу. Я так пильно дивився вам в очі, що на ваших щоках з'явився легкий рум'янець. І внутрішній голос сказав мені: «Ця дівчина стане моєю дружиною». Кров прилинула до мого серця, потім кинулася в голову, і я відчув, що закохався. От, Маріанно, історія того, як я почервонів вперше й востаннє у житті. І з того дня, — помовчавши, схвильовано продовжував Робін, — надія на щасливе майбутнє, яку мені подарувало Небо, стала мені опорою й розрадою. Я сподіваюся й вірю.

Із залу внизу лунав радісний шум, а молоді люди стояли, взявшись за руки, і тихо говорили один одному ніжні слова.

— Скоріше, милий Робіне, — сказала Маріанна, підставляючи йому для поцілунку своє чисте чоло, — піднімайтеся до Мод, а я піду обійму Уїлла і скажу йому, що ви в його дорогої нареченої.

Робін швидко пішов до кімнати Мод. Дівчина була в себе.

— Я була майже впевнена, — сказала вона, саджаючи Робіна, — що ці радісні вигуки сповіщають про ваш приїзд; вибачте, що я не спустилася в зал, але серед загальних веселощів я почувую себе незатишно й немов недоречно.

— Чому, Мод?

— Тому що тільки мені одній ви жодного разу не принесли щасливої звістки.

— Настане й ваша черга, мила Мод.

— Я вже втомилася сподіватися, втратила мужність, Робіне, й почувую тільки смертельний смуток. Я всім серцем люблю вас, щаслива вас бачити, але я ніяк не виявляю своєї прихильності, не показую, наскільки мені приємна ваша присутність, і навіть намагаюся вас уникати.

— Мене уникати? — здивовано перепитав Робін.

— Так, Робіне, бо, коли я чую, як ви розповідаєте серові Гі про його синів, передаєте Уніфред привіт від Маленького Джона, а Барбарі — вітання від братів, я кажу собі: «А я знову забута; для бідної Мод у Робіна ніколи нічого немає».

— Нічого, Мод?

— Ах, про ваші чудесні подарунки я не говорю. Ви ніколи не обходите своєю щедрістю вашу сестру Мод, сподіваючись

відшкодувати відсутність новин. Із власної доброти ви всіляко намагаєтеся мене втішити, любий Робіне, але — на жаль! — я невтішна.

— Ах, негарна ви дівчинко, міс Мод, — глумливо сказав Робін. — Як, пані, ви скаржитеся, що вам ніхто ніколи не передає дружніх привітів, що про вас не пам'ятають? Ах ви невдячна й бридка, хіба кожен свій приїзд я не передаю вам привіт із Ноттингема? А хто, по-вашому, з ризиком з'їхати з глузду, постійно відвідує вашого брата Хела? І хто та людина, яка, ризикуючи ще більшим — залишити там частину свого серця, — хоробро стоїть під смертельним вогнем прекрасних очей? Щоб бути вам приємним, Мод, я нехтую небезпекою побачення на одинці з чарівною Грейс Мей, безстрашно дивлюся на її милу посмішку, терплю дотик її чарівної ручки й навіть цілую її в лоб; і заради кого, запитую я вас, я піддаю такій небезпеці спокій свого серця? Заради вас, Мод, тільки заради вас.

Мод розсміялася.

— Мабуть, я дуже невдячна від природи, — відповіла вона, — бо задоволення чути новини про Хелберта і його дружину мало моему серцю.

— Прекрасно, пані; тоді я не скажу вам, що минулого тижня бачив Хела, і він доручив мені розцілувати вас в обидві щоки, й не скажу, що Грейс любить вас від усього серця, і що крихітка Мод, справжнє янголятко, бажає всього найкращого своїй красивій хресній матері.

— Тисячу разів дякую вам, Робіне, за те, що ви так прекрасно вмієте нічого мені не сказати. Я дуже задоволена тим, що так і не знаю, які ж новини з Ноттингема. А до речі, Маріанні ви теж повідомили про увагу, яку ви проявляєте чарівній дружині Хелберта?

— Однак це підступне питання, міс Мод! Ну що ж, переконайтеся, що совість моя чиста: я частково повідав Маріанні про своє замилювання досконаlostями Грейс, але, оскільки я маю слабкість до її прекрасних очей, то остерігся висловлюватися з такої неоднозначної теми.

— Як?! Ви обманюєте Маріанну? Ви заслуговуєте на те, щоб я негайно викрила вас перед нею у ваших злочинах.

— Ми підемо разом пліч-о-пліч, але перш ніж іти до Маріанни, я хотів би поговорити з вами.

— Що ви хочете мені повідомити, Робіне?

— Прекрасні новини, і вам вони зроблять величезну приємність.

— Ви, отже, одержали звістки від... від... — і дівчина, раптово почервонівши, питально глянула на Робіна зі змішаним виразом недовіри, надії та радості.

— Від кого, Мод?

— Ах, ви смієтеся наді мною, — сумно сказала дівчина.

— Ні, мила моя подруго, я справді приніс вам радісну звістку.

— Тоді говоріть скоріше.

— Що ви думаєте про заміжжя? — спитав Робін.

— Про заміжжя? Дивне питання!

— Зовсім ні, якби заміж треба було б... вийти за...

— ... Уїлла?! Ви знаєте щось про Уїлла?! Заради Бога, Робіне, пожалійте моє серце. Воно так несамовито б'ється, що завдає мені болю. Я чекаю, Робіне, говоріть: мій любий Уїлл здоровий?

— Безумовно, бо тільки й мріє якомога швидше назвати вас своєю коханою дружиною.

— Ви бачили його? Де він? Коли приїде сюди?

— Я бачив його, він незабаром приїде.

— О Мати Божа, дякую тобі! — вигукнула Мод, склавши руки й піднімаючи до Неба повні сліз очі. — Яка я буду щаслива знову побачити його! — додала вона, але відразу зачаровано стала дивитися на двері, на порозі яких з'явився Уїлл, і закричала. — Це він, він!

І з цими словами вона кинулася до Уїлла й упала в його обійми.

— Бідолашна, моя кохана! — тремтячим голосом прошепотів юнак. — Усе це було для неї занадто несподівано, вона знепритомніла. Робіне, підтримайте її, я ослаб, як дитина, мене ноги не тримають.

Робін дбайливо звільнив Мод з обіймів Уїлла й посадив її на стілець. Що стосується бідного Уїльяма, то він закрив обличчя руками й розридався. Мод отямилася, насамперед подумала про Уїлла й стала шукати його очима. Він стояв перед нею на колінах і, обіймаючи її, ніжно шепотів любе ім'я:

— Мод! Мод!

— Уїльяме! Милий Уїльяме!

— Мені слід поговорити з Маріанною, — сміючись, сказав Робін, — прощавайте, залишаю вас удвох; не забудьте про тих, хто любить вас.

Мод простягнула йому руку, а Уїльям вдячно глянув на друга.

— От я й повернувся, мила Мод, — сказав Уїлл, — чи раді ви нашому побаченню?

— Як ви можете ставити мені такі питання, Уїльяме? Так, рада, звичайно ж рада, і не просто рада, а щаслива, дуже щаслива.

— Ви не хочете, щоб я вас залишив знову?

— А хіба я цього коли-небудь хотіла?

— Ні; але тільки від вас однієї залежить, чи повернувся я назавжди, чи тільки приїхав у гості.

— Що ви хочете цим сказати?

— Ви пам'ятайте про нашу останню розмову?

— Так, Уїльяме.

— Я пішов від вас у той день з важким серцем, мила Мод, я був просто в розпачі. Робін помітив, що я дуже сумний, став мене розпитувати про причини, і я все йому розповів. І довідався ім'я того, кого ви раніше кохали...

— Не варто говорити про мої дівочі літа, — перервала його Мод, обвиваючи його шию руками, — минуле належить Богові.

— Так, Мод, тільки Богові, а теперішнє — нам, адже правда?

— Так, нам і Богові. Але, можливо, вам буде спокійніше, милий Уїльяме, — додала дівчина, — якщо я вам щиро й просто поясню, які стосунки були в нас із Робіном Гудом.

— Усе, що мені потрібно знати, я знаю, дорога Мод, Робін розповів мені, що було між вами.

Дівчина трохи почервоніла.

— Якби ви тоді не пішли так швидко, — сказала Мод, ховаючи почервоніле обличчя на плечі Уїльяма, — ви б довідалися, що, глибоко розчулена вашою ніжністю й терплячим коханням, я готова була на нього відповісти. Поки вас не було, я звикла дивитися на Робіна очима сестри, і сьогодні навіть

не знаю, Уїлле, чи билося моє серце коли-небудь для іншого, а не для вас.

— Виходить, це правда, що ви мене трошки кохаете, Мод? — запитав зі сльозами на очах Уїлл, молитовно склавши руки.

— Не трошки, ні, Уїлле: дуже кохаю.

— О Мод, Мод, ви даруєте мені таке щастя!.. От бачите, я недарма сподівався, чекав, був терплячий і говорив так: одного прекрасного дня вона мене покохає... Ми ж одружимося, правда?

— Милій Уїлле!

— Скажіть «так» або краще так: «Я хочу вийти заміж за мого доброго Уїльяма».

— Я хочу вийти заміж за мого доброго Уїльяма, — покірно повторила дівчина.

— Дайте мені руку, дорога Мод.

— От вам моя рука.

І Уїльям палко поцілував маленьку ручку своєї нареченої.

— Коли ми одружимося, Мод? — запитав він.

— Не знаю, мій друже, днями.

— Звичайно, а точніше? Скажімо, завтра?

— Ну що ви, Уїльяме, як можна!

— Чому ж ні?

— Занадто несподівано, занадто швидко.

— Щастя ніколи не приходиться занадто швидко, мила Мод, і якби ми могли одружитися просто зараз, я був би найщасливішим із людей. Але вже якщо потрібно почекати до завтра, скорюся. Вирішено, завтра ви станете моєю дружиною!

— Завтра?! — вигукнула дівчина.

— Так, і з двох причин: перша — завтра ми будемо святкувати день народження мого батька, якому піде сімдесят шостий рік. Друга — моя мати хоче відсвяткувати моє повернення. Виходить, свято буде ще радіснішим, якщо до нього додасться здійснення наших спільних бажань.

— Ваша родина, Уїльяме, не готова прийняти мене у своє лоно, й, можливо, ваш батько скаже...

— Мій батько, — перервав її Уїлл, — мій батько скаже, що ви янгол, що він любить вас і давно вважає своєю дочкою.

Ах, Мод, ви погано знаєте доброту й ніжність цього старого, якщо сумніваєтеся. Він буде тільки радий щастю сина.

— У вас такий великий талант переконувати, милий Уїлле, що я тепер повністю поділяю вашу думку.

— Виходить, ви згодні, Мод?

— Доведеться погодитися, Уїлле.

— Але я вас не змушую, пані.

— Воістину, Уїлле, вам нелегко догодити! Звичайно, ви хотіли б, щоб я сказала: «Від усього серця згодна...

— ... завтра вийти за вас заміж», — закінчив Уїлл.

— ... завтра вийти за вас заміж», — зі сміхом повторила Мод.

— Прекрасно, тепер я задоволений. Ходімо, мила дружинько, оголосимо нашим друзям про весілля.

Уїльям узяв Мод під руку й спустився з нею в зал, де й дали перебувала вся родина.

Леді Гемвелл та її чоловік благословили нареченого й наречену, Барбара й Уїніфред ніжно назвали Мод сестрицею, а брати Уїлла кинулися захоплено її цілувати.

Приготування до весілля повністю зайняли жінок; поставивши собі за мету зробити Уїлла ще щасливішим, а Мод ще прекраснішою, вони відразу стали готувати для нареченої чарівне вбрання.

Завтра настало зовсім не швидко, як завжди настає завтра, коли його нетерпляче чекають. З ранку в двір замку звели неймовірну кількість барил із елем; прикрашені вінками з листя, вони мали смиренно чекати, коли їхню присутність удостоять увагою. Свято обіцяло бути чудовим; у всіх кімнатах стояли обережки квітів, музиканти налаштовували інструменти, а запрошені юрбами з'їжджалися в замок.

Година, на яку було призначено вінчання міс Ліндсей та Уїльяма Гемвелла, наближалася; Мод у прекрасній сукні чекала Уїльяма в залі, але Уїльяма все не було.

Сер Гі вислав на пошуки слугу.

Слуга обійшов весь парк, усі приміщення замку, всюди кликав, але йому відповідала тільки луна його власного голосу.

Робін Гуд і брати Уїльяма сіли на коней і обшукали околиці, але не знайшли ніяких слідів Уїльяма й не зуміли ні в кого нічого про нього дізнатися.

Гості розділилися на групи й обшукали місцевість з іншого боку, але теж безрезультатно.

До півночі вся родина в сльозах зібралася навколо Мод, яка вже цілу годину лежала непритомна.

Уільям зник.

РОЗДІЛ II

Як ми вже сказали, барон Фіц Олвін привіз у Ноттингемський замок свою красуню дочку леді Крістабель.

За кілька днів до зникнення бідного Уїлла барон Фіц Олвін сидів в одній із кімнат своїх особистих покоїв, а навпроти нього розташувався маленький дідок у розкішному платті, суцільно прикрашеному золотим шиттям.

Якби багатство могло полягати в каліцтві, то ми б сказали, що гість барона був надзвичайно багатий.

Судячи з його обличчя, цей опатний старий був набагато старший за барона, але він, здавалося, і не згадував про свій вік.

Схожі на старих зморшкуватих мавп, вони тихо розмовляли, і з того, як кожний із них хитрував і лестив другому, було видно, що вони намагаються дійти згоди щодо якогось важливого для них обох питання.

— Ви занадто суворі зі мною, бароне, — сказав потворний старий, хитаючи головою.

— Богом присягаюся, ні, — жваво заперечив лорд Фіц Олвін, — я намагаюся забезпечити щастя своїй дочки, от і все, й прошу вас вірити, дорогий Тристраме, що в мене немає ніяких задніх думок.

— Я знаю, що ви прекрасний батько, Фіц Олвіне, і що щастя леді Крістабель — єдина ваша турбота... То що ж ви збираєтеся дати у посаг вашій коханій дочці?

— Я ж вам уже сказав: п'ять тисяч золотих у день весілля і стільки ж трохи пізніше.

— Треба уточнити дату, бароне, треба уточнити дату, — пробурчав старий.

— Ну, скажімо, через п'ять років.

— Термін великий, і потім, ви даєте дочці занадто скромний посаг.

— Тристраме, — сухо сказав барон, — ви занадто довго випробовуєте моє терпіння. Прошу вас усе-таки згадати, що дочка моя молода й красива, а ви цими достоїнствами могли володіти років п'ятдесят тому.

— Ну-ну, не треба сердитися, Фіц Олвіне, я ж із добрими намірами: я поруч із вашими десятьма тисячами можу покласти мільйон золотих, — та що я говорю? — два мільйони.

— Я знаю, що ви багатий, — перервав сера Тристрама барон, — на жаль, мені до вас далеко, та, втім, я хочу, щоб моя дочка стала однією із найшляхетніших дам Європи. Я хочу, щоб місце, яке посяде леді Крістабель, було не нижчим, ніж у королеви. Ви знаєте про мої честолюбні батьківські задуми і все-таки відмовляєтеся вручити мені суму, що допомогла б їх здійснити.

— Не можу зрозуміти, шановний Фіц Олвіне, чим може вплинути на щастя вашої дочки те, залишиться в моїх руках половина мого майна чи ні. Усі прибутки від мільйона, від двох мільйонів я відпишу леді Крістабель, але сам капітал буде належати мені. Вам не варто турбуватися, я забезпечу свій дружині королівське існування.

— Це все виглядає прекрасно... на словах, любий Тристраме, але дозвольте вам зауважити, що, коли між подружжям існує така велика різниця у віці, це часто призводить до непорозумінь у родині. Може трапитися так, що примхи молодої жінки стануть вам нестерпними й ви заберете те, що дали. Якщо ж половина вашого майна буде в моїх руках, я буду спокійний за щастя дочки, їй нічого буде боятися, а ви зможете сваритися з нею скільки вам заманеться.

— Сваритися?! Ви жартуєте, милий бароне, ніколи не трапиться з нами такого нещастя. Я так кохаю вашу ніжну голубку, що не наважуся її засмутити. Я вже дванадцять років сподіваюся одержати її руку, а ви думаєте, що я стану суперечити її примхам! Та скільки б їх у неї не було, вона буде багата й зможе їх усі задовольнити.

— Дозвольте вам сказати, сер, що коли ви ще раз відмовитесь задовольнити моє прохання, я, не сумніваючись, візьму своє слово назад.

— Ви занадто поспішаєте, бароне, — пробурчав старий, — давайте ще раз усе гарненько обговоримо.

— Я сказав усе, що мав сказати; моє рішення прийняте.

— Не впирайтеся, Фіц Олвіне. Ну, а якщо я вам дам п'ятдесят тисяч золотих?

— Ви що, образити мене хочете?

— Образити?! Як ви погано думаєте про мене, Фіц Олвіне!.. Ну, скажімо, двісті тисяч?..

— Годі, Тристраме. Я знаю розмір вашого маєтку, тому приймаю ці пропозиції як глузування. Що мені ваші двісті тисяч?

— Хіба я сказав двісті тисяч, бароне? Я хотів сказати п'ятсот тисяч — п'ятсот, чуєте? Дуже пристойна сума, адже цілком пристойна?

— Пристойна, — погодився барон, — але ви тільки-но самі мені сказали, що могли б покласти два мільйони поруч зі скромними десятима тисячами моєї дочки. То дайте мені мільйон, і завтра ж моя Крістабель стане вашою дружиною, якщо ви цього хочете, мій добрий Тристраме.

— Мільйон? Ви хочете, щоб я довірив вам мільйон, Фіц Олвіне? Це й зовсім безглуздо: не можу ж я, будучи при здоровому глузді, вручити вам половину мого майна!

— Ви що, сумніваєтеся в моїй чесності й порядності? — роздратовано вигукнув барон.

— Анітрошки, дорогий друже, анітрошки.

— Ви підозрюєте мене в тому, що в мене є ще якийсь інтерес, крім щастя моєї дочки?

— Я знаю, що ви любите леді Крістабель, але...

— Що «але»? — поспішно перервав його барон. — Зважуйтеся негайно, або я назавжди відмовляюся від прийнятих мною зобов'язань!

— Ви навіть не залишаєте мені часу подумати.

У цей час у двері обережно постукав слуга.

— Увійдіть, — сказав барон.

— Мілорде, — доповів лакей, — прибув гонець від короля із терміновим повідомленням; він чекає дозволу вашої честі, щоб оголосити його.

— Проводіть його сюди, нагору, — відповів барон. — Ну, а тепер, Тристраме, от вам моє останнє слово: якщо до прихо-

ду гінця, а він буде тут за дві хвилини, ви не погодитесь виконати мої бажання, не бачити вам леді Крістабель.

— Заради Бога, послухайте мене, Фіц Олвіне, благаю, послухайте!

— Не хочу нічого слухати; моя дочка варта мільйона; а потім, ви ж самі сказали мені, що кохаєте її.

— Ніжно кохаю, бачить Бог, ніжно кохаю, — прошамкав потворний старий.

— Отож, ви будете дуже нещасливий, сер, оскільки доведеться вам з нею попрощатися навіки. Я знаю одного молодого сеньйора, який за шляхетністю не поступається королю, при цьому багатого, дуже багатого, і приємного обличчям, він чекає тільки моєї згоди, щоб запропонувати моїй дочці своє ім'я й маєток. Якщо ви ще будете хоч секунду вагатися, то завтра — розумієте, завтра! — та, кого ви кохаєте, моя дочка, прекрасна й чарівна Крістабель, стане дружиною вашого щасливого суперника.

— Ви безжальний, Фіц Олвіне!

— Я чую кроки гінця. То так чи ні?

— Але... Фіц Олвіне!

— Так чи ні?

— Так, так, — прошепотів старий.

— Тристраме, любий друже, подумайте, яке щастя вас чекає: моя дочка — коштовність, сповнена вишуканості й краси.

— Так, гарна, нічого не скажеш, — підтвердив закоханий старий.

— І варта мільйона золотих, — із глузуванням закінчив барон. — Сер, моя дочка — ваша.

Ось так барон Фіц Олвін продав свою дочку, прекрасну Крістабель, серові Тристраму Голдсборо за один мільйон золотих.

Привели гінця, і він повідомив баронові, що сліди одного солдата, який убив капітана свого полку, привели в Ноттингемшир. Король наказував баронові Фіц Олвіну схопити цього солдата й без жалю повісити.

Відпустивши гінця, лорд Фіц Олвін стиснув у своїх руках тремтливі руки майбутнього чоловіка своєї дочки, попросив

пробачення, що залишає його в таку щасливу хвилину, але, як він сказав, наказ короля вимагав негайного виконання.

Три дні потому після негідної угоди, укладеної між бароном і сером Тристрамом, солдат, який перебував у розшуку, був схоплений і посаджений в одну із веж Ноттингемського замку.

А в цей час Робін Гуд продовжував ретельно розшукувати Уїльяма, який — на жаль! — і був цим нещасним солдатом, схопленим вартою барона.

Побачивши, що всі спроби натрапити на слід Уїлла в Йоркширі марні, Робін Гуд повернувся в ліс, сподіваючись, що його люди, які постійно стежили за дорогою з Менсфілда в Ноттингем, можливо, щось знають.

За милу від Менсфілда Робін Гуд зустрів Мача, сина мірошника; сидючи, як і сам Робін, верхи на міцному коні, він щодуху скакав у тому напрямку, звідки той приїхав.

Побачивши Робіна Гуда, Мач закричав з радості і зупинив коня.

— Який я радий, що зустрів вас, любий друже, — сказав він, — я їду в Барнсдейл зі звісткою про юнака, який під час нашої зустрічі був разом із вами.

— Ви бачили його? Ми шукаємо його вже три дні.

— Бачив.

— Коли?

— Учора ввечері.

— Де?

— У Менсфілді, куди я повернувся, провівши дві доби зі своїми новими товаришами. Коли я підходив до батьківського дому, то помітив кількох коней. На одному з них сидів чоловік, чії руки були міцно зв'язані. Я впізнав вашого друга. Солдати пішли випити й поклялися на міцність мотузок, тому його ніхто не стеріг. Не привертаючи їхньої уваги, мені вдалося повідомити бідному хлопцеві, що я негайно їду в Барнсдейл розповісти вам про нещастя, яке з ним трапилося. Це повернуло йому мужність, і він подякував мені виразним поглядом. Не втрачаючи ні хвилини, я попросив дати мені коня і, вже сідаючи в сідло, поставив одному солдатові кілька питань про те, яка доля приготована бранцеві. Він відповів, що

за наказом барона Фіц Олвіна юнака везуть у Ноттингемський замок.

— Дякую вам за те, що ви зробили мені послугу, та ще настільки вчасно, милий Маче. Ви мені розповіли все, що я хотів знати, і нам дуже не пощастить, якщо ми не зуміємо зруйнувати жорстокі плани норманського сеньйора. На коней, любий Маче, й поспішімо у лісовий притулок, а там уже я зроблю все, щоб з необхідними запобіжними заходами розпочати вилазку.

— А де Маленький Джон? — запитав Мач.

— Пішов до притулку іншою дорогою. Ми розділилися, сподіваючись зібрати чутки з різних боків. Мені пощастило більше, бо я мав радість зустріти вас, мій хоробрий Маче.

— Це мені пощастило, отамане, — весело заперечив Мач, — ваше бажання для мене — закон, що спрямовує всі мої дії.

Робін посміхнувся, нахилив голову й понісся галопом, а його супутник мчав услід за ним невідступно.

Коли Робін Гуд і Мач прискакали на місце загального збору розбійників, вони побачили, що Маленький Джон уже там. Робін Гуд розповів другові про те, що повідомив йому Мач, і наказав кликати своїх людей, розсіяних по лісі, скласти з них загін і вести його на узлісся, що підступало до Ноттингемського замку. Там вони мали сховатися в тіні дерев, приготуватися до бою й чекати сигналу Робіна. Віддавши ці розпорядження, Робін та Мач знову сіли на коней і з іще більшою швидкістю помчали дорогою в Ноттингем.

— Дорогий друже, — сказав Робін, коли вони доїхали до того місця, де кінчався ліс, — от ми й біля цілі. Я не можу з'являтися в Ноттингемі, оскільки про мою присутність у місті відразу дізнаються й зрозуміють, навіщо я тут, а мені б цього не хотілося. Ви мене розумієте? Якщо вороги Уільяма будуть інформовані про мою раптову появу, вони насторожаться і нам буде набагато важче звільнити його. Ви підете в місто самі і знайдете один будиночок неподалік від Ноттингема. У ньому живе славний хлопець, один із моїх друзів на ім'я Хелберт Ліндсей; якщо ж його немає вдома, чарівна жінка з нижнім ім'ям Грейс скаже вам, де її чоловік, ви його знайдете й приведете до мене. Ви мене зрозуміли?

— Прекрасно зрозумів.

— Добре, тоді йдіть, а я сяду тут, почекаю вас і спостерігатиму за околицею.

Залишившись один, Робін сховав коня в кущах, ліг у тіні дуба й став думати, що варто зробити, щоб звільнити бідного Уїлла. Закликавши на допомогу всю свою винахідливість, Робін міркував, не забуваючи уважно спостерігати за дорогою. Незабаром він побачив, що з Ноттингема до лісу їде дорогою вершник, молодий і дуже багато вдягнений. «Богом присягаюся, — сказав собі Робін, — цей чепурун явно норман; яка вдала думка навідала його — проїхатися тут і подихати лісовими ароматами. Мені здається, пані Фортуна до нього така прихильна, що не гріх узяти з нього ціну стріл і лука, які будуть зламані завтра на честь Уїльяма. Одяг на ньому розкішний, вигляд у нього гордовитий, так що цей милий пан досить вчасно мені трапився. Ну-ну, під'їжджай-но ближче, дамський угіднику, я зараз трохи полегшу ношу твого коня».

Робін швидко підхопився на ноги і загородив подорожньому дорогу.

Той, очевидно очікуючи від Робіна слів вітання, чомно зупинився.

— Ласкаво просимо, прекрасний кавалере, — сказав Робін, підносячи руку до капелюха, — погода похмура, і я прийняв вас за провісника сонця. Ваша посмішка опромінює все навколо, і якщо ви побудете ще кілька хвилин на краю цього старого лісу, квіти в його тіні приймуть вас за промінь світла.

Незнайомець весело розсміявся.

— Ви не із заґону Робіна Гуда? — запитав він.

— Ви судите із зовнішності, пане, — відповів юнак, — й оскільки я в костюмі лісника, ви думаете, що я неодмінно належу до людей Робіна Гуда. Ви помиляєтеся, не всі жителі лісу зв'язали свою долю з цим вигнанцем.

— Можливо, — з видимим нетерпінням відповів незнайомець, — я думав, що зустрів одного з веселих лісових братів, виходить, я помилився.

Відповідь розбудила цікавість Робіна.

— Пане, — сказав він, — ваше обличчя дихає такою щирістю й сердечністю, що, незважаючи на мою багаторічну ненависть до норманів...

— Я не норман, сер, — перервав його вершник, — і за вашим прикладом можу сказати, що ви судите із зовнішності: вас уводять в оману моє плаття й вимова. Я сакс, хоча в моїх жилах і є кілька крапель норманської крові.

— Будь-який сакс мені брат, пане, і я щасливий, що можу висловити вам свою довіру й приязнь. Я справді з людей Робіна Гуда. Вам, звичайно, відомо, що з норманськими мандрівниками ми знайомимося не настільки безкорисливо.

— Так, я знаю, це дуже ввічливий і прибутковий спосіб знайомства, — сміючись, відповів незнайомиць, — і я багато про нього чув. Я саме їхав у Шервуд з єдиною метою — мати задоволення познайомитися з вашим проводирем.

— А якщо я скажу вам, пане, що ви говорите з Робіном Гудом?

— Я простягну йому руку, — жваво відповів незнайомиць, супроводжуючи дружнім жестом свої слова, — і запитаю: друже Робіне, хіба ви забули брата Маріанни?

— Ален Клер! Ви Ален Клер?! — радісно вигукнув Робін Гуд.

— Так, я Ален Клер, і я так добре запам'ятав ваше виразне обличчя, милий Робіне, що впізнав вас із першого погляду.

— Який я щасливий бачити вас, милий Алене! — продовжував Робін Гуд, стискаючи обома руками протягнену йому руку. — Маріанна навіть не чекає вже щастя побачити вас на рідній землі!

— Бідна моя, мила моя сестра! — з глибокою ніжністю сказав Ален. — Вона здорова? Чи щаслива хоч трішки?

— Здоров'я в неї прекрасне, милий Алене, а горе тільки одне: вас немає поруч із нею.

— Я повернувся, і повернувся назавжди. Моя сестра незабаром буде зовсім щасливою. Ви знали, любий Робіне, що я пішов на службу до французького короля?

— Так, нам про це говорив один із людей барона, та й сам Фіц Олвін у нападі відвертості, викликаному страхом, розповів нам, яке становище ви посідаєте при королі Людовіку.

— Сприятливий збіг обставин дозволив мені зробити королеві Франції велику послугу, — продовжував лицар. — Бажаючи віддячити мені, він мав ласку виявити до мене великий інтерес і дізнатися, чого б мені хотілося. Його доброта

додала мені сміливості: я розповів йому, у якому сумному становищі знаходяться мої сердечні справи, розповів, що мої мастки конфісковані, і благав дозволити мені повернутися до Англії. Король милостиво погодився задовольнити моє прохання, негайно ж дав мені листа до Генріха Другого, і я, не втрачаючи ні хвилини, вирушив до Лондона. На прохання французького короля, Генріх Другий повернув мені землі мого батька, а казначейство має повернути дзвінкою монетою весь прибуток від моїх масток із дня їхньої конфіскації. Крім того, я маю велику суму й, коли я вручу її баронові Фіц Олвіну, розраховую одержати руку леді Крістabelle.

— Я знаю про вашу угоду, — сказав Робін, — сім років, призначені бароном, от-от минуть, якщо я не помиляюся?

— Так, завтра останній день.

— Прекрасно! Виходить, ви маєте поспішити до барона, година запізнення може вас погубити.

— Як ви довідалися про цю угоду та її умови?

— Від мого двоюрідного брата Маленького Джона.

— Того велетня — племінника сера Гі Гемвелла?

— Того самого, ви ще пам'ятайте цього гідного хлопця?

— Звичайно, пам'ятаю.

— Ну, тепер він став ще вищим, а сила його просто неймовірна. От через нього я й дізнався про вашу угоду з бароном.

— Лорд Фіц Олвін сказав йому це в нападі відвертості? — посміхаючись, запитав Ален.

— Так, Маленький Джон ставив питання його світлості, погрожуючи кинджалом.

— Тоді я розумію, чому барон пішов на такий вилив почуттів.

— Дорогий друже, — серйозним тоном перервав його Робін, — не довіряйте баронові Фіц Олвіну; він вас не любить і якщо зможе порушити свою клятву, то неодмінно це зробить.

— Якщо він надумає відмовити мені в руці леді Крістabelle, присягаюся, Робіне, я змушу його жорстоко покаятися в цьому.

— А у вас є якийсь спосіб дати баронові зрозуміти, що ваші погрози не жарт?

— Так, але, втім, якби в мене його й не було, я готовий скоріше осадити Ноттингемський замок, ніж відмовитися від руки леді Крістабель.

— Якщо ви потребуєте допомоги, я повністю до ваших послуг, милий Алене; я цієї ж хвилини можу надати у ваше розпорядження дві сотні молодців із жвавими ногами й міцними руками. Вони однаково добре володіють луком, мечем, списом і щитом; скажіть тільки слово, і вони під моїм командуванням вишикуються навколо вас.

— Тисячу разів спасибі, любий Робіне, я меншого й не очікував від такого друга, як ви.

— І ви мали рацію; тепер дозвольте мені дізнатися, як вам стало відомо, що я живу в Шервудському лісі?

— Закінчивши справи в Лондоні, — відповів лицар, — я приїхав у Ноттингем і довідався, що барон повернувся й леді Крістабель теж знаходиться в замку. Заспокоївшись щодо здоров'я своєї коханої, я вирушив у Гемвелл. Самі посудіть, який був мій розпач, коли, в'їхавши в село, я побачив зруйноване житло баронета. Я швидко вирушив у Менсфілд, й один із місцевих жителів розповів мені про всі події, що трапилися. Про вас він відгукувався з великою похвалою; він же повідомив, що сімейство Гемвеллів таємно сховалося в своєму маєтку в Йоркширі. А тепер поговорімо про мою сестру Маріанну, Робіне; вона дуже змінилася?

— Так, милий Алене, дуже.

— Відолашна моя!

— Вона стала надзвичайною красунею, — зі сміхом додав Робін, — оскільки гарнішала з кожною весною.

— Вона одружена? — запитав Ален.

— Поки ще ні.

— Тим краще. А ви не знаєте, вона віддала комусь своє серце, обіцяла комусь руку?

— Маріанна сама вам відповідь на ці питання, — сказав Робін і трохи почервонів. — Як сьогодні спекотно! — додав він, витираючи піт із чола. — Прошу вас, відійдімо в тінь, під дерева; я чекаю одного з моїх людей, і мені здається, що його занадто довго немає. До речі, Алене, ви пам'ятайте одного із синів сера Гі, Уільяма, якого прозвали Червоним через занадто яскравий колір його волосся?

— Такий красивий юнак із великими блакитними очима?

— Так; барон Фіц Олвін відправив цього бідного хлопця у Лондон, де його записали в полк, що входив у військо, яке дотепер займає Нормандію. Одного прекрасного дня Уїльямом опанувало непереможне бажання побачити родину; він попросив відпустку, але капітан кілька разів підряд йому відмовив, і тоді розлючений Уїлл убив його. Йому вдалося дістатися до Англії, ми зустрілися завдяки щасливому випадку, і я відвіз його в Барнсдейл, де живе його родина. Наступного дня після приїзду в будинку було велике свято; відзначали не тільки повернення вигнанця, але його весілля і день народження сера Гі.

— Уїлл одружується? А з ким?

— З однією чарівною дівчиною, яку ви знали, — міс Ліндсей.

— Я не пам'ятаю її.

— Як, ви забули вірну служницю й подругу леді Крістабель?

— Ах, так, згадав, — вигукнув Ален Клер, — ви говорите про веселу дочку воротаря Ноттингемського замку, про пустунку Мод?

— Саме так; Мод та Уїльям давно кохали одне одного.

— Мод кохала Червоного Уїлла? Що ви таке говорите, Робіне? По-моєму, серце цієї юної особи належало вам.

— Ні, ні, ви помиляєтеся.

— Зовсім ні, я тепер пригадую, що коли вона вас і не кохала, — а я в цьому сильно сумніваюся, — то ви мали до неї глибокі й ніжні почуття.

— Я тоді любив і тепер люблю її як брат.

— Та невже? — запитав лицар.

— Честю присягаюся, це так, — відповів Робін, — але давайте повернемося до Уїльяма. От що сталося. За годину до вінчання він зник, і я лише недавно довідався, що його викрали солдати барона. Я зібрав своїх людей, незабаром вони вже будуть близько й зможуть мене почути, я розраховую з їхньою допомогою і власною спритністю звільнити Уїльяма.

— А де він?

— Напевно, у Ноттингемському замку; незабаром дізнаємося точно.

— Не поспішайте з рішенням, милий Робіне, почекайте до завтра; я зустрінуся з бароном і зроблю все можливе, вдаючись і до прохань, і до погроз, щоб звільнити вашого двоюрідного брата.

— Але якщо цей старий негідник зробить якісь поспішні дії, чи не доведеться мені все життя жалкувати, що я втратив ці кілька годин?

— А у вас є причини цього побоюватися?

— Навіщо ви ставите мені це питання, любий Алене, якщо ви краще за мене знаєте, якою буде відповідь? Вам добре відомо, що в лорда Фіц Олвіна немає ні серця, ні душі, ні жалості. Якби він наважився власноручно повісити Уїлла, будьте певні, він би це зробив. Я мушу поквартитися вирвати Уїлла з цих левиних пазурів, якщо я не хочу втратити його навечно.

— Можливо, ви й маєте рацію, милий Робіне, і моя обережність у цьому випадку може бути небезпечною. Я зараз же вирушу до замку й, опинившись там, можливо, буду вам чимось корисний. Я розпитаю барона, а якщо він не дасть відповіді на мої запитання, звернуся до солдатів; перед щедрою винагородою, я сподіваюся, вони не встоять; ви можете на мене розраховувати; якщо ж мої зусилля не матимуть успіху, я сповіщу вас, що ви мусите діяти з усією можливою поспішністю.

— Вирішено, лицарю. Дивіться, мій друг повертається, а з ним Хелберт, молочний брат Мод. Зараз ми що-небудь дізнаємося про те, що чекає бідного Уїлла.

— Ну, то що? — запитав Робін, обійнявши свого молодого друга.

— Мені майже нічого вам сказати, — відповів Хелберт, — я знаю тільки, що в Ноттингемський замок привезли бранця, а Мач мені повідомив, що цей нещасний — наш бідний друг Червоний Уїлл. Якщо ви хочете спробувати врятувати його, Робіне, це слід робити негайно. Один чернець-пілігрим, який проходив через Ноттингем, був запрошений у замок, щоб висповідати в'язня.

— Пресвята Мати Божа, пожалій нас! — тремтячим голосом вигукнув Робін. — Уїллові, моему бідному Уїллові загрожує смерть! Його слід викрасти із замку будь-що-будь! І більше ви нічого не знаєте, Хелберте? — додав Робін.

— Стосовно Уїлла нічого; але я дізнався, що леді Крістабель наприкінці тижня має вийти заміж.

— Леді Крістабель має вийти заміж? — перепитав Ален.

— Так, мілорде, — відповів Хелберт, здивовано дивлячись на лицаря, — вона виходить заміж за найбагатшого нормана у всій Англії.

— Це неможливо! — вигукнув Ален Клер.

— Це правда, — продовжував Хелберт, — і в замку готуються широко відсвяткувати цю радісну подію.

— Радісна подія! — гірко повторив Ален. — І як же звать негідника, який збирається одружитися з леді Крістабель?

— Виходить, ви чужий у наших краях, мілорде, — сказав Хелберт, — раз ви не знаєте про величезну радість його світлості Фіц Олвіна. Його світлість був такий спритний, що йому вдалося роздобути величезні статки, які належать серові Тристраму Голдсборо.

— Леді Крістабель стане дружиною цього огидного стариганя?! — у повному здивуванні вигукнув лицар. — Та це ж напівтруп. Це дивовижний виродок і мерзенний скупар! Дочка барона Фіц Олвіна — моя наречена, і до останнього мого подиху ніхто, крім мене, не здобуде прав на її серце.

— Ваша наречена, мілорде?! Хто ж ви?

— Це лицар Ален Клер, — відповів Робін.

— Брат леді Маріанни? Той, кого так ніжно кохає леді Крістабель?

— Так, милий Хеле, — відповів Ален.

— Ура! — закричав Хелберт, підкидаючи в повітря шапку. — Як вдало ви приїхали! Ласкаво просимо до Англії, пане; ваш приїзд нарешті висушить сльози вашої нареченої, і на її прекрасному обличчі розквітне посмішка. Урочистості цього жахливого одруження мають відбутися наприкінці тижня; якщо ви хочете стати йому на заваді, часу втрачати не можна.

— Я негайно піду до барона, — відповів Ален, — і якщо він думає, що й тепер може вчинити стосовно мене так, як йому заманеться, то він помиляється.

— Розраховуйте на мою допомогу, лицарю, — сказав Робін. — Ми викрадемо леді Крістабель. Я думаю, що ми всі

четверо вирушимо до замку, але ввійдете туди ви один, а ми із Хелбертом і Мачем будемо чекати вашого повернення.

Молоді люди незабаром підійшли до самих стін замку й у ту хвилину, коли лицар уже прямував до звідного моста, почувся скреготання ланцюгів, міст опустився і з воріт вийшов старий в одязі пілігрима.

— А от і сповідник, якого барон запросив до нещасного Уільяма, — сказав Хелберт, — розпитайте його, Робіне, він розкаже, можливо, яка доля приготована нашому другові.

— Мені спала та ж думка, милий Хелберте, і я вважаю, що зустріч із цією святою людиною — це допомога божественного Провидіння. Нехай береже вас Діва Марія, святий отче! — сказав Робін, шанобливо кланяючись старому.

— Нехай станеться за молитвою твоєю, сину мій! — відповів пілігрим.

— Ви здалеку йдете, отче мій?

— Зі Святої землі; я здійснив довге й важке паломництво, щоб відпокутувати гріхи молодості, а тепер, втомлений і знесилений, повертаюся, щоб умерти під рідним небом.

— Господь послав вам довге життя, святий отче.

— Так, сину мій, мені вже незабаром дев'яносто років, і життя моє тепер здається лише сном.

— Молю Діву Марію дарувати вам мир і спокій у ті дні, що вам залишилися, святий отче.

— Нехай буде так, миле дитя з ласкавим і благочестивим серцем. І я в свою чергу закликаю Господа послати тобі всю Небесну благодать. Ти добрий юнак і віруючий, то ж вияви милосердя і подумай про тих, хто страждає й має незабаром померти:

— Поясніть, святий отче, я вас не розумію, — із тремтінням у голосі сказав Робін.

— На жаль, на жаль! — вигукнув старий. — Одна душа має незабаром повернутися на Небо, у свою обитель, а тілу, у якому вона живе, немає й тридцяти років. Людина твого, напевно, віку незабаром має померти страшною смертю; молися за неї, сину мій.

— Він сповідався вам перед смертю, святий отче?

— Так, і через кілька годин його жорстоко розлучать із життям.

— Де ж цей нещасний?

— В одній із темних камер цього замку.

— Він там сам?

— Так, сину мій, сам.

— І бідолаха має померти? — спитав Робін.

— Так, завтра на світанку.

— Ви впевнені, святий отче, що засудженого не стратять ще до ранку?

— Упевнений. На жаль! Адже це так скоро! Твої слова замучують мене, дитя моє. Ти що, бажаєш смерті твого брата?

— Ні, святий старче, ні, тисячу разів ні! Я віддав би за нього своє життя. Я знаю цього нещасного, отче мій, знаю й люблю. Ви не скажете, до якої страти його засудили? І чи не знаєте ви, де його стратять — у замку чи за стінами?

— Тюремник мені сказав, що цього бідолаху відведе на шибеницю Ноттингемський кат; наказано повісити його прилюдно на міській площі.

— Допоможи нам, Боже! — прошепотів Робін. — Святий отче, — додав він, беручи старого за руку, — чи не зробите ви мені послугу з доброти своєї?

— Чого ти хочеш від мене, сину мій?

— Я хочу, я прошу вас, отче мій, щоб ви повернулися в замок і попросили барона зробити вам милість і дозволити супроводжувати бранця до підніжжя шибениці.

— Я вже домігся цієї милості, сину мій: я буду завтра вранці поруч із вашим другом.

— Нехай благословить вас Бог, святий отче, нехай благословить вас Бог. Мені потрібно сказати щось дуже важливе тому, хто завтра йде на смерть, і я хотів попросити вас, добрий старцю, передати це йому від мого імені. Завтра вранці я буду тут, під цими деревами. Будьте настільки добрим, перш ніж ви увійдете до замку, вислухати мої слова.

— Я неодмінно зустрінуся з тобою тут завтра, сину мій.

— Спасибі, отче мій, до завтра.

— До завтра, і нехай буде мир із тобою!

Робін шанобливо вклонився, і пілігрим, схрестивши руки на грудях та шепочучи молитви, пішов.

— До завтра, — повторив Робін, — і подивимося, чи буде Уїлл повішений!

— Треба буде, — зауважив Хел, який уважно слухав розмову Робіна з пілігримом, — розмістити ваших людей ближче до місця страти.

— Вони будуть стояти так, щоб могли почути звук рогу, — відповів Робін.

— А як ви їх сховаєте від солдатів?

— Не турбуйтеся про це, дорогий Хелберте, — відповів Робін, — мої веселі лісові брати вже давно навчилися ставати невидимими, навіть на великій дорозі, і, повірте мені, вони не стануть ходити навколо солдатів барона, а з'являться на сцені тільки за умовним сигналом.

— Мені здається, ви настільки вірите в успіх, любий Робіне, — сказав Ален, — що я хотів би мати хоч частину вашої нинішньої впевненості стосовно своїх власних справ.

— Лицарю, — відповів Робін, — дозвольте мені тільки звільнити Уїльяма, доправити його в Барнсдейл, передати із рук в руки його любій дружині й ми візьмемося за леді Крістабель. Адже вінчання має відбутися ще через кілька днів, і в нас є час підготуватися до серйозної боротьби з лордом Фіц Олвіном.

— Я хочу ввійти до замку, — сказав Ален, — і так чи інакше з'ясувати таємницю цієї комедії. Якщо барон вважав за можливе порушити свої зобов'язання, нехтуючи честю й порядністю, то я буду вважати, що маю право нехтувати повагою, яку я йому зобов'язаний виявляти, і будь-яким способом зробити так, щоб леді Крістабель стала моєю дружиною.

— Ви маєте рацію, милий друже, негайно вирушайте до барона; він вас не чекає, а тому дуже можливо, що від подиву видасть себе. Говоріть із ним зухвало й дайте йому зрозуміти, що ви не побоїтеся застосувати силу, щоб здобути леді Крістабель. А поки ви будете розмовляти на цю важливу тему з лордом Фіц Олвіном, я зберу своїх людей і підготую їх до задуманої мною справи. Якщо я вам знадоблюся, вишліть посильного на те місце, де ми з вами тільки що зустрілися, і в будь-яку годину, вдень і вночі він знайде там одного з моїх хоробрих товаришів. Якщо ж вам потрібно буде поговорити з вашим вірним союзником, ви звеліть відвести вас у наш притулок.

А тепер скажіть, ви не боїтеся, що в замок ви ввійдете, але вийти з нього не зможете?

— Лорд Фіц Олвін не наважиться застосувати насильство до такої людини, як я, — відповів Ален, — це було б занадто небезпечно для нього; утім, якщо він справді збирається видати Крістабель за цього огидного Тристрама, то він буде так квапитися випроводити мене, що вже скоріше не прийме мене, ніж буде намагатися затримати. Отже, прощайте, вірніше, до побачення, дорогий Робіне, я швидше за все побачуся із вами до кінця дня.

— Я буду чекати на вас.

Ален попрямував до воріт замку, а Робін, Хелберт і Мач швидким кроком дісталися до міста.

Лицар без найменших проблем був проведений у кімнату лорда Фіц Олвіна, і незабаром він побачив грізного власника замку.

Якби барон побачив вихідця з того світу, і то він не пережив би такого жаху, як побачивши цього красивого юнака, який стояв перед ним у позі, сповненій гідності й гордості.

Барон кинув на свого слугу такий спопеляючий погляд, що той з усіх сил кинувся тікати з кімнати.

— Я не очікував вас побачити, — сказав лорд Фіц Олвін, переводячи гнівний погляд на лицаря.

— Можливо, мілорде, але я з'явився.

— Це я бачу. На щастя для мене, ви порушили слово: термін, який я вам призначив, минув учора.

— Ваша світлість помиляється, я з'явився на милостиво призначене вами побачення точно у зазначений час.

— Мені важко повірити вам на слово.

— Дуже шкода, але ви ставите мене перед необхідністю вас до цього примусити. Ми з доброї волі взяли стосовно один одного певні зобов'язання, і я маю право вимагати виконання ваших обіцянок.

— Ви виконали всі умови угоди?

— Виконав. Їх було три: я мав повернути собі свої маєтки, мати сто тисяч золотих і з'явитися до вас через сім років просити руки леді Крістабель.

— І у вас справді є сто тисяч золотих? — жадібно запитав барон.

— Так, мілорде. Король Генріх повернув мені мої маєтки й прибутки від них із дня конфіскації. Я багатий і вимагаю, щоб завтра ж ви віддали мені руку леді Крістабель.

— Завтра! — вигукнув барон. — Завтра? А якби ви завтра сюди не з'явилися, — додав він похмуро, — наша угода була б розірвана?

— Так; але послухайте мене, лорде Фіц Олвін, я прошу вас викинути з голови диявольські задуми, що у ній зріють: я з'явився в призначену годину, і ніщо на світі — не варто й намагатися застосувати силу — ніщо на світі не може змусити мене відмовитися від тієї, яку я кохаю. Якщо, зневірившись у всіх інших засобах, ви зважитесь вдатися до хитрості, я помщуся і, будьте впевнені, помщуся жорстоко. Мені відома одна ваша таємниця, і я її розкрию. Я жив при дворі короля Франції, і мені стали відомі подробиці однієї справи, що стосується особисто вас.

— Якої справи? — занепокоєно запитав барон.

— Зараз не час вдаватися до довгих пояснень із цього приводу: досить буде вам знати, що я тримаю в пам'яті імена тих мерзенних англійців, які припускали віддати свою батьківщину під іноземне ярмо (Лорд Фіц Олвін сполотнів). Дотримайтеся обіцянки, яку ви мені дали, мілорде, і я забуду, що ви повелися підло і по-зрадницьки стосовно свого короля.

— Лицарю, ви ображаєте старого, — перервав його барон, вдаючи обурення.

— Я говорю правду, і нічого більше. Ще одна відмова, мілорде, ще одна неправда, ще один виверт, і королеві Англії будуть представлені докази вашої відданості батьківщині.

— Вам пощастило, Алене, — якомога м'якше сказав барон, — що Небо обдарувало мене спокійною й терплячою вдачею; якби я був за природою своєю злостивий і дратівливий, ви б жорстоко заплатили за вашу зухвалість: я наказав би кинути вас у рів.

— Такий вчинок був би чистим божевіллям, мілорде, бо він не врятував би вас від королівської помсти.

— Ваша молодість служить вибаченням вашим зухвалим словам, лицарю; я виявлю поблажливість, хоча мені було б просто покарати вас за них. Навіщо ж удаватися до погроз,

ще не знаючи, чи справді я збираюся відмовити вам у руці своєї дочки?

— Тому що я знаю про ваш намір віддати руку леді Крістабель потворному й жалюгідному старому серві Тристраму Голдсборо.

— Та невже? Хто ж, скажіть на милість, цей балакучий дурень, який повідав вам таку дивну історію?

— Це не важливо, все місто Ноттингем тільки й говорить, що про приготування до цього багатого та смішного весілля.

— Я не можу відповідати, лицарю, за всі дурні й брехливі чутки, які про мене поширюють.

— Виходить, ви не обіцяли серві Тристраму руку вашої дочки?

— Дозвольте мені не відповідати на це питання. До завтрашнього дня я вільний у своїх думках і бажаннях; от завтра вже воля ваша: приходьте, і я повністю задовольню ваші вимоги. Прощавайте, лицарю, — встаючи, закінчив старий, — я бажаю вам усього доброго і прошу залишити мене самого.

— До щасливого побачення, бароне Фіц Олвін. І пам'ятайте, що у дворянина тільки одне слово.

— Прекрасно, прекрасно, — пробурчав старий, повертаючись до гостя спиною.

Ален вийшов з вітальні барона з важким серцем. Він не міг не бачити, що старий лорд знову задумує якусь підлість. Його повний погроз погляд проводжав лицаря до порогу кімнати; потім, не бажаючи відповідати на останній уклін юнака, старий відійшов до вікна.

Як тільки Ален вийшов (він вирушив на зустріч з Робіном Гудом), барон сказано задзвонив у дзвіночок, що стояв на столі.

— Пришліть мені Чорного Пітера, — уривчасто сказав він слугі, який увійшов.

— Зараз, мілорде.

Через кілька хвилин солдат, якого викликав Фіц Олвін уже стояв перед ним.

— Пітере, — звернувся до нього барон, — у тебе є кілька хоробрих і небалакучих хлопців, що виконують без обговорення даний їм наказ?

— Так, мілорде.

— Вони сміливі й уміють забувати про послуги, які можуть бути ними зроблені?

— Так, мілорде.

— Прекрасно! Звідси тільки-но вийшов лицар у багатому червоному камзолі; йди за ним услід із двома дужими хлопцями й зроби так, щоб він більше мені не заважав. Ти мене зрозумів?

— Прекрасно зрозумів, мілорде, — відповів Чорний Пітер з огидною посмішкою й наполовину витяг з піхов величезний кинджал.

— Я винагороджу тебе, хоробрий Пітере. Не бійся нічого, але дій таємно й обережно. Якщо цей метелик полетить до лісу, йдїть за ним, і під укриттям дерев вам буде легше зробити це дїльце. Відправивши його в інший світ, зарийте його під якимось старим дубом, а могилу прикрийте тереном та листям, і ніхто не знайде його труп.

— Ваші накази будуть точно виконані, і коли я знову побачу вас, цей кавалер буде спати під зеленим трав'яним килимом.

— Я чекаю тебе; негайно йдїть услід за цим нахабним жевжиком.

Пітер Чорний у супроводі двох своїх товаришів залишив замок і незабаром напав на слід Алена Клера.

Юнак повільно, опустивши голову, йшов сумний і замислений у бік Шервудського лісу. Побачивши, що він дійшов до узлісся, вбивці, які йшли за ним назирці, не тямлячись від лиховісної радості, прискорили крок і сховалися за кущами, очікуючи слушної нагоди, щоб кинутися на нього.

Ален Клер пошукав очима провідника, якого обіцяв надіслати Робін Гуд, і, продовжуючи уважно оглядати околиці, міркував про те, яким чином вирвати Крістабель із рук її негідного батька.

Із цих тяжких роздумів лицаря вивів тріск гілля; він повернув голову і побачив, що до нього швидким кроком наближаються трое чоловіків з оголеними мечами і лиховісними виразами на обличчях.

Ален притулювся спиною до дерева, витяг меч із піхов і запитав твердим голосом:

— Негідники, що вам від мене потрібно?

— Твоє життя, ошатний метелику! — вигукнув Чорний Пітер і кинувся на лицаря.

— Назад, мерзенна тварино! — закричав Ален, завдаючи супротивникові удару в обличчя. — Усі назад! — продовжував він, із неймовірною спритністю вибиваючи з рук другого нападника.

Чорний Пітер подвоїв зусилля, але зачепити юнака так і не зміг; той не тільки вивів з ладу одного з розбійників, закинувши його меч на гілки дерева, а ще й розітнув голову третьому.

Збожеволівши від люті, Чорний Пітер вирвав з коренем молоде деревце, знову кинувся на Алена і з такою силою вдарив його по голові, що той випустив меч і непритомний упав на землю.

— Здобич наша! — радісно закричав Пітер, допомагаючи піднятися і стати на ноги своїм поранилим товаришам. — Ідіть у замок і залишіть мене одного, я цього хлопця прикінчу. Ваша присутність тут небезпечна, та й ваші стогони мені набридли. Забирайтеся, я сам вирию яму для цього молодого вельможі, тільки залишіть лопату, яку ви принесли з собою.

— От вона, — відповів один з його товаришів і додав: — Пітере, я ледве живий, я не зможу йти.

— Забирайся, або я тебе прикінчу, — грубо відповів Пітер.

І вбивці, напівмертві від болю та страху, важко потяглися крізь зарості.

Залишившись сам, Пітер узявся за свою страшну справу; він уже вирив яму майже до половини, як раптом одержав такий удар палицею по плечу, що розтягся на весь зріст на краю могили.

Трохи отямившись від болю, негідник повернувся до того, хто нагородив його по заслугах, і побачив над собою рум'яне обличчя величезного хлопця, одягненого в рясу домініканського ченця.

— Ах ти нечестивцю, мерзотнику чорномордий, — громовим голосом волав чернець, — ти вдарив дворянина по голові, щоб сховати кінці у воду, підло зариваєш нещасну жертву. А ну, відповідай, розбійнику, хто ти є?

— За мене відповідь меч, — вигукнув Пітер і підхопився на ноги, — він тебе відправить в інший світ, і там ти зможеш запитати в Сатани мое ім'я, якщо тобі так хочеться його дізнатися.

— Якщо мені не пощастить і я помру раніше за тебе, нахабний шахраю, мені все одно не доведеться цього робити, я й так із твоєї пики бачу, що ти виплодок пекла. І дозволь мені порадити твоєму мечеві помовчати, бо, якщо він поворужне язиком, моя палиця змусить його замовкнути навіки. Краще, що ти можеш зробити, це забратися звідси.

— Спочатку я покажу тобі, як я володію мечем, — сказав Пітер, завдаючи ченцеві удару.

Удар був такий швидкий і сильний, що до кісток розсік ченцеві три пальці на лівій руці.

Чернець скрикнув, обрушився на Пітера, зігнув його навпіл і став обсіпати ударами палиці.

І тут з убивцею стало відбуватися щось дивне: він упустив меч, в очах у нього помутніло, він перестав щось розуміти і втратив можливість захищатися.

Коли чернець припинив наносити удари, Пітер був мертвий.

— Негідник! — бурмотів чернець, задихаючись від втоми й болю. — Проклятий негідник! Він вирішив, що пальці бідному Тукові дані для того, щоб їх кусав норманський пес? Ну, думаю, я дав йому хороший урок; на жаль, на користь він йому не піде, бо він уже дух випустив! Ну що ж! Це його провина, а не моя: навіщо він убив цього красивого хлопця? Ах, Боже ти мій! — вигукнув добрий брат Тук, поклавши здорову руку на груди лицаря. — Він же дихає, і серце б'ється, щоправда, слабо, але видно, що життя в ньому ще жевріє. Звалю-но я його на плечі й віднесу до нашого притулку. Бідний хлопець, та він і не важкий! А ти, підлий убивце, — закінчив брат Тук, штовхаючи ногою тіло Пітера, — залишайся тут, і нехай вовки, якщо вони не пообідали, розірвуть твої останки.

Промовивши все це, чернець твердою ногою з усією можливою швидкістю рушив до житла веселих лісових братів.

Тепер нам слід сказати кілька слів, про те, яким чином був схоплений Червоний Уїлл. Чоловік, який зустрів Уїлла в компанії Робіна Гуда й Маленького Джона у шинку в

Менсфілді, за найвищим повелінням розшукував утікача. Побачивши його в супроводі п'яти дужих хлопців, які могли стати йому на допомогу, обережний нишпорка вирішив відкласти його арешт на якийсь час. Він вийшов із шинку, вислав посланця у Ноттингем за солдатами, а потім уночі привів їх у Барнсдейл.

Наступного дня через фатальну випадковість Уїлл вийшов із замку й потрапив просто в їхні руки, не встигнувши вчинити навіть найменшого опору.

Спочатку Уїльяма охопив розпач, але зустріч із Мачем веселила в нього певну надію. Він відразу зрозумів, що, дізнавшись про його становище, Робін Гуд не пошкодує нічого на світі, щоб прийти йому на допомогу, і якщо вже не зуміє його врятувати, то не зупиниться ні перед чим, щоб помститися за його смерть. Він знав також, і це служило йому великою радістю в його жорстокій долі, що він буде гірко оплаканий і що Мод, яка так раділа з приводу його повернення, пролле потоки сліз над їхнім нездійсненим щастям.

Замкнений у темній камері, Уїлл із тугою й острахом очікував страти, і кожна година приносила йому надію й біль. Бідний в'язень із занепокоєнням дослухався до будь-якого шуму, що доносився ззовні, сподіваючись розрізнити віддалений звук рогу Робіна Гуда.

Коли зблиснули перші промені сонця, Уїльям молився; він благоговійно сповідався напередодні доброму старому пілігримові і з чистою душею, вручивши своє серце Богові, останній своїй надії та опорі, приготувався до приходу стражників, які мали з'явитися за ним на світанку.

Солдати взяли Уїльяма в кільце і рушили дорогою в місто.

Коли загін увійшов у Ноттингем, його оточила величезна юрба: більша частина жителів міста з раннього ранку очікувала цього похмурого ходу.

Якими б великими не були надії нещасного, він мимоволі похитнувся, не побачивши в юрбі жодного знайомого обличчя. Серце його здригнулося, і довго стримувані сльози набігли на очі, але надія все-таки не до кінця залишила його, бо внутрішній голос шепотів йому: «Робін Гуд недалеко, Робін Гуд зараз прийде».

Підійшовши до підніжжя огидної шибениці, збитої за наказом барона, Уїльям сплотнів: він не думав, що помре такою ганебною смертю.

— Я хочу поговорити з лордом Фіц Олвіном, — сказав він. Як шериф, барон мав бути присутнім при страті.

— Що ви хочете від мене, нещасний? — запитав він.

— Я не можу сподіватися на помилування, мілорде?

— Ні, — холодно відповів старий.

— Тоді, — спокійно продовжував Уїльям, — я прошу про милість, у якій великодушна людина не може мені відмовити.

— Про яку милість?

— Мілорде, я належу до шляхетної саксонської родини, й ім'я, яке я ношу, — синонім честі; жоден із членів цієї родини не заслужив презирства співгромадян. Я солдат та дворянин і маю померти як солдат.

— Ви будете повішені, — грубо відповів барон.

— Мілорде, я ризикував життям на полі бою й не заслуговую того, щоб мене повісили, як злодія.

— Ах, он як, — посміхнувся старий, — а як же ви хочете відпокутувати ваш злочин?

— Дайте мені меч, і накажіть вашим солдатам нападати на мене зі списками; я хочу вмерти як чесна людина, з вільними руками і з обличчям, зверненим до Неба.

— Ви що, вважаєте мене дурнем? Не стану я ризикувати життям своїх людей, щоб виконати вашу останню примху! Зовсім ні, ви будете повішені.

— Мілорде, закликаю вас, благаю, пожалійте мене, я навіть уже не прошу дати мені меч, я не буду захищатися, нехай ваші солдати порубають мене на шматки.

— Жалюгідний! — вигукнув барон. — Ти вбив нормана і просиш милості в нормана! Назад! Ти помреш на шибениці, і незабаром, я сподіваюся, розбійник, який зробив Шервудський ліс пристановищем для своїх негідників, складе тобі компанію.

— Якби той, про кого ви відгукуєтеся з таким презирством, міг мене почути, я б тільки глузував з вашого похвалання, жалюгідний ви боягузе! Запам'ятайте, бароне Фіц Олвін: якщо я помру, Робін Гуд помститься за мене. Стере-

жіться, бароне: не пройде й тижня, як Робін Гуд буде в Ноттингемському замку!

— Нехай з'явиться хоч із усією своєю зграєю, я накажу виготовити двісті шибениць! Кате, виконуйте свій обов'язок, — додав барон.

Кат поклав руку на плече Уїльяма. Юнак в розпачі оглянувся, але, побачивши навколо тільки мовчазну й охоплену жалістю юрбу, доручив свою душу Господові.

— Зупиніться! — вигукнув тремтячий старечий голос пілігрима. — Зупиніться! Я хочу дати цьому бідному грішникові останнє благословення.

— Ви виконали свій обов'язок стосовно цього негідника, — розлютовано закричав барон, — і нема чого затягувати страту!

— Нечестивцю! — вигукнув пілігрим. — Ви хочете позбавити цього нещасного допомоги релігії?

— Покваптеся, — нетерпляче відповів лорд Фіц Олвін, — я втомився від усіх цих прикростей.

— Солдати, відійдіть трохи, — сказав старий, — молитви вмираючого не повинні бути почуті нечестивими вухами.

За знаком барона солдати відійшли на кілька кроків від засудженого.

Коло підніжжя шибениці залишилися тільки Уїльям і пілігрим.

Кат шанобливо слухав розпорядження барона.

Схилившись перед Уїльямом, пілігрим сказав:

— Не ворухіться, Уїлле, я Робін Гуд: я переріжу мотузку, якою ви зв'язані, ми разом кинемося в натовп солдатів, і вони від несподіванки втратять здоровий глузд.

— Будьте благословенні, милий Робіне, будьте благословенні, — прошепотів бідний Уїльям, задихаючись від щастя.

— Уїльяме, нахиліться і зробіть вигляд, що говорите зі мною; прекрасно! Ну от, мотузки перерізані; а тепер витягніть з-під моєї рясни меч. Знайшли?

— Так, — прошепотів Уїльям.

— Прекрасно! Стаємо спина до спини і покажемо лордові Фіц Олвіну, що ви не для того з'явилися у цей світ, щоб вас повісили.

І в одну мить Робін Гуд скинув рясу й став перед здивованими людьми у знайомому всім одязі лісника.

— Мілорде, — вигукнув він дзвінким голосом, — Уїльям Гемвелл — один із веселих лісових братів. Ви в мене його викрали, я прийшов забрати його назад, і замість нього я надішлю вам труп негідника, якому ви доручили підло вбити лицара Алена Клера.

— П'ятсот золотих тому, хто схопить цього розбійника! — прокричав барон. — П'ятсот золотих хороброму, який затримає його!

Блискаючим поглядом Робін Гуд оглянув юрбу, що застигла від жаху:

— Я нікому не раджу ризикувати життям, зараз тут будуть мої товариші.

Із цими словами Робін засурмив у ріг, і в ту ж хвилину з лісу вийшов загін лісових братів; у руках вони тримали луки з натягнутими тятивами.

— До зброї! — закричав барон. — До зброї! Вірні нормани, знищуйте цих розбійників!

Але в солдатів полетіли хмари стріл. Збожеволівши від страху, барон вистрибнув на коня і, щось голосно викрикуючи, понісся до замку. Злякані жителі Ноттингема кинулися за своїм сеньйором, а солдати, піддавшись загальній паніці, понеслися за бароном.

— Ліс і Робін Гуд! — кричали веселі лісові брати, зі сміхом переслідуючи ворогів.

Городяни, лісники й солдати впереміш пронеслися по місту, причому перші оніміли від жаху, другі сміялися, а треті скаженіли. Барон першим залетів у двір замку, а всі інші за ним. Зовні залишилися тільки лісові брати, які гучними веселими вигуками проводжали своїх легкодухих супротивників.

Коли Робін Гуд і його люди поверталися в ліс, городяни, жоден з яких не був поранений й анітрошки не постраждав у цій надзвичайній сутичці, одностайно визнали, що молодий проводир розбійників сміливий і безмежно відданий другові.

До цього дружного хвалебного хору приєдналися й ніжні дівочі голоси, а одна з дівчат навіть заявила, що лісники зда-

ються їй таким привітними й доброзичливими, що відтепер вона не побоїться йти лісом зовсім сама.

РОЗДІЛ III

Переконавшись, що Робін Гуд не має наміру осаджувати замок, розбитий фізично лорд Фіц Олвін, у голові якого роїлися нездійсненні плани — один фантастичніший за інший, пішов у свою кімнату.

Там барон став міркувати про дивну сміливість Робіна Гуда: серед білого дня, не маючи іншої зброї, крім меча, оголеного ним тільки для того, щоб перерізати мотузки засудженого, із чудовим повним самовладанням він зумів тримати на шанобливій відстані великий загін солдатів. Йому згадалася ганебна втеча вояків, і, забувши, що він перший подав приклад, барон прокляв їхнє боягузтво.

— Який непристойний страх! — вигукував він. — Який безглуздий переляк! Що подумаютъ городяни? Їм дозволено було тікати, адже їм нічим було захищатися, але солдати, дисципліновані, озброєні до зубів! Ця нечувана подія назавжди зіпсувала мою репутацію чоловіка доблесного й хороброго.

Від цих міркувань, досить тяжких для його самолюбства, барон перейшов до зовсім інших. Він настільки перебільшував ганьбу поразки, що зрештою всю провину за неї поклав на солдатів; у його уяві він не очолив панічну втечу, а прикрив відступ і тільки завдяки власній мужності проклав собі дорогу крізь ряди розбійників, що оточили його. І як тільки він остаточно підмінив дійсність своїми вигадками, його лють досягла крайньої межі, він вискочив з кімнати у двір, де солдати стояли групами і з сумно говорили про свою ганебну втечу, звинувачуючи в ній свого пана. Барон залетів у юрбу, як бомба, наказав усім стати довкола нього і виголосив довгу промову про їхнє підле боягузтво. Після цього він навів солдатам кілька вигаданих прикладів необґрунтованої паніки, додавши, що пам'ять людська не пам'ятає боягузтва, подібного до того, яке вони ставлять собі в докір. Барон говорив так

палко й обурено, так уміло напустив на себе вигляд непохитної й недооціненої мужності, що солдати, піддавшись почуттю поваги до свого пана, зрештою повірили у свою повну і незаперечну провину. Лють барона здалася їм шляхетним гнівом. Вони опустили голови й визнали себе боязкими людьми, які бояться власної тіні. Коли барон нарешті скінчив свою пихату промову, один із солдатів запропонував переслідувати розбійників до їхнього таємного притулку. Всі інші радісними криками вітали цю пропозицію; солдат, який висловив настільки войовничу ідею, став благодати хороброго промовця очолити загін. Але той зовсім не був налаштований піддаватися на ці недоречні прохання й відповів, що він вдячний за висловлену йому довіру, але в цю хвилину йому набагато приємніше залишатися вдома.

— Мої хоробрі, — додав барон, — обережність вимагає, щоб ми дочекалися більш слушної нагоди для захоплення Робіна Гуда. Я думаю, що ми маємо утриматися, принаймні, у цю хвилину, від будь-яких необдуманих дій. Зараз — обережності, а в годину битви — сміливості — от усе, чого я від вас вимагаю.

Сказавши це, барон, побоюючись наполегливості своїх солдатів, залишив їх складати плани перемоги. Заспокоївшись щодо своєї репутації хороброго вояка, барон забув про Робіна Гуда й став думати про свої особисті інтереси і про претендентів на руку своєї дочки. Зрозуміло, що лорд Фіц Олвін покладався на перевірену не раз спритність Чорного Пітера; на його думку, Ален Клер уже не ходив цим світом. Правда, Робін Гуд повідомив йому про смерть його кривавого помічника, але баронові й діла не було до того, що Пітер заплатив життям за послугу, зроблену своєму панові й володареві. Раз він позбувся Алена Клера, то між леді Крістабель і сером Тристрамом більше не стояло ніяких перешкод, а цей останній був настільки близький до могили, що наречена мала, так би мовити, з дня на день перемінити весільний одяг на темне вдовине покривало. Молода і надзвичайно красива, зовсім вільна, казково багата леді Крістабель тоді знайшла б собі партію, гідну її краси й багатства. І барон запитував себе, хто це буде. Палаючи невгамовним честолюбством, він подумки шукав

такого чоловіка для дочки, який відповідав би його високим вимогам. Старому пихатому баронові вже бачилася пишнота королівського двору і він став подумувати про синів Генріха Другого. У той час, коли безперестанна боротьба ворогуючих партій роздирала Англійське королівство, постійний брак грошей перетворив їх у величезну силу, й підвищення леді Крістабель до рангу члена королівської родини не було неможливим. І ця чарівна надія в мозку лорда Фіц Олвіна набула обрисів задуму, близького до здійснення. Барон уже бачив себе дідом короля Англії й думав про те, на принцесах яких королівських дворів було б вигідно оженити своїх онуків та правнуків, як раптом він згадав слова Робіна, і весь його повітряний замок звалився. А раптом Ален Клер іще живий?!

— Треба негайно це з'ясувати! — закричав барон, виведений з рівноваги самою цією думкою.

Він люто став дзвонити в дзвіночок, який день і ніч стояв у нього під рукою. Прийшов слуга.

— Чорний Пітер у замку?

— Ні, мілорде, він учора пішов із двома своїми людьми, і вони повернулися без нього, причому один із них серйозно поранений, а другий напівмертвий.

— Надішліть до мене того, хто ще стоїть на ногах.

— Слухаюся, мілорде.

Незабаром чоловік, якого питав барон, став перед ним: його голова і ліва рука були забинтовані.

— Де Чорний Пітер? — запитав барон, не подивившись на бідолаха навіть співчутливим поглядом.

— Не знаю, мілорде; я залишив його в лісі, він рив могилу молодому дворянинові, якого ми вбили.

Обличчя барона трохи почервоніло, він спробував щось сказати, але з губ його зривалися нечленоподібні звуки; він відвернувся і зробив убивці знак вийти з кімнати.

Той нічого іншого й не бажав; тримаючись за стіни, він вийшов.

— Мертвий! — прошепотів барон із неймовірним хвилюванням і повторив: — Мертвий! — Сполотнівши, як смерть, він продовжував бурмотіти слабким голосом. — Мертвий, мертвий!

Тепер залишимо Фіц Олвіна мучитися таємними докорами схвильованого сумління й пошукаємо ту людину, яку він обрав чоловіком для своєї дочки.

Сер Тристрам не залишав замку й збирався залишатися в ньому до самого кінця тижня.

Барон хотів, щоб вінчання його дочки відбулося в каплиці замку, а сер Тристрам, хоча й боявся якогось підступного замаху на свою особу, неодмінно прагнув пишно вінчатися в Лінтонському абатстві, розташованому приблизно за милю від Ноттингема.

— Дорогий друже, — сказав лорд Фіц Олвін незаперечним тоном, коли обговорювалося це питання, — ви дурень і упертюх, бо не бачите ні моїх добрих намірів, ні власних інтересів. Не варто думати, що моя дочка жадає вам належати і що вона з радістю піде до вівтаря. Не можу вам сказати чому, але я передчуваю, що в Лінтонському абатстві станеться якась подія, згубна для виконання наших взаємних зобов'язань. Ми тут у небезпечній близькості від зграї розбійників, і вони під керівництвом свого рішучого отамана цілком здатні оточити й пограбувати нас.

— Я візьму із собою свою охорону, — відповів сер Тристрам, — вона численна, і це випробувані й хоробрі люди.

— Як вам буде завгодно, — сказав барон. — Але якщо трапиться нещастя, не нарікайте.

— Облиште занепокоєння, я беру на себе всю провину за свою помилку, якщо вона буде зроблена мною при виборі місця шлюбної церемонії.

— А до речі, — зауважив барон, — не забудьте, прошу вас, що напередодні цього торжества ви маєте вручити мені мільйон золотих.

— Скриня, у якій замкнена ця величезна сума, Фіц Олвіне, знаходиться в моїй кімнаті, — важко зітхаючи, відповів сер Тристрам, — і в день весілля її перенесуть у вашу вітальню.

— Напередодні, — заперечив барон, — напередодні, як ми й домовилися.

— Добре, напередодні.

Із цим старі й розішлися: один пішов наглядати за леді Крістабель, а другий занурився в мрії про свою майбутню велич.

У замку Барнсдейл панував великий сум: старий сер Гі, його дружина і дочки вдень, як могли, втішали один одного, намагаючись змиритися зі зникненням бідного Уїлла, а вночі оплакували його.

Наступного ранку після чудесного порятунку хлопця вся родина сиділа в залі і сумно розмовляла про те, що ж трапилось з Уїльямом, як раптом коло воріт замку голосно й радісно засурмив мисливський ріжок.

— Це Робін! — вигукнула Маріанна, підбігши до вікна.

— І, звичайно, з добрими звістками, — підхопила Барбара. — Ну ж, мила Мод, кріпиться і сподівайтесь, Уїльям незабаром повернеться!

— На жаль! Ви говорите неправду, дорога сестрице!

— Я правду сказала, правду! — закричала Барбара. — Це Уїлл і Робін, а з ними ще якийсь юнак, напевно, їхній друг.

Мод кинулася до дверей; Маріанна впізнала брата (Ален вже отямився від удару й почував себе прекрасно), побігла разом із Мод і кинулася в його обійми.

Мод, немов божевільна, повторювала одне і те ж:

— Уїлле! Уїлле! Милий Уїлле!

А Маріанна, оповивши руками шию брата, не могла вимовити ні слова.

Не будемо навіть намагатися зобразити радість цієї щасливої родини. Господь ще раз повернув цим людям цілим і неушкодженим чоловіка, якого вони не сподівалися більше побачити й гірко оплакували.

Посмішки стерли навіть спогади про сльози, й усі діти, обмінявшись обіймами і поцілунками, були по черзі притиснуті до материнських грудей. Сер Гі благословив Уїлла та його рятівника, а леді Гемвелл із посмішкою обійняла чарівну Мод.

— Ну хіба я не мала рації, коли говорила, що Робін привіз добрі звістки? — запитала Барбара, цілуючи Уїлла.

— О, ви, безумовно, мали рацію, дорога Барбаро, — відповіла Маріанна, стискаючи руки Алена.

— Хотілося б мені, — продовжувала пустунка Барбара, — переплутати Уїлла та Робіна і поцілувати Гуда від усієї душі.

— Такий спосіб висловлювати вдячність стане нам поганим прикладом, дорога Барбі, — зі сміхом підхопила Маріан-

на, — ми всі будемо змушені вчинити, як ви, і Робін помре від щастя.

— І це буде для мене блаженна смерть, вам не здається, леді Маріанно?

Дівчина почервоніла.

Обличчям Алена Клера ковзнула ледве помітна посмішка.

— Лицарю, — сказав Уїлл, підходячи ближче до юнака, — ви бачите, які теплі почуття вселяє Робін моїм сестрам, і він ці почуття заслужив. Розповідаючи вам про наші нещастя, Робін приховав від вас, що він врятував від смерті моїх батька й матір; не розповів вам, з якою безкінечною відданістю він ставиться до Барбари й Уїніфред; змовчав про те, що ніжно, як кращий друг, піклувався про мою наречену Мод. І говорячи про леді Маріанну, Робін не додав: «Я піклувався про щастя тієї, яка була далеко від вас; у моїй особі вона мала вірного друга, самовідданого брата...».

— Прошу вас, Уїльяме, — перервав його Робін, — пожалійте мою скромність, хоч леді Маріанна й говорить, що я розучився червоніти, я відчуваю, як моє обличчя починає палати.

— Милий Робіне, — сказав лицар і в хвилюванні стис руки хлопця, — за мною давно величезний борг вдячності стосовно вас, і я щасливий, що можу тепер його повернути. Мені не потрібно було слів Уїлла, щоб побачити, як гідно виконали ви важку задачу, довірену вашій честі, і тому запорукою були і є всі ваші вчинки.

— О милий брате, — вигукнула Маріанна, — якби ви знали, який він був добрий і щедрий до всіх нас! Якби ви знали, наскільки гідне його поведження стосовно мене, ви б його шанували й любили, як...

— ... як його любиш ти, так? — запитав, ніжно посміхаючись, Алєн.

— Так, як я його люблю, — відповіла Маріанна і на її обличчі відбилосся почуття величезної гордості, а її мелодійний голос затремтів від хвилювання, — і я не боюся зізнатися в почутті до великодушної людини, що розділила зі мною всі мої нещастя. Робін кохає мене, дорогий Алєне, і кохає мене так само сильно й давно, як я кохаю його. Я обіцяла свою руку

Робінові Гуду, і ми чекали твого приїзду, щоб освятити наші почуття перед вітварем.

— Мені доводиться червоніти за свій егоїзм, Маріанно, — сказав Ален, — і цей сором змушує мене подвійно цінувати бездоганне поведження Робіна. Твій єдиний захисник був далеко від тебе, він тебе забув, а ти, дорога сестро, продовжувала пам'ятати про нього й очікувати його повернення, думаючи, що без нього ти не маєш права на щастя. Пробачте мені мою мимовільну жорстокість; Крістабель буде моєю заступницею перед вами. Спасибі, любий Робіне, — додав лицар, — спасибі, у мене немає слів, щоб висловити вам мою щирю вдячність... Ви кохаєте Маріанну, і Маріанна кохає вас, я щасливий та гордий віддати вам її руку.

І з цими словами лицар узяв руку сестри і вклав її до руки Робіна.

Серце Робіна було переповнене радістю, він пригорнув Маріанну до себе й палко поцілував.

Уїльям, здавалося, збожеволів від проявів захвату в оточуючих і, щиро бажаючи дати вихід своїм бурхливим почуттям, обійняв Мод, кілька разів поцілував її в шийку, прошепотів щось незрозуміле і нарешті вибухнув оглушливим «ура».

— Ми одружимося в один день, добре, Робіне? — закричав він радісно. — А точніше, завтра. Ах, ні, не можна відкладати на завтра те, що можна зробити сьогодні, це приносить нещастя! Одружимося сьогодні? Що ви на це скажете, Мод?

Дівчина розсміялася.

— Ви аж надто квапитеся, Уїльяме! — вигукнув лицар.

— Занадто кваплюся? Добре вам так говорити, Алене, але якби вас, як мене, викрали прямо з обіймів жінки в ту хвилину, коли ви збиралися назвати її своєю дружиною, ви б не говорили, що я занадто поспішаю. Хіба я не правий, Мод?

— Так, Уїльяме, ви маєте рацію, та все-таки сьогодні нам весілля відсвяткувати не вдасться.

— Чому? Чому, я вас запитую? — нетерпляче вигукнув Уїлл.

— Тому що мені необхідно на кілька годин залишити Барнсдейл, друже Уїлле, — відповів лицар, — а мені було б надзвичайно приємно бути присутнім на вашому весіллі й весіллі моєї сестри. Я зі свого боку сподіваюся на щастя стати чолові-

ком леді Крістабель, і три наші весілля могли б бути відсвятковані в один день. Почекайте трохи, Уїльяме, через тиждень усе влаштується і ми всі будемо задоволені.

— Чекати ще тиждень?! — закричав Уїльям. — Це неможливо!

— Але, Уїльяме, тиждень мине швидко, — сказав Робін, — й у вас вистачить душевних сил набратися терпіння.

— Добре, скоряюся, — сумним тоном сказав юнак, — усі ви проти мене, а мені доводиться захищатися самому. Мод мала б мене красномовно підтримати своїм ніжним голоском, а вона мовчить. Змовкаю і я. Знаєте, Мод, мені здається, що нам потрібно було б поговорити про наше майбутнє сімейне життя; Ходімо, погуляємо в саду, так година-дві й пройде, і цей нескінченний тиждень стане на дві години коротшим.

І не очікуючи згоди дівчини, Уїльям узяв її за руку й потягнув за собою в зелену тінь парку.

Сім днів потому після побачення Алена Клера й лорда Фіц Олвіна леді Крістабель самотньо сиділа, а точніше — напівлежала в кріслі у своїй кімнаті.

Схилена фігура дівчини була схована важкими складками білої атласної сукні, і вишите мереживне покривало, спускаючись із білявої голівки, майже повністю закутувало її. Обличчя, з правильними й чистими рисами, було мертвотно бліде, безкровні губи щільно стиснуті, а величезні пусті очі з жахом невідривно дивилися на двері.

Час від часу гаряча сльоза збігала по обличчю Крістабель, і лише ця сльоза, ця роса суму, свідчила про те, що життя ще жевріє в ослаблomu тілі.

Дві години минуло в смертельному чеканні. Крістабель була як нежива: у душі її крутилися чарівні спогади про минуле, і вона з непередаваним жахом стежила за наближенням фатальної миті.

— Він забув мене! — зненацька вигукнула дівчина, стискаючи руки, які стали білішими, ніж її сукня. — Він забув ту, якій присягався в коханні, якій говорив, що кохає тільки її; він одружився! О мій Господи! Пожальй мене, сили залишили мене, серце моє розбите. Я стільки вистраждала! Через нього я вислуховувала гіркі докори, терпіла холодні погляди

того, кого зобов'язана любити й поважати! Заради нього я без єдиної скарги стерпіла жорстоке поводження, похмуру самотність у монастирі! (Із грудей дівчини вирвалося стримане ридання, і сльози полилися з її очей).

Тихий стукіт у двері перервав сумні міркування леді Крістabelle.

— Увійдіть, — ледве чуто сказала вона.

Двері відчинилися, і перед очима вбитої горем дівчини з'явилася зморшкувате обличчя сера Тристрама.

— Дорога леді, — сказав старий із гримасою, яку він вважав люб'язною посмішкою, — настав час рушати. Дозвольте мені, прошу вас, запропонувати вам руку: супровід уже чекає нас, і незабаром ми станемо найщасливішим подружжям у всій Англії.

— Мілорде, — прошепотіла Крістabelle, — я не в змозі спуститися.

— Що ви таке говорите, кохання моє? Ви не в змозі спуститися? Нічого не розумію: ви одягнені, нас чекають. Ну ж, дайте мені вашу прекрасну ручку.

— Сер Тристрам, — підняла свій палаючий погляд Крістabelle, і губи її затремтіли, — закликаю вас, вислухайте мене; якщо є у вашому серці хоч крапля жалості, то ви схилитесь до благань бідної дівчини й позбавите мене цієї жахливої церемонії!

— Жахливої церемонії?! — із досить здивованим виглядом повторив сер Тристрам. — Що це значить, міледі? Я вас не розумію.

— Позбавте мене необхідності щось пояснювати вам, — ридючи, відповіла Крістabelle, — я благословлю ваше ім'я, я буду молити Бога за вас.

— Мені здається, ви дуже схвилювані, моя голубко, — сказав старий солоденьким голоском. — Заспокойтеся, і сьогодні ввечері чи завтра вранці, якщо вам це зручніше, ви розкриєте мені свої дівочі таємниці. Зараз нам не можна втрачати ні хвилини, але після весілля все буде інакше, у нас буде багато часу, і я з ранку до вечора буду вас слухати.

— Заради Бога, мілорде, вислухайте мене зараз: якщо мій батько вас обманює, то я не хочу зваблювати вас даремними

сподіваннями. Мілорде, я не кохаю вас, моє серце належить одному молодому дворянинові, якого я знаю із самого дитинства; подаючи вам руку, я думаю про нього: я кохаю його, мілорде, я кохаю його і всією душею прихилиюся до нього.

— Ви забудете цього юнака, міледі, й, коли ви будете моєю дружиною, ви про нього навіть не згадаєте, повірте мені.

— Я ніколи його не забуду; його образ навічно відбитий у моєму серці.

— У вашому віці люди завжди думають, що покохали навіки, любове моя, але час проходить і стирає з пам'яті назавжди настільки дорогі риси. Ходімо ж, ми про все це поговоримо пізніше, і я намагатимуся, щоб мрії про майбутнє витиснули з вашого серця спогади про минуле.

— Мілорде, ви безжальні!

— Я кохаю вас, Крістабель.

— Господи, змилуйся наді мною! — зітхнула бідолашна.

— Звичайно, Господь змилюється, — сказав старий, беручи Крістабель за руку, — і пошле смиренність та забуття (Сер Тристрам шанобливо, ніжно й співчутливо поцілував холодну руку, яку він тримав у своїх долонях). Ви будете щасливою, міледі, — додав він.

Крістабель сумно посміхнулася.

«Я помру», — подумала вона.

У Лінтонському абатстві йшли останні приготування до вінчання леді Крістабель і старого сера Тристрама.

З ранку каплиця була обвішана чудовим драпіруванням, а духмяні квіти поширювали в ній солодкі пахощі. Єпископ Хірфордський, який мав вінчати майбутнє подружжя, на чолі ченців у білому вюрванні стояв на порозі церкви, очікуючи молодят. За кілька хвилин до приїзду сера Тристрама й леді Крістабель до єпископа підійшов якийсь чоловік, який тримав у руці маленьку арфу.

— Ваше преосвященство, — сказав незнайомец, шанобливо кланяючись, — ви будете вінчати майбутнє подружжя?

— Так, друже мій, — відповів єпископ, — а чому ти мене про це запитуєш?

— Ваше преосвященство, — відповів незнайомец, — я кращий арфіст у Франції й Англії, і звичайно на всіх пишних

святах потрібне моє мистецтво. Я чув про весілля багатія сера Тристрама та єдиної дочки барона Фіц Олвіна і вирішив запропонувати свої послуги його світлості.

— Якщо ти такий же талановитий, як на вигляд упевнений у собі й марнославний, ласкаво просимо.

— Спасибі, ваше преосвященство.

— Я дуже люблю звучання арфи, — продовжував єпископ, — і ти б подарував мені задоволення, якби зіграв щось до приїзду молодят.

— Ваше преосвященство, — гордо відповів незнайомец і велично загорнувся у свій довгий плащ, — якби я був звичайним музикантом, яких ви звикли чути, то пішов би назустріч вашим бажанням; але я граю тільки у визначений час і у відповідному місці; незабаром я задовольню ваше цілком зрозуміле прохання.

— Ах ти нахабо! — розгнівано вигукнув єпископ. — Наказую тобі негайно грати!

— І до струн не доторкнуся, поки не з'явиться весільний потяг, — з повною холонокровністю заперечив незнайомец, — але тоді, ваше преосвященство, вам доведеться почути звуки, які вас здивують, будьте впевнені.

— Ми незабаром зможемо зрозуміти, чого ти вартий: от і наречений із нареченою.

Незнайомец відійшов на кілька кроків, а єпископ рушив назустріч новоприбулим.

На порозі церкви леді Крістабель, майже непритомніючи, повернулася до барона Фіц Олвіна.

— Батьку, — сказала вона ледь чутним голосом, — пожалуйте мене, це заміжжя стане моєю смертю.

Барон суворо глянув на дочку, наказуючи їй замовчати.

— Мілорде, — звернулася вона до сера Тристрама, судомно вчепившись у його рукав, — не будьте безжалісним, ви ще можете повернути мені життя, змилюйтеся наді мною!

— Поговоримо про це пізніше, — відповів сер Тристрам, роблячи знак єпископові, що настав час увійти до церкви.

Барон узяв дочку за руку, наміряючись підвести її до вітваря, як раптом гучний голос промовив:

— Стійте!

Лорд Фіц Олвін скрикнув, а сер Тристрам, готовий зомліти, притулювся до порталу церкви. Незнайомець узяв за руку леді Крістабель.

— Жалюгідний бурлако! — вигукнув єпископ, упізнавши арфіста. — Хто дозволив тобі, найманому музикантові, доторкнутися своїми брудними руками до цієї шляхетної дівчиці?

— Провидіння, яке послало мене, щоб я став їй опорою в її слабкості, — гордо відповів незнайомець.

Барон накинувся на арфіста.

— Хто ви? — закричав він. — І чому заважаєте здійсненню священного обряду?

— Нещасний! — вигукнув незнайомець. — Ви називаєте священним обрядом укладення огидного союзу між юною дівчиною і старим! Міледі, — додав він, шанобливо схиляючись перед ледь живою від страху Крістабель, — ви прийшли в дім Господа, щоб узяти ім'я благородного чоловіка, і ви це ім'я одержите... Мужайтеся, Господь у своїй божественній доброті зберігав вашу безвинність.

Арфіст одною рукою розв'язав зав'язки плаща, а другою підніс до губ мисливський ріг.

— Робін Гуд! — вигукнув барон.

— Робін Гуд, друг Алена Клера, — прошепотіла леді Крістабель.

— Так, Робін Гуд і його веселі лісові брати, — відповів наш герой та обвів поглядом загін лісників, що непомітно оточили людей сера Тристрама.

І в ту ж хвилину до ніг леді Крістабель кинувся вишукано одягнений молодий кавалер.

— Алене! Мій коханий Алене! — вигукнула дівчина, складаючи руки. — Нехай благословить вас Бог за те, що ви не забули мене!

— Ваше преосвященство, — сказав Робін Гуд, підходячи до єпископа із шанобливим виглядом та оголеною головою, — ви збиралися проти всіх законів людських і Божих з'єднати дві істоти, яким Небо не передрікало жити під одним дахом. Подивіться на цю юну дівчину, подивіться на чоловіка, якого через свою невситиму жадібність батько хотів зробити її чоловіком. З раннього дитинства леді Крістабель заручена із

лицарем Аленом Клером. Він, як і вона, молодий, багатий та шляхетний, він кохає її, й ми смиренно просимо вас освятити їхній союз.

— Я заперечую проти цього шлюбу, — крикнув барон, намагаючись вивільнитися з рук Маленького Джона, на долю якого випало завдання його утримувати.

— Тихо, жорстокосерда людино! — вигукнув Робін Гуд. — Ти ще смієш щось говорити у святій церкві й відмовлятися від своєї обіцянки, яку ти дав!

— Я не давав ніяких обіцянок, — прогарчав лорд Фіц Олвін.

— Ваше преосвященство, — повторив Робін Гуд, — чи завгодно вам обвінчати цих молодих людей?

— Я не можу цього зробити без згоди лорда Фіц Олвіна, — відповів єпископ Хірфордський.

— А я згоди не дам ніколи! — крикнув барон.

— Ваше преосвященство, — продовжував Робін, не звертаючи навіть найменшої уваги на крики старого, — я чекаю вашого остаточного рішення.

— Я не можу взяти на себе відповідальність задовольнити ваше прохання, — відповів єпископ, — оголошення не було зроблене, а закон вимагає...

— Ми виконаємо закон, — сказав Робін. — Друже Маленький Джоне, передайте пишного лорда на час одному з ваших людей, і зробіть оголошення.

Маленький Джон скорився і тричі оголосив про майбутнє весілля Алена Клера й леді Крістabelle Фіц Олвін. Але єпископ знову відмовився благословити їхній союз.

— Це ваше остаточне рішення, ваше преосвященство? — запитав Робін.

— Так, — відповів єпископ.

— Нехай буде так. Я це передбачав, і ми привезли із собою особу, яка має право виконувати священні обов'язки. Отче мій, — продовжував Робін, звертаючи до старого, що скромно тримався осторонь, — зробіть ласку ввійти до каплиці, молодята підуть за вами.

Пілігрим, який допоміг звільнити Уїлла, повільно підійшов до Робіна.

— Я готовий, сину мій, — сказав він, — я буду молити Господа допомогти стражденним і пробачити злим.

Без якогось шуму, чому чимало сприяла присутність веселих братів, почт сера Тристрама і барона ввійшов у церкву, й обряд почався. Єпископ пішов; лорд Тристрам жалібно стогнав, а лорд Фіц Олвін глухо бурмотів якісь погрози.

— Хто віддає цю дівицю в дружини цьому чоловікові? — запитав старий, простягаючи тремтячі руки над головою Крістабель, що стояла перед ним на колінах.

— Завгодно вам відповісти, мілорде? — запитав Робін Гуд.

— Благаю вас, батьку! — сказала дівчина.

— Ні, тисячу разів ні! — закричав барон, зовсім втративши глузд.

— Оскільки батько цієї шляхетної дівиці відмовляється виконати дану ним святу обіцянку, його місце займу я. Я, Робін Гуд, віддаю в дружини лицареві Аленові Клеру леді Крістабель Фіц Олвін.

Уся подальша церемонія пройшла без перешкод.

Як тільки Ален Клер і леді Крістабель були повинчані, коло дверей церкви з'явилося сімейство Гемвеллів.

Робін Гуд пішов назустріч Маріанні й підвів її до вітваря, а за ним підійшли Уїльям і Мод.

Проходячи повз Робіна, який благоговійно опустився на коліна поруч із Маріанною, Уїлл шепнув йому:

— Нарешті, друже мій Робе, настав щасливий день! Тільки гляньте на Мод: до чого ж вона гарна! А як голосно б'ється її серденько!

— Тихіше, Уїлле, моліться, і нехай почує нас Господь!

— Так, я буду молитися, буду молитися всією душею, — відповів юнак.

Пілігрим благословив обидві нові пари і, здійнявши тремтячі руки, просив Господа простягти над ними свою милосердну десницю.

— Мод, мила Мод, — закричав Уїльям, як тільки вони вийшли з церкви, — нарешті ти стала моєю дружиною, моєю коханою дружиною! Я був такий засмучений усіма цими затримками, що не можу повірити у своє щастя. Я божеволюю від радості. Ти моя, тільки моя! Ти добре молилася, Мод? Ти

просила Богоматір, щоб вона подарувала нам в усі дні нашого життя таке ж щастя, як сьогодні?

Мод сміялася і плакала; серце її було переповнено любов'ю і подякою до милого, доброго Уїльяма:

Одруження Робіна принесло таку радість веселим лісовим братам, що, вийшовши з церкви, вони гримнули дружне «ура».

— Горлопани! — пробурчав лорд Фіц Олвін, з великим небажанням крокуючи за Маленьким Джоном, який якомога ввічливіше запропонував йому залишити церкву.

Кілька хвилин потому церква зовсім спорожніла. Лорд Фіц Олвін і сер Тристрам, залишені без коней, сумно підтримуючи один одного, у зовсім поганому настрої повільно брели дорогою до замку.

— Фіц Олвін, — сказав, шкутильгаючи, старий, — ви повернете мені мільйон золотих, що я вам довірив.

— Ну вже ні, сер Тристрам, я у ваших нещастях не винен. Якби ви послухалися моїх порад, цього лиха б не трапилося. Коли б ви обвінчалися в каплиці замку, було б забезпечене і ваше, і моє щастя. Але ви надали перевагу розголосові таємниці та яскравому світлу перед темрявою, от вам результат. Дивіться, цей негідник веде мою дочку! І мені треба відшкодувати збитки: мільйон я залишу собі!

Повертаючись у Ноттингем таким же жалюгідним чином, як і їхні пани, слуги трималися за ними і тихо підсміювалися над дивовижною подією.

Весільний же потяг у супроводі веселих лісових братів швидко зник у глибині лісу. Старий ліс начебто помолодів, приймаючи щасливих молодят, і дерева, вкриті ранковою росою, схиляли свої зелені гілки до облич гостей; між віковими дубами, розлогими в'язами і стрункими тополями були розвішані довгі гірлянди з квітів та листя. Час від часу з хашів вискакував олень із вінком квітів на рогах, як якесь міфологічне божество, дорогу перебігало оленя, прикрашене стрічками, а зелену галявину перетинала лань із гірляндою квіток на шії. На великій галявині був накритий стіл, усе було підготовлене для танців та ігор — одним словом, зроблено все, щоб гості могли розважатися досхочу.

З Ноттингема на свято, влаштоване Робіном Гудом, прийшло багато гарненьких дівчат, і серед усіх панувала повна злагода.

Мод та Уїльям, обійнявшись, прогулювалися вдвох доріжкою поруч із майданчиком для танців. На душі в них було радісно, вони посміхалися один одному, та тут перед ними став брат Тук.

— Ну, то що, хоробрий Туку, веселий Джилле, мій товстий брате, — сміючись, вигукнув Уїлл, — ти прийшов сюди з наміром прогулятися разом із нами? Ласкаво просимо, Джилле, друже мій люб'язний, і зроби мені задоволення, глянь на скарб душі моєї, мою кохану дружиноньку, найдорожче з усього, що в мене є. Глянь на цього янгола, Джилле, і скажи мені, чи існує десь на землі створіння, чарівніше за мою милу Мод? Але здається мені, друзяко Туку, — додав юнак з цікавістю вдивляючись у заклопотане обличчя ченця, — здається мені, що ти сумний. Що з тобою? Розповідай нам про свої турботи, я спробую тебе втішити. Мод, душенько, поговори з ним ласкаво; ходімо з нами, Джилле, ти мені розповиси, що з тобою, а я тобі розповім про мою дружину, й, слухаючи мої сердечні таємниці, ти й сам помолодшаєш серцем.

— Мені нічого розповідати тобі, Уїлле, — відповів чернець, трохи затинаячись, — і я щасливий, що ти одержав усе, чого бажав.

— Це не заважає мені, друзяко Туку, із щирим смутком бачити, що обличчя твоє затьмарене сумом. І все-таки скажи мені, що з тобою?

— Та нічого, — відповів чернець, — нічого, просто одна думка зайшла мені в голову; то жаринка жевріє в моєму мозку, кішка шкребе на серці. Уже не знаю, Уїлле, чи маю я тобі про це говорити: кілька років тому я плакав надію, що маленька чаклунка, яка так ніжно притискається зараз до тебе, буде моїм промінчиком сонця, радістю мого життя, найбільшою моєю коштовністю.

— Як, бідолохо Туку, ти так сильно кохав мою красуню Мод?

— Так, Уїльяме.

— Ти ж знав її ще до того, як з нею познайомився Робін, якщо я не помиляюся?

— Так, до того.

— І ти її кохав?

— На жаль! — зітхнув чернець.

— Та хіба могло бути інакше? — ніжно сказав Уїлл, цілуєчи руку своєї дружини. — І Робін полюбив її з першого погляду, і я боготворю її з того дня, як побачив; і тепер, нарешті, Мод, ти моя!

За цими словами запанувало мовчання; чернець опустил голову, а Мод, почервонівши, посміхалася чоловікові.

— Сподіваюся все-таки, друже Тук, — сердечно продовжував Уїльям, — що моє щастя не завдає тобі страждань. Так, сьогодні я щасливий, але я дорогою ціною купив велике щастя називати Мод своєю коханою дружиною. Ти ж не знав мук відкинутого кохання, не знав вигнання, не знемагав щодня від туги вдалині від коханої, не втратив на цьому й сили, здоров'я, і спокій!

Перераховуючи всі прикrostі, Уїлл підняв очі на червоне обличчя ченця, і ним опанував нестримний сміх.

Брат Тук важив щонайменше двісті фунтів, а його кругле обличчя нагадувало повний місяць.

Мод зрозуміла причину реготу чоловіка й приєдналася до нього, а брат Тук простодушно розділив їхні веселощі.

— Так, я почувуюся прекрасно, — сказав він із милою добродушністю, — але це не значить... коротше, я знаю, про що я говорю. Присягаюся милістю Матері Божої, добрі друзі мої, — додав він, беручи величезними ручищами сплетені руки молодят, — що я вам бажаю найбільшого щастя. Але, якщо правду говорити, ваші очі, чарівна Мод, уже давно перевернули мою душу. Ну, що вже тепер про це думати! Я сам собі з цього приводу виніс сувору догану, постарався знайти розраду у своїх жорстоких прикrostях і знайшов її.

— Знайшли розраду? — в один голос вигукнули Уїльям і Мод.

— Так, — із посмішкою відповів Тук.

— Юну чорнооку дівчину, яка зуміла вас належно оцінити, майстре Джилле? — кокетливо запитала Мод.

Чернець розреготався.

— Так, у моєї утішниці, — відповів він, — очі і справді блищать, а губки рожеві. Ви запитуєте мене, мила Мод, чи

зуміла вона гідно оцінити мене? Важко сказати, адже це особа легковажна, і не мені одному вона відповідає поцілунок на поцілунок.

— І ви її любите! — вигукнув Уїлл із жалістю й осудом.

— Так, люблю, — відповів чернець, — хоча, як я вже сказав, вона нікому не скупиться на милості.

— Але це негідна жінка! — почервонівши, вигукнула Мод.

— Як, Туку, — додав Уїлл, — таке хоробре серце, така чесна людина, як ти, міг прив'язатися до такої особи? Як любити таку жінку, то я б скоріше...

— Тсс! Тихіше, тихіше, — перервав його брат Тук, — обережніше, Уїлле.

— Обережніше? Чому?

— Тому що не слід говорити погано про особу, яку сам ти не раз цілував.

— Ви цілували цю жінку?! — з докором вигукнула Мод.

— Мод, це неправда, це неправда, Мод! — закричав Уїльям.

— Зовсім не неправда, — спокійно продовжував чернець, — цілували й не раз чи два, а двадцять разів!

— О! Уїлле! Уїлле!

— Не слухайте його, Мод, він обманює вас. Ну, Туку, говоріть правду: я цілував ту, яку ви кохаєте?

— Так, і я можу вам це довести.

— Чуєте, Уїлле? — сказала ледве не плачучи Мод.

— Чую, але нічого не розумію, — відповів юнак. — Джилле, в ім'я нашої старої дружби, заклинаю вас привести сюди цю дівчину, подивимося, чи вистачить у неї зухвалості підтвердити ваші слова.

— Кращого й не треба, Уїлле, і я готовий сперечатися з тобою, що ти не тільки змушений будеш зізнатися у своїй прихильності до неї, але й подати їй нові докази своїх почуттів, і поцілуєш її.

— Я не хочу, — сказала Мод, вчепившись обома руками в руку Уїлла, — не хочу, щоб він розмовляв з цією жінкою!

— Він буде говорити з нею, і він її поцілує, — з дивною наполегливістю заявив чернець.

— Це неможливо, — заперечив Уїлл.

— Зовсім неможливо, — додала Мод.

— Покажіть мені вашу кохану, майстре Джилле, де вона?

— Ну навіщо вам це, Уїлле? — сказала Мод. — У вас не може бути бажання її бачити, і до того ж... до того ж, Уїльяме, мені здається, що особа, про яку мова йде, невідповідне знайомство для вашої дружини.

— Ти маєш рацію, мила моя дружинонько, — сказав Уїлл, цілуючи Мод у чоло, — вона негідна навіть одну мить дивитися на тебе. Дорогий Туку, — продовжував Уїлл, — я буду дуже вдячний тобі, якщо припиниш свої жарти, вони неприємні Мод; у мене немає ні бажання, ні навіть цікавості зустрітися з тою, яку ти кохаєш, тому давай не будемо більше говорити про це.

— І все-таки, я дав слово честі, і ти маєш побачитися з нею, Уїлле.

— Не треба, не треба! — вигукнула Мод. — Уїльям зовсім не хоче цієї зустрічі, і мені вона неприємна.

— А я хочу вам її показати, — уперто заперечив Джилл, — от вона!

І з цими словами Тук витяг з-під ряс срібну фляжку і, піднісши її до очей Уїлла, сказав:

— Ну, глянь на мою красуню пляшку, на мою розраду, і спробуй тільки сказати, що ти її жодного разу не цілував!

Молоді розсміялися від душі.

— Каюся, грішний, брате Туку, — вигукнув Уїлл, беручи пляшку, — і прошу мою милу дружиноньку дозволу поцілувати свою стару подружку.

— Дозволю, Уїлле, випий за наше щастя і добробут веселого брата Тука!

Уїлл трохи надпив яскраво-червоного напою і повернув флягу братові Туку, а той у своєму захваті спустошив її.

Друзі ще кілька хвилин гуляли втрюх, тримаючись за руки; потім їх покликав Робін, і вони приєдналися до інших.

Робін представив Барбарі Мача й сказав, що це і є той наречений, про якого він уже давно говорив, але Барбара із хитруватим виглядом струснула білявими кучерями й повідомила, що вона поки що заміж не збирається.

Маленький Джон, від природи дуже стриманий, був весь день люб'язний і уважний зі своєю двоюрідною сестрою Уїні-

фред, і було видно, що їм є про що поговорити вдвох: вони перешіптувалися, танцювали тільки одне з одним і, здавалося, нічого навколо не помічали.

Ніжне обличчя Крістабель сяяло від щастя, але вона була ще така схвильована своїм раптовим розривом із батьком, така ослаблена стражданнями, які їй довелося пережити, що не могла взяти участі в іграх і танцях. Вона сиділа поруч із Аленом Клером на пагорбку, вкритому сукном та прикрашеному квітами, і здавалася юною королевою, яка дарує свято своїм підданам.

Маріанна, з ніжністю опершись на руку чоловіка, ходила серед танцюючих.

— Я хотіла б жити разом із вами, Робіне, — говорила вона, — і до того щасливого дня, коли король помилує вас, я буду розділяти з вами всі труднощі вашого життя вигнанця.

— Було б розумніше, дорога дружино, залишитися жити в Барнсдейлі.

— Ні, Робіне, серце моє з вами, а жити без серця я не можу.

— Я з гордістю приймаю твою мужню самопожертву, кохана моя, чарівна моя дружино, — із хвилюванням відповів Робін, — і зроблю все, що від мене залежить, щоб ти у своєму новому житті була щасливою й задоволеною.

Воістину, день весілля Робіна Гуда був щасливим і радісним.

РОЗДІЛ IV

Маріанна дотримала свого слова і, незважаючи на слабкий опір Робіна, оселилася в старому Шервудському лісі. Ален Клер, у якого, як ми вже сказали, був прекрасний будинок у долині Менсфілда, не зміг умовити сестру оселитися там разом із Крістабель, бо Маріанна твердо вирішила не розлучатися зі своїм чоловіком.

Відразу після весілля лицар запропонував Генріхові II продати короні свої маєтки в графстві Хантінгдоншир за дві третини їхньої вартості, за тієї умови, що король підтвердить

жалуваною грамотою його шлюб з леді Крістabelle Фіц Олвін. Жадібний Генріх II, який ніколи не пропускав нагоди приєднати до королівських володінь найбагатші маєтки Англії, погодився на цю пропозицію й підтвердив особливим указом законність шлюбу молодих людей. Ален Клер діяв так спритно і швидко, а король настільки зрадів можливості укласти угоду безповоротно, що, коли єпископ Хірфордський і барон Фіц Олвін прибули до двору, все уже було закінчено.

Зрозуміло, що прелат і норманський вельможа зробили все можливе, щоб гнів короля упав на Робіна Гуда. З їхнього наполегливого прохання Генріх II подарував єпископові право схопити відважного розбійника і без зволікання й пощади стратити його.

Поки ці два нормани планували підступ проти Робіна Гуда, сам він, досягши вершини своїх бажань, спокійно й безтурботно жив у тіні зелених дерев Шервудського лісу.

Червоний Уїлл, який домігся нарешті руки своєї божественної Мод, почував себе найщасливішою людиною у світі. Наділений від природи палкою уявою, Уїльям простодушно думав, що вище щастя — це володіння такою жінкою, як Мод, яку він у своїй простодушності наділяв янгольськими досконалостями. Мод розуміла, наскільки велике й утішне для неї кохання чоловіка, і намагалася вдержатися на п'єдесталі, куди він її підніс. Так само як Робін Гуд з Маріанною, Уїлл із дружиною жили в лісі, і життя їх там протікало в радості та щасті.

Робін Гуд боготворив прекрасну статтю і з природної схильності, і на честь чарівного створіння, яке носило тепер його власне ім'я. Товариші Робіна також ставилися до жінок з повагою і симпатією, а тому будь-яка дівчина з околиць селищ могла без страху ходити лісовими стежками. Якщо траплялося якійсь із гарненьких подорожанок зустріти одного з веселих лісових братів, її люб'язно запрошували пообідати в їхньому товаристві, а після трапези давали їй супровідних, щоб вона могла спокійно пройти лісом, і жодна з дівчат ніколи на них не скаржилася. Незабаром чутки про люб'язне ставлення лісових братів до слабкої статі поширилися в околиці, й чимало юних дівчиць із блискучими очима, з легкою походою і

настільки ж легкою вдачею наважувалися ходити по лісових хащах та долинах Шервуда.

У день весілля Робіна Гуда на святі було присутньо багато молодих дівчат із ніжними й чарівними обличчями, і серця їх запалали, коли вони побачили прекрасні пари. Під час танців біляві дочки Єви кидали швидкі погляди на своїх люб'язних кавалерів і, здавалося, самі дивувалися, як могли вони їх хоч мить боятися, зізнаючись собі в душі, що приємно було б розділити з такими сміливими хлопцями їхнє повне пригод життя.

Через наївність своїх юних сердець вони не зуміли приховати своїх думок, а захоплені лісові брати поспішили негайно витягти з цього всю можливу користь. І гарненьким городжанкам Ноттингема довелося переконатися, що мова у людей Робіна Гуда не менш виразна, ніж їх погляди.

Отже, невелика лісова колонія жила весело. Підземелля, про яке ми розповідали, було розділене на окремі кімнати, що служили, втім, тільки спальнями. Вітальнями та їдальнями були зелені галявини, і лише взимку їх влаштуовували в підземному притулку. Важко уявити собі, наскільки тихе й приємне було життя цих людей. Майже всі сакси були близькі один до одного як члени однієї родини, а поріднила їх жорстокість норманських загарбників.

Данниками веселих лісових братів були два шари суспільства: багаті норманські сеньйори і церковники; перші — тому, що вони забрали в саксів титули та спадщину батьків; другі — тому, що вони з усіх сил намагалися збільшити за рахунок народу свої багатства, і без того вже чималі. Робін Гуд обкладав норманів даниною, але ця данина, треба правду сказати, досить велика, стягувалася без застосування зброї та кровопролиття. Накази молодого ватажка суворо виконувалися, оскільки непослух спричиняв страту. Сувора дисципліна створила загонові Робіна Гуда добру славу, а сам він вважався людиною шляхетною і справедливою. Кілька разів королівські війська намагалися вигнати веселих лісових братів із їхнього притулку, але даремно, а тому, втомившись від марних зусиль, влада залишила цю справу, й, оскільки Генріх II виявляв до неї повну байдужість, нормани зрештою були змушені змиритися з небезпечним сусідством.

Маріанні життя в лісі сподобалося навіть більше, ніж вона могла припустити: молода жінка немов була створена для того (і вона сама зі сміхом це визнавала), щоб стати улюбленою королевою цього веселого племені. Повага, відданість і любов, які веселі брати виявляли Робінові Гуду, надзвичайно лестили самолюбству Маріанни, і вона пишалася, що в неї настільки доблесний захисник. І якщо терпінням та дружбою Робінові вдалося завоювати й удержати любов та щире відданість своїх людей, то він умів і змусити їх беззаперечно коритися йому.

Прекрасний Шервудський ліс давав Маріанні можливість вибрати розваги собі до смаку: іноді вона ходила з чоловіком мальовничими звивистими стежками у лісі, іноді з задоволенням вивчала ігри, що тоді були поширені. Турботами Робіна вона збрала рідкісних та цінних ловчих птахів і впевнено й уміло навчала їх. Але найулюбленішою її розвагою було стріляння з лука. Із дивовижним терпінням Робін посвячував дружину в усі таємниці мистецтва лучників; Маріанна виявилася старанною, уважною й дуже здібною ученицею і незабаром стала першокласним стрільцем. Робін і його веселі брати милувалися, коли, одягнувши куртку із зеленого Лінкольнського сукна, Маріанна стріляла в ціль: її величний і гнучкий стан відкидався назад, ліва рука тримала лук, а права, вишукано зігнувшись у лікті, відтягала стрілу до самого вуха. Коли Маріанна осягла всі секрети мистецтва, що принесло таку славу Робінові, вона стала не менш знаменитою лучницею. Незрівнянна влучність молодої жінки викликала щире замилювання й повагу лісових братів, а їхні друзі, жителі Менсфілда й Ноттингема, збігалися юрбами, щоб помилуватися дивовижним мистецтвом Маріанни.

Так минув рік, повний щастя, веселощів і свят. Ален Долинний (тепер ми будемо називати лицаря за іменем його маєтку) став батьком: Небо благословило його шлюб дочкою; у Робіна і в Уільяма з'явилося по чудесному синові, і всі ці щасливі події були гідно відзначені.

Одного прекрасного ранку Робін Гуд, Червоний Уїлл і Маленький Джон сиділи під деревом, яке називали Деревом Зустрічей, бо під ним у разі потреби збирався весь загін; раптом вони почули слабкий шум.

— Тихіше, друзі, — жваво сказав Робін, — я чую, як із прогалини долинає тупіт копит, сходіть подивіться, чи не посилає нам Бог співтраpezника; ви мене зрозуміли, Маленький Джонне?

— Звичайно, і я приведу вам цього вершника, якщо він заслуговує на честь розділити з вами траpezу.

— І він буде тим більше бажаним гостем, — сміючись, додав Робін, — що я починаю відчувати голод.

Маленький Джон та Уїлл продерлися крізь кущі до дороги, якою їхав мандрівник, і стали так, щоб бачити його.

— Присягаюся святою месою! У бідного хлопця досить жалюгідний вигляд, — сказав, хитрувато посміхнувшись, Уїльям, — і готовий тримати парі, що його гаманець не надто відтягає йому кишеню.

— Так, зізнаюся, вигляд у нього жалюгідний і пригнічений, — відповів Маленький Джон, — але, можливо, ця злидарська зовнішність просто спритна гра? Завдяки їй подорожанин розраховував безкарно проїхати через Шервудський ліс. Ми покажемо йому, що коли він уміє прикидатися, то й ми хитрістю не обділені.

Хоча вершник і був одягнений як лицар, із першого ж погляду він викликав співчуття. Вітер розвівав його плащ, каптур був відкинутий, голова в глибокій замисленості опущена на груди, і весь його вигляд свідчив про глибоке горе, яке настільки поглинуло його, що йому, вочевидь, було не до одягу. Раптом низький і гучний голос вивів подорожанина із замисленості.

— Здорові були, сер чужоземець, — крикнув велетень Маленький Джон, з'являючись перед ним на дорозі, — ласкаво просимо у наш зелений ліс, вас із нетерпінням чекають.

— Мене чекають? — запитав незнайомиць, спрямувавши сумний погляд на радісне обличчя Маленького Джона.

— Так, пане, — підтвердив Червоний Уїльям, — наш хазяїн наказав шукати вас усюди, і от уже години три, як він чекає вас, щоб сісти за стіл.

— Мене ніхто не може чекати, — стривожено відповів подорожанин, — ви помиляєтеся, я не той гість, на якого чекає ваш хазяїн.

— Прошу пробачення, пане, але він чекає саме вас; йому стало відомо, що цього ранку ви проїдете через Шервудський ліс.

— Це неможливо, — повторив незнайомиць.

— Ми говоримо правду, — підтвердив Уїлл.

— І хто ж виявляє таку люб'язність до бідного подорожанина?

— Робін Гуд, — відповів Маленький Джон, намагаючись приховати посмішку.

— Робін Гуд, знаменитий розбійник? — з явним подивом запитав незнайомиць.

— Саме він, пане.

— Я давно вже чую розмови про нього, — сказав подорожанин, — і властива його діям шляхетність викликає в мене щирі прихильність. Я щасливий, що мені трапилася нагода зустрітися з ним, це справедлива й чесна людина. А тому я з радістю приймаю його люб'язне запрошення, хоча й не можу зрозуміти, яким чином він був попереджений про мій проїзд через його володіння.

— Він сам із задоволенням вам усе пояснить, — відповів Маленький Джон.

— Тоді нехай сповниться ваша воля, хоробрий ліснику, покажіть дорогу, я поїду за вами.

Маленький Джон узяв коня за вуздечку і повів його стежиною, що вела до галявини, на якій їх чекав Робін. Червоний Уїлл замикав хід.

Маленький Джон ні на хвилину не засумнівався, що й сумний вигляд, і бідність — усього лише маска, яка мала послужити подорожанинові своєрідним пропуском у разі небезпечної зустрічі, а Уїльям думав, і, можливо, більш справедливо, що подорожанин — бідна людина і нічого від нього не одержати, крім задоволення добре нагодувати його.

Незабаром незнайомиць і його супутники побачили Робіна Гуда. Той уклонився подорожанинові і, вражений його жалюгідним виглядом, став не без подиву розглядати його, поки той приводив як міг до ладу свій бідний одяг. Але рухи незнайомця мали ознаки вродженої вишуканості, і поступово Робін Гуд схилився до думки Маленького Джона, а саме:

подорожанин прикидається сумним та заклопотаним і на-
вмисно одягся якомога бідніше, щоб зберегти свій гаманець.

Проте, молодий отаман прийняв сумного незнайомця з
великою доброзичливістю: він запропонував йому спішитися
й наказав своїм людям подбати про його коня.

На траві накрили чудову трапезу, і, як говориться в старій
баладі:

Достатньо було там і хліба, і м'яса, й вина,
І Робін сам гостя приймав, а з ним заодно
На бенкет прилетіли птахи з полів і з лісів,
І все там дзвеніло від чистих пташок голосів.

Як ми бачимо, незважаючи на жалюгідний вигляд гостя,
Робін виправдав свою славу гостинного хазяїна. І якщо горе
сприяє апетитові, то ми маємо визнати, що незнайомиць був у
великому горі. Він накидався на страви так, начебто добу не
їв, і запивав їх величезними ковтками вина, що доводило чу-
дову якість напою, але, скоріше, все-таки спрагу гостя підси-
лювало горе.

Закінчивши трапезу, Робін і його гість розтяглися в тіні
високих дерев, і між ними зав'язалася щира бесіда. Думки,
які лицар висловлював про людей та речі, Робінові були
близькі, і, незважаючи на жалюгідний вигляд співтрапезни-
ка, молодий отаман не міг повірити, що вбогість його була
справжньою. З усіх гріхів найбільше Робін ненавидів прики-
дання, його чесна й відкрита натура не терпіла хитрості. Тому,
хоча лицар і викликав у нього справжню повагу, він вирішив
змусити його щедро розплатитися за гостинність. І незабаром
йому трапилася така нагода, тому що, засудивши людську
невдячність, незнайомиць додав:

— Я так глибоко зневажаю цей гріх, що він мене навіть не
дивує, але можу стверджувати, що в ньому я не був і не буду
винний. Дозвольте мені, Робіне, від усього серця подякувати
вам за дружній прийом, і, якщо коли-небудь щасливий випа-
док приведе вас в околиці абатства Сент-Мері, не забудьте, що
в Рівнинному замку ви знайдете теплий і сердечний прийом.

— Лицарю, — відповів юнак, — людям, яких я приймаю
у себе в зеленому лісі, я ніколи не набридаю своїм відвідуван-

ням. Тим, хто справді потребує їжі й питва, я охоче даю місце за моїм столом, але стосовно тих, хто може оплатити мою гостинність, я менш великодушний. Я побоювався б образити гордість людини, до якої Фортуна була щедра, якби безкоштовно почастивав її дичиною й вином. Я вважаю більш гідним нас обох сказати йому: «Цей ліс — шинок, а я його хазяїн, мої ж веселі лісові брати — тутешні слуги. Як людина шляхетна, заплатіть щедро за те, що ви одержали».

Лицар розсміявся.

— От, — сказав він, — досить кумедний погляд на речі і дотепний спосіб стягувати податки. Кілька днів тому мені з похвалою говорили про те, як люб'язно ви рятуєте мандрівників від надлишку їхніх прибутків, але ніколи не чув таких зрозумілих роз'яснень із цього приводу.

— Ну що ж, шановний лицарю, я доповню ці пояснення.

З цими словами Робін Гуд узяв свій ріг і підніс його до губ. На його заклик прибігли Маленький Джон і Червоний Уїлл.

— Сер, — сказав Робін, — гостинність скінчилася, зробіть ласку сплатити за рахунком, мої скарбники готові прийняти гроші.

— Оскільки ви розглядаєте ліс як гостинний двір, то рахунок витрат, безсумнівно, відповідає просторості лісу? — спокійно запитав лицар.

— Саме так, пане.

— І ви за одну ціну пригощаєте лицаря, барона, герцога й пера Англії?

— Однаково, — відповів Робін Гуд, — і це справедливо; не хочете ж ви, щоб такий бідний селянин, як я, дарма годував лицаря, який володіє гербом графа, герцога чи принца: це порушило б правила етикету.

— Ви маєте рацію, любий хазяїне, але ви складете собі досить кепську думку про свого співтрапезника, коли він зізнається вам, що весь його маєток складається з десяти золотих.

— Дозвольте мені поставити під сумнів це твердження, сер, — відповів Робін.

— Любий хазяїне, я прошу ваших товаришів обшукати мій одяг і переконатися, що це суворая істина.

Маленький Джон, який рідко пропускав можливість показати, яке місце він займав у товаристві, поспішив скористатися цією пропозицією.

— Лицар сказав правду! — розчаровано вигукнув він. — У нього справді всього десять золотих.

— Ця сума в цю хвилину складає весь мій маєток, — додав незнайомець.

— Ви прогуляли спадщину? — зі сміхом запитав Робін Гуд. — Чи вона була невелика?

— Ні, я успадкував значний маєток, і я його не розтратив, — відповів лицар.

— Як же тоді трапилось, що ви настільки бідний? Адже, зізнайтеся, ваше теперішнє становище дуже нагадує результати марнотратства.

— Видимість оманлива, і, щоб ви зрозуміли моє горе, мені потрібно розповісти вам одну історію.

— Лицарю, я слухаю вас уважно, і, якщо можу бути вам корисний, розраховуйте на мене.

— Я знаю, шляхетний Робіне Гуде, що ви захищаете всіх пригноблених і всі вони користуються вашою доброю увагою.

— Облишмо це, пане, — перервав його Робін, — і повернімося до ваших справ.

— Мене звать Ричард, — продовжував незнайомець, — і мій рід веде своє походження від короля Етельреда.

— Виходить, ви сакс? — запитав Робін.

— Так, і моє шляхетне походження стало причиною багатьох моїх нещасть.

— Дозвольте потиснути вашу руку як своєму братові, — сказав, весело посміхаючись, Робін Гуд, — саксів, багаті вони чи бідні, у Шервудському лісі приймають безкоштовно.

Лицар відповів на рукостискання і продовжував:

— Мене прозвали сер Ричард Рівнинний, бо замок мій лежить у великій низині, приблизно за дві милі від абатства Сент-Мері. Ще в молодості я одружився з дівчиною, яку кохав з раннього дитинства. Небо благословило наш союз і послало нам сина. Ніколи ще батько й мати не любили так ніжно свого малюка, а той не був настільки гідний їхньої любові, як наш Герберт. Ми підтримували добросусідські

відносини з монастирем Сент-Мері, і я товаришував із багатьма ченцями. Якось один послушник, до якого я відчував щирю приязнь, попросив у мене дозволу поговорити зі мною кілька хвилин.

«Сер Ричард, — сказав він мені, — я не сьогодні-завтра прийму постриг і назавжди відійду від мирських справ, але я залишаю у світі могилу дружини й дочку-сироту, без коштів до існування, без усякого захисту. Я присвятив себе Богові й сподіваюся, що суворість монастирського існування дозволить мені витерпіти складне життя ще кілька років. Я прийшов просити вас в ім'я божественного Провидіння проявити співчуття до моєї бідної дочки».

«Дорогий брате, — відповів я цьому нещасному, — дякую вам за довіру, й, оскільки ви на мене понадіялися, я вашої надії не обману й ваша дочка стане моєю».

Цей чоловік був розчулений до сліз; він палко подякував мені за великодушність й на моє прохання послав за своєю дочкою.

Ніколи мені не доводилося відчувати таке хвилювання, як у ту хвилину, коли я побачив це дитя.

Дівчинці було дванадцять років, вона була високою та стрункою, надзвичайно витонченою, і на її тендітні плічка падали шовковисті біляві кучері. Увійшовши в зал, де я на неї чекав, вона вишукано вклонилася й подивилася мені прямо в обличчя величезними синіми сумними очима. Ви самі розумієте, люб'язний мій хазяїне, що ця чарівна дівчинка відразу заволоділа моїм серцем; я взяв її ручки у свої й побатьківськи поцілував її в чоло.

«Ви бачите, сер Ричард, — сказав мені чернець, — що це дитя гідне захисту люблячої людини».

«Так, брате мій, зізнаюся, що в житті не бачив більш чарівного створіння».

«Лайла дуже схожа на свою бідну матір, — відповів чернець, — і, коли я бачу її, горе моє підсилюється, віддаляючи мій дух від усього Небесного і змушуючи думати знову й знову про ту, яка спить вічним сном під холодною могильною плитою. Візьміть собі за дочку моє дитя, шановний Ричарде, ви не покаєтеся у своєму милосерді: Лайла має рідкісні сер-

дечні якості, у неї прекрасний характер, вона благочестива, ласкава й добра».

«Я буду їй батьком, і батьком ніжним», — схвильовано відповів я.

Бідна дівчинка, здивовано слухала нас, неспокійно переводячи погляд з одного на другого, а потім сказала:

«Батьку, ви хочете...»

«Я хочу твого щастя, моє кохане дитя, — відповів чернець, — прийшов час нам розлучитися».

Не стану описувати, мій люб'язний хазяїне, сумну сцену, що настала за цими словами; дитина була в розпачі, чернець плакав разом із нею, а потім за знаком цього нещасного я взяв Лайлу з його обіймів і відвіз із монастиря.

Перші дні свого життя в замку Лайла здавалася сумною й замисленою, але поступово час і товариство мого сина Герберта стримали її сум. Діти вирости разом, і, коли Лайлі виповнилося шістнадцять, а Гербертові — двадцять років, я зрозумів, що вони кохають одне одного.

«Їхні юні серця, — сказав я моїй дружині, зробивши це відкриття, — ще не бачили горя, і вбережемо їх від цього. Герберт обожнює Лайлу, а Лайла ніжно кохає нашого дорогого сина. Не важливо, що Лайла нешляхетного походження, нехай батько її був колись бідним саксонським хліборобом, нині він свята людина. Завдяки нашим турботам Лайла отримала всі якості, що складають надбання її статі; вона кохає Герберта і буде йому вірною дружиною».

Моя дружина від усього серця схвалила це рішення, у той же день ми заручили дітей.

Наближався вже й день, на який було призначене весілля, як раптом в абатство приїхав один норманський лицар, чий невеликий маєток був розташований неподалік у Ланкаширі. Цей норман бачив мій маєток, і він йому дуже сподобався. Йому відразу захотілося заволодіти ним. Ніяк не виявляючи своїх намірів, він дізнався, що в мене є названа дочка. Справедливо припускаючи, що частину свого маєтку я дам у посаг за Лайлу, норман з'явився до воріт замку й під тим приводом, що він хоче оглянути його, познайомився з усією родиною. Як я вам уже сказав, Робіне, Лайла була дуже гарна і

полонила уяву мого гостя; він приїхав вдруге і розповів мені, що кохає наречену мого сина. Не відхиляючи втішних пропозицій нормана, я відповів, що дівчина вже обіцяла свою руку, але й далі вільна розпоряджатися собою.

Тоді він звернувся прямо до неї.

Лайла відмовила йому найлюб'язнішим чином, але категорично: вона кохала мого сина.

Впавши у розпач, норман залишив замок, заприсягшись помститися нам, як він висловлювався, за нашу нахабність.

Спочатку ми просто посміялися з його погроз. Але наступні події показали нам, наскільки ці погрози були серйозні.

Два дні потому після його відходу старший син одного з моїх васалів прибіг і повідомив мені, що милі за чотири від замку він зустрів незнайомця, який приїжджав до того до мене в гості, а тепер забирав мою заплакану дочку. Новина вкинула нас у розпач, я не міг цьому повірити, але хлопчик підтвердив свої слова:

«Сер, — сказав він мені, — на жаль, я кажу правду, і от яким чином я довідався, що міс Лайлу викрадено: я сидів на узбіччі дороги, коли за декілька кроків від мене зупинився вершник, який тримав в обіймах ридаючу жінку; за ним їхав зброєносець. Щось розладналося в збруї, і він з погрозами зажадав, щоб я йому допоміг. Підійшовши до них, я побачив, що міс Лайла в розпачі ламає руки. «Приведи до ладу вудила», — грубо наказав мені вершник. Я скорився, але непомітно перерізав підпругу сідла, а потім, нахилившись нібито для того, щоб подивитися, чи не втратив кінь підкову, зумів засунути камінець йому в копито. Після цього я побіг що є сил попередити вас».

Мій син Герберт не став і слухати далі; він метнувся у стайню, осідлав коня і понісся наздоганяти викрадача.

Хитрість хлопця вдалася. Коли Герберт наздогнав нормана, той уже змушений був спішитися.

Цей негідник і мій син довго й жорстоко боролися, але справедливість перемогла, і мій син убив викрадача.

Як тільки про смерть нормана стало відомо, за моїм сином був висланий загін солдатів. Я сховав Герберта і відправив слізне прохання королеві. Я повідомив його величності про негідне поведження нормана і пояснив, що мій син боровся зі

своїм ворогом та вбив його, лише піддаючись ризикові бути вбитим самому. Король дарував помилювання Гербертові, змусивши нас заплатити великий викуп. Я був такий щасливий порятункові сина, що постарався відразу задовольнити бажання короля. Моя скарбниця була майже порожня, я звернувся до васалів, продав посуд і меблі. Я вичерпав усі свої можливості, але мені все-таки не вистачало чотирьохсот золотих. Тоді настоятель абатства Сент-Мері запропонував мені позичити потрібну суму під заставу мого нерухомого майна; я, зрозуміло, погодився на його люб'язну пропозицію. Умови позички були такі: фіктивний продаж мого маєтку мав забезпечити йому одержання прибутку з нього протягом року. Якщо в останній день дванадцятого місяця цього року я не поверну йому чотириста золотих, моя власність перейде в його власність. От яке моє становище, люб'язний хазяїне, — закінчив лицар, — день платежу наближається, а в мене усього тільки й є, що десять золотих.

— І ви думаєте, що настоятель абатства Сент-Мері не погодиться дати вам відстрочку? — запитав Робін Гуд.

— На нещастя, я впевнений, що він не дасть мені жодної години й ні однієї хвилини. Якщо я не вручу йому вчасно усю суму до останньої монети, він збереже мій маєток за собою. На жаль! Я дуже нещасний: у моєї дружини не буде даху, не буде хліба в моїх бідних дітей. Якби мені довелося страждати одному, я б ще набрався мужності, але бачити страждання тих, кого я люблю, вище за мене. Я просив допомоги в людей, які в дні мого благоденства називали себе моїми друзями, але одні відмовили мені крижаним тоном, а інші проявили повну байдужість. У мене немає більше друзів, Робіне, я сам.

Сказавши це, лицар закрив обличчя руками, і Робін Гуд почув судомні ридання.

— Сер, — сказав Робін, — ваша історія сумна, але не слід ніколи втрачати надії на Господнє милосердя; Господь береже нас, і я думаю, що й вам Небо от-от пошле допомогу.

— На жаль! — зітхнув лицар. — Якби мені вдалося отримати відстрочку, я, можливо, зумів би розплатитися. На нещастя, я нічого не можу запропонувати як заставу, крім обітниць Пресвятій Діві.

— Я приймаю цю заставу, — відповів Робін Гуд, — в ім'я Божої Матері, нашої Небесної захисниці, я позичу вам чотириста золотих, що вам потрібні.

Лицар скрикнув.

— Ви, Робіне? О, нехай буде над вами благословення Господнє! І присягаюся вам із усією щирістю вдячного серця, а воно ніколи не збрехало, я вам чесно поверну всі ці гроші.

— Сподіваюся, лицарю. Маленький Джоне, — сказав Робін, — ви знаєте, де лежать гроші, бо ви наш скарбник, принесіть мені чотириста золотих, а ви, Уїлле, зробіть мені послугу й подивіться, чи не знайдеться в моєму гардеробі одягу, гідного нашого гостя.

— Ви надто добрий, Робіне Гуде! — вигукнув лицар.

— Помовчте, помовчте, — сміючись, перервав його Робін Гуд, — ми з вами уклали угоду, і вона мені робить честь, бо в моїх очах ви посланець Божої Матері. Уїлле, додайте до одягу кілька ліктів гарного сукна, а потім надягніть нову зброю на сірого коня, якого довірив нашим турботам єпископ Хірфордський, і, нарешті, Уїлле, друже мій, додайте до цих скромних дарунків усе, що ваша винахідлива уява вам підкаже і що, на вашу думку, зможе знадобитися лицареві.

Маленький Джон та Уїлл поспішно кинулися виконувати доручення.

— Братику, — сказав Джон, — ваші руки спритніші за мої; ви відрахуйте гроші, а я відміряю тканину, і мій лук буде міркою.

— Ну, — зі сміхом відповів Уїлл, — можна бути спокійним, міра буде повною.

— Звичайно, от зараз самі побачите.

Маленький Джон узяв лук, розгорнув штуку сукна й узяв ся для годиться міряти відріз. Уїльям розреготався.

— Давайте, давайте, друже Джоне, дивишся, штука й скінчиться: ваш лікоть іде, вважай, за три.

— Помовчте, базіко! Ви що, не знаєте, що Робін був би ще щедрішим, якби він відмірював сам?

— Ну, тоді і я додам кілька золотих, — вирішив Уїльям.

— Кілька жмень золотих, братику; ми їх одержимо назад від норманів.

— Готово!

Бачачи щедрість Джона й великодушність Уїлла, Робін посміхнувся та подякував їм поглядом.

— Сер, — сказав Уїлл, подаючи золото гостеві, — у кожному згортку сотня монет.

— Але їх тут шість, мій юний друже!

— Ви помилилися, люб'язний гостю, — їх тільки чотири, — заперечив Робін. — А втім, яке це може мати значення? Сховайте гроші в гаманець, і не будемо більше про це говорити!

— А коли я маю їх повернути? — запитав лицар.

— Через рік, день у день, якщо вас цей термін влаштовує і якщо я буду ще на цьому світі, — відповів Робін.

— Згодний.

— Під цим деревом.

— Я з'явлюся на побачення точно, Робіне, — сказав лицар, із вдячністю потискаючи руку розбійника, — але, перш ніж ми попрощаємося, дозвольте сказати вам, що всі похвали стосовно вашої шляхетності ніщо в порівнянні з тими, які переповнюють моє серце: ви врятували більше ніж моє життя — ви врятували мою дружину й дітей.

— Пане, — відповів Робін Гуд, — ви сакс, і вже тому маєте всі права на мою дружбу, а крім того, у вас є всемогутній заступник переді мною — ваше нещастя. Я той, кого люди називають розбійником і злодієм, нехай так, але якщо я витрушую гаманці багатих, я нічого не беру з бідняків. Я ненавиджу насильство, не проливаю крові; я люблю свою батьківщину, а нормани мені огидні, тому що вони не тільки знедолили нас, але й тиранять. Не дякуйте мені: я дав вам те, чого ви не мали, — це справедливо.

— Що б ви не говорили, ви поводитися стосовно мене шляхетно й великодушно; ви зробили для мене, чужої вам людини, більше за тих, хто називає себе моїми друзями. Нехай благословить вас Бог, Робіне, за те, що ви повернули моєму серцю радість. Завжди й усюди я буду з гордістю говорити, наскільки я зобов'язаний вам, і молю Небо послати мені нагоду одного прекрасного дня виявити вам свою вдячність. Прощайте, Робіне, прощайте, мій справжній друже, через рік я приїду сюди повернути вам борг.

— До побачення, сер, — відповів Робін Гуд, дружньо потискаючи руку гостя, — якщо коли-небудь обставини складуться так, що мені буде потрібна ваша допомога, я попрошу вас із повною довірою й не соромлячись.

— Нехай почує вас Бог! Найбільше моє бажання — відплатити вам добром за добро.

Сер Ричард потиснув руку Уїллові й Джону і вискочив на сірого в яблуках коня єпископа Хірфордського. Власного ж коня, навантаженого подарунками від Робіна Гуда, він вів на повіді.

Дивлячись, як його гість зникає за поворотом дороги, Робін Гуд сказав своїм товаришам:

— Ми допомогли людині знайти щастя: день пройшов недарма.

РОЗДІЛ V

Маріанна і Мод уже місяць жили в замку Барнсдейл, і до колишнього способу життя вони мали повернутися тільки повністю відновивши свої сили: читач, імовірно, пам'ятає, що обидві молоді жінки стали матерями.

Робін Гуд не міг довго терпіти відсутність коханої дружини. Одного прекрасного ранку він із частиною своїх людей облаштувався в Барнсдейльському лісі. Уїльям, який, природно, пішов за своїм отаманом, незабаром заявив, що підземний притулок, наспіх споруджений в околицях замку, набагато кращий за притулок у Шервудському лісі, і якщо в ньому чогось і не вистачає для зручності проживання, то це з лишком відшкодовується близькістю до маєтку Барнсдейл.

Отже, Робін та Уїльям були надзвичайно задоволені зміною житла, і ще двоє наших старих знайомих поділяли їхні почуття. Цих молодих людей прозивали Маленький Джон і Мач Кейкл, син мірошника. Робін незабаром помітив, що вони обоє постійно й без видимих причин ідуть кудись і вночі, і вдень. Це стало таким частим явищем, що Робін вирішив з'ясувати причини; він розпитав кого міг, і йому розповіли, що

Його двоюрідна сестра Уїніфред дуже любить прогулянки, а тому просила Маленького Джона показати їй наймальовничіші куточки Барнсдейльського лісу. «Прекрасно, — сказав Робін, — з Маленьким Джоном усе ясно, а що ж Мач?» Йому відповіли, що міс Барбара, поділяючи інтерес сестри до краси природи, хотіла разом з нею погуляти околицями, але Маленький Джон виявив гідну всіляких похвал обережність і заявив дівчині, що відповідальність за одну жінку і так досить велика, тому він не може погодитися взяти із собою двох. Унаслідок цього Мач запропонував свій захист міс Барбарі, і міс Барбара погодилася. Тепер обидві парочки ходили лісом, тінистими і найтаємничішими його куточками, й, ведучи бесіди бозна про що, забували помилуватися красою природи, на яку вони прийшли дивитися, і не звертали ніякої уваги ні на старі дуби, ні на розлогі буки, ні на вікові в'язи. І ще більш дивним було те, що обидві парочки не тільки не приділяли належної уваги пишноті лісу, але й постійно ухилялися від уторованих стежок, а тому зустрічалися лише коло воріт замку, коли на вечірньому небі проступали перші зірки.

Ці щоденні прогулянки пояснили Робінові постійну відсутність обох його товаришів.

Одного разу ввечері, після спекотного дня, коли подув свіжий вітерець, Маріанна і Мод, під руку з Робіном та Уїллом, вийшли подихати запашним лісовим повітрям на галявину, Уїніфред і Барбара склали їм компанію, а Маленький Джон і його нерозлучний Мач ішли за сестрами, як тіні.

— Тут хоч дихати можна, — сказала Маріанна, підставляючи вітру зблідле обличчя, — мені здається, що в кімнатах бракує повітря, і мені не терпиться знову опинитися в лісі.

— Виходить, у лісі жити приємно? — запитала міс Барбара.

— Так, — відповіла Маріанна, — там багато сонця й світла, багато тіні, багато листя та квітів!

— Мач говорив мені вчора, — продовжувала Барбара, — що Шервудський ліс набагато гарніший, ніж Барнсдейльський; напевно, це просто диво якесь, адже й тут у нас є чарівні місця.

— Виходить, Барбаро, ви вважаєте, що Барнсдейльський ліс дуже красивий? — запитав Робін, ховаючи посмішку.

— Чарівний, — жваво відповіла дівчина, — тут є просто чудові куточки.

— І яка ж частина лісу більше привертає ваш погляд, сестрице?

— Я не можу точно відповісти на ваше питання, Робіне. Однак, здається, мені особливо запам'яталася одна долина, рівну якій ви навряд чи знайдете в старому Шервудському лісі.

— І де ж вона знаходиться?

— Далеко звідси; але ви ніколи не бачили більш свіжого, тихого й запашного куточка. Уявіть собі, братику, велику галявину, а навколо зелені схили, на вершині яких ростуть різні дерева. Листя їх у сонячному світлі здається чарівним: то перед вашими очима смарагдова завіса, то багатобарвне драпірування. Трава схожа на зелений килим, і на ньому немає ні складочки. Під деревами й по схилах ростуть червоні, лілові й золотаві квіти, на дні яру дзюрчить прозорий струмочок — от така оаза є в Барнсдейльському лісі. І потім, — продовжувала дівчина, — у цьому райському куточку так тихо, а повітря там таке чисте, що серце переповняє радість. У житті я не бачила такого чудового місця.

— І де ж ця чарівна долина, Барбаро? — наївно запитала Уїніфред.

— А хіба ви не разом завжди гуляєте? — сміючись, запитав Робін.

— Так, звичайно, — відповіла Уїніфред, — але тільки ми вічно губимо одне одного... я хотіла сказати часто... точніше, іноді. І взагалі, я хочу сказати, що Маленький Джон помиляється дорогою, і ми залишаємося самі; ми шукаємо одне одного, але я вже не знаю, як це виходить, однак тільки нам ніколи не вдається одне одного знайти, поки ми не повернемося до замку. Але я вас запевняю, що все це відбувається з чистої випадковості.

— Звичайно, з чистої випадковості, хто ж думає інакше? — глумливо відгукнувся Робін. — А тому, що ж ви червонієте, Барбаро? А ви чому опустили очі, Уїніфред? Подивіться-но, ні Джон, ні Мач нітрохи не збентежені, вони добре знають, що ви самі не помітили, як заблукали в лісі.

— Боже ти мій, так, — відповів Мач, — і, знаючи любов міс Барбара до тихих та затишних місць, я й відвів її в ту долину, яку вона вам описала.

— Доведеться припустити, що Барбара дуже спостережлива, — зауважив Робін, — якщо вона з першого разу запам'ятала все, про що нам зараз розповідала. Але скажіть, Барбаро, чи не зустрілося вам у цій Барнсдейльській оазі, як ви назвали знайдену Мачем долину, чогось ще більш привабливого, ніж строкате листя, зелена трава, балакучий струмочок і яскраві квіти?

Барбара почервоніла.

— Не знаю, про що ви говорите, братику.

— Та невже? Я сподіваюся, Мач краще зрозуміє мене. Нубо, Маче, скажіть чесно, чи не забула Барбара розповісти нам про один цікавий випадок, який трапився під час вашого перебування в цьому земному раї?

— Про який випадок, Робіне? — сказав, тихенько посміхачись, юнак.

— Мій скромний друже, — відповів Робін, — а ви знали про те, що двоє молодих людей, закоханих одне в одного, ходили самі в чарівний віддалений куточок, про який так тепло згадує Барбара?

Мач сильно почервонів.

— Отож, — продовжував Робін, — двоє добре знайомих мені молодих людей кілька днів тому відвідали цей зелений рай. Прийшовши на квітучий берег чарівного струмочка, вони сіли рядком. Спочатку вони милувалися природою, слухали спів птахів і кілька хвилин сиділи мовчки; потім юнак, якому усамітненість місця і легкий трепет, що пробігав по тілу його супутниці, надали сміливості, узяв її білі ручки у свої. Дівчина не підняла на нього очей, вона просто почервоніла, і цього її супутникові було достатньо. І тоді голосом, що звучав для дівчини солодше за спів птахів і ніжніше за шелест вітерцю, юнак сказав їй: «У цілому світі немає нікого, кого б я кохав так, як вас; і краще мені померти, ніж утратити ваше кохання; якщо ви погодитеся стати моєю дружиною, я буду найщасливішим зі смертних». Скажіть-но, Барбаро, — з посмішкою запитав Робін, — ви не

знаєте, чи прихильно дівчина прийняла прохання свого шанувальника?

— Не відповідайте на нескромні питання, Барбі! — вигукнула Маріанна.

— Відповідайте ви за неї, Маче, — запропонував Робін.

— Ви ставите нам обом дуже дивні питання, — відповів Мач, якому здавалося, що Робін був присутній при його розмові з Барбарою, — і я зовсім не можу зрозуміти навіщо.

— Присягаюся честю, Маче, — сказав Уїльям, — мені здається, що Робін сказав чисту правду; принаймні, якщо судити з вашого збентеженого вигляду та яскравого рум'янцю моєї сестриці, ви і є закохані з тієї долини. О Боже, Барбаро, мене називають Червоним Уїллом через колір мого волосся, а тебе незабаром будуть називати Червоною Барбі, бо щоки твої так і палають. Адже правда, Мод?

— Уїльяме, — досить невдоволено сказала Барбара, — якби я могла до тебе дотягтися, я б із задоволенням вирвала жмут твого мерзенного волосся!

— Ти б мала на це право, якби воно росло на іншій голові, — відповів Уїльям, глянувши на Мача, — а голова твого брата не твоє надбання, у неї свій власний хазяїн, адже так, Мод?

— Так, Уїлле, але я вас ніколи за волосся не тягала.

— Ну, і до цього дійдемо, дорога жіночко!

— Ніколи, — зі сміхом відповіла Мод.

— То виходить, Маче, ви не хочете говорити, що відповіла дівчина?

— Якщо ви цю дівчину де-небудь випадково зустрінете, Робіне, варто буде у неї самої запитати.

— Матиму на увазі. А ви, Маленький Джоне, хіба не знайомі з одною люб'язною молододу дамою, яка дуже любить залишатися наодинці з якимось чарівним юнаком?

— Ні, Робіне, але якщо ви хочете познайомитися з цією закоханою парочкою, я постараюся її знайти, — простодушно відповів Маленький Джон.

— Мені спало на думку, Джоне, — зі сміхом втрутився Уїлл. — Цю парочку, про яку говорив Робін, ви прекрасно знаєте, і готовий битися об заставу, що той хлопець, про кого

мова йде, це мій двоюрідний брат, а дівчина — чарівна особа, яка йде з ним поруч.

— Це неправильна думка, Уїлле, — відповів Джон, — йдеться не про мене.

— І правда, я не той слід узяв, — погодився із посмішкою Уїлл, — про вас мова йти не може, брате: ви ж ніколи не були закохани.

— Прошу пробачення, — спокійно заперечив велетень, — але я давно і всім серцем кохаю одну красиву, чарівну дівчину.

— А-а! — вигукнув Уїлл. — Маленький Джон закоханий, це щось новеньке!

— А чому б і ні? — добродушно запитав Джон. — Мені здається, у цьому немає нічого незвичайного.

— Так, мій хоробрий друже; я люблю, щоб усі навколо були щасливі, а щастя — це кохання. Але, присягаюся свя- тим Павлом, я хотів би познайомитися з дамою вашого серця.

— З дамою мого серця? — вигукнув юнак. — Але хто ж це може бути, як не ваша сестра Уїніфред, братику Уїлле? Ваша сестра, яку я з дитинства кохаю, як ви кохаєте Мод, як Мач кохає Барбару!

Щире зізнання Джона було зустрінуте вибухом загально- го сміху; усі стали вітати Уїніфред, а дівчина з ніжним доко- ром дивилася на свого нареченого.

— Бачите, Маче, — знову заговорив Робін, — рано чи пізно, але істина спливає. Я правильно вгадав у вас героя сце- ни, що відбулася в Барнсдейльському лісі.

— То ви були її свідком? — запитав Мач.

— Та ні, здогадався, а точніше, згадав власні враження. Рік тому зі мною трапилася те ж саме: Маріанна потягнула мене...

— Як, це я вас потягнула? — вигукнула молода жінка. — Це ви зробили, Робіне, і якби я тоді могла хоча б припустити, що ви так будете поводитися зі мною після весілля...

— То що б ви зробили, Маріанно? — перервала її запитан- ням Барбара.

— Я б вийшла заміж раніше, — відповіла молода жінка, посміхаючись Робінові.

— От відповідь, яка має, я сподіваюся, підштовхнути вас до освідчення, тим більше, що ви й так його мимоволі зроби-

ли, пустунко Барбі. Давайте говорити відверто, адже тут тільки свої. Скажіть нам, що ви кохаєте Мача, а Мач вам зізнається в тому ж.

— Так, зізнаюся! — схвильовано вигукнув Мач. — І голосно скажу: я кохаю всією душею Барбару Гемвелл. І скажу всім, хто хоче знати: її очі для мене — це світло дня, а голос — солодкий спів птахів. Я надаю перевагу її товариству перед веселою бенкету й захопленням танцями на травневому лузі; за її посмішку, за ніжний погляд і потиск білої ручки я готовий віддати всі скарби світу; я їй відданий душею та тілом і скоріше сам попрошу шерифа Ноттингема мене повісити, ніж зроблю їй хоч якусь неприємність. Я кохаю цю біляву дівчинку, друзі мої, і молю щогодини Небо благословити її. Якщо вона дозволить мені захищати її та принести в дарунок мою відданість і моє ім'я, я обіцяю їй щастя й ніжне кохання.

— Ура! — закричав Уїлл, підкидаючи в повітря шапку. — Прекрасно сказано! Сестричко, витріть ваші чарівні очі, і — я вам це дозволяю — підставте поцілункам вашого славного нареченого свої рожеві рум'яні щічки. Якби я був не хоробрим хлопцем, а ніжною дівчиною і якби вуха мої почули настільки приємні зізнання, я б уже опинився в обіймах свого нареченого. Хіба ти б не так зробила, Мод? Адже так, правда?!

— Та ні ж, Уїлле, скромність...

— Ми тут у колі родини, й, отже, нема чого соромитися настільки природних учинків. Я впевнений, Мод, що ти теж так думаєш. Якби я був Мачем, а ти — Барбі, ти б уже була в моїх обіймах і поцілувала б мене від усього серця.

— Я схилиюся на бік Уїльяма, — сказав Робін, хитрувато посміхаючись. — Барбара має дати нам докази своїх почуттів до Мача.

Дівчина вийшла на середину веселого кола і сором'язливо промовила:

— Я щиро вірю в кохання Мача, я дуже йому вдячна, і маю зізнатися, що і я...

— ...що й ти кохаєш його, як він тебе, — жваво додав Уїлл. — Тобі сьогодні, видно, важко говорити, сестрице; я тебе запевняю, мені менше часу знадобилося, щоб пояснити Мод, як я сильно її кохаю. Правда, Мод?

— Так, правда, Уїлле, — відповіла молода жінка.

— Маче, — уже серйозно продовжував Уїльям, — я віддаю вам у дружини милу Барбару, у неї добре серце, і ви будете з нею щасливі. Барбі, любов моя, Мач — порядна людина, хобрий сакс, надійний, як сталь; він не обдурить твоїх сподівань і завжди буде кохати тебе.

— Завжди! Завжди! — говорив Мач, беручи свою наречену за руки.

— Поцілуйте свою майбутню дружину, друже Маче, — запропонував йому Уїлл.

Юнак скорився і, незважаючи на удаваний опір міс Гемвелл, торкнувся губами її щік, які аж пашіли.

Баронет погодився на заміжжя дочок, і відразу був призначений день цих двох весіль.

Наступного ранку Робін Гуд, Маленький Джон і Червоний Уїлл, а з ними ще десь сто веселих братів розташувалися на галявині під великими деревами у Барнсдейльському лісі, як раптом з'явився юнак, який пройшов, здавалося, досить довгу путь, і, підійшовши до Робіна, сказав:

— Мій шляхетний хазяїне, у мене для вас є добрі новини.

— Прекрасно, Джордже, — відповів Робін, — розповідайте скоріше, у чому справа.

— А справа в тому, що його преосвященство єпископ Хірфордський із двома десятками слуг збирається сьогодні проїхати через Барнсдейльський ліс.

— Прекрасно! Новина і справді добра. А чи не знаєш ти, о котрій годині його преосвященство збирається зробити нам честь своєю присутністю?

— Близько другої години, отамане.

— Прекрасно! А як ти довідався про поїздку його преосвященства?

— Один із наших людей був у Шеффілді, і там йому сказали, що єпископ Хірфордський збирається відвідати абатство Сент-Мері.

— Ти славний хлопець, Джордже, і я дякую тобі за те, що тобі спала така прекрасна думка — сповістити мене про поїздку його преосвященства. Хлопці, — продовжував Робін, — слухайте уважно мою команду! Зараз ми з вами славно посміємо-

ся. Червоний Уїлле, ти візьмеш два десятки людей і підеш з ними стежити за дорогою, що проходить біля замку твого батька. Ти, Маленький Джоне, візьмеш стільки ж людей і підеш до дороги, що проходить північним краєм лісу. А ви, Маче, з іншими вирушайте до східного краю. Я ж влаштуюся на великій дорозі. Ми не маємо пропустити його преосвященство, я хочу його запросити на королівський бенкет; ми почастиємо його на славу і рахунок виставимо відповідний. Ну а ти, Джордже, вибери наймолодшу лань та найжирнішу козулю, і нехай вони будуть головним частуванням на моєму столі.

Коли всі три його помічники зі своїми загонами пішли, Робін наказав своїм людям одягтися пастухами (на випадок перевдягань у лісових братів був цілий склад різноманітного одягу), а сам одяг непримітну блузу. Після цього над багаттям підвісили лань і козулю, у багаття підкинули сухого хмизу, і скоро м'ясо засичало на вогні, поширюючи навколо звабний запах.

Близько другої години, як і попереджав Джордж, єпископ Хірфордський і його почт з'явилися на тій дорозі, яку займав Робін і переодягнені пастухами лісові брати.

— От і здобич на підході, — сміючись, сказав Робін, — ну бо, друзі веселі, полийте печеню жиром: наш гість з'явився.

Єпископ та його почт просувалися швидко, і незабаром уся ця компанія опинилася поруч із пастухами.

Побачивши гігантську печеню, яка повільно оберталася над багаттям, прелат гнівно вигукнув:

— Це ще що? Негідники, що це значить?

Робін Гуд підняв очі, подивився на єпископа з нерозуміючим виглядом і нічого не відповів.

— Ви чуєте мене, негідники? — повторив єпископ, — я запитую, кому ви готуєте таке чудове частування?

— Кому? — перепитав Робін, чудово зображуючи із себе дурня.

— Так, кому? Олені в цьому лісі належать королеві, і ви страшенні нахаби, раз насмілилися зазіхнути на них. Відповідайте на моє питання: кому призначена ця дичина?

— Нам, ваше преосвященство, — зі сміхом відповів Робін Гуд.

— Вам, дурні?! Вам?! Гарненькі жарти! Я думаю, ви не станете переконувати мене, що ця купа м'яса призначена вам?!

— Я сказав правду, ваше преосвященство, ми дуже зголодніли, і, як тільки м'ясо просмажиться, сядемо їсти.

— З якого ви маєтку? Хто ви?

— Ми прості пастухи, пасемо череду. А сьогодні нам захотілося відпочити від важкої праці й розважитися. От ми й убили двох прекрасних козуль, яких ви бачите.

— Ах, он воно що, розважитися захотіли! Чесна відповідь! А скажіть-но мені, хто дозволив вам полювати на королівську дичину?

— Ніхто.

— Ах, ніхто, недолугий! І ви сподіваєтеся спокійно з'їсти настільки нахабно вкрадену вами здобич?

— Безумовно, ваше преосвященство, але якщо й ви погодитесь її скуштувати, ми будемо влещені такою честю.

— Ваша пропозиція образлива для мене, зухвалий пастуху, і я з обуренням відкидаю її. Ви хіба не знаєте, що браконьерство карається стратою? Ну, досить марних слів. Зараз ви будете відправлені у в'язницю, а звідти на шибеницю.

— На шибеницю?! — вигукнув Робін, усім своїм виглядом удаючи розпач.

— Так, мій хлопчику, на шибеницю!

— Але в мене немає бажання бути повішеним, — жалібно простогнав Робін Гуд.

— Переконаний у цьому; але це не настільки важливо, ти й твої товариші заслуговуєте на зашморг. Ну ж, недоумки, збирайтеся і йдіть за мною, немає в мене часу з вами просторікувати.

— Пробачте, ваше преосвященство, тисячу разів пробачте, ми згрішили через незнання, будьте поблажливим до нещасних бідняків, вони гідні жалості, а не осуду.

— Нещасні бідняки, що їдять таку славу печеню, не заслуговують на жалість. Ви, хлопці, ласуєте королівською дичиною, що ж, добре, дуже добре! Ми разом станемо перед королем і подивимось, чи подарує його величність вам прощення, в якому відмовляю я.

— Ваше преосвященство, — прохально сказав Робін, — у нас же є дружини, діти, будьте милосердними, заклинаю вас

слабкістю жінки й безвинністю дітей; що з ними станеться без нас?

— Мене не хвилюють ваші дружини й діти, — жорстко сказав єпископ. — Схопити цих негідників, — наказав він, повернувшись до людей, які його супроводжували, — а якщо вони спробують сховатися, убити без роздумів.

— Ваше преосвященство, — сказав Робін Гуд, — дозвольте дати вам добру пораду: візьміть назад ці несправедливі слова, від них віє насильством, і немає в них християнського милосердя. Повірте мені, набагато розумніше прийняти мою пропозицію й розділити з нами трапезу.

— Я забороняю вам звертатися до мене! — гнівно вигукнув єпископ. — Солдати, схопити цих розбійників!

— Не підходити! — закричав Робін Гуд громовим голосом. — Або, Божою Матір'ю присягаюся, ви в цьому покаєтесь!

— Хапайте ж цих підлих рабів! — повторив єпископ. — Не жалійте нікого!

Слуги прелата кинулися на лісових братів, і, якби Робін не засурмив у ріг, пролилася б кров, але після цього сигналу з різних боків з'явилися інші розбійники: попереджені про те, що єпископ уже тут, вони потроху підтяглися до цього місця.

І перше, що вони зробили, — роззброїли людей єпископа.

— Ваше преосвященство, — сказав Робін єпископові, який онімів від страху, зрозумівши, у чії руки він потрапив, — ви були неблаганні, і ми теж будемо безжальними. Що ми зробимо із чоловіком, який хотів відправити нас на шибеницю? — звернувся він до своїх товаришів.

— Одяг, який він носить, змушує мене пом'якшити суворість вироку, — спокійно відповів Маленький Джон, — не треба завдавати йому страждань.

— Ви проявили себе як чесна людина, хоробрий ліснику.

— Ви думаєте, ваше преосвященство? — з колишньою незворушністю відгукнувся Маленький Джон. — Ну що ж, я закінчу свою миролобну промову: замість того щоб піддавати стражданням ваші душу й тіло і палити вас на повільному вогні, ми просто відрубаємо вам голову.

— Просто відрубаєте голову? — ледве чутно прошепотів єпископ.

— Так, готуйтеся до смерті, ваше преосвященство.

— Пожалійте мене, Робіне Гуде, закликаю вас! — став благи епископ. — Дайте мені хоч кілька годин, я не хочу вмерти без покаяння...

— Ваша колишня зарозумілість змінилася на смиренність; але вона мене не зворушує. Ви самі себе засудили: готуйте вашу душу стати перед Господом. Маленький Джоне, — додав Робін, роблячи своєму другові умовний знак, — простеж, щоб усе відбулося із належною врочистістю. Зробіть ласку йти за мною, ваше преосвященство, зараз ви станете перед судом.

Напівмертвий від страху епископ, похитуючись, поплівся за Робіном Гудом.

Коли вони дійшли до Дерева Зустрічей, Робін Гуд посадив свого бранця на пагорбок, порослий травою, і наказав одному зі своїх людей принести води.

— Чи не завгодно вам, ваше преосвященство, освіжити обличчя й руки?

Хоча епископа така пропозиція й здивувало, він уклібно погодився. Коли обмивання було закінчене, Робін продовжив:

— Чи не зробіть ви мені люб'язність розділити зі мною трапезу. Я збираюся пообідати, бо не можу вершити правосуддя натщесерце.

— Я пообідаю, раз ви цього вимагаєте, — покірно відповів епископ.

— Я не вимагаю, ваше преосвященство, а прошу.

— Тоді я погоджуюся задовольнити ваше прохання, шановний Робіне.

— Ну, що ж, прошу за стіл, ваше преосвященство.

І з цими словами Робін відвів свого гостя до залу церемоній, тобто на галявину, порослу квітами, де все вже було приготовлене до трапези.

Стіл ломився від страв, радуючи погляд, і це видовище спрямувало думки священнослужителя в більш радісний бік. Він нічого не їв з учорашнього дня, а тому відчув, що дуже голодний, і від запаху дичини в нього потекла слина.

— Прекрасно підсмажене м'ясо, — сказав він, сідаючи за стіл.

— І дуже смачне, — додав Робін, вибираючи для гостя найкращий шматок.

До середини обіду єпископ забув усі свої страхи, а до десерту вже бачив у Робінові просто приємного співрозмовника.

— Дорогий друже, — сказав він, — вино у вас чудове, воно зігріло мені серце; тільки що я був хворий, стурбований, засмучений, а тепер я спокійний і радісний.

— Радий чути від вас такі слова, ваше преосвященство, бо це похвала моїй гостинності. Звичайно мої співтрапезники бувають задоволені тим, як їх тут приймають. Однак настають неприємні хвилини, коли потрібно платити за рахунком: усі люблять брати, але ніхто не любить давати.

— Це правда, щира правда, — підтвердив єпископ, навіть не здогадуючись, про що мова йде. — Так, так воно і є насправді, Будь ласка, налийте мені ще, мені здається, що в мене вогонь у жилах. Ах, чи знаєте, люб'язний хазяїне, ви тут живете дуже щасливо.

— Тому нас і називають веселими лісовими братами.

— Ах, так, слушно, слушно. А тепер, пане... не знаю вашого імені... дозвольте попрощатися з вами: мені слід продовжити путь.

— Цілком справедливо, ваше преосвященство. Розплатіться за рахунком, прошу вас, і випийте на доріжку.

— Сплатити за рахунком?! — пробурчав єпископ. — Хіба я в шинку? Я думав, що я в Барнсдейльському лісі.

— У шинку, ваше преосвященство, я хазяїн закладу, а люди навколо — мої слуги.

— Як, це все ваші слуги? Але їх щонайменше чоловік сто п'ятдесят-двісті.

— Так, ваше преосвященство, це не рахуючи відсутніх. Ви ж розумієте, що з такою кількістю челяді мені доводиться стягувати з гостей якомога більшу платню.

Єпископ важко зітхнув.

— Дайте рахунок, — сказав він, — і поставтеся до мене як до друга.

— Як до вельможі, люб'язний гостю, як до шляхетного вельможі, — весело відповів Робін. — Маленький Джоне, — покликав він. — Подайте рахунок його преосвященству єпископові Хірфордському.

Прибіг Джон. Прелат глянув на нього і розсміявся.

ATW

— Ну й ну! — вигукнув він. — Маленький?! І це маленький?! Та це ж ціла жердина! Ну добре, люб'язний, давайте ваш рахунок!

— Не варто, ваше преосвященство, скажіть, куди ви кладете гроші, і я розрахуюся із собою сам.

— Нахабо! — вигукнув єпископ. — Я забороняю тобі запускати руку в мій гаманець!

— Я хотів позбавити вас від труду рахувати гроші, ваше преосвященство.

— Труду рахувати гроші! Ви думаєте, що я п'яний? Підіть принесіть мою скриню з речами, я дам вам золотий.

Маленький Джон і не подумав скоритися наказові прелата; він відчинив скриню і знайшов у ній шкіряний мішечок. Джон витрусив його: у ньому було триста золотих.

— Любий Робіне, — радісно закричав Джон, — шляхетний єпископ заслуговує на подяку: він нас зробив багатшими на триста золотих!

Єпископ Хірфордський, напівзакривши очі, слухав ці радісні вигуки Джона, не розуміючи їхнього значення, а коли Робін сказав йому: «Ваше преосвященство, ми дякуємо вам за щедрість» — він і зовсім закрив очі й пробурмотів щось незрозуміле, так що Робін зумів розібрати лише:

— Абатство Сент-Мері, негайно...

— Він хоче їхати, — сказав Джон.

— Накажи подати йому коня, — відповів Робін.

За знаком Джона один із лісових братів підвів єпископові осідланого коня, на голові якого красувалися квіти.

Сонного єпископа старанно посадили в сідло, прив'язали, щоб він не звалився, бо падіння могло б стати фатальним для нього, і в супроводі своїх людей, які розвеселилися від вина і гарної їжі, він відбув дорогою, що вела в абатство Сент-Мері.

Кілька людей із лісових братів, дружньо змішалися з людьми прелата і провели їх до воріт обителі.

Зрозуміло, подзвонивши в дзвін, вони пустили коней галявом і сховалися в лісі.

Не будемо навіть намагатися описати здивування й жах, що охопили святу братію, коли вони побачили єпископа Хірфордського: обличчя його палало, хода була непевна, а одяг перебував у страшному стані.

Наступного дня гідний священнослужитель ледве не збожеволів від сорому, сказу й приниження; він багато годин провів у молитвах, просячи Господа пробачити його гріхи й захистити від мерзенного Робіна Гуда.

На прохання ображеного єпископа настоятель озброїв півсотні людей і надав їм у розпорядження гостя. І от, палаючи від гніву, єпископ на чолі свого маленького війська рушив на пошуки знаменитого розбійника.

А Робін Гуд у цей день вирішив на власні очі переконатися, які справи сера Ричарда Рівнинного, і тому йшов на самоті стежиною, що мала вивести його на велику дорогу. Тут його увагу привернув стукіт копит безлічі коней; він поспішив у тому напрямку, звідки долинав шум, і опинився віч-на-віч із єпископом Хірфордським.

— Робін Гуд! — вигукнув єпископ, миттєво впізнавши його. — Це Робін Гуд! Здавайся, зраднику!

Зрозуміло, що в Робіна не було найменшого бажання вчинити згідно з наказом. Він був оточений з усіх боків і не міг ні захищатися, ні покликати на допомогу лісових братів; проте він безстрашно прослизнув між двома вершниками, які робили вигляд, що хочуть перекрити йому дорогу, і швидше за лань побіг до маленького будиночка, який виднівся за чверть милі від місця його зустрічі з єпископом.

Солдати поскакали за ним навздогін, але їхати навпростець вони не могли і тому дісталися до будинку, де Робін явно хотів сховатися.

Двері хатини були відчинені. Робін увійшов і взявся закладати вікна усім, що траплялося під руку, незважаючи на крики бабусі, яка сиділа за прядкою.

— Не бійтеся нічого, матінко, — сказав Робін, заклавши вікна й двері, — я не злодій, а людина, яка потрапила у біду, людина, якій ви можете допомогти.

— Як допомогти? І хто ви? — запитала бабуся не дуже задоволеною тоном.

— Я вигнанець, матінко, звуть мене Робін Гуд; мене переслідує єпископ Хірфордський, загрожуючи моему життю.

— Як? Ви Робін Гуд?! — вигукнула селянка, молитовно складаючи руки. — Шляхетний і великодушний Робін Гуд?

Нехай буде благословенний Господь за те, що він дозволив мені, бідній жінці, сплатити свій борг щедрому вигнанцеві. Подивіться на мене уважно, мій хлопчику, згадайте тих, кого ви обдарували, і, можливо, ви мене впізнаєте. Років два тому вас привів сюди випадок або, вірніше, як із вдячністю кажу я, благе Провидіння. Я була сама, хвора і без коштів; я тільки-но втратила чоловіка, і мені залишалося лише померти. Ваші ласкаві слова втішили мене, повернули мені мужність, сили й здоров'я. Наступного дня від вас прийшов посланець і приніс мені припаси, одяг та гроші. Я запитала його, хто мій благодійник, і він відповів: «Його звать Робін Гуд». Із цього дня я згадую вас у всіх своїх молитвах. Мій будинок — ваш будинок, моє життя належить вам, розраховуйте на мене, як на свою служницю.

— Спасибі, матінко, — сказав Робін Гуд, стискаючи тремтячі руки бабусі. — Я прошу вашої допомоги не тому, що боюся небезпеки, а тому, що не бажаю марного кровопролиття. З єпископом півсотні людей, і, як бачите, боротьба неможлива, я сам.

— Якщо ваші вороги знайдуть вас, вони вас уб'ють, — сказала бабуся.

— Не турбуйтеся, матінко, до цієї крайності справа не дійде. Ми придумаємо, як цього уникнути.

— Уникнути? Говоріть, дитя моє, я вас слухаю.

— Чи не поміняєтеся ви зі мною одягом?

— Помінятися з вами одягом? — вигукнула бабуся, — боюся, що ця хитрість не вдасться; як ви перетворите жінку мого віку на молодого кавалера?

— Я так переодягну вас, матінко, — відповів Робін, — що ми зможемо обдурити солдатів, адже вони, можливо, не знають мого обличчя. Ви зробите вигляд, що п'яні, а його преосвященство єпископ Хірфордський так хоче схопити мене, що йому достатньо побачити тільки мій одяг.

Перетворення відбулося швидко. Робін одяг сіру сукню та чепець старої жінки і допоміг їй натягнути свої штани, куртку й чоботи. Потім він старанно заправив сиве волосся бабусі під свій вишуканий капелюх і оперезав її своєю зброєю.

Коли солдати підскочили до дверей хатини, перевдягання було закінчене. Вони стали стукати у двері, потім один із них запропонував їх вибити задніми копитами свого коня.

Єпископ поставився до цієї думки прихильно. Вершник розвернув коня і, щоб змусити його задкувати, вколов списом. Але це справило на бідну тваринну дію, прямо протилежну тій, на яку він очікував: кінь став дибки й викинув його із сідла. Падиння солдата (а він летів зі швидкістю стріли) мало сумні наслідки. Єпископ, який підійшов ближче, щоб у ту мить, коли впадуть двері, перекрити дорогу Робінові Гуду, якщо той спробує тікати, одержав сильний удар шпорою в обличчя.

Біль вкинув старого у таку лютя, що, ні на секунду не задумавшись про несправедливість і жорстокість такого діяння, він підняв палицю, яку носив у руці як символ свого пастирського достоїнства, і добив нею нещасного, розпростертого на траві коло ніг бунтівливого коня.

Поки він віддавався цьому доблесному заняттю, двері хатини раптом відчинилися.

— Зімкнути ряди! — наказово вигукнув єпископ. — Зімкнути ряди!

Вершники безладно товклися перед дверима.

Єпископ став спішуватися, але при цьому одною ногою спіткнувся об закривавлене тіло солдата й головою вперед залетів прямо у відчинені двері. Загальне замішання, яке сталося після цієї події, як не можна краще послужило на користь планів Робіна. Приголомшений єпископ ледве розрізнів людину, що стояла нерухомо у найтемнішому кутку кімнати.

— Схопити негідника! — закричав він своїм солдатам, вказуючи на бабусю. — Заткнути йому рота кляпом, прив'язати до коня, ви мені життям за нього відповідаєте; якщо він утече, я вас усіх повішу без найменшого жалю.

Солдати кинулися на людину, на яку з такою люттю вказував їхній проводир, і, не знайшовши, чим заткнути бранцеві рота, зав'язали йому обличчя великою хусткою, що потрапила їм під руку.

Відважний до зухвалості Робін Гуд тремтячим голосом благав пожаліти бранця, але єпископ відпхнув його й вийшов із хатини, відчуючи величезне задоволення від того, що бачить свого ворога зі зв'язаними руками й ногами на спині коня.

Жорстоко страждаючи і майже осліпнувши від рани, що розітнула йому обличчя, його преосвященство знову сів на

коня й наказав своїм солдатам іти за ним до розбійницького Дерева Зустрічей, на найвищу гілляку якого він хотів підняти Робіна. Гідний єпископ прагнув показати розбійникам, яка жахлива доля їх очікує, якщо вони будуть продовжувати вести той же спосіб життя, що й їхній негідний отаман.

Як тільки вершники сховалися в лісі, Робін Гуд вийшов з хатини і побіг до Дерева Зустрічей. Проходячи через одну галявину, він помітив, хоча й досить далеко від себе, Маленького Джона, Червоного Уїлла і Мача.

— Подивіться-но туди, на галявину, — сказав Джон друзям, — до нас наближається якась дивна істота, прямо чаклунка стара, та й тільки. Присягаюся Пречистою Дівою, якби я думав, що в цієї старої чортихи ворожі наміри, я б у неї всадив стрілу.

— Та твоя стріла в неї й не влучила б, — сміючись, сказав Уїлл.

— Чому це, дозволь довідатися?! Ти що, сумніваєшся в моїй влучності?

— Нітрохи, але якщо ця жінка, як ти думаєш, чаклунка, вона твою стрілу в польоті зупинить.

— Чорт забирай, — промовив Мач, увесь цей час пильно спостерігаючи за незвичайною фігурою, — я схилиюся до думки Маленького Джона: ця особа мені здається дуже дивною: росту вона величезного й ходить не так, як звичайно ходять жінки, а робить просто якісь неймовірні стрибки; вона мене лякає, і якщо ви дозволите, Уїлле, ми подивимося, чи настільки сильні її чари, як це здається на перший погляд.

— Не треба чинити легковажно, Маче, — відповів Уїлл, — це жалюгідне створіння носить жіночий одяг, отже, вимагає до себе шанобливого ставлення, та я й сам, ви це знаєте, жінці шкоди заподіювати не можу. Ну хто вам сказав, що ця потвора — чаклунка? Не слід судити за зовнішнім виглядом; часто шкірка в плоду груба, а м'якоть чудова. Незважаючи на смішний вигляд, ця бабуся, можливо, добра жінка й благочестива християнка. Пожалійте її й, щоб вам це було простіше зробити, згадайте наказ Робіна: він заборонив нам будь-які ворожі й навіть просто неповажні дії стосовно жінок.

Маленький Джон зробив вигляд, що натягає тятиву та збирається пустити стрілу в уявну чаклунку.

— Стійте! — почувся сильний голос. (Троє молодих людей здивовано скрикнули) — Я Робін Гуд, — додала людина, яка так довго займала їхню увагу. Назвавши своє ім'я, Робін зірвав з голови капор, який майже повністю ховав його обличчя. — Мене, виходить, зовсім не можна було впізнати? — запитав він, підходячи до товаришів.

— Ви були просто потворою, друже мій, — відповів Уїлл.

— А навіщо вам знадобилося таке малоприємне перевдягання? — запитав М'яч.

У декількох словах Робін розповів друзям про те, яка неприємна подія з ним трапилася.

— А тепер, — закінчив він свою розповідь, — подумаймо про те, як ми будемо захищатися. Але для початку треба б роздобути мені якийсь одяг. Маче, милий, зробіть мені послугу, збігайте скоріше до нас на склад і принесіть мені щось відповідне. А ви, Джоне й Уїлле, за цей час зберіть до Дерева Зустрічей усіх, хто зараз є у лісі. Покваптеся, хлопці: я обіцяю вам, що ми з лишком відплатимо єпископові Хірфордському за всі неприємності, яких він нам завдає.

Маленький Джон та Уїлл метнулися в ліс у протилежних напрямках, а Мач пішов за одягом для Робіна.

Через годину, одягнений у мальовничий костюм стрільця, Робін стояв під деревом Зустрічей.

Джон привів шістдесят чоловіків, а Уїлл — сорок.

Робін сховав своїх людей у густій порослі, яка з усіх боків оточувала галявину, а сам сів під високим деревом, на якому його преосвященство хотів його повісити.

Не встиг він усе це зробити, як почувся стукіт копит: єпископ з'явився в супроводі всього свого загону.

Коли солдати доскакали до середини галявини, у чистому повітрі рознісся дзвінкий звук рогу, листя молодих дерев затремтіло і з-за цієї зеленої огорожі з'явилися озброєні до зубів люди.

Лісові брати виникли миттєво й за знаком свого проводиря, якого єпископ поки не бачив, приготувалися до бою; єпископ заціпенів від страху, з жахом оглянувся і тут помітив юнака в червоній куртці, який віддавав накази та командував загоном розбійників.

— Хто ця людина? — вказуючи на Робіна, запитав єпископ у солдата, що найближче стояв до бранця, прив'язаного до коня.

— Ця людина — Робін Гуд, — тремтячим голосом відповів бранець.

— Це Робін Гуд? — вигукнув єпископ. — Тоді хто ж ти, недолугий?

— А я просто жінка, ваше преосвященство, бідна бабця.

— Горе тобі, мерзенна чаклунко! — виведений з рівноваги, закричав єпископ. — Горе тобі! Ну ж, хлопці, — сказав він, звертаючись до загону, — уперед, не бійтеся нічого; пробийтеся мечами крізь ряди цих покидьків; уперед, хоробрі, уперед!

Хоробрі, вочевидь, вважали, що наказ напасти на розбійників віддати легше, ніж виконати його; жоден із них не рушив з місця.

За знаком Робіна лісові брати заклали стріли й дружно, усі як один, підняли луки; влучність їхня була настільки відома і їй так боялися, що солдати єпископа не тільки не подумали нападати, але якнайнижче пригнулися в сідлах.

— Геть зброю! — крикнув Робін Гуд. — Розв'яжіть бранця! Солдати скорилися наказові розбійника.

— Матінко, — сказав Робін Гуд бабі, ведучи її з галявини, — повертайся додому, а завтра я надішлю вам винагороду за добру справу. Ідіть скоріше, сьогодні в мене немає часу віддячити вам як слід, але пам'ятайте, що моя вдячність велика.

Добра бабуся поцілувала руки Робінові й пішла в супроводі одного з лісових братів.

— Господи, змилуйся наді мною! Змилуйся! — волав єпископ, заламуючи руки.

Робін Гуд підійшов до свого ворога.

— Ласкаво просимо, ваше преосвященство, — сказав він ввічливо, — дозвольте подякувати вам за те, що ви прийшли. Я бачу, що моя гостинність так зачарувала вас, що ви ще раз вирішили від душі повеселитися.

Єпископ важко зітхнув і в розпачі глянув на Робіна.

— Ви, здається, чимось засмучені, ваше преосвященство? — поцікавився Робін. — У вас якесь горе? Ви не раді знову бачити мене?

— Не можу сказати, що я задоволений, та й навряд чи це можливо в моєму становищі. Ви ж здогадуєтеся, навіть якщо сюди з'явився, і, природно, з чистою совістю можете помститися мені, оскільки бачите в мені супротивника. І все-таки от що я хочу вам сказати: дозвольте мені поїхати, і я ніколи, ні за яких обставин не буду намагатися заподіяти вам шкоду; дозвольте мені поїхати з моїми людьми, і вам не доведеться відповідати перед Богом за смертний гріх, яким є замах на життя служителя святої Церкви.

— Я ненавиджу вбивство і насильство, ваше преосвященство, — відповів Робін Гуд, — і мої щоденні вчинки це доводять. Я ніколи не нападаю, а задовольняюся тим, що захищаю своє життя і життя тих хоробрих людей, які мені довірилися. Якби в серці моєму, ваше преосвященство, було хоч найменше почуття ненависті до вас або бажання помсти, вас би чекала та ж доля, яку ви підготували мені. Але це не так, і я ніколи не мщуся за зло, яке мені не зуміли заподіяти. Отже, я поверну вам свободу, але з однією умовою.

— Говоріть, пане, — шанобливо відповів єпископ.

— Ви дасте мені обіцянку поважати мою незалежність, свободу моїх людей і заприсягнетеся мені, що ніколи в майбутньому ні за яких обставин не будете сприяти зазіханню на моє життя.

— Я ж зі своєї власної волі обіцяв не заподіювати вам ніякого зла, — тихо відповів єпископ.

— Обіцянка для людини без совісті мало чого варта, ваше преосвященство; я хочу, щоб ви заприсяглися.

— Присягаюся святим Павлом, що не буду заважати вам жити так, як ви самі того хочете.

— Прекрасно, ваше преосвященство, тепер ви вільні.

— Тисячу разів дякую вам, Робіне. Накажіть зібрати моїх людей: вони розійшлися і вже братаються з вашими.

— Корюся, ваше преосвященство, через кілька хвилин солдати будуть на конях. А поки чи не завгодно вам буде в очікуванні від'їзду чогось випити?

— Ні, ні, я нічого не хочу, — поспішив відповісти єпископ, який вжахнувся тільки від того, що почув цю небезпечну пропозицію.

— Ви ж уже давно нічого не їли, ваше преосвященство, і скибочка пирога...

— Ні шматочка, люб'язний хазяїне, жодного шматочка!

— Тоді келих вина?

— Ні, ні, сто разів ні!

— То ви не хочете розділити зі мною столу, ваше преосвященство?

— Я не голодний і не відчуваю спраги; я хочу тільки поїхати звідси. Не намагайтеся затримати мене тут далі, благаю вас.

— Нехай сповниться ваша воля, ваше преосвященство. Маленький Джоне, — звернувся до друга Робін, — його преосвященство бажає нас залишити.

— Його преосвященство в тому цілком вільний, — глузливо відповів Джон, — зараз я йому подам рахунок.

— Рахунок?! — здивувався єпископ. — Що ви цим хочете сказати? Адже я не пив і не їв.

— О, це нічого не означає, — спокійно відповів Джон, — з тієї хвилини, як ви потрапляєте у шинок, ви зазнаєте витрат. Ваші люди голодні, просять дати їм припасів, а ваші коні вже поїли, та й не можна ж, щоб через вашу помірність ми теж були приречені голодувати тільки тому, що ви не хочете ні їсти, ні пити. Ми просимо заплатити людям, які обслуговували ваших підлеглих і тварин.

— Візьміть, що вважаєте за потрібне, — нетерпляче відповів єпископ, — і відпустіть мене.

— А гаманець на попередньому місці? — запитав Маленький Джон.

— От він, — відповів єпископ, показуючи на шкіряний мішечок, підвішений до сідла його коня.

— Мені здається, що він важчий, ніж був у ваш перший приїзд, ваше преосвященство.

— Думаю, що важчий, — відповів єпископ, докладаючи помітних зусиль, щоб здаватися спокійним, — у ньому й грошей набагато більше.

— Я в захваті, ваше преосвященство; чи можу я запитати, скільки ж монет у цьому чарівному гаманці?

— П'ятсот золотих...

— Прекрасно! Як це великодушно з вашого боку з'явилися сюди з такими грішми! — глумливо зауважив юнак.

— Але, — затинаючись, проговорив єпископ, — я сподіваюся, ми ці гроші поділимо? Ви ж не наважитесь забрати у мене все, пограбувати мене!

— Пограбувати?! — презирливо перепитав Маленький Джон. — Яке слово ви сказали? Ви, здається, не розумієте, яка різниця існує між пограбуванням і тим, щоб забрати в людини те, що їй не належить? Ви виманювали ці гроші обманом і неправдою, ви взяли їх у тих, хто їх потребував, а я хочу їх повернути назад. Погодьтеся, ваше преосвященство, що я вас не грабую.

— Ми називаємо наші дії лісовою філософією, — сміючись, сказав Робін Гуд.

— Досить сумнівна філософія з погляду закону, — запечив єпископ. — Оскільки захищатися я не в змозі, доведеться підкоритися всім вашим вимогам. Беріть гаманець.

— У мене до вас є ще одне прохання, ваше преосвященство, — продовжував Джон.

— Яке? — стурбовано запитав єпископ.

— Нашого духівника зараз немає в Барнсдейлі, — відповів Джон, — й, оскільки ми давно були позбавлені його благочестивих наставлянь, ми хочемо просити вас, ваше преосвященство, відслужити для нас месу.

— Як ви смієте звертатися до мене з таким нечестивим проханням! — вигукнув єпископ. — Я віддам перевагу смерті перед таким святотатством!

— Але ж це ваш обов'язок, ваше преосвященство, — зауважив Робін, — повсякчас допомагати людям служити Господові; Маленький Джон має рацію, от уже кілька тижнів ми не мали щастя слухати месу, і ми не можемо пропустити щасливу нагоду, яка нам сьогодні випала; зробіть ласку, прошу вас виконати наше законне прохання.

— Це було б смертним гріхом, злочином, і я маю бути готовий до того, що десниця Господня покарає мене, якщо я вчиню таке святотатство! — відповів єпископ, багрянний від гніву.

— Ваше преосвященство, — урочисто проговорив Робін, — ми з християнською смиренністю шануємо божественні сим-

воли католицької віри, і, повірте мені, у стінах жодного із ваших величезних соборів ви ніколи не зустрінете більш благочестивої пастви, ніж у Шервудському лісі.

— Я можу вірити вашим словам? — із великим сумнівом запитав єпископ.

— Так, ваше преосвященство, і ви незабаром переконаєтеся в їх повній правдивості.

— Ну що ж, мені хочеться повірити вам: ведіть мене в каплицю.

— Ходімо, ваше преосвященство.

Робін у супроводі єпископа попрямував до високої оголожі, розташованої неподалік від Дерева Зустрічей. Там у невеликій балці був споруджений земляний вівтар, укритий шаром моху і прикрашений квітами. На ньому з великим смаком було розкладене все необхідне для служби, і його преосвященство прийшов у захват від такої природної ризниці.

Ці дві сотні людей із непокритими головами справляли досить зворушливе враження.

Після меси лісові брати палко подякували єпископові, і той, найвищою мірою здивований їхнім скромним поведінням під час служби, не міг утриматися від бажання поставити Робінові безліч питань про те, як він і його люди живуть у старому лісі.

Поки Робін люб'язно відповідав на його питання, лісові брати накрили для солдатів гарний стіл, і Мач особисто спостерігав за приготуваннями до такого вишуканого бенкету, який коли-небудь влаштувався під гіллям лісових дерев.

Сам того не помітивши, єпископ підійшов з Робіном до бенкетуючих і з заздністю глянув на них; коли він побачив загальні веселощі, залишки його поганого настрою розвіялися.

— Непогано ваші люди проводять час, — сказав Робін, показуючи єпископові на декількох особливо ненажерливих солдатів.

— Вони і справді їдять з великим апетитом.

— Вони, мабуть, дуже зголодніли, ваше преосвященство. Уже друга година, і я сам із задоволенням би перекусив. Чи не завгодно і вам без церемоній пообідати?

— Спасибі, люб'язний хазяїне, спасибі, — відповів єпископ, намагаючись залишатися глухим до наполегливих прохань свого шлунка. — Я нічого не хочу, анічогісінько, хоча я трохи голодний.

— Не слід гвалтувати свою природу, ваше преосвященство, від цього страждають розум та серце і втрачається здоров'я. Давайте-но сядемо на цьому зеленому килимі; вам подадуть, і ви з'їсте хоча б шматок хліба, якщо так боїтеся затриматися.

— Я неодмінно зобов'язаний вам скоритися? — запитав єпископ із погано прихованою радістю.

— Я не примушую вас, ваше преосвященство, — хитро відповів Робін, — і якщо вам не хочеться разом зі мною скуштувати цієї прекрасної печені з дичини і чудесного вина з цієї пляшки, то тоді, прошу вас, утримуйтеся, бо насильно їсти ще шкідливіше для шлунка, ніж відмовлятися від їжі протягом декількох годин.

— О, я свій шлунок не примушую, — сміючись, відповів єпископ, — апетит у мене гарний, й оскільки я вже давно голодний, то прийму ваше люб'язне запрошення і зроблю честь вашому столсві.

— Тоді прошу до столу, ваше преосвященство, і смачного!

Єпископ Хірфордський добре пообідав; вино він любив, а те вино, яке підливав у його келих Робін Гуд, було таким міцним, що до кінця трапези його преосвященство добряче сп'янів; надвечір гідний священнослужитель повернувся в абатство Сент-Мері в такому стані, що благочестива братія знову сповнилася обурення і жаху.

РОЗДІЛ VI

— Хотів би я знати, як себе почуває сьогодні єпископ Хірфордський, — говорив Червоний Уїлл своєму двоюрідному братові Маленькому Джону, який разом із Мачем супроводжував Уїлла в Барнсейл.

— Мабуть, голова в бідолахи трохи важка, — відгукнувся Мач, — хоча з усього видно, що його преосвященство звик зловживати вином.

— Цілком правильно підмічено, друже мій, — відповів Джон, — його преосвященство єпископ Хірфордський уміє випити чимало, не втрачаючи здорового глузду.

— Робін з ним обійшовся дуже люб'язно, — продовжував Мач, — він поводився так із усіма церковниками, які йому траплялися?

— Так, коли ці церковники зловживають своєю духовною та світською владою, щоб оббирати саксів, як це робить єпископ Хірфордський. Траплялося, що Робін не просто чекав цих благочестивих служителів Божих, але й звертав зі свого шляху, щоб перепинити їм дорогу.

— Що ви маєте на увазі під словами «звертати зі свого шляху»? — запитав Мач.

— Я вам розповім, поки ми йдемо, одну історію, що пояснить вам мої слова.

Одного разу вранці Робін Гуд довідався, що два ченці несуть у своє абатство чималі гроші і мають пройти через Шервудський ліс. Новина ця дуже потішила Робіна, бо скарбниця в нас спорожніла і гроші ці були нам дуже до речі. Нікому нічого не сказавши (взяти двох ченців — справа неважка), Робін одягся пілігримом і встав на дорозі, якою вони мали пройти.

Чекав він недовго, ченці незабаром з'явилися; Робін побачив двох кремезних молодців, які міцно сиділи в сідлах.

Робін пішов їм назустріч, уклонився до землі, потім, виставшись, схопив за вуздечку коней і жалібно промовив:

«Нехай благословить вас Бог, святі брати; яка удача, що я зустрів вас. Це велика радість для мене, і я дякую за неї Небу».

«Що означає цей словесний потік?» — запитав один із ченців.

«Святий отче, я просто висловив свою радість. Ви ж посланці Бога милостивого і втілення божественного милосердя. Мені потрібна допомога, я нещасний, я голодний; брати мої, я вмираю з голоду, дайте мені що-небудь поїсти».

«У нас немає із собою нічого їстівного, — відповів той чернець, який говорив із Робіном раніше. — Тому перестаньте просити марно і дайте нам спокійно проїхати далі».

Але Робін, який міцно тримав за вуздечки коней, не дав ченцям кинутися навтьоки.

«Брати мої, — знову заговорив він ще більш жалібним і згасаючим голосом, — пожалійте мене, нещасного, і раз у вас немає із собою хліба, подайте мені дрібну монетку. Я з учорашнього ранку блукаю лісом і ще не мав у роті ні крихти. Дорогі брати, заради Пресвятої Диви, прошу вас, зробіть цю скромну милостиню».

«Послухайте-но, балакучий дурню, відпустіть коней, облиште нас, ми навіть не хочемо витратити час на такого недоумка, як ви».

«Так, — повторив слово в слово другий чернець, — ми навіть не хочемо витратити час на такого недоумка, як ви».

«Бога ради, добрі брати, подайте всього кілька пенсів, щоб не дати мені померти з голоду!»

«Та якби навіть я і хотів подати вам милостиню, жебраку впертий, я все одно не міг би цього зробити, у нас немає ні пенні».

«А на вигляд, брати мої, не скажеш, що у вас грошей немає: коні під вами добрі, одягнені ви добре, і обличчя у вас ситі та щасливі».

«Ще кілька годин тому у нас були гроші, але нас пограбували розбійники».

«І не залишили нам ні пенні», — додав другий чернець, який, очевидно, вважав своїм обов'язком, як луна, повторювати слова старшого брата.

«Здається мені, — сказав Робін, — що ви обоє нахабно брешете».

«Ти нас звинувачуєш у неправді, мерзенний негіднику!» — вигукнув чернець.

«Так, по-перше, вас ніхто не грабував, бо в старому Шервудському лісі немає грабіжників, а по-друге, ви брешете мені, стверджуючи, що ви без грошей. Я ненавиджу неправду і хочу знати правду. Тому вам здається природним, що я сам хочу переконатися у вашій облудності».

Промовивши ці повні погрози слова, Робін відпустив коней і схопився за мішок, підвішений до сідла першого ченця. Чернець злякався, пришпорив коня і пустився галопом; другий полетів за ним. Але Робін, як вам відомо, бігає швидше за оленя; він наздогнав ченців і вибив їх із сідла.

«Добрий жебраче, пожалійте нас, — зтяг товстий чернець, — пожалійте ваших братів; я запевняю вас, немає в нас ні грошей, ні їжі, нічого нам вам дати, і зовсім нерозумно чекати від нас зараз допомоги!»

«Немає в нас нічого, добрий жебраче, — як луна, повторив другий; цей був худий, і від страху сплотнів, як мрець. — Ми не можемо дати те, чого в нас немає».

«Ну що ж, отці мої, — сказав Робін, — мені хочеться вірити в очевидну щирість ваших слів. А ще я хочу вказати вам засіб, як можна роздобути трохи грошей. Ми зараз схилимо коліна всі троє і попросимо Пресвяту Діву прийти нам на допомогу. Наша Володарка Небесна ніколи мене в скруті не залишала і зараз, думаю, не омине своєю милістю. Коли ви з'явилися на дорозі, я саме молився і, думаючи, що це Небо мені вас послало, звернувся до вас з моїми проханнями. Ваша відмова мене в розпач не кинула, просто я зрозумів, що ви не посланці божественного Провидіння, от і все; але ви люди благочестиві чи повинні такими бути; ми зараз будемо молитися, і наші голоси разом скоріше донесуть наше прохання до Господа».

Ченці відмовилися опуститися на коліна, і, щоб змусити їх підкоритися, Робінові довелося пригрозити їм, що він обшукає їхні кишені.

— Як, — перервав оповідача Червоний Уїлл, — вони всі троє опустилися на коліна, щоб просити Небо послати їм грошей?

— Так, — відповів Джон, — і стали, за наказом Робіна, голосно й виразно молитися.

— Кумедна, мабуть, була картина, — зауважив Уїлл.

— Дуже кумедна. Робін зумів зберегти серйозний вигляд і слухав молитву ченців: «Пресвята Діво, — говорили вони, — дай нам грошей, щоб уникнути небезпеки». Не слід говорити, що гроші не з'являлися. Голоси ченців звучали все сумніше й жалісніше; Робін Гуд уже не міг залишатися спокійним, побачивши це дивне видовище й весело розреготався.

Ченці, почувши цей невгамовний сміх, підбадьорилися і хотіли піднятися з колін, але Робін підняв палицю і запитав: «Одержали гроші?»

«Ні, — відповіли вони, — ні».

«Тоді продовжуйте молитися».

Ченці витримали це катування ще годину, а потім дійшли до того, що стали в розпачі ламати собі руки, виривати пасма волосся з голови і ридати від люті. Вони знемагали від утоми й приниження, але продовжували стверджувати, що грошей у них немає. «Свята Діва ніколи не залишала мене, — втішав їх Робін, — і, хоча поки в мене немає доказів, що вона нас почула, вони не змусять чекати. То не зневірюйтеся, брати мої, навпаки, молитесь ще старанніше». Ченці заволали так, що Робінові набридло їх слухати. «Ну тепер, дорогі брати, подивомся, скільки грошей послало вам Небо».

«Ні пенні!» — вигукнув товстун.

«Ні пенні? — перепитав Робін. — Як це? Дорогі брати, чи можете ви бути зовсім упевнені, що в мене немає грошей, хоча я й стверджував, що кишені мої порожні?»

«Ні, — відповів один з ченців, — ми не можемо бути в цьому впевнені».

«Але ж є спосіб у цьому впевнитися».

«Який?» — запитав товстий чернець.

«Найпростіший, — відповів Робін, — слід мене обшукати. Але, оскільки вам не важливо, є в мене гроші чи їх у мене немає, і цікаво це лише мені, я дозволю собі зазирнути у ваші кишені».

«Ми не переживемо такої образи!» — в один голос заволали ченці.

«Яка ж тут образа, брати мої? Я просто бажаю довести вам, що Небо почуло мої молитви й допомогло мені вашими благочестивими руками».

«Але в нас нічого немає!»

«От у цьому я й хочу переконатися. Яка б сума вам обом не перепала, ми її розділимо навпіл — одну половину мені, а другу вам. Пошукайте самі гарненько, прошу вас, і скажіть, скільки у вас є».

Ченці скорилися, кожний порився в себе в кишені і нічого звідти не вийняв.

«Я бачу, брати мої, — сказав Робін Гуд, — що ви хочете зробити мені задоволення вас обшукати. Ну що ж? Нехай буде по-вашому».

Ченці завзято заперечували, але Робін з таким серйозним виглядом погрозив їм своєю страшною палицею, що вони погодилися на ретельний обшук.

Через кілька хвилин, пошукавши добре, Робін Гуд уже тримав у руках п'ятсот золотих.

У розпачі від того, що він утратив свої гроші, товстий чернець із занепокоєнням запитав:

«А хіба ми ці гроші не поділимо між нами?»

«А ви хіба думаєте, що Небо послало їх вам з того часу, як ми разом? — відповів суворо Робін, але ченці промовчали. — Ви збрехали, і у вас у кишенях були гроші, відібрані в чесних людей; ви відмовили в милостині людині, яка сказала вам, що вмирає від голоду, і ви обоє вважаєте, що таке поводження гідне християнина? І все-таки я прощаю вас, і певною мірою виконаю свою обіцянку. От, я даю кожному з вас по п'ятдесят золотих. Ідьте, і якщо зустрінете на дорозі бідняка, який просить милостиню, пам'ятайте, що Робін Гуд залишив вам можливість прийти йому на допомогу».

Почувши це ім'я, ченці здригнулися і злякано подивилися на нашого друга.

Не звертаючи навіть найменшої уваги на їхній розгублений вигляд, Робін помахав їм рукою і сховався в лісі.

Не встиг стихнути шум його кроків, як ченці підхопилися на коней і помчали, жодного разу не озирнувшись.

— Здорово ж Робін зумів переодягтися, раз ченці його не впізнали, — зауважив Мач.

— Робін взагалі в цьому дуже спритний, а втім, ви самі могли в цьому переконатися, коли він переодягся бабою. Я можу розповісти вам про сотню його витівок, коли він так переодягся, що його до самого кінця не впізнавали; от, наприклад, із шерифом Ноттингема він зіграв прекрасний жарт.

— Так, жарт був чудовий, — підтвердив Мач, — про нього довго говорили, і всі глузували з шерифа та захоплювалися Робіном.

— А що це за історія? — запитав Уільям. — Я ніколи про неї нічого не чув.

— Як? Ви не знаєте про те, як Робін переодягся м'ясником?

— Ні, розповідай-но, Маленький Джоне.

— Охоче. Років чотири тому в графстві Ноттингем став гостро відчуватися брак м'яса; м'ясники настільки підняли на нього ціни, що тільки багатим воно було по кишені. Робін Гуд, якому всі новини завжди стають відразу відомі, дізнався про це й вирішив допомогти нещасним і стражденним. Одного разу у базарний день він влаштував засідку на дорозі, якою через Шервудський ліс гнав худобу один скототоргівець, який постачав м'яса більше, ніж хтось інший, в місто Ноттингем. Незабаром торговець з'явився; він сидів на чистокровному коні і гнав перед собою величезну череду великої рогатої худоби. Робін купив у нього все: череду, кобилу, одяг і його мовчання на додачу, а в забезпечення останньої з цих угод віддав його нам для нагляду, поки він сам не повернеться в ліс.

Робін збирався продати м'ясо дуже дешево, але йому подумалося, що коли він не заручиться чийось заступництвом, наприклад шерифа, то м'ясники можуть зговоритися і звести нанівець усі його добрі наміри стосовно бідних.

Шериф тримав великий двір для подорожан, де зупинялися всі торговці околиці, коли вони приїжджали в Ноттингем. Робін це знав і, щоб уникнути зіткнення з побратимами по ремеслу, відвів свою череду на ринкову площу, вибрав найжирнішого бичка і повів на двір шерифа.

Той саме стояв на порозі, і бичок, якого привів Робін, йому надзвичайно сподобався. Наш друг, у захваті від цього нехай і небезкорисливого прийому, сказав шерифові, що в нього краща череда з усіх, які сюди пригнали, і що він буде щасливий, якщо шериф погодиться прийняти від нього в подарунок цього бичка.

Шериф для годиться запротестував проти такого щедрого дарунка.

«Сер шериф, — сказав тоді Робін, — я незнайомий із тутешніми звичаями, не знаю своїх побратимів по ремеслу і боюся, що вони стануть шукати приводу для сварки зі мною. Так що прошу вас заступитися за мене, а я вже у боргу перед вами не залишуся».

Шериф відразу заприсягся (у цю хвилину його вдячність відповідала вгодованості бичка), що повісить нахабу, який насмілиться потурбувати нашого друга, і додав, що Робін —

люб'язний хлопець, до того ж найкрасивіший з усіх, хто коли-небудь торгував м'ясом.

Заспокоївшись із цього приводу, Робін повернувся на ринкову площу. Коли торгівля почалася, ціла юрба бідняків стала прицінюватися до м'яса, але, на нещастя для їхніх худих гаманців, ціна й далі трималася дуже високо.

Коли Робін побачив, що ціни встановилися, він став продавати на один пенс стільки, за скільки інші просили по три.

Звістка про цю дивну дешевину миттєво облетіла все місто, і з усіх боків набігли бідняки. Робін на пенс давав їм стільки м'яса, скільки інші торговці на п'ять. Незабаром весь ринок загудів, що Робін продає тільки біднякам. Усі про нього говорили тільки хороше, а його побратими по ремеслу, аж ніяк не схильні вчинити за його прикладом, вирішили, що він марнотратний, який у нападі божевільної щедрості марнує свій заробіток. Утвердившись у цій думці, м'ясники стали посилати до нього людей, яким самі вони нічого не хотіли продавати.

До середини дня торговці худобою зібралися й дружно вирішили, що з новеньким варто зав'язати знайомство. Один із них підійшов до Робіна й сказав:

«Дорогий друже й брате, ваше поводження нам здається дивним, бо, нехай не в образі вам буде сказано, нашій торгівлі воно дуже шкодить. Але, раз наміри у вас добрі, нам залишається тільки вітати вас із вашою рідкісною великодушністю й рукоплескати їй. Мої товариші, захоплюючись вашою добротою, просять вас прийняти їхнє замилювання й пропонують пообідати з нами».

«Від усього серця приймаю ваше запрошення, — весело відповів Робін, — і готовий іти за вами, куди вам завгодно».

«Звичайно ми збираємося на дворі для подорожніх у шерифа, — відповів йому м'ясник, — і якщо ви нічого не маєте проти...»

«Та що ви?! — перервав його Робін. — Навпаки, щасливий буду побувати в людини, яку ви вшанували своєю довірою».

«Ну, якщо так, пане, ми весело проведемо вечір».

— То ви були разом з Робіном? — запитав Мач, здивований тим, що оповідачеві відомі такі подробиці.

— Ну, звичайно, невже ви думаєте, що я дозволив би Робінові піти туди самому, без захисту, раз існувала небезпека бути впізнаним? Він наказав мені триматися осторонь, але я не вважав за потрібне слухатися його й увесь час був поруч. Він раптом помітив, що я тут, схопив мене за руку і став сердито сварити за непокору. Я тихенько пояснив йому, які причини змусили мене порушити його наказ. Він одразу заспокоївся й, подивившись на мене зі своєю звичайною доброю посмішкою, сказав: «Змішайся з юрбою, Джоне, та, стежачи за моєю безпекою, не забувай про свою. Якщо з тобою трапиться нещастя, я собі ніколи не пробачу». Я скорився і розчинився в натовпі. Коли Робін у супроводі м'ясників, які вже дуже розвеселилися, рушив до двору шерифа, я пішов за ним і сів в обідньому залі.

Замовивши собі гарний обід, я зайняв місце коло вікна.

Робін був у той день дуже веселий, він сів за стіл зі своїми новими знайомими і наприкінці обіду наказав подати всім кращого вина, яке було в льосі, додавши, що платити буде він. Як ви самі розумієте, щедра пропозиція Робіна була зустрінена із захватом; вино подали всім у залі, і мені дісталоя теж.

Коли веселощі гостей стали загальними, на порозі залу з'явився шериф.

Робін запросив його до столу. Той прийняв пропозицію й, оскільки Робін по праву здавався йому героєм свята, вирішив про нього поговорити.

«Хитрий хлопець! — вигукнув один із м'ясників. — Тонка бестія, рідкісного розуму, але хлопець добрий!»

І тут шериф помітив мене. Я не був п'яний, і спокій на моєму обличчі викликав у нього бажання розпитати мене.

«Мабуть, цей юнак, — сказав він, показуючи очима на Робіна, — великий марнотрат; він, напевно, продав землі, будинок або замок і тепер безглуздо витрачає гроші».

«Можливо», — байдуже відповів я.

«А може, у нього ще щось залишилося?» — знову взявся за розпитування шериф.

«Напевно, пане».

«Як ви думаєте, чи не схильний він продати дешево худобу, яка в нього залишилася?»

«Я не знаю, але є дуже простий спосіб про це довідатися».

«Який?» — з дурнуватим виглядом запитав шериф.

«Чорт забирай! Та запитати в нього».

«Ви маєте рацію, сер».

Сказавши це, шериф підійшов до Робіна й у пишних виразах став звеличувати його щедрість, а потім похвалив його за те, що він знайшов таке гідне застосування своєму майну. «Чи немає у вас, мій юний друже, — додав шериф, — ще якоїсь худоби на продаж? Я б знайшов вам покупця і, роблячи вам цю послугу, я все-таки дозволю собі сказати, що людина вашого стану і вашої зовнішності не може, не принизивши своєї гідності, зробитися торгівцем».

Робін прекрасно зрозумів, що ховалося за цими тонкими міркуваннями, він засміявся і відповів послужливому шерифові, що в нього ще близько тисячі голів великої рогатої худоби і він охоче позбувся б її за п'ятсот золотих.

«Я можу вам запропонувати триста», — сказав шериф.

«За тією ціною, за якою йде худоба, я можу її продати по два золотих за голову», — заперечив Робін.

«Якщо ви мені погодитесь продати оптом усю череду, я вам дам триста золотих і зауважу, що для вас краще мати три сотні монет у гаманці, ніж тисячу голів худоби на пасовиську. Ну, наважуйтеся ж, продаєте за триста?»

«Це дуже мало», — відповів Робін, нишком поглядаючи на мене.

«Така щедра людина, як ви, мілорде, — наполягав шериф, який вирішив удатися до лестоців, — не стане торгуватися через декілька монет. Ну, сторгувалися?! По руках! Де худоба? Я хотів би подивитися всю череду».

«Усю череду?!» — перепитав Робін і засміявся, бо голову його заповонила кумедна думка.

«Звичайно, мій друже, і якщо місце, де знаходиться ваша чудова худоба, звідси недалеко, ми можемо поїхати туди верхи й укласти угоду на місці. Я візьму із собою гроші, і, якщо ви будете розсудливі, ми покінчимо з цією справою ще до повернення в Ноттингем».

«Приблизно за милю від міста в мене є кілька акрів землі, і моя худоба зараз там, у загоні, — відповів Робін, — ви можете на неї подивитися».

«За милю від Ноттингема, — перепитав шериф, — кілька акрів? Я знаю околиці, але й уявити собі не можу, де ваш маєток».

«Тихіше, — прошепотів Робін, нахилиючись до шерифа, — я хочу, з дуже важливих причин, щоб моє ім'я та звання залишилися невідомими. Одне слово про те, де знаходиться моя худоба, і моє ім'я буде розкрите, а від цього постраждають мої інтереси. Ви розумієте мене?»

«Прекрасно розумію, мій юний друже, — відповів шериф, хитро підморгуючи Робінові, — друзів варто боятися, рідним — не довіряти; розумію, розумію».

«У вас дуже проникливий розум, — продовжував Робін із таємничим виглядом, — і я починаю думати, що ми прекрасно порозуміємося. Ну, що ж? Якщо хочете, ми скористаємося тим, що м'ясники не звертають на нас ніякої уваги і потиеньку вислизнемо. Ви готові йти за мною?»

«Ну, звичайно! Піду дам розпорядження, щоб скоріше осіддали коней, і буду чекати на вас».

«Ідіть, я зараз приєднаюся до вас».

Шериф вийшов із залу, а я за наказом Робіна знайшов наших людей, яких сховав про всяк випадок на такій відстані, щоб вони могли чути звук рогу, й оголосив їм, що нас збирається відвідати шериф.

Через кілька хвилин після того як я пішов, шериф запросив Робіна піднятися в його особисті кімнати, представив своїй дружині, чарівній юній жінці років двадцяти, запропонував йому присісти і сказав, що піде відрахує гроші.

Коли шериф повернувся до кімнати, де Робін залишався наодинці з його дружиною, він знайшов юнака коло її ніг.

Це видовище розгнівало підозрілого чоловіка, але надія обдурити Робіна на угоді змусила його стриматися. Він закусив губу і сказав Робінові:

«Я готовий йти за вами, пане».

Робін послав красивій дамі повітряний поцілунок і, надзвичайно розлютивши ревнивого чоловіка, пообіцяв їй незабаром повернутися.

Навдовзі шериф з Робіном уже виїжджали верхи з воріт Ноттингема.

Найглухішими стежинками вони дісталися до роздоріжжя в лісі, де ми мали на них чекати.

«От, — сказав Робін, простягаючи руку в бік однієї з прекрасних долин старого Шервудського лісу, — одна частина моїх земель».

«Те, що ви говорите, безглуздо й брехливо, — відповів шериф, який вирішив, що його дурять. — Цей ліс і все, що в ньому, — власність короля».

«Можливо, — відповів Робін, — але раз я цим заволодів, то воно моє».

«Як ваше?»

«Звичайно, моє, а як — ви незабаром дізнаєтеся».

«Ми з вами зараз у безлюдному і небезпечному місці, — продовжував шериф, — ліс повний розбійників, Боже збав потрапити до рук мерзенного Робіна Гуда! Якщо з нами станеться таке нещастя, ми з вами швидко позбудемося усього, що в нас є».

«Подивимося, що він зробить, — зі сміхом сказав Робін Гуд, — готовий закластися на що завгодно, що ми зараз з ним зустрінемося віч-на-віч».

Шериф страшно сполотнів і став злякано озиратися навкруги.

«Було б краще, якби ваші володіння знаходилися в менш небезпечному місці, — сказав він, — і якби ви мене попередили, де вони, я б, уже звичайно, сюди не поїхав».

«Я стверджую, мій шановний пане, — перервав його Робін, — що ми з вами знаходимося на моїх землях».

«Що ви хочете сказати? Про які землі ви говорите?» — із занепокоєнням запитав шериф.

«Мені здається, — відповів Робін, — що слова мої цілком зрозумілі. Я вказав вам на ці галявини, долини, роздоріжжя і сказав: «ось мій маєток». Адже говорите ж ви про свою дружину: «це моя дружина»?

«Так, так, звичайно, — промимрив шериф. — Але прошу вас, скажіть, як вас звать? Мені не терпиться дізнатися ім'я такого багатого землевласника».

«Я незабаром задовольню вашу законну цікавість, — сміючись, відповів Робін Гуд (У цю хвилину стежину перетнула

велика череда оленів.) — Дивіться скоріше, пане, вправо дивіться: от сотня голів з моєї череди, відгодовані й приємні на вигляд тварини, що ви на це скажете?»

Шериф трясся всім тілом.

«Уже краще б мені сюди не приїжджати», — промовив він, тривожно вдивляючись у хащі.

«Чому ж? — запитав Робін. — Старий Шервудський ліс — одне з найпрекрасніших місць на землі, запевняю вас. Та й чого вам боятися? Хіба я не з вами?»

«Ось саме це мене й тривожить, незнайомцю, вже кілька хвилин як ваше товариство мені вкрай неприємне».

«На щастя для мене, небагато людей дотримуються вашої думки, шерифе, — сміючись, відповів Робін, — але оскільки ви, на жаль для мене, належите до їх числа, то нам краще порушити нашу самоту».

Сказавши це, Робін глузливо вклонився своєму супутникові й підніс до губ свій ріг.

(Я забув вам сказати, дорогі друзі, що ми йшли за ними назирці й з'явилися на перший же заклик). Шериф від страху ледве не звалився з коня.

«Що вам завгодно, мій шляхетний хазяїне? — запитав я в Робіна. — Зробіть ласку, прошу вас, віддати наказ, і він буде негайно ж виконаний».

— А ви завжди так говорите з Робіном, Маленький Джо-не? — поцікавився Червоний Уїлл.

— Так, Уїлле, бо такий мій обов'язок і моє бажання, — добродушно відповів юнак.

«Я привіз сюди могутнього Ноттингемського шерифа, — відповів Робін, — і його світлість бажає подивитися мою худобу й повечеряти зі мною. Простежте, прошу вас, щоб з нашим гостем обійшлися з усією можливою повагою і виказали йому всі знаки уваги, що личать його посаді».

«Йому подадуть найвишуканіші страви, — відповів я, — бо він, я впевнений, щедро заплатить за вечерю».

«Заплачу?! — вигукнув шериф. — Що ви під цим розумієте?»

«Усе з'ясується у свій час, пане, — відповів Робін, — а тепер дозвольте мені відповісти на запитання, які ви зробили честь мені поставити, коли ми в'їжджали в ліс».

«Яке питання?» — прошепотів шериф.

«Ви запитали в мене моє ім'я».

«На жаль!» — простогнав хазяїн двору для подорожніх.

«Мене звуть Робін Гуд, пане».

«Я сам це бачу», — сказав шериф, обводячи очима загін лісових братів.

«Що ж до платні, то ми маємо на увазі ось що: бідних ми годуємо безкоштовно, але тих, у кого гаманець туго набитий, ми змушуємо відшкодувати наші витрати».

«І які ж ваші умови?» — жалібним голосом запитав шериф.

«У нас немає умов, і цін ми не призначаємо, а просто забираємо в нашого гостя всі гроші, які знаходимо при ньому. Так, наприклад, у вашій кишені зараз триста золотих».

«О Боже! Боже!» — простогнав шериф.

«Виходить, ваші витрати і складуть триста золотих».

«Триста золотих!»

«Так, і я пропоную вам з'їсти, скільки зможете, та випити, скільки витримаєте, щоб віддати ці гроші не дарма».

Прямо на траві була накрита прекрасна вечеря. Шериф не був голодний і їв мало, та зате випив багато. Ми вирішили, що ця непомірна спрага викликана розпачем.

Він нам віддав триста золотих і, як тільки остання монета зникла в моєму гаманці, поквапився залишити нас. Робін наказав привести його коня, допоміг йому сісти в сідло, побажав доброї дороги й наполегливо просив передати привіт його чарівній дружині.

Шериф нічого не відповів на ці люб'язні слова; він настільки поспішав вибратися з лісу, що пустив коня галопом і зник, не сказавши ні єдиного слова.

Так і скінчилася пригода Робіна Гуда з Ноттингемськими м'ясниками.

— Хотів би я, — сказав Червоний Уїлл, — хоч раз спробувати ким-небудь перевдягтися. А ви пробували, Маленький Джоне?

— Так, за наказом Робіна.

— Ну, і як ви з цим справилися? — запитав Уїлл.

— У тому випадку, про який іде мова, досить добре, — відповів Джон.

— А про який випадок ви говорите? — запитав Мач.

— От про який. Одного разу вранці Робін Гуд зібрався відвідати Хелберта Ліндсея і його чарівну жіночку, але тут я йому нагадав, що для нього небезпечно відкрито з'являтися в місті. Після тієї історії з уявним продажем худоби шерифові ми побоювалися помсти з його боку. Робін Гуд тільки посміявся з моїх побоювань і відповів, що для більшої безпеки він переодягнеться норманом. З цією метою він одягнув чудовий лицарський костюм, зайшов до Хелберта, а від нього вирушив на двір шерифа. Там він витратив купу грошей, зробив безліч компліментів дружині хазяїна з приводу її вишуканості та краси, поговорив із шерифом, який був до нього найвищою мірою запопадливий, а за кілька хвилин до відходу відвів його вбік і сказав, сміючись:

«Тисячу разів дякую вам, люб'язний хазяїне, за привітний прийом, який ви зробили Робінові Гуду».

І не встиг шериф отямитися від заціпеніння, у яке його вкинули слова Робіна, як той уже зник.

— Прекрасно! — вигукнув Уїльям. — Але це доводить ще раз спритність Робіна, і зовсім нічого не говорить про те, ким переодяглися ви, Маленький Джоне.

— Я переодягся жебраком.

— Але за яких обставин?

— Я ж вам сказав, що я виконував наказ Робіна. Він хотів перевірити мою спритність, дізнатися, чи зможу я в цьому хоч якось зрівнятися з ним. Право вибору залишалось за мною, й, оскільки я довідався про смерть одного багатого нормана, чії володіння були розташовані по сусідству з Ноттингемом, я вирішив змішатися з юрбою жебраків, які супроводжували похоронну процесію. На голову я одяг старий капелюх, узяв у руки великий щіпок, одягся як пілігрим і прихопив із собою мішок для їжі та маленький гаманець, призначений для грошової милостині. Одяг мій мав такий жалюгідний вигляд і я настільки був схожив на жебрака, що навіть наші веселі брати ледве не подали мені милостиню.

Приблизно за милю від нашого притулку я зустрів кілька жебраків: вони, як і я, прямували до замку покійного. Один із цих пройдисвітів здавався сліпим, другий страшенно кульгав, а ще двоє були просто одягнені в страшне лахміття:

«От молодці, — сказав я собі, поглядаючи на них краєчком ока, — з яких я маю брати приклад; зараз я приєднаюся до них і спробую в них дечого повчитися».

— Здрастуйте, брати мої, — люб'язно промовив я, — щасливий, що випадок звів нас. Якою дорогою ви йдете?

— Великою, — сухо відповів хлопець, до якого я звернувся.

Інші зміряли мене поглядом з голови до ніг, і на обличчях їхніх з'явився вираз боязкого здивування.

— Цього хлопця можна прийняти за одну із веж Лінтонського абатства, — сказав, позадкувавши, один із них.

— Ну, принаймні, мене безпомилково можна прийняти за людину, яка нічого не боїться, — з погрозою відповів я.

— Ну-ну, мир! — пробурчав один жебрак.

— Гаразд, мир, — відповів я, — але що такого привабливого чекає нас наприкінці дороги, раз туди звідусіль стікається свята братія обшарпанців? Чому так скорботно дзвонять дзвони Лінтонського абатства?

— Тому що помер один норман.

— То ви йдете на його похорон?

— Ми хочемо одержати свою частку милостині, яку роздають на похороні таким бідолохам, як ми. Ви вільні йти з нами.

— Я це прекрасно знаю і не збираюся дякувати вам за дозвіл, — глузливо відповів я.

— Слухай ти, довга ручко від брудної мітли! — закричав найдебеліший із цих хлопців. — Раз справа складається так, ми не хочемо більше терпіти у своєму товаристві такого дурня. На вигляд ти справжній негідник, і твоя присутність нам огидна. Забирайся, а на прощання я тебе погладжу по голові.

І з цими словами жебрак з усієї сили ударив мене по маківці.

Такий несподіваний напад розлютив мене, — продовжував Маленький Джон. — Я стрибнув на негідника й обсипав його ударами.

Цей жалюгідний боягуз захищатися не міг і попросив милості.

— Ну, тепер ваша черга, брудні собаки! — закричав я, потрясаючи палицею перед носом інших. Як би ви сміялися, якби побачили, що сліпий раптово прозрів і з жахом стежив

за моїми діями, а кульгавий що було сил кинувся тікати до лісу! Я наказав цим горланям замовкнути, бо вони зовсім оглушили мене своїми криками, і гарненько прегулявся палюгою по їхніх широких плечах. В одного з них від моїх ударів лопнув мішок, і з нього випало кілька золотих; їхній власник відразу звалився на коліна, намагаючись тілом прикрити від мене свій скарб.

«О! Це змінює справу, — вигукнув я, — ви, виявляється, не жалюгідні злидарі, а просто-напросто злодії! Зараз же віддайте мені всі гроші, які у вас є, до останнього гроша, інакше я вас на муку перетру!»

Ці боягузи знову заблагали милості, й, оскільки в мене руки втомилися їх бити, я проявив великодушність.

Коли я попрощався з цими жебраками, набивши кишені тим, що вдалося в них відібрати, бідолахи ледве могли триматися на ногах.

У захваті від своїх подвигів, оскільки відняти награбоване — значить, відновити справедливість, я швидко повернувся в ліс тим же шляхом, яким пійшов.

Робін Гуд в оточенні лісових братів вправлявся в стрільбі з лука.

— Що трапилося, Маленький Джоне? — запитав він, побачивши мене. — У вас забракло мужності до кінця зіграти роль жебрака?

— Пробачте, любий Робіне, але я виконав свій обов'язок і зібрав чимало. Я приніс шістьсот золотих.

— Шістьсот золотих?! — здивувався він. — Ви що, відібрали їх у якогось князя Церкви?

— Ні, отамане, ці гроші я відібрав у людей зі злиденної братії.

Робін Гуд спохмурнів.

— Поясніть, Джоне, — сказав він мені, — я не можу повірити, що ви обікрали бідняків.

Я рззповів Робінові про свої пригоди і зазначив, що жебраки, чії мішки набиті золотом, не можуть бути ніким іншим, крім професійних злодіїв.

Робін погодився зі мною, і на обличчі його знову з'явилася посмішка.

— День був удалим, — зі сміхом сказав Мач, — один раз закинули сітку, й відразу шістсот золотих!

— У той же вечір, — додав Джон, — я половину цих грошей роздав біднякам.

— Ви молодець, Джоне! — сказав Уїлл, потискуючи йому руку.

— Ви хочете сказати: «Яка великодушна людина Робін», бо, вчинивши так, я лише виконав його волю.

— От ми й у Барнсдейлі, — сказав Мач, — і дорога мені не здалася довгою.

— Я скажу це моїй сестрі, — сміючись, пообіцяв Уїлл.

— А я додам, — сказав Мач, — що на жодну хвилину не переставав думати про неї.

КНИГА ДРУГА

РОЗДІЛ І

От уже цілих сім днів Уільям, Мач і Маленький Джон жили в замку Барнсдейл, і щасливе сімейство готувалося пишно відсвяткувати заміжжя Уїніфред і Барбари. Під керівництвом Червоного Уїлла парк і сади замку були перетворені на бальні зали; цей славний хлопець хотів, щоб на святі було гарно всім і кожному окремо. Він, здавалося, не знав втоми, до всього докладав рук, піклувався про все й сповнював весь будинок веселощами та радістю.

Він працював, не перестаючи теревеніти й сміятися, і при цьому встигав переговорюватися з Робіном і жартувати з Мачем. Раптом йому спало щось божевільне на думку, і він розреготався на все горло.

— Що з вами, Уїльяме? — запитав Робін.

— Дорогий друже, спробуйте самі здогадатися про причини моїх веселощів, — відповів Уїльям, — і готовий сперечатися, що вам це не вдасться.

— Мабуть, це щось уже дуже кумедне, раз ви самі смієтесь.

— І справді, це кумедно. Ви ж знаєте моїх братів, усіх шістьох? То вони всі начебто на один лад виліплені: золотоволосі, характером м'які та спокійні, а серцем хоробрі і чесні.

— Ну й що з усього цього впливає, Уїльяме?

— А от що: ці славні хлопці не знають кохання.

— Ну, і що ж? — посміхаючись, запитав Робін.

— А те, — продовжував Червоний Уїлл, — що я децю придумав і нас це дуже розважить.

— І що ж це?

— Як вам відомо, я маю великий вплив на братів: от я сьогодні ж і постараюся їх переконати, що усі вони повинні одружитися.

Робін розреготався.

— Я зараз зберу їх тут у куточку, — продовжував Уїльям, — і втовкмачу їм фантазію одружитися в той же день, що Мач і Маленький Джон.

— Ну, це просто неможливо, милий Уїлле, — заперечив Робін, — ваші брати занадто смирні та спокійні за природою своєю, щоб ваші слова їх запалили. А до того ж, наскільки я знаю, вони ні в кого не закохані.

— Тим краще, виходить, їм доведеться упадати за подружками моїх сестер, і це буде чарівне видовище. Ви тільки уявіть собі обличчя Грегорі, цього неповороткого доброго телепня, Грегорі, який намагається причарувати жінку. Ходімо зі мною, Робіне, не будемо гаяти часу, ми ж можемо дати їм усього три дні на вибір нареченої. Зараз я покличу братів і з дуже серйозним виглядом виголошу перед ними батьківські настановлення.

— Одруження — справа серйозна, Уїлле, й не треба ставитися до цього легковажно. Якщо ви досягнете мети й завдяки вашому красномовству вони погодяться одружитися, а потім виявиться, що через необдуманий вибір вони будуть нещасливі все своє життя, вам доведеться гірко пошкодувати про свою участь у цій справі.

— Будьте спокійні щодо цього, Робіне. Я зумію знайти своїм братам дівчат, які гідні їхнього кохання зараз і будуть гідні його в майбутньому. Для початку я знаю одну досить миленьку особу, яка палко кохає мого брата Герберта.

— Цього ще недостатньо, Уїлле. А ця особа гідна стати сестрою Уїніфред і Барбари?

— Без сумніву, і, більше того, я впевнений, що вона буде прекрасною дружиною.

— А Герберт уже бачив цю панянку?

— Звичайно, бачив, але бідний хлопчик такий наївний, що не може навіть уявити себе об'єктом чийогось кохання. Я багато разів намагався пояснити йому, що в будинку міс Енн

Мейдоу він завжди бажаний гість. І все марно! Герберт мене просто не розумів: він зовсім дитина, хоча йому вже двадцять дев'ять років! Тепер, коли з цим усе ясно, перейдемо до іншого. Я потоваришував із чарівною дівчиною, яка повністю підійде Егбертові, крім того, вчора Мод говорила мені, що тут одна дівчина, яка живе по сусідству, вважає Харолда дуже красивим хлопцем. Таким чином, ви самі бачите, Робіне: частину того, що нам потрібно для здійснення моїх планів, ми вже маємо.

— На жаль, цього мало, Уїлле, вам же слід одружити шістьох.

— Не турбуйтеся, я пошукаю і знайду ще трьох дівць.

— Прекрасно! Але, якщо ви їх знайдете, чи будете ви впевнені, що ваші брати їм підійдуть?

— Брати мої молоді, сильні, обличчям приємні — загалом, зовні схожі на мене, — сказав Уїлл із певним відтінком самовдоволення, — і якщо вони не такі привабливі, як ви, Робіне, і в них не така вже весела й люб'язна вдача, то, принаймні, у них немає нічого такого, що могло б відвернути розсудливу й виховану дівчину, яка прагне знайти собі гарного чоловіка. А от і Герберт, — додав Уїлл, побачивши брата, який ішов алеєю саду, — зараз я його покличу. Герберте, підійди до мене, мій хлопчику!

— Що тобі треба, Уїлле? — спитав, підходячи, юнак.

— Бажаю поговорити з тобою, друже мій.

— Слухаю тебе, Уїлле.

— Те, що я збираюся тобі сказати, стосується і братів, сходи за ними.

— Біжу, Уїлле.

Герберта не було кілька хвилин. Увесь цей час Уїлл про щось міркував.

Молоді люди з'явилися на його заклик жваві й усміхнені.

— От і ми, Уїлле, — радісно доповів старший, — що змусило тебе зібрати нас усіх разом?

— Дуже важлива справа, милі брати. Можна, я спочатку поставлю вам одне запитання?

Молоді люди ствердно кивнули.

— Ви ж ніжно любите нашого батька, правда?

— А хто насмілиться в цьому засумніватися? — запитав Грегорі.

— Ніхто, я просто так запитав для початку. Отже, ви ніжно любите батька і вважаєте, що цей гідний старий завжди поводився як людина честі, як справжній сакс?

— Звичайно, — вигукнув Егберт, — але скажіть, заради Бога, Уїлле, що значать ваші слова? Хто-небудь оббрехав нашого батька? Назвіть мені ім'я цього негідного чоловіка, і я беруся помститися за честь Гемвеллів.

— Честь Гемвеллів недоторканна, дорогі брати, і якби хтось насмілився заплямувати її неправдою, він би вже змив цю образу кров'ю. Я хочу поговорити з вами про дещо менш важливе, та все-таки дуже серйозне, тільки не треба мене переривати, бо я й до вечора не встигну закінчити свою промову. Висловлюйте своє схвалення чи несхвалення ствердно або заперечно хитаючи головою; отже, увага, я починаю спочатку. Поводження нашого батька, людини честі, має служити нам зразком.

— Так, — дружно захитали на знак згоди шість білявих голів.

— І наша мати, — продовжував Уїлл, — йшла тим же шляхом: її життя було зразком для добродесних жінок, вірних обов'язкові.

— Так, так.

— Наш батько і наша ніжна мати завжди кохали одне одного, вони прожили разом усе життя і були щасливі разом. Якби наш батько не одружився, не було б нас і, отже, ми б не пізнали щастя жити. Вам усе ясно?

— Так, так.

— Отож, мої хлопчики, ми маємо бути вдячні батькові й матері за те, що вони одружилися, народили нас на світ, дали нам життя.

— Так, так.

— Як же тоді вийшло, що споглядання картини настільки великого щастя не відкрило вам очі? Чому ви проявили невдячність Провидінню? Чому не дали нашим батькам свідчення поваги, ніжності та вдячності?

Молоді слухачі Уїлла широко відкрили від здивування очі, нічого не зрозумівши в словах брата.

— Що ти хочеш сказати, Уїльяме? — запитав Грегорі.

— А те, добродію, що за прикладом батька ви повинні одружитися, і цей вчинок доведе ваше гарне ставлення до батька, адже він теж одружився.

— Боже мій! — із незадоволеним виглядом вигукнули молоді люди.

— Шлюб — це щастя, — продовжував Уїлл, — самі подумайте, наскільки ви будете щасливі, якщо на вашій руці, як квітка на гілці, зависне чарівне створіння, яке буде вас кохати, думати про вас, чиею радістю ви будете. Подивіться навколо себе, і ви побачите, наскільки солодкі плоди шлюбу. По-перше, Мод і я, яким, я впевнений, ви заздрите, коли ми граємося з нашим малям. По-друге, Робін і Маріанна. Подумайте про Маленького Джона і наслідуйте приклад цієї гідної людини. Потрібні вам ще докази того, що Небо дає щастя молодим подружжям? Сходіть у гості до Хелберта Ліндсея та його красуні Грейс; спустіться в долину Менсфілд і відвідайте Алена Клера і леді Крістабель. Ви страшенні егеїсти, раз вам жодного разу не спало на думку, що у вашій владі зробити жінку щасливою. І не хитайте головами, все одно вам нікого не вдасться переконати, що ви добрі й щедрі хлопці. Я червонію за вас, бо у вас черстві серця і мені гірко чути, як навкруги говорять: «Сини в старого баронета — люди недобрі». Я вирішив покласти цьому кінець і прошу вважати мої слова попередженням про мій намір вас оженити.

— Та ну?! — вигукнув Руперт, і в голосі його пролунала непокора. — А я зовсім не хочу мати дружину. Можливо, одруження й приємне, але зараз мене це мало цікавить.

— Ти не хочеш мати дружину? — перепитав Уїльям. — Можливо, але ти одружишся, тому що я знаю одну дівчину, яка тебе змусить відмовитися від цього рішення.

Руперт заперечно похитав головою.

— Ми ж тут усі свої, скажи мені правду: ти якусь жінку кохаєш більше, ніж інших?

— Так, — серйозно відповів Руперт.

— Браво! — вигукнув Уїлл, який не очікував такого зізнання, оскільки Руперт, як правило, товариства юних дівичь уникав. — То хто вона? Скажи нам її ім'я.

— Моя мати, — наївно відповів юнак.

— Мати?! — перепитав Уільям, і в голосі його пролунало легке глузування. — Ну, тут для мене немає нічого нового. Я давно знаю, що ти любиш, поважаєш і шануєш нашу матір. Але я тобі говорю не про любов дітей до батьків, я говорю тобі зовсім про інше почуття. Це таке переживання... така ніжність... ну, загалом, це таке відчуття, що, коли ти бачиш кохану, у тебе серце тріпоче в грудях. Можна одночасно обожнювати і кохати чарівну дівчину, одне другому не заважає.

— Я теж не хочу одружуватися! — заявив Грегорі.

— А ти думаєш, ти вільний чинити, як тобі заманеться? — запитав Уїлл. — Зараз ти побачиш, що помиляєшся. Ну, скажи, ти можеш мені пояснити, чому ти відмовляєшся одружитися?

— Ні, — з побоюванням прошепотів Грегорі.

— Ти що, хочеш жити тільки для себе?

Грегорі мовчав.

— Може, ти наважишся сказати, — вигукнув Уїлл, зображаючи обурення, — що поділяєш думку негідників, які зневажають жіноче товариство?

— Я цього не говорю і зовсім так не думаю, але...

— Немає таких «але», які б устояли проти тих доказів, що я вам навів. Отже, хлопчики, готуйтеся до сімейного життя, бо ваші весілля ми відсвяткуємо разом із весіллями Уїні-фред і Барбари.

— Ти що, — закричав Егберт, — це ж через три дні! Ти збожеволів, Уїлле, ми й наречених собі знайти не встигнемо!

— Довіртеся мені, я справлюся з цим навіть краще, ніж це зробили б ви зі своєю природною скромністю.

— Ну а я все-таки рішуче не хочу прощатися зі своєю свободою, — сказав Грегорі.

— Я не думав, що син моєї матері може бути таким егоїстом! — ображеним тоном заявив Уїлл.

Бідолаха Грегорі почервонів.

— Та добре, Грегорі, — втрутився Руперт, — нехай Уїлл робить, як вважає за потрібне, адже, зрештою, він бажає нам усім щастя і, якщо він вже буде такий добрий, що знайде мені наречену, я з нею одружуся. Та ти й сам знаєш, брате, опиратися даремно. Уїльям завжди вертів нами, як хотів.

— Ну, раз уже Уїльямові хочеться неодмінно нас одружити, — сказав Стівен, — я можу з однаковим успіхом обвінчатися через три дні, як і через три місяці.

— І я тієї ж думки, — сором'язливо вставив Харальд.

— Що ж, поступаюся силі, — докинув Грегорі, — Уїлл — справжній диявол, все одно рано чи пізно, а у свої ситі він мене впіймає.

— Ти сам же подякуєш мені за те, що я тебе переконав, і твоє щастя буде мені винагородою.

— Я одружуся, щоб зробити тобі послугу, Уїлле, — додав Грегорі, — і сподіваюся, що ти, щоб зробити мені послугу, знайдеш для мене красиву дівчину.

— Я всіх вас представляю юним і чарівним дівицям, і, якщо вони вам не сподобаються, можете всім розповісти, що Червоний Уїлл нічого не розуміє в жіночій красі.

— Для мене старатися не потрібно, — сказав Герберт, — я дружину собі вже знайшов.

— А-а! — зі сміхом вигукнув Уїлл. — Ви побачите, Робіне, що хлопці вже забезпечили себе, і їхня відраза до одруження — просто гра. Ну і як же звать твою кохану, Герберте?

— Енн Мейдоу. Ми з нею вмовилися, що обвінчаємося в той же день, коли й мої сестри.

— Ах ти хитруне! — сказав Уїлл, ляскаючи брата по плечу. — Ми ж позавчора з тобою про неї говорили, і ти мені нічого не сказав.

— Моя дорога Енн тільки сьогодні відповіла мені згодою.

— Добре, але, коли я натякав на те, що вона тебе кохає, ти мені нічого не відповів.

— А мені нічого тобі було відповісти. Ти говорив: «Міс Енн красуня, і вдача в неї дуже приємна, з неї вийде прекрасна дружина». Але я й сам усе це давно знаю, ти мені нічого нового не повідомив. Ти ще додав: «Міс Енн тебе дуже кохає». Я теж так думав, а раз ми обоє це знали, мені тобі нічого було сказати.

— Прекрасна відповідь, мій скромний Герберте, але інші мовчать, і, видно, ти один вартий моєї поваги.

— Я теж вирішив одружитися, — повідомив Харальд, — мені це бажання вселила Мод.

— Адружину тобі теж Мод обрала? — зі сміхом запитав Уїлл.

— Так, брате, Мод мені сказала, що жити з такою чарівною жінкою одне задоволення, і я з нею погодився.

— Ура! — у захваті закричав Уїльям. — Дорогі брати, а ви згодні добровільно і від усього серця вінчатися в один день з Уїніфред та Барбарою?

— Згодні, — рішуче відповіли два голоси.

— Згодні, — ледь чутно відповіли інші четверо, які не мали нікого на оці.

— Нехай святиться одруження! — вигукнув Уїлл і підкинув капелюха в повітря.

— Нехай святиться! — дружно гримнули шість потужних горлянок.

— Уїлле, — сказав Егберт, — давай подумаємо про наречених. Потрібно нас скоріше їм представити, вони ж, напевно, захочуть поговорити з нами до весілля?

— Можливо. Ходімо зі мною; для Егберта в мене є чарівна дівчина, і, думаю, що знаю трьох дівчат, які підійдуть Грегорі, Рупертові й Стівенові.

— Добрий Уїлле, — сказав Руперт, — я хочу, щоб це була худенька блондинка, я не бажаю одружитися з товстункою.

— Твої романтичні смаки мені відомі, і я їх врахую. Твоя наречена буде тонка, як тростина, і гарна, як янгол. Ходімо, хлопчики, я вас усіх зараз представлю дівчатам, ви за ними упадатимете, а якщо ви не знаєте, що слід робити, щоб сподобатися жінці, я вам дам пораду або, ще краще, поспілкуюся з вашою милою сам.

— Шкода, що ти й одружитися на них не можеш, Уїлле, справа б пішла куди скоріше.

Уїльям погрозив братові, узяв Грегорі під руку, і вийшов з Барнсдейла на чолі заgonу наречених.

Незабаром брати прийшли в село; там Герберт від них відокремився і вирушив до своєї милої; Харальд теж зник через кілька хвилин, а Уїлл з іншими рушив до будинку дівчини, яку він вибрав для Егберта.

Двері їм відчинила сама міс Люсі. Вона була чарівна: шкіра в неї рожева, очі лукаві й чорні, посмішка добра, а посміхалася вона завжди.

Уїлл представив міс Люсі свого брата і став розхвалювати Егберта; він говорив так красномовно і переконливо, що дівчина за згодою матері дала зрозуміти Уїллові, що його бажання буде виконано.

Уїльям, зачарований доброзичливістю міс Люсі, залишив Егберта з нею наодинці продовжувати настільки цікаво розпочату бесіду, а сам із братами пішов далі.

Не встигли молоді люди вийти з будинку, як Стівен сказав Уїллові:

— Хотів би я вміти говорити так дотепно, весело й люб'язно, як ти!

— Друже милий, немає нічого простішого, ніж бути люб'язним із жінкою, слова самі по собі мало значать, та й вигадувати нічого не треба; говори тільки правду і по-доброму.

— А дівчина, яку ти мені підібрав, гарненька?

— А ти скажи мені: який твій смак, якого роду красу ти любиш?

— О, — відповів Стівен, — мені догодити неважко; дівчина, схожа на Мод, мене цілком влаштує.

— Дівчина, схожа на Мод, тебе влаштує? — обурено перепитав Уїлл. — Але, відверто кажучи, дозволь зауважити, милий, що ти у своїх бажаннях не дуже скромний! Присягаюся святим Павлом! Стівене, така жінка, як Мод, — велика рідкість, якщо взагалі є на світі ще хоч одна така. Та чи знаєш ти, жалюгідний честолюбцю, що жодна жінка на землі не може зрівнятися з моєю дорогою жіночкою?!

— Ти так думаєш, Уїлле?

— Впевнений, — відповів чоловік Мод тоном, що не терпить заперчень.

— Але я й справді цього не знав, вибач мене за неучтво, Уїлле. Я ж іще ніде не був, — простодушно пояснив юнак, — але якби ти міг знайти мені дружину, краса якої була б такого ж типу, як краса Мод...

— На світі немає нікого, хто міг би хоч чимось зрівнятися з Мод, — сказав Уїлл, якого бажання брата майже розсердило.

— Ну, що ж, тоді, Уїлле, вибери мені дружину на свій смак, — сумним голосом промовив Стівен.

— Ти будеш нею задоволений. Насамперед я скажу тобі її ім'я: її звать Мінні Мідоуроз.

— Я її знаю, — посміхаючись, сказав Стівен. — Це така кучерявенька, чорноока дівчина. У Мінні є звичка підсміюватися з мене: вона говорить, що в мене вигляд дурний і сонний. Одного разу ми опинилися одні, і вона запитала мене, чи цілував я хоч одну дівчину.

— І що ти їй відповів?

— Відповів, що так, звичайно, цілував своїх сестер. Мінні розреготалася й знову запитала: «А інших жінок ви не цілували?» — «Пробачте, міс, — відповів я, — матінку цілував».

— Матінку, дурко ти такий! Ну й що ж вона сказала, почувши твою дивовижну відповідь?

— Засміялася ще голосніше. А потім запитала, чи не хочу я поцілувати якусь іншу жінку. А я відповів: «Ні, міс».

— Ну й безмозкий! Слід було поцілувати Мінні, от так відповідають на такі питання.

— Мені й на думку це навіть не спало, — спокійно відповів Стівен.

— Ну, і як ви розсталися після цієї люб'язної розмови?

— Мінні назвала мене дурнем, а потім, сміючись, утекла.

— Цілком згодний з думкою твоєї майбутньої дружини. Вона тобі справді підходить?

— Так. А що я їй скажу, коли ми залишимося з нею вдвох?

— Ну, різні приємні речі.

— Розумію. Ти тільки скажи, Уїлле, з чого почати, бо перше слово найважче.

— Коли ви залишитесь вдвох, ти скажеш Мінні, що хотів би повчитися цілувати дівчат, і з цими словами її поцілуєш. Ну а далі в тебе проблем не буде, перший крок уже буде зроблений.

— Я ніколи не насмілюся на таку зухвалість, — несміливо заперечив Стівен.

— Ніколи не насмілишся?! — глузливо перепитав Уїлл. — Душею своєю присягаюся, Стівене, якби я не знав, що ти сміливий і мужній воїн, я б вирішив, що ти переодягнена дівчина.

Стівен почервонів.

— Але, — із сумнівом запитав він, — якщо дівчина обривається?

— Ну, тоді ти поцілуєш її ще раз і скажеш: «Мила, чарівна Мінні, я буду доти цілувати вас, поки ви мене не пробачите!» А втім, знай і при нагоді завжди згадуй, що дівчина ніколи не опирається всерйоз поцілунком того, кого вона кохає. Звичайно, якщо кавалер їй не подобається, тоді справа інша: вона захищається рішуче, і так, що вдруге до неї з поцілунками не підступишся. Тобі нічого боятися, що Мінні справді відмовить. Мені з достовірних джерел відомо, що славна дівчинка на тебе дивиться із задоволенням.

Стівен озброївся мужністю й обіцяв Уїльямові перебороти свою боязкість. Мінні була вдома сама.

— Здрастуйте, чарівна Мінні, — сказав Уїлл, беручи дівчину за руку (Мінні почервоніла й присіла перед гостем.) — Я привів вам свого брата Стівена, він хоче вам сказати щось важливе.

— Він?! — вигукнула дівчина. — Та що він такого важливого може мені повідомити?!

— Я хочу вам сказати... — швидко відповів Стівен, сполотнівши так, що на нього було страшно дивитися, — я хочу, щоб ви дали мені кілька уроків...

— Тихіше, тихіше ти! — перервав його Уїльям. — Не так швидко, мій хлопчику! Дорога Мінні, Стівен вам зараз пояснить, на що він сподівається, беручи до уваги вашу доброту. А поки дозвольте мені повідомити про весілля моїх сестер.

— Я вже чула, що в замку готуються до пишних свят.

— Сподіваюся, дорога Мінні, що ви зробите нам честь своєю присутністю?

— Із задоволенням, Уїлле, усі дівчата в селі вже готують убрання, а я дуже хочу потанцювати на весільному балі.

— Ви прийдете з вашим кавалером, Мінні?

— Та ні ж, ні, — втрутився Стівен, — ти забуваєш Уїлле...

— Нічого я не забуваю, — відповів Уїлл. — Зроби мені задоволення, помовч трохи. То ви з кавалером прийдете, Мінні? — повторив він своє питання.

— У мене немає кавалера, — відповіла дівчина.

— Це правда, Мінні? — спитав Уїлл.

— Звичайно, правда, принаймні, я не знаю, кого б я могла вважати своїм кавалером.

— Якщо ви хочете, вашим кавалером буду я! — вигукнув Стівен і тремтячою рукою доторкнувся до руки дівчини.

— Молодець, Стівене! — підбадьорив його Уїлл.

— Так, — продовжував юнак, який осмілів від похвали брата, — так, Мінні, я хочу бути вашим кавалером; я знайду за вами в день свята, і ми одружимося заодно з моїми сестрами.

Здивована настільки несподіваним зізнанням, дівчина не знайшлася, що відповісти.

— Послухайте мене, дорога Мінні, — сказав Уїлл, — мій брат давно вас кохає, і якщо він зберігав мовчання, то не тому, що серце в нього холодне, а просто вдача в нього боязка. Чесно присягаюся, що Стівен щиро кохає вас. У вас немає ніяких зобов'язань, а Стівен — красивий, — та мало того! — добрий, чудовий хлопець. Він буде вам гідним чоловіком. Якщо ви й ваша родина дасте нам свою згоду — весілля буде відсвятковане одночасно з весіллями моїх сестер.

— По правді кажучи, Уїлле, я не готова до вашого прохання, воно настільки для мене несподіване, — відповіла дівчина, зніяковіло опускаючи очі, — що я не знаю, як на нього відповісти.

— Відповідайте: «Я згодна взяти Стівена за чоловіка», — підказав їй Стівен, який зовсім збадьорився під ніжним поглядом гарненької панянки. — Я маю до вас величезне почуття, — продовжував він, — і був би щасливий, якби ви погодилися віддати мені свою руку.

— Я не можу сьогодні відповісти на вашу пропозицію, хоча вона й приємна для мене, — відповіла дівчина, граціозно й пустотливо присідаючи перед своїм боязким шанувальником.

— Я залишаю вас удвох, дорогі друзі, — вирішив Уїльям, — моя присутність вас тільки стримує, але я впевнений: якщо Мінні трохи любить Уїніфред і Барбару, вона не відмовиться назвати їх своїми сестрами.

— Я всією душею люблю Уїніфред і Барбару, — ніжно відповіла дівчина.

— Але тоді я можу сподіватися, Мінні, що з дружби до сестер ви поблажливо поставитесь і до мене, — сказав Стівен.

— Подивимося, — кокетливо відповіла юна особа.

— До побачення, чарівна Мінні, — сказав із посмішкою Уїльям. — Прошу вас, будьте поблажливі до цього доброго та славного хлопця, який вас ніжно кохає, хоча і не вміє красномовно про це сказати.

— Ви занадто суворий, Уїлле, — серйозно відповіла дівчина, — мені здається, важко говорити краще, ніж Стівен.

— Ну, — зауважив Уїлл, — тепер я бачу, що ви сама принади́сть, люб'язна Мінні. Дозвольте поцілувати вам ручки і сказати: «До побачення, мила сестрице».

— Я маю відповідати Уїльямові: «До побачення, братику»? — запитала дівчина, повернувшись до Стівена.

— Так, мила паняно, так! — закричав Стівен радісно. — Скажіть йому: «До побачення, братику», аби він пішов скоріше!

— Ти робиш успіхи, мій хлопчику, — сказав, розсміявшись, Уїлл, — здається, мої уроки пішли тобі на користь.

Сказавши це, Уїльям поцілував Мінні і пішов у супроводі Грегорі й Руперта.

— Тепер наша черга, Уїлле? — запитав Грегорі. — Мені не терпиться побачити свою майбутню дружину.

— І мені теж, — відгукнувся Руперт.

— Де вона живе? — запитав Грегорі.

— Я свою наречену сьогодні побачу? — поцікавився Руперт.

— Я зараз задовольню вашу природну цікавість. Ваші майбутні дружини — двоюрідні сестри, їх звати Мейбл та Едіт Хероуфілд.

— Я їх обох знаю, — сказав Грегорі.

— І я теж, — відгукнувся Руперт.

— Це красиві дівчата, — продовжував Уїльям, — і я не здивований, що ви на їхні милі личка вже поглядали. Не минуло ще й півтора року, як я повернувся в Барнсдейл, а у всьому графстві немає ні такої брюнеточки, ні такої блондиночки, яку я б не знав. Я, як і ви, уже звернув увагу на Мейбл та Едіт.

— Уперше бачу такого хлопця, як ти, Уїлле, — зауважив Грегорі, — ти знаєш усіх жінок, всі ходи й виходи; сказати по правді, ми на тебе зовсім не схожі.

— На ваше нещастя, мої хлопчики: якби ви хоч трішки були схожі на мене, мені не довелося б шукати вам наречених і вчити вас упадати за тими, хто вам подобається.

— О, — з рішучим виглядом заперечив Грегорі, — за Мейбл і Едіт нам упадати буде неважко. Руперт вважає Мейбл чарівною, а я переконаний, що Едіт — дівчина добра, вихо-

дить, я просто запитаю в неї, чи не хоче вона стати дружиною Грегорі Гемвелла.

— Не варто тільки відразу ставити такі питання, милий хлопчику, бо ти ризикуєш одержати відмову.

— Тоді скажи мені, як повідомити Едіт про свої наміри. Я не вмю так хитрувати, я хочу взяти її за дружину, і мені здавалося цілком природним сказати їй: «Едіт, я готовий з вами одружитися».

— Ти поставиш її в дуже скрутне становище, якщо ось так, ні сіло ні впало, зробиш таку заяву.

— То що ж тоді робити? — у розпачі запитав Грегорі.

— Слід потроху, непомітно підвести до цього бесіду: поговорити спочатку про свято, яке буде в замку через три дні, про щастя Маленького Джона, про радість Мача, спритно натякнути, що сам ти незабаром збираєшся одружитися, і в зв'язку з цим запитати в Едіт, як я в Мінні, чи не подумує вона про заміжжя і чи прийде в Барнсдейл одна або з кавалером.

— А якщо Едіт відповість: «Так, прийду з кавалером»?

— Ну, тоді ти скажеш: «Вашим кавалером буду я, міс».

— Але, — спробував знову заперечити бідний Грегорі, — якщо Едіт відмовить мені?

— Тоді ти зробиш пропозицію Мейбл.

— А я? — запитав Руперт.

— Та не відмовить Едіт, — сказав Уїлл, — будьте спокійні, у кожного з вас буде дружиною та, яка йому подобається.

Молоді люди пройшли через сільську площу і зупинилися коло чарівного будиночку, на порозі якого стояли двоє дівчат.

— Доброго дня, чорноволоса Едіт і білява Мейбл, — сказав Уїлл, кланяючись сестрам, — ми з братами прийшли запросити вас на весільний бал.

— Ласкаво просимо, добродії, — відповіла Мейбл ніжним, як пташине щебетання, голосом. — Пройдіть у кімнати, прощу вас, і випийте чого-небудь.

— Тисячу подяк за запрошення, чарівна Мейбл, — відповів Уїльям, — від такого ввічливого й люб'язного запрошення не можна відмовитися. Ми вип'ємо по келиху елю за ваше здоров'я і щастя.

Едіт і Мейбл були дівчата веселі й розумні, вони з поємішкою вислухали люб'язності братів; після години такої бесіди Грегорі, нарешті, зібрався з мужністю і несміливо спитав у Едіт, прийде вона в замок одна або з кавалером.

— Навіщо мені один кавалер? Я візьму із собою чоловік шість приемних хлопців, — весело відповіла кокетуха Едіт.

Ця несподівана відповідь змішала всі думки в голові бідного Грегорі. Він важко зітхнув і, повернувшись до брата, тихо сказав:

— Погані мої справи, як ти думаєш? Із шістьма її шанувальниками мені не потягатися. Видно, не пощастило, і доведеться мені залишитися парубком!

— Ну, раз ти не хотів одружитися, тебе, напевно, це влаштує? — піддражнив його Уїлл.

— Та я просто не думав про одруження, от і все; але раз уже мені захотілося цього, то мене дуже мучить думка, що я не знайду собі дружини.

— Едіт буде твоєю; дай-но я візьмуся за цю справу. Міс Едіт, — сказав Уїльям, — ми зайшли до вас з подвійною метою: по-перше, запросити вас на наше сімейне свято, по-друге, я хотів вам представити не кавалера для танців, не шанувальника на один день, у вас їх і так шестеро, і сьомий вам ні до чого, а чесного хлопця, спокійного, розсудливого, багатого, що теж не зайве, який був би гордий і щасливий запропонувати вам руку, серце й ім'я.

Міс Едіт замислилася.

— Ви все це серйозно говорите, Уїлле? — запитала вона.

— Цілком серйозно, міс Грегорі кохає вас; та ж він і сам тут, і, якщо ви не бачите, як красномовно він на вас дивиться, прислухайтесь хоч до моїх слів, вони щирі. Я доставлю йому задоволення самому захищати справу, яку вже й так наполовину виграно, — закінчив Уїльям, побачивши, що Едіт радісно посміхається.

Юнак підштовхнув Грегорі до Едіт і пошукав очима Руперта, щоб, коли потрібно, прийти йому на допомогу. Але Рупертові допомога Уїлла не потрібна була: юнак уже про щось розмовляв із Мейбл: стоячи перед нею на-одному коліні, він тримав її за руки і, здавалося, за щось палко дякував.

«Прекрасно, — подумав Уїлл, — цей сам розібрався, я мжу його залишити самого».

Десь секунду Уїльям уважно дивився на обидві парочки, потім вийшов із будинку й помчав до замку.

Прийшовши в Барнсдейл, Уїлл побачив Робіна, Маріанну й Мод. Він розповів їм, що сталося, описавши й боязку зняковівість наречених спочатку, і їхнє подальше хоробре поводження.

До вечора нові наречені з'явилися в замку. Обличчя їх сяяли радістю, бо кожен із них домігся згоди своєї милої.

Звичайно, батьки їхніх наречених вважали, що виходити заміж із такою поспішністю — справжнє божевілля. Але честь поріднитися зі шляхетним сімейством Гемвеллів переважила всі заперечення.

Сер Гі, якого Робін уміло підготував, схвалив вибір синів і прихильно прийняв шістьох гарненьких невісток. Усі вісім весіль були з надзвичайною урочистістю відсвятковані в призначений день, і кожний був щасливий тим, що дала йому доля.

РОЗДІЛ II

Місяць потому після подій, про які ми тільки що розповіли, Робін Гуд, його дружина і весь загін веселих лісових братів у повному своєму складі знову розташувалися у старому Шервудському лісі.

Приблизно в цей час велика кількість норманів, яким Генріх II, не жалкуючи, платив за військову службу, приїхала в ці краї, щоб вступити у володіння маєтками, якими їх щедро нагородив король. І декому з них, хто змушений був проїжджати через Шервудський ліс по дорозі у свої нові маєтки, довелося чимало заплатити за проїзд веселим лісовим братам. Новоприбулі сильно обурювалися і приносили скарги суддям міста Ноттингема. Але їхні розповіді вважали перебільшенням, і вони не одержали ніякої відповіді. І от чому шерифи й інші могутні особи в місті зберігали розсудливе мовчання.

Багато людей Робіна Гуда мало родинні зв'язки із жителями Ноттингема, і, природно, городяни використовували весь свій вплив на цивільні й військові органи, щоб проти лісових жителів не вживалися надто суворі заходи. Ці гідні люди боялися, що коли лісових братів здолають і виженуть з їхнього зеленого житла, то одного прекрасного ранку вони матимуть сумне задоволення бачити когось зі своїх родичів на міській шибениці

Однак, оскільки слід було в очах скаржників створити хоча б видимість обурення та правосуддя, нагорода, обіцяна за Робіна Гуда, була вдвічі збільшена. Усі, хто виявив бажання схопити знаменитого розбійника, негайно одержував дозвіл на це. Кілька людей незвичайної сили й рішучої вдачі спробували це зробити, але сталося щось зовсім несподіване: вони зі своєї власної волі приєдналися до веселих лісових братів

Одного разу вранці Робін та Червоний Уїлл удвох прогулювалися лісом, і раптом перед ними з'явився Мач, який зовсім змок і засапався.

— Що з вами трапилося, Маче? — стурбовано запитав Робін. — За вами хтось гнався? З вас піт струмками лле.

— Не турбуйтеся, Робіне, — сказав Мач, витираючи розчервоніле обличчя, — слава Богу, не було в мене ніякої небезпечної зустрічі. Я просто помірявся силами на палицях із Артуром Тихим. І нехай буду я проклятий, руки в цього хлопця сильні, як у велетня!

— Це правда, милий Маче; з Артуром нелегко битися, коли він береться за справу серйозно.

— Артур ніколи не втрачає холонокровності, — продовжував Мач, — але правила самого мистецтва йому невідомі, так що перемогою він зобов'язаний своїй величезній природній силі.

— Він змусив вас просити помилування?

— Звичайно, інакше б я зовсім задихнувся; а зараз він б'ється з Маленьким Джоном, але від такого супротивника він, безсумнівно, зазнає поразки, бо, варто йому почати битися занадто сильно, Маленький Джон забирає у нього палицю й кілька разів дає йому як слід по плечах, щоб той навчився зменшувати свою силу.

— А через що ви вплуталися в бійку із цим неприборканим Артуром? — запитав Робін.

— Та без будь-якого приводу й причини, просто, щоб приємно час провести і розім'яти м'язи в корисних вправах.

— Артур — грізний боєць, — сказав Робін, — одного разу він і мене переміг на палицях.

— Вас?! — вигукнув Уїлл.

— Так, милий братику, обробив майже так само, як Мача; цей хлопець користується дрюком, як сталевую лозиною.

— За яких обставин і де це було? — із цікавістю запитав Уїлл.

— Боролися ми в лісі, і от як я познайомився з Артуром. Я був сам і йшов пустельною стежкою, як раптом побачив велетня Артура: він стояв, обіпершиися на свою окуту палицю, й із виряченими очима та широко відкритим ротом дивився на череду ланей, що пробігала за сто кроків від нього. Його величезний зріст і вираз на його широкому обличчі викликали в мене бажання посміятися з нього. Я нечутно зайшов йому за спину і як слід ударив його кулаком поміж лопаток. Артур здригнувся, озирнувся і гнівно глянув мені в обличчя.

— Ти хто? — спитав я. — І з якою метою блукаєш лісом? Ти страшенно схожий на злодія, який збирається викрасти лань. Ну-бо, зроби мені честь, забирайся звідси швидше — я стережу тутешній ліс і не люблю, коли тут з'являються такі хлопці, як ти.

— Ну що ж, — безтурботно відповів мені він, — спробуй змусити мене піти силою, бо самому мені цього робити не хочеться. Клич помічників, якщо тобі так подобається, я не заперечую.

— Я нікого не потребую, милий друже, щоб змусити поважати закон та мою волю, — відповів я, — і звик розраховувати на власні сили, а ви бачите, що сили в мене чималі: руки міцні, є меч, лук і стріли.

— Лісничче, — сказав Артур, змірявши мене презирливим поглядом з голови до ніг, — якщо я хоч раз уперіщу вас палицею по пальцях, ви вже ні за меч, ні за лук не візьметесь.

— Говоріть шанобливіше, мій хлопчику, — відповів я, — якщо тільки не хочете бути побитим.

— Так, друже, спробуйте-но відшмагати дуб різками. Що ви про себе думаєте, диво доблесті? То знайте ж, що ви мене

цікавите найменше на світі. Але якщо ви хочете поборотися, я готовий.

— Та у вас і меча немає, — зазначив я.

— А навіщо мені він, якщо палиця при мені?

— Тоді я візьму таку ж довгу палицю, як ваша.

— Нехай буде по-вашому.

Й Артур приготувався до бою.

Я першим завдав йому удару, розбив йому чоло, і кров потекла цівкою по його щоках. Приголомшений ударом, він відступив. Я опустив палицю, але йому, видно, здалося, що я вважаю себе переможцем, і він знову став незвичайно сильно і спритно розмахувати дрюком. Він бився з такою люттю, що мені ледве вдавалося відводити удари; я ледь тримав палицю, так у мене звело руки. Відстрибнувши назад, щоб уникнути випадку, я забув прикритися; він відразу ж скористався цим і завдав мені по голові удару такої сили, якого я ще ніколи не одержував. Я повалився горілиць, начебто прострошений стрілою, але свідомості не втратив і зумів швидко підхопитися на ноги. Боротьба, на мить зупинена, відновилася; Артур з такою силою завдавав ударів, що мені ледве вдавалося захищатися. Так ми билися години три-чотири, від наших ударів гудів старий ліс, а ми кружляли один навколо одного, як розлютовані вепри. Нарешті я подумав, що нічого не виграю в цій справі, навіть не одержу задоволення побити суперника, і кинув палицю.

— Ну все, годі, — сказав я йому. — Закінчимо на цьому сварку; ми так до завтра будемо один з одного пил вибивати і нічого на цьому не виграємо. Я даю вам право вільно ходити лісом, бо ви хоробрий хлопець.

— Велике вам спасибі за надзвичайну милість, — презирливо відповів він, — я здобув право чинити як хочу завдяки моїй палиці і їй, а не вам, скажу спасибі.

— Ти маєш рацію, сміливцю, але, якщо свої права ти збираєшся захищати тільки палицею, тобі буде нелегко. У лісі є гарні борці, і тобі доведеться зберігати свою волю ціною розбитих черепів та покалічених рук. Повір мені, що краще жити в місті, ніж так існувати в лісі.

— А все-таки я хочу жити в лісі, — заперечив Артур.

— Його відповідь змусила мене замислитися, — продовжував Робін. — Я подивився на його чималий зріст, на його дружне й відкрите обличчя, і вирішив, що нам непогано було б отримати такого хлопця.

— То тобі не подобається міське життя? — запитав я в нього.

— Ні, — відповів він, — я втомився бути невільником у проклятих норманів, мені набридло, що мене називають собакою, рабом і холуєм. Мій хазяїн обізвав мене сьогодні найобразливішими словами, але йому здалося мало оббріхувати мене своїм поганським язиком, і він захотів мене вдарити. Я не став чекати, палиця була у мене під рукою, я нею скористався і так ударив його по плечах, що він знепритомнів. А потім я втік.

— А яке в тебе ремесло? — запитав я.

— Я кожум'яка і вже багато років живу в Ноттингемширі.

— Прекрасно, мій хоробрий друже, — сказав я йому, — якщо ви не надто цінуйте своє ремесло, то можете попроситися з ним і залишитися тут. Мене звать Робін Гуд. Вам знайоме це ім'я?

— Звичайно! То ви Робін Гуд? Але ви ж сказали мені, що стережете тутешній ліс!

— Я Робін Гуд і даю вам у тому слово честі! — відповів я, простягаючи руку бідоласі, який від подиву не міг отямитися.

— Це правда? — перепитав він.

— Душею й совістю присягаюся!

— Тоді я скажу, що й справді щасливий зустріти вас, — явно зрадівши, промовив Артур, — бо я прийшов сюди шукати вас, шляхетний Робіне. Коли ви сказали, що ви з тих, хто стереже ліс, я повірив і не став вам розповідати, з якою метою з'явився в Шервудський ліс. Я хочу приєднатися до ваших людей, і, якщо ви мене приймете, у вас не буде більш відданого та вірного слуги, ніж Артур Тихий, дубильник шкір із Ноттингема.

— Мені подобається твоя щирість, Артуре, — заявив я, — і я згодний прийняти тебе в коло веселих лісових братів. Закони наші прості й нечисленні, але їх слід дотримуватися. А в усьому іншому — повна свобода. Крім того, я обіцяю тобі їжу, одяг і гарне поводження.

— Коли я вас слухаю, Робіне, у мене серце в грудях тріпотить від радості, що я буду одним із ваших людей. Я не зовсім вам чужий: Маленький Джон — мій родич. Мій дядько з боку матері одружився з матір'ю Джона, однією із сестер сера Гі Гемвелла. Я ж незабаром побачу Маленького Джона? Палаю бажанням обійняти його.

— Зараз він сюди примчить, — відповів я Артурові й зсумнів у риг.

Через кілька секунд Маленький Джон з'явився на галявині.

Побачивши наші обличчя, всі в плямах крові, Джон зупинився вражений.

— Що трапилося, Робіне? — із жахом вигукнув він. — У вас жахливий вигляд!

— Трапилося те, що мене побили, — спокійно відповів я, — і винуватець перед вами.

— Якщо цей хлопець вас побив, він має прекрасно володіти палицею! — вигукнув Маленький Джон. — Ну, я йому з лишком поверну те, що ви йому винні. Підійди-но ближче, друже.

— Постривай, не квапся, друже Джоне, і потисни краще руку нашому вірному спільникові та твоєму родичеві. Цього юнака звать Артур.

— Артур із Ноттингема, на прізвисько Тихий? — запитав Джон.

— Він самий, — відповів Артур. — Ми не бачилися з самого дитинства, і все-таки я тебе впізнав, братику Джоне.

— Не можу сказати те ж саме, — відповів Джон зі своєю звичайною невигадивою щирістю, — я тебе зовсім не пам'ятаю, але це не важливо, раз ти так говориш, братику, то ласкаво просимо. Мешканці Шервудського лісу зустрінуть тебе з радістю в серці і з посмішкою на губах.

Артур та Джон обійнялися, і решта дня минуло у веселощах та радості.

— А з того часу ви з Артуром мірялися силами на палицях? — запитав Уїлл у Робіна.

— Та нагоди все якось не було; утім, дуже можливо, що я знову буду переможений, і це буде вже втретє.

— Як утретє? — вигукнув Уїлл.

— Так, Гаспар-лудильник дав мені гарного прочухрана!

І Робін Гуд розповів другові ще й про цей випадок. Слід зауважити, що всі ці розповіді зовсім не заважали його репутації, а тільки свідчили про справжню скромність та справедливість.

Розмовляючи таким чином, троє друзів ішли в напрямку Ноттингемської дороги, як раптом перед ними з'явилася заплакана дівчина.

Робін побіг їй назустріч.

— Чому ти плачеш, миле дитя? — турботливо спитав він.

Дівчина розридалася.

— Я хотіла б бачити Робіна Гуда, — відповіла вона, — і якщо у вас є в душі милосердя, пане, відведіть мене до нього.

— Я Робін Гуд, красуне, — ласкаво відповів юнак. — Хтонебудь із моїх людей порушив повагу, яку він має виявляти чистій шістнадцятирічній дівчині? Твоя мати занедужала? Ти прийшла просити мене про допомогу? Говори, я у твоєму розпорядженні.

— Пане, з нами трапилося страшне нещастя: Ноттингемський шериф схопив трьох моїх братів, які входять у ваш загін.

— Скажи мені їхні імена, дитя моє.

— Адальберт, Едельберт і Едройн, веселі лісові брати, — ридуючи, відповіла дівчина.

У Робіна вирвався сумний зойк.

— Дорогі мої товариші, — сказав він, — найхоробріші, найсміливіші з усіх моїх людей! Як вони потрапили до рук шерифа, дорогенька моя? — запитав Робін.

— Вони звільнили молодого хлопця, якого вели до в'язниці за те, що він захистив свою матір від солдатів, що напали на неї. І зараз, пане Робіне, коло воріт міста збивають шибеніцу, на якій збираються повісити моїх братів.

— Витри сльози, прекрасне дитя, — ласкаво сказав Робін, — твоїм братам нічого боятися: у старому Шервудському лісі немає жодного чоловіка, який не віддав би свою кров, щоб врятувати цих хоробрих хлопців. Ми зараз підемо в Ноттингем, а ти йди додому, своїм ніжним голоском утіш свого вбитого горем старого батька і скажи своїй матінці, що Робін Гуд поверне їй синів.

— Нехай Небо благословить вас, пане, — прошепотіла дівчина, посміхаючись крізь сльози. — Я й раніше чула, що ви завжди приходите на допомогу нещасним і захищаєте бідняків. Але, Бога ради, пане Робіне, поспішайте, бо мої милі брати у смертельній небезпеці.

— Довірся мені, миле дитя, я прийду в потрібний час. Швидко повертайся в Ноттингем і нікому не говори, де ти була.

Дівчина стала цілувати руки Робіна Гуда.

— Усе життя я буду молитися за вас, пане, — схвильовано сказала вона.

— Нехай збереже тебе Господь! І до побачення.

Дівчина пішла дорогою в місто і незабаром зникла за деревами.

— Ура! — закричав Уїлл. — От і справа нам знайшлася, а я розважуся хоч трохи. Тепер я слухаю ваші розпорядження, Робіне.

— Вирушайте до Маленького Джона, скажіть йому, щоб він зібрав усіх, кого зможе, і привів їх, звичайно ж, наказавши їм залишатися невидимими, на узлісся біля Ноттингема. Як тільки ви почуете ріг, проривайтеся до мене, оголивши мечі або натягнувши луки.

— На що ви розраховуєте? — запитав Уїлл.

— Я зараз піду в місто і подивлюся, чи не можна якось відтягнути страту. Не забувайте, друзі, що діяти слід дуже обережно, оскільки, якщо шериф дізнається, що я попереджений про те, в якому небезпечному становищі перебувають мої люди, він постарается припинити будь-які спроби звільнити їх і повісить наших товаришів у дворі замку. Це щодо бранців. Що ж до нас, то ви знаєте, як його світлість на весь голос похвалявся підняти нас на міській шибениці, якщо ми колись потрапимо йому до рук. Шериф вирішив справу лісових братів так швидко, побоюючись лише одного: що я довідаюся про долю, яку він їм підготував; отже, він повісить наших товаришів прилюдно, щоб вселити смиренний страх громадянам Ноттингема. Я побіжу в місто, а ви швидше зберіть людей і точно додержуйтеся моїх наказів.

І з цими словами Робін Гуд поспішно пішов. Не встиг він попрощатися з друзями, як йому зустрівся мандрівник із братії жебраків.

— Які новини в місті, поважний старцю? — запитав Робін.

— Сумні, юначе, — відповів мандрівник, — і несуть вони стогони й сльози. Три товариші Робіна будуть повішені за наказом барона Фіц Олвіна.

І тут раптом Робіну спала одна щаслива думка.

— Отче, — сказав він, — я один із лісових братів і хотів би бути присутнім при страті браконьєрів, залишаючись невпізнаним. Ти можеш помінятися зі мною одягом?

— Ви жартуєте, юначе?

— Ні, отче мій, я просто хочу віддати тобі своє плаття і натягнути твоє. Якщо ти згодний, я дам тобі сорок шилінгів, які ти зможеш витратити на власний розсуд.

Старий із цікавістю подивився на людину, яка звернулася до нього з таким дивним проханням.

— Ваш одяг красивий, — сказав він, — а мій увесь рваний. Важко повірити, що ви хочете поміняти свої прекрасні речі на мої жалюгідні лахи. Той, хто ображає старця, чинить великий гріх, бо він ображає Господа і матиме нещастя.

— Отче мій, — відповів Робін, — я поважаю твою сивину і прошу Святу Діву взяти тебе під своє божественне заступництво. Я звернувся до тебе із цим проханням без думки образити тебе. Мені твій одяг потрібний для доброї справи. От, тримай, — додав Робін, простягаючи старому двадцять золотих монет, — це тобі в рахунок нашої угоди.

Старий кинув на золото жадібний погляд.

— Молодості властиві шаленства, — сказав він, — і якщо вас навідала думка розважитися, не бачу, чому б мені вам не поступитися.

— Добре сказано, — відповів Робін, — та чи не хочеш роздягнутися?.. Так, штани твої зазнали випробувань, — весело зауважив він, — вони зі стількох шматків, що тут можна знайти матерію на будь-яку пору року.

Мандрівник розсміявся.

— Мої штани, — відповів він, — як совість нормана, — усі в латках, а ваша куртка, як серце сакса, — міцна й незаплямована.

— Золоті слова, отче мій, — сказав Робін, натягаючи на себе лахміття старого з усією поспішністю, на яку він був здатний, — і якщо я хочу віддати належне твоєму розумові, то мені

варто воздати хвалу твоєму очевидному презирству до багатства, оскільки одяг твій свідчить про чисто християнську скромність.

— Я маю залишити в себе вашу зброю? — запитав мандрівник.

— Ні, отче мій, вона мені самому знадобиться. Тепер, коли наше взаємне перевтілення відбулося, дозволь дати тобі одну пораду. Скоріше іди з тутешнього лісу, а особливо, заради своєї безпеки, не думай стежити за мною. На тобі мій одяг, у кишнях — мої гроші, ти багатий, добре вдягнений — іди шукати щастя куди-небудь подалі від Ноттингема.

— Спасибі за пораду, добрий юначе, вона відповідає моїм таємним бажанням. Якщо те, що ти хочеш зробити, чесне, то я благословляю тебе й бажаю тобі успіху.

Робін люб'язно попрощався із мандрівником і поспішно попрямував до міста.

У ту хвилину, коли Робін у чужому платті й озброєний тільки дрюком ввійшов у Ноттингем, із замку виїхала група вершників, одягнених по-військовому, і рушила до передмістя, де були споруджені три шибениці.

Раптом юрбою з вуст у уста пронеслася несподівана новина: кат хворий, і, будучи сам на краю могили, він не може нікого відправити на той світ. За наказом шерифа, було оголошено, що людина, яка погодиться виконати обов'язки ката, одержить пристойну винагороду.

Робін, який стояв у перших рядах юрби, підійшов до барона Фіц Олвіна.

— Шляхетний шерифе, — гугнявим голосом промовив він, — що ти мені даси, якщо я погоджуся замінити ката?

Барон від'їхав від нього на кілька кроків, начебто боячись його торкнутися.

— Мені здається, — відповів шляхетний лорд, змірявши поглядом Робіна з голови до ніг, — що, коли я запропоную тобі одяг, тебе це має влаштувати. Отже, жебраче, якщо ти виручиш нас у скруті, я дам тобі шість пар нового одягу і, крім того, призначену катові винагороду в тринадцять пенсів.

— А скільки ви мені дасте, мілорде, якщо я й вас на додачу повішу? — запитав Робін, підходячи до барона.

— Тримайся від мене на шанобливій відстані, жебраче, й повтори, що ти хочеш мені сказати, я не почув.

— Ви запропонували мені шість пар нового одягу і тринадцять пенсів, — відповів Робін, — щоб я повісив цих бідних хлопців, а я запитав, що ви мені дасте, якщо я повішу вас і ще дюжину ваших норманських псів на додачу.

— Нахабний негіднику! Що значать твої слова? — закричав шериф, здивований сміливістю мандрівника. — Та чи знаєш ти, з ким говориш?! Зухвалий волоцюго! Ще одне слово, і ти будеш четвертою пташкою хитатися на гілці шибениці.

— Ви помітили, мілорде, що я людина бідна й одешинка на мені жалюгідна?

— Вже й справді жалюгідна, — сказав шериф, зобразивши на обличчі відразу.

— Ну отож, — продовжував наш герой, — під цією жалюгідною зовнішністю ховається велике серце і вразлива душа. Я дуже чутливий до образ і відчуваю їх чи не гостріше, ніж ви, шляхетний бароне. Ви ж не посоромилися прийняти мої послуги, а ображаєте мою убогість.

— Та замовкни ти, балакучий жебраче! Як ти смієш порівнювати себе зі мною, — із самим лордом Фіц Олвіном? Ні, ти зовсім збожеволів!

— Я просто бідна, нещасна людина, — відповів Робін.

— Я не для того сюди з'явився, щоб слухати балаканину такого жебрака, як ти, — нетерпляче перервав його барон. — Якщо ти відмовляєшся від моєї пропозиції, забирайся, якщо приймаєш — готуйся виконати свою справу.

— Я точно не знаю, у чому ця справа полягає, — тягнув із відповіддю Робін, намагаючись виграти час і дати своїм людям вийти на галявину. — Я ніколи не був катом, за що й дякую Святій Діві. Нехай будуть прокляті це підле ремесло і мерзенна людина, яка за нього береться!

— Ах он як, жебраче, ти смієшся з мене?! — закричав барон, виведений з рівноваги сміливістю Робіна. — Послухай, або ти негайно ж берешся за діло, або я накажу тебе побити.

— А це вам допоможе, мілорде? — заперечив Робін. — Ви що, від цього скоріше знайдете людину, готову виконати ваш наказ? Ні. Ви ж звеліли оголосити привселюдно вашу пропозицію, і тільки я один викликався виконати ваші бажання.

— Бачу, куди ти хилиш, недолугий негіднику! — не тямлячись від гніву, вигукнув шериф. — Ти хочеш збільшення винагороди, обіцяної тобі за те, щоб відправити на той світ цих трьох ледарів.

Робін знизав плечима.

— Нехай їх вішає той, кому це хочеться! — відповів він, вдаючи повну байдужість.

— Ну-ну, — уже м'якше сказав шериф, — я тебе вмовлю. Я подвоюю винагороду, і, якщо ти не зробиш свою справу як слід, зможу з повним правом сказати, що ти найнесумлінніший кат на світі.

— Якби я хотів повісити цих нещасних, то задовольнився б тією винагородою, яку ти запропонував, але я твердо відмовляюся опоганити руки дотиком до шибениці.

— Що це значить, негіднику? — прокричав барон.

— Постривайте, мілорде, я зараз покличу людей, які під моїм керівництвом назавжди позбавлять вас цих жахливих злочинців.

Із цими словами Робін просурмив радісний заклик і схопив зляканого барона у свої залізні обійми.

— Мілорде, — сказав він йому, — ваше життя залежить від одного руху: якщо ви поворухнетесь, я всаджу ніж вам у серце. Забороніть слугам підходити до нас, — додав Робін, потрясаючи над головою старого величезним мисливським ножом.

— Солдати, залишайтеся на місцях! — гучним голосом крикнув барон.

Сонце відбивалося від блискучого леза й сліпило старого, вселяючи йому повагу до сили супротивника, а тому він вважав будь-який опір марним і, застогнавши, скорився.

— Чого ти хочеш від мене, добрий мандрівнику? — запитав він, намагаючись надати своєму голосові примирливого тону.

— Життя трьох людей, яких ви хочете повісити, мілорде, — відповів Робін Гуд.

— Я не можу зробити тобі цю милість, хоробра людино, — відповів старий, — ці нещасні вбили королівських ланей, і це карається смертю. Весь Ноттингем знає, у чому вони винні й до чого засуджені, і якщо через злочинну слабкість я здамся

на твої прохання, то про цю непрощену поблажливість відразу ж довідається король.

Тут у юрбі стався якийсь рух і десь просвистіла стріла.

Робін зрозумів, що приспіли його люди, і радісно скрикнув.

— Ах, то ви Робін Гуд?! — жалібно вигукнув барон.

— Так, мілорде, — відповів наш герой. — Я Робін Гуд.

Під дружнім прикриттям жителів міста з усіх боків підходили веселі лісові брати. Червоний Уїл і його люди швидко оточили своїх товаришів.

Коли бранці були звільнені, барон Фіц Олвін зрозумів, що єдиний спосіб самому втекти цілому й нешкодженому з такого важкого становища — це помиритися з Робіном Гудом.

— Швидко забирайте засуджених, — сказав він йому, — бо мої солдати, згадавши про недавню поразку, можуть завдати здійсненню ваших задумів.

— Ваша чемність продиктована страхом, — сміючись, сказав Робін Гуд. — Не мені боятися ваших солдатів, — кількість та доблесть моїх людей роблять їх невразливими.

Сказавши це, Робін Гуд глузливо вклонився старому, повернувся до нього спиною і наказав своїм людям іти в ліс.

Мертвотно-бліде обличчя барона дихало одночасно страхом і люттю. Він зібрав загін, сів на коня і поспішно забрався геть.

Жителі міста, які не вважали браконьєрство великим злочином, вітально вигукуючи, оточили веселих лісових братів. Шляхетні городяни, яким утеча барона розв'язала руки, висловлювали Робінові Гуду найтепліші почуття, а батьки бранців обіймали коліна визволителя своїх синів.

І смиренна та щира вдячність цих бідних людей була дорожча серцю Робіна Гуда, ніж почуття, виражені в барвистих промовах.

РОЗДІЛ III

Минув цілий рік з того дня, коли Робін настільки великодушно прийшов на допомогу серві Ричарду Рівнинному, і от

знову вже кілька тижнів веселі лісові брати жили в Барнсдейльському лісі.

З раннього ранку в той день, коли мав прибути лицар, Робін Гуд готувався до його прийому, але настала призначена година, а боржник усе ще не з'явився.

— Не прийде він, — сказав Червоний Уїлл, що сидів разом із Робіном та Маленьким Джоном під деревом і з деяким нетерпінням поглядав на дорогу.

— Невдячність сера Ричарда послужить нам уроком, — відгукнувся Робін, — і навчить нас не довіряти обіцянкам; але заради любові до людей, не хотів би я бути обманутим сером Ричардом, бо рідко мені зустрічався хтось, на чиему обличчі так ясно читалися б чесність та щирість, і, зізнаюся, якщо мій боржник порушить слово, вже не знаю, з яких зовнішніх ознак можна визначити чесну людину.

— А я з упевненістю чекаю приїзду доброго лицаря, — заявив Маленький Джон, — сонце ще не сховалося за деревами, і години не пройде, як сер Ричард буде тут.

— Нехай почує вас Господь, любий мій Джоне, — відповів Робін Гуд, — хочеться мені сподіватися, що слову сакса можна довіряти. Я буду тут до перших зірок, і, якщо лицар не приїде, для мене це буде жалоба за другом. Візьміть зброю, друзі, покличте Мача й підіть утрюх пройдіться дорогою в абатство Сент-Мері. Можливо, ви побачите сера Ричарда, а якщо цей невдячний не з'явиться, то, можливо, ви зустрінете багатого нормана чи зголоднілого бідняка. Я хотів би бачити нове обличчя, підіть пошукайте пригод і приведіть мені якого-небудь співтрапезника.

— От уже дивна у вас манера втішатися, милий Робіне, — зі сміхом сказав Уїлл, — але нехай буде так, як ви хочете. Ходімо пошукаємо розваг.

Молоді люди покликали Мача, і, коли він відгукнувся, вони всі разом вирушили туди, куди вказав Робін.

— Робін сьогодні дуже сумний, — задумливо зауважив Уїлл.

— Чому? — здивовано запитав Мач.

— Та він побоюється, що помилився, довірившись серові Ричарду Рівнинному, — відповів Маленький Джон.

— Не бачу, чим ця помилка може так засмутити Робіна, — сказав Уїлл, — грошей у нас вистачає і чотирма сотнями золотих більше чи менше...

— Робін не про гроші думає, — майже сердито обізвав його Джон, — і те, що ви сказали, братику, просто нерозумно. Робін сумує, що довірився людині з невдячним серцем.

— Я чую стукіт копит, — сказав Уїлл, — зупинімося.

— Я піду назустріч подорожньому, — крикнув Мач і побіг уперед.

— Якщо це лицар, покличте нас, — сказав Джон.

Уїльям і його двоюрідний брат зупинилися і стали чека-ти. Незабаром у кінці стежки показався Мач.

— Це не сер Ричард, — сказав він, підходячи ближче, — це два ченці-домініканці в супроводі дюжини чоловіків.

— Ну, якщо в цих домініканців така велика охорона, — зауважив Джон, — то, будьте впевнені, і гроші при них чи-малі. Виходить, варто запросити їх розділити з Робіном тра-пезу.

— Покликати кого-небудь із наших людей? — запитав Уїлл.

— Не варто, у лакеїв серце в п'ятах, і вони повністю раби страху, а тому у разі небезпеки тільки й зможуть, що тікати. Самі зараз побачите, чи маю я рацію. Увага, от і ченці. Не забудьте, їх обов'язково слід відвести до Робіна: він нудьгує і його це розважить. Приготуйте луки і станьте так, щоб пере-крити цим вершникам дорогу.

Уїльям і Мач точно виконали наказ командира.

Виїхавши з-за повороту дороги, що примхливо петляла між двома рядами дерев, мандрівники побачили, що їх очіку-ють лісові брати, причому з явно ворожими намірами.

Слуги, злякавшись цієї небезпечної зустрічі, притримали коней, а ченці, які до цього їхали попереду, спробували схо-ватися за їхніми спинами.

— Ні з місця, святі отці! — наказав Джон. — Інакше бути вам битими до смерті.

Ченці сплотніли, але, почувачи себе під владою лісових братів, вирішили скоритися наказові, відданому настільки грізно.

— Люб'язний незнайомцю, — сказав один із них, намагаючись зобразити на обличчі ввічливу посмішку, — що вам завгодно від бідного служителя Церкви?

— Мені завгодно, щоб ви їхали швидше. Мій хазяїн чекає на вас уже три години, й обід зараз остигне.

Домініканці занепокоєно зирнулися.

— Значення ваших слів для нас загадка, друже мій; зробіть ласку пояснити, — солодким голосом відповів чернець.

— Я повторюю, і пояснювати тут нема чого: мій хазяїн чекає на вас.

— А хто ж ваш хазяїн, друже мій?

— Робін Гуд, — коротко відповів Маленький Джон.

Люди, що супроводжували ченців, почувши це ім'я, здригнулися як під поривом крижаного вітру. Вони злякано озиралися, видно, думаючи, що знаменитий розбійник от-от з'явиться з-за дерева або з-за кущів.

— Робін Гуд!? — повторив чернець, і тепер у його голосі не було нічого мелодійного. — Я чув про Робіна Гуда: це злодій і за його голову призначена винагорода.

— Робін Гуд не злодій, — обурено відповів Маленький Джон, — і я нікому не раджу повторювати нахабні звинувачення, що ви висунули проти мого шляхетного хазяїна. У мене немає часу обговорювати з вами настільки тонку тему. Робін Гуд запрошує вас пообідати, ідіть за мною і не опирайтеся. Що ж до ваших слуг, то нехай тікають швидше звідси, поки цілі. Уїлле й Маче, стріляйте в першого ж, хто вирішить залишитися тут всупереч моїй волі.

Лісові брати, які вже опустили луки під час розмови Маленького Джона і ченця, знову підняли їх і приготувалися пустити свої смертоносні стріли.

Побачивши, що вони під прицілом, слуги домініканців пришпорили коней і зникли зі швидкістю, що робила честь їхній обережності.

Ченці намірилися наслідувати їх приклад, але Маленький Джон схопив коней на вуздечки і змусив стояти на місці. За ченцями Джон побачив грума, якому, вочевидь, було доручено вести на повідку в'ючного коня, а поруч із грумом стєяє, онімівши від страху, хлопчик, одягнений пажем.

Діти виявилися мужнішими, ніж охорона, і не залишили своєї варти.

— Подивіться за цими молодиками, — сказав Джон Червоному Уїллові. — Я дозволяю їм супроводжувати хазяїв.

Робін продовжував сидіти під Деревом Зустрічей; як тільки він побачив Джона з товаришами, він устав, пішов їм назустріч і люб'язно вклонився ченцям.

Така ввічливість не дозволила домініканцям припустити, що це і є Робін Гуд, вони на уклін не відповіли.

— Не звертайте уваги на цих грубіянів, Робіне, — сказав Джон, розсерджений неввічливістю ченців, — їх погано виховали: у них немає ні добрих слів для бідних, ні чемності до всіх інших.

— Не важливо, — відповів Робін, — я ченців знаю і не чекаю від них ні добрих слів, ні ласкавої посмішки. Це для мене ввічливість — обов'язок. Але що це у вас там, Уїлле? — запитав він, дивлячись на пажів і в'ючного коня.

— Залишки заgonу з дюжини осіб, — зі сміхом відповів Уїлл.

— А що ви зробили з цим доблесним військом?

— Нічого, вигляд наших луків посіяв серед них страх і змусив їх тікати, вони навіть не озирнулися.

Робін розреготався.

— Ну що ж, гідні брати, ви, мабуть, голодні після досить довгої дороги; чи не завгодно розділити зі мною трапезу?

Домініканці з таким жахом дивилися на веселих лісових братів, які прибігли на поклик рогу, що Робін, бажаючи їх заспокоїти, ласкаво сказав:

— Добрі ченці, не бійтеся нічого, вам не заповідють ніякого зла; сідайте та їжте.

Ченці скорилися, але видно було, що доброзичливі слова молодого отамана їх не заспокоїли.

— Де знаходиться ваше абатство? — запитав Робін. — І як воно називається?

— Я належу до братії абатства Сент-Мері, — відповів старший із ченців, — і я головний келар монастиря.

— Ласкаво просимо, брате келарю, — сказав Робін, — радий зустріти чоловіка із такого сану, як у вас. Ви скажете мені

вашу думку про моє вино, оскільки я думаю, що у цьому ви прекрасно розбираєтесь; сподіваюся, воно припаде вам до смаку, бо сам я вибагливий і п'ю вино тільки найкращої якості.

Ченці відчували себе впевненіше; вони чудово поїли, келар визнав страви прекрасними, а вино — чудесним, додавши, що пообідати на свіжому повітрі й у такій веселій компанії — одне задоволення.

— Дорогий брате, — сказав Робін Гуд, коли трапеза підходила до кінця, — ви, здається, були здивовані тим, що вас чекав до обіду зовсім незнайомий вам чоловік. Зараз я декількома словами поясню вам таємницю мого запрошення. Рік тому я позичив певну суму одному другуві вашого настоятеля, а поручителькою боржника я погодився визнати Матір нашого Господа Ісуса, нашу Святу Покровительку. Непохитна віра в доброту Святої Діви вселила в мене надію, що, коли прийде термін платежу; я, не важливо яким способом, одержу назад гроші, які я дав у борг. Ну, я й послав трьох своїх товаришів пошукати подорожан; вони зустріли вас і привели до мене. Ви належите монастиреві, і я не сумніваюся в тому, що Мати Божа великодушно й завбачливо довірила цю справу вам. Ви з'явилися повернути мені від її імені гроші, які я дав біднякові, то ж ласкаво просимо.

— Я нічого не знаю про борг, про який ви говорите, пане, і грошей вам не привіз.

— Помиляєтеся, отче мій; переконаний, що в скринях, навантажених на коня, якого ведуть ваші пажі, саме є така сума. Скільки золотих у вас у маленькій шкіряній скрині, що лежить на спині цього нещасного чотириноного?

Чернець, заскочений несподівано питанням Робіна Гуда, страшенно сполотнів і невиразно пробурмотів:

— У мене їх мало, пане: щонайбільше — двадцять золотих.

— Тільки двадцять золотих? — перепитав Робін, пильно й жорстко дивлячись на ченця.

— Так, пане! — відповів чернець, і блідість на його обличчі раптово перемінилася яскравим рум'янцем.

— Якщо ви говорите правду, брате мій, — дружньо продовжував Робін, — я ні гроша не візьму з них. І, більше того, дам вам стільки грошей, скільки вам потрібно. Та зате, якщо

ви навмисно збрехали мені, я вам і пенні не залишу. Маленький Джоне, — додав Робін, — огляньте скриньку, про яку йшлося; якщо в ній тільки двадцять золотих, поставтеся до власності нашого гостя з повною повагою, а якщо там вдвічі чи втричі більше, заберіть усе.

Маленький Джон поспішив виконати наказ Робіна. Обличчя ченця сплотніло, на очах виступили сльози люті, руки судомно стислися, а з горла вирвався глухий зойк.

— Ага! — сказав Робін, дивлячись на домініканця. — Здається мені, що двадцять золотих живуть у скриньці в численній компанії. Ну як, Джоне, — запитав Робін, — чи такий бідний наш гість, як він говорить?

— Я й не знаю, чи бідний він, — відповів Джон, — але в чому я впевнений, то це в тому, що в скриньці я знайшов вісімсот золотих.

— Залишіть мені ці гроші, пане, — сказав чернець, — вони мені не належать, я за них відповідаю перед настоятелем.

— А кому ви везли вісімсот золотих? — запитав Робін.

— Попечителям абатства Сент-Мері, від нашого абата.

— Попечителі зловживають щедрістю вашого настоятеля, і з їхнього боку дуже погано брати настільки високу плату за кілька поблажливих слів. Цього разу вони нічого не одержать, а ви їм скажете, що Робінові Гуду потрібні були гроші, і він забрав те, що їм призначалося.

— Тут є ще одна скриня, — сказав Джон, — її теж відчинити?

— Не треба, — відповів Робін, — задовольнюся вісьмомастами золотих. Шановні ченці, ви можете продовжувати свою путь. З вами обійшлися люб'язно, і я сподіваюся, що ви цілком задоволені.

— Я не вважаю люб'язністю насильницьке запрошення і відкрите пограбування, — гнівно відповів чернець. — Тепер я змушений повернутися в монастир, а що я скажу пріорові?

— Поклоніться йому від мене, — сміючись, відповів Робін Гуд. — Цей гідний брат мене знає, і дружні спогади йому будуть надзвичайно приємні.

Ченці сіли на коней і, палаючи гнівом, галопом понеслися дорогою в абатство Сент-Мері.

— Нехай буде благословенна Свята Діва! — вигукнув Маленький Джон. — Вона повернула нам гроші, які ви позичили серові Ричарду, і якщо лицар зрадив своєму слову, ми втішимося тим, що нічого на цьому не втратили.

— Не так легко мене втішити в тому, що я втратив довіру до слова честі сакса, — відповів Робін. — Я зволів би, щоб сер Ричард повернувся, нехай бідним і зовсім розореним, ніж переконатися, що він невдячний і нечесний.

— Мій шляхетний хазяїне, — почувся раптом радісний голос з галявини, — великою дорогою їде лицар, а з ним сотня вершників, озброєних до зубів. Приготуватися зупинити їх?

— Це нормани? — жваво запитав Робін.

— Не часто зустрінеш саксів, одягнених так багато, як ці подорожани, — відповів юнак, який доповів про наближення цього великого загону.

— Тоді тривога, брати мої! — вигукнув Робін. — Візьміть луки, сховайтеся по схованках, приготуйте стріли, але, не одержавши наказу, не стріляйте.

Люди зникли, і на галявині залишився один Робін.

— А ви що, з нами не йдете? — запитав Джон, побачивши, що Робін влігся в тіні дерева.

— Ні, — відповів юнак, — я їх почекаю і дізнаюся, із ким ми маємо справу.

— Тоді я також залишаюся з вами, — сказав Джон, — одному тут бути небезпечно: стрілу пустити недовго. Якщо на вас нападуть, я хоч зможу вас захистити.

— Тоді я теж перетворююся на вашого охоронця, — сказав Уїлл і сів поруч із Робіном, який недбало розлігся на траві.

Робіна трохи турбував настільки несподіваний приїзд загону, такого великого порівняно з кількістю його людей, розпорошених лісом, і він не хотів починати ворожих дій, не впевнившись, що перемога все-таки можлива.

Вершники швидко наближались вздовж узлісся; коли вони опинилися на відстані одного польоту стріли від того місця, де був Робін, той, хто, видно, був їхнім командиром, пустив коня галопом, прямуючи до Робіна.

— Це сер Ричард! — радісно закричав Джон, поглянувши на вершника.

— Дякую тобі, свята Мати Божа! — вигукнув Робін, підхоплюючись на ноги. — Сакс слова не порушив!

Сер Ричард поспішно зістрибнув з коня, підбіг до Робіна й кинувся в його обійми.

— Нехай збереже тебе Господь, Робіне, — сказав він, побатьківськи цілуючи юнака, — і нехай пошле він тобі радість та здоров'я до самої твоєї смертної години!

— Ласкаво просимо в зелений ліс, милий лицарю, — із хвилюванням відповів Робін, — я щасливий, що ти вірний своїй обіцянці і що серце твоє повне добрих почуттів до свого вірного слуги.

— Я з'явився б навіть голіруч, Робіне, просто щоб потиснути тобі руку — це слава й честь для мене; але, на щастя для моєї душі, я можу повернути тобі гроші, які ти з такою доброю й невимушеною люб'язністю мені позичив.

— Виходить, ти знову вступив у повне володіння своїм майном? — запитав Робін Гуд.

— Так, і нехай Господь сторицею поверне тобі все, що я винен.

Увагу Робіна привернули вершники, багато вдягнені по останній моді, які кільцем оточували сера Ричарда.

— Цей прекрасний загін належить тобі? — запитав юнак.

— Зараз — так, — із посмішкою відповів лицар.

— Я в захваті від постави твоїх людей; вигляд у них воювничий, — продовжував Робін Гуд із непідробним подивом. — Вони здаються досить дисциплінованими.

— Так, це хоробрі й вірні хлопці, і всі вони сакси; відданість — їхня характерна риса, і ці їх якості мені вже довелося перевірити. Ти мені зробиш велику послугу, любий Робіне, якщо накажеш твоїм людям дати їм притулок; вони пройшли довгий шлях і, мабуть, потребують кількох годин відпочинку.

— Зараз вони дізнаються, що така лісова гостинність, — охоче відповів Робін. — Брати мої, — сказав він, звертаючись до своїх людей, які один за одним виходили зі схованок, — ці хлопці наші брати-сакси, вони голодні й хочуть пити. Покажіть їм, прошу вас, як ми приймаємо друзів, коли вони приходять до нас у гості в зелений ліс.

Лісові брати скорилися Робінові з такою поспішністю, що сер Ричард відчув мимовільне задоволення: не встиг він відійти з хазяїном у бік, як на траві з'явилася їжа, глечики з елем і пляшки з вином.

Робін Гуд, сер Ричард, Маленький Джон та Уїлл взялися до ситного частування, і за десертом лицар розпочав свою розповідь про те, що сталося з дня їхньої останньої зустрічі.

— Не стану описувати вам, дорогі друзі, з яким почуттям вдячності, з якою радістю я їхав із цього лісу рік тому. У мене серце тріпотіло в грудях, і я так поспішав побачити дружину й дітей, що доїхав до замку швидше, ніж зможу розповісти цю історію.

— Ми врятовані! — вигукнув я, притискаючи до серця свою бідну родину.

Дружина розплакалася і ледве не знепритомніла від хвилювання та великого подиву.

— Хто ж цей великодушний друг, який прийшов нам на допомогу? — запитав Герберт.

— Діти мої, — відповів я, — даремно я стукав у всі двері, благаючи про допомогу тих, хто називав себе нашими друзями, співчуття до мене виявив лише чоловік, який досі був мені зовсім незнайомий. Цей благодійник — шляхетний вигнанець, захисник бідних, опора нещасних, месник за пригноблених; ця людина — Робін Гуд.

Діти разом з матір'ю стали на коліна і піднесли Господові щире подяку та хвалу.

Угамувавши потребу серця, Герберт став благодіяти мене дозволити йому відвідати тебе, але я пояснив синові, що тебе це скоріше обтяжить, ніж втішить, бо ти не любиш, коли говорять про твої добрі справи.

— Дорогий лицарю, — перервав його Робін, — опусти, прошу тебе, ці подробиці, і повідай нам, як ти залагодив справу з абатом обителі Сент-Мері.

— Терпіння, милий хазяїне, терпіння, — з посмішкою сказав сер Ричард, — я не збираюся розхвалювати вас, не турбуйтеся, я вже знаю вашу дивовижну скромність; і все-таки я маю сказати, що ніжна Лайла приєдналася до благань Герберта, і мені довелося застосувати всю батьківську владу, щоб

якось стримати поривання цих юних сердець. Я пообіцяв моїм дітям від нашого імені, що вони будуть мати щастя прийняти вас у замок.

— Ви добре зробили, сер, — із теплотою у голосі сказав Робін, — обіцяю вам, що днями скористаюся вашою гостинністю.

— Спасибі, дорогий хазяїне. Я повідомлю Гербертові й Лайлі про обіцянку, яку ви дали, і надія подякувати вам особисто принесе їм величезне задоволення. Наступного дня після приїзду, — продовжував сер Ричард, — я вирушив в абатство Сент-Мері.

Пізніше я дізнався, що саме тоді, коли я їхав у монастир, абат і пріор, сидючи в трапезній, говорили про мене.

— Сьогодні рівно рік, — казав абат пріорові, — як один лицар, чиї володіння сусідять з монастирськими, позичив у мене чотириста золотих. Або він має повернути мені ці гроші з відсотками, або я вступаю в безроздільне володіння всім його майном. На мою думку, цей день закінчується опівдні; виходить, година сплати вже настала, і я можу вважати себе повновладним хазяїном усього його маєтку.

— Брате мій, — обурено сказав пріор, — ви жорстокий; будь-який бідолаха, що має сплатити борг, по справедливості може мати останню відстрочку на двадцять чотири години. Соромно вам вимагати власність, на яку ви поки не маєте ніякого права. Діючи таким чином, ви розорите нещасного, доведете його до вбогості, а ваш обов'язок, як людини святої Церкви, полегшувати, наскільки це у ваших силах, тягар турбот, який несуть наші нещасні брати.

— Побережіть ваші поради для інших, — гнівно відповів абат, — я зроблю, як мені заманеться, не беручи до уваги ваші химерні міркування.

У цей час у трапезну ввійшов головний келар.

— Є новини від сера Ричарда Рівнинного? — запитав у нього абат.

— Ні, але це й не важливо. Зате я знаю, пане абате, що маєток тепер ваш.

— Королівський суддя тут, — продовжував абат. — Піду дізнаюся в нього, чи можу я вимагати замок сера Ричарда як такий, що належить мені.

Абат пішов до судді, і той, підкуплений ним, відповів:

— Якщо сер Ричард сьогодні не приїде, ви можете вважати себе власником усього його маєтку.

Тільки він проголосив це несправедливе рішення, як я під'їхав до воріт монастиря.

Щоб остаточно випробувати щедрість мого позикодавця, я одягся гірше, і ті люди, що мене супроводжували, зробили те ж саме.

Мене зустрів воротар монастиря. У дні свого благоденства я був добрий до нього, і він зберіг про це вдячну пам'ять. Він мені передав зміст розмови між пріором та абатом. Я не здивувався, бо знав, що від цього святого отця не можу чекати милості.

— Ласкаво просимо, — продовжував воротар. — Ваша поява приємно здивує пріора. Мілорд абат, напевно, буде менше задоволений, він уже почуває себе хазяїном вашого прекрасного замку. У великому залі зібралося багато людей: дворяни, кілька лордів. Я сподіваюся, сер, що ви не повірили солодким словам нашого настоятеля і привезли гроші, — додав співчутливо і стурбовано славний чоловік.

Я заспокоїв щодо цього доброго ченця і ввійшов сам у зал, де зібралася велика рада графства, щоб підписати акт про передачу моїх земель.

Я скромно вклонився поважним зборам і вдавано приниженим голосом сказав абатові:

— Ви бачите, сер абат, я дотримався слова, і от з'явився.

— Ви привезли мені гроші? — відразу запитав святий отець.

— На жаль! Ні пенні...

Радісна посмішка опромінила обличчя мого великодушного позикодавця.

— Тоді навщо ж ти приїхав, якщо не в змозі віддати борг?

— Я приїхав благати вас дати мені відстрочку ще на кілька днів.

— Це неможливо, за нашою домовленістю ти маєш заплатити сьогодні. Якщо ти цього зробити не можеш, твій маєток належить мені, зрештою, так і суддя вирішив. Адже так, мілорде?

— Так, — відповів суддя. — Сер Ричард, — додав він, презирливо глянувши на мене, — землі ваших предків відтепер переходять у власність нашого гідного абата.

Я зобразив повний розпач, благав абата пожаліти мене, дати мені відстрочку ще на три дні й описував жалюгідну долю, яка чекає мою жінку й дітей, якщо їх виженуть з домівки. Абат залишився глухий до моїх благань, він утомився від моєї присутності і гордовито наказав мені вийти з залу.

Роздратований його негідним поведженням зі мною, я гордо підняв голову, вийшов на середину залу й виклав на стіл мішок із грішми.

— От чотириста золотих, які ви мені позичили, стрілка на годинниковому диску ще не вказує на полудень, отже, я виконав всі умови угоди й, незважаючи на ваші виверти, мої землі залишаються за мною.

— Ти навіть уявити собі не можеш, Робіне, — зі сміхом додав лицар, — лють і гнів абата: він вертів в усі боки головою, щось невиразно бурмотів, витріщав очі і взагалі був схожий на божевільного. Помилувавшись із хвилину на його німу лють, я вийшов із залу, зайшов до воротаря, переодягся в пристойне плаття, переодяг слуг і в супроводі, гідному мого звання, повернувся в зал.

Зміна в моєму зовнішньому вигляді, видно, всіх надзвичайно здивувала; я спокійно підійшов до місця, де сидів суддя.

— Звертаюся до вас, мілорде, — твердо й голосно промовив я, — щоб запитати вас у присутності цих поважних зборів, що вас оточують, чи залишаються Рівнинний замок і прилеглі до нього землі в моєму володінні, якщо я виконав всі умови договору?

— Так, залишаються, — знехотя відповів суддя.

Я схилився перед настільки справедливим рішенням і з радісним серцем залишив монастир.

Дорогою додому я зустрів дружину й дітей.

— Будьте щасливі, мої любі, — сказав я, цілючи їх, — і моліться за Робіна Гуда: якби не він, бути б нам жебраками. І постараємося показати цій великодушній людині, що ми не забуваємо послуг, які нам зробили.

З наступного ж дня ми взялися за роботу, і наша земля, добре оброблена, незабаром принесла нам стільки, що ми змог-

ли виручити позичену тобою суму. Я привіз тобі п'ятсот золотих, Робіне, сотню луків із кращого тису, стільки ж сагайдаків зі стрілами, а крім того, я дарую тобі загін воїнів, якими ти тільки що захоплювався. Вони добре озброєні і під кожним із них прекрасний бойовий кінь. Нехай вони будуть твоїми слугами, ти побачиш, що вони вірні та вдячні.

— Я перестану сам себе поважати, дорогий лицарю, якщо прийму від тебе такий коштовний подарунок, — схвильовано сказав Робін. — Я й грошей, що ти привіз, не хочу брати. Сьогодні заїжджав до мене поснідати головний економ абатства Сент-Мері, і його витрати тут склали вісімсот золотих. Я ніколи не одержую грошей двічі за день, і раз я взяв золото ченця замість твого, ти зі мною розрачувався. Я знаю, милий лицарю, що твій добробут дуже постраждав через вимоги короля, і його варто поберегти. Подумай про своїх дітей: я тепер багатий, нормани юрбами приїжджають у наші краї, а в них кишені набиті золотом. Не будемо більше говорити про послугу, про вдячність, хіба тільки про те, чим я можу посприяти твоєму процвітанню та щастю твоїх близьких.

— Твої вчинки такі шляхетні й великодушні, — розчулено відповів сер Ричард, — що мені ніяково наполягати, щоб ти взяв подарунки, від яких відмовляєшся.

— Так, не будемо більше говорити про це, лицарю, — відповів Робін, — розповідай краще, чому ви так пізно з'явилися на наше побачення.

— Дорогою сюди я проїжджав через село, — відповів сер Ричард, — де зібралися кращі йомени західних країв; вони змагалися в силі. Переможцеві призначалися в нагороду білий бик, кінь, сідло і зброя із золотими заклепками, пара рукавичок, срібний перстень та барило старого вина. Я на хвилину зупинився подивитися на це змагання. Один йомен, досить звичайного росту, проявив таку надзвичайну силу, що всі нагороди мали дістатися йому: він переміг усіх суперників, а сам залишився стояти. Йому збиралися віддати все, що він законно завоював, але тут він сказав, що є твоєю людиною.

— А це справді так? — жваво запитав Робін.

— Так, його звали Гаспар Лудильник.

— То він виграв нагороди, наш хоробрий Гаспар?

— Виграв усі, але під тим приводом, що він належить до компанії веселих лісових братів, його права заперечували. Гаспар сміливо їх відстоював, та тут двоє чи троє його суперників взялися паплюжити твоє ім'я. Варто було бачити, як Гаспар кинувся тебе захищати всією силою своєї горлянки і всією силою своїх м'язів; він так голосно кричав і так уміло працював руками, що в діло пішли ножі, і твій бідний Гаспар був би переможений якщо не кількістю, то хитрістю, але тут втрутився я з моїми людьми і змусив усіх розбігтися. Зробивши хороброму хлопцеві цю послугу, я дав йому на вино п'ять золотих, а втікачів запросив ознайомитися із вмістом барила. Як ти розумієш, вони не відмовилися, а Гаспара я забрав, щоб вони не надумали потім йому помститися.

— Дякую тобі за те, що ти захистив одного з моїх хоробрих слуг, дорогий лицарю, — промовив Робін. — Той, хто приходить на допомогу моїм товаришам, має право на мою вічну дружбу. Якщо я тобі коли-небудь знадоблюся, сміливо проси в мене чого тільки захочеш: моя рука і мій гаманець у твоєму розпорядженні.

— Я завжди буду ставитися до тебе як до справжнього друга, Робіне, — відповів лицар, — і сподіваюся, що й ти до мене будеш ставитися так само.

Друга половина дня пройшла весело, а ближче до вечора сер Ричард вирушив з Робіном, Уїллом та Маленьким Джоном у замок Барнсдейл, де зібралися всі члени сімейства Гемвеллів.

Сер Ричард не міг стримати посмішку, милуючись десятьма чарівними молодими жінками, яких йому представили. Звернувши особливу увагу лицаря на свою ніжно кохану Мод, Уїлл відвів його вбік і запитав у нього пошепки, чи бачив той ще коли-небудь у житті таке чарівне обличчя.

Лицар розсміявся і тихо відповів Уїллові, що висловити вголос свої думки про незрівнянну Мод було б неввічливо стосовно інших дам.

Уїльям, зачарований цією люб'язною відповіддю, пішов поцілувати дружину повністю переконаний, що він найщасливіший із усіх чоловіків на світі.

Коли настала ніч, сер Ричард залишив Барнсдейл і в супроводі кількох людей, які мали провести його через ліс повернувся зі своїми слугами в Рівнинний замок.

РОЗДІЛ ІV

Шериф Ноттингема (ми говоримо про блаженної пам'яті лорда Фіц Олвіна), довідавшись, ніби Робін Гуд із частиною своїх людей знаходиться в Йоркширі, вирішив, що буде можливо, взявши сильний загін хоробрих солдатів, очистити Шервудський ліс від розбійників: на його думку, залишившись без ватажка, захищатися вони б не змогли. Замисливши цей хитромудрий похід, барон мав намір установити спостереження на узліссях старого лісу для того, щоб зупинити Робіна, коли той буде повертатися. Солдати його, як відомо, не були хоробрими й героями, а тому він викликав із Лондона загін прекрасних бійців і став сам навчати їх перед майбутнім полюванням на розбійників.

Але у веселих лісових братів було стільки друзів у Ноттингемі, що вони дізналися про долю, яку підготував їм прихильний до них барон, задовго до того, як той призначив день кривавого побоїща.

Час дозволив лісовим братам ужити заходів для свого захисту і приготуватися до зустрічі з загоном шляхетного шерифа.

Збуджені обіцянкою багатой винагороди, люди барона з виглядом непримиренної хоробрості вирушили в похід. Та як тільки вони ввійшли в ліс, на них навалилася така страшна злива стріл, що половина цих бійців устелили землю своїми тілами.

За першим залпом почався другий, ще більш нищівний, ще більш смертоносний; кожна стріла вучала в ціль, а стрільці залишалися невидимими.

Посіявши жах і сум'яття в рядах супротивника, лісові брати з'явилися з укриття, видаючи войовничі крики й розтрощуючи усіх, хто намагався опиратися їхньому потужному натискові.

Людей барона охопила страшна паніка, і в надзвичайному безладі загін повернулося в Ноттингемський замок.

У цій дивній битві не був поранений жоден із веселих братів, а до вечора, відпочивши від важкої праці, такі ж свіжі

й повні сил, як і до нападу, вони поклали тіла вбитих солдатів на ноші й віднесли їх до зовнішніх воріт замку Фіц Олвіна.

У люті й розпачі барон усю ніч стогнав і скаржився на свої нещастя, звинувачував власних людей, скаржився, що Небесний заступник його залишив, дорікав усім на світі за поразку свого загону, а під кінець заявив, що він доблесний полководець, але його губить зла воля підлеглих.

Наступного вечора після цього сумного дня до лорда Фіц Олвіна приїхав у гості один його друг-норман у супроводі п'ятдесятьох чоловік. Барон розповів йому про свою сумну пригоду й додав, безсумнівно, для того щоб пояснити свої постійні невдачі, що люди Робіна Гуда невидимі.

— Дорогий бароне, — спокійно відповів сер Гі Гісборн (так звали гостя), — хай би Робін Гуд був хоч самим чортом, якби я захотів йому роги обламати, мені це вдалося б зробити.

— Говорити легко, друже мій, — в'їдливо відповів старий лорд. — Навіть дуже легко сказати: «Варто мені захотіти, і я б зробив те або це»; тримаю з вами парі, що ви Робіна Гуда не захопите.

— Якби така була моя воля, мене не треба було б підхльостувати, — безтурботно відповів норман. — Я почуваю в собі досить сили, щоб приборкати лева, а ваш Робін Гуд, зрештою, всього лише людина; людина спритна, припускаю, але зовсім не якась невлівима демонічна особистість.

— Ви можете говорити, що заманеться, сер Гі, — заперечив барон, який, вочевидь, вирішив умовити нормана виступити проти Робіна Гуда, — але у всій Англії не знайдеться чоловіка, хай буде він селянин, солдат чи шляхетний вельможа, який змусив би цього відважного розбійника схилити голову. Він нічого не боїться, ніщо не може його злякати: він би не злякався і цілої армії.

Сер Гі Гісборн презирливо посміхнувся.

— Я нітрохи не сумніваюся в доблесті цього хороброго вигнанця, — сказав він, — але погодьтеся, бароне, що дотепер Робінові Гуду доводилося боротися лише з примарами.

— Як?! — вигукнув барон, полководницьке самолюбство якого було жорстоко вражене.

— Так, із примарами, повторюю, мій старий друже. Ваші солдати не люди, а мішки з багном. Та чи бачені десь іще такі

боягузи: вони тікають перед стрілами розбійників, й одне ім'я Робіна Гуда валить їх із ніг! О, якби я був на вашому місці!

— А що б ви зробили? — із жадібним нетерпінням запитав барон.

— Я повісив би Робіна Гуда.

— Не можна сказати, щоб у мене не вистачало бажання і доброї волі вчинити так само, — ухильно відгукнувся барон.

— Зауважу, бароне, що у вас просто не вистачало сил. Ех! Щастя для вашого ворога, що він не зустрівся зі мною віч-на-віч.

— Ах, он як! — зі сміхом вигукнув барон. — Ви б його списом проткнули, правда? Ви мене смішите, мій друже, своїми хвастощами. Облиште, ви б затремтіли всім тілом, якби я сказав вам: «От Робін Гуд!»

Норман підстрибнув на стільці.

— Нехай буде вам відомо, — люто заперечив він, — я не боюся ні людей, ні чортів, ні взагалі кого б там не було, і в свою чергу кидаю вам виклик: спробуйте поставити мене в становище, в якому мені забракло б мужності. Оскільки з імені Робіна Гуда почалася наша бесіда, прошу вас про послугу: наведіть мене на слід цієї людини, яку вам завгодно вважати непереможною, бо ви не зуміли її здолати. Я схоплю цього розбійника, одріжу йому вуха й повішу за ногу, як поросся. Де я можу зустріти цю так звану непереможну людину?

— У Барнсдейльському лісі.

— А чи далеко цей ліс від Ноттингема?

— За два дні битою дорогою; й оскільки я був би в розпачі, шляхетний сер Гі, якби з вами сталося нещастя з моєї вини, я прошу у вас дозволу приєднати своїх людей до ваших, і ми разом вирушимо на пошуки цього негідника. Мені з вірогідного джерела стало відомо, що краща частина його людей зараз не з ним. Якщо ми будемо діяти обережно, нам буде нескладно оточити це розбійницьке гніздо, захопити ватажка, а інших віддати нашим солдатам для розправи. Мої люди жорстоко постраждали через нього в Шервудському лісі й будуть щасливі відплатити за все.

— Від усього серця приймаю вашу великодушну пропозицію, дорогий друже, — відповів норман, — бо вона дає можливість довести вам, що Робін Гуд зовсім не диявол і невидим-

ка, а щоб зрівняти наші можливості й показати, що я не збираюся діяти нишком, я одягнуся йоменом і буду боротися з Робіном Гудом.

Барон постарався приховати задоволення, доставлене йому гордовитими словами гостя, і дозволив собі висловити кілька боязких зауважень щодо небезпеки, якій піддає себе його дорогий друг, і з приводу того, що було б необережно передягатися та вступати в рукопашну битву з чоловіком, прославленим своєю силою й спритністю.

Але норман, сповнений марнолюбною самовпевненістю, обірвав удавані застереження барона, і той зі швидкістю, що робила честь його вікові, побіг віддавати розпорядження про підготовку до виступу.

Через годину сер Гі Гісборн і лорд Фіц Олвін у супроводі сотні солдат із войовничим виглядом виступили на дорогу, що мала привести їх до Барнсдейльського лісу.

Барон і його новий спільник домовилися, що Фіц Олвін поведе свій загін у задалегідь домовлене місце лісу, а там сер Гі, захистом якому від різного роду ворожих намірів буде служити костюм йомена, відділиться від них, розшукає Робіна Гуда, так чи інакше зуміє побитися з ним і, зрозуміло, відправить його на той світ. Свою перемогу норман (у ній, додамо ми, він нітрохи не сумнівався) збирався сповістити баронові особливою мелодією мисливського ріжка. Після цього знаку шериф мав оголосити про перемогу нормана й прискакати щодуху зі своїми людьми на місце битви. Побачивши труп Робіна Гуда і таким чином переконавшись у перемозі, солдати мали обшукати всі зарості, печери й убити або взяти в полон — на власний розсуд — усіх розбійників, які потраплять їм до рук.

Поки загін у великій таємниці просувався до Барнсдейльського лісу, Робін Гуд, безтурботно розтягшись у тіні густого листя Дерева Зустрічей, спав міцним сном.

Маленький Джон, сидючи поруч із ним, оберігав його сон і спокій, міркуючи про те, яка розумна, добра та чарівна в нього дружина, чарівна Уніфред, як раптом його мрії були перервані різким криком дрозда: сівши на одній із нижніх гілок Дерева Зустрічей, він свистів на весь голос, хлопаючи крилами.

Цей різкий звук розбудив Робіна; він прокинувся і злякано підхопився.

— Ну-ну, — сказав Джон. — Що сталося, милий Робіне?

— Та нічого, — відповів той, трохи заспокоївшись, — мені снився сон, і, вже й не знаю, чи говорити мені тобі про це, я злякався. Мені снилося, що на мене напали двоє йоменів, вони мене нещадно били, і я їм відповідав з безприкладною щедрістю. Але вони б перемогли мене, і я вже дивився смерті в очі, як раптом з'явилася пташка і сказала мені своєю пташиною мовою: «Тримайся, зараз я вишлю тобі допомогу». Я прокинувся й не побачив ні небезпеки, ні птаха; а виходить, сон завжди неправда, — з посмішкою додав Робін.

— Я думаю інакше, отамане, — заклопотано заперечив Джон, — бо частина вашого сну здійснилася. Он на цій гілці, що над вами, зараз тільки-но сидів дрізд і виспівував на все горло. Ви прокинулися, і це змусило його полетіти. Можливо, він хотів вас попередити.

— Невже ми настільки марновірні, друже Джоне? — весело поцікавився Робін. — Годі, у нашому віці це було б просто смішно. Нехай у це вірять дівчатка й хлопчики, не для нас ці дитячі дураці! І все-таки, — продовжував Робін, — напевно, у нашому повному небезпек житті варто звертати увагу на все, що відбувається навколо. Хто знає, можливо дрізд нам сказав: «Увага, вартові, небезпека!» Але ж ми — вартові загону веселих лісових братів. Отже, вперед: хто попереджений про небезпеку, наполовину її уник.

Робін засурмив у ріг, і на його заклик прибігли лісові брати, які походжали на сусідніх галявинах.

Робін вислав їх на дорогу, що веде в Йорк, оскільки побоюватися нападу доводилося тільки з цього боку, а сам у супроводі Джона вирушив оглядати іншу частину лісу. Уїльям і ще двоє лісових братів пішли дорогою на Менсфілд.

Оглянувши уважно всі стежини й дороги, Робін і Джон пішли слідом за Червоним Уїллом. І там, коло повороту в лощину, вони зустріли ймена, чії плечі, як плащ, укривала кінська шкіра. У той час такий дивний одяг був досить поширений серед йоркширських йоменів, які у більшості своїй займалися розведенням коней.

Йомен, який зустрівся їм, носив біля пояса меч та кинджал, і з жорстокого виразу його обличчя було видно, що людина вбивство для нього — справа звична.

— Ага! — вигукнув Робін, побачивши його. — Душею присягаюся, це відчайдушний негідник: від нього прямо віє злочинами. Я зараз розпитаю його, і якщо він по честі й совісті не відповість на мої питання, я спробую дізнатися, якого кольору в нього кров.

— Він схожий на величезного дога з міцними іклами. Обережніше, любий Робіне, залишіться тут, під деревом, я сам запитаю його ім'я, прізвисько та звання.

— Милый Джоне, — заперечив Робін, — щось у цьому хлопцеві мене притягає. Дайте-но я розберуся з ним по-своєму. Я вже давно не бився, і присягаюся Матір'ю Божою, своєю доброю заступницею, що якби я слухався ваших розумних порад, то ніколи б ні з ким жодним стусаном не обмінявся. Бережися, друже Джоне, — з посмішкою додав Робін, — як би одного разу через відсутність супротивника я на тебе не кинувся, причому просто для того, щоб повправляти собі руку; так що тобі все одно доведеться стати жертвою власної доброчливості й великодушності. Йди, доганяй Уїлла, а до мене повертайся, коли мій ріг протрубить перемогу.

— Ваша воля для мене закон, Робіне, — сердито відповів Джон, — і я зобов'язаний їй підкоритися, нехай і знехотя.

Ми залишимо Робіна продовжувати путь назустріч незнайомцеві, а самі підемо за Маленьким Джоном: покірний волі отамана, він поспішив, щоб наздогнати Уїлла і двох його супутників, які вирушили дорогою на Менсфілд.

Метрів за триста від того місця, де він залишив Робіна з Йоменом, Джон наткнувся на Червоного Уїлла і його двох супутників, які билися що було сили із дюжиною солдатів. Джон видав войовничий клич й одним стрибком опинився поруч із друзями. Але тут небезпека, і без того страшна, потроїлася: брязкіт зброї та кінський тупіт привернули увагу юнака до кінця дороги.

Там, у тіні дерев, з'явився загін солдатів, перед яким гарцював кінь у багатій зброї. На коні, тримаючи спис уперед, із гордовитим виглядом сидів шериф Ноттингема.

Джон кинувся їм назустріч, натягнув лук і прицілився в барона. Але він діяв із такою поспішністю й гарячковитістю, що занадто сильно натягнутий лук тріснув у його руках, начебто він був зі скла.

Джон насварив ні в чому не винну стрілу і схопив інший лук: його тільки-но натягав розбійник, важко поранений солдатами, які боролися з Уільямом.

Барон зрозумів значення руху й наміри стрільця; пригнувшись, він майже злився зі спиною коня, і стріла, призначена йому, збила на землю чоловіка, який їхав за ним.

Це падіння озлобило весь загін, і солдати, твердо вирішивши здобути перемогу й бачачи, що вони перевершують супротивника кількістю, пришпорили коней і кинулися вперед.

Із двох товаришів Уільяма один уже загинув, а другий ще боровся, але було зрозуміло, що він от-от упаде. Джон зрозумів, яка небезпека загрожує його двоюрідному братові. Він кинувся до супротивників, вирвав Уїлла з рук ворогів і наказав йому тікати.

— Ніколи, — гордо відповів Уїлл.

— Бога заради, Уїлле, — говорив Джон, продовжуючи відбиватися від нападників, — іди за Робіном і приведи лісових братів! На жаль! Сьогодні по зеленій траві потечуть червоні струмки: Небо попереджало нас піснею дрозда.

Уїльям поступився благанням двоюрідного брата, та й було зрозуміло, як це важливо, побачивши кількість солдат, що почали заповнювати галявину. Він завдав жакливого удару чоловікові, який намагався перепинити йому шлях, і зник у хащах.

Маленький Джон боровся, як лев, але битися з такою кількістю ворогів наодинці було чистим божевіллям. Джон був переможений; солдати зв'язали йому руки та ноги і притулили до дерева.

Тут з'явився барон, і це вирішило долю нашого бідного друга.

Прикликаний голосними звуками, лорд Фіц Олвін поспішив під'їхати.

Побачивши бранця, він люто посміхнувся, давши вихід давній ненависті.

— Ага! — сказав він, з невимовним щастям від давно очікуваної перемоги. — Нарешті ти в моїх руках, здоровенна лісова жердино! Я змушу тебе дорого заплатити за твою нахабність, перш ніж відправлю на той світ.

— Честю присягаюся, — спокійно відповів Джон, люто кусаючи при цьому свою нижню губу, — які б катування вам не здумалося застосувати, вони не зможуть змусити вас забути, що я тримав ваше життя у своїх руках, і, якщо ще у вас є влада мучити саксів, то це через мою доброту. А тепер бережіться! Зараз з'явиться Робін Гуд, і його вам не так легко буде перемогти, як мене.

— Робін Гуд! — із глузуванням відповів барон. — Незабаром проб'є і його остання година. Я дав наказ відрізати йому голову, а тіло залишити на поживу тутешнім вовкам. Солдати, — звернувся він до двох своїх вірних слуг, — слухняні виконавці моїх наказів, прив'яжіть цього негідника на спину коня, а ми, не занадто віддаляючись від цього місця, почекаємо повернення сера Гі. Швидше за все він принесе нам голову цього мерзенного Робіна Гуда.

Солдати спішилися, але були готові знову сісти на коней, а барон зручно влаштувався на купині, порослій травою, і став терпляче чекати звуків рогу сера Гі.

Залишимо його світлість відпочивати від хвилювань і подивимося, що сталося з Робіном Гудом та чоловіком, укритим кінською шкірою.

— Доброго ранку, пане, — сказав Робін Гуд, підходячи до незнайомця. — Судячи з прекрасної зброї, яку ви тримаєте в руках, ви непоганий стрілець.

— Я загубив дорогу, — промовив подорожанин, нічого не відповівши на питання, що містилося в цьому зауваженні, — і боюся, що зовсім заблукаю серед цих доріжок, галявин та стежок.

— Я добре знаю лісові стежки, пане, — чемно відповів Робін Гуд, — і, якщо вам завгодно мені сказати, у яку частину лісу вам би хотілося потрапити, я охоче буду вашим провідником.

— Я не йду в якесь певне місце, — відповів його співрозмовник, уважно розглядаючи Робіна, — але хочу підійти

ближче до самих хашців, бо сподіваюся там зустріти людину, з якою мені дуже хотілося б поговорити.

— Ця людина — ваш друг? — люб'язно запитав Робін Гуд.

— Ні, — гнівно заперечив незнайомиць, — це дуже небезпечний негідник, розбійник, за яким плаче мотузка.

— Он як! — і далі посміхаючись, сказав Робін. — А дозвольте спитати ім'я цього повішенника?

— Звичайно; його звать Робін Гуд, і, чи знаєте, юначе, я б, не жалкуючи, дав десять золотих, щоб зустрітися з ним.

— Дорогий пане, — сказав Робін Гуд, — привітайте себе з тим, що нас звів випадок, бо я можу, не спокушаючи вашої щедрості, відвести вас до Робіна Гуда. Дозвольте тільки запитати ваше ім'я.

— Мене звать сер Гі Гісборн, я багатий, і в мене багато васалів. Моє плаття, як ви розумієте, це просто спритне перевдягання. Робін Гуд навряд чи стане побоюватися настільки погано одягненого бідняка і підпустить мене до себе. Виходить, просто потрібно довідатися, де він є. Як тільки я знайду його, він помре, присягаюся вам, у нього не буде ні часу, ні можливості захищатися: я вб'ю його без жалю.

— Виходить, Робін Гуд заподіяв вам багато зла?

— Мені? Ніколи! Та я й не знав про його існування ще кілька годин тому, і якщо ви відведете мене до нього, то самі переконаєтеся, що моє обличчя йому зовсім незнайоме.

— Тоді які ж причини змушують вас зазіхати на його життя?

— А немає ніяких причин; таке моє бажання, от і все.

— Дивне бажання, дозвольте вам зауважити, і, більше того, я щиро шкодую за тогоприводу, що вас відвідують такі кровожерливі думки.

— Ну, тут ви помиляєтеся: не так вже я й злий, і, якби не цей дурень Фіц Олвін, я в цю хвилину спокійно їхав би до себе додому. Це він штовхнув мене випробувати долю, посперечавшись, що я побоюся викликати Робіна Гуда на двобій. Тепер зачеплене моє самолюбство, і я мушу перемогти будь-що-будь. Та, до речі, — додав сер Гі, — я сказав вам своє ім'я, звання і плани, тепер ваша черга відповідати на питання. Хто ви?

— Хто я? — голосно повторив Робін Гуд і суворо глянув на співрозмовника. — Ти зараз це довідаєшся: я граф Хантінгдон, король лісу; я той, кого ти шукаєш: я Робін Гуд!

Норман різко відекочив назад.

— Тоді готуйся до смерті! — крикнув він і оголив меч. — Сер Гі Гісборн слова на вітер не кидає: він запрягся тебе вбити, і ти помреш! Молися, Робіне, бо через кілька хвилин мій ріг повідомить моїм товаришам, а вони тут, неподалік, що ватажок розбійників уже тільки труп без голови.

— Переможець одержить право й обов'язок розпоряджатися тілом супротивника, — холодно відповів Робін Гуд. — Ну ж, захищайся! Ти запрягся не жаліти мене, і, якщо Пресвята Діва подарує мені перемогу, я теж учиню з тобою так, як ти того заслуговуєш. Виходить, милості жодному не буде! І нехай меч вирішує, кому жити, а кому померати!

І вони схрестили мечі.

Норман був не тільки справжнім Геркулесом, але ще й чудовим фехтувальником. Він так люто кинувся на Робіна, що змусив його відступити, і той заплутався в корінні дуба. Сер Гі, погляд якого був такий же точний, як швидка його рука, миттєво помітив, яку перевагу він одержав. Він подвоїв зусилля, і Робін відчув, як меч кілька разів зрадив йому під сильним тиском супротивника. Становище Робіна ставало все небезпечнішим: вузлуваті корені дерева обмежували його рухи, він чіплявся за них ногами і не міг рушити ні вперед, ні назад. Тоді він вирішив зробити стрибок і вирватися з невидимого кола; як загнаний олень, він вискочив на укіс дороги, але, спіткнувшись лівою ногою об гілля, впав прямо в пил.

Сер Гі був не тою людиною, яка пропускає подібну нагоду: він видав переможний клич і кинувся на Робіна з очевидною метою розітнути йому голову.

Робін побачив небезпеку; він закрити очі й із палким благанням прошепотів:

— Пресвята Мати Божа, прийди мені на допомогу! Усемилоствива заступнице, не дай загинути мені від руки цього мерзенного нормана!

І не встиг він промовити ці слова, які сер Гі не наважився перервати, прийнявши їх за останнє покаяння, як відчув, що в тіло його вливаються нові сили; він повернув свій меч вістрям до ворога, і поки той шукав, як би відбити його, Робін підхопився на ноги; тепер він був вільний у рухах і стояв на

ногах посередині дороги. Битва, що перервалася на мить, відновилася з новою силою, але перемога повернулася до Робіна. Сер Гі впустив з рук зброю й упав, не скрикнувши: клинок увійшов йому в груди — він був мертвий. Вшанувавши Бога за те, що він послав йому перемогу, Робін переконався в тому, що сер Гі справді випустив останній подих. Розглядаючи обличчя нормана, Робін згадав, що ця людина з'явилася сюди не сама, а привела із собою цілий загін і що цей загін, сховавшись десь неподалік у лісі, чекає сигналу його мисливського рогу.

— Думаю, буде правильно, — сказав собі Робін, — піти подивитися, чи не солдати барона Фіц Олвіна ці хоробрі воїни, і на власні очі переконатися, чи одержать вони задоволення, дізнавшись про мою смерть. Я натягну вбрання сера Гі, відрублю йому голову і викличу сюди його терплячих товаришів.

Робін Гуд зняв із тіла убитого основні частини його вбрання, не без відрази натягнув їх на себе і, вкривши плечі кінською шкірою, став дуже схожий на сера Гі.

Переодягшись і зробивши так, щоб голову сера Гі з першого погляду впізнати було неможливо, Робін Гуд засурмив у ріг.

У відповідь почулися переможні кличі, і Робін Гуд кинувся в той бік, звідки лунали радісні голоси.

— Прислухайтесь, прислухайтесь як слід, — вигукнув Фіц Олвін, піднімаючись, — це ріг сера Гі?

— Так, мілорде, — відповів один із людей лицаря, — помилки тут бути не може, у рогу мого хазяїна особливий звук.

— Виходить, перемога! — вигукнув старий лорд. — Хоробрий сер Гі убив Робіна Гуда.

— Ціла сотня серів Гі не змогла б убити Робіна Гуда, борючись із ним чесно й сам на сам, — прогарчав бідний Джон, хоча смертельна тривога стиснула йому серце.

— Замовкніть, довгоногий дурню! — грубо наказав барон. — І якщо у вас гарні очі, гляньте на той край галявини і ви побачите, що переможець вашого негідного ватажка, доблесний сер Гі Гісборн, бігцем прямує до нас.

Джон піднявся і, як і говорив барон, побачив йомена, наполовину схованого під кінською шкірою. Робін так добре

зображував ходу лицаря, що Джон упізнав у ньому того чоловіка, якого він залишив наодинці зі своїм другом.

Крик нестямної люті вирвався з його грудей.

— Ах, розбійнику, ах, нехристе! — у розпачі вигукнув Джон. — Він убив Робіна Гуда! Він убив найхоробрішого сакса у всій Англії! Помста! Помста! Помста! У Робіна Гуда є друзі, і в графстві Ноттингем знайдеться сотня рук, щоб помститися його вбивці!

— Молися, собако! — закричав барон. — І облиш нас у спокої; твій ватажок умер, і тебе чекає та ж доля. Молися, і постарайся позбавити свою душу на тому світі від мук, які на цьому чекають твоє тіло. Ти що думаєш, ми будемо до тебе милостивішими через твої марні погрози шляхетному лицареві, який очистив землю від безчесного розбійника? Підійди, хоробрий сер Гі, — продовжував лорд Фіц Олвін, звертаючись до Робіна Гуда, який швидко наближався до них, — ти заслужив усі наші похвали і всю нашу вдячність: ти зупинив розбій на нашій землі, ти вбив людину, яку жах, викликаний нею, оголосив непереможною, ти вбив знаменитого Робіна Гуда! Проби в мене нагороду за свою послугу: я згодний пустити для тебе в хід свій вплив при дворі, обіцяю тобі підтримку й вічну дружбу. Проби чого хочеш, шляхетний лицарю, я все готовий тобі віддати.

Робін з одного погляду оцінив становище. Люті погляди, які кидав на нього Джон, ще ясніше, ніж вдячні промови старого лорда, свідчили, що його впізнати було просто неможливо.

— Я не заслуговую такої подяки, — відповів Робін, намагаючись якомога точніше наслідувати голос лицаря. — Я вбив у чесному бою того, хто напав на мене, і, раз уже вам завгодно, дорогий бароне, щоб я сам назвав винагороду за мою перемогу, я прошу вас дозволити мені на подяку за зроблену вам послугу побитися з тим негідником, якого ви схопили: він так і пожирає мене очима, а мені це набридло; а тому я відправляю його на той світ у товариство його милого друга.

— Як вам буде завгодно! — відповів лорд Фіц Олвін, радісно потираючи руки. — Убийте його, якщо хочете, його життя належить вам.

Голос Робіна Гуда не міг обдурити Маленького Джона. Страшний тягар, який лежав йому на серці, зник, і він спокійно зітхнув.

Робін підійшов до Джона, за ним пішов барон.

— Мілорде, — зі сміхом звернувся до нього Робін, — залишіть, прошу вас, мене з цим негідником самого; я цілком упевнений, що страх ганебної смерті розв'яже йому язика й змусить відкрити мені таємницю лісового притулку їхньої зграї. Відійдіть, і людей заберіть, бо я вчиню з цікавими так само, як із тією людиною, якій належить ця голова.

І з цими словами Робін Гуд кинув свою криваву здобич у руки лорда Фіц Олвіна. Старий від жаху скрикнув, а спотворена голова сера Гі впала на землю і покотилася в пил.

Налякані солдати поспішили відійти.

Залишившись удвох з Маленьким Джоном, Робін Гуд поспішив перерізати мотузки, якими той був зв'язаний, дав йому лук і стріли сера Гі, а потім затрубив у ріг.

І не встиг його дзвінкий спів наповнити лісові хащі, як почулися грізні голоси, гілля дерев із шумом розсунулося, пропускаючи спочатку Червоного Уїлла, обличчя якого в цю хвилину було червонішим за мідь, а за ним — загін лісових братів із оголеними мечами.

Ця поява лісових братів вразила шерифа, наче грім: йому здалося, що він спить і бачить сон. Він нічого не бачив і нічого не чув, а моторошний страх скував усі його члени. Цілу хвилину, що здалася йому вічністю, він нічого не міг зрозуміти, потім ступив до того, кого прийняв за норманського лицаря, і опинився віч-на-віч із Робіном, який скинув кінську шкіру і, стоячи з оголеним мечем у руці, тримав на шанобливій відстані від себе солдатів, вражених не менше за барона.

Лорд Фіц Олвін, зціпивши зуби, не промовивши ні слова, круто повернувся і, забувши віддати наказ своїм солдатам, стрибнув у сідло і понісся щодуху.

Солдати, захоплені настільки гідним наслідуванням прикладу, повторили маневр барона і галопом помчали услід за ним.

— Нехай тебе чорти пазурами роздеруть! — розлючено вигукнув Джон. — І твоє боягузтво тебе не врятує: моя стріла летить швидше!

— Не стріляй, Джоне, — сказав Робін, утримуючи руку друга, — ти ж бачиш, що за законом природи цій людині залишилося мало жити, навіть вкорочувати на кілька днів життя старого? Нехай він живе зі своїми докорами сумління, у самотності й нестримній ненависті.

— Послухайте, Робіне, не можу я так відпустити цього старого розбійника, дозвольте мені дати йому добрий урок; нехай у нього залишиться спогад про цю прогулянку в ліс; я його не вб'ю, слово даю.

— Нехай буде по-твому, але тоді стріляй скоріше, бо він зараз сховається за поворотом.

Джон вистрілив, і судячи з того, як барон підстрибнув у сідлі і як поспішно став витягати стрілу з місця, куди вона встромилася, стало ясно, що шляхетний лорд ще довго не зможе сидіти верхи та спокійно відпочивати у кріслі.

Маленький Джон вдячно потиснув руки свого рятівника; Уїлл попросив Робіна розповісти про його подвиги, і кінець цього пам'ятного дня минув радісно й безтурботно.

РОЗДІЛ V

Для барона Фіц Олвіна Робін Гуд був жахом його життя, а наполегливе бажання сповна помститися за всі приниження, що заподіяв йому цей юнак, ні на хвилину не переставало мучити його. Щоразу ворог перемагав його, проте це не завважало баронові до нагаду і вже після поразки присягатися, що він знищить усю зграю проклятих розбійників.

Нарешті барон змушений був визнати, що силою він ніколи Робіна не візьме, і вирішив удатися до хитрості. Після довгих міркувань він склав план, який давав йому надію знайти спосіб мирним шляхом заманити Робіна Гуда у свою пастку. Не втрачаючи ні хвилини, він вислав за одним багатим торговцем з Ноттингема і довірив йому свої задуми, порадивши ні в якому разі ні з ким ними не ділитися.

Чоловік цей, від природи нерішучий і слабкий, дав легко себе вмовити і запалав тією ж ненавистю, яку барон відчував до того, кого він називав грабіжником з великої дороги.

Наступного ж дня після розмови з лордом Фіц Олвіном торговець, вірний обіцянці, яку він дав гнівливому старому, зібрав у себе вдома шляхетних городян і запропонував їм разом звернутися до шерифа, щоб той дарував їм милостивий дозвіл провести змагання стрільців з лука, на яких жителі Ноттингемшира й Йоркшира могли б позмагатися в спритності.

— Оскільки між жителями наших графств існує давнє суперництво, — додав торговець, — заради слави нашого міста я буду щасливий надати нашим сусідам можливість показати свою спритність, а насправді дати нагоду відзначитися нашим влучним стрільцям; а щоб зробити рівними можливості суперників, місцем змагань ми оберемо кордон між графствами, а нагородою переможцеві буде стріла зі срібним наконечником і золотим оперенням.

Городяни, яких скликав спільник лорда Фіц Олвіна, охоче прийняли цю пропозицію й у супроводі торговця вирушили до барона просити дозволу влаштувати між двома графствами-суперниками змагання в стрільбі з лука.

Старий прийшов у захват від удалого початку втілення своїх задумів, але постарався приховати свої почуття і з виглядом повної байдужості дав свою згоду, додавши, що коли його присутність може зробити свято більш привабливим і блискучим, то він вважатиме своїм обов'язком і задоволенням керувати іграми.

Городяни одностайно заявили, що присутність їхнього законного сеньйора для них — благословення Небес, і виявили таке задоволення від його обіцянки прибути на змагання, начебто мали до нього найніжніші почуття. Вони вийшли із замку в радісному настрої і з неймовірним здивуванням розповіли співгромадянам про люб'язності барона, захоплено жестикулюючи та прославляючи Фіц Олвіна. Ці добрі люди зовсім не звикли, щоб їхній сеньйор-норман обходився з ними настільки ввічливо!

Мистецьки складене оголошення повідомляло, що незабаром відбудеться змагання між жителями Ноттингемшира і Йоркшира. Був призначений день змагання, а місцем його проведення обрали долину між Барнсейдльським лісом і селом Менсфілд. Оскільки були вжиті всі заходи щодо того, щоб

звістка про змагання досягла найвіддаленіших куточків обох графств, вона дійшла і до вух Робіна Гуда. Юнак негайно ж вирішив взяти в них участь і підтримати честь міста Ноттингема. До Робіна дійшли також чутки, що сам барон Фіц Олвін має керувати цими іграми. Така поблажливість настільки мало узгоджувалася з похмурою й відлюдною вдачею старого, що Робінові відразу стали зрозумілі таємні задуми шляхетного лорда.

— Ну що ж, — вирішив наш герой, — підемо на ризик, але вжиємо всіх необхідних заходів для гідного захисту.

Напередодні змагання Робін зібрав усіх своїх людей і оголосив їм, що він має намір взяти участь в іграх і одержати нагороду на честь міста Ноттингема.

— Хлопці, — додав Робін, — запам'ятайте гарненько: на змаганні буде присутній барон Фіц Олвін, і в нього, безсумнівно, є особливі причини, через які він так хоче сподобатися йоменам. Я думаю, що знаю ці причини: це чергова спроба захопити мене. Так що я візьму із собою сто сорок чоловік: шість із них візьмуть участь у змаганні, а інші змішаються з глядачами й у разі підступу будуть готові діяти за першим же закликком. Зброю тримайте напоготові і постарайтеся витримати боротьбу не на життя, а на смерть.

Усі накази Робіна Гуда були точно виконані, і в призначену годину його люди невеликими групами вирушили в Менсфілд, куди дісталися без будь-яких пригод і де вже зібралася численна юрба.

У змаганнях мали взяти участь Робін Гуд, Маленький Джон, Червоний Уїлл, Мач і ще п'ять осіб. Одягнені вони всі були по-різному й один з одним майже не розмовляли, щоб їх не впізнали.

Місцем, обраним для змагань, була велика галявина на краю Барнсдейльського лісу, трохи осторонь від великої дороги. Величезні гучні юрби тіснилися в обгородженому просторі, в середині якого стояли ратні щити. Навпроти стрільбища був споруджений поміст, що очікував барона, на якого була покладена честь судити ігри та вручати нагороди.

Незабаром з'явився і сам шериф у супроводі солдатів. Ще осіб п'ятдесят солдатів, які належали йому й були переодяг-

нені йоменами, змішалися з юрбою — їм було наказано помічати всіх підозрілих і доставляти їх самому шерифові.

Уживши цих запобіжних заходів, лорд Фіц Олвін сподівався, що Робін Гуд, чия пристрасть до пригод змушувала його нехтувати небезпекою, з'явиться один, і лордові, нарешті, пощастить — йому вдасться помститися розбійникові, чого він так довго чекав із надлюдським терпінням.

Для захисту честі свого графства жителі Ноттингема обрали Робіна Гуда та його людей, а йоркширці виставили йоменів, які показали себе кращими стрільцями.

Почалися змагання: троє стрільців із Ноттингема зачепили щити, але жоден не влучив у середину. Потім вийшли три йоркширських йомени: вони стріляли із тим же результатом. Потім з'явився Червоний Уїлл і з надзвичайною легкістю влучив у саму середину щита.

— Ура Ноттингемширу! — закричали городяни Ноттингема, кидаючи в повітря шапки, не думаючи про те, що знайти їх потім у такому натовпі буде неможливо.

Поставили нові щити; усі люди Робіна, від Маленького Джона до останнього стрільця, легко влучали в них. Підійшла черга Робіна Гуда: він швидко пустив одну за одною три стріли і всі вони влучили у ціль.

Юрба була в захваті, зашуміла, а Ноттингемські городяни стали битися об заставу на чималі гроші.

Були вигадані й інші випробування, і в усіх Робін легко здолав своїх суперників, хоча вони й були вмілими стрільцями.

У юрбі почулися голоси, що сам Робін Гуд не зміг би боротися з йоменом у червоній куртці (так глядачі прозвали Робіна).

Це припущення, настільки небезпечне для Робіна, швидко перетворилося на впевненість, і пробігла чутка, що переможець ігор і є сам Робін Гуд.

Йоркширці, принижені поразкою, почали відразу кричати, що коли в боротьбі бере участь такий стрілець, як Робін Гуд, то шанси сторін наперед нерівні. Вони скаржилися, що честі їхніх стрільців завдана образа і що вони програли у суперечках гроші (а для них це було найсуттєвіше), і в надії забрати їх назад спробували від слів перейти до бійки.

Як тільки лісові брати зрозуміли, що їхні суперники мають ворожі наміри, вони, ніби випадково, зібралися в одному місці й склали загін на вісімдесят шість осіб.

Поки серед сперечальників розгаралася сварка, Робіна Гуда під радісні крики жителів Ноттингема підвели до шерифа.

— Дорогу переможцеві! Слава влучному стрільцеві! — кричало дві сотні голосів. — Він виграв приз!

Робін Гуд, скромно опустивши голову, у шанобливій позі стояв перед лордом Фіц Олвіном.

Той вдивлявся в нього, намагаючись розгледіти риси обличчя. Щось у поставі, а можливо, і в одязі юнака змушувало його запідозрити, що перед ним невловимий розбійник, але впевненість ця була слабка, а сумніви великі, і барон не наважувався на поспішні дії зі страху все зіпсувати. Він простягнув Робіну стрілу, сподіваючись упізнати його з голосу, але юнак обдурив сподівання барона: він узяв стрілу, чемно вклонився і заткнув її за пояс.

Кілька митей обоє мовчали, потім Робін зробив вигляд, що збирається йти, і в ту хвилину, коли зневірений барон вирішив вдатися до якихось дій, підняв голову, пильно подивився на нього і зі сміхом сказав:

— Наймиліший друже, немає таких слів, які б змогли висловити всю мою подяку за дарунок, який ви зараз мені піднесли. Повернувшись під зелений дах мого самотнього житла, я дбайливо збережу в серці це дорогоцінне свідчення вашої доброти до мене. Від усієї душі бажаю вам усього найкращого, о шляхетний сеньйоре міста Ноттингема.

— Заарештуйте його! Заарештуйте! — прогарчав барон. — Солдати, виконуйте свій обов'язок. Ця людина — Робін Гуд, хапайте його!

— Підлий боягузе! — відповів Робін. — Ви ж оголосили, що ігри будуть публічними й відкритими для всіх, щоб кожен без винятку міг отримати задоволення, нічого не побоюючись.

— Вигнанець позбавлений усіх прав, — сказав барон. — Запрошені були чесні громадяни, а ти таким не є. Хапайте цього розбійника, солдати!

— Першого, хто зробить хоч крок, я вб'ю! — закричав Робін Гуд громовим голосом і спрямував свій лук на одного

молодця, який рушив до нього; однак, побачивши, що йому загрожує, солдат відступив і зник у юрбі.

Робін просурмив у ріг, і його веселі лісові брати, готові до кривавої сутички, стали стрімко пробиватися крізь юрбу, щоб його захистити. Робін став посередині, наказав усім приготувати луки й повільно відступати, бо солдатів барона було надто багато, щоб вступати з ними в боротьбу, не ризикуючи пролити потоки крові.

Розлючений барон очолив своїх людей і віддав наказ, щоб вони затримали розбійників; солдати скорилися, а йоркширці, розлючені своєю поразкою, у розпачі через те, що вони програли стільки грошей, побившись об заставу, приєдналися до солдатів і разом з ними кинулися переслідувати лісових братів. Але городяни Ноттингема відчували до Робіна Гуда щирі дружні почуття та вдячність і не бажали віддавати його на розправу нещадним солдатам свого сеньйора. Вони розступалися, пропускаючи лісових братів, і, вітаючи їх теплими словами, знову сходилися за ними.

На нещастя, захисники Робіна Гуда були недостатньо сильні й численні, щоб довго прикривати його відступ, і солдати, розігнавши їх, кинулися тією дорогою, якою швидким кроком відступали лісові брати.

Почалося завзяте переслідування; час від часу лучники оберталися й обсіпали солдатів стрілами; ті відповідали, як могли, і, хоча зазнали великих втрат, мужньо продовжували переслідувати втікачів.

Така перестрілка продовжувалася вже годину, як раптом Маленький Джон, який разом із Робіном ішов на чолі лісових братів, різко зупинився і сказав своєму ватажкові:

— Дорогий друже, прийшла моя година; я серйозно поранений, сили мої закінчуються, і йти я більше не можу.

— Як! — вигукнув Робін. — Ти поранений?

— Так, — відповів Джон, — у мене прострілене коліно, і за півгодини я втратив стільки крові, що не в змозі йти. Я не зможу більше стояти на ногах.

І з цими словами Джон упав горілиць.

— Боже мій! — вигукнув Робін, опускаючись на коліна поруч зі своїм хоробрим другом. — Джоне, хоробрий мій Джо-

не, мужайся, обіприся на мене, спробуй піднятися, я зовсім не втомився, я допоможу тобі йти, ще кілька хвилин, і ми будемо в безпеці. Дай я перев'яжу рану і тобі відразу полегшає.

— Ні, Робіне, це не допоможе, — ослабим голосом відповів Джон, — нога в мене немов оніміла, я не можу навіть рушити; не зупиняйся, залиш нещасного, який хоче тільки вмерти.

— Мені залишити тебе!? — вигукнув Робін. — Ти ж знаєш, що я не здатний на такий вчинок.

— Це не поганий вчинок, Робе, а обов'язок. Ти перед Богом відповідаєш за життя людей, відданих тобі душею й тілом. Залиш же мене тут, але, якщо ти любиш мене, якщо ти колись любив мене, не дай цьому підлому шерифові захопити мене живим: удар мене в серце мисливським ножом, нехай я помру як чесний і хоробрий сакс. Послухай моє благання, Робіне, вбий мене, позбав мене жорстоких страждань і болю, не дай потрапити живим до рук ворогів: ці нормани настільки підлі, що їм буде приємно ображати мене в мою останню годину.

— Послухай, Джоне, — відповів Робін, витираючи набіглу сльозу, — не проси мене про неможливе; ти знаєш, що я ніколи не залишу тебе помирати без допомоги і вдалині від себе, ти знаєш, що я пожертвую своїм життям і життям своїх людей, щоб врятувати твоє. Ти знаєш і те, що я скоріше віддам останню краплю своєї крові, захищаючи тебе, ніж залишу одного. І якщо я помру, Джоне, то поруч із тобою, і в кращий світ, як було й тут, ми ввійдемо разом, наші серця будуть і там як одне ціле.

— Якщо Небо відвернеться від нас, — сказав Уїлл, обіймаючи свого двоюрідного брата, — ми будемо боротися та помремо поруч із тобою, і ти побачиш, що є ще хоробрі молодці на цій землі. Хлопці, — сказав Уїлл, поглянувши на лісових братів, — от лежить ваш друг, товариш і командир, він смертельно поранений; як ви думаєте, ми маємо його залишити, щоб негідники, які нас переслідують, поглумилися над ним?

— Ні, сто разів ні! — в один голос відповіли лісові брати. — Станемо навколо і помремо, захищаючи його.

— Дозвольте, — підійшовши до них, сказав силач Мач, — але мені здається, нам нема чого ризикувати своїм життям.

Джон поранений у коліно, отже, його можна нести, не боячись кровотечі. Я візьму його на плечі і понесу, поки йдуть мої ноги.

— І якщо ти впадеш, Маче, — сказав Уїлл, — я тебе заміню, а після мене інший. Адже так, хлопці?

— Так, так! — дружно відповіли лісові брати.

Незважаючи на спроби Джона протидіяти цьому, Мач за допомогою Робіна підняв пораненого і звалив собі на плечі. Після цього втікачі поспішно відновили відступ. Але вимушена зупинка дала можливість солдатам скоротити відстань. Лісові брати вистрілили в них залпом і подвоїли швидкість, сподіваючись досягти свого притулку, оскільки були впевнені в тому, що в солдатів не вистачить ні сил, ні мужності, щоб переслідувати їх так далеко. Раптом на одному з роздоріжж, які губились удалині, веселі брати побачили крізь листя дерев вежі якогось замку.

— Кому належить маєток? — запитав Робін. — Можливо, хтось із вас знає власника?

— Я знаю, отамане, — відповів чоловік, який недавно приєднався до загону.

— Як ти думаєш, цей сеньйор добре прийме нас? Якщо він не відчинить нам воріт, ми загинули.

— Я відповідаю за доброзичливість сера Ричарда Рівнинного, — відповів розбійник. — Це хоробрий сакс.

— Сер Ричард Рівнинний! — вигукнув Робін. — Ну тоді ми врятовані. Уперед, хлопці, вперед. Слава Пречистій Діві, — продовжував Робін, із вдячністю осіняючи себе хресним знаменням, — вона ніколи не залишає нужденних у годину небезпеки! Червоний Уїлле, йди вперед і скажи сторожеві коло звідного моста, що Робін Гуд і частина його людей, переслідуваних норманами, просять у сера Ричарда Рівнинного дозволу ввійти в його замок.

Уїлл зі швидкістю стріли помчав до маєтку сера Ричарда. Робін і його товариші рушили за ним.

Незабаром над стінами замку здійнявся білий прапор, з фортечних воріт виїхав вершник і в супроводі Уїлла галопом поскакав назустріч Робінові Гуду. Доскакавши до нього, він зістрибнув на землю і простягнув йому обидві руки.

— Пане, — сказав юнак, схвильовано стискаючи руки Робіна, — я Герберт Гоуер, син сера Ричарда. Батько доручив мені сказати вам, що в нашому будинку ви бажаний гість і що він буде найщасливішим із людей, якщо ви надасте йому можливість хоч якось віддячити вам за те, чим ми вам зобов'язані. Я належу вам душею й тілом, сер, — додав юнак у пориві подяки, — розраховуйте на мене так.

— Дякую вам від усього серця, мій юний друже, — відповів Робін, обіймаючи Герберта, — ваша пропозиція дуже приваблива, бо я був би щасливий мати помічником такого люб'язного кавалера. Але зараз подумаємо про небезпеку, що загрожує моїм людям. Вони падають від втоми, а мій найдорожчий друг поранений у ногу норманською стрілою, і вже майже дві години нас переслідують солдати барона Фіц Олвіна. От вони, хлопчику мій, — продовжував Робін, показуючи Гербертові на солдатів, що з'явилися на дорозі, — якщо ми не поспішимо сховатися за стінами замку, вони нас здоженуть.

— Звідний міст вже опущений, — сказав Герберт, — поспішаймо, і через десять хвилин вам не доведеться боятися нападу ворогів.

Шериф і його солдати саме наспіли до замку, щоб побачити, як веселі брати проходять по звідному мосту. Впавши у розпач від нової поразки, барон Фіц Олвін відразу прийняв сміливе рішення вимагати в сера Ричарда іменем короля видачі людей, які, без сумніву, зловживаючи його довірою, скористалися його захистом. За вимогою лорда Фіц Олвіна лицар з'явився на валу фортеці.

— Ричарде Рівнинний, — звернувся до нього барон, дізнавшись у своїх солдатів ім'я власника замку, — чи знаєте ви людей, які щойно увійшли у ваш замок?

— Я знаю їх, мілорде, — холодно відповів лицар.

— Як, ви знаєте, що їхній проводир — негідник, розбійник та ворог короля, і даєте йому притулок? Чи знаєте ви, що ви будете покарані за це, як зрадник?

— Я знаю, що цей замок і землі навколо нього — моя власність, я знаю, що можу діяти тут, як хочу, і приймати в себе тих, кого вважатиму гідним цього. От моя відповідь, пане:

зробіть ласку негайно ж забратися, якщо ви не хочете вступити в бій, перевага в якому не буде на вашому боці, бо в моєму розпорядженні сотня озброєних людей і найгостріші в цьому краї стріли. Бажаю вам усього доброго, пане.

І промовивши ці глузливі слова, лицар пішов із фортечного валу.

Барон, який почував, що на його солдатів надії мало, не зважився напасти на замок і відступив. З люттю в душі він зі своїми людьми рушив до Ноттингема.

— Ласкаво просимо в мій дім, любий Робіне. Адже тим, що я його маю, я завдячую твоїй доброті, нехай тисячу разів буде благословенний твій прихід, — промовив сер Ричард, обіймаючи гостя.

— Спасибі, лицарю! — відповів Робін. — Але, заради Бога, не говори про цю незначну послугу, яку я мав задоволення тобі зробити. Ти сторазово відплатив мені за неї своєю дружбою, а сьогодні врятував мене від справжньої небезпеки. Знаєш, я привів тобі пораненого і хотів би, щоб ти поставився до нього з усією можливою увагою.

— Я з ним буду поводитися, як з тобою, милий Робіне.

— Тобі цей гідний хлопець знайомий, лицарю, — продовжував Робін. — Це Маленький Джон, мій перший помічник, найдорожчий і найвірніший з моїх товаришів.

— Моя дружина і Лайла зараз ним займуться, — відповів сер Ричард, — вони будуть добре за ним доглядати, ти можеш бути спокійним щодо цього.

— Якщо ви говорите про Маленького Джона, а точніше, про найбільшого з усіх Джонів, хто колись бився палицею, — сказав Герберт, — то його вже оглядає один досвідчений лікар з Йорка, який тут, у замку, з учорашнього вечора. Він перев'язав рану й пообіцяв, що хворий незабаром одужає.

— Слава Богові! — вигукнув Робін Гуд. — Мій любий Джон у безпеці! Ну а тепер, лицарю, — додав він, — я весь до ваших послуг і до послуг вашої милої родини.

— Моя дружина та Лайла з нетерпінням чекають на тебе, любий Робіне, — сказав лицар. — Вони в сусідній кімнаті.

— Милий батьку, — зі сміхом промовив Герберт, — я сказав своєму другові, — і з цими словами Герберт показав на

Червоного Уїлла, — що я щасливий чоловік найкрасивішої жінки на світі, і знаєте, що він мені відповів?

Сер Ричард і Робін із посмішкою переглянулися.

— Він стверджує, — продовжував Герберт, — що краса його дружини не має рівних. Але я йому зараз покажу Лайлу, і тоді...

— Ах, якби ви бачили Мод, ви б так не говорили... Адже правда, Робіне?

— Звичайно, Герберт би зрозумів, що Мод дуже красива, — примирливо сказав Робін.

— Безумовно, безумовно, — відповів Герберт, — але Лайла надзвичайно чарівна, — вимовив Герберт, — і, на мій погляд, ні одну жінку не можна з нею порівняти.

Червоний Уїлл вислухав ці слова, насупившись. Відолаха відчував, що його самолюбство чоловіка трохи вражене.

Але треба віддати йому належне: побачивши дружину Герберта, він скрикнув від замилювання.

Лайла справдила надії, які на неї покладалися в дитинстві: красива дівчинка з монастиря Сент-Мері перетворилася на чудову жінку. Висока, гнучка й витончена, як молода лань, Лайла зустріла гостей, скромно опустивши голову, з божественною посмішкою на рожевих губках. Вона сором'язливо підняла на Робіна величезні сині очі й простягнула йому руку.

— Наш рятівник для мене не чужа людина. — сказала вона мелодійним голосом.

Онїмівши від замилювання, Робін Гуд підніс до губ білу руку Лайли.

Герберт, який стояв поруч із Робіном, сказав Уїллові з гордою ніжністю:

— Друже Уїльяме, представляю вам мою дружину...

— О, вона дуже гарна, — тихо сказав Червоний Уїлл, — але Мод... — додав він ще тихіше.

Більше він нічого сказати не встиг, оскільки Робін Гуд поглядом наказав йому не висловлювати більше ніяких суджень про чарівну дружину Герберта.

Після того як дружина сера Ричарда і його гості обмінялися люб'язностями, лицар залишив Уїлла та свого сина розмовляти з дамами й, відвівши Робіна Гуда убік, сказав йому:

— Милий Робіне, я хочу дати тобі доказ, що люблю тебе більше за всіх людей на світі, і знову переконую тебе у своїй дружбі, щоб ти поведився у моєму будинку як вважаєш за потрібне і як тобі зручно. Поки цей будинок може тебе захищати, ти будеш тут у безпеці, і я зі зброєю в руках буду протистояти всім шерифам королівства. Я дав наказ закрити ворота і не впускати нікого в замок без мого дозволу. Усі мої люди озброєні й готові дати відсіч найпотужнішому нападкові. Твої люди відпочивають; дай їм тиждень спокійно пожити, а потім ми обговоримо, що тобі варто робити.

— Я охоче залишуся тут на кілька днів, але з одною умовою, — відповів Робін.

— З якою?

— Мої люди повернуться завтра в Барнсейдський ліс; Червоний Уїлл вирушить із ними і повернеться сюди зі своєю ненаглядною Мод, Маріанною і дружиною бідного Джона.

Сер Ричард погодився з цією пропозицією від усього серця, і все влаштувалося дуже добре на взаємне задоволення.

Два тижні в Рівнинному замку пролетіли весело й непомітно, а потім Робін, Маленький Джон, який повністю одужав від рани, Червоний Уїлл зі своєї незрівнянної Мод, Маріанна й Уїніфред повернулися під захист Барнсейдського лісу.

Ну а барон Фіц Олвін наступного дня після свого повернення в Ноттингем вирушив у Лондон, домігся аудієнції в короля і розповів йому про свої невдачі.

— Вашій величності, без сумніву, здаватиметься дивним, — сказав він, — що лицар, у якого Робін Гуд попросив притулку, відмовився видати мені цього злочинця, хоча я й вимагав цього вашим ім'ям.

— Як? Лицар до такої міри знехтував повагою до свого монарха!? — із гнівом вигукнув Генріх II.

— Так, ваша величносте, лицар Ричард Гоуер Рівнинний відхилив мої справедливі вимоги; він мені відповів, що у своїх володіннях він сам собі король і його дуже мало турбує могутність вашої величності.

Як ми бачимо, для користі справи гідний барон не соромився нахабно брехати.

— Ну що ж! — відповів король. — Ми самі розберемося з цим зухвалим негідником. Через два тижні ми будемо в Ноттингемі. А поки візьміть із собою стільки солдат, скільки вважаєте за необхідне, щоб вступити у бій, і, якщо якась прикра обставина завадить нам з вами з'єднатися, зробіть усе, що буде у ваших силах; постарайтеся самі захопити цього невловимого Робіна Гуда й лицаря Ричарда, посадіть їх у найпохмурішу з ваших темниць і, коли вони будуть надійно сховані, зверніться до нашого правосуддя. Тоді ми й подумаємо, як нам варто чинити далі.

Барон Фіц Олвін виконав лише частину наказів короля. Він зібрав численне військо і рушив на його чолі на замок сера Ричарда. Але бідного барона переслідували невдачі, і до замку він прибув наступного дня після того, як Робін звідти виїхав.

Старому сеньйорові й на думку не спало напасти на Робіна в лісовому притулку. Неприємні спогади і біль нижче спини, який все ще ускладнював лордові прогулянки верхи, прохолоджували його запал. Він не знайшов кращого виходу, ніж захопити сера Ричарда; але, оскільки приступом узяти його замок було нелегко й небезпечно, він вирішив удатися до хитрості, розсудивши, що це буде надійніше.

Барон розпустив своїх людей, залишивши при собі тільки два десятки найміцніших з-поміж них, і влаштував засідку неподалік від замку.

Чекання було недовгим: наступного ранку сер Ричард із сином та декількома слугами потрапили в розставлену пастку і, незважаючи на їхній доблесний опір, були скручені, прив'язані до коней і повезені в Ноттингем.

Один зі слуг сера Ричарда зумів утекти і, весь поранений, з'явився до своєї господині з цією сумною звісткою.

Леді Гоуер, збожеволівши від горя, хотіла вирушити до чоловіка, але Лайла зуміла пояснити нещасній жінці, що це нічим не полегшить долю обох чоловіків, і порадила свекрусі звернутися до Робіна Гуда, бо він один міг правильно оцінити становище сера Ричарда та сприяти його звільненню.

Леді Гоуер погодилася з міркуваннями молодшої жінки і, не втрачаючи ні хвилини, взяла із собою двох вірних слуг, сіла на коня й поскакала в Барнсдейльський ліс.

Один із лісових братів, який залишився в замку через хворобу, знайшов у собі сили проводити леді Гоуер до Дерева Зустрічей.

Завдяки щасливому випадку, Робін Гуд був на своєму звичайному місці.

— Благослови вас Боже, Робіне! — вигукнула леді Гоуер, стрімко зістрибнувши з коня. — Я приїхала до вас як прохачка, я приїхала благати вас, в ім'я Святої Діви, про нову милість.

— Ви мене лякаєте, леді, заради Бога, що з вами? — у крайньому здивуванні відгукнувся Робін. — Скажіть, що трапилося, я до ваших послуг.

— Ах, Робіне, — ридуючи, відповіла бідна жінка, — мій чоловік і син викрадені вашим ворогом, шерифом Ноттингема. Ах, Робіне, врятуйте мого чоловіка, врятуйте мою дитину, зупиніть негідників, які хочуть їх знищити; їх небагато, і вони щойно виїхали із замку.

— Заспокойтеся, пані, — сказав Робін Гуд, — ваш чоловік незабаром повернеться до вас. Згадайте також про те, що сер Ричард — лицар, і тому підлягає лише королівському суду. Який би не був могутній барон Фіц Олвін, він не може відправити на смерть шляхетного сакса. Щоб зважитися на таке, сера Ричарда слід судити, якщо тільки провина, яку йому закидають, дає привід для суду. Заспокойтеся, витріть сльози, незабаром ви обіймете і сина, і чоловіка.

— Нехай почує вас Бог! — промовила леді Гоуер, молитовно складаючи руки.

— А тепер, пані, дозвольте дати вам пораду: повертайтеся в замок, замкніть ворота і накажіть не впускати до вас нікого стороннього. Я ж зберу своїх людей і буду переслідувати барона до Ноттингема.

Леді Гоуер, трохи заспокоєна словами чоловіка, вирушила назад.

Робін Гуд же оголосив своїм людям, що сер Ричард арештований, і тому він збирається наздогнати шерифа. Лісові брати дружно видали войовничий клич, висловлюючи цим почасти своє обурення зрадництвом барона, почасти радість, бо їм знову випала нагода постріляти з лука, і стали поспішно готуватися до виступу.

Робін став на чолі своїх доблесних бійців і в супроводі Маленького Джона, Червоного Уїлла й Мача почав переслідування шерифа.

Після довгого й виснажливого переходу вони досягли міста Менсфілда, і там Робін довідався в одного шинкаря, що солдати барона після короткого відпочинку вирушили в дорогу до Ноттингема. Робін Гуд запропонував своїм людям перепочити, залишив з ними Мача й Маленького Джона і разом з Червоним Уїллом галопом понісся до Дерева Зустрічей у Шервудському лісі. Доїхавши до підземного притулку, Робін Гуд засурмив у мисливський ріг, і на цей знайомий заклик збіглися близько сотні лісових братів.

Робін повів цей новий загін так, щоб солдати барона опинилися затиснутими в кліщі, оскільки загін з Барнсдейльського лісу після годинного відпочинку мав виступити в напрямку Ноттингема.

Незабаром Робін зі своїми людьми був уже неподалік від міста і, на своє велике задоволення, дізнався, що шериф тут ще не проходив. Робін вибрав зручне місце, половину своїх людей сховав, а іншу поставив коло узбіччя дороги.

І от на дорозі з'явилося десь шість солдатів, а це свідчило про те, що барон зі своїм загоном уже близько. Зберігаючи мовчання, лісові брати приготувалися влаштувати їм теплу зустріч. Дозорців вони безперешкодно пропустили вперед, і, коли барон уже вирішив, що його загонові ніщо не загрожує, пролунав звук рогу; перший залп стріл скопив передню шеренгу солдатів, які рухалися зімкнутим строєм.

Шериф наказав зупинитися й вислав десятки три солдатів прочесати чагарник. Це означало відправити їх на вірну загибель.

Розділившись на дві групи, солдати були негайно оточені, змушені скласти зброю і здатися на милість переможця.

Вирішивши проблему з ними, лісові брати напали на варту барона; вона була прекрасно озброєна, та й володіла зброєю краще, а тому зятято захищалася.

Робін Гуд і його люди хотіли звільнити сера Ричарда і його сина, а прибулі з Лондона кавалеристи намагалися захопити самого Робіна Гуда, щоб одержати за нього обіцяну королем винагороду.

Тому боротьба була запеклою, й перемога схилялася то на один, то на інший бік, але тут почувся бойовий клич — це підходив другий загін лісових братів, і становище різко змінилося. Маленький Джон і його люди, які підійшли з боку Барнсдейла, люто й нескоримо кинулися в саму гущавину сутички.

Близько дюжини лучників пробилися до сера Ричарда і його сина, розв'язали їх, дали їм зброю і безстрашно вступили у рукопашний бій із закованими в лати й одягненими в кольчуги норманами.

Із захопленням і легковажністю юності Герберт із декількома лісовими братами вривався у стрій охоронців барона. Хоробрий юнак боровся з вершниками чверть години, але їх було багато, і він уже міг поплатитися за свою нерозсудливість, як раптом один із лучників, чи то бажаючи йому допомогти, чи то сподіваючись цим змінити результат битви, швидко прицілився в барона і вистрілив; стріла простромила наскрізь шию лорда, і лучник, скинувши його під копита коня, відрубав йому голову. Піднявши цю голову на вістря меча, він крикнув громовим голосом:

— Подивіться на вашого вождя, норманські пси, гляньте останній раз на мерзенне обличчя вашого гордія-шерифа і здавайтеся, або вас чекає та ж до...

Він не закінчив: один із норманів розрубав йому голову, і він упав на землю.

І все-таки смерть лорда Фіц Олвіна змусила норманів скласти зброю і просити милості.

За наказом Робіна, частина лісових братів повела переможених у Ноттингем, а сам він з невеликим загоном залишився, щоб подбати про поранених, віддати землі мертвих і знищити всі сліди битви.

— Прощай назавжди, кривавий залізний стариганю! — сказав Робін, з гіркотою глянувши на тіло барона. — Нарешті ти знайшов смерть і тепер тобі віддасться за всі твої погані справи. Серце твоє було ненажерливим і не знало жалості, а рука твоя була карою для нещасних саксів; ти знущався над своїми васалами, ти зрадив свого короля, ти залишив свою дочку; ти заслужив усі муки пекла. І все-таки я молю Бога в його нескінченному милосерді простити твої гріхи і пожалі-

ти твою душу. Ричарде, — звернувся Робін до лицаря, коли солдати підняли тіло старого барона і понесли його в напрямку до Ноттінгема, — сьогодні сумний день. Ми врятували тебе від смерті, але не від біди, бо майно твоє буде конфісковане. Краще б тобі ніколи не знати мене, мій добрий Ричарде.

— Чому? — здивовано запитав лицар.

— Тому що ти і без моєї допомоги зумів би віддати борг абатові Сент-Мері, тоді вдячність не змусила б тебе зробити мені послугу. Я мимоволі став винуватцем твого нещастя: ти будеш вигнаний з королівства, твій будинок перейде до якогось нормана, твоя родина зазнає нестатків, і все через мене... Бачиш, сер Ричард, яка небезпечна дружба зі мною!

— Милій Робіне, — із невимовною ніжністю відповів лицар, — моя дружина і діти живі, ти мій друг, то про що мені шкодувати? Якщо король засудить мене до вигнання — я піду із замку своїх батьків голіруч, та все-таки буду почувати себе щасливим і благословлятиму ту годину, коли я зустрів шляхетного Робіна Гуда!

Юнак повільно похитав головою.

— Давай поговоримо серйозно про твоє становище, Ричарде, — заперечив він. — Звістка про цю подію дійде до Лондона, і король буде невблаганний. Ми напали на його власних солдатів, і він змусить тебе заплатити за їхню поразку не вигнанням, а ганебною смертю. Залиш свій будинок, ходімо зі мною, і я даю тобі слово честі, що до останнього мого подиху ти будеш у безпеці під охороною моїх людей.

— Від усього серця приймаю твою великодушну пропозицію, Робіне, — відповів сер Ричард, — приймаю з радістю і вдячністю; але, перш ніж оселитися в лісі, я спробую (і я мушу це зробити заради майбутнього моїх дітей) зм'якшити гнів короля. Можливо, велика сума грошей, яку я йому запропоную, змусить його пожаліти життя шляхетного лицаря.

У той же вечір сер Ричард вислав листа до Лондона, щоб попросити одного свого могутнього родича заступитися за нього перед королем. Гонець щодуху прискакав назад із Лондона і повідомив своєму хазяїнові, що Генріх II надзвичайно розгніваний через смерть барона Фіц Олвіна і послав добірний загін своїх солдатів у замок сера Ричарда з наказом повісити його

разом із сином на першому ж дереві. Командир загону, оди небагатий норман, одержав від короля як винагороду для себе і свого потомства Рівнинний замок у володіння.

Родич сера Ричарда повідомляв також засудженому, що в Ноттингемшир, у Дербішир і в Йоркшир висланий королівський указ, відповідно до якого той, хто зуміє живим чи мертвим доставити Робіна Гуда до шерифа одного з трьох вказаних вище графств, одержить надзвичайно високу винагороду.

Сер Ричард відразу ж сповістив Робіна Гуда про небезпеку й повідомив, що він негайно вирушає до нього разом із родиною.

За допомогою своїх васалів лицар вивіз із замку все, що можна було, і вислав меблі, посуд та зброю до Дерева Зустрічей у Барнсдейльському лісі.

Як тільки останній важко навантажений віз проїхав по звідному мосту, сер Ричард, його дружина, Герберт і Лайла верхи виїхали з воріт рідного будинку й без пригод дісталися до лісу.

Коли висланий королем загін підійшов до замку, виявилось, що ворота його широко відкриті, а зали зовсім порожні.

Новий власник маєтку, нікого й нічого не знайшовши, сильно засмутився, але, оскільки велику частину життя йому довелося провести, борючись із примхами долі, він влаштувався так, щоб не надто страждати в цій обстановці. А тому він відіслав солдатів і, на великий жаль васалів, зайняв Рівнинний замок на правах хазяїна.

РОЗДІЛ VI

За подіями, про які ми тільки що розповіли, настали три спокійних роки. Загін Робіна Гуда виріс надзвичайно, а слава його безстрашного командира поширилася по всій Англії.

Смерть Генріха II піднесла на трон його сина Ричарда, і той, розтративши королівську скарбницю, вирушив у хрестовий похід, залишивши регентом свого брата, принца Джона, чоловіка розбещеного і вкрай жадібного, невеликий ро-

зум якого виявився явно недостатнім для того, щоб належним чином справлятися з настільки високою місією.

Убогість, у якій перебував народ уже за царювання Генріха II, за довгий час цього кривавого регентства досягла крайньої межі. З невичерпною щедрістю намагався Робін Гуд полегшити тяжкі страждання бідняків Ноттингемшира і Дербішира, а тому ці нещасні люди просто молилися на нього. Але, даючи бідним, він забирав у багатих, і в такий спосіб нормани, прелати й ченці, на свій превеликий жаль, досить серйозно сприяли добродійності шляхетного вигнанця.

Маріанна далі жила в лісі, і подружжя кохало одне одного настільки ж ніжно, як і в перші дні після весілля.

Час не остудив і пристрасть Уільяма до його чарівної дружини, в очах вірного сакса краса Мод, як діамант чистої води, ніколи не могла потьмяніти.

Маленький Джон і Мач продовжували дякувати долі за те, що вона одному дала в дружини ніжну Уїніфред, а другому — пустунку Барбару, та й брати Уїлла не мали ніяких причин нарікати на своє швидке одруження. Вони були щасливі, і майбутнє вбачалося їм у рожевому світлі.

Перш ніж назавжди попрощатися із двома дійовими особами, які відігравали в нашій розповіді важливу роль, завітаємо по-дружньому до них у гості в Долинний замок неподалік від Менсфілда.

Ален Клер і леді Крістабель щасливо жили разом. Їхній будинок, побудований в основному за розпорядженнями самого лицаря, був зразком зручності й гарного смаку. Старі дерева оперізували сад, ховаючи будівлю від цікавих поглядів, і здавалося, що цей сповнений поезії куточок відділений від всього іншого світу міцною стіною.

Спокій і тишу величезного маєтку порушували своїми іграми й шумом тільки чарівні діти, живі квіти в цій оазі кохання. Їхні веселі голоси будили луну, а на піщаних доріжках парку залишалися легкі сліди їхніх швидких ніжок. Ален та Крістабель були молоді і серцем, і душею, і тілом; тиждень їм здавався одним днем, а день — одною годиною.

Із дня свого вінчання з Аленом Клером у Лінтонському абатстві Крістабель не бачила більше батька, бо злостивий

старий завзято опирався всім спробам примирення, які робили його дочка і зять. Смерть барона стала великим горем для Крістабель, але, якби вона втратила в ньому не просто людину, що дала їй життя, а справжнього батька, вона оплакувала б його, безсумнівно, ще більше.

Ален намірився заявити свої права на титул і маєтки барона та графа Ноттингемського і, за настійливою вимогою Робіна, який радив йому не баритися з цими законними домаганнями, вже збирався написати королеві, але тут він дізнався, що Ноттингемський замок із усіма його прибутками й угіддями відійшов у власність принца Джона.

Ален був занадто щасливий, щоб ризикувати спокоєм і щастям у боротьбі із суперником, становище якого робило цю боротьбу не тільки небезпечною, але й марною. А тому він не розпочав ніяких дій і навіть не пошкодував про втрату настільки чудової спадщини.

Напади людей Робіна Гуда на норманів і церковників стали настільки частими й завдавали таких збитків заможним людям, що вони привернули до себе увагу Лоншана, великого канцлера Англії, єпископа Елійського.

Єпископ вирішив покласти край існуванню лісових братів і підготував проти них справжній похід. П'ятсот воїнів, на чолі яких стояв сам принц Джон, прибули в Ноттингемський замок, звідки, відпочивши кілька днів, вони збиралися вирушити на захоплення Робіна Гуда. Однак проводир розбійників, миттєво довідавшись про наміри численного загону, тільки посміявся й вирішив розладнати його плани так, щоб не піддавати своїх людей небезпеці битви.

Він сховав основну частину лісових братів, а осіб дванадцять переодяг на різний лад і вирушив у замок, де вони запропонували свої послуги й пообіцяли провести загін заплутаними лісовими дорогами.

Їхня пропозиція була сприйнята командиром загону з радістю, а оскільки ліс розкинувся майже на тридцять квадратних миль, легко зрозуміти, скільки довелося в ньому блукати нещасним солдатам, яких вели такі провідники. То весь загін ішов якимись ярами, то блукав по коліно в брудній воді у болоті, то продирався купинами й пагорбками по кілька осіб,

проклинаючи гірку солдатську долю й посилаючи до всіх чортів великого канцлера і Робіна Гуда з його стрільцями-невидимками, бо, зрозуміло, вони так і не побачили жодної людини в зеленій куртці йомена.

До заходу сонця загін щоразу опинявся за сім-вісім миль від Ноттингемського замку, і потрібно було або повертатися, або ночувати під відкритим небом. Солдати поверталися, напівмертві від голоду й втоми, так і не знайшовши нічого, що свідчило б про присутність лісових братів.

Два тижні продовжувалися ці виснажливі походи, але результат був завжди той самий. Принц Джон, якого розваги кликали назад у Лондон, залишив подальші спроби впіймати Робіна Гуда і на чолі свого загону поїхав у столицю.

Два роки потому після цього походу Ричард повернувся в Англію, і принц Джон, небезпідставно побоюючись гніву брата, вирішив сховатися від нього за стінами старого Ноттингемського замку.

Ричард Левине Серце, дізнавшись про підле поведження брата, пробув у Лондоні всього три дні й у супроводі нечисленного загону рішуче пішов на заколотника.

Ноттингемський замок був осаджений і після трьох днів опору здався на милість переможця, але принц Джон зумів утекти.

Борючись нарівні зі своїми солдатами, Ричард помітив, що йому на допомогу прийшов загін міцних молодців-йоменів і завдяки їх сприянню він здобув перемогу.

Коли битва закінчилася і загін короля розташувався в замку, Ричард спробував дізнатися, що це за влучні стрільці прийшли йому на допомогу, але, оскільки ніхто нічого не зміг йому відповісти, він змушений був звернутися за роз'ясненнями до шерифа Ноттингема.

Це був той самий шериф, з яким колись пожартував Робін Гуд, вирушивши з ним у ліс і змусивши його заплатити за це триста золотих.

Під впливом цих болісних спогадів шериф відповів королеві, що стрільці, про яких той запитує, це, безсумнівно, лісові брати жажливого Робіна Гуда.

— Цей Робін Гуд, — додав злопам'ятний шинкар, — страшенний негідник; він годує свою зграю за рахунок подорожан,

грабує порядних людей, полює на королівських оленів і щодня займається злодіємством.

Хелберт Ліндсей, молочний брат красуні Мод, якому пощастило зберегти посаду воротаря в замку, під час цієї розмови випадково опинився поруч. Сповнений почуттям вдячності до Робіна і захоплений поривом, що властиві шляхетному серцю, він, забувши про своє скромне становище, зробив крок до короля і сказав проникливим голосом:

— Пане, Робін Гуд — чесний сакс, нещасний вигнанець. І якщо він рятує багатих від надлишків їхнього майна, то натомість завжди допомагає біднякам, і в Ноттингемширі та в Йоркширі вони промовляють його ім'я тільки із вдячністю й повагою.

— А ви самі знаєте цього хороброго стрільця? — запитав король у Хелберта.

Це питання змусило Хелберта отямитися, він почервонів і відповів:

— Так, я бачив Робіна Гуда, але це було давно, я просто повторюю вашій величності те, що розповідають бідняки про людину, яка не дає їм померти з голоду.

— Ну-ну, хоробрий хлопче, — з посмішкою сказав король, — підними голову і не зривайся друга. Присягаюся Святою Трійцею, якщо він поводить себе так, як ти нам розповів, то це чоловік, чиєю дружбою варто пишатися. Мені й самому, зізнаюся, було б дуже цікаво побачити цього вигнанця, що зробив мені таку послугу. Нехай не буде сказано, що Ричард Англійський виявився невдячним навіть стосовно людини, оголошеної поза законом. Завтра вранці я вирушу в Шервудський ліс.

Король стримав своє слово: наступного ж дня, взявши із собою кілька лицарів, солдатів і шерифа, який зовсім не знаходив у цій прогулянці нічого приємного, як провідника, він обшукав стежини, дороги й галявини старого лісу; але пошуки були зовсім марними: Робін Гуд не з'явився.

Украй незадоволений цією невдачею, Ричард наказав покликати до себе людину, яка виконувала обов'язки лісничого в Шервудському лісі, й запитав її, чи не знає той способу відшукати ватажка розбійників.

— Ваша величність може цілий рік обнишпорювати ліс, — відповів цей чоловік, — і не побачити навіть тіні хоч одного розбійника, якщо ви будете це робити в супроводі солдатів. Робін Гуд, наскільки це можливо, уникає бою, і не зі страху, оскільки він настільки добре знає ліс, що боїться йому нічого, навіть якщо на нього нападуть п'ять чи шість сотень воїнів, а з розсудливості й обережності. Якщо ваша величність бажає бачити Робіна Гуда, то зробіть ласку одягтися ченцем, переодягніть п'ять-шість лицарів, і я буду вам провідником. Святим Дунстаном присягаюся, що це цілком безпечно. Робін Гуд зупиняє священнослужителів, годує їх і відбирає в них гроші, але не поводить з ними грубо.

— Присягаюся розп'яттям, це золоті слова! — вигукнув король. — І я послухаюся твоєї хитромудрої поради. Не дуже мені личитиме чернечий одяг, але все одно принесіть мені рясу.

Нетерплячий король переодягся абатом, вибрав чотирьох лицарів, які також одяглися в рясу, і, дотримуючись задуму лісника, наказав так навантажити трьох коней, щоб здавалося, начебто вони везуть скарбницю.

Коли вони від'їхали милі три від замку, лісник, який служив провідником уявним ченцям, наблизився до короля і сказав:

— Ваша величносте, погляньте он туди, на узлісся, і ви побачите Робіна Гуда, Маленького Джона й Червоного Уїлла. Це ватажки зграї.

— Добре, — весело відповів король.

І, пришпоривши коня, Ричард зробив вигляд, що хоче втекти. Робін Гуд вибіг на дорогу, схопив коня за вуздечку і зупинив його.

— Тисячу вибачень, шановний абате, — сказав він, — чи не завгодно вам ненадовго затриматися, щоб я зміг привітати вас із щасливим прибуттям?

— Святотатцю й грішнику! — вигукнув Ричард, намагаючись наслідувати промови, які зазвичай виголошували служителі Церкви. — Та хто ти такий, що наважуєшся затримувати святу людину, що йде виконати священний обов'язок?

— Я йомен у цьому лісі, — відповів Робін Гуд, — і разом з моїми товаришами живу полюванням та щедрістю служителів Церкви.

— А ти, присягаюся порятунком моєї душі, сміливий шахрай, — ховаючи посмішку, сказав король, — якщо насмілюєшся мені просто в обличчя зізнатися, що їси моїх... — я хотів сказати королівських — оленів і грабуєш духівництво. Присягаюся святим Х'юбертом, принаймні в щирості тобі не відмовиш!

— Щирість — це надбання тих, у кого нічого немає, — відповів Робін Гуд. — Тим, у кого є прибутки, маєтки, золоті й срібні монети, вона ні до чого, і вони обходяться без неї. Я думаю, шляхетний абате, — глузливо продовжував Робін, — ви саме належите до тих щасливчиків, про яких я сказав. А тому я дозволю собі попросити вас наскільки є сили допомогти в біді нам і біднякам — нашим друзям та підопічним. Ви часто забуваєте, брати мої, що зовсім поряд із вашими багатими житлами будинки, де й хліба немає, але ж золота у вас більше, ніж примх, які з його допомогою ви можете задовольнити.

— Можливо, ти й маєш рацію, йомене, — відповів король, майже забувши про свою релігійну машкару, — а твоє обличчя дихає щирістю й чесністю, що мені надзвичайно подобається. Вигляд у тебе набагато чесніший, ніж твої вчинки; проте, заради твоєї славної посмішки й християнського милосердя я дарую тобі всі гроші, що в мене зараз при собі — сорок золотих. Я дуже засмучений, що їх у мене із собою так мало, але король, який, як тобі без сумніву відомо, уже кілька днів живе в Ноттингемському замку, зовсім спустошив мої кишені. Отже, на ці гроші ти можеш розраховувати, бо мені подобається твоє обличчя й рішучі обличчя твоїх товаришів.

І з цими словами король простягнув Робінові Гуду маленький шкіряний мішечок, у якому лежало сорок золотих.

— Ви рідкість серед священиків, пане абате, — зі сміхом сказав Робін, — і якби я не дав обітницю брати хоч що-небудь у кожного служителя святої Церкви, я б не прийняв вашого великодушного пожертвування, але, щоб ніхто не сказав, що ви занадто постраждали, проїжджаючи Шервудським лісом, ваші супровідні й ваші коні проїдуть безкоштовно, і більше того, дозвольте мені одержати з вас тільки двадцять золотих.

— Ти дієш шляхетно, лісничче, — відповів Ричард, якого, здавалося, зворушила люб'язність Робіна, — і я матиму

приємність поговорити про тебе з нашим королем. Його величність уже трохи тебе знає, бо він доручив мені вітати тебе від його імені, якщо мені пощастить тебе зустріти. Між нами кажучи, мені здається, що король Ричард, який цінує хоробрість у будь-якій людині, не мав би нічого проти того, щоб подякувати особисто йоменові, який допоміг йому відчинити ворота Ноттингемської фортеці, й запитати в нього, чому він разом зі своїми хоробрими товаришами зник відразу після битви.

— Якщо в один прекрасний день мені б пощастило побачити його величність, то я, не вагаючись, відповів би на останнє питання, ну а зараз, дорогий абате, поговоримо про інше. Я дуже люблю короля Ричарда, бо душею й серцем він англієць, хоча кривні зв'язки пов'язують його з норманами. Ми всі тут, священники й миряни, вірні слуги його всемилостивої величності, і, якщо ви зробите ласку прийняти мою пропозицію, абате, ми разом вип'ємо за здоров'я шляхетного Ричарда. Лісові брати вміють бути гостинними безкоштовно, коли їм пощастить приймати в старому Шервудському лісі саксів та щедрих ченців.

— Із задоволенням приймаю твою люб'язну пропозицію, Робіне, — відповів король, — і готовий іти за тобою туди, куди тобі завгодно буде мене повести.

— Дякую за довіру, добрий брате, — сказав Робін і повів коня Ричарда стежиною, що закінчувалася коло Дерева Зустрічей.

Маленький Джон, Червоний Уїлл і четверо лицарів, передягнених ченцями, пішли за ними.

І ледве вони виїхали на стежину, як її стрімко перетнув наляканий шумом олень, але стріла Робіна летіла швидше, і бідна тварина впала з пробитим серцем.

— Прекрасний постріл! Прекрасний! — весело вигукнув король.

— Нічого особливого, шановний абате, — сказав Робін, дивлячись на Ричарда з деяким подивом, — кожний із моїх людей може так само вбити оленя, і навіть моя дружина вміє стріляти з лука й показувати набагато кращі приклади влучності, ніж той, свідком якого ви зараз були.

— Твоя дружина? — перепитав король. — У тебе є дружина? Присягаюся месою, мені цікаво познайомитися з тією, хто розділяє усі негаразди твого неспокійного існування.

— Моя дружина не єдина представниця своєї статі, дорогий абате, яка віддала перевагу вірному серцю й життю на лоні природи перед віроломним коханням і міською розкішшю.

— Я тебе познайомлю зі своєю дружиною, абате, — крикнув Червоний Уїлл, — і якщо ти не визнаєш, що її краса гідна трону, дозволь вважати, що ти або осліп, або смак у тебе і зовсім кепський.

— Присягаюся святим Дунстаном, — зауважив Ричард, — має рацію народна поголоска, що називає вас веселими лісовими братами; у вас тут є все: красиві жінки, королівська дичина, свіже листя й повна свобода.

— А тому ми й щасливі, пане, — сміючись, сказав Робін.

Незабаром вони виїхали на галявину, де все вже було приготовлене до трапези й очікувало гостей; один вигляд і запах свіжозасмаженої дичини розбудив незвичайний апетит у Ричарда Левине Серце.

— Присягаюся совістю моєї матері! — вигукнув він (поспішимо зауважити, що в шляхетної дами Альєнори було дуже мало совісті й промовити таку клятву можна було тільки жартома). — Воістину, королівський обід!

Потім король сів за стіл і з великим задоволенням став їсти. Коли обід підійшов до кінця, Ричард сказав своєму хазяїнові:

— Ти розбудив у мені бажання познайомитися з красивими жінками, які живуть у твоєму великому маєтку; представ їх мені: хотілося б подивитися, чи насправді вони гідні, як стверджував твій рудий товариш, прикрашати двір короля Англії.

Робін вислав Уїлла за прекрасними лісовими мешканками й наказав своїм людям приготувати все до змагань, якими вони розважалися у свята.

— Мої люди спробують вас трохи розважити, абате, — сказав Робін, знову сідаючи поруч із королем, — і ви самі побачите, що ні наші розваги, ні наш трохи дивний спосіб життя не приховують у собі нічого негідного; прошу вас як про

милість, коли ви побачите доброго короля Ричарда, скажіть йому, що веселі брати із Шервудського лісу не небезпечні для чесних саксів і не злі стосовно тих, хто співчуває їх важкому життю.

— Будь спокійний, хоробрий йомене, його величність дізнається про все, що тут відбувається, як ніби він сам на моєму місці пообідав у тебе.

— Ви, пане, найлюб'язніший абат, який мені зустрічався в житті, і я щасливий, що можу поводитися з вами як із братом. Тепер зробіть ласку звернути увагу на моїх стрільців: влучність у них ні з чим не порівнювана, і, щоб вас розважити, я впевнений, вони покажуть дива.

Люди Робіна почали стріляти з лука, причому рука їхня була настільки тверда, а око таке влучне, що король хвалив їх із щирим подивом.

Стрільня тривало вже близько півгодини, коли з'явився Червоний Уїлл, супроводжуваний Маріанною та Мод; обидві вони були одягнені в амазонки із зеленого Лінкольнського сукна, і при кожній були лук та сагайдаки зі стрілами.

Слідом за ними з'явилися Барбара, Уїніфред, прекрасна Лайла й чарівні дружини молодих Гемвеллів.

Король широко відкрив очі і, не промовивши ні слова, спрямував свій погляд на прекрасні обличчя, почервонілі під його поглядом.

— Аbate, — сказав Робін, беручи за руку Маріанну, — представляю вам царицю мого серця, мою кохану дружину.

— Ти можеш сміливо додати — королеву твоїх веселих лісових братів, славний Робіне, — вигукнув король, — і ти правий, пишаючись тим, що домігся кохання цього чарівного створіння! Мила дамо, — продовжував король, — дозвольте мені у вашій особі вітати володарку великого Шервудського лісу й висловити вам поклоніння вашого вірного підданого.

Сказавши це, король опустився на одне коліно, узяв білу ручку Маріанни й шанобливо торкнувся її губами.

— Ви дуже люб'язні, абате, — скромно відповіла Маріанна, — але майте ласку згадати, прошу вас, що чоловікові у святому сані не личить схилятися перед жінкою, тільки Богові ви можете висловити таке свідчення покірності й поваги.

— Вона прочитала мені мораль, досить складну для дружини простого лісника, — прошепотів король, повертаючись на своє місце під Деревом Зустрічей.

— Шановний абате, а от і моя дружина! — закричав Уїлл, ведучи Мод услід за Ричардом.

Король подивився на Мод, а потім із посмішкою сказав:

— Ця чарівна особа і є, безсумнівно, та дама, яка зробила б честь королівському палацові?

— Так, пане, — сказав Уїлл.

— Ну що ж, милий друже, — продовжував Ричард, — я поділяю твою думку, і, якщо тобі завгодно мені це дозволити, я поцілую прекрасні щічки твоєї коханої.

Уїльям посміхнувся, король прийняв це за дозвіл і галантно поцілував молоду жінку.

— Дозвольте сказати вам на вухо одне слово, абате, — промовив Уїлл, підходячи до короля, що охоче схилився до нього. — Ви людина зі смаком, — продовжував Уїлл, — і відтепер вам нічого боятися в Шервудському лісі. Із сьогоднішнього дня, коли б випадок не закинув вас до нас, вас завжди чекатиме сердечний прийом.

— Спасибі за люб'язність, добрий йомене, — весело відповів король. — Ах, але кого ж це ще я бачу? — вигукнув Ричард, побачивши сестер Уїлла, які підходили до нього в супроводі Лайли. — Ну, хлопці, ваші дріади — справжні феї (король узяв за руку юну Лайлу). Святою Дівою присягаюся, — прошепотів він, — от уже не думав, що може бути на світі жінка, настільки ж красива, як моя ніжна Беренгарія, але, душею присягаюся, я змушений визнати, що ця дівчинка не поступається їй чистотою і красою. Мила моя, — сказав король, потискаючи малюсіньку ручку, — ти обрала суворе життя, позбавивши себе всіх розваг, настільки властивих твоєму вікові. Ти не боїшся, бідне дитя, що бурхливі вітри в цьому лісі задмуть слабкий вогник твого життя, як вони ламають тендітні квіти?

— Отче мій, — спокійно відповіла Лайла, — вітер пристосовується до великих кущів; найслабші він жаліє. Тут я щаслива: чоловік, який мені дорогий, живе в цьому старому лісі і поруч з ним я лиха не знаю.

— Ти маєш рацію, не ховаючи кохання, якщо твій коханий гідний тебе, ніжне дитя, — відповів Ричард.

— Він і більшого кохання гідний, ніж моє, отче мій, — відповіла Лайла, — але я теж кохаю його, як тільки можу.

Сказавши це, молода жінка почервоніла; великі блакитні очі Ричарда дивилися на неї так палко, що їй стало невимовно страшно, вона потихеньку забрала в нього руку і сіла поруч із Мод.

— Зізнаюся тобі, майстре Робіне, — сказав король, — що у всій Європі не знайдеться королівського двору, який може похвалитися тим, що навколо його трону зібралося стільки красивих молодих жінок, скільки я бачу навколо вас. Я бачив жінок різних країн, але ніде не зустрівчав такої повної солодкого спокою краси, як у саксонських жінок. Нехай буду я проклятий, якщо свіжі обличчя, що оточують мене, не варті сотні красунь Сходу або будь-яких інших країн.

— Щасливий чути це, шановний абате, — відповів Робін, — ви ще раз доводите мені, що у ваших жилах тече чиста англійська кров. Я не можу бути суддею в настільки делікатному питанні, бо мало подорожував і далі Дербішира та Йоркшира майже нічого не знаю. І все-таки я разом із вами схиляюся до думки, що саксонські жінки — найкрасивіші в світі.

— Ну, звичайно, найкрасивіші, — рішуче підтвердив Уїлл. — Я проїхав більшою частиною французького королівства і можу підтвердити, що не зустрів жодної дівчини або жінки, яку можна було б порівняти з Мод. Мод — ідеал англійської краси, от моя думка.

— Ви служили? — запитав король, уважно дивлячись на юнака.

— Так, пане, — відповів Уїльям, — я служив у військах короля Генріха в Аквітанії, Пуату, Арфлері, Евре, Бове, Руані й у багатьох інших місцях.

— Ах, он воно що! — вигукнув король, відвертаючись через побоювання, що юнак може його зрештою впізнати. — Робіне Гуде, — звернувся він до свого хазяїна, — ваші люди приготувалися продовжувати змагання; мені б дуже хотілося подивитися на їхні вправи.

— Як вам завгодно, так ми і зробимо, пане; я покажу вам, як я навчаю своїх стрільців. Маче, — крикнув Робін, — повісьте на пруті для стрільбища гірлянди з троянд.

Мач виконав наказ, і тепер кінці прутів стирчали з квіткових кружків.

— Ну, а зараз, хлопці, — вигукнув Робін, — цільте в пруті; хто промахнеться — віддасть мені одну стрілу й отримає ляпаса! Будьте уважні, бо, присягаюся Матір'ю Божою, роззяв я не пожалію; зрозуміло, що я стріляю разом із вами і, якщо промахнуся, то зазнаю того ж покарання.

Деякі з лісових братів промахнулися і спокійно одержали важкого ляпаса. Робін Гуд розщепив прут і на його місце поставили новий; Уїлл і Маленький Джон промахнулися і під загальний регіт отримали заслужене покарання.

Останнім вистрілив знову Робін і, бажаючи показати уявному абатові, що він не ставить себе вище за своїх людей, на вмисно промахнувся.

— Ах, отамане, — вигукнув один із йоменів у сильному здивуванні, — ви не влучили в ціль?

— Їй-богу, правда, і заслужив покарання. Ну, хто з вас бажає погладити мене по щоці? Можливо, ти, Маленький Джоне, ти ж у нас найдужчий і вдарити зумієш добре.

— Найменше на світі мені б хотілося тебе вдарити, — відповів Джон, — це дуже неприємне доручення, воно назавжди посварить мене з моєю правою рукою.

— Ну що ж, Уїлле, тоді ти.

— Спасибі, Робіне, але я від усього серця відмовляюся від такого задоволення.

— Я теж відмовляюся, — сказав Мач.

— Я теж! — крикнув один із йоменів.

— І ми всі теж! — в один голос закричали лісові брати.

— Ну, це пусте хлоп'яцтво, — суворо сказав Робін, — я ж, не вагаючись, покарав винних, і ви маєте до мене поставитися як до рівного й, отже, так само суворо. Ну, раз ніхто з моїх людей не наважиться підняти на мене руку, цю справу варто завершити вам, дорогий абате. От моя краща стріла, і прошу вас, пане, зробити мені цю послугу з такою ж щедрістю, з якою я зробив її своїм лучникам.

— Не можу насмілитися зробити тобі цю послугу, любий Робіне, — зі сміхом сказав король, — рука в мене затяжка, і б'ю я міцно.

— Я не страхопуд, пане абате, робіть як вам зручно.

— Ти наполягаєш? — запитав король, засукавши рукави й оголивши мускулисту руку, — ну, що ж, одержуй, що просив.

Удар був такий сильний, що Робін упав горілиць, але відразу піднявся.

— Свідчу перед Господом, — сказав він, посміхаючись, хоча обличчя його горіло, — ви найдужчий чернець у веселій Англії. У вас занадто сильна рука для людини, що безтурботно виконує обов'язки священника, і я готовий голову закласти (а вона оцінена в чотириста золотих), що ви краще поводитесь із луком та палицею, ніж із хрестом.

— Можливо, — сміючись, сказав король, — додай ще, якщо тобі завгодно, з мечем, списом і щитом.

— І ваші слова, і всі ваші звички вказують скоріше на чоловіка, який звик до неспокійного життя солдата, а не до благочестивого існування служителя святої Церкви, — додав Робін, уважно розглядаючи короля, — мені б дуже хотілося дізнатися, хто ви, бо у мене в голові крутяться дивні думки.

— Прожени ці думки, Робіне, і не намагайся зрозуміти, чи той я, за кого себе видаю зараз, — жваво відгукнувся король.

У цю мить до Робіна підійшов сер Ричард Рівнинний, який із самого ранку був далеко у справах. Побачивши короля, лицар здригнувся, бо прекрасно знав його в обличчя. Лицар подивився на Робіна: той, здавалося, не здогадувався, якого високого гостя він приймає.

— Ти знаєш того, хто одягнений абатом? — пошепки запитав лицар у Робіна.

— Ні, — відповів Робін, — але от уже кілька хвилин мені здається, що це руде волосся й великі блакитні очі можуть належати єдиній людині на світі...

— І ця людина — Ричард Левине Серце, король Англії! — мимоволі вигукнув лицар.

— Ах, он як?! — промовив, підходячи до них, уявний чернець. Робін Гуд і сер Ричард упали на коліна.

— Тепер я впізнав величний вигляд мого короля, — сказав ватажок розбійників, — обличчя нашого доброго короля Ричарда Англійського! Нехай благословить Господь вашу величність за відвагу!

На обличчі короля з'явилася доброзичлива посмішка.

— Ваша величносте, — продовжував Робін, і далі смиренно стоячи на колінах, — тепер ви знаєте, хто ми такі: бідні вигнанці, змушені залишити домівки своїх предків через жорстокий і несправедливий утиск. Позбавлені даху та майна, ми шукали притулку в глухому лісі; ми жили полюванням і милостиною, яку стягували як данину, але без насильства і дуже ввічливим способом; нам давали й охоче, і не дуже, але якщо, як нам ставало відомо, той, хто відмовлявся допомогти нам, віз у своєму гаманці гроші на викуп лицаря, ми ніколи не брали їх у нього. Ваша величносте, прошу у вас милості для себе та своїх товаришів.

— Устань, Робіне, — сказав король, і в голосі його пролунала доброта, — і скажи мені, з якої причини ти зі своїми хоробрими стрільцями прийшов мені на допомогу, коли я осаджував Ноттингемський замок?

— Королю, — відповів Робін Гуд, слухняно піднімаючись за наказом короля з колін, але схиляючись перед ним у шанобливому уклоні, — ви — божество всіх справжніх англійців. За ваші вчинки вас стали поважати і ви здобули славу хоробрішого з-поміж найхоробріших, людини з левиним серцем, яка, залишаючись чесним лицарем, завжди перемагає в бою свого ворога й простягає свою великодушну долоню над нещасними. Принц Джон заслужив немилість вашої величності, і, коли я довідався, що ви стоїте під стінами Ноттингемського замку, я потай став під ваші прапори. Ваша величність узяли замок, де ховався принц-заколотник, моя задача була виконана, і я, ні слова не сказавши, пішов, оскільки усвідомлення, що я чесно послужив своєму королеві, досить для задоволення моїх найпотаємніших бажань.

— Від усього серця дякую тобі за щирість, Робіне, — промовив Ричард, — і твоя любов мені приємна. Ти говориш і чиниш як чесна людина; я тобою задоволений і дарую повне прощення всім веселим братам Шервудського лісу. У тебе в

руках була велика влада — влада сіяти зло, але ти цією небезпечною могутністю не скористався. Ти допомагав бідним, а їх у Ноттингемширі чимало. Ти досить чемно стягував данину з багатих норманів, щоб дістати кошти для існування своїх людей. Я прощаю твою провину; всі твої вчинки є не що інше, як наслідки зовсім незвичайного становища, в яке ти потрапив. Але, оскільки ти порушив мисливські закони, оскільки можновладні особи були змушені залишити у твоїх руках частину своїх величезних скарбів, твоє помилування має бути оформлене указом, щоб ти міг жити спокійно, не побоюючись докорів і переслідувань. Завтра в присутності своїх лицарів я проголошу, що постанова про вигнання, яка ставить тебе нижче за останнього кріпака в цьому королівстві, повністю скасовується. Я повертаю тобі і тим, хто розділяв із тобою всі скрути твого нелегкого існування, всі права й привілеї вільних людей. Я сказав і присягаюся, що, милістю Бога всемогутнього, дотримаю слова.

— Нехай живе Ричард Левине Серце! — закричали лицарі.

— Нехай зберігає вашу величність Свята Діва завжди і скрізь! — схвильовано сказав Робін Гуд і, ставши на одне коліно, шанобливо поцілував руку великодушного короля.

Виконавши обов'язок вдячності, Робін піднявся й просурмив у ріг, і лісові брати, зайняті до того хто стрільбою з лука, хто змаганням на палицях, негайно ж кинули свої заняття і зібралися навколо свого ватажка.

— Хоробрі мої товариші, опустіться всі на одне коліно й оголіть голови: ви знаходитесь в присутності нашого законного короля, любого короля веселої Англії, Ричарда Левине Серце! Вшануйте нашого шляхетного хазяїна й пана!

Розбійники скорилися, і, поки всі вони стояли перед Ричардом на колінах, скиливши голову, Робін розповів їм про монаршу милість.

— А тепер, — додав Робін, — нехай гілля старого лісу сповнить наше дружнє «слава». Настав для нас великий день: милістю Божою й шляхетного Ричарда ви вільні!

Веселих братів не потрібно було ще раз просити висловити їхню радість. Вони так дружно гримнули «слава», що їх було чути за дві милі від Дерева Зустрічей.

Коли шум стих, Ричард Англійський запросив Робіна разом з усіма його людьми супроводжувати його в Ноттингемський замок.

— Ваша величносте, — відповів Робін, — ваше втішне прощення сповнює моє серце невимовною радістю. Душею й тілом я належу моему королеві, і, якщо ви дозволите, я відберу зі своїх людей сто сорок лучників, які повністю будуть віддані вашій милостивій величності та будуть вашими вірними слугами.

Король був однаково улещений і здивований шанобливим поведженням героїчного розбійника; він сердечно подякував йому й, запропонувавши відпустити людей, щоб вони продовжили свої перервані на хвилину ігри, взяв зі столу чашу, наповнив її до країв, випив залпом, а потім сказав весело і подружньому зацікавлено:

— Ну а тепер, друже Робіне, скажи мені, прошу тебе, хто цей велетень: мені важко назвати інакше величезного хлопця, якого Небо обдарувало такою славною фізіономією. Душею присягаюся, до сьогодні я вважав себе людиною незвичайного росту, а зараз бачу, що поруч із ним я просто жалюгідне курча. Яка ширина плечей! Яка сила! А як збудований!

— Він надивовижку добрий теж, королю, — відповів Робін, — а сила в нього казкова: він один може зупинити цілу армію, і при цьому він, як наївна й чиста дитина, зворушується, слухаючи якусь історію. Ця людина, що мала честь привернути увагу вашої величності, — мій брат, товариш і кращий друг; у нього золоте серце, вірне, як сталь його непереможного меча. Він так дивовижно володіє палицею, що його ніхто ніколи ще не здолав, до того ж він найвлучніший стрілець у нашому краї і найхоробріший хлопець на землі.

— Мені приємно чути твої слова, Робіне, — відповів король, — бо той, хто зміг тобі їх вселити, гідний бути моїм другом. Я хочу трохи поговорити з цим славним йоменом. Як його звать?

— Джон Нейлор, ваша величносте, але, через його скромний зріст, ми звичайно його називаємо Маленьким Джоном.

— Присягаюся месою! — зі сміхом вигукнув король. — Загін таких Маленьких Джонів вселив би жах невірним собакам! Гей, розкішний лісовий дубе, Вавілонська вежо, Малень-

кий Джоне, хлопчику мій, підійди до мене, я хочу на тебе краще подивитися!

Джон підійшов і, оголивши голову, зі спокійною впевненістю став чекати наказів короля.

Король поставив йому кілька питань про його незвичайну силу, спробував боротися з ним, але був із усією шанобливістю переможений своїм супротивником-велетнем. Після цього король приєднався до ігор веселих братів, причому зробив це так природно, начебто був одним із них, і нарешті заявив, що давно не проводив дня так весело.

У цю ніч король Англії спав під охороною розбійників Шервудського лісу, а наступного ранку, віддавши данину прекрасному сніданкові, зібрався назад у Ноттингем.

— Мій хоробрий Робіне, — сказав король, — чи не можеш ти мені підшукати такий же одяг, який носять твої люди?

— Можу, ваша величносте.

— Прекрасно! Тоді надай мені й моїм лицарям убрання, схоже на твоє, і при в'їзді в Ноттингем ми розіграємо цікаву сцену. Наші вартові завжди надзвичайно стараються, коли відчувають, що поруч знаходиться начальник і він може їх бачити; от я й упевнений, що наш бравий шериф і його доблесні солдати доведуть нам свою непереможну хоробрість.

Король та його лицарі переодяглися в убрання, підібране Робіном, і Ричард, галантно поцілувавши Маріанну й у її особі всіх дам, в сточенні Робіна Гуда, Маленького Джона, Червоного Уїлла, Мача і ще ста сорока лучників весело попрямував до замку.

Коло воріт Ноттингема Ричард наказав своєму почтові голосно крикнути переможне «слава».

Цей грізний клич змусив городян з'явитися на порогах будинків, і, побачивши озброєних до зубів лісових братів вони вирішили, що розбійники вбили короля, після чого, натхненні своїм кривавим подвигом, з'явилися в місто, щоб знищити його жителів. Збожеволівши від жаху, бідні люди безладно кинулися ховатися, хто по таємних кутках будинків, а хто просто назустріч розбійникам. Хтось задзвонив на сполох, скликаючи міський гарнізон, і став шукати шерифа, який дивовижним чином перетворився на невидимку.

Особисте військо Ричарда вже зібралося зробити вилазку, що могла становити серйозну небезпеку для розбійників, але тут його командири стримали войовничий запал солдатів, не бажаючи без причини вступати в бій.

— Ну й воїни! — сказав Ричард, глузливо дивлячись на боязких захисників міста. — Мені здається, що городяни і солдати дуже дорожать життям. Шериф відсутній, командири тремтять; Богом присягаюся, ці боягузи заслуговують на сразкове покарання!

Але не встиг король договорити ці слова, досить невтішні для громадян Ноттингема, як його особистий загін під керівництвом капітана поспішно вийшов із замку в повній бойовій готовності й зі списками напоготові.

— Присягаюся святим Діонісієм! Мої хлопці не жартують! — вигукнув король і підніс до губ ріг, який йому дав Робін.

Він два рази просурмив сигнал, про який було заздалегідь домовлено з капітаном його охоронців, і той звелів прибрати зброю та шанобливо став чекати, поки під'їде король. Новина про повернення Ричарда Англійського в триумфальному супроводі короля розбійників пронеслася із тією ж швидкістю, з якою до цього пролетіла звістка про кровожерливо налаштованих лісових братів. Городяни, які до цього обережно вирішили відсидітися по домівках, з'явилися бліді, але усміхнені, а впевнившись у тому, що Робін Гуд і його люди одержали пробачення короля, вони дружньо оточили лісових братів, вітаючи їх, потискаючи їм руки та навперобій клянучись у вічній приязні й дружбі. У юрбі почулися радісні крики, привітання, і звідусіль тільки й чулося: «Слава шляхетному Робінові Гуду, слава хороброму йєменові, слава великодушному вигнанцеві! Слава доброму Робінові Гуду!» Голоси ставали все гучнішим й сміливішими, і Ричард, якому зрештою набридли ці палкі вітання ватажкові розбійників, вигукнув: «Присягаюся моєю короною і скіпетром, мені здається, що тут король ти, Робіне Гуде!»

— Ах, королю, — відповів, гірко посміхаючись, юнак, — не надавайте значення цій видимій дружбі, вона — лише відображення тієї безцінної милості, якою вашій величності

було завгодно обдарувати бідного вигнанця. Одне слово короля Ричарда здатне змінити на крики ненависті ці палкі привітання, викликані моєю присутністю, і ті ж люди, без роздумів та докорів сумління перейдуть від хвали до осуду, від замилювання до презирства.

— Правду ти говориш, дорогий Робіне, — зі сміхом відповів король, — ці люди всюди однакові, і я вже мав нагоду переконатися в повній відсутності мужності в городян Ноттингема. Коли я з'явився сюди з наміром покарати принца Джона, вони прийняли моє повернення в Англію зі стриманістю й обережністю. Для них існує тільки право сильного, і вони не відають, що це з твоєю допомогою мені було легко захопити замок і вигнати з нього мого брата. Тепер вони нам показують кращу частину своєї підлої натури й обсіпають нас мерзенними лестощами. На тому світ стоїть. Залишмо їх і подумаймо про себе. Я обіцяв тобі, милий Робіне, гідну винагороду за послугу, яку ти мені зробив. То говори, чого ж хочеш, у короля Ричарда тільки одне слово, і він завжди виконує обіцяне.

— Ваша величносте, — відповів Робін, — ви робите мені велику милість, пропонуючи ваше великодушне заступництво; я приймаю його для себе, для своїх людей та одного лицаря, який потрапив у немилість до короля Генріха і змушений був шукати притулку в Шервудському лісі. Цей лицар, ваша величносте, людина мужня, гідний батько родини, хоробрий сакс; якщо ваша величність зробить мені честь вислухати історію сера Ричарда Гоуера Рівнинного, я впевнений, що ви не відмовите мені в моєму скромному проханні.

— Ми дали тобі королівське слово не відмовляти тобі в жодному твоєму проханні, друже Робіне, — тепло відповів король, — говори без побоювання і розповідай нам, який збіг обставин призвів до того, що лицар потрапив у немилість до мого батька.

Робін поспішив задовольнити цікавість короля і розповів йому якомога коротше історію сера Ричарда.

— Присягаюся Божою Матір'ю! Із цим лицарем вчинили жорстоко, і ти діяв шляхетно, прийшовши йому на допомогу. Але нехай не буде сказано, що ти, хоробрий Робіне Гуде,

перевершив короля Англії в шляхетності й великодушності й цього разу. Я бажаю, у свою чергу, виявити заступництво твоєму другу; підведи його до мене.

Робін покликав лицаря, і той шанобливо став перед королем із серцем, сповненим райдужних надій.

— Сер Ричард Рівнинний, — милостиво сказав король, — твій доблесний друг Робін Гуд тільки що розповів мені про нещастя, які спіткали твою родину, і про небезпеки, яких ти зазнав. Я щасливий відновити правосуддя і таким чином засвідчити Робінові Гуду щире замилювання й глибоку повагу, яку викликає в мене його поведження. Я відновлюю твоє право на володіння твоїми маєтками, і протягом року ти будеш звільнений від усіх податків та виплат. Крім того, я скасовую наказ про твоє вигнання, щоб навіть пам'ять про це несправедливе діяння стерлася у твоїх співгромадян. Вирушай у свій замок, тобі будуть доставлені грамоти про твоє повне й беззастережне помилування. А ти, Робіне Гуде, проси ще чого хочеш від того, хто, навіть задовольнивши всі твої бажання, не буде вважати себе повністю вільним від обов'язку вдячності.

— Ваша величносте, — сказав лицар, стаючи на коліна, — як я можу висловити вам вдячність, що переповнює моє серце?

— Сказавши мені, що ти щасливий, — весело відповів король, — і пообіцявши більше не ображати служителів святої Церкви.

Сер Ричард шанобливо поцілував руку великодушного короля й скромно змішався з однією з груп, що стояли навколо короля.

— Ну, хоробрий мій лучнику, — продовжував король, повертаючись до Робіна Гуда, — чого ще ти хочеш від мене?

— Зараз більше нічого, ваша величносте; пізніше, якщо ваша величність дозволить, я попрошу його про останню милість.

— І ти її одержиш. А тепер ходімо в замок; Шервудський ліс був дуже гостинний до нас, і треба сподіватися, що в Ноттингемському замку теж дещо знайдеться, щоб улаштувати королівський бенкет. Твої люди прекрасно готують дичину, і свіже повітря та втома додали нам надзвичайного апетиту, бо поїли ми із щирим задоволенням.

— Ваша величність могли їсти скільки душа бажала, — зі сміхом відповів Робін, — адже дичина була ваша.

— Наша чи першого мисливця, — весело заперечив король. — І навіть якщо всі будуть робити вигляд, що вірять, начебто олені Шервудського лісу — наша виключна власність, то знайдеться один йомен, близько тобі знайомий, любий Робіне, і триста хлопців, що входять у його загін, яких права корони завжди мало турбували.

Розмовляючи таким чином, Ричард прямував до замку, і, до самих воріт стародавнього володіння, короля й знаменитого розбійника проводжали радісні вітання жителів Ноттингема.

Великодушний король у той же день дотримав слова, яке він дав Робінові Гуду: він підписав акт, що скасував указ про вигнання, і повернув юнакові всі титули, права й маєтки родини графів Хантінгдонів.

Наступного дня після цієї щасливої події Робін Гуд зібрав своїх людей в одному з дворів замку й оголосив їм про несподівані зміни у своїй долі. Ця новина щиро порадувала славних йоменів; вони так любили Робіна Гуда, що дружно відмовилися від свободи, яку він хотів їм повернути. Тому було відразу вирішено, що веселі брати більше не будуть стягувати данину з норманів і священнослужителів, а годувати й одягати їх буде їхній шляхетний хазяїн, Робін Гуд, який став графом Хантінгдоном і багатієм.

— Хлопці, — додав Робін Гуд, — раз ви хочете залишитися зі мною й супроводжувати мене в Лондон, якщо я змушений буду туди вирушити за наказом нашого короля, то ви маєте мені заприсягтися ніколи й нікому не відкривати місця розташування нашого притулку. Воно може стати для нас безцінним у разі нових нещасть.

Лісові брати голосно вимовили клятву, якої вимагав їхній ватажок, і Робін запропонував їм негайно готуватися до від'їзду.

30 березня 1194 року, напередодні свого від'їзду до Лондона, Ричард провів нараду в Ноттингемському замку, і, серед інших важливих рішень, були підтверджені права Робіна Гуда на графство Хантінгдон. Король висловив наполегливе

бажання повернути Робіну маєтки, які знаходилися в руках абата Рамсея, й радники Ричарда твердо обіцяли йому винести на користь Робіна судовий вирок, який би відшкодував нещастя, пережиті шляхетним вигнанцем за довгі роки.

РОЗДІЛ VII

Залишаючи, можливо, назавжди, старий ліс, який стільки років служив йому притулком, Робін Гуд відчував настільки гострий жаль за минулим, а також певне побоювання за майбутнє, яке настільки мало відповідало щедрим обіцянкам Ричарда, що він вирішив почекати під рятівним покровом свого лісового житла остаточного виконання взятих на себе королем зобов'язань.

Це було дуже вдале рішення — затриматися в Шервуді, оскільки коронація Ричарда, яка відбувалася у Вінчестері через деякий час після його повернення в Лондон, настільки сильно зайняла всіх, що було б зовсім недоречно нагадувати про права молодого графа Хантінгдона, які король визнав, але не проголосив привселюдно.

Тільки-но закінчилися коронаційні урочистості, як Ричард виїхав на континент, куди його кликало гостре бажання помститися Філіппу Французькому, й, покладаючись на слово своїх радників, він залишив на них справу відновлення в правах хороброго Робіна Гуда.

Барон Бротон (абат Рамсей), у володінні якого знаходився маєток Хантінгдонів, пустив у хід весь свій вплив і величезне майно, щоб відтягти виконання указу короля про повернення цього багатого графства справжньому спадкоємцеві; але, вчиняючи вкрай завбачливо щодо друзів та заступників, обережний барон і виду не подавав, що він збирається відкрито повстати проти волі Ричарда, а просто просив почекати трохи, задаровуючи канцлера, і в такий спосіб продовжував спокійно користуватися величезним майном, яке він привласнив.

Поки Ричард боровся в Нормандії, а абат Рамсей перетягнув на свою сторону все відомство канцлера, Робін Гуд з дові-

рою чекав звістки про те, що він може вступити у володіння майном свого батька.

Одинадцять місяців зломали властиве йому терпіння: він набрався мужності, якої йому додало доброзичливе ставлення до нього короля під час перебування його в Ноттингемі, й надіслав запит Х'юбертові Уолтеру, архієпископові Кентерберійському, хоронителеві печатки й верховному судді Англійського королівства. Прохання Робіна Гуда дійшло за призначенням, й архієпископ був про нього повідомлений; це справедливе прохання не було відкрито відхилене, на нього просто ніхто не відповів, і вважалось, що його ніби й не було.

Ця бездіяльність людей, які мали з обов'язку служби сприяти відновленню його в правах спадщини, свідчила про їхню несумлінність, і юнак легко здогадався, яка прихована боротьба зчиняється проти нього. На жаль, абат Рамсей, який став бароном Бротоном і графом Хантінгдоном, був занадто могутнім супротивником, щоб почати проти нього під час відсутності Ричарда хоч якісь ворожі дії. Тому Робін вирішив закрити очі на несправедливість, жертвою якої він став, і спокійно чекати повернення короля Англії.

Прийнявши це рішення, Робін Гуд відправив верховному судді друге послання. У ньому він висловив невдоволення тим, що абатові Рамсею виявляється очевидне заступництво, і заявляв, що в сподіванні на швидке повернення Ричарда в Англію та його правосуддя він знову стає ватажком розбійників і буде жити, як і колись, у Шервудському лісі.

Х'юберт Уолтер не виявив ніякої видимої уваги до цього листа, але, наводячи порядок у всій Англії і вживаючи суворих заходів проти численних зграй, що наповнили королівство, Робіна Гуда і його веселих братів, які перебували під заступництвом Ричарда, не чіпав.

Чотири роки пройшли в тому оманливому спокої, який звичайно передує небесним бурям і революційним потрясінням. Одного разу Англію немов громом вразила раптова звістка про смерть Ричарда, кинувши у страх усіх його підданих. Сходження на престол принца Джона, який немов поставив собі за мету збудити загальну до нього ненависть, послужило сигналом до цілої низки злочинів і ганебних вчинків.

Саме в цей злощасний час абат Рамсей у супроводі численого почту проїжджав дорогою в Йорк через Шервудський ліс і був зупинений Робіном Гудом. Потрапивши в полон, так само як і його люди, абат міг одержати свободу, лише заплативши значний викуп. Сварячись, він заплатив, однак пообіцяв жорстоко помститися і не змусив довго чекати.

Абат Рамсей звернувся до короля, і Джон, який у цей час украй потребував підтримки дворян, почув скарги барона й відразу вислав сотню людей під командуванням сера Уільяма Грея, старшого брата Джона Грея, свого улюбленця, почати переслідування Робіна Гуда, наказавши розбити загін лісових братів наголову.

Лицар Грей був норманом і ненавидів саксів; спонукуваний цим почуттям ненависті, він заприсягся покласти незабаром до ніг абата Рамсея голову його зухвалого суперника.

Раптове прибуття в Ноттингем солдатів у кольчугах і вкрай войовничого вигляду викликало в містечку загальну паніку, але, коли стало відомо, що вони прямують у Ноттингемський ліс, щоб знищити загін Робіна Гуда, жах поступився місцем невдоволенню і кілька людей, відданих розбійникам, побігли попередити їх про похід, що готується проти них.

Робін Гуд зустрів цю новину як людина, що й без того постійно трималася насторожі й побоювалася помсти жорстоко враженого супротивника; він ні на хвилину не засумнівався в тому, що абат Рамсей сприяв цьому настільки швидко організованому походу. Робін, зібравши своїх людей, приготувався дати норманам рішучу відсіч і відразу підіслав ворогові спритного лучника, який, переодягшись селянином, мав запропонувати солдатам провести їх до дерева, відомого у всій околиці як місце зустрічі веселих лісових братів.

Ця проста хитрість, яка вже не раз виручала Робіна, вдалася й цього разу, і лицар Грей без вагань прийняв пропозицію посланця Робіна. Послужливий лісник став на чолі загону й години три водив його по кущах, колючих заростях і завалах, здавалося, не помічаючи того, що солдатам у кольчугах було дуже важко здійснювати цей перехід. Нарешті, коли солдати під вагою зброї стали буквально валитися з ніг від втоми, провідник вивів їх, але не до Дерева Зустрічей, а на широку галя-

вину, з усіх боків оточену в'язами, буками й віковими дубами. На галявині, свіжій та зеленій, як на парадному дворі замку, лежали й сиділи веселі лісові брати — весь загін.

Вигляд супротивника, на перший погляд безбройного, надав сили солдатам; забувши про провідника, який непомітно загубився серед розбійників, вони з переможним криком без будь-якої обережності кинулися на лісових братів.

На здивування норманів, ті, майже не змінюючи недбалої пози, підняли над головами величезні палиці й стали з рего-том крутити ними.

Впавши в розпач від цього глузування, солдати, оголивши мечі, безладно кинулися на розбійників, але ті, анітрошки не знітившись, відбили палицями мечі, що загрожували їм, і блискавично обрушили страшні удари на голови й плечі норманів. Глухий шум, який видавали каски й кольчуги, змішався з криками повалених додолу солдатів та вигуками йоменів, які, здавалося, не захищали своє життя, а відпрацьовували свої вправи на опудалах.

Сер Уільям Грей, який керував пересуванням загону, бачив, як падали довкола нього його кращі бійці, і проклинав хвилину, коли йому спало на думку так важко озброїти солдатів. Щоб здолати людей, чия дивовижна сила робила їх і так майже непереможними, спритність та свобода рухів були найпершими умовами, а нормани навряд чи могли ворухитися.

Злякавшись повної поразки, більш ніж імовірної, лицар зупинив бій, і, завдяки великодушності Робіна, залишки королівського загону повернулися в Ноттингем.

Зрозуміло, що вдячний норман у душі дав обіцянку наступного ж дня повернутися до лісу з менш важко озброєними солдатами.

Робін Гуд здогадався про ворожі задуми сера Грея; він поставив своїх людей у бойовому порядку на тому ж місці, що й напередодні, і став спокійно чекати появи солдатів, яких один із його людей, висланих у розвідку в усі частини лісу поблизу, зустрів за дві милі від Дерева Зустрічей.

Цього разу нормани одяглися в легкі костюми стрільців, вони були озброєні луками й стрілами, невеликими мечами та щитами.

Робін Гуд і його люди вже близько години стояли на місці, очікуючи солдатів, але ті не з'являлися. Юнак уже вирішив, що вороги змінили плани, як раптом зі своєї варті примчав один із лучників, які стояли в дозорі, і повідомив, що нормани, заблукавши дорогою, йдуть прямо до Дерева Зустрічей, де за наказом Робіна зібралися усі жінки.

Ця новина розбудила в душі Робіна тяжке передчуття; він сплотнів і сказав:

— Біжимо, постараємося випередити норманів, потрібно зупинити їх; горе нам і горе їм, якщо вони доберуться до наших жінок!

Лісові брати всі як один кинулися в той бік, звідки йшли нормани, сподіваючись перекрити їм шлях або встигнути першими до Дерева Зустрічей, але солдати сильно випередили їх, і зупинити їх або прийти раніше, щоб уникнути нещастя, уже було неможливо. Вдача, а точніше, повна розбещеність тієї варварської епохи змушували Робіна і його товаришів боятися, що стосовно беззахисних жінок буде вчинене жорстоке насильство.

Нормани незабаром добралися до Дерева Зустрічей. Побачивши їх, жінки від жаху закричали і кинулися тікати, не розбираючи дороги. Сер Уїльям відразу ж зрозумів, що його ненависть до саксів може знайти вихід, якщо він захопить слабких жінок і знищить їх, щоб помститися за свою першу поразку.

За його наказом солдати зупинилися, і сер Уїльям із хвилину стежив за хаотичною втечею охоплених жахом жінок. Одна з них бігла попереду, а інші намагалися, одночасно прикриваючи її, слідувати за нею. Ця явна дбайливість їх стосовно подруги дала зрозуміти лицареві, хто серед них найголовніший; він відразу вирішив, що розумно підстреляти її першою, підняв лук і спокійно прицілювався. Він був гарним стрільцем; стріла встромилася точно між лопатками, і нещасна жінка, спливаючи кров'ю, упала на землю; інші, забувши про небезпеку, із сумними криками опустили біля неї на коліна.

Один чоловік бачив, як норманський ватажок підняв лук, і цей чоловік, сподіваючись випередити постріл, прицілювався йому в чоло. Стріла його влучила в ціль, але занадто пізно:

перш ніж померти від руки Робіна Гуда, сер Уільям смертельно поранив Маріанну.

— Леді Маріанна поранена! Смертельно поранена! — ця жахлива новина миттєво облетіла ряди саксів, і в багатьох на очах виступили сльози, бо ці мужні люди з безмежною ніжністю любили свою молоду королеву. Горе ж Робіна межувало з божевіллям: він не говорив, не плакав, він боровся. Маленький Джон і Робін кинулися на норманів, як тигри, і, мовчки, не розтискаючи побілілих губ, сіяли навколо себе смерть. Здавалося, у них вселилася надприродна сила: вони мстилися за Маріанну, і мстилися жорстоко!

Кривавий бій тривав дві години; нормани були розбиті наголову, і жоден із них не одержав ні милості, ні прощення, тільки один солдат зумів утекти; він і приніс братові сера Уільяма Грея фатальну звістку про розгром загону.

Маріанну перенесли на галявину подаль від бойовища; біля неї, заливаючись слізьми, стояла на колінах Мод і марно намагалася зупинити кров, що юшила зі страшної рани.

Робін кинувся на коліна поруч із Маріанною; серце його розривалося від горя, він не міг ні говорити, ні поворушитися, із грудей його виривався хрип, він задихався.

Коли Робін наблизився, Маріанна відкрила очі й ніжно глянула на нього.

— Ти ж не поранений, мій друже? — запитала слабким голосом молода жінка, трохи помовчавши.

— Ні, ні, — прошепотів Робін: він ледве міг ворушити губами.

— Слава Божій Матері! — сказала із посмішкою Маріанна. — Я молила її за тебе, і вона прислухалася до мого благання. Ця жахлива битва скінчилася, милий Робіне?

— Так, кохана Маріанно, наші вороги зникли, вони більше не повернуться... Але поговорімо про тебе, подумаймо про тебе, ти... я... Пресвята Мати Божа! — вигукнув Робін. — Це горе вище моїх сил!

— Ну ж, мужайся, милий мій, коханий Робіне, підніми голову, подивися на мене, — сказала Маріанна, силкуючись посміхнутися, — рана неглибока, вона заживе, стрілу витягли. Ти ж знаєш, мій друже, якби існувала якась небезпека, я

б перша зрозуміла, що моя година настала. Ну ж, поглянь на мене, милий Робіне.

Промовивши ці слова, Маріанна спробувала притягти голову Робіна до себе, але ця спроба позбавила її останніх сил: коли юнак підняв на неї заплакані очі, Маріанна була непритомна.

Однак вона швидко отямилася; ніжно втішивши чоловіка, вона висловила бажання трохи відпочити й незабаром глибоко заснула.

Як тільки Маріанна заснула на затіненому ложі з моху, яке для неї зробили подружки, Робін Гуд пішов з'ясувати, у якому стані перебуває його загін. Джон, Мач та Уїлл піклувалися про поранених і підраховували мертвих; поранених серед вигнанців було небагато, чоловік дванадцять із них — небезпечно, вбитих не було жодного. Нормани ж, як уже говорилося, загинули всі, і по краях галявини викопали великі ями, що мали прийняти їх тіла.

Прокинувшись після глибокого сну через три години, Маріанна побачила чоловіка поруч із собою, і це янгольське створіння, бажаючи підтримати того, кого вона так ніжно кохала, стала ласкаво говорити, що не чуває ніякої слабкості й незабаром одужає.

Маріанна страждала, Маріанна відчувала передсмертну тугу й знала, що сподіватися їй більше нема на що, але горе Робіна розривало їй серце, і вона намагалася, наскільки це було у її владі, полегшити фатальний удар.

Наступного дня стан її погіршився, рана запалилася, й остання надія на спасіння дружини згасла навіть у серці Робіна.

— Дорогий Робіне, — сказала Маріанна, вкладаючи свої палаючі руки в руки чоловіка, — наближається моя остання година; наша розлука буде жорстокою, але в сердець, які вірять у Божу милість, вистачить сил її витримати.

— О Маріанно, кохана моя Маріанно! — вигукнув Робін, ридаючи. — Невже Мати Божа зовсім залишила нас, раз вона дозволяє загинути нашим серцям?! Я не переживу тебе, Маріанно, я не зможу без тебе жити.

— Нехай будуть тобі опорою віра й обов'язок, коханий Робіне, — ніжно відповіла Маріанна, — ти змиришся з цим

нещастям, бо така воля Неба, і будеш жити, нехай не щасливо, але спокійно серед людей, все існування яких залежить від тебе. Я незабаром залишу тебе, мій друже, але перш ніж очі мої закриються, щоб не бачити більше денного світла, дозволь мені сказати, як я кохаю й кохала тебе. Якби це почуття, що переповнює всю мою істоту, могло набути видимої форми, ти б зрозумів, яке воно сильне й неосяжне. Я кохала тебе, Робіне, з усією довірливістю відданого серця, все своє життя я молила Бога про єдину милість — завжди подобатися тобі.

— І Бог був милостивий до тебе, Маріанно, — відповів Робін, намагаючись стримати хвилювання, — оскільки і я можу сказати, у свою чергу, що ти, ти одна панувала в моєму серці; коли я був поруч із тобою і далеко від тебе, ти була моєю єдиною надією, моєю єдиною розрадою.

— Якби Небо дозволило нам постаріти поруч, милий Робіне, — заговорила знову Маріанна, — якби воно послало нам довгу низку щасливих днів, можливо, розставання наше було б ще більш жорстоким, бо в тебе не залишилося б сил пережити такий страшний біль. Але ми обоє молоді, і я залишаю тебе на землі в такому віці, коли самотність наповнюється спогадами, а можливо, й надією... Обійми мене, милий Робіне... ось так... дозволь я пригорнуся щоголю до твоєї щоголю. Я хочу, щоб ти почув мої останні ласкаві слова, я хочу, щоб душа моя, відлітаючи, посміхалася, я хочу, щоб ти прийняв мій останній подих...

— Маріанно, кохана моя, не говори так! — несамовитим голосом вигукнув Робін. — Я не можу чути, як ти говориш про розлуку. О Мати Божа, заступнице наша! Ти завжди слухала мої смиренні благання! Подаруй мені життя тієї, яку я кохаю, подаруй мені життя моєї дружини, на колінах молю тебе!

І Робін, обличчя якого було залите сльозами, із благанням здійняв до Неба руки.

— Ти даремно просиш Божу Матір, коханий мій, — сказала Маріанна, притискаючись побілілим чолом до плеча Робіна. — Дні мої — та що я кажу?! — години мої полічені. Бог послав мені сон, щоб мене попередити.

— Сон?! Що ти говориш, дороге дитя?

— Так, сон. От послухай. Я бачила тебе; ти в колі лісових братів сидів на великій галявині в Шервудському лісі. Напевно, ти влаштував свято своїм хоробрим товаришам, бо гілки старих дерев були прикрашені гірляндами троянд, і червоні стрічки весело майорили від подуву западного вітерцю. Я сиділа поруч із тобою, тримала тебе за руку й почувала невимовну радість, але тут раптом між нами виник незнайомец із блідим обличчям й у чорному одязі і зробив мені рукою знак іти за ним. Я встала всупереч своїй волі і всупереч своїй волі пішла за похмурим незнайомцем. Однак, перш ніж піти, я питально подивилася на тебе, бо не могла промовити ні слова і мене душив сум; ти спокійно і з посмішкою подивився на мене; я показала тобі на незнайомця, але ти, повернувши голову в його бік, продовжував посміхатися; я постаралася пояснити тобі, що він забирає мене від тебе; ти трохи сплотнів, але посмішка не зійшла з твоїх губ. Я впала у відчай, затремтіла й гірко заплакала, обхопивши голову руками.

А незнайомец усе вів мене за собою. Коли ми відійшли на кілька кроків від галявини, переді мною стала жінка в покривалі; незнайомец відступив назад, жінка підняла покривало, яке ховало від мене її обличчя, і я впізнала ніжні риси своєї матері.

Я скрикнула й, тремтячи від подиву і щастя, змішаного з переляком, простягнула до неї руки.

«Миле дитя, — сказала вона, і голос її звучав мелодійно й ніжно, — не плач, смиренно, по-християнськи прийми долю, спільну для всіх смертних. Помри з миром, без гіркоти, залиш цей світ, який може дати тобі тільки марні задоволення і скороминущі радості. За його межами є обитель вічного блаженства, прийди сюди жити зі мною; але, перш ніж іти за мною, глянь!» І з цими словами моя мати доторкнулася до мого чола рукою, холодною й білою, як мрамур. При цьому дотику, мій погляд, який застеляли сльози, прояснився, і я побачила навколо себе блискучий хоровод юних дівчат. Усі вони були неймовірно красиві, і на вустах у них грала божественна посмішка. Вони нічого не говорили, просто дивилися на мене й, здавалося, намагалися, щоб я зрозуміла, яка я буду щаслива жити серед них. Поки я милувалася своїми майбутніми

подругами, мати, нахилившись до мене, ласкаво сказала: «Дитя моє миле, глянь ще раз». Я послухалася її поради. Навколо мене пахли квіти, гілля дерев схилилося під вагою плодів: рум'яні яблука й золотаві груші ховалися серед білих маргариток. У повітрі був чудовий аромат, і навколо пурхали та співали яскраві пташки. Я прийшла у захват, горі потишеньку зникло з мого серця, і моя мати, радісно посміхнувшись, ще раз ласкаво й ніжно повторила мені: «Глянь, дитя моє, глянь».

Тут за мною почулися легкі кроки. Вони були ледве чутні, але пролунали для мене як чудова музика, серце моє забилося частіше, і я озирнулася.

І тоді — о Робіне! — я відчула безмежне щастя, бо побачила тебе, ти біг до мене по галявині, очі твої блищали, і ти простягав до мене руки.

«Робіне! Робіне!» — закричала я й хотіла кинутися тобі назустріч, але мати мене втримала.

«Він прийде, — сказала вона мені, — от він, уже тут». І взявши наші руки, вона з'єднала їх, а потім, поцілувавши мене в чоло, сказала: «Ви, мої діти, там, де щастя вічне, кохання ніколи не кінчається, ви в обителі обраних. Будьте щасливі!»

Кінець сну я не запам'ятала, милий Робіне, — помовчавши, сказала Маріанна. — Я прокинулася й зрозуміла, що Небо послало мені попередження й надію. Я маю розлучитися з тобою на довгі роки, так, але не назавжди. Бог з'єднає нас в іншому світі...

— Дорога Маріанно!

— Коханий мій, — продовжувала молода жінка, — останні сили залишають мене, поклади мою голову собі на груди, обійми мене міцніше, і я засну останнім сном, як засинає втомлене дитя на грудях матері.

Робін гарячково цілував умираючу дружину, і на її обличчя падали його сльози.

— Нехай благословить тебе Бог, коханий мій, — продовжувала Маріанна ослабленим голосом, — і зараз, і в майбутньому, нехай пошле він свою благодать тобі й усім, кого ти любиш. Навколо мене все сутеніє, а я хотіла б ще раз бачити твою

посмішку, прочитати у твоїх очах, яка я тобі дорога. Робіне, я чую голос матері, вона мене кличе, прощавай!..

— Маріанно! Маріанно! — закричав Робін, падаючи на коліна поруч із ліжком дружини. — Поговори ще зі мною. Я не хочу, щоб ти помирала! Боже всемогутній, допоможи мені! Пожалій нас, Мати Божа!

— Милий Робіне, — прошепотіла Маріанна, — я хочу, щоб мене поховали під деревом Зустрічей... а на могилі посадили квіти...

— Так, люба, так, мій ніжний янголе, ти будеш спати під запашним зеленим килимом, і, коли прийде моя остання година, яку я кличу всією душею, я попрошу того, хто буде мені закривати очі, поховати мене поруч із тобою...

— Спасибі, коханий, останнє биття мого серця — тобі, я вмираю щасливою, бо вмираю у твоїх обіймах... прощавай, о...

Разом із поцілунком з губ Маріанни зірвалося зітхання, руки її слабко стиснули шию Робіна, і більше вона не ворушилася.

Робін довго ще вдивлявся в це ніжне обличчя, сподіваючись, що очі ще раз відкриються, він довго чекав, що ці бліді губи ще заговорять, але — на жаль! — чекав марно: Маріанна була мертва.

— Пресвята Мати Божа! — вигукнув Робін, опускаючи на ложе нерухоме тіло дружини. — Пішла, пішла назавжди! Кохана моя, щастя моє, дружино моя!

І, збожеволівши від горя, він кинувся геть з намету із криком:

— Маріанна померла! Маріанна померла!

РОЗДІЛ VIII

Робін Гуд виконав останню волю дружини: він наказав викопати могилу під Деревом Зустрічей і останки тієї, хто був світочем і розрадою його життя, були поховані там і прикриті квітковим килимом. Юні дівчата графства, які з'явилися на похороні, прикрасили могилу гірляндами з троянд і оплакали Маріанну разом із Робіном.

Ален і Крістabelle були сповіщені про фатальну подію й приїхали на світанку; вони були в розпачі й гірко оплакували смерть сестри.

Коли все було закінчено і тіло Маріанни сховалося в могилі, Робін Гуд, який доти займався усім, що було пов'язано з похованням, пронизливо скрикнув, здригнувся з голови до ніг, як людина, смертельно поранена в серце стрілою, і, не слухаючи Алена, не відповідаючи Крістabelle, зляканій таким страшним розпачем, вирвався з їхніх рук та зник у лісі. Бідний Робін хотів залишитися наодинці зі своїм горем, наодинці з Богом.

Час, що зм'якшує найбільші прикrostі, не залікував сердечної рани Робіна Гуда. Він продовжував оплакувати ту, котра своїм ніжним образом освітлювала для нього старий ліс, ту, яка знайшла щастя в його коханні й була єдиною радістю його життя.

Незабаром перебування в лісі стало для нього нестерпним, і він виїхав у маєток Барнсдейл, але там спогади мучили його ще більше, і Робін впав у похмуру апатію: всі почуття його охололи. Здавалося, у ньому померло все — дух, думка і навіть спогад.

Ця постійна туга занурила всіх веселих братів у глибокий сум. Сльози проводиря загасили в них останні іскри веселощів, і по стежинах старого лісу розбійники ходили задумливо, не знаходячи собі місця, немов неприкаяні душі. Не чутно було в тіні зелених дерев голосного сміху брата Тука, не стукала палиця об палицю, не лунали голосні крики під час змагань у спритності й силі, стріли не залишали сагайдаків, і ніхто не змагався в стрілянні з лука.

Безсоння й відраза до їжі дуже змінили зовнішність Робіна: він сплотнів, під очима з'явилися темні кола, він став кашляти й повільна лихоманка довершила те, що почало горе. Маленький Джон, який мовчки спостерігав за цими змінами, зумів зрештою переконати друга, що йому варто виїхати не просто з Барнсдейла, але й взагалі з Йоркшира, і спробувати розвіяти свій сум подорожжю. Опираючись десь із годину, Робін погодився з мудрими аргументами Маленького Джона і, перш ніж попрощатися зі своїми людьми, доручив йому командування ними.

Щоб подорожувати невпізнаним, Робін переодягся селянином і в такому скромному вигляді з'явився в Скарборо. Він зупинився коло порога бідної хатини, у якій жила вдова рибалки, і попросив у неї притулку. Бабуся прийняла нашого героя привітно і, накриваючи на стіл, розповіла йому про свої щоденні турботи. Вона повідомила йому, що в неї є човен з екіпажем із трьох матросів, яких їй важко утримувати, хоча такої кількості людей мало, щоб вести човен і гребти до берега, коли улов великий.

Бажаючи хоч якось убити час, Робін Гуд запропонував бабусі найнятися до неї матросом за досить скромну плату, і селянка, якій гість дуже сподобався, від усієї душі погодилася.

— Як вас звать, милий хлопчику? — запитала бабуся, коли вони домовилися, на яких умовах новий працівник буде в неї жити.

— Мене звать Саймон Лі, добра жінко, — відповів Робін Гуд.

— Ну що ж, Саймоне Лі, завтра ви почнете працювати, і, якщо робота вас влаштує, ми довго проживемо разом.

Наступного ранку Робін Гуд разом зі своїми новими товаришами вийшов у море, але ми змушені сказати, що, ніколи раніше не керуючи судном, Робін Гуд, незважаючи на всі старання, мало чим зміг бути корисний умілим рибалкам. На щастя для нього, це були люди незлостиві, і вони не стали знущатися з його невміння, а просто посміялися з того, що йому спало на думку взяти із собою в море лук та сагайдак зі стрілами.

«Якби ми були в Шервудському лісі, — думав Робін Гуд, — я не дозволив би їм ось так сміятися з мене, але в кожного — своє ремесло, і в їхній справі я нічого не вартий».

Наповнивши човен рибою рівно з бортами, рибалки розпустили вітрила й рушили до причалу. Але тут вони помітили невеликий французький корвет, що йшов прямо на них. На борту корвета людей було, мабуть, небагато, однак рибалки не на жарт злякалися й заявили, що вони пропали.

— Пропали? Чому ж? — запитав Робін.

— Чому? Ну, ти й дурень! — відповів один із рибалок. — Тому що на корветі наші вороги, ми з ними у стані війни, і якщо вони візьмуть нас на абордаж, то ми потрапимо в полон.

— Сподіваюся, їм це не вдасться, — відповів Робін, — ми спробуємо захищатися.

— Та як ми можемо захищатися? Їх же чоловік п'ятнадцять, а нас — всього троє.

— А мене ви не рахуєте, хоробра людино? — запитав Робін.

— Ні, приятелю. Руки в тебе занадто білі, і ти навряд чи колись обдирав їх об весло. Ти моря не знаєш, і, якщо впадеш у воду, на землі одним дурнем стане менше. Не сердься через дрібниці, ти хлопець славний, і я до тебе дуже прихильний, але ти не вартий того хліба, що з'їдаєш.

Легка посмішка ковзнула по губах Робіна.

— Я не надто самолюбний, — сказав він, — і все-таки хочу вам довести, що і я на щось придатний у хвилину небезпеки. Мій лук і стріли виручать нас. Прив'яжіть мене до щогли; рука в мене не має тремтіти, і дамо корветові наблизитися до нас на відстань польоту стріли.

Рибалки скорилися. Робіна міцно прив'язали до щогли, він підняв лук і став чекати.

Як тільки корвет наблизився, Робін прицілився, і відразу ж чоловік, який стояв на носі судна, покотився по палубі зі стрілою в шиї. Другого матроса спіткала та ж доля. Рибалки на секунду застигли в повному захваті й здивуванні, потім радісно закричали, і той, хто був у них за старшого, показав Робінові на чоловіка, який стояв коло керма корвета. Робін відразу його вбив, як і двох інших.

Судна зійшлися бортами, на корветі залишалось десятеро людей, але незабаром стараннями Робіна нещасних французів стало тільки троє. Як тільки рибалки помітили, що сили рівні, вони вирішили захопити судно, і це було їм тим більше легко, що французи, вважаючи будь-який опір небезпечним і марним, здалися на милість переможців. Матросам залишили життя й надали можливість повернутися до Франції на рибальському човні.

Французький корвет був прекрасною здобиччю, оскільки він віз королеві Франції велику суму — близько дванадцяти тисяч ліврів.

Зрозуміло, що, заволодівши таким несподіваним багатством, славні рибалки попросили пробачення у того, з кого

кілька годин тому насміхалися; потім вони заявили, що здобич повністю належить Робінові, оскільки самою перемогою вони зобов'язані його безстрашності та влучності.

— Добрі мої друзі, — сказав Робін, — питання це можу вирішити я один, і от як я хочу залагодити цю справу: половина корвета і його вмісту стане власністю бідної вдови, якій належить човен, а друга буде розділена між вами трьома.

— Ні, ні, — відповіли рибалки, — ми не потерпимо, щоб ти позбавив себе майна, яке було здобуте тобою без чиєїсь допомоги. Судно належить тобі, і, якщо ти хочеш, ми будемо твоїми слугами.

— Дякую вам, ви славні хлопці, — відповів Робін, — але мені не потрібні докази вашої відданості. Корвет буде розділений, як я того хочу, а дванадцять тисяч ліврів я використаю на те, щоб побудувати для вас і для найбідніших жителів бухти Скарборо красивіше житла, ніж ті, що у вас є.

Марно рибалки намагалися змінити плани Робіна; вони прагнули довести йому, що, віддавши вдові, бідним та їм самим чверть від цих дванадцяти тисяч ліврів, він усе одно вчинить дуже великодушно, але Робін не захотів нічого слухати і, зрештою, змусив своїх товаришів замовкнути.

Кілька тижнів Робін Гуд прожив серед добрих людей, яких його великодушність ошчасливила, але одного прекрасного ранку, стомившись від моря і скучивши за своїми товаришами та старим лісом, він зібрав рибалок і оголосив їм про свій від'їзд.

— Друзі мої, — сказав Робін, — я прощаюся з вами, глибоко вдячний за ваші турботи про мене. Імовірно, ми ніколи більше не побачимось, але мені б хотілося, щоб ви зберегли добрий спогад про вашого друга Робіна Гуда.

І перш ніж приголомшені рибалки знову змогли говорити, Робін Гуд зник.

І сьогодні ще маленька бухта, поруч із якою під дахом однієї зі скромних хатин жив знаменитий вигнанець, носить ім'я Робіна Гуда.

До узлісся Барнсдейльського лісу Робін дійшов раннього червневого ранку. У глибокому хвилюванні вступив він на вузьку просіку, де стільки разів зустрічала його з посмішкою на губах і радістю в душі кохана жінка, чию смерть він тепер

має оплакувати до кінця своїх днів. Кілька хвилин Робін у мовчанні споглядав ті місця, що були свідком його щастя, і груди його задихали спокійніше; він почував, як у ньому оживає минуле, і тінь Маріанни ковзала по просіках, галявинах, затінених від сонця густим листям вікових дубів; Робін Гуд пішов за цим приємним видінням і пройшов до того місця, де звичайно збиралися веселі брати.

Але в цей день тут нікого не було. Робін підніс до губ мисливський ріг, і його могутній звук поплив у глибину лісу.

І відразу у відповідь почувся потужний крик: гілля дерев, що оточували галявину, розсунулися, і в обійми Робіна Гуда кинувся Червоний Уїлл у супроводі всіх лісових братів.

— Робе, друже милий, — прошепотів красень Уїлл переривчастим голосом, — нарешті ти повернувся! Слава Богові! Ми всі так чекали, так чекали, правда, Маленький Джоне?

— Правда, — відповів Джон, гірко дивлячись повними сліз очима на бліде обличчя прибулого. — Робін відчув, як ми хвилюємося, і прийшов.

— Так, милий Джоне, і сподіваюся, що більше не залишу тебе.

Джон схопив руку Робіна Гуда і з силою стиснув її, але так ніжно, що Робін не наважився поскаржитися на біль.

— Ласкаво просимо до нас, Робіне! — радісно закричали лісові брати. — Тисячу разів вітаємо тебе!

Ці прояви радості, викликані його приходом, пролили цілющий бальзам на невиліковну рану нашого героя. Він зрозумів, що не повинен більше занурюватися у своє горе і залишати без підтримки людей, до такої міри відданих йому в його нещасті.

Це мужнє рішення змусило Робіна Гуда почервоніти. На жаль! Його серце було не в злагоді з його волею, але воля перемогла; думкою попросившись із тінню Маріанни, він простягнув руку своїм вірним друзям і сильним та спокійним голосом сказав:

— Відтепер, милі мої товариші, я завжди буду вашим другом, ватажком і начальником, вигнанцем Робіном Гудом, отаманом Робіном Гудом!

— Ура! — закричали лісові брати, кидаючи вгору шапки. — Ура! Ура!

— Тепер будемо веселитися, — сказав Робін Гуд, — і нехай всюди в нас панує радість; сьогодні ми відпочиваємо, а завтра полюємо, і горе норманам!

Про нові подвиги Робіна Гуда незабаром заговорили по всій Англії, і багатим сеньйорам Ноттингемшира, Дербішира і Йоркшира довелося платити чималу данину для бідняків й утримання загону.

Так пройшли довгі роки, не внісши в існування вигнанців ніяких змін, але, перш ніж читач закриє цю книгу, ми маємо йому повідомити про долю деяких її дійових осіб.

Сер Гі Гемвелл і його дружина померли в дуже похилому віці, залишивши своїм синам маєток Барнсдейл, у якому ті й оселилися, вийшовши із загону Робіна Гуда.

Червоний Уїлл вчинив за прикладом братів; він жив у прекрасному будинку зі своєю любовою Мод, яка до цього часу стала матір'ю кількох дітей і була кохана чоловіком настільки ж ніжно, як і в перші дні після весілля. Мач і Барбара оселилися неподалік від Мод, але в Маленького Джона, який, на жаль, втратив Уїніфред, не було ніяких причин покидати ліс, і він залишився під командуванням Робіна; до того ж, поспішімо додати, занадто любив він Робіна, щоб йому хоч на мить спало на думку залишити його, й обидва товариші продовжували жити пліч-о-пліч, переконані, що тільки смерть може їх розлучити.

Не забудемо сказати кілька слів про хороброго Тука, благочестивого ченця, який благословив стільки весіль. Тук залишився вірний Робінові; він і далі був духовним наставником лісових братів та нічого не втратив зі своїх чудових якостей: це був гідний священнослужитель, п'яниця, забіяка і хвалько.

Хелберт Ліндсей, молочний брат Мод, призначений наказом Ричарда Левине Серце старшим конюшим Ноттингемського замку, прекрасно справлявся зі своєю посадою, яку йому вдалося зберегти. Дружина Хела, красуня Грейс Мей, залишалася такою ж чарівною, а її донечка Мод обіцяла згодом стати точним портретом матері.

Сер Ричард Рівнинний жив спокійно й щасливо зі своєю дружиною та дітьми Гербертом і Лайлою. Чесний сакс був

прихильний до Робіна Гуда до останнього подиху; коли Робін, якого привертала ця любов і ніжність, приїжджав у замок разом з Маленьким Джоном відпочити, там завжди було справжнє свято.

Незабаром після того як була підписана Велика Хартія, король Джон, зробивши ряд дивовижних діянь, кинувся особисто переслідувати юного короля Шотландії, який відступав під його натиском, і рушив прямо на Ноттингем, сіючи на своєму шляху розпач і жах. Джон рухався в супроводі декількох генералів, які за свої подвиги одержали досить виразні прізвиська: одного прозвали Джем Безсердечний, другого — Момон Кривавий, третього — Уолтер Мач Убивця, четвертого — Соттим Жорстокий, п'ятого — Годешаль Бронзове Серце. Ці негідники були командирами загонів іноземних найманців, і вони сіяли скрізь насильство, смерть і пожежі. Чутка про наближення цього розбійницького війська відгукувалася похоронним дзвоном у вухах зляканих жителів — вони тікали, залишаючи свої будинки на милість норманів.

Робін Гуд дізнався про жорстоке поводження солдатів і вирішив змусити їх пережити такі ж муки, яких зазнали ті, кого вони ображали й принижували.

Лісові брати відгукнулися на заклик свого командира з такою наснагою, що, якби знали про це солдати короля Джона, вони б мимоволі затремтіли, стільки в ньому було ненависті переможених до переможців, саксів — до норманів.

Коли загін приготувався до битви, Робін Гуд став чекати.

При наближенні до Шервудського лісу командири норманів вислали вперед розвідників, і коли основні сили війська ввійшли в ліс, вони побачили мертвими на дорозі, повішеними на деревах тих, повернення кого вони даремно чекали. Це дивовижне видовище трохи охолодило запал норманів, але, оскільки їх було багато, вони продовжували просуватися вперед.

У плани Робіна не входило відкрито нападати на цілу армію, він міг перемогти тільки хитрістю; от чому він покладався на спритність і незрівнянну влучність своїх людей. Солдати падали один за одним, поранені стрілами, причому стрільці залишалися невидимими; люди Робіна йшли за ними

назирці, вбиваючи відсталих і безжалісно знищуючи тих, хто потрапляв до них у руки. Жах скував армію, люди зрозуміли, що вони загинули, а забобони того часу змусили їх приписати свої нещастя силам чекла. Один з воєначальників іноземців, Соттим Жорстокий, хотів покласти кінець цим убивствам, які загрожували розкласти армію; він наказав зробити привал, закликав своїх людей в ім'я їх же власного порятунку приборкати свій жах і, ставши на чолі п'ятдесяти рішучих норманів, пішов обстежувати найближчі зарості. Але не встиг маленький загін ступити на стежину, як його обсилав град стріл з вершин дерев і з гущини чагарників, і сам Соттим Жорстокий, і всі п'ятдесят солдатів упали мертвими.

Зникнення цього загону розвідників та їхнього безстрашного начальника підсилювало страх норманів, і вони наче на крилах пронеслися через Шервудський ліс і сховалися в Ноттингемському замку. Розбиті втомою і збуджені гнівом, вони з новою люттю віддалися кривавому розбою, яким був відзначений їхній похід Менсфілдською долиною.

Наступного дня армія, яку й далі вів король Джон, вступила в Йоркшир, спалюючи й убиваючи дорогою беззахисних сільських жителів. Нормани нищили все на своєму шляху.

Щасливий випадок уберіг від навали норманів мирні жителя Алена Клера й сера Ричарда Рівнінного. Обидва замки опинилися осторонь шляху грабіжників. Джон не жалів багатих саксів: він виганяв їх і поселяв у їхніх житлах своїх фаворитів як хазяїнів. Але приходив Робін Гуд зі своїми грізними товаришами, і новий власник разом із солдатами, яких він наймав, потрапляв до рук вигнанців, які безжалісно його вбивали.

З чуток і зі скарг своїх людей король дізнався про переможний марш помети саксів і вислав невелику частину армії, сподіваючись, що вона сточить Робіна Гуда, який розташувався, як говорили, у невеликому лісі. Не треба говорити, що солдати не повернулися до короля, навіть щоб повідомити про свою поразку, оскільки вони загинули, не дійшовши до передбачуваної стоянки Робіна Гуда.

Подвиги нашого героя прославили його на всю Англію, й ім'я його стало грозою норманів, як у царювання Генріха II для них було грозою ім'я Хірварда Уока.

Джон дійшов до Единбурга, але, не зумівши захопити короля Шотландії, вирушив у Дувр, наказавши своїм розрізним загонам приєднатися до нього. Однак більша частина цих загонів була зупинена людьми Робіна — частина в Дербіширі, а частина в Йоркширі. У цей час король Джон помер, залишивши престол своєму синові Генріху.

При цьому новому царюванні життя Робіна Гуда не було настільки діяльним і повним пригод, як у криваві часи правління короля Джона, оскільки граф Пембрук, опікун малолітнього короля, доклав серйозних зусиль до того, щоб поліпшити життя народу, і йому вдалося підтримувати мир у всьому королівстві.

Раптове припинення фізичної й духовної діяльності справило на Робіна Гуда гнітючий вплив і підірвало його сили. Правда й те, що він уже не був молодий: йому йшов п'ятдесят п'ятий рік, а Маленький Джон потихеньку досяг поважного шістдесятишестилітнього віку. Як ми вже говорили, час не приніс полегшення Робінові Гуду, і спогад про Маріанну, такий же живий, як у день розлуки, не дозволив йому покохати ні одну іншу жінку.

Могила Маріанни, за якою лісові брати дбайливо доглядали, щовесни вкривалася новими квітами, і не раз, з того часу як повернулися мирні дні, розбійники заставляли свого ватажка з блідим і сумним обличчям на колінах на зеленому килимі коло Дерева Зустрічей.

З дня на день сум Робіна ставав усе тяжчим, обличчя похмурішим, посмішка його зникла зовсім, і навіть терплячий та відданий Джон нерідко не міг домогтися від свого друга ніякої відповіді на свої тривожні питання.

Однак трапилося так, що Робін, розчулений турботами товариша, здався на його прохання й вирушив у жіночий монастир неподалік від Шервудського лісу одержати в його абатиси релігійну розраду.

Абатиса вже бачила Робіна Гуда, і їй були відомі особливості його приватного життя. Вона прийняла його дуже люб'язно й запропонувала йому будь-яку допомогу, яку могла надати.

Робіна Гуда, видно, зворушила люб'язність черниці, і він попросив її пустити йому кров. Абатиса погодилася; вона привела хворого в келію, де дуже спритно зробила те, про що просив її пацієнт, потім, як досвідчений лікар, вона вміло наклала йому на руку пов'язку й залишила його знесиленого лежати в ліжку.

Дивна, жорстока посмішка з'явилася в неї на обличчі, коли вона вийшла з келії, зачинила двері й замкнула їх на два оберти ключа, який забрала із собою.

Скажімо кілька слів про цю черницю.

Це була родичка сера Гі Гісборна, норманського лицаря, який разом із лордом Фіц Олвіном здійснив похід проти лісових братів і загинув від руки Робіна тією смертю, яку він сам готував йому. Однак ця жінка навряд чи зважилась би помститися за свого родича, якби його брат, сам надто великий боягуз, щоб ризикувати життям у чесному бою, не переконав її, що вона одночасно здійснить правосуддя й зробить добру справу, позбавивши Англійське королівство знаменитого вигнанця. Абатиса була слабкою жінкою і дала мерзенному норманові себе переконати: вона перерізала променеву артерію довірливого Робіна Гуда.

Залишивши хворого близько години спати тим непоборним сном, який обов'язково настає після великої втрати крові, черниця тихо підійшла до нього, зняла пов'язку з його руки і, коли кров потекла знову, тихенько вийшла.

Робін Гуд проспав до ранку, не маючи ніяких неприємних відчуттів, але відкривши очі, він спробував піднятися й не зміг; він почував таку слабкість, що зрозумів: настала його остання година. Кров, що лилася з артерії, залила всю постіль, і Робін Гуд усвідомив смертельну небезпеку свого становища. Надлюдським зусиллям він змусив себе дістатися до дверей і спробував відкрити їх; зрозумівши, що вони замкнені, він зусиллям волі переборював слабкість, дістався до вікна, відчинив його і хотів з нього вилізти, але не зміг; тоді він звернувся з останньою молитвою до Бога і, немов натхненний згори, узяв мисливський ріг та слабко, ледве чутно просурмив у нього.

Маленький Джон, який не міг надовго розлучитися зі своїм любим товаришем, провів ніч під стінами монастиря.

Він тільки-но прокинувся і думав, як би йому побачити Робіна Гуда, але тут почув слабкі звуки рогу.

— Зрада! Зрада! — крикнув Джон і побіг як божевільний до невеликого ліска, де зупинився на ніч загін лісових братів. — В абатство, хлопці, в абатство! Нас кличе Робін Гуд, він у небезпеці! — закликав своїх товаришів Джон.

Лісові брати в одну мить піднялися, кинулися за Маленьким Джоном. Маленький Джон затарабанив у ворота абатства. Воротарка відмовилася відчинити, але Джон не став витрачати ні хвилини на марні вмовляння: він вибив двері величезним гранітним валуном і, спонукуваний звуком рогу, добіг до келії, де в калюжі крові лежав Робін Гуд. Побачивши, що його друг умирає, могутній Джон відчув, що сили відмовляють йому, його засмаглим обличчям покотилися сльози; засмучуючись і обурюючись, він упав на коліна, схопив в обійми свого старого друга і, ридаючи, сказав:

— Робіне, любий Робіне, хто ж підняв свою підлу руку на хворого? Який нечестивець спробував скоїти вбивство в Божому домі? Відповідайте, Бога ради, відповідайте!

Робін тихо похитав головою.

— Яка різниця, — сказав він, — тепер, коли для мене все скінчено, коли вся кров до останньої краплі витекла з мене?..

— Робіне, — заговорив Джон, — скажи мені правду, я маю це знати, треба, щоб я це знав! Тебе вбила рука зрадника? (Робін Гуд ствердно хитнув головою.) Милий мій, — продовжував Джон, — подаруй мені останню розраду: дай помститися за твою смерть, дозволь мені посіяти смерть і біль там, де було вчинене убивство. Скажи тільки слово, подай тільки знак, і завтра від цього нечестивого дому каменю на камені не залишиться: я почуваю ще в собі великі сили й у мене є п'ятсот сміливців, які прийдуть мені на допомогу.

— Ні, Джоне, ні, я не хочу, щоб ти, чесна людина, підняв руку на жінок, які присвятили себе Богові. Це було б святотатством. Та, що вбила мене, видно, корилася почуттю більш сильному, ніж релігійний обов'язок. Якщо вона покається, її замучать докори сумління, а якщо Небо не пробачить їй, як я їй пробачаю, вона зазнає покарання на тому світі. Ти знаєш, Джоне, я ніколи не дозволяв заподіювати зла жодній жінці, а

черниця для мене подвійно недоторканна. Не будемо більше говорити про це, друже мій, дай мені лук і стріли, піднеси мене до вікна, я хочу померти там, де впаде моя остання стріла.

Підтримуваний Маленьким Джоном, він прицілювся, натягнув тативу і стріла, птаком здійнявшись над вершинами дерев, упала далеко від монастирської стіни.

— Прощавай, мій вірний лук, прощайте, мої влучні стріли, — ніжно прошепотів Робін Гуд, кидаючи їх на підлогу. — Джоне, друже мій, — уже спокійніше сказав Робін, — віднеси мене на те місце, де я хочу вмерти.

Маленький Джон підняв Робіна і спустився в двір монастиря, де, за його розпорядженням, спокійно чекали лісові брати. Але, побачивши свого отамана, смертельно блідого, якого Маленький Джон ніс, як дитину, вони страшно закричали, бажаючи негайно помститися за нього.

— Тихіше, хлопці, — сказав Джон, — залишимо Господі вершити правосуддя, зараз нас має турбувати тільки стан нашого пана. Ходімо, пошукаємо те місце, куди впала остання стріла Робіна.

Загін став у два ряди, пропускаючи старого, і Джон твердим кроком пройшов між ними до того місця, де застромилася в землю стріла Робіна.

Там, пославши на траву куртку, принесену лісовими братами, Джон із надзвичайною обережністю поклав на неї помираючого.

— А тепер, — слабким голосом сказав Робін, — поклич усіх; я хочу ще раз побути в оточенні сміливців, які вірно служили мені з любов'ю й відданістю. Я хочу випустити серед моїх доблесних товаришів свій останній подих.

Джон тричі просурмивав у ріг, і щоразу по-різному: цей сигнал свідчив про небезпеку, що наступила, і квапив лісових братів прийти туди, звідки він доливав.

Серед людей, що почули заклик Джона, був і Червоний Уїлл, оскільки, живучи тепер в іншому місці, він мало не щотижня відвідував своїх колишніх товаришів, щоб підстрелити оленя, потиснути руку друзям чи поділитися з ними своєю здобиччю.

Ми навіть не будемо намагатися описати заціпеніння й розпач славного Уїльяма, коли він побачив, у якому стані був

Робін Гуд, коли він побачив змінене обличчя свого друга, якого він так ніжно і вірно любив.

— Мати Божа! — вигукнув Уїлл. — Що з тобою трапилося, мій бідний друже, мій бідний брате? На що ти хворий? Ти поранений? Він ще живий, цей проклятий убивця, що підняв на тебе руку? Скажи хоч слово, і завтра він відпокутує свій злочин.

Робін Гуд важко підняв голову з плеча Джона, подивився на Уїлла з глибокою ніжністю й відповідав, слабо посміхаючись:

— Спасибі, добрий Уїлле, не треба за мене мститися. Погаси у своєму серці ненависть до вбивці того, хто вмирає якщо не без жалю, то, принаймні, без страждань. Я досяг кінця свого життя, раз Мати Божа, моя Небесна заступниця, залишила мене в цю фатальну хвилину. Я жив довго, Уїлле, і всі, кого я знав, мене любили й шанували. І хоча мені тяжко прощатися з вами, милі мої друзі, — продовжував Робін, довго й ніжно дивлячись на Маленького Джона та Уїлла, — цей біль зменшується християнською надією, впевненістю, що наша розлука не буде вічною, що Бог з'єднає нас у кращому світі. Твоя присутність коло мого смертного ложа для мене велика розрада, любий Уїлле, дорогий брате, адже ми були один для одного добрими й ніжними братами. Дякую тобі за всі знаки уваги, вустам й серцем благословляю тебе і прошу в Божої Матері послати тобі все щастя, на яке ти заслуговуєш. Ти скажеш своїй коханій дружині Мод, що я не забув її в своїх молитвах, поцілуєш її від імені її брата Робіна Гуда (Уїльям нестримно ридав). Не плач так, Уїлле, — помовчавши, продовжував Робін, — не муч мене, хіба твоє серце стало слабким, як у жінки, що ти не можеш мужньо перенести нещастя? (Уїльям не відповідав, ридання душили його.) А ви, старі товариші, друзі мого серця, — звернувся Робін до лісових братів, які мовчки стояли навколо нього, — ви, хто поділяв зі мною скруту й тривоги, радості та прикrostі з дивовижною відданістю й вірністю, прийміть моє останнє благословення і мою подяку. Прощайте, брати, прощайте, хоробрі сакси! Ви наводили жах на норманів, ви назавжди заслужили любов і вдячність бідняків; будьте щасливі, будьте благословенні й молитесь іноді напій Небесній заступниці за вашого Робіна Гуда.

У відповідь на слова Робіна почулися тільки придушені стогони; збожеволівши від горя, йомени, здавалося, не розуміли значення його прощальних слів.

— А ти, Маленький Джоне, — знову заговорив умираючий, і голос його слабшав із кожною хвилиною, — ти, шляхетне серце, ти, кого я любив усіма силами своєї душі, що з тобою станеться? Кому ти подаруєш любов, яку відчував до мене? З ким будеш жити в старому лісі? О мій Джоне! Ти будеш такий самотній, такий нещасний! Пробач, що я так тебе залишаю; я сподівався на іншу смерть, я сподівався, що ми помremo з тобою разом, пліч-о-пліч, зі зброєю в руках, захищаючи свій край. Але Господь судив інакше... Нехай святиться ім'я його! Мій час наближається, Джоне, в очах у мене каламутиться, дай мені руку, я хочу померти, стискаючи її. Джоне, ти знаєш моє бажання, ти знаєш, де поховати мої останки, — там, під Деревом Зустрічей, поруч з тією, яка чекає мене, — поруч із Маріанною.

— Так, — зітхнув, плачучи, бідний Джон, — так, ти будеш...

— Спасибі, старий друже, я вмираю щасливим. Я йду до Маріанни, і назавжди. Прощавай, Джоне...

Голос затих, й обличчя Джона торкнувся теплий подих: це душа того, кого він так любив, відлетіла до Неба.

— На коліна, діти мої! — сказав старий, хрестячись. — Шляхетний і великодушний Робін Гуд помер!

Усі голови схилилися, й Уїльям прочитав над тілом Робіна коротку, але запальну молитву; потім, за допомогою Маленького Джона він переніс тіло до того місця, де воно мало отримати останній притулок.

Двоє лісових братів вирили могилу поруч з тією, у якій спочивало тіло Маріанни, і Робіна вклали на ложі з квітів та листя. Маленький Джон поклав поруч із ним лук та стріли, а улюбленого собаку покійного, щоб він більше нікому не служив, убили й поховали разом з хазяїном.

Так закінчилося життя людини, яка залишила зовсім незвичайний слід в історії цього краю.

Мир праху його!

Усе майно лісових братів було розділене порівну між ними. Розбійники розійшлися — одні залишилися жити в Ноттин-

гемі, інші пішли в сусідні графства, але ні в кого в них не вистачило духу залишитися у старому лісі: занадто жорстокою скорботою огорнула це місце смерть Робіна Гуда.

І тільки Маленький Джон не міг зважитися покинути старий ліс: кілька днів він, немов неприкаяна душа, блукав пустельними лісовими дорогами, марно звертаючись до тих, хто вже не міг йому відповісти. Нарешті він зважився оселитися в Червоного Уїлла. Уїлл прийняв його зі щирими обіймами і намагався хоч якось полегшити його горе, хоча й сам був дуже сумний, але Джон не хотів розради.

Одного разу вранці Уїлл, який шукав Маленького Джона, знайшов його в саду: він стояв, обіпершись об стовбур старого дуба і повернувши голову вбік лісу. Обличчя Джона було бліде, а його незрячі очі вп'ялися в одну точку. Уїлл злякався, схопив старого за руку, покликав на ім'я: але Джон не відповів — він був мертвий.

Цей несподіваний удар страшно засмутив славного Уїлла. Він відніс тіло померлого у дім, і родина Гемвеллів у повному складі проводжала свого любого брата на цвинтар у Хатерсейджі, розташований за шість миль від Кастрлтона, у Дербіширі.

Гробниця хороброго Маленького Джона існує дотепер, і її можна визначити за надзвичайною величиною надгробної плити. Уважний погляд ще може розрізнити на ній ініціали «Д» і «Н», вміло вирізані на твердому граніті.

Переказ розповідає, що якийсь антиквар, великий аматор рідкостей, наказав розкрити величезну гробницю, витяг кістки й помістив їх як гідний огляду експонат у свій кабінет анатомічних рідкостей. Але, на жаль, як тільки він переніс у свій будинок ці людські останки, він зовсім втратив спокій: у його домі оселилися руйнування, хвороби й смерть, та й гробар, який брав участь у розоренні гробниці, також втратив близьких людей. Тоді вони обоє зрозуміли, що тяжко образили Небо, потривоживши німу могилу, і благочестиво поховали останки старого лісника в освяченій землі.

І з цього часу антиквар і гробар живуть щасливо та спокійно: Бог, який прощає покаянному будь-який гріх, простив і цих святоотців.

ЗМІСТ

Передмова	3
РОБІН ГУД — КОРОЛЬ РОЗБІЙНИКІВ	5
Книга перша	6
Розділ I	6
Розділ II	15
Розділ III	27
Розділ IV	37
Розділ V	49
Розділ VI	77
Розділ VII	83
Розділ VIII	95
Розділ IX	104
Розділ X	115
Розділ XI	129
Розділ XII	139
Книга друга	157
Розділ I	157
Розділ II	171
Розділ III	184
Розділ IV	195
Розділ V	209
Розділ VI	227
Розділ VII	253
Розділ VIII	273

РОБІН ГУД У ВИГНАННІ	289
Книга перша	290
Розділ I	290
Розділ II	314
Розділ III	341
Розділ IV	360
Розділ V	375
Розділ VI	400
Книга друга	418
Розділ I	418
Розділ II	433
Розділ III	446
Розділ IV	461
Розділ V	474
Розділ VI	491
Розділ VII	515
Розділ VIII	525

Художнє видання

АЛЕКСАНДР ДЮМА

РОБІН ГУД

Переклад РОСІНСЬКОЇ Олени Анатоліївни

Редактор *Ю. В. Жиронкіна*

Художник *А. М. Недял*

Художник обкладинки *В. Ю. Лукаш*

Комп'ютерна верстка *І. В. Романчук*

Підписано до друку з готового оригінал-макета 22.06.2006.

Формат 84×108/32. Папір газетний.

Гарнітура SchoolBookC. Друк високий.

Тираж 15 000 (1 з-д 1—3000) прим.

Зам. 6-472.

Товариство з обмеженою відповідальністю

«Виробничо-комерційна фірма «БАО»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного

реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої

продукції серії ДК № 540 від 23.07.2001 р.

83121, м. Донецьк, вул. Брюсова, 26

Адреса сайту в Інтернеті: www.bao-book.com

Адреси електронної пошти: bao@skif.net

postmaster@bao.donbass.com

Донецьк тел./факс (062) 381-89-49

Маг. «Книги для всей семьи», б. Пушкіна, 23, тел. (062) 349-33-19,

349-33-18, 349-33-17

Київ тел./факс (044) 455-52-53, 455-52-54

Одеса тел. (048) 718-61-51, 718-61-52

Сімферополь тел. (0652) 29-19-71, (050) 347-05-58

Запоріжжя тел. (0612) 13-49-51

Книга — поштою

Поштова адреса: 61001, Харків-1,

а/с 84 «Книжковий Клуб», (057)783-88-88

Адреса сайту в Інтернеті: www.bookclub.ua

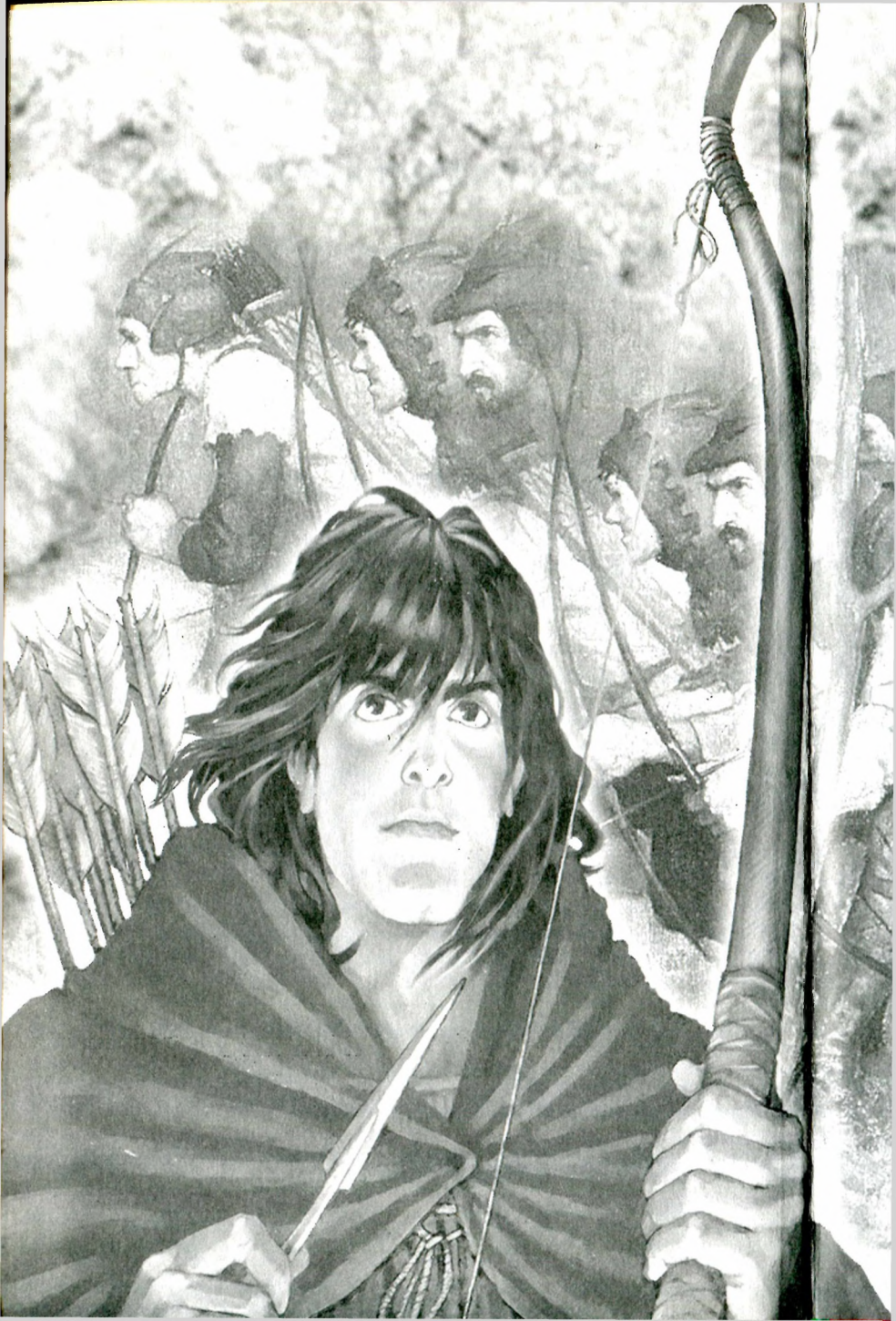
Адреса електронної пошти: support@flc-bookclub.com

Віддруковано з готового оригінал-макета у ВАТ «Поліграфкнига»

03057, м. Київ, вул. Довженка, 3

Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи

№ 05.03.02-04/13696 від 28.03.2006 р.

БІБЛІОТЕКА
СВІТОВОГО
БЕСТСЕЛERA

АЛЕКСАНДР ДЮМА

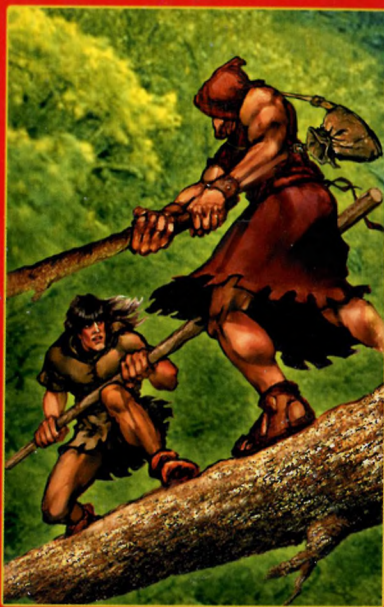
РОБІН ГУД

Хто не знає Робіна Гуда —
вільного стрільця з
Шервудського лісу!
Його пригодам присвячено
цикл народних балад,
які обробив і доповнив
славний французький
белетрист Александр Дюма,
автор «Трьох мушкетерів»,
«Графа Монте-Кристо» та
інших відомих романів.
Читайте найповнішу
та найзахопливішу
версію пригод славного
лучника, чиї стріли
завжди попадають у ціль.

БІБЛІОТЕКА СВІТОВОГО БЕСТСЕЛЕРА

АЛЕКСАНДР
ДЮМА

РОБІН ГУД